CATECISME DE L'ESGLÉSIA CATÒLICA

CATECISME

DE L'ESGLÉSIA CATÒLICA

COEDITORS CATALANS DEL CATECISME

El logotip d la portada ha estat dissenyat segons una làpida sepulcral cristiana de les catacumbes de Domitil·la, a Roma, de finals del segle tercer. Aquesta figura bucòlica, d'origen pagà, va ser utilitzada des dels començaments pels cristians com a símbol del descans i de la felicitat que l'ànima del difunt troba en la vida eterna.

Aquesta imatge suggereix també alguns aspectes que caracteritzen aquest Catecisme: Jesucrist, Bon Pastor, que guia i protegeix els seus fidels (les ovelles) amb la seva autoritat (el gaiato), les atreu amb la simfonia melodiosa de la veritat (la flauta) i les fa reposar a l'ombra de l'«arbre de la vida» (la seva Creu redemptora que obre les portes del Paradís).

Quarta edició

Aquesta edició inclou la Carta Apostòlica en forma de 'Motu Proprio' 'Ubicumque et semper'

«Libreria Editrice Vaticana omnia sibi vindicat iura. Sine eiusdem licentia scripto data nemini liceat hunc Catechismun denuo imprimere aut in aliam linguam vertere.»

© Text típic llatí: Libreria Editrice Vaticana, Capital del Vaticà, 1992.

© Coeditors Catalans del Catecisme – Libreria Editrice Vaticana,
per a la publicació a Espanya de la traducció en llengua catalana, 1993.
Centre de Pastoral Litúrgica – Editorial Balmes – Editorial Claret – Publicacions de l'Abadia de Montserrat – Secretariat Interdiocesà de Catequesi de Catalunya i Balears.

Imprès a Qpprint

ISBN: 978-84-9846-485-6
ISBN (segona edició): 978-84-88445-19-3
ISBN (primera edició): 978-84-604-6531-7
Dipòsit legal: B-26978-2011

TAULA DE SIGLES

AA	Apostolicam auctuositatem
AG	Ad gentes
Ben	De Benedictionibus
CA	Centesimus annus
Catech. R.	Catechismus Romanus
CCEO	Corpus Canonum Ecclesiarum Orientalium
CD	Christus Dominus
CDF	Congregació per a la Doctrina de la Fe
CdR	Congregació de Ritus
CIC	Codex Iuris Canonici
CL	Christifideles laici
CT	Catechesi tradendae
DCG	Directorium Catechisticum Generale
DeV	Dominum et Vivificantem
DH	Dignitatis humanae
DM	Dives in misericordia
DS	Denzinger-Schönmetzer, Enchiridion Symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum
DV	Dei Verbum
EN	Evangelii nuntiandi
EV	Evangelium vitae
FC	Familiaris consortio
GE	Gravissimum educationis
GS	Gaudium et spes
HV	Humanae vitae
IGLH	Introductio generalis LH
IGMR	Institutio generalis MR
IM	Inter mirifica
LE	Laborem exercens
LG	Lumen gentium
LH	Litúrgia de les hores

MC	Marialis cultus
MD	Mulieris dignitatem
MF	Mysterium fidei
MM	Mater et magistra
MR	Missal Romà
NA	Nostra aetate
OBA	Ordo baptismi adultorum
OBP	Ordo baptismi parvulorum
OCf	Ordo confirmationis
OcM	Ordo celebrandi Matrimonium
OCV	Ordo consecrationis virginum
OE	Orientalium ecclesiarum
OEx	Ordo exsequiarum
OICA	Ordo initiationis christianae adultorum
OP	Ordo poenitentiae
OT	Optatam totius
PC	Perfectae caritatis
PO	Presbyterorum ordinis
PP	Populorum progressio
PT	Pacem in terris
RH	Redemptor hominis
RM	Redemptoris Missio
RMat	Redemptoris Mater
RP	Reconciliatio et poenitentia
SC	Sacrosanctum concilium
SPF	Credo del Poble de Déu: solemne professió de fe de Pau VI
SRS	Sollicitudo rei socialis
UR	Unitatis redintegratio
VC	Vita consecrata

Els títols de les obres d'autors eclesiàstics es troben en l'índex de citacions. Les lletres que figuren en negreta en aquests títols representen l'abreviatura utilitzada en les notes per a aquestes mateixes obres.

Carta Apostòlica en forma de 'Motu Proprio' 'Ubicumque et semper'

del Summe Pontífex Benet XVI
amb la qual s'institueix el Consell Pontifici
per a la promoció de la nova evangelització

L'Església té el deure d'anunciar sempre i arreu l'evangeli de Jesucrist. Ell, l'evangelitzador primer i suprem, el dia de la seva ascensió al Pare va ordenar als Apòstols: «Aneu, doncs, a tots els pobles i feu-los deixebles meus, batejant-los en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant i ensenyant-los a guardar tot allò que us he manat» (Mt 28,19-20). Fidel a aquest manament, l'Església, poble adquirit per Déu perquè proclami les seves obres admirables (cf. 1Pe 2,9), des del dia de Pentecosta, en què va rebre com a do l'Esperit Sant (cf. Ac 2,1-4), mai no s'ha cansat de fer conèixer a tot el món la bellesa de l'evangeli, anunciant Jesucrist, Déu veritable i home veritable, el mateix «ahir, avui i pels segles» (He 13,8), que amb la seva mort i resurrecció va realitzar la Salvació complint l'antiga promesa. Per tant, per a l'Església, la missió evangelitzadora, continuació de l'obra que va voler Jesús, Senyor nostre, és necessària i insubstituïble, expressió de la seva naturalesa mateixa.

Aquesta missió ha assumit en la història formes i modalitats sempre noves segons els llocs, les situacions i els moments històrics. En el nostre temps, un dels seus trets singulars ha estat afrontar el fenomen de l'allunyament de la fe, que s'ha anat manifestant progressivament en societats i cultures que des de fa segles estaven impregnades de l'evangeli. Les transformacions socials a què hem assistit en les últimes dècades tenen causes complexes que enfonsen les seves arrels en temps llunyans, i han modificat profundament la percepció del nostre món. Pensem en els gegantins avenços de la ciència i de la tècnica, en l'ampliació de les possibilitats de vida i dels espais de llibertat individual, en els canvis profunds en temes econòmics, en el procés de barreja d'ètnies i cultures causat per fenòmens migratoris de masses, i en la creixent interdependència entre els pobles. Tot això ha tingut conseqüències també per a la dimensió religiosa de la vida de l'home. I si, per una part, la humanitat ha conegut beneficis innegables d'a-

questes transformacions i l'Església ha rebut estímuls ulteriors per a donar raó de la seva esperança (cf. 1Pe 3,15), per una altra s'ha verificat una pèrdua preocupant del sentit del sagrat, que fins i tot ha arribat a posar en qüestió els fonaments que semblaven indiscutibles, com la fe en un Déu creador i provident, la revelació de Jesucrist únic Salvador i la comprensió comuna de les experiències fonamentals de l'home com néixer, morir, viure en una família, i la referència a una llei moral natural.

Encara que alguns hagin acollit tot això com un alliberament, molt aviat ens hem adonat del desert interior que neix on l'home, pel fet de voler ser l'únic artífex de la seva naturalesa i del seu destí, es veu privat del que constitueix el fonament de totes les coses.

Ja el concili ecumènic Vaticà II va incloure entre els seus temes centrals la qüestió de la relació entre l'Església i el món contemporani. Seguint els ensenyaments conciliars, els meus predecessors van reflexionar ulteriorment sobre la necessitat de trobar formes adequades perquè els nostres contemporanis continuïn escoltant la Paraula viva i eterna del Senyor.

El servent de Déu Pau VI observava amb clarividència que el compromís de l'evangelització «s'està tornant cada cop més necessari, a causa de les situacions de descristianització freqüents en els nostres dies, per a gran nombre de persones que van rebre el baptisme però que viuen al marge de tota vida cristiana; per a les persones senzilles que tenen una certa fe però coneixen poc els seus fonaments; per als intel·lectuals, que senten necessitat de conèixer Jesucrist sota una llum diferent de l'ensenyament que van rebre en la seva infància, i per a molts altres» (*Evangelii nuntiandi*, 52). I, amb el pensament dirigit als qui s'han allunyat de la fe, afegia que l'acció evangelitzadora de l'Església «ha de cercar constantment els mitjans i el llenguatge adequats per a proposar-los o tornar-los a proposar la revelació de Déu i la fe en Jesucrist» (*ib.*, n. 56). El venerable servent de Déu Joan Pau II va posar aquesta àrdua tasca com un dels eixos del seu vast magisteri, sintetitzant en el concepte de «nova evangelització», que ell va aprofundir sistemàticament en nombroses intervencions, la labor que espera a l'Església avui, especialment a les regions d'antiga cristianització. Una labor que, encara que concerneix directament a la seva manera de relacionar-se amb l'exterior, pressuposa, primer de tot, una renovació constant dins el seu si, un passar continuat, per dir-ho així, d'evangelitzada a evangelitzadora. Només cal recordar el que s'afir-

mava en l'exhortació postsinodal *Christifideles laici*: «Països i nacions sencers, en els quals en un temps la religió i la vida cristiana van ser florents i capaces de donar origen a comunitats de fe viva i operativa, estan ara sotmesos a una prova dura, i fins i tot en algun moment estan radicalment transformats per la continuada difusió de l'indiferentisme, del laïcisme i de l'ateisme. Es tracta, en concret, de països i nacions de l'anomenat primer món, en el qual el benestar econòmic i el consumisme –si bé entremesclat amb situacions de pobresa i misèria espantoses– inspiren i sostenen una existència viscuda "com si Déu no existís". Ara bé, l'indiferentisme religiós i la total irrellevància pràctica de Déu per a resoldre els problemes, fins i tot greus, de la vida, no són menys preocupants i desoladors que l'ateisme declarat. I també la fe cristiana –encara que sobreviu en algunes manifestacions tradicionals i rituals– tendeix a ser eradicada dels moments més significatius de l'existència humana, com són els moments del néixer, del sofrir i del morir. [...] En canvi, en altres regions o nacions encara es conserven molt vives les tradicions de pietat i de religiositat popular cristiana; però aquest patrimoni moral i espiritual corre avui el risc de ser escampat sota l'impacte de processos múltiples, entre els quals destaquen la secularització i la difusió de les sectes. Només una nova evangelització pot assegurar el creixement d'una fe neta i profunda, capaç de fer d'aquestes tradicions una força d'autèntica llibertat. Certament urgeix refer arreu l'entramat cristià de la societat humana. Però la condició és que es refaci el lligam cristià de les comunitats eclesials mateixes que viuen en aquests països o nacions» (n. 34).

Per tant, fent-me càrrec de la preocupació dels meus venerats predecessors, considero oportú donar respostes adequades perquè tota l'Església, deixant-se regenerar per la força de l'Esperit Sant, es presenti al món contemporani amb un impuls missioner capaç de promoure una nova evangelització, que es refereix sobretot a les Esglésies d'antiga fundació, que viuen realitats força diferenciades, a les quals corresponen necessitats distintes, que esperen impulsos d'evangelització diferents: en alguns territoris, en efecte, encara que avança el fenomen de la secularització, la pràctica cristiana manifesta encara una bona vitalitat i un profund arrelament en l'ànima de poblacions senceres; en altres regions, en canvi, es nota un distanciament més clar de la societat en el seu conjunt respecte de la fe, amb un entramat eclesial més feble, encara que no privat d'elements de vivacitat, que l'Esperit Sant no deixa de suscitar; també hi ha, lamentablement, zones gairebé completament descristianitzades, en les quals la llum de la fe està con-

fiada al testimoni de petites comunitats: aquestes terres, que necessitarien un renovat primer anunci de l'evangeli, semblen particularment refractàries a molts aspectes del missatge cristià.

La diversitat de les situacions exigeix un discerniment atent; parlar de «nova evangelització» no significa haver d'elaborar una única fórmula igual per a totes les circumstàncies. I, això no obstant, no és difícil adonar-se que el que necessiten totes les Esglésies que viuen en territoris tradicionalment cristians és un renovat impuls missioner, expressió d'una obertura nova i generosa al do de la gràcia. De fet, no podem oblidar que la primera tasca serà sempre ser dòcils a l'obra gratuïta de l'Esperit del Ressuscitat, que acompanya a tots els qui són portadors de l'evangeli i obre el cor dels qui escolten. Per a proclamar de manera fecunda la Paraula de l'evangeli es requereix per damunt de tot fer una experiència profunda de Déu.

Com vaig afirmar en la meva primera encíclica *Deus caritas est*: «No es comença a ser cristià per una decisió ètica o per una gran idea, sinó per la trobada amb un esdeveniment, amb una Persona, que dóna un nou horitzó a la vida i, amb això, una orientació decisiva» (n. 1). De manera anàloga, a l'arrel de tota evangelització no hi ha un projecte humà d'expansió, sinó el desig de compartir el do inestimable que Déu ha volgut donar-nos, fent-nos partícips de la seva vida.

Per tant, a la llum d'aquestes reflexions, després d'haver examinat detingudament cada aspecte i haver sol·licitat el parer de persones expertes, estableixo i decreto el següent:

Art. 1

§1. Es constitueix el Consell pontifici per a la promoció de la nova evangelització, com a dicasteri de la Cúria romana, d'acord amb la constitució apostòlica *Pastor bonus*.

§2. El Consell perseguirà la seva finalitat tant estimulant a la reflexió sobre els temes de la nova evangelització, com descobrint i promovent les formes i els instruments adequats per a realitzar-la.

Art. 2

L'activitat del Consell, que es durà a terme en col·laboració amb els altres dicasteris i organismes de la Cúria romana, respectant les relatives competències, està al servei de les Esglésies particulars, especialment als territoris de tradició cristiana on es manifesta amb més evidència el fenomen de la secularització.

Art. 3

Entre les tasques específiques del Consell s'assenyalen:

1. Aprofundir el significat teològic i pastoral de la nova evangelització;

2. Promoure i afavorir, en estreta col·laboració amb les conferències episcopals interessades, que podran tenir un organisme *ad hoc*, l'estudi, la difusió i la posada en pràctica del Magisteri pontifici relatiu a les temàtiques relacionades amb la nova evangelització;

3. Fer conèixer i sostenir iniciatives relacionades amb la nova evangelització organitzades a les diferents Esglésies particulars, i promoure la realització d'altres de noves, involucrant també activament les forces presents en els instituts de vida consagrada i en les societats de vida apostòlica, així com en les associacions de fidels i en les noves comunitats;

4. Estudiar i afavorir l'ús de les formes modernes de comunicació, com a instruments per a la nova evangelització;

5. Promoure l'ús del Catecisme de l'Església catòlica, com a formulació essencial i completa del contingut de la fe per als homes del nostre temps.

Art. 4

§1. Dirigirà el Consell un arquebisbe president, amb l'ajuda d'un secretari, d'un sotssecretari i d'un nombre convenient d'oficials, segons les normes establertes per la constitució apostòlica *Pastor bonus* i pel Reglament general de la Cúria romana.

§2. El Consell té membres propis i pot disposar de consultors propis.

Ordeno que tot el que s'ha deliberat amb el present *Motu proprio* tingui valor ple i estable, malgrat qualsevol disposició contrària, encara que sigui digna d'esment particular, i estableixo que es promulgui mitjançant la publicació en el periòdic *L'Osservatore Romano* i que entri en vigor el dia de la seva promulgació.

Castelgandolfo, 21 de setembre de 2010, festa de Sant Mateu, apòstol i evangelista, any sisè del meu pontificat.

Benet XVI

Constitució Apostòlica «Laetamur magnopere»

per a l'aprovació i la promulgació de l'edició típica llatina del *Catecisme de l'Església catòlica*

Joan Pau, bisbe, servent dels servents de Déu, per a perpètua memòria

M'alegro en gran manera per la publicació de l'edició típica llatina del Catecisme de l'Església catòlica, que aprovo i promulgo amb aquesta Carta apostòlica, i que esdevé així el text definitiu d'aquest Catecisme. Això succeeix a quasi cinc anys de distància de la constitució Fidei depositum, *de l'11 d'octubre de 1992, que acompanyà, en el trentè aniversari de l'obertura del Concili Vaticà II, la publicació del primer text, en llengua francesa, del Catecisme.*

Tots hem pogut constatar feliçment l'acolliment positiu general i la vasta difusió que el Catecisme ha tingut durant aquests anys, especialment en les Esglésies particulars, que han procedit a la seva traducció en les respectives llengües, per fer-lo el més accessible possible a les diverses comunitats lingüístiques del món. Aquest fet confirma el caràcter positiu de la petició que em presentà l'Assemblea extraordinària del Sínode dels bisbes el 1985, que fos redactat un catecisme o compendi de tota la doctrina catòlica, tant per a la fe com per a la moral.

Amb la citada constitució apostòlica, que conserva encara avui la seva validesa i la seva actualitat, i troba la seva aplicació definitiva en la present edició típica, vaig aprovar i promulgar el Catecisme, que fou elaborat per la corresponent Comissió de cardenals i bisbes instituïda el 1986.

Aquesta edició l'ha preparada una Comissió interdicasterial, que vaig constituir amb aquesta finalitat el 1993. Presidida pel venerable germà nostre, el cardenal Joseph Ratzinger, ha treballat assíduament per complir el mandat rebut. Ha dedicat particular atenció a l'examen de les nombroses propostes de modificació dels continguts del text, que durant aquests anys han arribat de diverses parts del món i de diferents components de l'àmbit eclesial.

Respecte a això, hom pot notar oportunament que la tramesa tan considerable de propostes de millora manifesta, en primer lloc, el notable interès que el Catecisme ha suscitat en tot el món, àdhuc en ambients no cristians. Confirma, a més, la seva finalitat de presentar-se com una exposició completa i

íntegra de la doctrina catòlica, que permet que tothom conegui allò que l'Església mateixa professa, celebra, viu i prega en la seva vida diària. Al mateix temps, mostra el gran esforç de tots per voler oferir llur contribució, per tal que la fe cristiana, els continguts essencials i fonamentals de la qual es resumeixen en el Catecisme, pugui presentar-se avui al món de la manera més adequada possible. A través d'aquesta col·laboració múltiple i complementària dels diversos membres de l'Església es realitza, un cop més, allò que vaig escriure en la constitució apostòlica Fidei depositum: *«El concurs de tantes veus expressa veritablement allò que hom pot anomenar la "simfonia" de la fe» (n. 2).*

També per aquests motius, la Comissió ha pres seriosament en consideració les propostes enviades, les ha examinades atentament a través de les diverses instàncies, i ha sotmès a la meva aprovació les seves conclusions. Les he aprovades en tant que permeten expressar millor els continguts del Catecisme respecte al dipòsit de la fe catòlica, o formular algunes veritats de la mateixa fe d'una manera més convenient a les exigències de la comunicació catequètica actual; per tant, han entrat a formar part de la present edició típica llatina, la qual repeteix fidelment els continguts doctrinals que vaig presentar oficialment a l'Església i al món el desembre de 1992.

Amb aquesta promulgació de l'edició típica llatina conclou, doncs, el camí d'elaboració del Catecisme, començat el 1986, i es compleix feliçment el desig de l'abans esmentada Assemblea extraordinària del Sínode dels bisbes. L'Església disposa ara d'aquesta nova exposició autoritzada de l'única i perenne fe apostòlica, que servirà d'«instrument vàlid i legítim al servei de la comunió eclesial», de «regla segura per a l'ensenyament de la fe», com també de «text de referència segur i autèntic» per a l'elaboració dels catecismes locals (cf. Const. ap. Fidei depositum, *n. 4).*

En aquesta presentació autèntica i sistemàtica de la fe i de la doctrina catòlica la catequesi trobarà un camí plenament segur per a presentar amb renovat impuls a l'home d'avui el missatge cristià en totes i en cadascuna de les parts. Tot catequista podrà rebre d'aquest text un valuós ajut per a transmetre, a nivell local, l'únic i perenne dipòsit de la fe, mirant de conjugar, amb l'ajut de l'Esperit Sant, la meravellosa unitat del misteri cristià amb la multiplicitat de les exigències i de les situacions dels destinataris del seu anunci. Tota l'activitat catequètica podrà conèixer un nou i difós impuls enmig del poble de Déu, si sap usar i valorar adequadament aquest Catecisme postconciliar.

Tot això és més important encara avui, que som al llindar del tercer mil·lenni. En efecte, és urgent un compromís extraordinari d'evangelització, per tal que tots els pobles puguin conèixer i acollir el missatge de l'Evangeli, i cadascú pugui arribar «a la maduresa de la plenitud de Crist» (Ef *4, 13).*

Per tant, adreço una urgent invitació als meus venerats germans en l'episcopat, principals destinataris del Catecisme de l'Església catòlica, per tal que, aprofitant la valuosa ocasió de la promulgació d'aquesta edició llatina, intensifiquin llur compromís a favor d'una major difusió del text i, sobretot, del seu positiu acolliment, com un do privilegiat per a les comunitats encomanades a ells, que així podran redescobrir la inesgotable riquesa de la fe.
Tant de bo que, gràcies al compromís concorde i complementari de tots els sectors que formen el poble de Déu, el Catecisme sigui conegut i compartit per tothom, per tal que es reforci i s'estengui fins als límits del món la unitat en la fe, que té el seu model i el seu principi suprem en la unitat trinitària.
A Maria, Mare de Crist, que avui celebrem elevada al cel en cos i ànima, encomano aquests desigs, a fi que es realitzin per al bé de tota la humanitat.

Castelgandolfo, 15 d'agost de 1997, dinovè del meu pontificat.

JOAN PAU II, Papa

Constitució Apostòlica «Fidei depositum»

per a la publicació
del *Catecisme de l'Església catòlica*
redactat després del
Concili ecumènic Vaticà II

Joan Pau, bisbe,
servent dels servents de Déu,
per a perpètua memòria

Introducció

Guardar el dipòsit de la fe, aquesta és la missió que el Senyor ha confiat a la seva Església i que ella acompleix sempre. El Concili Vaticà II, obert ara fa trenta anys pel meu predecessor de feliç memòria, Joan XXIII, tenia per intenció i per desig posar a llum la missió apostòlica i pastoral de l'Església i portar tots els homes, per la resplendor de la veritat de l'Evangeli, a cercar i a rebre l'amor del Crist que està per damunt de tot (cf. Ef 3,19).

Amb aquesta base, el papa Joan XXIII li havia assignat com a tasca principal guardar millor el dipòsit preciós de la doctrina cristiana i explicar-lo millor, a fi de fer-lo més accessible als fidels cristians i a tots els homes de bona voluntat. Per això, el Concili primordialment no havia pas de condemnar els errors de l'època, sinó que s'havia de dedicar a mostrar serenament la força i la bellesa de la doctrina de la fe. «La llum d'aquest Concili —deia— serà per a l'Església [...] una font d'enriquiment espiritual. Després d'haver pouat en ell noves energies, mirarà sense por vers el futur. [...] Ens hem de posar joiosament, sense por, a la tasca que la nostra època exigeix, tot seguint la ruta per la qual l'Església camina des de fa prop de vint segles»[1].

Amb l'ajut de Déu, els pares conciliars van poder elaborar, durant quatre anys de treball, un conjunt considerable d'exposicions doctrinals i de directrius pastorals ofertes a tota l'Església. Pastors i fidels hi troben orientacions per a aquella «renovació de pensaments, d'activitats, de costums, i de força moral, de joia i d'esperança que ha estat l'objectiu mateix del Concili»[2].

D'ençà de la seva clausura, el Concili no ha deixat d'inspirar la vida eclesial. El 1985, jo podia declarar: «Per a mi —que vaig tenir la gràcia especial de partici-

1. Joan XXIII, Discurs d'obertura del Concili, 11 octubre 1962. 2. Pau VI, Discurs de clausura del Concili, 7 desembre 1965.

par-hi i de col·laborar activament en el seu desenvolupament— el Vaticà II ha estat sempre, i és d'una manera particular en aquests anys del meu pontificat, el constant punt de referència de tota acció pastoral meva, en l'esforç conscient de traduir-ne les directrius per una aplicació concreta i fidel, a nivell de cada Església i de tota l'Església. Cal referir-se constantment a aquesta font»[1].

Amb aquest esperit, vaig convocar, el 25 de gener de 1985, una assemblea extraordinària del Sínode dels bisbes, en ocasió del vintè aniversari de la clausura del Concili. La finalitat d'aquella assemblea era de celebrar les gràcies i els fruits espirituals del Concili Vaticà II, d'aprofundir-ne l'ensenyament per adherir-nos-hi millor i promoure'n el coneixement i l'aplicació.

En aquella circumstància, els pares del Sínode van expressar el desig «que es redacti un catecisme o compendi de tota la doctrina catòlica, tant sobre la fe com sobre la moral, que sigui com un text de referència per als catecismes o compendis que siguin compostos als diversos països. La presentació de la doctrina ha de ser bíblica i litúrgica, que ofereixi una doctrina segura i alhora estigui adaptada a la vida actual dels cristians»[2]. Des de la clausura del Sínode, vaig fer meu aquest desig, creient que «respon completament a una veritable necessitat de l'Església universal i de les Esglésies particulars»[3].

Com donarem gràcies de tot cor al Senyor, aquest dia que podem oferir a tota l'Església, amb el nom de Catecisme de l'Església catòlica, aquest text de referència per a una catequesi renovada a les fonts vives de la fe!

Després de la renovació de la litúrgia i la nova codificació del dret canònic de l'Església llatina i dels cànons de les Esglésies orientals catòliques, aquest Catecisme aportarà una contribució molt important a l'obra de renovació de tota la vida eclesial, volguda i aplicada pel Concili Vaticà II.

Itinerari i esperit de la preparació del text

El Catecisme de l'Església catòlica és el fruit d'una col·laboració molt ampla; ha madurat durant sis anys de treball intens amb un atent esperit d'obertura i amb una ardor càlida.

El 1986 vaig confiar a una comissió de dotze cardenals i bisbes, presidida pel senyor cardenal Joseph Ratzinger, la tasca de preparar un projecte per al catecisme demanat pels pares del Sínode. Un comitè de redacció de set bisbes diocesans, experts en teologia i en catequesi, ha assistit la comissió en el seu treball.

La comissió, encarregada de donar les directrius i de vetllar pel desenvolupament dels treballs, ha seguit atentament totes les etapes de la redacció de les

1. JOAN PAU II, Al·locució del 25 de gener de 1985: L'Osservatore Romano, 27 gener 1985. 2. Relació final, 7 desembre 1985, II, B, a, n° 4. 3. Discurs de clausura, 7 desembre 1985, n. 6.

nou versions successives. El comitè de redacció, per la seva part, ha assumit la responsabilitat d'escriure el text, d'introduir-hi les modificacions demanades per la comissió i d'examinar les remarques de nombrosos teòlegs, d'exegetes, de catequetes i sobretot dels bisbes de tot el món amb vista a millorar el text. El comitè ha estat un lloc d'intercanvis fructuosos i enriquidors amb vista a assegurar la unitat i l'homogeneïtat del text.

El projecte ha estat objecte d'una vasta consulta de tots els bisbes catòlics, de llurs Conferències episcopals o de llurs Sínodes, dels instituts de teologia i de catequesi. En el seu conjunt, el projecte ha rebut un acolliment amplament favorable per part de l'Episcopat. Podem dir que aquest Catecisme és el fruit d'una col·laboració de tot l'Episcopat de l'Església catòlica que ha acollit generosament la meva invitació a prendre la seva part de responsabilitat en una iniciativa que toca de prop la vida eclesial. Aquesta resposta suscita en mi un profund sentiment de joia, perquè el concurs de tantes veus expressa veritablement allò que hom pot anomenar la «simfonia» de la fe. La realització d'aquest Catecisme reflecteix així la natura col·legial de l'Episcopat; testimonia la catolicitat de l'Església.

Distribució de la matèria

Un catecisme ha de presentar fidelment i orgànicament l'ensenyament de la Sagrada Escriptura, de la Tradició viva en l'Església i del magisteri autèntic, com també l'herència espiritual dels Pares, dels sants i de les santes de l'Església, per permetre de conèixer millor el misteri cristià i de revifar la fe del poble de Déu. Ha de tenir en compte les explicitacions de la doctrina que l'Esperit Sant ha suggerit a l'Església en el curs dels temps. Cal també que ajudi a esclarir amb la llum de la fe les situacions noves i els problemes que encara no s'han plantejat en el passat.

El Catecisme comportarà, doncs, coses noves i coses antigues (cf. Mt 13,52), ja que la fe és sempre la mateixa i és font de llums sempre noves.

Per respondre a aquesta doble exigència, el Catecisme de l'Església catòlica per un costat reprèn l'ordre «antic», tradicional i ja seguit pel Catecisme de sant Pius V, bo i articulant el contingut en quatre parts: el credo; la sagrada litúrgia, amb els sagraments en primer pla; l'obrar cristià, exposat a partir dels manaments; i finalment la pregària cristiana. Però, al mateix temps, el contingut és sovint expressat d'una manera «nova», a fi de respondre als interrogants de la nostra època.

Les quatre parts estan lligades les unes a les altres: el misteri cristià és l'objecte de la fe (primera part); és celebrat i comunicat en les accions litúrgiques (segona part); és present per il·luminar i sostenir els fills de Déu en llur obrar (tercera part); fonamenta la nostra pregària, el cimal de la qual és el «Parenos-

tre» i constitueix l'objecte de la nostra petició, de la nostra lloança i de la nostra intercessió (quarta part).
La litúrgia és ella mateixa pregària: la confessió de la fe troba el seu lloc just en la celebració del culte. La gràcia, fruit dels sagraments, és la condició insubstituïble de l'obrar cristià, així com la participació a la litúrgia de l'Església demana la fe. Si la fe no es desplega en obres, resta morta (cf. Jm 2,14-26) i no pot donar fruits de vida eterna.
Llegint el Catecisme de l'Església catòlica, podem copsar l'admirable unitat del misteri de Déu, del seu designi de salvació, com també el lloc central de Jesucrist, el Fill únic de Déu, enviat pel Pare, fet home al si de la santíssima Verge Maria per l'Esperit Sant, per tal de ser el nostre Salvador. Mort i ressuscitat, és sempre present en la seva Església, particularment en els sagraments; és la font de la fe, el model de l'obrar cristià i el mestre de la nostra pregària.

Valor doctrinal del text

El Catecisme de l'Església catòlica, que vaig aprovar el 25 de juny passat i del qual avui ordeno la publicació en virtut de l'autoritat apostòlica, és una exposició de la fe de l'Església i de la doctrina catòlica, testificades o il·luminades per la Sagrada Escriptura, la Tradició apostòlica i el magisteri eclesiàstic. El reconec com un instrument vàlid i autoritzat al servei de la comunió eclesial i com una norma segura per a l'ensenyament de la fe. Que pugui servir per a la renovació a la qual l'Esperit Sant crida sense parar l'Església de Déu, Cos del Crist, en pelegrinatge vers la llum sense ombra del Regne!
L'aprovació i la publicació del Catecisme de l'Església catòlica constitueixen un servei que el successor de Pere vol donar a la santa Església catòlica, a totes les Esglésies particulars en pau i en comunió amb la Seu apostòlica de Roma: el de sostenir i de confirmar la fe de tots els deixebles del Senyor Jesús (cf. Lc 22,32), com també d'estrènyer els lligams de la unitat en la mateixa fe apostòlica.
Demano, doncs, als pastors de l'Església i als fidels de rebre el Catecisme amb un esperit de comunió i d'utilitzar-lo assíduament en complir llur missió d'anunciar la fe i de cridar a la vida evangèlica. Aquest Catecisme els és donat a fi que serveixi de text de referència segur i autèntic per a l'ensenyament de la doctrina catòlica, i molt particularment per a la composició dels catecismes locals. És també ofert a tots els fidels que desitgen conèixer millor les riqueses inesgotables de la salvació (cf. Jo 8,32). Vol aportar un sosteniment als esforços ecumènics animats pel sant desig de la unitat de tots els cristians, tot mostrant amb exactitud el contingut i la coherència harmoniosa de la fe catòlica. En fi, el Catecisme de l'Església catòlica és ofert a tothom que ens demani raó de l'esperança que hi ha en nosaltres (cf. 1Pe 3,15) i que voldrà conèixer allò que creu l'Església catòlica.

Aquest Catecisme no és destinat a substituir els catecismes locals degudament aprovats per les autoritats eclesiàstiques, els bisbes diocesans i les Conferències episcopals, sobretot quan han rebut l'aprovació de la Seu apostòlica. És destinat a encoratjar i a ajudar la redacció de nous catecismes locals que tinguin en compte les diverses situacions i cultures, però que guardin acuradament la unitat de la fe i la fidelitat a la doctrina catòlica.

Conclusió

Al terme d'aquest document que presenta el Catecisme de l'Església catòlica, prego a la santíssima Verge Maria, Mare del Verb encarnat i Mare de l'Església, que sostingui per la seva poderosa intercessió el treball catequètic de tota l'Església a tots els nivells, en aquest temps en què l'Església és cridada a un nou esforç d'evangelització. Que la llum de la fe veritable pugui alliberar la humanitat de la ignorància i de l'esclavatge del pecat per conduir-la a l'única llibertat digna d'aquest nom (cf. Jn 8,32): la de la vida en Jesucrist sota el guiatge de l'Esperit Sant, ací baix i en el Regne del cel, en la plenitud de la felicitat de la visió de Déu cara a cara (cf. 1Co 13,12; 2Co 5,6-8)!
Donat l'11 d'octubre de 1992, trentè aniversari de l'obertura del Concili Vaticà II, en el catorzè any del meu pontificat.

Joannes Paulus PP. II

Pròleg

«Pare, (...) això és la vida eterna, que us coneguin a vós, únic Déu veritable, i el qui heu enviat, Jesús, el Messies» (Jn 17,3). «Déu, Salvador nostre, vol que tots els homes se salvin i arribin al coneixement de la veritat» (1Tm 2,3-4). «No hi ha cap altre nom sota el cel, donat als homes, en el qual hàgim de salvar-nos» (Ac 4,12) que el nom de Jesús.

I. LA VIDA DE L'HOME: CONÈIXER I ESTIMAR DÉU

1. Déu, infinitament perfecte i benaurat en ell mateix, amb un designi de pura bondat, ha creat l'home lliurement per fer-lo participar de la seva vida benaurada. Per això, sempre i en tot lloc s'ha fet pròxim a l'home. El crida, l'ajuda a buscar-lo, a conèixer-lo i a estimar-lo amb totes les forces. Convoca tots els homes, que el pecat ha dispersat, a la unitat de la seva família, l'Església. Per fer això, ha enviat el seu Fill com a Redemptor i Salvador, en arribar la plenitud del temps. En ell i per ell, crida els homes a esdevenir, per l'Esperit Sant, els seus fills adoptius, els hereus de la seva vida benaurada.

2. Perquè aquesta crida ressonés a tota la terra, el Crist va enviar els apòstols que ell mateix havia escollit, i els donà l'encàrrec d'anunciar l'Evangeli: «Aneu, convertiu tots els pobles, bategeu-los en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant, ensenyeu-los a observar tot el que us he manat. I jo estaré amb vosaltres dia rera dia fins a la fi del món» (Mt 28,19-20). Amb la força d'aquesta missió, els apòstols «se n'anaren a predicar a tot arreu, i el Senyor hi cooperava i confirmava la paraula amb els signes que l'acompanyaven» (Mc 16,20).

3. Els qui amb l'ajuda de Déu han acollit la crida del Crist i hi han respost lliurement, han sentit també que l'amor del Crist els impulsava a anunciar la Bona Nova arreu del món. Aquest tresor rebut dels apòstols, els seus successors l'han guardat fidelment. Tots els fidels del Crist són cridats a transmetre'l de generació en generació, i a anunciar la fe, vivint-la en la comunió fraterna i celebrant-la en la litúrgia i la pregària[1].

II. TRANSMETRE LA FE, LA CATEQUESI

4. Molt aviat es va donar el nom de *catequesi* als esforços de l'Església per fer deixebles, per ajudar els homes a creure que Jesús és el Fill de Déu,

1. Cf. Ac 2,42.

perquè amb la fe tinguin la vida en el seu nom, per educar-los i instruir-los en aquesta vida i així construir el Cos del Crist[1].

5. «La catequesi és una *educació de la fe* dels infants, dels joves i dels adults. Comprèn especialment un ensenyament de la doctrina cristiana donat, en general, d'una manera orgànica i sistemàtica, per tal d'iniciar a la plenitud de la vida cristiana»[2].

6. Sense confondre-s'hi, la catequesi s'articula amb un cert nombre d'elements de la missió pastoral de l'Església, que tenen un aspecte catequètic, preparen la catequesi o en deriven: el primer anunci de l'Evangeli o la predicació missionera per fer néixer la fe, la recerca de les raons de creure, l'experiència de la vida cristiana, la celebració dels sagraments, la integració en la comunitat eclesial, el testimoniatge apostòlic i missioner[3].

7. «La catequesi va lligada íntimament amb tota la vida de l'Església. D'ella depenen essencialment, no sols l'extensió geogràfica i l'augment numèric, sinó també, i encara més, el creixement interior de l'Església i la seva correspondència al designi de Déu»[4].

8. Els períodes de renovació de l'Església també són els temps forts de la catequesi. Així veiem que, en la gran època dels Pares de l'Església, s'hi troben bisbes sants, que hi consagraven una part importat del ministeri. Recordem sant Ciril de Jerusalem, sant Joan Crisòstom, sant Ambròs, sant Agustí i molts altres Pares, les obres catequètiques dels quals resulten modèliques.

9. El ministeri de la catequesi rep sempre energies noves dels Concilis. El Concili de Trento és, en aquest sentit, un exemple que cal subratllar: donà a la catequesi una prioritat en les constitucions i els decrets; es troba a l'origen del Catecisme Romà, que també porta el seu nom i constitueix una obra de primer ordre com a resum de la doctrina cristiana. Aquest catecisme va desvetllar dintre l'Església una reorganització remarcable de la catequesi. Va fer que molts sants bisbes i teòlegs, com sant Pere Canisi, sant Carles Borromeo, sant Toribi de Mogrovejo, sant Robert Bel·larmino, etc., publiquessin molts catecismes.

10. Per això no és estrany que, a partir del moviment que va produir-se després del Concili Vaticà II —considerat pel Papa Pau VI com el gran catecisme del temps modern—, la catequesi de l'Església hagi atret altre cop l'atenció. El «Directori general de la catequesi» del 1971, les sessions del Sínode dels bisbes consagrades a l'evangelització (1974) i a la catequesi (1977), les exhortacions apostòliques que s'hi refereixen, els documents «Evangelii nuntiandi» (1975) i «Catechesi tradendae» (1979) en són testimoni. La sessió extraordinària del Sínode dels bisbes del 1985 demana «que es redacti un catecisme o compendi de tota la doctrina catòlica, tant sobre la fe com sobre la moral»[5]. El Papa Joan Pau II ha fet seu el vot formulat pel Sínode dels bisbes i ha

1. Cf. CT 1; 2. 2. CT 18. 3. Cf. CT 18. 4. CT 13. 5. Relació final II B a 4.

reconegut que «aquest desig respon completament a una veritable necessitat de l'Església universal i de les Esglésies particulars»[1]. Ha fet tot el que calia per dur a acompliment aquest desig dels pares del Sínode.

III. LA FINALITAT I ELS DESTINATARIS D'AQUEST CATECISME

11. Aquest Catecisme vol presentar una exposició orgànica i sintètica dels continguts essencials i fonamentals de la doctrina catòlica tant sobre la fe com sobre la moral, a la llum del Concili Vaticà II i del conjunt de la Tradició de l'Església. Les seves fonts principals són la sagrada Escriptura, els sants Pares, la litúrgia i el Magisteri de l'Església. És destinat a servir com de «punt de referència per als catecismes o els compendis que es componguin en els diversos països»[2].

12. Aquest Catecisme es destina principalment als responsables de la catequesi: en primer lloc als bisbes, en tant que doctors de la fe i pastors de l'Església. Se'ls ofereix com un instrument en la tasca d'ensenyar el poble de Déu. A través dels bisbes, s'adreça també als redactors dels catecismes, als preveres i als catequistes. Serà també de lectura útil per a tots els altres fidels cristians.

IV. L'ESTRUCTURA D'AQUEST CATECISME

13. El pla d'aquest Catecisme s'inspira en la gran tradició dels catecismes que articulen la catequesi entorn de quatre «pilars»: la professió de la fe baptismal (*el Símbol*), els sagraments de la fe, la vida de la fe (*els Manaments*) i la pregària del creient (*el Parenostre*).

Primera part: *La professió de la fe*

14. Els qui pertanyen al Crist per la fe i el baptisme han de confessar la fe baptismal davant els homes[3]. Per això el Catecisme exposa d'antuvi en què consisteix la Revelació, amb la qual Déu s'adreça i es dóna a l'home, i la fe, amb la qual l'home respon a Déu (*primera secció*). El Símbol de la fe resumeix els dons que Déu fa a l'home com a Autor de tot bé, com a Redemptor i com a Santificador, i els articula entorn dels «tres capítols» del nostre baptisme, la fe en un sol Déu: el Pare totpoderós, el Creador; Jesucrist, el seu Fill, el nostre Senyor i Salvador, i l'Esperit Sant, en la santa Església (*segona secció*).

1. Discurs del 7 de desembre de 1985. 2. Sínode dels Bisbes del 1985, comunicat final II B a 4. 3. Cf. Mt 10,32; Rm 10,9.

Segona part: *Els sagraments de la fe*

15. La segona part del Catecisme exposa com la salvació de Déu, realitzada una vegada per sempre, per obra de Jesucrist i de l'Esperit Sant, es fa present en les accions sagrades de la litúrgia de l'Església (*primera secció*), particularment en els set sagraments, *(segona secció)*.

Tercera part: *La vida de la fe*

16. La tercera part del Catecisme presenta el fi últim de l'home, creat a imatge de Déu: la benaurança, i els camins per arribar-hi: una conducta recta i lliure, amb l'ajuda de la llei i de la gràcia de Déu (*primera secció*) una conducta que compleix el doble manament de la caritat, explanat en els deu Manaments de Déu (*segona secció*).

Quarta part: *La pregària en la vida de la fe*

17. La darrera part del Catecisme tracta del sentit i de la importància de la pregària en la vida dels creients (*primera secció*). S'acaba amb un breu comentari de les set peticions de la pregària del Senyor (*segona secció*). Aquí trobem, en efecte, la suma dels béns que hem d'esperar i que el nostre Pare del cel ens vol concedir.

V. INDICACIONS PRÀCTIQUES PER A L'ÚS D'AQUEST CATECISME

18. Aquest Catecisme ha estat concebut com una *exposició orgànica* de tota la fe catòlica. Cal, doncs, llegir-lo com una unitat. Els números marginals, molt nombrosos, que remeten a d'altres paràgrafs que tracten de la mateixa matèria, i l'índex temàtic de la fi del volum permeten de veure cada tema en relació amb tot el conjunt de la fe.

19. Sovint els textos de la sagrada Escriptura no són citats literalment, sinó amb una sola indicació de referència («cf.») en nota. Per entendre aquests passatges amb la deguda profunditat, caldrà acudir als textos mateixos. Aquestes referències bíbliques són un instrument de treball per a la catequesi.

20. L'ús de la lletra petita en determinats passatges indica que es tracta d'observacions de tipus històric o apologètic, o d'exposicions doctrinals complementàries.

21. Les citacions, amb lletra petita, de les fonts patrístiques, litúrgiques, magisterials o hagiogràfiques són destinades a enriquir l'exposició doctrinal. Sovint aquests textos han estat escollits amb vista a un ús directament catequètic.

22. *A la fi de cada unitat temàtica, una sèrie de textos breus resumeix amb fórmules triades l'essencial de l'ensenyament. Aquests «Resums» tenen la finalitat de suggerir a la catequesi local fórmules sintètiques i aptes per a aprendre de memòria.*

VI. LES ADAPTACIONS NECESSÀRIES

23. Aquest Catecisme posa l'accent en l'exposició doctrinal. Vol ajudar a aprofundir el coneixement de la fe. És per això que s'orienta cap a la maduració d'aquesta fe, cap al seu arrelament en la vida i la seva irradiació en el testimoniatge[1].

24. Per la seva mateixa finalitat, aquest Catecisme no es proposa d'efectuar les adaptacions de l'exposició i dels mètodes catequètics exigits per les diferències de cultura, d'edat, de maduresa espiritual o de situacions socials i eclesials d'aquells a qui s'adreci la catequesi. Aquestes adaptacions indispensables pertoquen als catecismes apropiats, i més encara als qui instrueixen els fidels:

> El qui ensenya «s'ha de fer tot a tots» (1Co 9,22), a fi de guanyar-los tots per a Jesucrist. (...) Cal, sobretot, que no pensi que li ha estat confiada una sola classe d'ànimes i que li és permès, en conseqüència, de formar i d'instruir de la mateixa manera tots els fidels en la veritable pietat amb un mètode únic i sempre el mateix. Ha de saber que uns són, en Jesucrist, com infants tot just nats, que d'altres són com adolescents i que alguns altres, finalment, són com persones grans i amb la plenitud de les forces. (...) Els qui són cridats al ministeri de la predicació, quan transmeten l'ensenyament dels misteris de la fe i les regles morals, han d'adaptar les paraules i l'esperit a l'enteniment dels oients[2].

Per damunt de tot, la caritat

25. Per acabar aquesta presentació, és oportú de recordar aquest principi pastoral que anuncia el Catecisme Romà:

> Aquest és, sens dubte, aquell camí més excel·lent de l'Apòstol (...) quan situà la finalitat de la doctrina i de l'ensenyament en l'amor que no té fi. Cal explicar allò que hem de creure, esperar o practicar. Però, sobretot, cal fer veure sempre l'Amor de nostre Senyor, perquè cadascú comprengui que tot acte de virtut perfectament cristià no té cap més origen que l'Amor ni cap més terme que l'Amor[3].

1. Cf. CT 20-22; 25. 2. Catec. R. prefaci 11. 3. Catec. R. prefaci 10.

PRIMERA PART

La professió de la fe

Fragment d'un fresc de la catacumba de Priscil·la, Roma, del començament del segle III. *La imatge més antiga de la Mare de Déu.*

Aquesta imatge, entre les més antigues de l'art cristià, tracta el tema central de la fe cristiana: el misteri de l'Encarnació del Fill de Déu nascut de la Verge Maria.
A la dreta, una figura d'home que indica una estrella, situada sobre la Verge amb el fill: un profeta, probablement Balaam, que anuncia que «una estrella sortida de Jacob governarà» (Nm 24, 17). És tota l'expectació de l'Antiga Aliança i la crida d'una humanitat decaiguda vers un salvador i redemptor (cf. § 27, 528).
Aquest anunci és realitzat en el naixement de Jesús, Fill de Déu fet home, concebut de l'Esperit Sant, nascut de la Verge Maria (cf. § 27, 53, 422, 488). Maria el posa al món, el dóna als homes. Per això és la figura més pura de l'Església (cf. § 967).

PRIMERA SECCIÓ
«Jo crec», «Nosaltres creiem»

26. Quan professem la nostre fe, comencem dient: «Crec» o «Creiem». Abans d'exposar la fe de l'Església tal com és confessada en el Credo, celebrada en la litúrgia i viscuda en la pràctica del Manaments i en la pregària, hem de preguntar-nos què significa «creure». La fe és la resposta de l'home a Déu que es revela i se li dóna, bo i aportant alhora una llum sobreabundant a l'home que busca el sentit últim de la seva vida. Considerem, doncs, en primer lloc, aquesta recerca de l'home *(capítol primer)*; després, la Revelació divina, amb què Déu es presenta davant l'home *(capítol segon)*, i, per últim, la resposta de la fe *(capítol tercer)*.

CAPÍTOL PRIMER
L'home és «capaç» de Déu

I. EL DESIG DE DÉU

27. El desig de Déu és inscrit en el cor de l'home, ja que l'home ha estat creat per Déu i per a Déu. Déu no para d'atreure l'home cap a ell, i només en *355, 1701*
Déu podrà trobar l'home la veritat i la felicitat que desitja constantment. *1718*

> L'aspecte més sublim de la dignitat humana el trobem en aquesta vocació de l'home a comunicar-se amb Déu. Aquesta invitació que Déu adreça a l'home de dialogar amb ell comença amb l'existència humana. Si l'home existeix, és perquè Déu l'ha creat per amor i, per amor, no para de donar-li l'ésser. I l'home només viu plenament segons la veritat reconeixent lliurement aquest amor i abandonant-se al seu Creador[1].

28. Enllà de la seva història, fins al dia d'avui els homes han donat expres-
sió de moltes maneres a aquesta recerca de Déu per mitjà de les creences i *843, 2566*
dels comportaments religiosos (oracions, sacrificis, cultes, meditacions, etc.). *2095-2109*
Malgrat les ambigüitats que puguin comportar, aquestes formes d'expressió són tan universals que ens permeten de dir que l'home és *un ésser religiós*:

1. GS 19, § 1.

> Ell va fer un de sol tot el llinatge dels homes, perquè habitessin damunt tota la faç de la terra, i va fixar els temps determinats i els límits del lloc on han d'habitar, a fi que cerquin Déu per si realment a les palpentes l'endevinen i el troben, que no és pas lluny de cadascun de nosaltres; ja que en ell vivim, ens movem i som (Ac 17,26-28).

29. Però aquesta «relació íntima i vital que uneix l'home amb Déu[1]», l'ho-
2123-2128 me pot oblidar-la, no considerar-la i, fins rebutjar-la explícitament. Actituds així poden tenir orígens molt diversos[2]: la revolta contra el mal en el món, la ignorància o la indiferència religioses, la preocupació per les realitats del món i per les riqueses[3], el mal exemple dels creients, els corrents de pensament
398 hostils a la religió i, finalment, aquesta actitud de l'home pecador que s'amaga de Déu[4], per por, i fuig quan el crida[5].

30. «Alegreu-vos els qui busqueu el Senyor» (Sl 105,3). Si l'home pot obli-
2567 dar o refusar Déu, el que és Déu no para de cridar cada home a buscar-lo
845 perquè visqui i trobi la felicitat. Però aquesta recerca exigeix de l'home tot
368 l'esforç de la seva intel·ligència, la rectitud de la seva voluntat, un «cor recte» i també el testimoni dels altres que li ensenyen de buscar Déu.

> Vós sou gran, Senyor, i molt lloable. Gran és el vostre poder, i la vostra saviesa no té límits. I l'home, una minsa part de la vostra creació, l'home, revestit de la seva mortalitat, que porta en ell el testimoniatge del seu pecat i el testimoniatge que vós resistiu els superbiosos, vol tanmateix lloar-vos, ell, una part de la vostra creació. Vós l'hi inciteu, tot fent que trobi les delícies a lloar-vos, perquè ens vau fer per a vós i en neguit és el cor nostre mentre no reposa en vós[6].

II. ELS CAMINS QUE DUEN AL CONEIXEMENT DE DÉU

31. Creat a imatge de Déu, cridat a conèixer i estimar Déu, l'home que busca Déu descobreix alguns camins per arribar-lo a conèixer. En diem també «proves de l'existència de Déu», no en el sentit de les proves que les ciències naturals busquen, sinó en el sentit d'«arguments convergents i convincents» que permeten d'arribar a veritables certeses.

Aquests «camins» per acostar-nos a Déu tenen la creació com a punt de partença: el món material i la persona humana.

54, 337 **32.** El *món*: a partir del moviment i de l'esdevenir, de la contingència, de l'ordre i de la bellesa del món, podem conèixer Déu com origen i fi de l'univers.

1. GS 19, 1. 2. Cf. GS 19-21. 3. Cf. Mt 13,22. 4. Cf. Gn 3,8-10. 5. Cf. Jn 1,3. 6. St. Agustí, conf. 1, 1, 1.

> Sant Pau afirma referint-se als pagans: Allò que pot ser conegut de Déu els és manifestat, ja que Déu els ho ha manifestat. En efecte, allò que ell té d'invisible, com el seu poder etern i la seva divinitat, des de la creació del món es fa visible a la intel·ligència a través de les seves obres» (Rm 1,19-20)[1].
>
> I sant Agustí: «Pregunta a la bellesa de la terra, pregunta a la bellesa del mar, pregunta a la bellesa de l'aire que s'eixampla i es difon, pregunta a la bellesa del cel (...) pregunta a totes aquestes realitats. Totes et diuen: Contempla la nostra bellesa. La seva beutat és una proclamació *(confessio)*. Aquestes coses belles, subjectes a canvi, qui les ha fetes, sinó la Bellesa *(pulcher)* que no canvia?[2]

33. L'*home*: amb la seva obertura a la veritat i a la bellesa, amb el seu sentit *2500*
del bé moral i de la llibertat, la veu de la consciència i l'aspiració a l'infinit i a *1730, 1776*
la felicitat, l'home es pregunta sobre l'existència de Déu. A través de tot això,
percep els signes de la seva ànima espiritual que »porta en ella mateixa una *1703*
llavor d'eternitat irreductible a la sola matèria»[3]. Aquesta ànima només pot
tenir origen en Déu. *366*

34. El món i l'home testifiquen que no tenen en ells mateixos ni el seu primer principi ni el seu últim fi, sinó que participen de l'Ésser en si, que no té principi ni tindrà fi. Així, per aquests diversos camins, l'home pot arribar al coneixement de l'existència d'una realitat que és la causa primera i el fi últim
de totes les coses, «i que tothom anomena Déu»[4]. *199*

35. Les facultats de l'home el fan capaç de conèixer l'existència d'un Déu *50*
personal. Però, perquè l'home pugui entrar a la seva intimitat, Déu ha volgut revelar-se-li i donar-li la gràcia de poder acollir aquesta revelació en la fe. Ara, les proves de l'existència de Déu poden disposar a la fe i ajudar a veure que la
fe no s'oposa a la raó humana. *159*

III. EL CONEIXEMENT DE DÉU SEGONS L'ESGLÉSIA

36. «La nostra santa mare, l'Església, sosté i ensenya que Déu, principi i fi de totes les coses, pot ser conegut amb certesa mitjançant la llum natural de la raó humana a partir de les coses creades»[5]. Sense aquesta capacitat, l'home no podria acollir la revelació de Déu. L'home té aquesta capacitat perquè ha estat
creat «a imatge de Déu»[6]. *355*

37. En les condicions històriques en què es troba, l'home topa tanmateix
amb moltes dificultats per a conèixer Déu només amb la llum de la raó: *1960*

> En efecte, si hem de parlar francament, per més que la raó humana pugui arribar, en absolut, només amb les forces de la llum de la raó natural, al

1. Cf. Ac 14,15.17; 17,27-28; Sa 13,1-9. 2. Serm. 241, 2. 3. GS 18, § 1; cf. 14, § 2. 4. St. Tomàs d'A., s. th. 1, 2, 3. 5. Cc. Vaticà I: DS 3004; cf. 3026; DV 6. 6. Cf. Gn 1,26.

coneixement cert i veritable d'un Déu personal, que protegeix i governa el món amb la seva providència, així també al coneixement d'una llei natural posada pel Creador dins les nostres ànimes, hi ha, malgrat tot, molts obstacles que impedeixen a la raó humana d'emprar convenientment i amb fruit el seu poder natural. Les veritats que es refereixen a Déu i als homes ultrapassen absolutament l'ordre de les coses sensibles, i quan han de traduir-se en acció per informar la vida, demanen lliurament i renúncia. L'esperit humà, quan es tracta d'adquirir aquestes veritats, es troba amb dificultats per part dels sentits i de la imaginació, i també amb mals desigs que neixen del pecat original. D'aquí ve que, en aquestes matèries, els homes es convencin fàcilment de la falsedat o, almenys, de la incertesa de les coses que no voldrien que fossin veritables[1].

38. Per això l'home necessita la llum de la revelació de Déu, no solament pel que fa a allò que supera el seu enteniment, sinó també sobre «les veritats
2036 religioses i morals que, d'elles mateixes, no són inaccessibles a la raó, per tal que, dintre l'estat actual de la humanitat, puguin ser conegudes per tots sense dificultat, amb certesa ferma i sense cap error»[2].

IV. COM PARLAR DE DÉU?

39. Quan defensa la capacitat de la raó humana pel que fa al coneixement de Déu, l'Església expressa la seva confiança en la possibilitat de parlar de Déu
851 a tots els homes i amb tots els homes. Aquesta convicció és el punt de partença del seu diàleg amb les altres religions, amb la filosofia i les ciències i també amb els incrèduls i els ateus.

40. Com que el coneixement que tenim de Déu és limitat, el nostre llenguatge sobre Déu ho és igualment. Només podem anomenar Déu a partir de les criatures, i segons la nostra manera humana, limitada, de conèixer i de pensar.

41. Tots els éssers creats porten una certa semblança de Déu, molt especialment l'home, creat a imatge i semblança de Déu. Les múltiples perfeccions de les criatures (la veritat, la bondat, la bellesa) reflecteixen, així, la perfecció
213, 299 infinita de Déu. Per això podem anomenar Déu a partir de les perfeccions de les seves criatures, «perquè de la grandesa i de la bellesa de les criatures, venim a contemplar, per comparació, el seu autor» (Sa 13,5).

212, 300 **42.** Déu transcendeix tota criatura. Cal, doncs, que purifiquem constantment el nostre llenguatge d'allò que té de limitat, d'imaginat i d'imperfecte, a

1. Pius XII, Enc. Humani Generis: DS 3875. 2. *Ibid.*, DS 3876; cf. Cc. Vaticà I: DS 3005; DV 6; St. Tomàs d'A., st. th. 1,1,1.

fi de no confondre el Déu «inefable, incomprensible, invisible, inabastable»[1], 370
amb les nostres representacions humanes. Les nostres paraules humanes sempre restaran molt ençà del misteri de Déu.

43. És cert que, quan parlem així de Déu, el nostre llenguatge s'expressa d'una manera humana; però ateny realment Déu en ell mateix, bé que sense poder-lo expressar amb tota la seva infinita simplicitat. Com de fet, cal recordar-nos que «entre el Creador i la criatura no és possible de subratllar tant la semblança que la diferència no sigui encara molt més gran[2] i que «no podem
capir què és Déu, sinó tan sols què no és i com cal situar els altres éssers en 206
relació amb ell»[3].

EN RESUM

44. *L'home és un ésser religiós per naturalesa i per vocació. Venint de Déu i anant cap a Déu, l'home no viu una vida plenament humana si no viu lliurement la seva relació amb Déu.*

45. *L'home és fet per viure en comunió amb Déu, en el qual troba la seva felicitat: «Quan jo seré en vós totalment, ja no hi haurà més tristesa ni prova. Plena enterament de vós, la meva vida s'haurà realitzat plenament»[4].*

46. *Quan escolta el missatge de les criatures i la veu de la seva consciència, l'home pot aconseguir la certesa de l'existència de Déu, causa i fi de totes les coses.*

47. *L'Església ensenya que el Déu únic i veritable, el nostre Creador i Senyor, pot ser conegut amb certesa per les seves obres, gràcies a la llum natural de la raó humana[5].*

48. *Podem realment anomenar Déu parlant de les moltes perfeccions de les criatures, semblances del Déu infinitament perfecte, per més que el nostre llenguatge limitat no pugui comprendre el seu misteri.*

49. *«La criatura sense el Creador s'esvaeix»[6]. Vet aquí per què els creients saben que l'amor de Crist els empeny a irradiar la llum del Déu vivent a tots els qui l'ignoren o el refusen.*

1. Litúrgia de St. Joan Crisòstom, Anàfora. 2. Cc. Laterà IV: DS 806. 3. St. Tomàs d'A., s. gent. 1, 30. 4. St. Agustí, conf. 10, 28, 39. 5. Cf. Cc. Vaticà I: DS 3026. 6. GS 36.

Capítol segon

Déu surt a l'encontre de l'home

36 **50.** Per la raó natural, l'home pot conèixer Déu amb certesa a partir de les seves obres. Però hi ha un altre ordre de coneixement que l'home no pot aconseguir de cap manera per les seves pròpies forces; és el de la Revelació divina[1]. Amb una decisió lliure del tot, Déu es revela i es dóna a l'home. Ho fa
1066 revelant el seu misteri, el designi benvolent que, des de tota l'eternitat, ha format en el Crist a favor de tots els homes. Revela plenament aquest designi enviant el seu Fill estimat, nostre Senyor Jesucrist, i l'Esperit Sant.

ARTICLE 1 **La Revelació de Déu**

I. DÉU REVELA EL SEU «DESIGNI BENVOLENT»

51. «Va plaure a Déu, en la seva bondat i saviesa, de revelar-se ell mateix i
2823 de fer conèixer el misteri de la seva voluntat, amb el qual els homes tenen accés al Pare en l'Esperit Sant, pel Crist, Verb encarnat, i participen de la natu-
1996 ralesa divina»[2].

52. Déu que «habita en una llum inaccessible» (1Tm 6,16) vol comunicar la seva vida divina als homes lliurement creats per ell: vol fer-los fills adoptius en el seu Fill únic[3]. Revelant-se ell mateix, Déu vol fer els homes capaços de respondre-li, de conèixer-lo i d'estimar-lo molt més del que serien capaços per ells mateixos.

53. El designi diví de la Revelació es realitza a la vegada «amb accions i
1953 amb paraules que es relacionen entre elles i s'il·luminen mútuament»[4]. Aquest
1950 designi inclou una «pedagogia divina» particular: Déu es comunica gradualment a l'home, el prepara per etapes per a acollir la Revelació sobrenatural que fa ell mateix i que culminarà en la Persona i la missió del Verb encarnat, Jesucrist.

> Sant Ireneu de Lió parla molts cops d'aquesta pedagogia divina servint-se de la imatge del tracte freqüent entre Déu i l'home: «El Verb de Déu ha habitat dintre l'home i s'ha fet Fill de l'home per acostumar l'home a trobar Déu i acostumar Déu a habitar en l'home, segons el designi benvolent del Pare»[5].

1. Cf. Cc. Vaticà I: DS 3015. 2. DV 2. 3. Cf. Ef 1,4-5. 4. DV 2. 5. Haer. 3, 20, 2; cf. per exemple haer. 3, 17, 1; 4, 12, 4; 4, 21, 3.

II. LES ETAPES DE LA REVELACIÓ

Des del principi, Déu es va fer conèixer

54. «Déu, que ho ha creat i conserva tot pel seu Verb, dóna als homes, en les coses creades, un testimoni perenne d'ell mateix. I, volent obrir el camí de *32*
la salvació que davalla del cel, es manifestà, a més, als nostres primers pares al començament»[1]. Els va invitar a una comunió íntima amb ell mateix, bo i revestint-los d'una gràcia i una justícia resplendents. *374*

55. Aquesta Revelació no ha estat interrompuda pel pecat dels nostres *397, 410*
primers pares. Déu, en efecte, «després de la seva caiguda, amb la promesa de la redempció, els enlairà de nou a l'esperança de la salvació i tingué cura incessant del llinatge humà, a fi de donar la vida eterna a tots aquells que cerquen la salvació amb la perseverança en les bones obres»[2].

> Quan ell, desobeint-vos, perdé la vostra amistat, no l'abandonàreu al domini de la mort. (...) Moltes vegades oferíreu als homes la vostra aliança[3]. *761*

L'aliança amb Noè

56. Un cop trossejada amb el pecat la unitat del llinatge humà, Déu mira *401*
primerament de salvar la humanitat a través d'una sèrie d'etapes. L'aliança amb Noè després del diluvi[4] expressa el principi de l'economia divina amb referèn- *1219*
cia a les «nacions», és a dir, als homes reagrupats «segons els seus països, cadascun segons la seva llengua, i segons les seves famílies» (Gn 10,5)[5].

57. Aquest ordre alhora còsmic, social i religiós de la pluralitat de les nacions[6], és per limitar l'orgull d'una humanitat caiguda, la qual, tota plegada, perversament[7], voldria fer ella mateixa la seva unitat a la manera de Babel[8]. Però, a causa del pecat[9], el politeisme i la idolatria de la nació i del seu cap amenacen constantment d'una perversió pagana aquesta economia provisional.

58. L'aliança amb Noè va vigir mentre va durar el temps de les nacions[10],
fins a la proclamació universal de l'Evangeli. La Bíblia venera algunes grans *674*
figures de les «nacions», com «Abel el just», el rei i sacerdot Melquisedec[11], figura del Crist[12] o els justos «Noè, Daniel i Job» (Ez 14,14). Així l'Escriptura manifesta fins a quin cim de santedat poden arribar els qui viuen segons l'a-

1. DV 3. 2. DV 3. 3. MR, pregària eucarística IV, 118. 4. Cf. Gn 9,9. 5. Cf. Gn 10,20-31. 6. Cf. Ac 17,26-27. 7. Cf. Sa 10,5. 8. Cf. Gn 11,4-6. 9. Cf. Rm 1,18-25. 10. Cf. Lc 21,24. 11. Cf. Gn 14,18. 12. Cf. He 7,3.

2569 lliança de Noè esperant que el Crist «aplegui en la unitat els fills de Déu dispersos» (Jn 11,52).

Déu elegeix Abraham

145, 2570 **59.** Per reunir la humanitat dispersa, Déu va elegir Abraham. Li digué: «Vés-te'n del teu país, de la teva parentela i de la casa del teu pare» (Gn 12,1). Així el volgué fer Abraham, que vol dir «pare d'una multitud de pobles» (Gn 17,5). Li va dir també: «En tu seran beneïdes totes les nacions de la terra» (Gn 12,3 LXX)[1].

760 **60.** El poble sortit d'Abraham serà el dipositari de la promesa feta als patriarques, el poble de l'elecció[2], cridat a preparar la reunió, un dia, de tots
762, 781 els fills de Déu en la unitat de l'Església[3]. Aquest poble serà l'arrel on s'empeltaran els pagans convertits a la fe[4].

61. Els patriarques i els profetes i els altres personatges de l'Antic Testament van ser i seran sempre venerats com a sants en totes les tradicions litúrgiques de l'Església.

Déu forma Israel, el seu poble

62. Després dels patriarques, Déu va formar Israel, el seu poble, salvant-
2060 lo de l'esclavitud d'Egipte. Va establir amb ell l'Aliança del Sinaí i, amb Moi-
2574 sès, li donà la llei perquè el reconegués i el servís com l'únic Déu viu i verita-
1961 ble, Pare provident i jutge just, i perquè esperés el Salvador promès[5].

63. Israel és el Poble sacerdotal de Déu[6], el qui «porta el nom del Senyor»
204, 2801, (Dt 28,10). És el poble d'aquells «que foren els primers a qui el Senyor Déu
839 nostre parlà»[7], el poble dels «germans grans»[8] en la fe d'Abraham.

711 **64.** Amb els profetes, Déu forma el seu poble en l'esperança de la salvació, en l'espera d'una Aliança nova i eterna, destinada a tots els homes[9] i que
1965 serà inscrita als cors[10]. Els profetes anuncien una redempció radical del poble de Déu, la purificació de totes les seves infidelitats[11], una salvació que inclourà totes les nacions[12]. Seran, sobretot, els pobres i els humils del Senyor[13] els qui portaran aquesta esperança. Les dones santes com Sara, Rebeca, Raquel,
489 Míriam, Dèbora, Anna, Judit i Ester, van conservar viva l'esperança de la salvació d'Israel. La figura més pura d'aquesta esperança és Maria[14].

1. Cf. Ga 3,8. 2. Rm 11,28. 3. Cf. Jn 11,52;10,16. 4. Cf. Rm 11,17-18.24. 5. Cf. DV 3. 6. Cf. Ex 19,6. 7. MR, Divendres Sant 13: oració universal VI. 8. Cf. Joan Pau II, Discurs del 13 abril 1986. 9. Cf. Is 2,2-4. 10. Cf. Jr 31,31-34; He 10,16. 11. Cf. Ez 36. 12. Cf. Is 49,5-6; 53,11. 13. Cf. So 2,3. 14. Cf. Lc 1,38.

III. JESUCRIST, «MITJANCER I PLENITUD DE TOTA LA REVELACIÓ»[1]

Déu ho ha dit tot en el seu Verb

65. «Després que en altre temps Déu havia parlat als pares molt sovint i de moltes maneres per mitjà dels profetes, aquests darrers dies ens ha parlat a nosaltres per mitjà del Fill» (He 1,1-2). El Crist, Fill de Déu fet home, és la paraula única, perfecta i indispensable del Pare. En el Crist el Pare ens ho ha *102*
revelat tot, i ja no hi haurà cap més paraula que aquesta. Sant Joan de la Creu, després de molts altres, ens ho explica d'una manera lluminosa, en comentar He 1,1-2:

> Donant-nos, com ens va donar, el seu Fill, que és la seva Paraula —i no en té d'altra—, ens ho va donar tot plegat i d'una sola vegada en aquesta Paraula única i ja no ha de parlar més (...); el que abans deia fragmentàriament als profetes, ara ja ho ha dit tot en el Crist, donant-nos el seu tot, que és el seu Fill. *516*
> Per això el qui ara volgués interrogar Déu o desitgés alguna visió o revelació, no solament faria una niciesa, sinó que ultratjaria Déu per no posar els ulls *2717*
> totalment en el Crist i per desitjar alguna cosa diversa, una novetat[2].

No hi haurà cap més Revelació

66. «L'economia cristiana, en tant que Aliança nova i definitiva, mai no s'estroncarà, i ja no hem d'esperar cap revelació pública abans de la manifestació gloriosa de nostre Senyor Jesucrist»[3]. Tanmateix, encara que la Revelació hagi acabat, no ha estat pas explicitada del tot; la fe cristiana haurà d'anar assolint gradualment tot el seu abast enllà dels segles. *94*

67. En diverses èpoques hi ha hagut revelacions «privades», algunes de les quals han estat reconegudes per l'autoritat de l'Església. Però aquestes revelacions no pertanyen al dipòsit de la fe. No són per «millorar» o «completar» *84*
la Revelació definitiva del Crist, sinó per ajudar a viure'n més plenament en una determinada època de la història. Guiat pel Magisteri de l'Església, el sentit *93*
dels fidels sap discernir i acollir allò que en aquestes revelacions constitueix una crida autèntica del Crist o dels seus sants a l'Església.

> La fe cristiana no pot acceptar les «revelacions» que volen ultrapassar o corregir la Revelació de la qual el Crist és l'acabament. Aquest és el cas d'algunes religions no cristianes i també de certes sectes recents que es basen en «revelacions» d'aquestes.

1. DV 2. 2. Carm. 2, 22, 3-5. 3. DV 4.

EN RESUM

68. *Déu, per amor, s'ha revelat i es dóna a l'home. Així aporta una resposta definitiva i sobreabundant a les qüestions que l'home es planteja sobre el sentit i el fi de la seva vida.*

69. *Déu s'ha revelat a l'home comunicant-li gradualment el seu propi misteri amb accions i amb paraules.*

70. *Més enllà del testimoni que Déu dóna d'ell mateix amb les coses creades, es va manifestar personalment als nostres primers pares. Els parlà i, després de la caiguda, els va prometre la salvació*[1] *i els va oferir la seva aliança.*

71. *Déu va concloure amb Noè una aliança eterna entre ell i tots els éssers vius*[2]*. Aquesta aliança durarà tant com duri el món.*

72. *Déu va elegir Abraham i va concloure una aliança amb ell i la seva descendència. Amb aquesta va formar el poble escollit, al qual revelà la seva llei per mitjà de Moisès. Amb els profetes va preparar-lo per a acollir la salvació destinada a tota la humanitat.*

73. *Déu va revelar-se plenament quan envià el seu Fill, en el qual va establir la seva aliança per sempre. El Fill és la Paraula definitiva del Pare, de tal manera que ja no hi haurà cap més revelació després d'ell.*

ARTICLE 2 **La transmissió de la Revelació divina**

74. Déu «vol que tots els homes se salvin i arribin al coneixement de la
851 veritat» (1Tm 2,4), és a dir, del Crist[3]. Cal, doncs, que el Crist sigui anunciat a tots els pobles i a tots els homes i que així la Revelació arribi a tot el món:

> Déu disposa les coses benignament perquè aquesta Revelació feta per la salvació de totes les nacions es conservi sempre íntegra i sigui transmesa a totes les generacions[4]

I. LA TRADICIÓ APOSTÒLICA

75. «Crist, el Senyor, en qui és consumada tota la Revelació del Déu suprem, manà als apòstols que prediquessin l'Evangeli a tots els homes i els
171 comuniquessin els dons divins. Aquest Evangeli, promès abans pels profetes,

1. Cf. Gn 3,15. 2. Cf. Gn 9,16. 3. Cf. Jn 14,6. 4. DV 7.

ell l'acomplí i el promulgà de paraula, personalment, com a font de tota veritat salvadora i ordenació dels costums»[1]

La predicació apostòlica...

76. La transmissió de l'Evangeli, segons l'ordre del Senyor, s'ha fet de dues maneres:

> *Oralment* «pels apòstols, els quals en la predicació oral, per mitjà d'exemples i d'institucions, transmeteren el que havien rebut per la paraula, per la convivència i per les obres del Crist, o que havien après sota el guiatge de l'Esperit Sant»;
>
> *Per escrit*, «per aquells apòstols i homes de la seva generació que, inspirats pel mateix Esperit Sant, posaren per escrit el missatge de la salvació»[2].

...continuada en la successió apostòlica

77. «A fi que l'Evangeli es mantingués íntegre i viu per sempre a l'Església, els apòstols deixaren com a successors els bisbes, "tot deixant-los el seu ma- *861*
teix lloc en el magisteri"»[3]. «Així, doncs, la predicació apostòlica, exposada d'una manera especial en els llibres inspirats, havia de ser conservada fins a la fi del temps per una successió ininterrompuda»[4].

78. Aquesta transmissió viva, acomplerta en l'Esperit Sant, és anomenada Tradició en tant que diversa de la sagrada Escriptura, per bé que estretament *174*
lligada amb ella. Per ella «l'Església, en la seva doctrina, en la seva vida i en el seu culte, perpetua i transmet a totes les generacions tot allò que ella és, tot *1124, 2651*
allò que ella creu»[5]. «L'ensenyament dels sants Pares testimonia la presència vivificant d'aquesta Tradició, les riqueses de la qual són vessades a la pràctica i a la vida de l'Església que creu i que prega»[6].

79. Així, la comunicació que el Pare ha fet d'ell mateix pel seu Verb en l'Esperit Sant, es manté present i activa dintre l'Església: «Déu que parlà en altre temps, dialoga ara, sense interrupció, amb l'Esposa del seu Fill. I l'Esperit Sant, per qui la veu viva de l'Evangeli ressona a l'Església —i per l'Església en el món— mena els creients vers la veritat i fa habitar abundosament en ells la paraula del Crist»[7].

II. LA RELACIÓ ENTRE LA TRADICIÓ I LA SAGRADA ESCRIPTURA

Una font comuna...

80. «La sagrada Tradició i la sagrada Escriptura estan íntimament unides i compenetrades. Perquè, havent brollat ambdues de la mateixa font divina, en

1. DV 7. 2. DV 7. 3. DV 7. 4. DV 8. 5. DV 8. 6. DV 8. 7. DV 8.

certa manera es fonen i tendeixen al mateix fi»[1]. L'una i l'altra fan present i fecund dintre l'Església el misteri del Crist, que ha promès que estaria amb els seus «dia rera dia fins a la fi del món» (Mt 28,20).

...dues maneres diferents de transmissió

81. «*La sagrada Escriptura* és la paraula de Déu consignada per escrit sota la inspiració de l'Esperit Sant».

113 «*La sagrada Tradició* és la transmissió íntegra de la paraula de Déu als successors dels apòstols: el Crist, el Senyor, amb l'Esperit Sant, els l'ha confiada per tal que, amb la llum de l'Esperit i de la veritat, l'exposin fidelment i la difonguin amb la seva predicació».

82. D'aquí resulta que l'Església, a la qual s'ha confiat la transmissió i la interpretació de la Revelació, «no fa dependre tota la seva certesa sobre les veritats revelades només de la sagrada Escriptura sola. Per això totes dues —Escriptura i Tradició— s'han de rebre i venerar amb un mateix esperit de pietat»[2].

Tradició apostòlica i tradicions eclesials

83. La Tradició de què parlem aquí ve dels apòstols i transmet allò que aquests van rebre de l'ensenyament i de l'exemple de Jesús i del que van aprendre de l'Esperit Sant. De fet, la primera generació de cristians encara no tenia un Nou Testament escrit. D'altra banda, el mateix Nou Testament testifica el procés de la Tradició viva.

1202, 2041, 2684 Cal distingir d'aquesta Tradició les «tradicions» teològiques, disciplinars, litúrgiques o devocionals nascudes enllà del temps en les Esglésies locals. Aquestes tradicions són formes populars sota les quals la gran Tradició rep les expressions adaptades als diferents llocs i a les diferents èpoques. A la llum d'ella poden mantenir-se, modificar-se o també abandonar-se sota la direcció del Magisteri de l'Església.

III. LA INTERPRETACIÓ DE L'HERÈNCIA DE LA FE

L'herencia de la fe confiada a la totalitat de l'Església

84. «L'herència sagrada»[3] de la fe *(depositum fidei)* continguda en la Tradició i en l'Escriptura ha estat confiada pels apòstols al conjunt de l'Església.
857, 871 «Fidel a aquest dipòsit, tot el poble sant, unit amb els seus pastors en la doctrina dels apòstols i en la comunió, persevera constant en la fracció del pa i en

1. DV 9. 2. DV 9. 3. Cf. 1Tm 6,20; 2Tm 1,12-14.

l'oració, de manera que pastors i fidels col·laboren íntimament en la conservació, en l'exercici i en la professió de la fe rebuda»[1]. *2033*

El Magisteri de l'Església

85. «La missió d'interpretar autènticament la paraula de Déu escrita o *888-892*
transmesa ha estat confiada únicament al Magisteri viu de l'Església, l'autori- *2032-2040*
tat del qual s'exerceix en nom de Jesucrist»[2], és a dir, als bisbes en comunió amb el successor de Pere, el bisbe de Roma.

86. «Però aquest Magisteri no està per damunt de la paraula de Déu, sinó que la serveix, i ensenya només el que li ha estat confiat per manament diví. Amb l'assistència de l'Esperit Sant, escolta amb pietat aquesta paraula, la *688*
guarda tal com és i l'exposa fidelment, i d'aquest únic dipòsit de la fe treu la veritat divinament revelada que presenta perquè sigui creguda»[3].

87. Els fidels, recordant-se de la paraula del Crist als seus apòstols: «Qui *1548*
us escolta a vosaltres, m'escolta a mi» (Lc 10,16)[4], rep amb docilitat els ensenyaments i les directrius que els pastors els donen de diferents maneres. *2037*

Els dogmes de la fe

88. El Magisteri de l'Església exerceix plenament l'autoritat rebuda del *888-892*
Crist quan defineix els dogmes, és a dir, quan proposa —d'una manera que *2032-2040*
obliga el poble cristià a una adhesió irrevocable de fe— veritats contingudes en la Revelació divina o també quan proposa de manera definitiva veritats que tenen amb elles un lligam necessari.

89. Hi ha un lligam orgànic entre la nostra vida espiritual i els dogmes. Els *2625*
dogmes són llums en el camí de la nostra fe. L'il·luminen i el fan segur. A la inversa, si la nostra vida és recta, la intel·ligència i el cor se'ns obriran per acollir la llum dels dogmes de la fe[5].

90. Podem trobar els lligams mutus i la coherència dels dogmes en el conjunt de la Revelació del misteri del Crist[6]. «Hi ha un ordre o «jerarquia» de *114, 158*
les veritats de la doctrina catòlica, per raó de llur diferent nexe amb el fona- *234*
ment de la fe cristiana»[7].

El sentit sobrenatural de la fe

91. Tots els fidels tenen part en la comprensió i en la transmissió de la veritat revelada. Han rebut la unció de l'Esperit Sant que els instrueix[8] i els *737*
condueix a la veritat sencera[9].

1. DV 10. 2. DV 10. 3. DV 10. 4. Cf. LG 20. 5. Cf. Jn 8,31-32. 6. Cf. Cc. Vaticà I: DS 3016: nexus mysteriorum; LG 25. 7. UR 11. 8. 1Jn 2,20.27. 9. Cf. Jn 16,13.

92. «La comunitat dels creients (...) no es pot equivocar en la seva creença,
785 i posa de manifest aquesta seva propietat peculiar mitjançant el sentiment sobrenatural de la fe de tot el poble, quan «des dels bisbes fins al darrer dels fidels laics» demostra el seu acord universal en les coses de la fe i dels costums»[1].

93. «Amb aquest sentit de la fe que l'Esperit de la veritat promou i manté,
889 el poble de Déu, sota el guiatge del sagrat Magisteri (...), s'adhereix indefectiblement a la fe que ha estat donada als sants una vegada per sempre, la penetra més profundament amb rectitud de judici i l'aplica més íntegrament a les coses de la vida»[2].

El creixement en la intel·ligència de la fe

94. Gràcies a l'assistència de l'Esperit Sant, la intel·ligència de les realitats
66 com a herència de la fe pot créixer en la vida de l'Església:
2651 — «per la contemplació i l'estudi dels fidels que mediten aquestes coses en el seu cor»[3]; particularment, amb la «recerca teològica que està oberta al coneixement profund de la veritat revelada»[4];
2038, 2518 — «per la percepció íntima de les coses espirituals que els creients experimenten»[5]; «creixen alhora les paraules divines i aquell que les llegeix»[6];
— «per l'anunci d'aquells que reben amb la successió de l'episcopat el carisma segur de la veritat»[7].

95. «És evident, doncs, que la sagrada Tradició, la sagrada Escriptura i el Magisteri de l'Església, en el designi sapientíssim de Déu, estan tant units i lligats que restarien sense consistència l'un sense els altres i que, plegats, cadascun a la seva manera, sota l'acció de l'Esperit Sant, contribueixen eficaçment a la salvació de les ànimes»[8].

EN RESUM

96. *Allò que el Crist va confiar als apòstols, aquests ho han transmès amb la seva predicació i per escrit, sota la inspiració de l'Esperit Sant, a totes les generacions, fins al retorn gloriós del Crist.*

97. *«La sagrada Tradició i la sagrada Escriptura són un únic dipòsit sagrat de la paraula de Déu»*[9]*, en el qual, com en un mirall, l'Església que peregrina contempla Déu, font de totes les seves riqueses.*

1. LG 12. 2. LG 12. 3. DV 8. 4. GS 62 § 7; cf. 44 § 2; DV 23; 24; UR 4. 5. DV 8. 6. St. Gregori el Gran, hom. Ez. 1, 7, 8. 7. DV 8. 8. DV 10, § 3. 9. DV 10.

98. *«L'Església, amb la seva doctrina, amb la seva vida i el seu culte, perpetua i transmet a totes les generacions tot el que ella és i tot el que ella creu»*[1].

99. *Gràcies al seu sentit sobrenatural de la fe, el poble de Déu tot sencer no para d'acollir el do de la Revelació divina, de penetrar-lo més profundament i de viure'l amb més plenitud.*

100. *La missió d'interpretar autènticament la Paraula de Déu només ha estat confiada al Magisteri de l'Església, al Papa i als bisbes en comunió amb ell.*

ARTICLE 3 **La sagrada Escriptura**

I. EL CRIST, PARAULA ÚNICA DE LA SAGRADA ESCRIPTURA

101. Déu, condescendent i bondadós, per revelar-se als homes, els parla amb paraules humanes: «Les paraules de Déu, expressades en llengües humanes, s'han fet semblants a la parla humana, tal com en altre temps el Verb del Pare etern, prenent la carn de la feblesa humana, es féu semblant als homes»[2].

102. A través de totes les paraules de la sagrada Escriptura, Déu només diu una Paraula, el seu Verb únic, en el qual ell es diu totalment:[3] *65, 2763*

> Recordeu-vos que és una mateixa Paraula de Déu la que s'estén a totes les Escriptures, i que és un mateix el Verb que ressona a la boca de tots els escriptors sagrats, aquell qui al principi essent Déu i estant amb Déu, no té síl·labes, perquè no està sotmès al temps[4]. *426-429*

103. Per això l'Església sempre ha venerat les Sagrades Escriptures tal com venera també el Cos del Senyor. Presenta constantment el pa de vida que rebem a la taula de la Paraula de Déu i del Cos del Crist[5]. *1100, 1184* *1378*

104. L'Església sempre treu de l'Escriptura el seu aliment i la seva força[6]. No hi rep tan sols una paraula humana, sinó allò que l'Escriptura és realment: la Paraula de Déu[7] «En els llibres sagrats, el Pare que és al cel es gira amb amor als seus fills i els parla»[8].

1. DV 8. 2. DV 13. 3. Cf. He 1,1-3. 4. St. Agustí, In Psal. 103, 4, 1. 5. Cf. DV 21. 6. Cf. DV 24. 7. Cf. 1Te 2,13. 8. DV 21.

II. INSPIRACIÓ I VERITAT DE LA SAGRADA ESCRIPTURA

105. *Déu és l'autor de la sagrada Escriptura.* «Les veritats revelades per Déu, contingudes i paleses en la sagrada Escriptura, es consignaren per inspiració de l'Esperit Sant».

> «La santa Mare Església, segons la fe apostòlica, té per sants i canònics tots els llibres sencers de l'Antic i del Nou Testament en totes les seves parts, perquè, escrits amb la inspiració de l'Esperit Sant, tenen Déu com a autor i com a tals han estat lliurats a la mateixa Església»[1].

106. Déu ha inspirat els autors humans dels llibres sagrats. «Per redactar els llibres sagrats, Déu escollí uns homes dels quals se serví emprant llurs facultats i mitjans, de manera que, obrant ell en ells i a través d'ells, van escriure com a veritables autors tot i només allò que ell volia»[2].

107. Els llibres inspirats ensenyen la veritat. «Com que tot el que els autors
702 inspirats o hagiògrafs afirmen ha de ser tingut com afirmat per l'Esperit Sant, cal confessar que els llibres de l'Escriptura ensenyen fermament, amb fidelitat i sense error, la veritat que Déu va voler que fos consignada en les sagrades lletres per a la nostra salvació»[3].

108. Malgrat això, la religió cristiana no és pas una «religió del Llibre». El cristianisme és la religió de la «Paraula» de Déu, «no d'una paraula escrita i muda, sinó de la Paraula encarnada i vivent»[4]. Perquè no es redueixi a lletra morta, cal que el Crist, Paraula eterna del Déu viu, ens «obri —per l'Esperit Sant— el sentit de les Escriptures» (Lc 24,45).

III. L'ESPERIT SANT, INTÈRPRET DE L'ESCRIPTURA

109. En la sagrada Escriptura, Déu parla a l'home a la manera dels homes. Per interpretar bé l'Escriptura, caldrà posar atenció, per consegüent, a allò que els autors humans han pretès afirmar realment i a allò que Déu, de fet, ha volgut manifestar-nos amb llurs paraules[5].

110. Per descobrir *la intenció dels autors sagrats*, caldrà tenir en compte les condicions del seu temps i de la seva cultura, els «gèneres literaris» de l'època, les maneres de sentir, de parlar i de narrar corrents en aquell temps. «Perquè la veritat es proposa i s'expressa diversament en textos ja de diferent gènere històric, ja profètics, ja poètics o bé en altres gèneres d'expressió»[6].

1. DV 11. 2. DV 11. 3. DV 11. 4. St. Bernat, hom. miss. 4, 11. 5. Cf. DV 12, § 1. 6. DV 12, § 2.

111. Però, com que la sagrada Escriptura és inspirada, hi ha un altre principi d'interpretació justa, no pas menys important que l'anterior, i sense el qual l'Escriptura esdevindria lletra morta: «La sagrada Escriptura s'ha de llegir i interpretar a la llum del mateix Esperit amb què fou escrita»[1].

El Concili Vaticà II indica *tres criteris* per a una interpretació de l'Escriptura d'acord amb l'Esperit que l'ha inspirada[2]:

112. 1. *Primerament caldrà posar molta atenció «al contingut i a la unitat de tota l'Escriptura»*. Per diferents que siguin els llibres que la formen, *128* l'Escriptura és una per raó de la unitat del designi de Déu, del qual Jesucrist és *368* el centre i el cor, obert després de la Pasqua[3].

El cor del Crist[4] designa la sagrada Escriptura, que fa conèixer el cor del Crist. Aquest cor era tancat abans de la passió, car l'Escriptura era obscura. Però l'Escriptura ha estat oberta després de la passió, ja que els qui des d'ara n'entenen el sentit consideren i discerneixen com cal interpretar les profecies[5].

113. 2. *Segonament, caldrà llegir l'Escriptura en «la Tradició viva de tota l'Església»*. *81* Segons una dita dels Pares, l'Escriptura es llegeix molt més dintre el cor de l'Església que no pas amb els altres mitjans materials de la seva expressió. De fet, l'Església porta en la seva Tradició la memòria viva de la Paraula de Déu i l'Esperit Sant li dóna la interpretació espiritual de l'Escriptura (...«segons el sentit espiritual amb què l'Esperit gratifica l'Església»)[6].

114. 3. *Cal estar atent «a l'analogia de la fe»*[7]. Per «analogia de la fe» entenem la cohesió de les veritats de la fe entre elles dintre el projecte total de *90* la Revelació.

Els sentits de L'Escriptura

115. Segons una antiga tradició, podem distingir *dos* sentits de l'Escriptura: el sentit literal i el sentit espiritual. Aquest darrer se subdivideix en sentit al·legòric, moral i anagògic. La concordança profunda dels quatre sentits assegura tota la seva riquesa a la lectura viva de l'Escriptura dintre l'Església.

116. El *sentit literal*. És el sentit que les paraules de l'Escriptura signifiquen. *110-114* El descobreix l'exegesi que segueix les regles de la interpretació justa. «Tots els sentits de la sagrada Escriptura recolzen en el sentit literal»[8].

117. El *sentit espiritual*. Gràcies a la unitat del designi de Déu, no solament *1101* poden ser signes els textos de l'Escriptura, sinó també les realitats i els esdeveniments de què parlen.

1. DV 12, § 3. 2. DV 12, § 3. 3. Cf. Lc 24,25-27.44-46. 4. Cf. Sl 22,15. 5. St. Tomàs d'A. Psal. 21,11. 6. Orígenes, hom in Lev. 5, 5. 7. Cf. Rm 12,6. 8. St. Tomàs d'A., s. th. 1, 1, 10, ad 1.

1. El sentit *al·legòric*. Podem adquirir una comprensió més profunda dels esdeveniments reconeixent el seu sentit en el Crist. Així, la travessia del Mar Roig és un signe de la victòria del Crist, i doncs del baptisme[1].
2. El sentit *moral*. Els esdeveniments que l'Escriptura ens conta han de portar-nos a una manera d'obrar justa. Han estat escrits «per amonestació nostra» (1Co 10,11)[2].
3. El sentit *anagògic*. També podem veure realitats i esdeveniments en la seva significació eterna: ens condueixen (en grec: *anagogé*) cap al nostre Pare. Així, l'Església de la terra és el signe de la Jerusalem del cel[3].

118. Un dístic medieval resumeix el significat d'aquests quatre sentits:
«El sentit literal ens diu els fets i l'al·legòric què hem de creure.
El moral ens explica què hem de fer i l'anagògic on anem»[4].

119. «Pertoca als exegetes de treballar segons aquestes regles per entendre i exposar totalment el sentit de la sagrada Escriptura, a fi que, a manera
94 d'estudi previ, vagi madurant el judici de l'Església. Perquè tot el que fa referència a la interpretació de la sagrada Escriptura està finalment sotmès a l'Església, que té el manament i el ministeri diví de conservar i interpretar la paraula de Déu»[5]:

113 No creuria l'Evangeli, si no em movia a creure'l l'autoritat de l'Església catòlica[6].

IV. EL CÀNON DE LES ESCRIPTURES

1117 **120.** La Tradició apostòlica ha fet conèixer a l'Església quins escrits havia de posar a la llista dels llibres inspirats[7]. Aquesta llista íntegra s'anomena «Cànon» de la sagrada Escriptura. Consta de 46 escrits per a l'Antic Testament (45, si comptem Jr i Lm com un sol escrit) i 27 per al Nou[8]:

Antic Testament: Gènesi, Èxode, Levític, Nombres, Deuteronomi, Josuè, Jutges, Rut, els dos llibres de Samuel, els dos llibres dels Reis, els dos llibres de les Cròniques, Esdres i Nehemies, Tobit, Judit, Ester, els dos llibres dels Macabeus, Job, els Salms, els Proverbis, l'Eclesiastès, el Càntic dels Càntics, la Saviesa, l'Eclesiàstic, Isaïes, Jeremies, les Lamentacions, Baruc, Ezequiel, Daniel, Osees, Joel, Amós, Abdies, Jonàs, Miquees, Nahum, Habacuc, Sofonies, Ageu, Zacaries i Malaquies.

Nou Testament: Els evangelis de Mateu, de Marc, de Lluc i de Joan, els Actes dels apòstols, les Cartes de sant Pau als Romans, la primera i la segona als Corintis, als Gàlates, als Efesis, als Filipencs, als Colossencs, la primera i la segona als Tessalonicencs, la primera i la segona a Timoteu, a Titus, a Filemó, la Carta als Hebreus, la Carta de Jaume, la primera i la segona de Pere, les tres Cartes de Joan, la Carta de Judes i l'Apocalipsi.

1. Cf. 1Co 10,2. 2. Cf. He 3-4,11. 3. Cf. Ap 21,1-22,5. 4. rot. I. 5. DV 12, 3. 6. St. Agustí, fund. 5, 6. 7. Cf. DV 8, 3. 8. Cf. DS 179-180; 1334-1336; 1501-1504.

L'Antic Testament

121. L'Antic Testament és una part imprescindible de la sagrada Escriptura. Els seus llibres són inspirats per Déu i conserven un valor permanent[1], ja que *1093*
l'antiga Aliança mai no ha estat revocada.

122. En efecte, «l'economia de l'Antic Testament era ordenada sobretot a *702*
preparar la vinguda del Crist, Redemptor universal». «Tot i que contenen algu- *763*
nes coses imperfectes i pròpies d'un temps», els llibres de l'Antic Testament
són testimoni de tota la divina pedagogia de l'amor salvífic de Déu. «Hi tro- *708*
bem doctrines sublims sobre Déu i una saviesa salvadora sobre la vida de
l'home, i riqueses admirables d'oració, i hi resta latent, finalment, el misteri de *2568*
la nostra salvació»[2].

123. Els cristians venerem l'Antic Testament com a veritable Paraula de Déu. L'Església sempre ha rebutjat amb força la idea de descartar l'Antic Testament amb el pretext que el Nou l'ha invalidat (marcionisme).

El Nou Testament

124. «La paraula divina que és poder de Déu per a la salvació de tothom qui creu, es presenta i manifesta el seu vigor molt especialment en els escrits del Nou Testament»[3]. Aquests escrits ens donen la veritat definitiva de la Revelació divina. El seu objecte central és Jesucrist, el Fill de Déu encarnat, els seus actes, els seus ensenyaments, la seva passió i la seva glorificació; també els començaments de la seva Església sota l'acció de l'Esperit Sant[4].

125. Els *Evangelis* són el cor de tota l'Escriptura, «ja que són el testimoni *515*
principal de la vida i la doctrina del Verb encarnat, Salvador nostre»[5].

126. En la formació dels Evangelis podem distingir tres etapes:

1. *La vida i l'ensenyament de Jesús.* L'Església sosté amb fermesa que els quatre Evangelis, «la historicitat dels quals afirma sense cap mena de dubte, transmeten fidelment el que Jesús, Fill de Déu, mentre vivia entre els homes, va fer i va ensenyar realment per a la seva salvació eterna, fins al dia que fou endut al cel».
2. *La tradició oral.* «Els apòstols amb tota veritat predicaren després de l'Ascensió *76*
del Senyor als qui els escoltaven el que ell havia dit i fet, amb aquella intel·ligència cada cop més aprofundida que se'ls havia donat, ensenyats pels esdeveniments gloriosos del Crist i per la llum de l'Esperit de veritat».
3. *Els Evangelis escrits.* «Els autors sagrats van escriure els quatre Evangelis escollint *76*
algunes coses entre les moltes que ja es transmetien de paraula o per escrit, sintetitzant-ne d'altres, o explicant-les segons la condició de les Esglésies, fixant

1. Cf. DV 14. 2. DV 15. 3. DV 17. 4. Cf. DV 20. 5. DV 18.

finalment la forma de la seva proclamació, de manera que ens comunicaven sempre la veritat autèntica sobre Jesús»[1].

127. L'Evangeli quadriforme ocupa un lloc únic a l'Església. En són testimo-
1154 ni la veneració que la litúrgia hi ha concedit i l'atractiu incomparable que sempre ha exercit sobre els sants:

> Cap doctrina no hi ha que sigui millor, ni més preciosa, ni més esplèndida, que el text de l'Evangeli. Contempleu i reteniu allò que nostre Senyor i Mestre, Jesucrist, ha ensenyat amb les seves paraules i ha realitzat amb els seus actes[2].

2705
> Quan faig oració m'aturo en totes les escenes de l'*Evangeli*. Hi trobo tot el que la meva pobra ànima necessita. Cada dia hi descobreixo nova llum, sentits amagats i misteriosos[3].

La unitat de l'Antic i del Nou Testament

128. L'Església, ja en els temps apostòlics[4], i després sempre en la seva Tradició, ha posat en clar la unitat del pla diví en els dos Testaments gràcies a la
1094 *tipologia*. Aquesta reconeix en les obres de Déu, sota l'Antiga Aliança, unes
489 prefiguracions d'allò que Déu ha acomplert, quan ha arribat el temps, en la persona del seu Fill encarnat.

129. Així, doncs, els cristians llegeixen l'Antic Testament a la llum del Crist
651 mort i ressuscitat. Aquesta lectura tipològica manifesta el contingut inesgotable de l'Antic Testament. Tanmateix no ha de fer oblidar que l'Antic Testament conserva el seu valor propi de Revelació reafirmat per nostre Senyor mateix[5].
2055 D'altra banda, també cal llegir el Nou Testament a la llum de l'Antic. La catequesi cristiana primitiva hi recorre constantment[6]. Segons un vell adagi, el
1968 Nou Testament es troba velat en l'Antic, mentre que l'Antic es revela en el Nou: «El Nou s'amaga en l'Antic i l'Antic en el Nou es deixa veure»[7].

130. La tipologia significa el dinamisme en direcció a l'acompliment del pla diví quan «Déu ho serà tot en tots» (1Co 15,28). De la mateixa manera, la vocació dels patriarques i l'Èxode d'Egipte, per exemple, no perden el seu valor propi en el pla de Déu pel fet de ser, a la vegada, unes etapes intermèdies.

V. LA SAGRADA ESCRIPTURA EN LA VIDA DE L'ESGLÉSIA

131. «És tan gran l'eficàcia que té la paraula de Déu, que és, en veritat, puntal i força per a l'Església, fortalesa de la fe per als seus fills, aliment de

1. DV 19. 2. Santa Cesària la Jove, Rich. 3. Sta. Teresa de l'Infant Jesús, ms. autob. A 83v. 4. Cf. 1Co 10,6.11; He 10,1; 1Pe 3,21. 5. Cf. Mc 12,29-31. 6. Cf. 1Co 5,6-8; 10,1-11. 7. St. Agustí, Hept. 2, 73; cf. DV 16.

l'ànima, font pura i perenne de la vida espiritual»[1]. «Cal que l'accés a la sagrada Escriptura sigui àmpliament obert als cristians»[2].

132. «Cal que l'estudi de la sagrada Escriptura sigui com l'ànima de la sagrada Teologia. Semblantment, el ministeri de la paraula, això és, la predicació pastoral, la catequesi i tota la instrucció cristiana —on cal donar un relleu important a l'homilia litúrgica— es nodreixin saludablement i s'envigoreixin santament amb aquesta paraula de l'Escriptura»[3]. *94*

133. L'Església «exhorta també molt insistentment tots els cristians (...) que aprenguin «l'excel·lència del coneixement de Jesús» (Fl 3,8) amb la lectura sovintejada de les divines Escriptures, «ja que ignorar les sagrades Escriptures és ignorar el Crist» (st. Jeroni)»[4]. *2653* *1792*

EN RESUM

134. *Tota la sagrada Escriptura és un sol llibre i aquest llibre únic és el Crist, «perquè tota la sagrada Escriptura parla del Crist i s'acompleix en el Crist»*[5].

135. *«Les sagrades Escriptures contenen la paraula de Déu i, essent inspirades, són de debò la seva paraula»*[6].

136. *Déu és l'autor de la sagrada Escriptura, perquè inspira els seus autors humans. Actua en ells i per mitjà d'ells. Així dóna la seguretat que els llibres sagrats ensenyen sense error la veritat salvadora*[7].

137. *La interpretació de les Escriptures inspirades, sobretot, ha d'estar atenta al que Déu ha volgut revelar a través dels autors sagrats per la nostra salvació. Allò que ve de l'Esperit només es pot entendre del tot per l'acció de l'Esperit*[8].

138. *L'Església rep i venera com inspirats els 46 llibres de l'Antic Testament i els 27 llibres del Nou.*

139. *Els quatre Evangelis ocupen un lloc central, perquè Jesucrist n'és el centre.*

140. *La unitat dels dos Testaments deriva de la unitat del designi de Déu i de la seva Revelació. L'Antic Testament prepara el Nou, mentre que el Nou fa que l'Antic arribi a acompliment. Tots dos s'aclareixen mútuament i són veritable Paraula de Déu.*

1. DV 21. 2. DV 22. 3. DV 24. 4. DV 25. 5. Hug de Sant Víctor, Noe 2, 8. 6. DV 24. 7. Cf. DV 11. 8. Cf. Orígenes, hom in Ex. 4, 5.

141. *«L'Església ha venerat sempre les sagrades Escriptures com ho ha fet també amb el mateix Cos del Senyor»*[1]. *Tots dos alimenten i regeixen tota la vida cristiana. «La vostra Paraula fa llum als meus passos, és la claror que m'il·lumina el camí» (Sl 119, 105)*[2].

CAPÍTOL TERCER

La resposta de l'home a Déu

142. *Amb la seva Revelació,* «Déu parla als homes com a amics seus, mogut pel seu gran amor, conversa amb ells i els convida a comunicar-se i a estar-se
1102 amb ell»[3]. La resposta adequada a aquesta invitació és la fe.

143. *Per la fe* l'home sotmet del tot la intel·ligència i la voluntat a Déu. Amb tot el seu ésser, l'home dóna el seu assentiment a Déu Revelador[4]. La sagrada
2087 Escriptura anomena «obediència de la fe» aquesta resposta de l'home a Déu que revela[5].

1814-1816 ARTICLE 1 **Jo crec**

I. L'OBEDIÈNCIA DE LA FE

144. Obeir *(ob-audire)* en la fe és sotmetre's lliurement a la paraula escoltada, perquè la seva veritat és garantida per Déu, que és la mateixa Veritat. Abraham és el model d'aquesta obediència que la sagrada Escriptura ens proposa. La Mare de Déu n'és la realització més perfecta.

Abraham, «el pare de tots els creients»

145. La Carta als Hebreus, en el gran elogi de la fe dels avantpassats, insis-
59, 2570 teix particularment en la fe d'Abraham: «Per la fe, Abraham, quan fou cridat, *va obeir* de partir al lloc que havia de rebre en herència, i va partir sense saber on anava» (He 11,8)[6]. Per la fe va viure com estranger i pelegrí a la Terra prome-
489 sa[7]. Per la fe, va ser concedit a Sara de concebre el fill de la promesa. Per la fe, finalment, Abraham va oferir el seu fill únic en sacrifici[8].

1819 **146.** Així Abraham realitza la definició de la fe tal com la dóna la Carta als Hebreus: «La fe és la seguretat de les coses que un espera, la convicció de les

1. DV 21. 2. Cf. Is 50,4. 3. DV 2. 4. Cf. DV 5. 5. Cf. Rm 1,5; 16,26. 6. Cf. Gn 12,1-4. 7. Cf. Gn 23, 4. 8. Cf. He 11,17.

que no veu» (He 11,1). «Abraham va creure en Déu, i l'hi fou comptat per a justícia» (Rm 4,3)[1]. Gràcies a aquesta «fe robusta» (Rm 4,20), Abraham va arribar a ser «el pare de tots els qui havien de creure» (Rm 4,11.18)[2].

147. L'Antic Testament és ric en testimonis d'aquesta fe. La Carta als Hebreus proclama l'elogi de la fe exemplar dels antics «que els ha valgut un bon testimoni» (He 11,2.39). Però «Déu preveia una sort millor per a nosaltres»: la *839*
gràcia de creure en el seu Fill Jesús, «el qui ha instituït la nostra fe i la duu a terme» (He 11,40; 12,2)

Maria: «Benaurada la qui ha cregut»

148. La Verge Maria realitza de la manera més perfecta l'obediència de la fe. *494, 2617*
En la fe, Maria va acollir l'anunci i la promesa que li va dur l'àngel Gabriel. Va creure que «a Déu res no li és impossible» (Lc 1,37)[3]. Va donar el seu consentiment: «Vet aquí l'esclava del Senyor; que es faci en mi segons la teva paraula» *506*
(Lc 1,38). Elisabet va saludar-la: «Benaurada la qui ha cregut que es complirà tot allò que li ha estat dit de part del Senyor» (Lc 1,45). Per aquesta fe totes les generacions li diran benaurada[4].

149. Durant tota la seva vida i fins a la darrera prova[5], quan Jesús, el seu Fill, va morir a la creu, la fe de Maria no va vacil·lar. Mai no va deixar de creure en *969*
«l'acompliment» de la paraula de Déu. Amb raó l'Església venera en Maria la realització més pura de la fe. *507, 829*

II. «SÉ PROU EN QUI HE CREGUT» (2TM 1,12)

Creure només en Déu

150. La fe és, en primer lloc, una *adhesió personal* de l'home a Déu. Al mateix temps —i d'una manera inseparable— és *l'assentiment lliure a tota la veritat revelada per Déu.* En tant que adhesió personal a Déu i assentiment a la veritat per ell revelada, la fe cristiana és diferent de la fe que posem en una *222*
persona humana. És just i bo de confiar totalment en Déu i de creure absolutament tot allò que ell ha dit. Seria cosa vana i falsa de posar una fe com aquesta en una criatura[6].

Creure en Jesucrist, el Fill de Déu

151. Per al cristià, creure en Déu és creure inseparablement en aquell que ell ha enviat: «el seu Fill estimat», en el qual s'ha complagut (Mc 1,11). Déu

1. Cf. Gn 15,6. 2. Cf. Gn 15,5. 3. Cf. Gn 18,14. 4. Cf. Lc 1,48. 5. Cf. Lc 2,35. 6. Jr 17,5-6; Sl 40,5; 146,3-4).

ens ha dit que l'escoltéssim[1]. El Senyor mateix va dir als seus deixebles: «Creieu en Déu, creieu també en mi» (Jn 14,1). Podem creure en Jesucrist,
424 perquè ell mateix és Déu, el Verb encarnat: «Déu, ningú no l'ha vist mai; l'Unigènit que està al si del Pare, és qui l'ha revelat» (Jn 1,18). Perquè «ell ha vist el Pare» (Jn 6,46), és l'únic que el coneix i pot revelar-lo[2].

Creure en l'Esperit Sant

243, 683 **152.** No podem creure en Jesucrist sense tenir part en el seu Esperit. És l'Esperit Sant el qui revela als homes qui és Jesús. «Ningú no pot dir: «Jesús és el Senyor», si no és sota l'acció de l'Esperit Sant» (1Co 12,3). «L'Esperit ho escruta tot, fins les profunditats de Déu (...) Les coses de Déu, ningú no les coneix, sinó l'Esperit de Déu» (1Co 2,10-12). Només Déu coneix Déu del tot. Nosaltres creiem *en* l'Esperit Sant perquè és Déu.

232 *L'Església confessa constantment la seva fe en un sol Déu, Pare, Fill i Esperit Sant.*

III. LES CARACTERÍSTIQUES DE LA FE

La fe és una gràcia

153. Quan sant Pere confessa que Jesús és el Crist, el Fill de Déu viu, Jesús li
552 declara que aquesta revelació no li ha vingut «de la carn i la sang, sinó del Pare del cel» (Mt 16,17)[3]. La fe és un do de Déu, una virtut sobrenatural infosa per
1814 ell. «Perquè pugui existir, aquesta fe necessita la gràcia de Déu, que ens prevé
1996 i ens ajuda, i els socors interns de l'Esperit Sant, per a moure el cor i convertir-
2606 lo a Déu, per a obrir els ulls de la intel·ligència i donar «a tots la suavitat en l'acceptació i creença de la veritat»[4].

La fe és un acte humà

154. Creure només és possible amb la gràcia i amb l'auxili de l'Esperit Sant. Però no per això creure deixa de ser un acte autènticament humà. No és
1749 contrari a la llibertat ni a la intel·ligència de l'home posar confiança en Déu i adherir-se a les veritats que ell ha revelat. Tampoc en les relacions humanes
2126 no és contrari a la nostra pròpia dignitat creure allò que d'altres persones ens diuen sobre elles mateixes o sobre les seves intencions, i posar confiança en les seves promeses (com, per exemple, quan un home i una dona es casen), per tal d'entrar així en comunió mútua. És, doncs, encara menys contrari a la nostra dignitat «acceptar, per la fe, la nostra plena submissió d'intel·ligència i

1. Cf. Mc 9,7. 2. Cf. Mt 11,27. 3. Cf. Ga 1,15; Mt 11,25. 4. DV 5.

voluntat a Déu que revela»[1] i entrar d'aquesta manera en comunió íntima amb ell.

155. En la fe, la intel·ligència i la voluntat de l'home col·laboren amb la gràcia divina: «Creure és un acte de l'enteniment que s'adhereix a la veritat divina sota l'imperi de la voluntat moguda per Déu mitjançant la gràcia»[2]. *2008*

La fe i la intel·ligència

156. El *motiu* de creure no és el fet que les veritats revelades es vegin clares i intel·ligibles a la llum de la nostra raó natural. Creiem «per l'autoritat de Déu que revela i que no pot enganyar-se ni enganyar-nos». «Però, perquè *1063*
l'homenatge de la nostra fe sigui conforme a la raó, Déu ha volgut que l'auxili *2465*
interior de l'Esperit Sant vagi acompanyat de les proves exteriors de la seva Revelació»[3]. I és així com els miracles del Crist i dels sants[4], les profecies, la *548*
propagació i la santedat de l'Església, la seva fecunditat i la seva estabilitat, *812*
«són signes certs de la Revelació, adaptats a la intel·ligència de tots», «motius de credibilitat» que mostren que l'assentiment de la fe no és de cap manera «un moviment cec de l'esperit»[5].

157. *La fe és certa*, més certa que qualsevol coneixement humà, perquè es basa en la Paraula de Déu, que no pot mentir. Certament, les veritats revelades poden semblar obscures a l'enteniment i a l'experiència de l'home, però «la certesa que dóna la llum divina és més gran que la que dóna la llum de la raó natural»[6]. «Deu mil dificultats no fan un sol dubte»[7]. *2088*

158. «La fe *mira de comprendre*»[8]: és inherent a la fe que el creient desitgi conèixer millor aquell en qui ell ha posat fe i vulgui comprendre el que li ha *2705*
revelat. Un coneixement més penetrant demanarà, per la seva banda, una fe més gran i cada cop més amarada d'amor. La gràcia de la fe obre «els ulls del *1827*
cor» (Ef 1,18) per arribar a una intel·ligència més viva dels continguts de la Revelació, és a dir, del conjunt del designi de Déu i dels misteris de la fe, de la *90*
seva relació entre ells i amb el Crist, centre del misteri revelat. «Per tal de comprendre més profundament la Revelació, el mateix Esperit Sant perfecciona *2518*
constantment la fe amb els seus dons»[9]. Segons la dita de sant Agustí, «crec per entendre i entenc per creure millor»[10].

159. *Fe i ciència*.. «Encara que la fe estigui per damunt de la raó, mai no hi podrà haver un desacord veritable entre elles. Com que el mateix Déu que *283*
revela els misteris i comunica la fe ha fet davallar a l'esperit humà la llum de la

1. Cc. Vaticà I: DS 3008. 2. St. Tomàs d'A., s. th. 2-2, 2, 9; cf. Cc. Vaticà I: DS 3010. 3. *Ibid.*, DS 3009. 4. Cf. Mc 16,20; He 2,4. 5. Cc. Vaticà I: DS 3008-3010. 6. St. Tomàs d'A., s. th. II-II, 171, 5, obj. 3. 7. Newman, apol. 8. St. Anselm, prosl. prooem. 9. DV 5. 10. Serm. 43, 7, 9.

raó, Déu no podrà negar-se ell mateix, ni la veritat podrà contradir la veritat»[1]. «Per tant, quan la investigació metòdica en totes les disciplines procedeix
2293 d'una manera veritablement científica i segons les normes morals, mai no s'oposarà realment a la fe, ja que tant les coses profanes com les coses de la fe tenen origen en el mateix Déu. Més encara, aquell qui amb humilitat i constància s'esforça a penetrar en els secrets de les coses, és conduït, fins sense saber-ho, com per la mà de Déu, el qual, sostenint totes les coses, fa que siguin allò que són»[2].

La llibertat de la fe

1738 **160.** Per poder ser humana, «la resposta de la fe que l'home dóna a Déu
2106 ha de ser voluntària. Per tant, ningú no ha de ser forçat a abraçar la fe contra la seva voluntat. Per la seva mateixa naturalesa, l'acte de la fe té un caràcter voluntari»[3]. «Déu crida els homes a servir-lo en esperit i en veritat; per això, si aquesta crida obliga l'home en consciència, no el força mai. (...) Això encara queda molt més clar en Jesucrist»[4]. En efecte, el Crist va invitar a la fe i a la conversió, no hi va forçar. «Va donar testimoni de la veritat, però no volgué imposar-la per la força als qui s'hi oposaven. El seu Regne (...) creix per l'amor amb què el Crist enlairat en la creu atreu cap a ell tots
616 els homes»[5]

La necessitat de la fe

432 **161.** Per salvar-nos és necessari creure en Jesucrist i en aquell que l'ha
1257 enviat per la nostra salvació[6]. «Com que «sense la fe és impossible d'agradar a Déu» (He 11,6) i d'arribar a participar de la condició de fills seus, mai ningú
846 no és justificat sense ella i ningú no obtindrà la salvació eterna, si no hi «persevera fins a la fi» (Mt 10,22; 24,13)»[7].

La perseverança en la fe

162. La fe és un do gratuït que Déu fa a l'home. Nosaltres podem perdre
2089 aquest do inestimable; sant Pau ho avisa a Timoteu: «Lliura un bon combat, amb fe i bona consciència; alguns, per haver-la rebutjada, naufragaren en la
1037, 2016, fe» (1Tm 1,18-19). Per viure, créixer i perseverar fins a la fi en la fe, hem
2573, 2849 d'alimentar-la amb la Paraula de Déu; hem d'implorar al Senyor que ens l'augmenti[8]; la fe ha d'«actuar per la caritat» (Ga 5,6)[9], l'esperança ha de sostenir-la[10] i ha de posar arrels en la fe de l'Església.

1. Cc. Vaticà I: DS 3017. 2. GS 36, § 2. 3. DH 10; cf. CIC, can. 748, § 2. 4. DH 11. 5. DH 11. 6. Cf. Mc 16,16; Jn 3,36; 6,40 e. a. 7. Cc Vaticà I: DS 3012; cf. Cc. Trento: DS 1532. 8. Cf. Mc 9,24; Lc 17,5; 22,32. 9. Cf. Jm 2,14-26. 10. Cf. Rm 15,13.

La fe, començament de la vida eterna

163. La fe ens fa tastar per endavant el goig i la llum de la visió beatífica, fi del nostre peregrinatge en aquest món. Llavors veurem Déu «cara a cara» *1088*
(1Co 13,12), «tal com és» (1Jn 3,2). La fe, doncs, ja és el començament de la vida eterna:

> Des d'ara ja contemplem les benediccions de la fe, com un reflex en un mirall: és com si ja posseíssim les meravelles que la nostra fe ens diu que un dia seran nostres[1].

164. Però, mentrestant, «vivim en la fe, no en la visió» (2Co 5,7), i coneixem Déu «com per mitjà d'un mirall, en enigma, (...), de manera imperfecta»
(1Co 13,12). La fe, lluminosa per part d'aquell en qui creu, sovint és viscuda en *2846*
la foscor. Pot ser posada a prova. El món on vivim, sovint sembla molt lluny *309*
d'allò que la fe ens assegura; les experiències del mal i del dolor, de les *1502, 1006*
injustícies i de la mort, sembla que contradiguin la Bona Nova; poden fer trontollar la fe i ser-li una temptació.

165. És aleshores que hem de girar-nos cap als *testimonis de la fe:* Abraham, que va creure «esperant contra tota esperança» (Rm 4,18); la Mare
de Déu, que, «en la peregrinació de la fe»[2], va arribar fins a la «nit de la fe»[3], *2719*
en comunió amb el sofriment del seu Fill i durant la nit de la seva sepultura; i tants i tants testimonis de fe: «Envoltats d'un núvol tan gran de testimonis, deixem tota càrrega i el pecat que ens assetja, i, sofrint amb paciència, correguem la cursa que tenim proposada, amb la mirada fixa en el qui ha instituït la nostra fe i la duu a terme, Jesús» (He 12,1-2).

ARTICLE 2 **Nosaltres creiem**

166. La fe és un acte personal: la resposta lliure de l'home a la iniciativa de Déu que es revela. Però la fe no és un acte aïllat. Ningú no pot creure ell tot
sol, com tampoc ningú no pot viure ell tot sol. Ningú no s'ha donat la fe a ell *875*
mateix, com tampoc ningú no s'ha donat la vida a ell mateix. El creient ha rebut dels altres la fe i l'ha de transmetre als altres. El nostre amor a Jesús i als altres homes ens empeny a parlar de la nostra fe als altres. Així cada creient és com una anella de la gran cadena dels creients. Jo no puc creure sense ser portat per la fe dels altres i, amb la meva fe, he de contribuir a portar la fe dels altres.

1. St. Basili, Spir. 15, 36; cf. St. Tomàs d'A., s. th. 2-2, 4,1. 2. LG 58. 3. Joan Pau II, RM 18.

1124 **167.** «Crec»[1]: és la fe de l'Església professada personalment per cada creient, sobretot en el moment del baptisme. «Creiem»[2]: és la fe de l'Església confessada pels bisbes reunits en concili o, més generalment, per l'assemblea
2040 litúrgica dels creients. «Crec»: és també l'Església, Mare nostra, que respon a Déu amb la seva fe i ens ensenya a dir: «Jo crec», «Nosaltres creiem».

I. «SENYOR, MIREU LA FE DE LA VOSTRA ESGLÉSIA»

168. De primer antuvi és l'Església qui creu, i així porta, alimenta i sosté la meva fe. De primer antuvi, l'Església pertot arreu confessa el Senyor («Per tota la terra la santa Església us proclama», cantem en el «Te Deum»), i amb ella i en ella, som atrets i conduïts a confessar també nosaltres: «Jo crec», «Nosaltres
1253 creiem». Per l'Església rebem la fe i, pel baptisme, la nova vida en el Crist. En el Ritual Romà, el ministre del baptisme demana al catecumen: «Què demanes a l'Església de Déu? I la resposta és: —La fe. —I la fe, què et dóna? —La vida eterna»[3].

169. La salvació només ve de Déu; però, com que rebem la vida de la fe per mitjà de l'Església, aquesta és la nostra mare: «Creiem l'Església com a mare que és del nostre nou naixement; però no creiem en l'Església com si fos
750 l'autora de la nostra salvació»[4]. Pel fet de ser la nostra mare, és també l'educa-
2030 dora de la nostra fe.

II. EL LLENGUATGE DE LA FE

170. No creiem en les fórmules, sinó en les realitats que s'hi expressen i que la fe ens permet de «tocar». «L'acte (de fe) del creient no s'atura en l'anunci, sinó en la realitat (anunciada)»[5]. Però arribem a trobar aquestes reali-
186 tats a través de les formulacions de la fe, que ens permeten d'expressar-la i transmetre-la, de celebrar-la en comunitat, d'assimilar-la i de viure'n cada dia més.

171. L'Església, «columna i fonament de la veritat» (1Tm 3,15), guarda fidel-
78, 857, 84 ment «la fe transmesa als sants una vegada per sempre» (Jud 3). Guarda el record de les paraules del Crist, transmet de generació en generació la confessió de la fe dels apòstols. Tal com una mare ensenya els fills a parlar —i,
185 per això mateix, a comprendre i a comunicar—, l'Església, Mare nostra, ens ensenya el llenguatge de la fe per introduir-nos a la intel·ligència i a la vida de la fe.

1. Símbol dels Apòstols. 2. Símbol de Nicea-Constatinoble, en l'original grec. 3. OBA.
4. Faust de Riez, Spir. 1, 2. 5. St. Tomàs d'A., s. th. 2-2, 1, 2 ad 2.

III. UNA SOLA FE

172. Des de fa molts segles, a través de tantes llengües, cultures, pobles i nacions, l'Església no para de confessar la seva fe única, rebuda d'un sol Senyor, transmesa amb un sol baptisme, arrelada en la convicció que tots els homes tenen només un sol Déu i Pare[1]. Sant Ireneu de Lió, testimoni d'aquesta fe, declara: *813*

173. «L'Església, disseminada per tot el món, fins als extrems de la terra, va rebre la fe dels apòstols i dels seus deixebles (...), i la guarda amb fidelitat, talment com si habités en una sola casa. I semblantment creu d'idèntica manera aquestes coses com si tingué una sola ànima i un sol cor, i ho predica a l'unísón, ho ensenya i ho transmet, com si només tingués una boca»[2]. *830*

174. «Perquè, si bé en el món són moltes les parles, tanmateix és un i idèntic el contingut de la Tradició. I les Esglésies que han estat fundades a Germània, no creuen ni transmeten coses diferents. Ni les que han estat establertes entre els íbers, o entre els celtes, ni les d'Orient, ni les d'Egipte, ni les de Líbia, ni les del centre del món...»[3]. «Per tant, el missatge de l'Església és verídic i sòlid i mostra un camí únic de salvació a tot l'univers». *78*

175. «Amb tota cura guardem aquesta fe que hem rebut de l'Església. Sota l'acció de l'Esperit Sant, és constantment com un dipòsit de valor immens tancat en una arqueta preciosa. Sempre és jove i sempre rejoveneix l'arca que la conté»[4].

EN RESUM

176. *La fe és una adhesió personal de tot l'home a Déu que es revela. Comporta una adhesió de la intel·ligència i de la voluntat a la Revelació que Déu ha fet d'ell mateix amb obres i paraules.*

177. *Per tant, «creure» té una doble referència: a la persona i a la veritat; a la veritat, per la confiança en la persona que en dóna testimoni.*

178. *No podem creure en ningú més que en Déu, Pare, Fill i Esperit Sant.*

179. *La fe és un do sobrenatural de Déu. Per creure, l'home té necessitat de l'auxili interior de l'Esperit Sant.*

180. *«Creure» és un acte humà, conscient i lliure, que correspon a la dignitat de la persona humana.*

1. Cf. Ef 4,4-6. 2. Haer. 1, 10, 1-2. 3. *Ibid.* 4. *Ibid.*, 3, 24 1.

181. *«Creure» és un acte eclesial. La fe de l'Església precedeix, engendra, porta i alimenta la nostra fe. L'Església és la Mare de tots els creients. «Ningú no pot tenir Déu per Pare, si no té l'Església per Mare»*[1].

182. *«Creiem tot el que hi ha contingut a la paraula de Déu, escrita o transmesa, i que l'Església ens proposa com a revelat per Déu»*[2].

183. *La fe és necessària per a la salvació. El Senyor mateix ha dit: «El qui creurà i serà batejat, se salvarà; però el qui no creurà, es condemnarà» (Mc 16,16).*

184. *«La fe és un tast del coneixement que ens farà benaurats en la vida futura»*[3].

1. St. Cebrià, unit. eccl. 2. SPF 20. 3. St. Tomàs d'A., comp. 1, 2.

EL CREDO

Símbol dels apòstols

Crec en un Déu,
Pare totpoderós,
creador del cel i de la terra.

I en Jesucrist, únic Fill seu,
Senyor nostre,

el qual fou concebut per obra
de l'Esperit Sant,
nasqué de Maria Verge;

patí sota el poder de Ponç Pilat,
fou crucificat,
mort i sepultat;

davallà als inferns,
ressuscità el tercer dia d'entre els morts;
se'n pujà al cel,
seu a la dreta
de Déu Pare totpoderós;
i d'allí ha de venir
a judicar els vius i els morts.

Crec en l'Esperit Sant;

la santa Mare Església catòlica,
[apostòlica, romana];
la comunió dels sants;
la remissió dels pecats;
la resurrecció de la carn;
la vida perdurable.
Amén.

Credo de Nicea-Constantinoble

Crec en un sol Déu,
Pare totpoderós,
creador del cel i de la terra,
de totes les coses visibles i invisibles.

I en un sol Senyor, Jesucrist,
Fill Unigènit de Déu,
nascut del Pare abans de tots els segles.
Déu nat de Déu, Llum resplendor
de la Llum, Déu veritable nascut
del Déu veritable, engendrat,
no pas creat, de la mateixa naturalesa
del Pare: per ell tota cosa fou creada.
El qual per nosaltres els homes
i per la nostra salvació, davallà del cel.

I, per obra de l'Esperit Sant,
s'encarnà de la Verge Maria,
i es féu home.

Crucificat després per nosaltres
sota el poder de Ponç Pilat;
patí i fou sepultat,

i ressuscità el tercer dia,
com deien ja les Escriptures,
i se'n pujà al cel,
on seu a la dreta del Pare.

I tornarà gloriós,
a judicar els vius i els morts,
i el seu regnat no tindrà fi.
Crec en l'Esperit Sant
que és Senyor i infon la vida,
que procedeix del Pare i del Fill.
I juntament amb el Pare i el Fill
és adorat i glorificat;
que parlà per boca dels profetes.

I en una sola Església,
santa, catòlica i apostòlica.
Professo que hi ha un sol baptisme
per perdonar el pecat.
I espero la resurrecció dels morts,
i la vida de la glòria.
Amén.

SEGONA SECCIÓ

La professió de la fe cristiana

Els símbols de la fe

185. El qui diu: «Crec», diu «M'adhereixo a allò que *nosaltres* creiem». La comunió en la fe té necessitat d'un llenguatge comú de la fe, normatiu per a *171, 949*
tots, de manera que uneixi en la mateixa confessió de fe.

186. Des de l'origen l'Església apostòlica ha expressat i ha transmès la seva pròpia fe en unes fórmules breus i normatives per a tots[1]. Però des de molt aviat, l'Església també va voler recollir l'essencial de la seva fe en uns resums orgànics i articulats, destinats, sobretot, als candidats al baptisme:

> Aquesta síntesi de la fe no és obra de les opinions humanes. Hom ha recollit d'entre tota l'Escriptura tot allò que hi ha de més important, a fi de donar del tot l'únic ensenyament de la fe. I així com el gra de mostassa conté en un granet minúscul un bon esplet de branques, també aquest resum de la fe inclou en poques paraules tot el coneixement de la veritable pietat continguda en l'Antic i en el Nou Testament[2].

187. Aquestes síntesis de la fe s'anomenen «professions de fe», perquè resumeixen la fe que professen els cristians. S'anomenen «Credo», perquè, normalment, la seva primera paraula és aquesta: «Crec». També s'anomenen «símbols de la fe».

188. El mot grec *symbolon* significava la meitat d'un objecte trencat (per exemple, un segell) que hom presentava com un signe de reconeixement. Les parts trencades s'ajuntaven per verificar la identitat del portador. Per tant, el símbol de la fe és un senyal de reconeixement i de comunió entre els creients. *Symbolon* ha passat a significar després un recull, una col·lecció o un sumari. El Símbol de la fe és el recull de les principals veritats de la fe. D'aquí ve que serveixi de punt de referència primer i fonamental de la catequesi.

189. La primera «professió de fe» es fa en el baptisme. El «símbol de la fe» *1237*
és d'antuvi el símbol *baptismal*. Com que el baptisme es dóna «en nom del *232*
Pare i del Fill i de l'Esperit Sant» (Mt 28,19), les veritats de fe professades en el baptisme s'articulen segons la seva referència a les tres Persones de la Santíssima Trinitat.

190. El Símbol, doncs, es divideix en tres parts: «En primer lloc parla de la primera Persona divina i de l'obra admirable de la creació; després, de la

1. Cf. Rm 10,9; 1Co 15,3-5; etc. 2. St. Ciril de Jerusalem, catech. ill. 5,12.

segona Persona divina i del misteri de la redempció dels homes; per últim, de la tercera Persona divina, font i principi de la nostra santificació»[1]. Aquí hi ha «els tres capítols del nostre segell (baptismal)»[2].

191. «Aquestes tres parts són distintes, per bé que relacionades entre elles. Segons una comparança sovint emprada pels Pares, en diem *articles*. Efectivament, així com en els nostres membres hi ha certes articulacions que els distingeixen i els separen, també, en aquesta professió de fe, s'ha donat ben justament i amb raó el nom d'articles a les veritats que hem de creure particularment i d'una manera distinta»[3]. Segons una antiga tradició, ja testimoniada per sant Ambròs, hi ha el costum de comptar *dotze* articles al Credo, simbolitzant així, amb el nombre dels apòstols, el conjunt de la fe apostòlica[4].

192. En resposta a les necessitats de les diverses èpoques, han estat moltes, enllà dels segles, les professions o símbols de la fe: els símbols de les diferents Esglésies apostòliques i antigues[5], el Símbol «Quicumque» dit de sant Atanasi[6], les professions de fe d'alguns Concilis (Toledo[7]; Laterà[8]; Lió[9]; Trento[10] o de certs Papes, com la «Fides Damasi»[11] o el «Credo del poble de Déu» [SPF] de Pau VI (1968).

193. Cap dels símbols de les diferents etapes de la vida de l'Església no és pot considerar ultrapassat i inútil. Ens ajuden a atènyer la fe de sempre i a aprofundir-hi a través dels diversos resums que se n'han fet.

Entre tots els símbols de la fe, n'hi ha dos que ocupen un lloc particular en la vida de l'Església:

194. El *Símbol dels apòstols*. L'anomenem així perquè el considerem amb raó com el resum fidel de la fe dels apòstols. És l'antic símbol baptismal de l'Església de Roma. La gran autoritat que té li ve d'aquest fet: «És el símbol conservat per l'Església romana, aquella on va seure Pere, el primer dels apòstols, i allí on ell va aportar la creença comuna de tots ells»[12].

242, 245, 465 **195.** El *Símbol dit de Nicea-Constantinoble*. És de molta autoritat per haver sortit dels dos primers Concilis ecumènics (325 i 381). Encara avui l'utilitzen totes les grans Esglésies de l'Orient i de l'Occident.

196. La nostra exposició de la fe seguirà el Símbol dels apòstols, que constitueix, per dir-ho així, «el catecisme romà més antic». Però completarem l'exposició amb referències constants al Símbol de Nicea-Constantinoble, sovint més explícit i detallat.

1. Catech. Rom. 1, 1, 3. 2. St. Ireneu, dem. 100. 3. Catech. Rom. 1, 1, 4. 4. Cf. symb. 8. 5. Cf. DS 1-64. 6. Cf. DS 75-76. 7. DS 525-541. 8. DS 800-802. 9. DS 851-861. 10. DS 1862-1870. 11. Cf. DS 71-72. 12. St. Ambròs, symb. 7.

197. Com aquell dia del nostre baptisme, llavors que la nostra vida va ser confiada «a la regla de la doctrina» (Rm 6,17), acollim el símbol de la nostra fe 1064
que dóna la vida. Recitar amb fe el Credo, és entrar en comunió amb Déu, Pare, Fill i Esperit Sant; és també entrar en comunió amb tota l'Església que ens transmet la fe i a l'interior de la qual creiem:

> Aquest Símbol és el segell espiritual, és la meditació del nostre cor i la salva- 1274
> guarda sempre present; és, ben segur, el tresor de la nostra ànima[1].

CAPÍTOL PRIMER

Crec en Déu Pare

198. La nostra professió de fe comença per *Déu*, perquè Déu és «el primer i el darrer» (Is 44,6), principi i fi de totes les coses. El Credo comença amb Déu *Pare*, perquè el Pare és la Primera Persona divina de la Santíssima Trinitat. El nostre Símbol comença amb la creació del cel i de la terra, perquè la creació és el començament i el fonament de totes les obres de Déu.

ARTICLE 1 **Crec en un Déu, Pare totpoderós, creador del cel i de la terra**

PARÀGRAF 1 **Crec en un Déu**

199. «Crec en un Déu»: aquesta primera afirmació de la professió de fe és també la més fonamental. Tot el Símbol parla de Déu, i, si parla també de l'home i del món, ho fa per la relació que tenen amb Déu. Els articles del Credo depenen tots del primer, tal com els manaments expliciten el primer. Els altres articles ens fan conèixer millor Déu tal com s'ha revelat progressiva- 2083
ment als homes. «Els fidels, per començar, fan professió de creure en Déu»[2].

I. «CREC EN UN SOL DÉU»

200. Amb aquestes paraules comença el Símbol de Nicea-Constantinoble. La confessió de la Unicitat de Déu, que té l'arrel en la Revelació divina de l'Antiga Aliança, és inseparable de la de l'existència de Déu i igualment fona- 2085
mental. Déu és Únic: només hi ha un sol Déu. «La fe cristiana confessa que hi ha un sol Déu, per naturalesa, per substància i per essència[3].

1. St. Ambròs, symb. 1. 2. Catech. R. 1, 2 2. 3. *Ibid.*

2083 **201.** Déu va revelar-se com a l'Únic a Israel el seu elegit: «Escolta, Israel, el Senyor és el nostre Déu, el Senyor tot sol. Estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima i amb totes les forces» (Dt 6,4-5). Amb els profetes, Déu crida Israel i totes les nacions a girar-se vers ell, l'Únic: «Gireu-vos cap a mi, i sereu salvats d'un cap a l'altre de la terra, perquè jo sóc Déu i ningú més (...). Davant meu tothom doblegarà el genoll, per mi jurarà tota llengua i dirà: Només en Déu hi ha la justícia i la força» (Is 45,22-24)[1].

202. Jesús mateix confirma que Déu és «l'únic Senyor» i que cal estimar-lo «amb tot el cor, amb tota l'ànima, amb tot l'esperit i amb totes les forces»[2].
446 Deixa entendre tot alhora que ell mateix és «el Senyor»[3]. Confessar que «Jesús és el Senyor» és la nota pròpia de la fe cristiana. Això no és contrari a la fe en
152 l'únic Déu. Creure en l'Esperit Sant «que és Senyor i infon la vida» no introdueix cap divisió en el Déu únic:

> Creiem fermament i afirmem simplement que hi ha un sol Déu veritable,
> *42* immens i immutable, incomprensible, totpoderós i inefable, Pare, Fill i Esperit Sant: tres Persones, però una essència, una substància o naturalesa absolutament simple[4].

II. DÉU REVELA EL SEU NOM

203. Déu va revelar-se al seu poble d'Israel tot fent-li conèixer el seu nom.
2143 El nom expressa l'essència, la identitat de la persona i el sentit de la seva vida. Déu té un nom. No és una força anònima. Donar el seu nom és fer-se conèixer dels altres; d'alguna manera, és donar-se un mateix i fer-se accessible, capaç de ser conegut més íntimament i de ser cridat personalment.

204. Déu va revelar-se progressivament i amb diversos noms al seu poble;
63 però és la revelació del nom diví feta a Moisès en la teofania de la bardissa incandescent al llindar de l'Èxode i de l'Aliança del Sinaí, que va presentar-se com la Revelació fonamental de l'Antiga i de la Nova Aliança.

El Déu vivent

2575 **205.** Déu va cridar Moisès des de la bardissa que cremava sense consumir-se. Va dir-li: «Jo sóc el Déu dels teus pares, el Déu d'Abraham, el Déu d'Isahac i el Déu de Jacob» (Ex 3,6). Déu és el Déu dels pares, el qui havia cridat i guiat els patriarques en les seves peregrinacions. És el Déu fidel i misericordiós que es recorda d'ells i de les seves promeses. Ve per alliberar de l'esclavitud els

1. Cf. Fl 2,10-11. 2. Cf. Mc 12,29-30. 3. Cf. Mc 12,35-37. 4. Cc. Laterà IV: DS 800.

seus descendents. És el Déu que, per damunt de l'espai i del temps, ho pot i ho vol, i es valdrà de la seva omnipotència per realitzar aquest designi. *268*

«Jo sóc el qui sóc»

> Moisès digué aleshores a Déu: «Està bé. Vaig a trobar els israelites i els dic: «El Déu dels vostres pares m'ha enviat a vosaltres». Però, si em pregunten quin és el seu nom, què els responc?» Llavors Déu digué a Moisès: «Jo sóc el qui sóc». I afegí: «Així parlaràs als israelites: «Jo sóc» m'ha enviat a vosaltres (...). Aquest és el meu nom per sempre més, amb el qual m'invocaran totes les generacions» (Ex 3,13-15).

206. Revelant el seu nom misteriós de Jahvè (YHWH), «Jo sóc el qui és» o «Jo sóc el qui sóc» o també «Jo sóc qui sóc», Déu diu que ell és i amb quin nom cal invocar-lo. Aquest nom diví és misteriós, per tal com Déu és un misteri. És tot alhora un nom revelat i com el refús d'un nom. Per això expressa Déu de la manera millor com aquell qui és, infinitament per sobre de tot el que nosaltres podríem comprendre o dir. És el «Déu amagat»(Is 45,15) i el seu *43*
nom és inefable[1]. I és el Déu que s'ha apropat als homes:

207. Revelant el seu nom, Déu revela al mateix temps la seva fidelitat, que és de sempre i per sempre, vàlida per al passat («Jo sóc el Déu dels teus pares», Ex 3,6) i per al futur («Jo seré amb tu», Ex 3,12). Déu, que revela el seu nom «Jo sóc», es revela com el Déu que és sempre allí, present prop del seu poble per salvar-lo.

208. Davant la proximitat atraient i misteriosa de Déu, l'home descobreix la seva petitesa. Davant la bardissa incandescent, Moisès es treu les sandàlies i es *724*
cobreix la cara[2] en presència de la santedat divina. Davant la glòria de Déu tres vegades sant, Isaïes es queixa: «Ai de mi, que sóc un home de llavis impurs!» (Is 6,5). Davant els signes divins que Jesús realitza, Pere exclama: «Aparteu-vos *448*
de mi, Senyor, que sóc un pecador» (Lc 5,8). Però, perquè Déu és sant, pot perdonar l'home que es descobreix pecador al seu davant: «No puc donar curs a la meva ira ardent (...), ja que sóc Déu i no pas un home; enmig teu sóc *388*
el Sant» (Os 11,9). L'apòstol Joan també dirà: «Davant d'ell tranquil·litzarem els nostres cors; perquè, si el nostre cor ens acusa, pensem que Déu és més gran que el nostre cor i coneix totes les coses» (1Jn 3,19-20).

209. Per respecte a la santedat de Déu, el poble d'Israel no pronunciava el seu nom. En la lectura dels llibres sagrats, el nom revelat era substituït amb el títol diví «Senyor» (*Adonaï*, en grec *Kyrios*). Amb aquest títol serà aclamada la divinitat de Jesús: *446*
«Jesús és Senyor».

1. Cf. Jt 13,18. 2. Cf. Ex 3,5-6.

«Déu de tendresa i de pietat»

2116 **210.** Després del pecat d'Israel, que s'apartà de Déu per adorar el vedell
2577 d'or[1], Déu escolta la intercessió de Moisès i accepta d'acompanyar un poble infidel, bo i manifestant així el seu amor[2]. Quan Moisès demana de veure la glòria de Déu, aquest li respon: «Jo faré passar tota la meva bondat (esplendor) davant teu i pronunciaré davant teu el nom de Jahvè» (Ex 33,18-19). I el Senyor va passar davant Moisès cridant: «Jahvè, Jahvè, Déu de tendresa i de pietat, pacient, molt benigne i fidel» (Ex 34,5-6). Llavors Moisès confessa que el Senyor és un Déu que perdona[3].

211. El nom diví «Jo sóc» o «Ell és» expressa la fidelitat de Déu, el qual, malgrat la infidelitat del pecat dels homes i del càstig que mereix, «conserva la
604 bondat per a milers» (Ex 34,7). Déu revela que «és ric en misericòrdia» (Ef 2,4), fins a l'extrem de donar el seu propi Fill. Donant la vida per alliberar-nos del pecat, Jesús revelarà que ell porta el nom diví: «Quan haureu enlairat el Fill de l'home, llavors coneixereu que «Jo sóc«» (Jn 8,28).

Només Déu ÉS

212. Al llarg dels segles, la fe d'Israel ha pogut desplegar les riqueses contingudes en la revelació del nom diví i aprofundir-les. Déu és únic, fora d'ell
42 no hi ha déus[4]. Transcendeix el món i la història. Ha fet el cel i la terra. «Ells passaran, però vós subsistireu, tots s'envelliran com un vestit (...) però vós sou
469, 2086 sempre igual, els vostres anys no tenen fi» (Sl 102,27-28). En ell «no hi ha canvi ni ombra de variació» (Jm 1,17). Ell és «El qui és», des de sempre i per sempre; per això sempre és fidel a ell mateix i a les seves promeses.

213. La revelació del nom inefable «Jo sóc el qui sóc» conté aquesta veritat: només Déu ÉS. La traducció dels LXX i seguidament la Tradició de l'Església ja van donar aquest sentit al nom diví: Déu és la plenitud de l'Ésser i de tota
41 perfecció, sense origen i sense fi. En canvi, totes les criatures han rebut d'ell tot el que són i tot el que tenen. Només Déu és el seu propi ésser, i és d'ell mateix tot allò que ell és.

III. DÉU, «EL QUI ÉS», ÉS VERITAT I AMOR

214. Déu, «El qui és», va revelar-se a Israel com aquell qui és «ric en gràcia i en fidelitat» (Ex 34,6). Aquests dos termes expressen d'una manera condensada les riqueses del nom diví. En totes les seves obres Déu mostra la seva
1062 benignitat, la seva bondat, la seva gràcia i el seu amor; però també la seva

1. Cf. Ex 32. 2. Cf. Ex 33,12-17. 3. Cf. Ex 34,9. 4. Cf. Is 44,6.

fiabilitat, la seva constància, la seva fidelitat i la seva veritat. «Dono gràcies al vostre nom pel vostre amor i la vostra veritat» (Sl 138,2)[1]. Ell és la Veritat, perquè «Déu és Llum, i en ell no hi ha tenebres» (1Jn 1,5). És «Amor», com ensenya l'apòstol Joan (1Jn 4,8).

Déu és Veritat

215. «La vostra promesa és veritat des del principi, i sempre seran justes les *2465*
vostres decisions» (Sl 119,160). «Cert, Senyor Déu, que vós sou Déu, i que les vostres paraules són veritat» (2S 7,28). Per això les promeses de Déu es com-
pleixen sempre[2]. Déu és la mateixa Veritat, les seves paraules no poden enga- *1063*
nyar. Per això ens podem donar amb tota confiança a la veritat i a la fidelitat de *156*
la seva paraula en totes ls coses. El començament del pecat i de la caiguda de
l'home va ser una mentida del temptador, que va induir a dubtar de la paraula *397*
de Déu, de la seva benignitat i de la seva fidelitat.

216. La veritat de Déu és la seva saviesa que mana tot l'ordre de la creació i *295*
del govemament del món[3]. Déu, únic creador del cel i de la terra[4], és l'únic
que pot donar el coneixement veritable de totes les coses creades en relació *32*
amb ell[5].

217. Déu també és veritat quan es revela: l'ensenyament que ve de Déu és
«una doctrina de veritat» (Ml 2,6). Quan enviarà el seu Fill al món, serà per *851*
«donar testimoni de la Veritat» (Jn 18,37): «Sabem que el Fill de Déu ha vingut
i ens ha donat intel·ligència, a fi que coneguem el Veritable» (1Jn 5,20)[6]. *2466*

Déu és Amor

218. Durant la seva història, Israel va poder descobrir que Déu tenia una
sola raó per a revelar-se-li i escollir-lo d'entre tots els pobles i fer-lo seu: *295*
l'amor gratuït[7]. Gràcies als seus profetes, Israel havia de comprendre que era també per amor que Déu no parava de salvar-lo[8] i de perdonar-li les infidelitats i els pecats[9].

219. L'amor de Déu a Israel és comparat a l'amor d'un pare al seu fill (Os
11,1). Aquest amor és més fort que l'amor d'una mare als seus fills[10]. Déu *239*
estima el seu poble més que un espòs la seva esposa estimada[11]. Aquest amor *796*
fins vencerà les pitjors infidelitats[12]. Arribarà fins al do més excels: «Tant va
estimar Déu el món, que va donar el seu Fill unigènit» (Jn 3,16). *458*

1. Cf. Sl 85,11. 2. Cf. Dt 7,9. 3. Cf. Sa 13,1-9. 4. Cf. Sl 115,15. 5. Cf. Sa 7,17-21. 6. Cf. Jn 17,3. 7. Cf. Dt 4,37; 7,8; 10,15. 8. Cf. Is 43,1-7. 9. Cf. Os 2. 10. Cf. Is 49,14-15. 11. Cf. Is 62,4-5. 12. Cf. Ez 16; Os 11.

220. L'amor de Déu és «etern» (Is 54,8): «Ja que les muntanyes es poden moure i els puigs poden trontollar, però el meu amor no es mourà de tu» (Is 54,10). «Amb un amor etern t'estimo; per això m'he mantingut bondadós amb tu» (Jr 31,3).

221. Sant Joan encara anirà més lluny quan dirà: «Déu és Amor» (1Jn
733, 851 4,8.16): l'ésser mateix de Déu és Amor. Quan Déu envia el seu Fill únic i l'Esperit d'Amor, així que arriba la plenitud del temps, revela el seu secret més íntim[1]. Ell mateix, eternament, és intercanvi d'amor: Pare, Fill i Esperit Sant, i
257 ens destina a tenir-hi part.

IV. L'ABAST DE LA FE EN L'ÚNIC DÉU

222. Creure en Déu, l'Únic, i estimar-lo amb tot el nostre ésser, té unes conseqüències immenses per a tota la nostra vida:

400 **223.** *És conèixer la grandesa i la majestat de Déu*: «Déu és sublim, i no el podem conèixer» (Jb 36,26). Per això Déu ha de ser «servit primer»[2].

2637 **224.** *És viure en acció de gràcies*: si Déu és l'Únic, tot el que som i tot el que tenim ve d'ell: «Què tens, que no ho hagis rebut?» (1Co 4,7). «Com podria retornar al Senyor tot el bé que m'ha fet?» (Sl 116,12).

356, 360, **225.** *És conèixer la unitat i la veritable dignitat de tots els homes*: tots són
1700, 1934 creats «a imatge i semblança de Déu» (Gn 1,26).

339, 2402, **226.** *És servir-nos bé de les coses creades*: la fe en el Déu Únic ens porta a fer
2415 un bon ús de tot allò que no és ell, a servir-nos-en en tant que ens acosta cap a ell, i a renunciar-hi en tant que ens aparta d'ell[3]:

> Senyor meu i Déu meu, preneu-me tot allò que m'aparta de vós. Senyor meu i Déu meu, doneu-me tot allò que m'acosta a vós. Senyor meu i Déu meu, traieu-me de mi mateix per donar— me tot a vós[4].

313, 2090 **227.** *És confiar sempre en Déu*, fins en l'adversitat. Una oració de santa Teresa de Jesús ho diu admirablement:

> Res no t'alteri, / res no t'espanti,
> tot va passant, / Déu no canvia.
> La paciència / ho assoleix tot.
> *2830* Al qui té Déu, / res no li falta:
> *1723* tan sols Déu basta[5].

1. Cf. 1Co 2,7-16; Ef 3,9-12. 2. Sta. Joana d'Arc, dictum. 3. Cf. Mt 5,29-30; 16,24; 19,23-24. 4. St. Nicolau de Flüe, pregària. 5. Poes. 30.

EN RESUM

228. *«Escolta, Israel: el Senyor és el nostre Déu, el Senyor tot sol» (Dt 6,4; Mc 12,29). «És forçós que l'Ésser suprem sigui únic, és a dir, sense igual. (...) Si Déu no és únic, no hi ha Déu»*[1]

229. *La fe en Déu fa que ens adrecem a ell com al nostre primer origen i el nostre fi últim. Res no podem preferir per damunt de Déu i amb res no podem substituir-lo.*

230. *Déu es revela, però continua essent un misteri impenetrable: «Si l'has comprès, no és Déu»*[2].

231. *El Déu de la nostra fe es revela com «El qui és»; se'ns dóna a conèixer com a «molt benigne i fidel» (Ex 34,6). El seu Ésser mateix és Veritat i Amor.*

PARÀGRAF 2 **El Pare**

I. «EN NOM DEL PARE I DEL FILL I DE L'ESPERIT SANT»

232. Els cristians són batejats «en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit *189, 1223*
Sant» (Mt 28,19). Abans responen «Hi crec» a les tres preguntes amb què se'ls demana si confessen la seva fe en el Pare, en el Fill i en l'Esperit Sant: «La fe de tots els cristians reposa en la Trinitat»[3].

233. Els cristians són batejats «en nom» del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant, i no pas «en els noms» d'aquestes Persones[4], ja que només hi ha un sol Déu, el Pare totpoderós i el seu Fill únic i l'Esperit Sant: la Santíssima Trinitat.

234. El misteri de la Santíssima Trinitat és el misteri central de la fe i de la
vida cristiana. És el misteri de Déu en ell mateix. Per tant, és la font de tots els *2157*
altres misteris de la fe, la llum que els il·lumina. És l'ensenyament més fona-
mental i essencial en la «jerarquia de les veritats de la fe»[5]. «Tota la història de *90*
la salvació no és sinó la història del camí i dels mitjans amb què el Déu verita-
ble i únic, Pare, Fill i Esperit Sant, es revela, es reconcilia i s'uneix als homes *1449*
que s'aparten del pecat»[6].

235. En aquest paràgraf, caldrà exposar breument de quina manera es revela el misteri de la Santíssima Trinitat (I), com l'Església ha formulat la doctrina de la fe sobre aquest misteri (II), i, finalment, com Déu Pare, amb les missions

1. Tertul·lià, Marc. 1, 3. 2. St. Agustí, serm. 52, 6, 16. 3. St. Cesari d'Arle, symb. 4. Cf. Professió de fe del Papa Vigili el 552: DS 415. 5. DCG 43. 6. DCG 47.

divines del Fill i de l'Esperit Sant, realitza el seu «designi benvolent» de creació, de redempció i de santificació (III).

1066 **236.** Els Pares de l'Església distingeixen entre la *Theologia* i l'*Oikonomia*. Amb la primera d'aquestes paraules es refereixen al misteri de la vida íntima de la Trinitat; amb la segona, a totes les obres amb què Déu es revela i comunica la seva vida. Amb l'*Oikonomia* se'ns revela la *Theologia*. Però, a la inversa, aquesta *Theologia* ens acla-
259 reix tota l'*Oikonomia*. Les obres de Déu manifesten qui és en ell mateix, i, al revés, el misteri del seu ésser íntim il·lumina sobre la intel·ligència i el sentit de totes les seves obres. És el que passa, analògicament, entre les persones humanes. La persona es revela en els seus actes. Coneixem millor una persona com més coneixem la seva manera d'obrar.

237. La Trinitat és un misteri de fe en sentit estricte, un dels «misteris ama-
50 gats en Déu que no es poden conèixer sense la revelació divina»[1]. Tanmateix Déu ha deixat traces del seu ésser trinitari en les obres de la creació i en la Revelació de l'Antic Testament. Però la intimitat del seu ésser com a Trinitat santa és un misteri inaccessible per a la intel·ligència humana abandonada a les seves forces i fins i tot per a la fe d'Israel abans de l'Encarnació del Fill de Déu i la missió de l'Esperit Sant.

II. LA REVELACIÓ DE DÉU COM A TRINITAT

El Pare revelat pel Fill

238. La invocació de Déu com a «Pare» és coneguda en moltes religions. La divinitat sovint és considerada com a «pare dels déus i dels homes». A Israel, Déu era anomenat Pare en tant que creador del món[2]. Déu és Pare, encara més, per raó de l'aliança i del do de la Llei a Israel, el seu «fill primogènit» (Ex
2443 4,22). També és anomenat Pare del rei d'Israel[3]. I és, sobretot, «Pare dels pobres», de l'orfe i de la vídua, posats sota la seva protecció amorosa[4].

239. Designant Déu amb el nom de «Pare», el llenguatge de la fe indica principalment dos aspectes: que Déu és el primer origen de tot i l'autoritat transcendent i que és alhora bondat i sol·licitud amorosa per a tots els seus fills. Aquesta tendresa paternal de Déu també es pot expressar amb la imatge de la maternitat[5], que dóna a entendre encara més la immanència de Déu, la intimitat entre Déu i la seva criatura. El llenguatge de la fe manlleva a l'experiència humana dels pares que són, en certa manera, els primers representants de Déu per a l'home. Però aquesta experiència diu també que els pares humans són fal·libles i que poden desfigurar la cara de la paternitat i de la

1. SPF 16. 2. Cf. Dt 32,6; Ml 2,10. 3. Cf. 2S 7,14. 4. Cf. Sl 68,6. 5. Cf. Is 66,13; Sl 131,2.

maternitat. Per això cal recordar que Déu transcendeix la distinció humana dels sexes. No és ni home ni dona, és Déu. Transcendeix també la paternitat i la maternitat[1] 370, 2779
humanes, tot i que n'és l'origen i la mesura[2]: ningú no és pare com ho és Déu.

240. Jesús ha revelat que Déu és «Pare» en un sentit desconegut. No ho és 2780
solament com a Creador, és Pare eternament en relació amb el seu Fill únic, el qual eternament és Fill només en relació amb el Pare: «Ningú no coneix el Fill 441-445
sinó el Pare, com tampoc ningú no coneix el Pare sinó el Fill i aquell a qui el Fill el vulgui revelar» (Mt 11,27).

241. Per això els apòstols confessen Jesús com «el Verb que estava al principi amb Déu i que és Déu» (Jn 1,1), com «la imatge del Déu invisible» (Col 1,15), com «la resplendor de la seva glòria i l'empremta de la seva substància» (He 1,3)

242. Per la seva banda, d'acord amb la Tradició apostòlica, el 325, en el primer Concili ecumènic de Nicea, l'Església va confessar que el Fill és «consubstancial» al Pare, és a dir, un sol Déu amb ell. El segon Concili ecumènic, 465
reunit a Constantinoble el 381, va conservar aquesta expressió en la seva formulació del Credo de Nicea i va confessar el «Fill Unigènit de Déu, nascut del Pare abans de tots els segles, Déu nat de Déu, Llum resplendor de la Llum, Déu veritable nascut del Déu veritable, engendrat, no pas creat, "consubstancial al Pare"»[3].

El Pare i el Fill revelats per l'Esperit Sant

243. Abans de la seva Pasqua, Jesús anuncia la tramesa d'un «altre Paraclet» (Defensor), l'Esperit Sant. Actuant des de la creació[4], després que en altre 683
temps «parlà per boca dels profetes»[5], ara estarà prop dels deixebles i dins 2780
d'ells[6], per ensenyar-los[7] i guiar-los «a la veritat completa» (Jn 16,13). Així 687
l'Esperit Sant és revelat com una altra persona divina en relació amb Jesús i el Pare.

244. L'origen etern de l'Esperit Sant es revela en la seva missió temporal. L'Esperit és enviat als apòstols i a l'Església tant pel Pare en nom del Fill, com pel Fill en persona, després que hagué tornat al Pare[8]. La tramesa de la persona de l'Esperit Sant després de la glorificació de Jesús[9] revela del tot el misteri de la Santíssima Trinitat. 732

245. La fe apostòlica sobre l'Esperit Sant va ser confessada pel segon Conci- 152
li ecumènic a Constantinoble el 381: «Creiem de l'Esperit Sant que és Senyor i

1. Cf. Sl 27,10. 2. Cf. Ef 3,14; Is 49,15. 3. DS 150. 4. Cf. Gn 1,2. 5. Símbol de Nicea-Constantinoble. 6. Cf. Jn 14,17. 7. Cf. Jn 14,26. 8. Cf. Jn 14,26; 15,26; 16,14. 9. Cf. Jn 7,39.

dóna la vida; procedeix del Pare»[1]. Amb això, l'Església reconeix que el Pare és «la font i l'origen de tota la divinitat»[2]. L'origen etern de l'Esperit Sant es relaciona estretament amb l'origen del Fill: «L'Esperit Sant, que és la Tercera Persona de la Santíssima Trinitat, és Déu, únic i igual al Pare i al Fill, de la mateixa substància i de la mateixa naturalesa .(...) Però no diem d'ell que és solament l'Esperit del Pare, sinó que és alhora l'Esperit del Pare i del Fill»[3]. El Credo del
685 Concili de Constantinoble confessa de l'Esperit Sant: «Amb el Pare i el Fill rep una mateixa adoració i una mateixa glòria»[4].

246. La tradició llatina del Credo confessa que l'Esperit Sant «procedeix del Pare *i del Fill (filioque)*». El Concili de Florència del 1438 explica: «L'Esperit Sant té la seva essència i el seu ésser tot alhora del Pare i del Fill i procedeix eternament de l'un i de l'altre com d'un sol principi i per una sola aspiració... Com que tot allò que pertany al Pare, aquest ho dóna al seu Fill únic en engendrar-lo, llevat del seu ésser de Pare, aquesta processió de l'Esperit Sant, el Fill, per la seva banda, la té eternament del Pare que eternament l'ha engendrat»[5].

247. L'afirmació del *filioque* no figurava en el Símbol confessat el 381 a Constantinoble. Però d'acord amb una antiga tradició llatina i alexandrina, el Papa sant Lleó ja l'havia confessada dogmàticament el 447[6], abans que Roma conegués i acceptés, el 451, en el Concili de Calcedònia, el Símbol del 381. L'ús d'aquesta fórmula en el Credo ha estat admès de mica en mica a la litúrgia llatina (entre els segles VIII i IX). La introducció del *filioque* en el Símbol de Nicea-Constantinoble per part de la litúrgia llatina constitueix avui una diferència respecte de les Esglésies ortodoxes.

248. La tradició oriental expressa d'antuvi el caràcter d'origen primer que té el Pare en relació amb l'Esperit Sant. Confessant que l'Esperit Sant «procedeix del Pare» (Jn 15,26), afirma que la Tercera Persona *procedeix* del Pare *pel* Fill[7]. La tradició occidental expressa d'antuvi la comunió consubstancial entre el Pare i el Fill, quan diu que l'Esperit Sant procedeix del Pare i del Fill (*filioque*). Ho diu «d'una manera legítima i raonable»[8], ja que l'ordre etern de les persones divines en comunió consubstancial implica que el Pare sigui l'origen primer de l'Esperit Sant en tant que «principi sense principi»[9]; però també implica que, com a Pare del Fill únic, sigui amb ell «l'únic principi d'on procedeix l'Esperit Sant»[10]. Aquesta legítima complementaritat, si hom no l'endureix, no afecta la identitat de la fe en la realitat d'un mateix misteri confessat.

1. DS 150. 2. Cc. Toledo VI el 638: DS 490. 3. Cc. Toledo XI el 675: DS 527. 4. DS 150. 5. DS 1300-1301. 6. DS 284. 7. Cf. AG 2. 8. Cc. Florència el 1439: DS 1302. 9. DS 1331. 10. Cc. Lió II el 1274: DS 850.

III. LA SANTÍSSIMA TRINITAT EN LA DOCTRINA DE LA FE

La formació del dogma trinitari

249. La veritat revelada de la Santíssima Trinitat ha estat, des dels orígens, a l'arrel de la fe viva de l'Església, principalment per mitjà del baptisme. Troba la *683* seva expressió en la regla de la fe baptismal, formulada en la predicació, la *189* catequesi i la pregària de l'Església. Ja trobem formulacions d'aquestes en els escrits apostòlics, com ho testifica aquesta salutació, adoptada per la litúrgia eucarística: «Que la gràcia de nostre Senyor Jesucrist, l'amor de Déu i la comunió de l'Esperit Sant siguin amb tots vosaltres» (2Co 13,13)[1].

250. Durant els primers segles, l'Església va mirar de formular més explícitament la seva fe trinitària, tant per aprofundir en la seva pròpia intel·ligència *94* de la fe com per defensar-la contra els errors que la deformaven. Aquesta va ser l'obra dels Concilis antics, ajudats pel treball teològic dels Pares de l'Església i sostinguts pel sentit de la fe del poble cristià.

251. Per arribar a la formulació del dogma de la Santíssima Trinitat, l'Església va haver de desenvolupar una terminologia pròpia amb l'ajuda de nocions d'origen filosòfic: «substància», «persona» o «hipòstasi», «relació», etc. Fent això, no va sotmetre la fe a una saviesa humana, sinó que va donar un sentit nou, desconegut fins aleshores, a aquests termes, cridats també a significar en endavant un misteri inefable, «que supera *170* infinitament tot el que humanament podem concebre»[2].

252. L'Església utilitza el terme «substància» (i, de vegades, els de sentit similar: «essència» i «naturalesa») per designar l'ésser diví en la seva unitat; el terme «persona», hipòstasi per designar el Pare, el Fill i l'Esperit Sant amb la distinció real entre ells, i el terme «relació», per indicar el fet que la distinció entre ells resideix en la referència dels uns als altres.

El dogma de la Santíssima Trinitat

253. *La Trinitat és una.* No confessem que hi ha tres déus, sinó que hi ha un sol Déu en tres persones: la «Trinitat consubstancial»[3]. Les tres persones *2789* divines no es reparteixen l'única divinitat, sinó que cadascuna d'elles és Déu íntegrament: «El Pare és allò mateix que és el Fill; el Fill, allò mateix que és el *590* Pare, i el Pare i el Fill són allò mateix que és l'Esperit Sant, és a dir, un sol Déu per naturalesa»[4]. «Cadascuna de les tres persones és aquesta realitat, és a dir, la substància, l'essència o la naturalesa divina»[5].

1Cf. 1Co 12,4-6; Ef 4,4-6. 2. SPF 2. 3. Cc. Constantinoble II el 553: DS 421. 4. Cc. Toledo XI el 675: DS 530. 5. Cc. Laterà IV el 1215: DS 804.

254. *Les persones divines són realment distintes entre elles.* «Déu és únic, però no solitari»[1]. «Pare», «Fill» i «Esperit Sant» no són simplement uns noms
468, 689 que designin modalitats de l'ésser diví. Són realment distints entre ells. «El qui és el Fill no és el Pare, i el qui és el Pare no és el Fill, ni l'Esperit Sant és el Pare o el Fill»[2]. Són distints entre ells per les relacions d'origen: «El Pare engendra, el Fill és engendrat, l'Esperit Sant procedeix»[3]. *La unitat divina és trinitària.*

255. *Les persones divines són relatives les unes a les altres.* Com que no divideix la unitat divina, la distinció real de les persones entre elles resideix
240 únicament en les relacions que les refereixen les unes a les altres: «En els noms relatius de les persones, el Pare es refereix al Fill, el Fill al Pare, l'Esperit Sant a ells dos. Quan parlem d'aquestes tres persones considerant les relacions, creiem tanmateix en una sola naturalesa o substància»[4]. Efectivament, «(en ells) tot és u, onsevulla que no trobem l'oposició relacional»[5]. «A causa d'aquesta unitat, el Pare és tot ell en el Fill, tot ell en l'Esperit Sant; el Fill és tot ell en el Pare, tot ell en l'Esperit Sant; l'Esperit Sant és tot ell en el Pare, tot ell en el Fill»[6].

256. Sant Gregori Nazianzè, anomenat també «el Teòleg», donava aquest
236, 684 resum de la fe trinitària als catecúmens de Constantinoble:

> 84 Abans de tot, guardeu-me aquest bon dipòsit, pel qual visc i lluito i amb el qual vull morir. Ell em fa suportar tots els mals i menysprear tots els plaers. Parlo de la professió de fe en el Pare, en el Fill i en l'Esperit Sant. Avui us el confio. Per aquesta confessió us faré entrar tot seguit al bany del baptisme i us en faré sortir. Us la dono per companya i patrona de tota la vostra vida. Us dono una sola Divinitat i Poder, Una existint en els Tres i contenint els tres d'una manera distinta. Divinitat sense diferència de substància o de naturalesa, sense grau superior que eleva o grau inferior que rebaixa (...). És la infinita connaturalitat dels tres infinits. Déu total i sencer, si mirem cadascun en ell mateix (...), Déu tots tres considerats en conjunt (...). Així que començo a pensar en la Unitat, la Trinitat m'inunda de resplendor. Així que començo a pensar en la Trinitat, la Unitat em torna a abassegar[7].

IV. LES OBRES DIVINES I LES MISSIONS TRINITÀRIES

257. «Oh Trinitat, llum benaurada! Oh Unitat primordial!»[8] Déu és felicitat eterna, vida immortal, llum sense posta. Déu és Amor: Pare, Fill i Esperit Sant.
221 Lliurement, Déu vol comunicar la glòria de la seva vida benaurada. Aquest és el «designi benvolent» (Ef 1,9) que ha concebut des d'abans de la creació del

1. Fides Damasi: DS 71. 2. Cc. Toledo XI el 675: DS 530. 3. Cc. Laterà IV el 1215: DS 804. 4. Cc. Toledo XI el 675: DS 528. 5. Cc. Florència el 1442: DS 1330. 6. Cc. Florència el 1442: DS 1331. 7. Or. 40, 41. 8. LH, himne de vespres.

món en el seu Fill estimat, «en predestinar-nos a esdevenir fills seus en Jesucrist» (Ef 1,4-5), és a dir, «a reproduir la imatge del seu Fill» (Rm 8,29), gràcies *758*
a «l'Esperit d'adopció filial» (Rm 8,15). Aquest designi és una «gràcia donada abans de tots els segles» (2Tm 1,9-10), sortida immediatament de l'amor trinitari. Es desenrotlla en l'ordre de la creació, enllà de tota la història de la salvació després de la caiguda, en les missions del Fill i de l'Esperit, que la *292*
missió de l'Església prolonga[1]. *850*

258. Tota l'economia divina és l'obra comuna de les tres persones divines. Així com la Trinitat només té una sola i idèntica naturalesa, igualment no té més que una sola operació[2]. «El Pare, el Fill i l'Esperit Sant no són tres principis de les criatures, sinó un sol principi»[3]. Però cada persona divina fa l'obra *686*
comuna segons la seva propietat personal. Així l'Església confessa, a continuació del Nou Testament[4], «un Déu i Pare, del qual són totes les coses; un Senyor, Jesucrist, per al qual són totes les coses; un Esperit Sant, en el qual són totes les coses»[5]. Aquestes són sobretot les missions divines de l'Encarnació del Fill de Déu i del do de l'Esperit Sant, que manifesten les propietats de les persones divines.

259. Obra comuna i personal alhora, tota l'economia divina fa conèixer tant *236*
el que és propi de les persones divines com la seva única naturalesa. Així, tota la vida cristiana és comunió amb cadascuna de les persones divines, sense, emperò, separar-les. El qui dóna glòria al Pare, ho fa pel Fill en l'Esperit Sant; el qui segueix el Crist, ho fa perquè el Pare l'atreu[6] i l'Esperit Sant el mou[7].

260. El fi últim de tota l'economia divina és l'entrada de les criatures a la *1050, 1721*
unitat perfecta de la benaurada Trinitat[8]. Però, mentrestant, som cridats a ser *1997*
inhabitats per la Santíssima Trinitat: «Si algú m'estima, diu el Senyor, guardarà la meva paraula, i el meu Pare l'estimarà, i vindrem a ell, i en ell farem estada» (Jn 14,23).

> Oh Déu meu, Trinitat que adoro! Ajudeu-me a oblidar-me de mi totalment per establir-me en vós, immòbil i tranquil·la, com si ja la meva ànima es trobés a l'eternitat. Que res no pugui torbar la meva pau ni fer-me sortir de vós, el meu Immutable!, sinó que cada minut se m'emporti més endins del vostre insondable misteri. Pacifiqueu la meva ànima. Feu-ne el vostre cel, la vostra estança estimada i el lloc del vostre repòs. Que mai no us hi deixi sol, sinó que jo sigui
> allí del tot, vetllant en la meva fe, en actitud d'adorar, totalment lliurada a la *2565*
> vostra acció creadora[9].

1. Cf. AG 2-9. 2. Cf. Cc. Constantinoble II el 553: DS 421. 3. Cc. Florència el 1442: DS 1331. 4. Cf. 1Co 8,6. 5. Cc. Constantinoble II: DS 421. 6. Cf. Jn 6,44. 7. Cf. Rm 8,14. 8. Cf. Jn 17,21-23. 9. Pregària de la beata Elisabet de la Trinitat.

EN RESUM

261. *El misteri de la Santíssima Trinitat és el misteri central de la fe i de la vida cristiana. Només Déu ens en pot donar el coneixement revelant-se com a Pare, Fill i Esperit Sant.*

262. *L'Encarnació del Fill de Déu revela que Déu és el Pare etern, i que el Fill és consubstancial al Pare, és a dir, que és amb ell i en ell el mateix únic Déu.*

263. *La missió de l'Esperit Sant, enviat pel Pare en nom del Fill*[1] *i pel Fill «des del Pare» (Jn 15,26), revela que és juntament amb ells el mateix únic Déu. «Juntament amb el Pare i el Fill, és adorat i glorificat».*

264. *«L'Esperit Sant procedeix del Pare com a font primera, i, pel do etern del Pare al Fill, procedeix del Pare i del Fill en comunió»*[2].

265. *Per la gràcia del baptisme, «en nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant», som cridats a tenir part en la vida de la Santíssima Trinitat, aquí baix, en l'obscuritat de la fe, i, després de la mort, en la llum eterna*[3].

266. *«La fe catòlica consisteix en això: venerar un sol Déu en la Trinitat, i la Trinitat en la Unitat, sense confondre les persones, sense dividir la substància: perquè una és la persona del Pare, una altra la del Fill i una altra la de l'Esperit Sant; però, del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant, una és la divinitat, igual la glòria i coeterna la majestat»*[4].

267. *Inseparables en allò que són, les persones divines també són inseparables en allò que fan. Però en l'única operació divina cadascuna manifesta allò que li és propi en la Trinitat, sobretot en les missions divines de l'Encarnació del Fill i del do de l'Esperit Sant.*

PARÀGRAF 3 **El Totpoderós**

268. De tots els atributs de Déu, el Símbol només esmenta l'omnipotèn-
222 cia: confessar-la és molt important per a la nostra vida. Creiem que el poder de Déu és *universal*, perquè Déu que tot ho ha creat[5], ho governa tot i ho pot tot; *amorós*, perquè Déu és el nostre Pare[6], i *misteriós*, ja que només la fe el pot percebre, quan aquest poder de Déu «es manifesta en la feblesa» (2Co 12,9)[7].

1. Cf. Jn 14,26. 2. St. Agustí, Trin. 15, 26, 47. 3. Cf. SPF 9. 4. Symbolum «Quicumque». 5. Cf. Gn 1,1; Jn 1,3. 6. Cf. Mt 6,9. 7. Cf. 1Co 1,18.

«Fa tot allò que es proposa» (Sl 115,3)

269. Les sagrades Escriptures confessen en moltes ocasions el poder *universal* de Déu. Déu és anomenat «el Poderós de Jacob» (Gn 49,24; Is 1,24a), «el Senyor dels exèrcits», «el Fort, el Valent» (Sl 24,8.10). Si Déu és totpoderós al cel i a la terra, és perquè els ha creat. Res, doncs, no li és impossible[1] i disposa de la seva obra segons la seva voluntat[2]. És el Senyor de l'univers, l'ha *303*
ordenat, li està totalment sotmès i en pot disposar. És l'Amo de la història. Governa els cors i els esdeveniments segons el seu voler[3]: «A cada moment disposeu d'una força immensa, i el poder del vostre braç, qui el resistirà?» (Sa 11,21).

«Perquè tot ho podeu, us compadiu de tothom» (Sa 11,23)

270. Déu és el *Pare* omnipotent. La seva paternitat i el seu poder s'il·luminen mútuament. De fet, mostra la seva omnipotència paternal amb la manera *2777*
de tenir cura de les nostres necessitats[4]; amb l'adopció filial que ens ha concedit («Us seré com un pare, i vosaltres em sereu com fills i filles, diu el Senyor totpoderós», 2Co 6,18), i, finalment, amb la seva misericòrdia infinita, ja que manifesta el seu poder més gran quan perdona lliurement els pecats. *1441*

271. L'omnipotència divina no té res d'arbitrària: «En Déu, el poder i l'essència, la voluntat i la intel·ligència, la saviesa i la justícia són el mateix, una sola cosa, de tal manera que no hi pot haver res en el poder diví que no pugui ser també en la voluntat justa de Déu o en la seva intel·ligència plena de saviesa»[5].

El misteri de l'aparent impotència de Déu

272. La fe en Déu Pare totpoderós pot ser posada a prova amb l'experiència
del mal i del sofriment. Déu, de vegades, pot semblar absent i incapaç d'evitar *309*
el mal. Déu Pare va revelar la seva omnipotència de la manera més *misteriosa* *412*
en l'abaixament voluntari i en la resurrecció del seu Fill; amb això va vèncer el *609*
mal. Així, el Crist crucificat és «poder de Déu i saviesa de Déu; perquè allò que és niciesa de Déu és més savi que els homes, i allò que és feblesa de Déu és
més poderós que els homes» (1Co 1,24-25). En la resurrecció i en l'exaltació *648*
del Crist el Pare va desplegar «la immensa grandesa del seu poder envers nosaltres, els creients» (Ef 1,19-22).

273. Només la fe pot anar pels camins misteriosos de l'omnipotència de Déu. Aquesta fe es gloria de les seves febleses, per tal d'atreure damunt d'elles

1. Cf. Jr 32,17; Lc 1,37. 2. Cf. Jr 27,5. 3. Cf. Est 4,17b; Pr 21,1; Tb 13,2. 4. Cf. Mt 6,32. 5. St. Tomàs d'A., s. th. 1, 25, 5 ad 1.

148 el poder del Crist[1]. El model suprem d'aquesta fe és la Mare de Déu. Ella va creure «que a Déu res no li és impossible» (Lc 1,37) i va poder magnificar el Senyor: «El Totpoderós obra en mi meravelles, i és sant el seu nom» (Lc 1,49).

1814, 1817 **274.** «Res no hi ha tan adequat per a enfortir la nostra fe i la nostra esperança com tenir ben gravat a l'esperit que a Déu res no li és impossible. Tot el que després d'això calgui creure (el Credo), per gran i admirable que sigui i per més que superi l'ordre natural de les coses, la raó humana ho creurà fàcilment i sense cap vacil·lació, si sap que Déu és totpoderós»[2].

EN RESUM

275. *Amb Job, home just, confessem: «Reconec que sou omnipotent i que no és massa alt per a vós» (Jb 42,2).*

276. *Fidel al testimoni de l'Escriptura, l'Església adreça sovint la seva oració a «Déu totpoderós i etern» (*«omnipotens sempiterne Deus...»*) i creu fermament que «a Déu res no li és impossible» (Gn 18,14; Lc 1,37; Mt 19,26).*

277. *Déu manifesta la seva omnipotència convertint-nos dels nostres pecats i retornant-nos la seva amistat amb la gràcia: «Oh Déu, mai no manifesteu tant la vostra omnipotència com quan perdoneu i us compadiu...»*[3].

278. *Si no creiem que l'amor de Déu és omnipotent, com creuríem que el Pare ens ha pogut crear, que el Fill ens ha pogut redimir i que l'Esperit Sant ens ha pogut santificar?*

PARÀGRAF 4 **El Creador**

279. «Al principi, Déu creà el cel i la terra» (Gn 1,1). Trobem aquestes paraules solemnes així que passem el llindar de la sagrada Escriptura. El Símbol de la fe les recull i confessa Déu Pare totpoderós com el «Creador del cel i de la terra, de totes les coses visibles i invisibles». Parlarem primerament del Creador; després, de la creació i, finalment, de la caiguda del pecat, de la qual Jesucrist, el Fill de Déu, ha vingut a aixecar-nos.

288 **280.** La creació és el *fonament* de «tots els designis salvífics de Déu», «el començament de la història de la salvació»[4], que culmina en el Crist. A la inversa, el misteri del Crist és la llum decisiva sobre el misteri de la creació;

1. Cf. 2Co 12,9; Fl 4,13. 2. Catech. R. 1,2,13. 3. MR, col·lecta del 26è diumenge. 4. DCG 51.

revela el fi pel qual, «al principi, Déu creà el cel i la terra» (Gn 1,1). Des del comencament, Déu tenia present la glòria de la nova creació en el Crist[1]. *1043*

281. Per això les lectures de la Vetlla pasqual —celebració de la nova creació en el Crist— comencen amb el relat de la creació. En la litúrgia bizantina, aquest text es llegeix sempre com a primera lectura de les vigílies de les grans festes del Senyor. Segons el testimoni dels antics, la instrucció dels catecúmens per al baptisme segueix aquest mateix camí[2]. *1095*

I. LA CATEQUESI SOBRE LA CREACIÓ

282. La catequesi sobre la creació té una importància cabdal. Arriba als fonaments de la vida humana i cristiana: explicita la resposta de la fe cristiana a la pregunta elemental que fan els homes de tots els temps: «D'on venim?» «On anem?» «Quin és el nostre origen?» «Quin és el nostre fi?» «D'on ve i on va tot el que existeix?» Les dues preguntes, la de l'origen i la del fi són inseparables. Són també decisives per al sentit i l'orientació de la nostra vida i del nostre obrar. *1730*

283. La qüestió dels orígens del món i de l'home és objecte de moltes investigacions científiques que han enriquit molt els nostres coneixements sobre l'edat i les dimensions dels cosmos, la transformació de les formes vives i l'aparició de l'home. Aquests descobriments ens inviten a admirar més i més la grandesa del Creador, a donar-li gràcies per totes les seves obres i per la intel·ligència i la saviesa que ha donat als científics i als investigadors. Tots aquests poden dir amb Salomó: «És ell qui m'ha donat la ciència segura de les coses, perquè conegui la composició del món i les propietats dels elements (...). M'ha instruït la saviesa que ha treballat totes les coses» (Sa 7,17.21). *159* *341*

284. El gran interès reservat a les investigacions rep estímul d'una pregunta d'un altre ordre, que ultrapassa el domini propi de les ciències naturals. No es tracta solament de saber quan i com ha sortit materialment el cosmos, ni quan ha aparegut l'home, sinó més aviat de descobrir quin és el sentit d'aquest origen: si el governa l'atzar, un destí cec, una necessitat anònima, o bé un Ésser transcendent, intel·ligent i bo, que anomenem Déu. I, si el món procedeix de la saviesa i de la bondat de Déu, per què existeix el mal? D'on ve? Qui n'és responsable? I, encara, hi ha un alliberament del mal?

285. Des dels seus inicis, la fe cristiana s'ha enfrontat amb respostes diferents de les seves en la qüestió dels orígens. En les religions i les cultures antigues trobem molts mites sobre els orígens. Alguns filòsofs afirmaven que tot és Déu, que el món és Déu, o

1. Cf. Rm 8,18-23. 2. Egèria, pereg. 46; St. Agustí, catech. 3, 5.

295 que l'esdevenir del món és l'esdevenir de Déu (panteisme). D'altres han dit que el món és una emanació necessària de Déu, sortida d'aquesta font i retornant-hi. D'altres encara han afirmat l'existència de dos principis eterns, el Bé i el Mal, la Llum i les Tenebres, en lluita permanent (dualisme, maniqueisme). Segons algunes d'aquestes concepcions, el món —almenys el món material— fóra dolent, producte d'una caiguda. Cal, doncs, rebutjar-lo o ultrapassar-lo (gnosi). Alguns admetien que el món ha estat fet per Déu, però a la manera d'un rellotger, que, després de construir-lo, l'hauria abandonat a ell mateix (deisme). En fi, alguns no accepten cap origen transcendent del món, sinó que hi veuen un pur joc de la matèria que ha existit sempre (materialisme). Totes aquestes temptatives donen testimoni de la
28 persistència i de la universalitat de la qüestió dels orígens. Es tracta d'una recerca pròpia de l'home.

286. La intel·ligència humana té la capacitat indubtable de trobar, a hores d'ara, una resposta a la qüestió dels orígens. En efecte, l'existència de Déu
32 creador pot ser coneguda amb certesa a través de les seves obres, gràcies a la
37 llum de la raó humana[1], fins si aquest coneixement sovint és enfosquit i desfigurat per l'error. Per això la fe ve a confirmar i a il·luminar la raó en la seva justa comprensió d'aquesta veritat: «Per la fe comprenem que el món fou creat per la paraula de Déu, de manera que això que es veu té una causa invisible» (He 11,3).

287. La veritat de la creació és tan important per a tota la vida humana, que
107 Déu, ple de bondat, va voler revelar al seu poble tot allò que és convenient de conèixer en aquesta qüestió. Més enllà del coneixement natural que tothom pot tenir del Creador[2], Déu va revelar progressivament a Israel el misteri de la creació. Va escollir els patriarques, va fer sortir Israel d'Egipte. Va elegir Israel i va crear-lo i formar-lo[3]. Va revelar-se com aquell a qui pertanyen tots els pobles de la terra i tota la terra: com l'únic que «ha fet el cel i la terra» (Sl 115,15; 124,8; 134,3).

280 **288.** Així, la revelació de la creació és inseparable de la revelació i de la realització de l'aliança de Déu —l'Únic— amb el seu poble. La creació és revelada com el primer pas cap a aquesta aliança, com el testimoni primer i universal de l'amor totpoderós de Déu[4]. Així, la veritat de la creació s'expressa d'ella mateixa amb una força creixent en el missatge dels profetes[5], en la
2569 pregària dels salms[6] i de la litúrgia, i en la reflexió de la saviesa[7] del poble elegit.

1. Cf. DS 3026. 2. Cf. Ac 17,24-29; Rm 1,19-20. 3. Cf. Is 43,1. 4. Cf. Gn 15,5; Jr 33,19-26. 5. Cf. Is 44,24. 6. Cf. Sl 104. 7. Cf. Pr 8,22-31.

289. Entre totes les paraules de la sagrada Escriptura sobre la creació, els tres primers capítols del Gènesi tenen un lloc únic. Des del punt de vista 390
literari, aquests textos poden tenir diverses fonts. Els autors inspirats els han col·locat al començament de l'Escriptura, per tal d'expressar, amb el seu llenguatge solemne, les veritats de la creació, del seu origen i del seu fi en Déu, del seu ordre i de la seva bondat, de la vocació de l'home i, finalment, del drama del pecat i de l'esperança de la salvació. Llegits a la llum del Crist, en la unitat de la sagrada Escriptura i dintre la Tradició viva de l'Es- 111
glésia, aquestes paraules són encara avui la font principal per a la catequesi dels misteris del «començament»: la creació, la caiguda i la promesa de la salvació.

II. LA CREACIÓ, OBRA DE LA SANTÍSSIMA TRINITAT

290. «Al principi, Déu creà el cel i la terra». Tres coses s'afirmen en aquestes primeres paraules de l'Escriptura: el Déu etern va posar un començament a tot allò que existeix fora d'ell. Només ell és creador (el verb «crear» —en hebreu *bara*— sempre porta Déu per subjecte). La totalitat del que existeix (expressada amb la fórmula «el cel i la terra») depèn d'aquell que li ha donat 326
l'ésser.

291. «Al principi existia el Verb (...) i el Verb era Déu (...) Totes les coses 241
han vingut a l'existència per mitjà d'ell, i ni una sola de les que han vingut a l'existència hi ha vingut sense ell» (Jn 1,1-3). El Nou Testament revela que Déu ho creà tot per mitjà del Verb etern, el seu Fill estimat. «En ell foren creades totes les coses, les del cel i les de la terra (...) tot ha estat creat per ell i destinat 331
a ell; ell és abans de totes les coses, i totes subsisteixen en ell» (Col 1,16-17). La fe de l'Església afirma igualment l'acció creadora de l'Esperit Sant: «Infon la vida»[1], és «l'Esperit creador» («Veni, Creator Spiritus») i la «Font de 703
tot bé»[2].

292. Insinuada a l'Antic Testament[3] Sl 33,6; 104,30; Gn 1,2-3.], revelada en la Nova Aliança, l'acció creadora del Fill i de l'Esperit Sant, inseparablement una amb la del Pare, és afirmada clarament per la regla de fe de l'Església: «Hi ha un sol Déu (...): és el Pare, és Déu, és el Creador, és l'Autor, és l'Ordenador. Ha fet totes les coses *per ell mateix*, és a dir, per mitjà del seu Verb i de la seva Saviesa»[4], «pel Fill i per l'Esperit», que són com «les seves mans»[5]. La creació 699
és l'obra comuna de la Santíssima Trinitat. 257

1. Símbol de Nicea-Constantinoble. 2. Litúrgia bizantina, Tropari de les vespres de la Pentecosta. 3. Cf. Sl 33,6; 104,30; Gn 1,2-3. 4. St. Ireneu, haer. 2, 30, 9. 5. *Ibid.*, 4, 20, 1.

III. «EL MÓN HA ESTAT CREAT PER DONAR GLÒRIA A DÉU»

293. És una veritat fonamental que l'Escriptura i la Tradició no paren d'en-
337, 344 senyar i de celebrar: «El món va ser creat per a la glòria de Déu»[1]. Sant Bona-
ventura explica que Déu va crear totes les coses, «no per augmentar la seva
1361 glòria, sinó per manifestar i comunicar aquesta glòria»[2]. L'amor i la bondat són
les úniques raons que Déu tenia per a crear: «La clau de l'amor va obrir la seva
mà per crear les criatures»[3]. El Concili Vaticà I ens diu:

759 Per la seva bondat i amb la seva força omnipotent, no pas per augmentar la seva benaurança, ni per adquirir més perfecció, sinó per manifestar-la amb els béns que concedeix a les criatures, aquest únic Déu veritable, per designi llibèrrim, va crear del no-res, conjuntament, una i altra criatura, l'espiritual i la corporal[4].

2809 **294.** La glòria de Déu és que es realitzi aquesta manifestació i aquesta co-
municació de la seva bondat. Per això va crear el món. «Ens ha predestinat a
esdevenir fills seus per Jesucrist, segons el beneplàcit de la seva volun-
1722 tat, per a *lloança de glòria* de la seva gràcia» (Ef 1,5-6). «La glòria de Déu és
que l'home visqui, i la vida de l'home és la visió de Déu. Si la revelació de
Déu per la creació ja procura la vida a tots els éssers que viuen damunt la
terra, com més la manifestació del Pare per mitjà del Verb no procurarà la
vida als qui veuen Déu?»[5]. El fi últim de la creació és que Déu, «creador de
1992 tot, esdevingui finalment «tot en tots», procurant alhora la seva glòria i la
nostra felicitat»[6]

IV. EL MISTERI DE LA CREACIÓ

Déu crea per saviesa i amor

295. Creiem que Déu ha creat el món segons la seva saviesa[7]. No és el
producte d'una necessitat qualsevol, d'un destí cec o de l'atzar. Creiem que
procedeix de la voluntat lliure de Déu que ha volgut fer participar les criatures
en el seu ésser, la seva saviesa, la seva bonesa: «Vós heu creat totes les coses, i
216, 1951 pel vostre voler elles, que no existien, foren creades» (Ap 4,11). «Que en són
de variades, Senyor, les vostres obres; totes les heu fet amb saviesa» (Sl
104,24). «El Senyor és bo per a tothom, estima entranyablement tot allò que
ha creat» (Sl 145,9).

1. Cc. Vaticà I: DS 3025. 2. Sent. 2, 1, 2, 2, 1. 3. St. Tomàs d'A., sent. 2, prol. 4. DS 3002. 5. St. Ireneu, haer. 4, 20, 7. 6. AG 2. 7. Cf. Sa 9,9.

Déu crea «del no-res»

296. Creiem que Déu no té necessitat de cap cosa preexistent ni de cap ajuda per crear[1]. La creació tampoc no és una emanació necessària de la substància divina[2]. Déu crea lliurement «del no-res»[3]: *285*

> Què tindria d'extraordinari que Déu hagués tret el món d'una matèria preexistent? Un artesà humà, quan li donen una matèria, en fa el que vol. En canvi, el poder de Déu es mostra precisament quan fa el que vol a partir del no-res[4].

297. La fe en la creació «del no-res» és presentada per l'Escriptura com una veritat plena de promeses i d'esperança. Així la mare dels set fills els encoratjava al martiri: *338*

> No sé de quina manera vau aparèixer en el meu si, ni sóc jo qui us va donar l'alè i la vida, ni la qui va formar el cos de cadascun de vosaltres. Així, doncs, el Creador del món, el qui prepara el naixement dels homes i és a l'origen de totes les coses, us retornarà bondadosament l'alè i la vida, ja que per l'amor de les seves lleis no us planyeu ara vosaltres mateixos (...). Et demano, fill meu, que aixequis els ulls al cel, que miris la terra i tot el que hi ha, i que entenguis que Déu els va fer del no-res. Així van ser fets també els homes (2M 7,22-23.28).

298. Puix que Déu pot crear del no-res, també, per l'Esperit Sant, pot donar la vida de l'ànima als pecadors creant en ells un cor pur[5]. I pot donar la vida del cos als difunts amb la resurrecció «el qui fa reviure els morts i crida com si existís, allò que no existeix» (Rm 4,17). Si amb la seva paraula ha pogut fer brillar la llum de les tenebres[6], també podrà donar la llum de la fe als qui la ignoren[7]. *1375* *992*

Déu crea un món ordenat i bo

299. Déu crea amb saviesa, la creació és ordenada: «Heu decidit tota cosa amb mesura, comptada i sospesada» (Sa 11,20). Creada en i per mitjà del Verb etern, «imatge del Déu invisible» (Col 1,15), la creació és destinada, adreçada a l'home, imatge de Déu[8], cridat a una relació personal amb Déu. El nostre enteniment, participant de la llum de l'enteniment diví, pot entendre el que Déu ens diu amb la creació[9], per bé que amb esforç i amb esperit d'humilitat i de respecte al Creador i a la seva obra[10]. Sortida de la bondat divina, la creació participa d'aquesta bondat («I Déu veié que era bo (...) molt bo»: Gn 1,4.10.12.18.21.31). Déu ha volgut la creació com un present ofert a l'home, com una herència que li destina i li confia. *339* *41, 1147* *358*

1. Cc. Concili Vaticà I: DS 3022. 2. Cf. Cc. Vaticà I: DS 3023-3024. 3. DS 800; 3025. 4. St. Teòfil d'Antioquia, Autol. 2, 4. 5. Cf. Sl 51,12. 6. Cf. Gn 1,3. 7. Cf. 2Co 4,6. 8. Cf. Gn 1,26. 9. Cf. Sl 19,2-5. 10. Cf. Jb 42,3.

2415 L'Església ha hagut de defensar molt sovint la bondat de la creació, àdhuc del món material[1].

Déu transcendeix la creació i li és present

42 **300.** Déu és infinitament més gran que totes les seves obres[2]: «La seva majestat és més alta que el cel» (Sl 8,2), «la seva grandesa no té límits» (Sl 145,3).
223 Però, com que és el Creador sobirà i lliure, causa primera de tot el que existeix, és present a l'interior de les seves criatures: «En ell vivim, ens movem i som» (Ac 17,28). Com diu sant Agustí: «Vós m'éreu més íntim que la més íntima cosa meva i més excels que la cosa meva més excelsa»[3].

Déu conserva i condueix la creació

301. Feta la creació, Déu no abandona la seva criatura a ella mateixa. No s'acontenta amb donar-li l'ésser i l'existència: la conserva a cada moment en l'ésser, li dóna la força d'actuar i la condueix al seu terme. Reconèixer aquesta
1951 dependència completa amb referència al nostre Creador és una font de savie-
396 sa i de llibertat, d'alegria i de confiança:

> Vós estimeu tot allò que existeix, i res no us fa fàstic d'allò que heu creat. Si no haguéssiu estimat una cosa, no l'hauria pas feta. Com subsistiria res, si vós no volguéssiu? O què continuaria existint, si vós no ho cridéssiu? Vós planyeu totes les coses perquè són vostres, Senyor, amic de la vida (Sa 11,24-26).

V. DÉU REALITZA EL SEU DESIGNI: LA DIVINA PROVIDÈNCIA

302. La creació té la seva bonesa i la seva perfecció pròpies; però no ha sortit acabada del tot de les mans del Creador. Va ser creada en estat de fer camí (*«in statu viae»*) cap a una perfecció última que encara ha d'atènyer, a la qual Déu l'ha destinada. De les disposicions amb què Déu condueix la seva obra creada vers aquesta perfecció, en diem divina providència:

> Déu guarda i governa amb la seva providència tot allò que ha creat. «S'estén vigorosament d'un cap de món a l'altre i tot ho administra amb bondat»(Sa 8,1). «Tot és nu i descobert als seus ulls» (He 4,13), fins aquelles accions que les criatures produiran lliurement[4].

303. El testimoniatge de l'Escriptura és unànime: la sol·licitud de la divina providència és *concreta* i *immediata*, té cura de tot, des de les coses més petites fins als grans esdeveniments del món i de la història. Els llibres sagrats

1. Cf. DS 286; 455-463; 800; 1333; 3002. 2. Cf. Ecli 43,28. 3. St. Agustí, conf. 3, 6, 11. 4. Cf. Cc. Vaticà I: DS 3003.

afirmen resoltament la sobirania absoluta de Déu en el curs dels esdeveniments: «El nostre Déu és al cel i fa tot allò que es proposa» al cel i a la terra (Sl 115,3). I sobre el Crist trobem: «Quan obre, ningú no pot tancar; quan tanca, ningú no pot obrir» (Ap 3,7). «Molts de projectes hi ha al cor de l'home, però sols el designi del Senyor es realitza» (Pr 19,21). *269*

304. Veiem com l'Esperit Sant, autor principal de la sagrada Escriptura, sovint atribueix les accions a Déu, sense fer esment de les causes segones. Això no és «una manera de parlar» primitiva, sinó una manera profunda de recordar la primacia de Déu i la seva senyoria absoluta sobre la història i el món[1]. És també una manera d'educar a la confiança en Déu. La pregària dels salms és la gran escola d'aquesta confiança[2]. *2568*

305. Jesús demana que ens abandonem filialment a la providència del Pare celestial que té cura de les necessitats més petites dels seus fills: «No us preocupeu, doncs, dient: què menjarem, o què beurem? (...) Ja sap prou el vostre Pare celestial que en teniu necessitat. Busqueu primerament el seu Regne i la seva justícia, i tot això se us donarà d'escreix» (Mt 6,31-33)[3]. *2115*

La providència i les causes segones

306. Déu és l'Amo sobirà del seu designi. Però, per realitzar-lo, se serveix també del concurs de les criatures. Això no és un signe de feblesa, sinó de la grandesa i de la bondat de Déu totpoderós. Déu no es limita a donar l'existència a les seves criatures: els dóna també la dignitat d'actuar per elles mateixes, de ser causa i principi les unes de les altres i de col·laborar així a l'acompliment del seu designi. *1884* *1951*

307. Pel que fa als homes, Déu fins els dóna el poder de participar lliurement a la seva providència: els confia la responsabilitat de «sotmetre» la terra i dominar-la[4]. Així Déu concedeix a l'home de ser causa intel·ligent i lliure a fi de completar l'obra de la creació i harmonitzar-la per a un profit millor d'un mateix i del proïsme. Col·laboradors sovint inconscients de la voluntat divina, els homes poden entrar deliberadament en el pla diví, amb l'activitat, amb la pregària i també amb el sofriment[5]. Llavors esdevenen del tot «col·laboradors de Déu» (1Co 3,9; 1Te 3,2) i del seu Regne[6]. *106* *373* *1954, 2427* *2738* *618, 1505*

308. És una veritat inseparable de la fe en Déu creador: Déu actua en totes els actes de les seves criatures. És la causa primera que obra dintre i a través de les causes segones: «És certament Déu qui obra en vosaltres tant el voler com l'obrar, per complir els designis de la seva benvolença» (Fl 2,13)[7]. Lluny

1. Cf. Is 10,5-15; 45,5-7; Dt 32,39; Ecli 11,14. 2. Cf. Sl 22; 32; 35; 103; 138, e. a. 3. Cf. 10,29-31. 4. Cf. Gn 1,26-28. 5. Cf. Col 1,24. 6. Cf. Col 4,11. 7. Cf. 1Co 12,6.

de rebaixar la dignitat de la criatura, aquesta veritat la realça. Treta del no-res
970 pel poder, la saviesa i la bondat de Déu, la criatura fóra impotent separada del
seu origen. «La criatura sense el Creador s'esvaeix»[1]; molt menys encara podria atènyer el seu fi últim sense l'ajuda de la gràcia[2].

La providència i l'escàndol del mal

309. Si Déu Pare totpoderós, creador del món ordenat i bo, té cura de totes
les seves criatures, per què existeix el mal? A aquesta pregunta tan punyent
164, 385 com inevitable, tan dolorosa com misteriosa, no li podem donar una resposta
ràpida. Només el conjunt de la fe cristiana pot oferir la resposta: la bonesa de la creació, el drama del pecat, l'amor pacient de Déu, que es fa amatent a trobar l'home amb les seves aliances, amb l'Encarnació redemptora del seu Fill, amb el do de l'Esperit Sant, amb l'aplegament de l'Església, amb la força dels sagraments i amb la crida a una vida benaurada, a la qual les criatures lliures són invitades per endavant a consentir, però a la qual també per endavant, per un misteri terrible, poden refusar-se. *No hi ha una sola ratlla del*
2805 *missatge cristià que no sigui, en part, una resposta a la qüestió del mal.*

412 **310.** Per què Déu no va crear un món tan perfecte que no hi pogués haver
cap mal? Pel seu poder infinit, Déu sempre podria crear quelcom millor[3].
Tanmateix, en la seva saviesa i bondat infinites, Déu ha volgut lliurement crear
un món «en estat de camí» cap a la seva última perfecció. Aquesta condició
1042-1050 d'haver d'esdevenir, comporta en el designi de Déu l'aparició d'uns éssers i la
desaparició d'uns altres, l'existència d'éssers més i menys perfectes, les cons-
342 truccions i les destruccions de la naturalesa. Al costat, doncs, del bé físic, també *el mal físic*. I això, mentre la creació no hagi assolit la seva perfecció[4].

311. Els àngels i els homes, criatures intel·ligents i lliures, han de caminar
396 cap al seu destí últim per elecció lliure i amor de preferència. Per tant, es
poden desviar. De fet, han pecat. Per aquí ha entrat el *mal moral* en el món,
1849 incomparablement més greu que el mal físic. Déu no és de cap manera, ni
directament ni indirectament, la causa del mal moral[5], però el permet, per respecte a la llibertat de la criatura, i sap treure'n misteriosament el bé:

> Déu totpoderós (...), infinitament bo com és, mai no permetria que existís un mal qualsevol en les seves obres, si no fos prou poderós i bo per fer sortir el bé del mateix mal[6].

312. Així, amb el temps, podem descobrir que Déu, amb la seva providència omnipotent, pot treure un bé de les conseqüències d'un mal, fins i tot

1. GS 36, § 3. 2. Cf. Mt 19,26; Jn 15,5; Fl 4,13. 3. Cf. St. Tomàs d'A., s. th. 1, 25, 6. 4. St. Tomàs d'A. s. gent. 3, 31. 5. Cf. St. Agustí, lib. 1, 1, 1; St. Tomàs d'A., s. th. 1-2, 79. 6. St. Agustí, enchir. 11, 3.

moral, causat per les seves criatures. Josep va dir als seus germans: «No sou vosaltres que em vau enviar aquí, sinó que és Déu qui m'ha enviat aquí; (...) el mal que us pensàveu fer-me, Déu l'ha convertit en bé, a fi de (...) salvar la vida d'un poble nombrós» (Gn 45,8; 50,20)[1]. Del pitjor mal moral que mai s'hagi *598-600*
comès, el rebuig i la mort del Fill de Déu, causat pels pecats de tots els homes, Déu, per la sobreabundància de la seva gràcia[2], n'ha tret el bé més gran: la *1994*
glorificació del Crist i la nostra redempció. Però no per això el mal arriba a ser un bé.

313. «Sabem que, per als qui estimen Déu, tot concorre al seu bé» (Rm 8,28). El testimoniatge dels sants confirma constantment aquesta veritat: *227*

> Santa Caterina de Siena diu «als qui s'escandalitzen i es revolten pels mals que els passen»: «Tot procedeix de l'amor, tot és ordenat a la salvació de l'home, Déu només obra amb aquesta finalitat»[3].
>
> Sant Tomàs More, poc abans del martiri, consolava així la seva filla: «No pot passar res que Déu no ho vulgui. I tot el que ell vol, per dolent que ens pugui semblar, és tanmateix el millor per a nosaltres»[4].
>
> I Juliana de Norwich: «Per la gràcia de Déu, he après que em cal perseverar ferma en la fe i creure amb no menys fermesa que totes les coses seran bones... Ja veuràs que totes les coses seran bones». (*«Thou shalt see thyself that all MANNER of thing shall be well»*)[5].

314. Creiem fermament que Déu és el Senyor del món i de la història. Però sovint els camins de la seva providència ens són desconeguts. Només al final, quan desapareixerà el coneixement parcial, quan veurem Déu «cara a cara» *1040*
(1Co 13,12), veurem clars els camins per on, fins i tot a través dels drames del mal i del pecat, Déu haurà conduït la seva creació fins al repòs d'aquell *Sàbat*[6] *2550*
definitiu amb vista al qual va crear el cel i la terra.

EN RESUM

315. *En la creació del món i de l'home, Déu va posar el testimoni primer i universal del seu amor totpoderós i de la seva saviesa, el primer anunci del seu «designi benvolent» que s'acompleix amb la nova creació en el Crist.*

316. *Per més que l'obra de la creació s'atribueixi particularment al Pare, és igualment veritat de fe que el Pare, el Fill i l'Esperit Sant són l'únic i indivisible principi de la creació.*

317. *Déu sol ha creat l'univers lliurement, directament i sense cap ajuda.*

1. Cf. Tb 2,12-18 vulg. 2. Cf. Rm 5,20. 3. Dial. 4, 138. 4. Carta. 5. Rev. 32. 6. Cf. Gn 2,2.

318. *Cap criatura no té el poder infinit que és necessari per a «crear» en el sentit propi de la paraula, és a dir, de produir i donar l'ésser al que no en tenia (cridar «del no-res» a l'existència)*[1].

319. *Déu ha creat el món per manifestar i comunicar la seva glòria. La glòria per la qual Déu ha creat és que les criatures tinguin part a la seva veritat, a la seva bondat i a la seva bellesa.*

320. *Déu, que ha creat l'univers, el conserva en l'existència pel seu Verb, «el Fill que sustenta totes les coses amb la seva paraula poderosa» (He 1,3), i pel seu Esperit creador, que infon la vida.*

321. *Les disposicions amb què Déu condueix amb saviesa i amor totes les criatures fins al seu últim fi són la divina providència.*

322. *Crist ens invita a confiar-nos filialment a la providència del nostre Pare celestial*[2] *i l'apòstol sant Pere repeteix: «Descarregueu en ell tota preocupació vostra, perquè ell té cura de vosaltres» (1Pe 5,7)*[3].

323. *La providència divina actua també a través de l'acció de les criatures. Als éssers humans, Déu els concedeix de col·laborar lliurement als seus designis.*

324. *Que Déu permeti el mal físic i el moral és un misteri que només rep llum amb la mort i la resurrecció del seu Fill Jesucrist per vèncer el mal. La fe ens dóna la certesa que Déu no permetria el mal si no en fes sortir el bé per camins que no coneixerem plenament fins a la vida eterna.*

PARÀGRAF 5 **El cel i la terra**

325. El Símbol dels apòstols professa que Déu és «Creador del cel i de la terra», i el Símbol de Nicea-Constantinoble ho explicita dient: «...de totes les coses visibles i invisibles».

290 **326.** En la sagrada Escriptura, l'expressió «cel i terra» significa: tot el que existeix, tota la creació sencera. Indica també el lligam que, a l'interior de la creació, uneix i distingeix alhora cel i terra: «la terra» és el món dels homes[4]. «El cel» o «els cels» pot designar el firmament[5], però també el lloc propi de
1023, 2794 Déu: «el vostre Pare del cel» (Mt 5,16)[6], i, per consegüent, també el «cel» que és la glòria escatològica. Finalment, el mot «cel» indica el «lloc» de les criatures espirituals —els àngels— que envolten Déu.

1. Cf. DS 3624. 2. Cf. Mt 6,26-34. 3. Cf. Sl 55,23. 4. Cf. Sl 115,16. 5. Cf. Sl 19,2. 6. Cf. Sl 115,16.

327. La professió de fe del IV Concili del Laterà afirma que Déu, des del principi del temps, va crear alhora «del no-res una i altra criatura, l'espiritual i 296
la corporal, és a dir, els àngels i el món terrenal; després, la criatura humana que participa de tots dos, composta d'esperit i de cos»[1].

I. ELS ÀNGELS

L'existència dels àngels, una veritat de fe

328. L'existència dels éssers espirituals, no corporals, que la sagrada Escriptura correntment anomena àngels, és una veritat de fe. El testimoni de l'Escrip- 150
tura és tan clar com la unanimitat de la Tradició.

Qui són?

329. Sobre això, sant Agustí diu: «"Àngel" designa la funció, no la naturalesa. Preguntes com s'anomena aquesta naturalesa? —Esperit. Preguntes la funció? —Àngel. Quant a allò que és, és esperit. Quant al que fa, és àngel»[2]. Amb tot el seu ésser els àngels són *servidors* i missatgers de Déu. Com que contemplen «contínuament la faç del meu Pare del cel» (Mt 18,10), són «herois poderosos que executen les seves ordres, sempre a punt d'obeir els seus manaments» (Sl 103,20).

330. Com a criatures purament *espirituals*, els àngels tenen intel·ligència i voluntat. Són criatures personals[3] i immortals[4]. Superen en perfecció totes les criatures visibles. L'esclat de la seva glòria en dóna testimoni[5].

Crist «amb tots els seus àngels»

331. Crist és el centre del món angèlic. Els àngels són els seus àngels: «Quan el Fill de l'home vindrà en la seva glòria i tots els àngels amb ell...» (Mt 25,31). Són els seus àngels, ja que foren creats *per* ell i *per a* ell: «En ell foren 291
creades totes les coses, les del cel i les de la terra, les visibles i les invisibles, tant els trons, com les dominacions, els principats i les potestats; tot ha estat creat per ell i destinat a ell» (Col 1,16). Són encara més seus perquè els ha fet missatgers del seu designi de salvació: «¿ No són tots ells esperits enviats a servir en ministeri a favor dels qui han d'heretar la salvació?» (He 1,14).

332. Des de la creació són presents[6] en tota la història de la salvació. Anuncien la salvació de prop o de lluny i serveixen el designi diví de dur-la a terme:

1. DS 800; cf. DS 3002 i SPF 8. 2. St. Agustí, Enarratio in Psalmos 103, 1, 15. 3. Cf. Pius XII: DS 3891. 4. Cf. Lc 20,36. 5. Cf. Dn 10,9-12. 6. Cf. Jb 38,7, on els àngels són anomenats «fills de Déu».

tanquen el paradís terrenal[1], protegeixen Lot[2], salven Agar i el seu fill[3], aturen la mà d'Abraham[4], la llei és comunicada pel seu ministeri[5], condueixen el poble de Déu[6], anuncien naixements[7] i vocacions[8], assisteixen els profetes[9], per no citar sinó alguns exemples. Finalment, l'àngel Gabriel anuncia el naixement del Precursor i el de Jesús[10].

333. Des de l'Encarnació a l'Ascensió, trobem la vida del Verb encarnat voltada de l'adoració i del servei dels àngels. Quan Déu «introdueix el Primogènit al món, diu: Que l'adorin tots els àngels de Déu» (He 1,6). En la lloança de l'Església ressona constantment l'himne angèlic al naixement del Crist: «Glòria a Déu...» (Lc 2,14). Els àngels protegeixen la infantesa de Jesús[11]. El
559 serveixen al desert[12], el conforten en l'agonia[13], llavors que l'haurien pogut salvar de les mans dels enemics[14], com en altre temps van salvar Israel[15]. També són els àngels els qui «evangelitzen» (Lc 2,10) la Bona Nova de l'Encarnació[16] i de la Resurrecció[17] del Crist. També els àngels seran presents a l'hora del retorn del Crist que anuncien[18], al servei del seu judici[19].

Els àngels en la vida de l'Església

334. Ací i allà la vida de l'Església es beneficia de l'ajuda misteriosa i poderosa dels àngels[20].

1138 **335.** En la litúrgia, l'Església s'afegeix als cors dels àngels per adorar Déu tres vegades sant[21], i invoca la seva assistència. Així ho fa en l'*In Paradisum deducant te angeli*... del ritual de difunts, o també en l'«Himne dels querubins» de la litúrgia bizantina, quan celebra particularment la memòria d'alguns àngels determinats, com sant Miquel, sant Gabriel, sant Rafael i els àngels de la guarda.

1020 **336.** Des de l'inici[22] fins al traspàs[23], la vida humana és voltada de la guarda[24] i la intercessió[25] dels àngels, alguns dels quals «tenen encarregada, cadascun, la guarda d'un sol fidel per guiar-lo a la vida»[26]. El cristià, ja en aquest món, participa, per la fe, en la societat benaurada dels àngels i dels homes units a Déu.

II. EL MÓN VISIBLE

290 **337.** Déu mateix va crear el món visible, amb tota la seva riquesa, la seva diversitat i el seu ordre. L'Escriptura presenta l'obra del Creador simbòlica-

1. Cf. Gn 3,24. 2. Cf. Gn 19. 3. Cf. Gn 21,17. 4. Cf. Gn 22,11. 5. Cf. Ac 7,53. 6. Cf. Ex 23,20-23. 7. Cf. Jt 13. 8. Cf. Jt 6,11-24; Is 6,6. 9. Cf. 1R 19,5. 10. Cf. Lc 1,11.26. 11. Cf. Mt 1,20; 2,13.19. 12. Cf. Mc 1,12; Mt 4,11. 13. Cf. Lc 22,43. 14. Cf. Mt 26,53. 15. Cf. 2M 10,29-30; 11,8. 16. Cf. Lc 2,8-14. 17. Cf. Mc 16,5-7. 18. Cf. Ac 1,10-11. 19. Cf. Mt 13,41; 24,31; Lc 12,8-9. 20. Cf. Ac 5,18-20; 8,26-29; 10,3-8; 12,6-11; 27,23-25. 21. MR, «Sanctus». 22. Cf. Mt 18,10. 23. Lc 16,22. 24. Cf. Sl 34,8; 91,10-13. 25. Cf. Jb 33,23-24; Za 1,12; Tb 12,12. 26. St. Basili, Eun. 3. 1.

ment com un conjunt de sis dies de «treball» diví que s'acaben amb el «repòs» del setè dia (Gn 12,1-2,4). Sobre la creació, el text sagrat ensenya unes veritats que Déu va revelar per la nostra salvació[1], les quals permeten de «conèixer la naturalesa íntima de les criatures, el seu valor i la seva ordenació a la lloança de Déu»[2]: *293*

338. *No hi ha res que no degui la seva existència a Déu creador.* El món va començar quan la paraula de Déu el va treure del no-res. Tots els éssers existents, tota la natura, tota la història humana, tenen l'arrel en aquest esdeveni- *297*
ment primordial: és la gènesi amb què el món es va constituir i el temps va començar[3].

339. *Cada criatura té la seva bonesa i la seva perfecció pròpies.* Per cada *2501*
obra dels «sis dies» es diu: «I Déu veié que estava bé». «Pel mateix fet de la creació, totes les coses estan dotades de la pròpia fermesa, veritat, bonesa, lleis pròpies i ordre»[4]. Les diverses criatures, volgudes en llur propi ésser, reflec- *299*
teixen, cadascuna a la seva manera, un raig de la saviesa i de la bondat infinites de Déu. Per això l'home ha de respectar la bonesa pròpia de cada criatura, per evitar un ús desordenat de les coses amb menyspreu del Creador i amb conse- *266*
qüències nefastes per als homes i el seu entorn.

340. *La interdependència de les criatures* és volguda per Déu. El sol i la *1937*
lluna, el cedre i la flor més petita, l'àguila i el pardal: l'espectacle de tantes diversitats i desigualtats significa que cap criatura no es basta a ella mateixa. Existeixen en dependència les unes de les altres, per completar-se mútuament en un servei mutu.

341. *La bellesa de l'univers.* L'ordre i l'harmonia del món creat són el resultat de les diferències dels éssers i de les relacions que hi ha entre ells. L'home les descobreix progressivament com a lleis de la natura. Són l'admiració dels *283*
savis. La beutat de la creació reflecteix la bellesa infinita del Creador. Ha d'inspirar el respecte i la submissió de l'enteniment i de la voluntat de l'home. *2500*

342. *La jerarquia de les criatures* s'expressa amb l'ordre dels «sis dies», que va del menys perfecte al més perfecte. Déu estima totes les seves criatu- *310*
res[5] i té cura de cadascuna, fins dels moixons. Tanmateix, Jesús va dir: «Valeu més que no pas molts ocells» (Lc 12,6-7). I també: «Un home val més que una ovella» (Mt 12,12).

343. *L'home és el cimal* de l'obra de la creació. El text inspirat ho dóna a *355*
entendre distingint netament la creació de l'home i la de les altres criatures[6].

1. Cf. Cf. DV 11. 2. Cf. LG 36. 3. Cf. St. Agustí, Gen. Man. 1, 2, 4. 4. GS 36 § 2. 5. Cf. Sl 145,9. 6. Cf. Gn 1,26.

293, 1939, **344.** Hi una *solidaritat entre totes les criatures.* Ve del fet que totes tenen el
2416 mateix Creador i que totes s'ordenen a la seva glòria:

> Sigueu, Senyor, sempre lloat de tota criatura,
> principalment del germà sol,
> per qui ens doneu la llum del dia.
> És bell i radiant, amb tanta d'esplendor,
> que de vós, Altíssim, ens és un signe clar.
>
> 1218 Lloat sigueu, Senyor, per la germana aigua,
> que és tan útil i humil, preciosa i casta...
>
> Lloat sigueu, Senyor, per la nostra germana mare terra,
> que ens nodreix i ens governa,
> i dóna fruits, flors de colors i herbes...
> Lloeu i beneïu el meu Senyor, doneu-li gràcies,
> serviu-lo amb gran humilitat[1].

2168 **345.** *El Sàbat, fi de l'obra dels «sis dies».* El text sagrat diu: «Déu acabà la seva obra el dia sisè» i així «quedaren acabats el cel i la terra», i Déu, el setè dia, descansà, i va santificar i beneir aquell dia (Gn 2,1-3). Aquestes paraules inspirades són riques d'ensenyaments saludables:

2169 **346.** Déu ha posat en la creació un fonament i unes lleis que romanen estables[2]. El creient hi podrà recolzar amb confiança. Li serviran de signe i penyora de la fidelitat incommovible de l'aliança de Déu[3]. Per la seva banda, l'home haurà de mantenir-se fidel a aquest fonament i haurà de respectar les lleis que el Creador hi ha inscrit.

1145-1152 **347.** La creació és feta amb vista al Sàbat, i doncs al culte i a l'adoració de Déu. El culte està inscrit en l'ordre de la creació[4]. «Que res no s'anteposi al culte de Déu», diu la regla de sant Benet, indicant així l'ordre just de les preocupacions humanes.

2172 **348.** El Sàbat és al cor de la llei d'Israel. Guardar els manaments és correspondre a la saviesa i a la voluntat de Déu expressades amb la seva obra de creació.

2174 **349.** El *dia vuitè*. Però, pel que es refereix a nosaltres, ha sorgit un nou dia: el dia de la Resurrecció del Crist. El setè dia acaba la primera creació. El dia
1046 vuitè comença la nova creació. Així l'obra de la creació culmina en l'obra més gran de la Redempció. La primera creació troba el seu sentit i la seva culminació en la nova creació en el Crist, la resplendor de la qual supera la de la primera[5].

1. St. Francesc d'Assís, cànt. 2. Cf. He 4,3-4. 3. Cf. Jr 31,35-37; 33,19-26. 4. Cf. Gn 1,14. 5. Cf. MR, Vetlla pasqual 24: pregària després de la primera lectura.

EN RESUM

350. *Els àngels són criatures espirituals que glorifiquen Déu sense parar i serveixen els seus designis salvífics sobre les altres criatures: «Els àngels concorren a tot allò que és bo per a nosaltres»*[1].

351. *Els àngels envolten el Crist, el seu Senyor. El serveixen particularment en l'acompliment de la seva missió salvífica envers els homes.*

352. *L'Església venera els àngels que l'ajuden en el seu pelegrinatge terrenal i protegeixen les persones.*

353. *Déu ha volgut la diversitat de les seves criatures i la seva bonesa pròpia, la seva interdependència i el seu ordre. Ha destinat totes les criatures materials al bé del llinatge humà. L'home —i tota la creació a través d'ell— està destinat a la glòria de Déu.*

354. *Respectar les lleis inscrites en la creació i les relacions que deriven de la naturalesa de les coses, és un principi de saviesa i un fonament de la moral.*

PARÀGRAF 6 **L'home**

355. «Déu creà l'home a la seva imatge, el creà a la imatge de Déu; creà *1700*
l'home i la dona» (Gn 1,27). L'home ocupa un lloc únic a la creació: és «a *343*
imatge de Déu» (I); en la seva pròpia naturalesa uneix el món espiritual i el món material (II); és creat home i dona (III); Déu va fer-lo amic seu (IV).

I. «A IMATGE DE DÉU»

356. De totes les criatures visibles, només l'home és «capaç de conèixer i d'estimar el seu Creador»[2]; és «l'única criatura sobre la terra que Déu ha volgut per ella mateixa»[3]; només ell és cridat a participar, pel coneixement i *1703, 2258*
l'amor, a la vida de Déu. Per aquest fi ha estat creat i aquesta és la raó fonamental de la seva dignitat: *225*

> Per quina raó heu elevat l'home a una dignitat tan alta? L'amor inestimable pel qual heu mirat en vós mateix la vostra criatura i us enamorat d'ella; per amor l'heu creada, i per amor li heu donat un ésser capaç de tastar el vostre Bé etern[4]. *295*

357. Perquè ha estat creat a imatge de Déu, l'individu humà té la dignitat de
persona, no és sols una cosa qualsevol, sinó algú. És capaç de conèixer-se, de *1935*

1. St. Tomàs d'A., s. th. 1, 114, 3 ad 3. 2. GS 12, § 3. 3. GS 24, § 3. 4. Sta. Caterina de Siena, dial. 4, 13.

posseir-se i de donar-se lliurement i entrar en comunió amb altres persones.
1877 És cridat, per gràcia, a una aliança amb el seu Creador, a oferir-li una resposta de fe i d'amor que ningú més no pot donar en lloc seu.

299 **358.** Déu ho ha creat tot per a l'home[1], però l'home ha estat creat per servir
901 i estimar Déu i per oferir-li tota la creació:

> Qui és, doncs, l'ésser que va venir a l'existència voltat de tanta consideració? És l'home, gran i admirable figura viva, més preciosa als ulls de Déu que tota la creació plegada. És l'home. Per ell existeixen el cel i la terra, el mar i la totalitat de la creació, i per la seva salvació —tan important l'ha considerada Déu— no va plànyer el seu Fill únic. Déu constantment ho ha posat tot en joc per elevar l'home fins a ell i fer-lo seure a la seva dreta[2].

359. «En realitat, el misteri de l'home no s'aclareix veritablement sinó en el
1701 misteri de Verb encarnat»[3]:

> Sant Pau ens ensenya que hi ha dos homes a l'origen de la humanitat: Adam i el Crist... El primer, diu ell, va ser creat com un ésser humà que ha rebut la
> 388, 411 vida; el darrer és un ésser espiritual que dóna la vida. El primer va ser creat pel darrer, del qual va rebre l'ànima que el fa viure... El segon Adam va estampar la seva imatge en el primer Adam quan va modelar-lo. D'aquí ve que aquest segon Adam ha assumit el paper del primer i n'ha rebut el nom, a fi de no deixar perdre aquell que havia creat a la seva imatge. Primer Adam i darrer Adam: el primer va començar i el darrer no acabarà. Perquè el darrer és en realitat el primer, tal com ell mateix va dir: «Jo sóc el Primer i el Darrer»[4].

225, 404, **360.** Gràcies a la comunitat d'origen *el llinatge humà forma una unitat.*
775 Déu «va fer sortir d'un de sol tot el llinatge dels homes, perquè habitessin
831, 842 damunt tota la faç de la terra» (Ac 17,26)[5]:

> Visió meravellosa que ens fa contemplar el llinatge humà en la unitat del seu origen en Déu (...); en la unitat de la seva naturalesa composta semblantment en tots d'un cos material i d'una ànima espiritual; en la unitat del seu fi immediat i de la seva missió en el món; en la unitat del seu habitatge: la terra, dels béns de la qual tots els homes, per dret de naturalesa, poden servir-se per sostenir i desenrotllar la vida; unitat del seu fi sobrenatural: Déu mateix, vers al qual tots han de tendir; en la unitat dels mitjans per atènyer aquest fi; (...) en la unitat del seu rescat que el Crist va realitzar per tots[6].

1939 **361.** «Aquesta llei de solidaritat humana i de caritat»[7], sense excloure la rica varietat de persones, de cultures i de pobles, ens assegura que tots els homes són verament germans.

1. Cf. GS 12, § 1; 24, § 3; 39, § 1. 2. St. Joan Crisòstom, serm. in Gen. 2, 1. 3. GS 22 § 1. 4. St. Pere Crisòleg, serm. 117. 5. Cf. Tb 8,6. 6. Pius XII, enc. «Summi pontificatus»; cf. NA 1. 7. *Ibid.*

II. «UN ÉSSER DE COS I ÀNIMA»

362. La persona humana, creada a imatge de Déu, és un ésser a la vegada corporal i espiritual. El relat bíblic expressa aquesta realitat amb un llenguatge *1146, 2332* simbòlic, quan afirma que «Déu formà l'home amb la pols de la terra, bufant li va fer entrar en el nas un alè de vida, i l'home esdevingué un ésser viu» (Gn 2,7). Tot l'home sencer és, doncs, *volgut* per Déu.

363. Sovint, el terme *ànima* designa en la sagrada Escriptura la *vida* huma- *1703* na[1] o tota la *persona* humana[2]. Però també significa allò que hi ha de més íntim en l'home[3] i de més valor[4]. És per això que és sobretot imatge de Déu: «ànima» significa el *principi espiritual* en l'home.

364. El *cos* de l'home participa de la dignitat de la «imatge de Déu»: és cos *1004* humà precisament perquè l'anima una ànima espiritual, i és tota la persona humana sencera la qui és destinada a esdevenir, en el Cos del Crist, el temple de l'Esperit Sant[5].

> L'home, un en cos i ànima, per la seva mateixa condició corporal, aplega en ell els elements del món material, talment que, per mitjà d'ell, atenyen el seu cim i aixequen la veu per lloar lliurement el Creador. D'aquí que no li és permès a l'home de menysprear la seva vida corporal, sinó que, al contrari, té obligació de considerar el seu cos bo i digne d'honor, ja que ha estat creat per Déu i ha *2289* de ser ressuscitat el darrer dia[6].

365. La unitat de l'ànima i del cos és tan profunda que hem de considerar l'ànima com la «forma» del cos[7]; és a dir, gràcies a l'ànima espiritual el cos, constituït de matèria, és un cos humà i viu; l'esperit i la matèria en l'home no són dues naturaleses unides, sinó que la seva unió forma una naturalesa única.

366. L'Església ensenya que cada ànima espiritual és immediatament creada per Déu[8] —no és «produïda» pels pares—; ens ensenya també que és immortal[9]: no mor quan se separa del cos en morir la persona, i s'unirà de nou al cos *1005, 997* en la resurrecció final.

367. De vegades trobem que es fa distinció entre l'ànima i l'esperit. Sant Pau prega perquè tot el nostre ésser, «l'esperit, l'ànima i el cos» (1Te 5,23), es conser- *2083* vin irreprensibles a l'hora de l'adveniment del Senyor (1Te 5,23). L'Església ensenya que aquesta distinció no introdueix cap dualitat en l'ànima[10]. «Esperit» significa que l'home és ordenat des de la seva creació al seu fi sobrenatural[11] i que la seva ànima és capaç de ser elevada gratuïtament a la comunió amb Déu[12].

1. Cf. Mt 16,25-26; Jn 15,13. 2. Cf. Ac 2,41. 3. Cf. Mt 26,38; Jn 12,27. 4. Cf. Mt 10,28; 2M 6,30. 5. Cf. 1Co 6,19-20; 15,44-45. 6. GS 14, § 1. 7. Cf. Cc. Viena el 1312: DS 902. 8. Cf. Pius XII, enc. «Humani generis», 1950: DS 3896; SPF 8. 9. Cf. Cc. Laterà V el 1513: DS 1440. 10. Cf. Cc. Constantinoble IV el 870: DS 657. 11. Cf. Cc. Vaticà I: DS 3005; cf. GS 22, § 5. 12. Cf. Pius XII, enc. «Humani generis», 1950: DS 3891.

478, 582, 1431, 1764, 2517, 2562, 2843 **368.** La tradició espiritual de l'Església insisteix també en el *cor*, en el sentit bíblic de «fons de l'ésser» (Jr 31,33), on la persona es decideix o no per Déu[1].

2331-2336 III. «ELS CREÀ HOME I DONA»

Igualtat i diferència volgudes per Déu

369. L'home i la dona són *creats*, és a dir, són *volguts per Déu*: en una igualtat perfecta en tant que persones humanes, d'una part, i, de l'altra, en el seu ésser respectiu d'home i de dona. «Ser home», «ser dona», són realitats bones, volgudes per Déu: l'home i la dona tenen una dignitat inamissible, que els ve immediatament de Déu creador[2]. L'home i la dona són, amb una mateixa dignitat, «a imatge de Déu». En el seu «ser home» i «ser dona» reflecteixen la saviesa i la bondat del Creador.

370. Déu no és de cap manera a imatge de l'home. No és ni home ni dona.
42, 239 Déu és esperit pur, en el qual no hi ha lloc per a la diferència de sexes. Però les «perfeccions» de l'home i de la dona reflecteixen alguna cosa de la infinita perfecció de Déu: les d'una mare[3] i les d'un pare i espòs[4].

«L'un per a l'altre», «una unitat de dos»

371. Creats *junts* l'home i la dona, Déu vol que siguin l'un *per a* l'altre. La
1605 Paraula de Déu ens ho fa entendre amb diverses traces del text sagrat: «No està bé que l'home estigui sol; li faré qui li faci costat per ajudar-lo» (Gn 2,18). Cap dels animals no pot ser un company adequat per a l'home (Gn 2,19-20). La dona que Déu «afaiçona» de la costella extreta de l'home, provoca de part d'aquest, quan li és presentada, un crit d'admiració, una exclamació d'amor i de comunió: «És os dels meus ossos i carn de la meva carn» (Gn 2,23). L'home descobreix la dona com un altre «jo», de la mateixa humanitat.

372. L'home i la dona són «l'un per a l'altre», no perquè Déu els fes «a mitges» o «incomplets». Els va crear per a una comunicació de persones, en la qual cadascun pot ser «ajuda» per a l'altre, ja que alhora són iguals com a persones («os dels meus ossos...») i complementaris com a masculí i femení. En el matrimoni, Déu els uneix de manera que, formant «una sola carn» (Gn 2,24), puguin transmetre la vida humana: «Sigueu fecunds i multipliqueu-vos,
1652, 2366 ompliu la terra» (Gn 1,28). Transmetent la vida humana als seus descendents, l'home i la dona, com esposos i pares, col·laboren d'una manera única a l'obra del Creador[5].

1. Cf. Dt 6,5; 29,3; Is 29,13; Ez 36,26; Mt 6,21; Lc 8,15; Rm 5,5. 2. Cf. Gn 2,7.22. 3. Cf. Is 49,14-15; 66,13; Sl 131,2-3. 4. Cf. Os 11,1-4; Jr 3,4-19. 5. Cf. GS 50, § 1.

373. Dins el designi de Déu, l'home i la dona tenen la vocació de «dominar» la terra (Gn 1,28) com a «administradors» de Déu. Aquesta sobirania no *307*
ha de ser un domini arbitrari i destructiu. A imatge del Creador «que estima *2415*
tot allò que existeix» (Sa 11,24), l'home i la dona són cridats a participar en la providència divina sobre les altres criatures. D'aquí neix la seva responsabilitat pel món que Déu els ha confiat.

IV. L'HOME AL PARADÍS

374. El primer home no sols va ser creat bo, sinó que fou establert en una amistat amb el Creador i en una harmonia amb ell mateix i amb la creació cir- *54*
cumdant que només seria superada per la glòria de la nova creació en el Crist.

375. L'Església, interpretant d'una manera autèntica el simbolisme del llenguatge bíblic a la llum del Nou Testament i de la Tradició, ensenya que els nostres primers pares Adam i Eva van ser constituïts en un estat «de santedat i de justícia original»[1]. Aquesta gràcia de la santedat original era una «partici- *1997*
pació de la vida divina»[2].

376. Per la irradiació d'aquesta gràcia, totes les dimensions de la vida de l'home eren confortades. Mentre mantingués la intimitat amb Déu, l'home no havia de morir[3], ni sofrir[4]. L'harmonia interior de la persona humana, l'harmonia entre l'home i la dona[5] i l'harmonia entre la primera parella i tota la crea- *1008, 1502*
ció constituïa l'estat que anomenem «justícia original».

377. La «sobirania» del món que Déu havia concedit a l'home des del començament, es realitzava, sobretot, en l'home, com un *domini d'ell mateix*. L'home era intacte i ordenat en tot el seu ésser, lliure de la triple concupiscèn- *2514*
cia[6] que el sotmet als plaers dels sentits, a la cobejança dels béns terrenals i a l'afirmació de si mateix contra els imperatius de la raó.

378. El signe de la familiaritat amb Déu és que Déu el col·locà al paradís[7]. *2415*
Hi vivia «per conrear-lo i guardar-lo» (Gn 2,15): el treball no és un càstig[8], sinó la col·laboració de l'home i de la dona amb Déu en el perfeccionament *2427*
de la creació visible.

379. Tota aquesta harmonia de la justícia original, que Déu destinava a l'home, es va perdre amb el pecat dels nostres primers pares.

EN RESUM

380. *Senyor, «heu creat l'home a la vostra imatge i li heu confiat tot l'univers, perquè, en servir-vos a vós, que sou el Creador, dominés totes les coses creades»*[9].

1. Cc. Trento: DS 1511. 2. LG 2. 3. Cf. Gn 2,17; 3,19. 4. Cf. Gn 3,16. 5. Cf. Gn 2,25. 6. Cf. 1Jn 2,16. 7. Cf. Gn 2,8. 8. Cf. Gn 3,17-19. 9. MR, Pregària eucarística IV, 118.

381. *L'home és predestinat a reproduir la imatge del Fill de Déu fet home —«imatge del Déu invisible» (Col 1,15)— perquè el Crist sigui el primogènit d'una multitud de germans i germanes*[1]

382. *L'home és «un en cos i ànima»*[2]. *La doctrina de la fe afirma que l'ànima espiritual i immortal és creada immediatament per Déu.*

383. *«Déu no va crear l'home sol, ja que des del començament «els va crear home i dona» (Gn 1,27), l'associació dels quals va constituir la primera forma d'una comunió de persones»*[3].

384. *La revelació ens fa conèixer l'estat de santedat i de justícia original de l'home i de la dona abans del pecat: de la seva amistat amb Déu derivava la felicitat del paradís.*

PARÀGRAF 7 **La caiguda**

385. Déu és infinitament bo i totes les seves obres són bones. Però ningú no s'escapa de l'experiència del sofriment, dels mals de la naturalesa —que
309 apareixen com lligats als límits propis de les criatures— i, sobretot, de la qüestió del mal moral. D'on ve el mal? «Cercava d'on ve el mal i no hi trobava sortida», diu sant Agustí[4], i aquesta recerca dolorosa només trobaria sortida en
457 la seva conversió al Déu vivent. «El misteri de la impietat» (2Te 2,7) només s'il·lumina amb «el misteri de la pietat» (1Tm 3,16). La revelació de l'amor de Déu en Jesucrist ha manifestat a la vegada l'extensió del mal i la sobreabun-
1848 dància de la gràcia[5]. Per tant, hem de considerar la qüestió de l'origen del mal
539 fixant la mirada de la fe només en aquell únic que el va vèncer[6].

I. ON ABUNDÀ EL PECAT, SOBREABUNDÀ LA GRÀCIA

La realitat del pecat

386. El pecat és present en la història de l'home: fóra inútil de voler-lo ignorar o de donar altres noms a aquesta realitat obscura. Per mirar de com-
1847 prendre què és el pecat, cal reconèixer d'antuvi el *lligam profund de l'home amb Déu*. Fora d'aquesta relació, no desemmascararíem la veritable identitat del mal del pecat com a refús i oposició frontal amb Déu, amb tot el seu pes persistent damunt la vida de l'home i de la història.

387. La realitat del pecat, i més particularment del pecat dels orígens, només rep llum de la Revelació divina. Sense aquest coneixement que Déu ens

1. Cf. Ef 1,3-6; Rm 8,29. 2. GS 14, § 1. 3. GS 12, § 4. 4. conf. 7, 7, 11. 5. Cf. Rm 5,20. 6. Cf. Lc 11,21-22; Jn 16,11; 1Jn 3,8.

dóna, no podríem reconèixer clarament el pecat, i ens sentiríem temptats a explicar-lo únicament com una immaduresa, una feblesa psicològica, un 1848
error, la conseqüència necessària d'una estructura social inadequada, etc. Només amb el coneixement del designi de Déu sobre l'home podem comprendre que el pecat és un abús de la llibertat que Déu dóna a les persones crea- 1739
des perquè puguin estimar-lo i estimar-se mútuament.

El pecat original, una veritat essencial de la fe

388. Amb el progrés de la Revelació s'aclareix també la realitat del pecat. 431
Per més que el poble de Déu de l'Antic Testament hagués considerat el dolor de la condició humana a la llum de la història de la caiguda que ens conta el 208
Gènesi, no podia copsar el sentit últim d'aquesta història, que únicament es fa palès a la llum de la mort i la resurrecció de Jesucrist[1]. Cal conèixer el Crist 359
com la font de la gràcia per reconèixer Adam com la font del pecat. L'Esperit Sant, enviat pel Crist ressuscitat, va venir a «deixar el món convicte de pecat» 729
(Jn 16,8) tot revelant aquell que n'és el Redemptor.

389. La doctrina del pecat original és, per dir-ho així, el «revers» de la Bona Nova que Jesús és el Salvador de tots els homes, que tots tenen necessitat de 422
salvació i que la salvació s'ofereix a tots gràcies al Crist. L'Església, que té el sentit del Crist[2], sap perfectament que no podem entendre la revelació del pecat original sense tenir present el misteri del Crist.

Per llegir la narració de la caiguda

390. La narració de la caiguda (Gn 3) utilitza un llenguatge imatjat, però 289
afirma un esdeveniment primordial, un fet que va tenir lloc *al començament de la història de l'home*[3]. La Revelació ens dóna la certesa de fe que tota la història humana està senyalada amb la falta original lliurement comesa pels nostres primers pares[4].

II. LA CAIGUDA DELS ÀNGELS

391. Darrera la desobediència dels nostres primers pares hi ha una veu seductora, oposada a Déu[5], que per enveja els va fer caure en la mort[6]. L'Es- 2538
criptura i la Tradició de l'Església veuen en aquest ésser un àngel caigut, anomenat Satanàs o diable[7]. L'Església ensenya que primer era un àngel bo, creat per Déu. «El diable i els altres dimonis, Déu va crear-los naturalment bons, però ells es van tornar dolents»[8].

1. Cf. Rm 5,12.21. 2. Cf. 1Co 2,16. 3. Cf. GS 13, § 1. 4. Cf. Cc. Trento: DS 1513; Pius XII: DS 3897; Pau VI, discurs 11 juliol 1966. 5. Cf. Gn 3,1-5. 6. Cf. Sa 2,24. 7. Cf. Jn 8,44; Ap 12,9. 8. Cc. Laterà IV el 1215: DS 800.

1850 **392.** L'Escriptura parla d'un *pecat* d'aquests àngels[1] aquesta «caiguda» consisteix en l'elecció lliure d'aquests esperits creats. Radicalment i irrevocablement *van refusar* Déu i el seu Regne. Trobem un reflex d'aquesta rebel·lió en les paraules del temptador als nostres primers pares: «Sereu com Déu»
2482 (Gn 3,5). El diable és «pecador des del començament» (1Jn 3,8) i «pare de la mentida» (Jn 8,44).

1033-1037 **393.** Pel caràcter *irrevocable* de l'elecció dels àngels, i no pas per falta de la infinita misericòrdia de Déu, el seu pecat no pot aconseguir el perdó: «Per a ells, després de la caiguda, no hi va haver possibilitat de penediment, com
1022 tampoc no n'hi ha per als homes després de la mort»[2].

394. L'Escriptura dóna testimoni de la influència nefasta d'aquell que Je-
538-540 sús anomena «homicida des del principi» (Jn 8,44). Fins va intentar de des-
550 viar Jesús de la missió rebuda del Pare[3]. «És per això que s'ha manifestat el Fill de Déu, per destruir les obres del diable» (1Jn 3,8). La més greu en conse-
2846-2849 qüències d'aquestes obres va ser la seducció enganyosa que va induir l'home a desobeir Déu.

309 **395.** Tanmateix el poder de Satanàs no és infinit. No és més que una criatura —poderosa, això sí, pel fet de ser un esperit pur, però no passa de criatura. No pot impedir l'edificació del Regne de Déu. Encara que Satanàs actuï en el món per odi contra Déu i el seu Regne en Jesucrist, i ni que la seva acció causi danys
1673 terribles —de naturalesa espiritual i, indirectament, també en la natura física—, pel que fa a cada home i a la societat, aquesta acció és permesa per la divina
412 providència que, amb força i amb suavitat, dirigeix la història de l'home i del món. La permissió divina de l'activitat diabòlica és un gran misteri, però «sa-
2850-2854 bem que Déu col·labora en tot per al bé d'aquells qui l'estimen» (Rm 8,28).

III. EL PECAT ORIGINAL

La prova de la llibertat

1730 **396.** Déu va crear l'home a la seva imatge i va constituir-lo en la seva amistat. Criatura espiritual, l'home només pot viure aquesta amistat amb una lliure
311 submissió a Déu. Això és el que ensenya la prohibició feta a l'home de menjar la fruita de l'arbre del coneixement del bé i del mal, «perquè, si un dia en menges, moriràs» (Gn 2,17). «L'arbre del coneixement del bé i del mal» (Gn 2,17) evoca simbòlicament el límit infranquejable que l'home, en tant que
301 criatura, ha de reconèixer lliurement i ha de respectar amb confiança. L'home depèn del Creador; està sotmès a les lleis de la creació i a les normes morals que regulen l'ús de la llibertat.

1. Cf. 2Pe 2,4. 2. St. Joan Damascè, f. o. 2, 4. 3. Cf. Mt 4,1-11.

El primer pecat de l'home

397. L'home, temptat pel diable, va deixar morir dintre el seu cor la confiança envers el Creador[1] i, abusant de la seva llibertat, *va desobeir* el manament de Déu. En això va consistir el primer pecat de l'home[2]. Tot pecat, després d'això, serà una desobediència a Déu i una manca de confiança en la seva bondat. *1707, 2541* *1850* *215*

398. En aquest pecat, l'home es *va preferir* ell a Déu i, en conseqüència, va menysprear Déu: va fer l'elecció d'ell mateix contra Déu, contra les exigències del seu estat de criatura i, en definitiva, contra el seu propi bé. Constituït en un estat de santedat, l'home era destinat a ser plenament «divinitzat» per Déu en la glòria. Per la seducció del diable, va voler «ser com Déu»[3], però «sense Déu, i enfront de Déu, i no pas segons Déu»[4]. *2084* *2113*

399. L'Escriptura fa veure les conseqüències dramàtiques d'aquesta primera desobediència. Adam i Eva perden immediatament la gràcia de la santedat original[5]. Tenen por de Déu[6], del qual es van formar una imatge falsa, com d'un Déu gelós de les seves prerrogatives[7].

400. L'harmonia en què vivien, establerta gràcies a la justícia original, va ser destruïda. El domini de les facultats espirituals de l'ànima sobre el cos es va trencar[8]. La unió de l'home i la dona és sotmesa a tensions[9]: les seves relacions es van danyar amb l'ambició i l'esperit de domini[10]. Es trenca l'harmonia amb la creació visible, que es fa estrangera i hostil a l'home[11]. A causa de l'home, la creació és sotmesa a «servitud de corrupció» (Rm 8,20). I, finalment, va venir la conseqüència explícitament anunciada per al cas que desobeís[12]: «Tornaràs a la terra, que és d'on has estat tret» (Gn 3,19). *Va entrar la mort a la història de la humanitat*[13]. *1607* *2514* *602, 1008*

401. Després del primer pecat, una veritable «invasió» del pecat va inundar el món: el fratricidi de Caín contra Abel[14]; la corrupció universal com a conseqüència del pecat[15]; així mateix, en la història d'Israel, el pecat es manifesta sovint com infidelitat al Déu de l'Aliança i com una transgressió de la Llei de Moisès, i encara, després de la redempció del Crist, entre els cristians, el pecat es manifesta de moltes maneres[16]. L'Escriptura i la Tradició de l'Església no paren de recordar la presència i *la universalitat del pecat en la història* de l'home: *1865* *2259* *1739*

> L'experiència ens confirma allò que la revelació divina ens descobreix. L'home, si dóna una mirada a la intimitat del seu cor, es descobrirà igualment

1. Cf. Gn 3,1-11. 2. Cf. Rm 5,19. 3. Cf. Gn 3,5. 4. St. Màxim el Confessor, ambig. 5. Cf. Rm 3,23. 6. Cf. Gn 3,9-10. 7. Cf. Gn 3,5. 8. Cf. Gn 3,7. 9. Cf. Gn 3,11-13. 10. Cf. Gn 3,16. 11. Cf. Gn 3,17.19. 12. Cf. Gn 2,17. 13. Cf. Rm 5,12. 14. Cf. Gn 4,3-15. 15. Cf. Gn 6,5.12; Rm 1,18-32. 16. Cf. 1Co 1-6; Ap 2-3.

inclinat al mal, enfonsat en molts mals que no poden venir del seu Creador, que és bo. Negant-se sovint a reconèixer Déu com el seu principi, l'home trenca l'ordre que l'orientava cap al seu últim fi i, al mateix temps desfà l'harmonia amb ell mateix, amb els altres homes i amb tota la creació[1].

Conseqüències del pecat d'Adam per a la humanitat

402. Tots els homes es troben implicats en el pecat d'Adam. Sant Pau ho afirma: «Per la desobediència d'un sol home, la multitud (és a dir, tots els altres homes), fou constituïda pecadora» (Rm 5,19): «Així com per un sol home va entrar el pecat al món, i pel pecat la mort, així la mort s'estengué a tots els homes, perquè tots pecaren...» (Rm 5,12). A la universalitat del pecat i
430, 605 de la mort l'Apòstol oposa la universalitat de la salvació pel Crist: «Així com per la falta d'un de sol passà a tots els homes la culpa per a ser condemnats, així també per la justícia d'un de sol ha passat a tots els homes la gràcia que els durà a la justícia de la vida» (Rm 5,18).

403. Seguint la doctrina de sant Pau, l'Església ha ensenyat sempre que la
2606 misèria immensa que aclapara els homes i la seva inclinació al mal i a la mort no es poden entendre sense la seva relació amb el pecat d'Adam i el fet que ens va transmetre un pecat del qual tots naixem afectats i que és «mort de l'ànima»[2]. Per raó d'aquesta certesa de fe, l'Església administra el baptisme per
1250 a la remissió dels pecats fins i tot als nadons que no han pogut cometre cap pecat personal[3].

404. Com ha pogut arribar a ser, el pecat d'Adam, el pecat de tots els seus descendents? Tota la humanitat és en Adam «com l'únic cos d'un home únic»[4]. En virtut d'aquesta «unitat del llinatge humà», tots els homes són implicats en
360 el pecat d'Adam, com tots són implicats en la justícia del Crist. Ara, la transmissió del pecat original és un misteri que no podem comprendre del tot. Però sabem per la Revelació que Adam havia rebut la santedat i la justícia originals no pas per a ell tot sol, sinó per a tota la naturalesa humana. Cedint al tempta-
50 dor, Adam i Eva van cometre un *pecat personal*, però aquest pecat afecta la *naturalesa humana*, que ells van transmetre *en un estat decaigut*[5]. És un pecat que serà transmès per propagació a tota la humanitat, és a dir, per la transmissió d'una naturalesa humana privada de la santedat i de la justícia originals. Per això el pecat original s'anomena «pecat» en sentit analògic: és un pecat «contret» i no pas «comès», un estat i no un acte.

405. Bé que propi de cadascú[6], el pecat original no té un caràcter de falta personal en cap descendent d'Adam. És la privació de la santedat i de la justícia

1. GS 13, § 1. 2. Cf. Cc. Trento: DS 1512. 3. Cf. Cc. Trento: DS 1514. 4. St. Tomàs d'A., mal. 4, 1. 5. Cf. Cc. Trento: DS 1511-1512. 6. Cf. Cc. Trento: DS 1513.

originals; però la naturalesa humana no n'ha resultat corrompuda totalment:
ha estat ferida en les seves forces naturals, sotmesa a la ignorància, al sofri-
ment i a l'imperi de la mort, i inclinada al pecat (aquesta inclinació al mal és *2515*
anomenada «concupiscència»). El baptisme, quan ens dóna la vida de la gràcia
del Crist, esborra el pecat original i torna a decantar l'home cap a Déu; però
les conseqüències per a la naturalesa, afeblida i inclinada al mal, persisteixen
en l'home i el criden a una lluita espiritual. *1264*

406. La doctrina de l'Església sobre la transmissió del pecat original va precisar-se, sobretot, durant el segle V, gràcies, principalment, a l'impuls de la reflexió de sant Agustí contra el pelagianisme i, al segle XVI, en oposició a la Reforma protestant. Segons Pelagi, l'home, amb les seves soles forces naturals de la voluntat lliure, sense l'ajuda necessària de la gràcia de Déu, pot portar una vida moralment bona. Reduïa així la influència de la falta d'Adam a la d'un mal exemple. Els primers reformadors protestants, al contrari, ensenyaven que l'home havia estat radicalment pervertit, amb la llibertat anul·lada pel pecat dels orígens. Identificaven el pecat heretat per cada home amb la tendència al mal *(concupiscentia)*, que consideraven impossible de superar. L'Església es va pronunciar especialment sobre el sentit de la dada revelada amb referència al pecat original en el segon Concili d'Orange el 529[1] i en el Concili de Trento el 1546[2].

Una lluita dura...

407. La doctrina sobre el pecat original —lligada amb la de la redempció *2015*
pel Crist— fa veure amb lucidesa la situació de l'home i del seu obrar en
el món. Pel pecat dels primers pares, el diable va adquirir un cert domini
sobre l'home, el qual, però, continua lliure. El pecat original arrossega «la *2852*
servitud sota el poder d'aquell que té l'imperi de la mort, això és, el dia-
ble»[3]. Ignorar que l'home té una naturalesa ferida, inclinada al mal, provoca
errors greus en el terreny de l'educació, de la política, de l'acció social[4] i *1888*
dels costums.

408. Les conseqüències del pecat original i de tots els pecats personals dels homes donen al món, en conjunt, una condició pecadora, que podem designar amb l'expressió de sant Joan: «el pecat del món» (Jn 1,29). Amb aquesta expressió signifiquem també la influència negativa que exerceixen sobre les
persones les situacions comunitàries i les estructures socials que són fruit dels *1869*
pecats dels homes[5].

409. Aquesta situació dramàtica del «món sencer posat sota el poder del
Maligne» (1Jn 5,19)[6] converteix en lluita la vida de l'home: *2516*

1. Cf. DS 371-372. 2. Cf. DS 1510-1516. 3. Cc. Trento: DS 1511; cf. He 2,14. 4. Cf. CA 25. 5. Cf. RP 16. 6. Cf. 1Pe 5,8.

Una lluita àrdua contra els poders de les tenebres omple tota la història universal, lluita que, començada des de l'origen del món, perdurarà fins al darrer dia, tal com diu el Senyor. Inserit en aquesta pugna, l'home ha de lluitar sense parar per adherir-se al bé, i no pot obtenir la unitat en si mateix, sense grans treballs, amb l'ajut de la gràcia de Déu[1].

IV. «NO L'ABANDONÀREU AL DOMINI DE LA MORT»

55, 705, 1609, 2568 **410.** Després de la caiguda, Déu no ha abandonat l'home. Al contrari, Déu el crida[2] i li anuncia d'una manera misteriosa la victòria sobre el mal i l'aixecament de la seva caiguda[3]. Aquest passatge del Gènesi s'anomena «Protoevangeli». És el primer anunci del Messies redemptor: el del combat entre la serp i
675 la Dona i de la victòria final d'un descendent d'aquesta.

411. La tradició cristiana veu en aquest passatge un anunci del «nou
359 Adam»[4], el qual, per la seva «obediència fins a la mort, i mort de creu» (Fl 2,8),
615 repara amb escreix la desobediència d'Adam[5]. D'altra banda, molts Pares i doctors de l'Església reconeixen en la dona anunciada en el «Protoevangeli» la Mare del Crist, Maria, la «nova Eva». Ella, d'una manera única, ha estat la primera a beneficiar-se de la victòria sobre el pecat obtinguda pel Crist. Ella ha
491 estat preservada de tota màcula de pecat original[6], i durant la seva vida terrenal, per una gràcia especial de Déu, mai no va pecar[7].

310, 395 **412.** Però, *per què Déu no va impedir el pecat del primer home?* Sant Lleó el Gran respon: «La gràcia inefable del Crist ens ha donat béns millors que els
272 que l'enveja del diable ens havia pres»[8]. I sant Tomàs d'Aquino: «Res no s'oposa al fet que la naturalesa humana hagi estat destinada a un fi més alt després del pecat. Déu permet els mals per treure'n un bé més gran. Per això diu sant
1994 Pau: "On abundà el pecat sobreabundà la gràcia" (Rm 5,20). I ho canta l'"Exsultet": "Oh culpa sortosa, que ens ha merescut un Redemptor tan gran!"»[9].

EN RESUM

413. *«No és Déu, certament, qui ha fet la mort, ni li agrada de veure que els vius desapareixen (...). Però, per enveja del diable, la mort entrà en el món» (Sa 1,13; 2,24).*

414. *Satanàs o el diable i els altres dimonis són els àngels que van caure per haver-se negat lliurement a servir Déu i el seu designi. La seva elecció contra Déu és definitiva. Miren d'associar l'home a la seva revolta contra Déu.*

1. GS 37, § 2. 2. Cf. Gn 3,9. 3. Cf. Gn 3,15. 4. Cf. 1Co 15,21-22.45. 5. Cf. Rm 5,19-20. 6. Cf. Pius IX: DS 2803. 7. Cf. Cc. Trento: DS 1573. 8. Serm. 73, 4. 9. s. th. 3, 1, 3 ad 3.

415. *«L'home, constituït per Déu en estat de justícia, per persuasió del Maligne, ja des del començament de la història, va abusar de la seva llibertat, alçant-se contra Déu i volent atènyer el seu fi fora de Déu»*[1].

416. *Pel seu pecat, Adam, com a primer home, va perdre la santedat i la justícia originals, que havia rebut de Déu, no sols per a ell, sinó també per a tots els homes.*

417. *Adam i Eva van transmetre als seus descendents la naturalesa humana ferida pel seu primer pecat, privada així de la santedat i de la justícia originals. Aquesta privació s'anomena «pecat original».*

418. *Per tant, com a conseqüència del pecat original, la naturalesa humana ha resultat afeblida en les seves forces, sotmesa a la ignorància, al sofriment i al domini de la mort i inclinada al pecat (inclinació que anomenem «concupiscència»).*

419. *«Mantenim, doncs, amb el Concili de Trento que el pecat original es transment junt amb la naturalesa humana, «no per imitació, sinó per propagació «, i que així és «propi de cadascú« »*[2].

420. *La victòria sobre el pecat que el Crist va aconseguir ens ha donat béns millors que aquells que el pecat ens va prendre: «On abundà el pecat, sobreabundà la gràcia» (Rm 5,20).*

421. *«Aquest món, els cristians el reconeixem creat i sostingut per l'amor del Creador, posat, sí, sota la dominació del pecat, però alliberat pel Crist crucificat i ressuscitat que va trossejar el poder del Maligne...»*[3].

CAPÍTOL SEGON

Crec en Jesucrist, fill unigènit de Déu

La Bona Nova: Déu ha enviat el seu Fill

422. «Quan arribà la plenitud del temps, Déu va enviar el seu Fill, nascut de *385*
dona, nascut sota la Llei, perquè redimís els qui estàvem sota la Llei, perquè rebéssim la filiació» (Ga 4,4-5). Vet aquí «la Bona Nova de Jesús, el Crist, Fill de Déu» (Mc 1,1): Déu ha visitat el seu poble[4]. Ha complert les promeses fetes
a Abraham i als seus descendents[5]. Ha fet molt més del que podíem esperar: *2763*
ha enviat el seu «Fill, l'estimat» (Mc 1,11).

1. GS 13, § 1. 2. SPF 16. 3. GS 2, § 2. 4. Cf. Lc 1,68. 5. Cf. Lc 1,55.

423. Creiem i professem que Jesús de Natzaret, nascut jueu d'una filla d'Israel, a Betlem, en temps del rei Herodes el Gran i de l'emperador Cèsar August I, fuster d'ofici, mort crucificat a Jerusalem, sota el procurador Ponç Pilat, durant el regnat de l'emperador Tiberi, és el Fill etern de Déu fet home. Creiem que «ha sortit de Déu» (Jn 13,3), que «ha davallat del cel» (Jn 3,13; 6,33), que «ha vingut en la carn» (1Jn 4,2), ja que «el Verb és féu carn i posà entre nosaltres el seu tabernacle, i vam contemplar la seva glòria, glòria que té del Pare com a Fill únic, ple de gràcia i de veritat (...). Cert, de la seva plenitud, tots nosaltres n'hem rebut, i gràcia per gràcia» (Jn 1,4.16).

683 **424.** Madurats amb la gràcia de l'Esperit Sant i atrets pel Pare, creiem i confessem de Jesucrist: «Vós sou el Crist, el Fill del Déu vivent» (Mt 16,15).
552 Sobre la roca d'aquesta fe, confessada per sant Pere, el Crist va edificar la seva Església[1].

«Anunciar les insondables riqueses del Crist» (Ef 3,8)

425. La transmissió de la fe cristiana, és, primerament, anunciar Jesucrist, per conduir a creure-hi. Des del començament, els primers deixebles tenien el desig fervent d'anunciar el Crist: «Nosaltres no podem pas deixar de dir el
850, 858 que hem vist i sentit» (Ac 4,20). I invitaven els homes de tots els temps a entrar en el goig de la seva comunió amb el Crist:

> Allò que hem sentit, que hem vist amb els nostres ulls, que hem contemplat, allò que les nostres mans han tocat referent al Verb de la vida —perquè la vida s'ha manifestat i l'hem vista, i en donem testimoni i us anunciem la vida eterna, la que era prop del Pare i se'ns ha aparegut—, allò que hem vist i sentit, us ho anunciem també a vosaltres, a fi que també vosaltres tingueu comunió amb nosaltres. I la nostra comunió és amb el Pare i amb el seu Fill Jesucrist. I us escrivim aquestes coses, a fi que la nostra joia sigui plena (1Jn 1,1-4).

Al cor de la catequesi: el Crist

1698 **426.** «Al cor de la catequesi hi trobem, essencialment, una Persona, la de Jesús de Natzaret, Fill únic del Pare (...), que va patir i va morir per nosaltres, i que ara, ressuscitat, viu amb nosaltres per sempre (...). Catequitzar (...), és manifestar en la Persona del Crist tot el designi etern de Déu. És mirar de
513 comprendre la significació de les accions i de les paraules del Crist, dels signes que va realitzar»[2]. La finalitat de la catequesi: «Posar en comunió amb Jesucrist. Només ell pot conduir a l'amor del Pare en l'Esperit Sant i fer-nos
260 participar a la vida de la Santíssima Trinitat»[3].

1. Cf. Mt 16,18; sant Lleó el Gran, serm. 4, 3; 51, 1; 62, 2; 833. 2. CT 5. 3. *Ibid.*

427. «En la catequesi s'ensenya el Crist, Verb encarnat i Fill de Déu, i tota la resta s'ensenya en relació amb ell. I només el Crist ensenya, tots els altres ho fan en la mesura que són els seus portaveus i permeten que el Crist ensenyi a través d'ells (...). Tot catequista ha de poder aplicar-se a ell mateix la paraula misteriosa de Jesús: «La meva doctrina no és meva, sinó d'aquell que m'ha enviat» (Jn 7,16)»[1]. *2145* *876*

428. El qui és cridat a «ensenyar el Crist» ha de buscar, en primer lloc, «l'excel·lència del coneixement de Jesucrist»; ha d'acceptar de «perdre-ho tot (...), a fi de poder guanyar el Crist i ser trobat per ell»; l'ha de «conèixer a ell, i també el poder de la seva resurrecció, amb participació en els seus sofriments, tot configurant-se a la seva mort, per si pot arribar a la resurrecció d'entre els morts» (Fl 3,8-11).

429. D'aquest coneixement amorós del Crist en surt el desig d'anunciar-lo, d'«evangelitzar» i de conduir els altres al «sí» de la fe en Jesucrist. Però al mateix temps es fa sentir la necessitat de conèixer sempre millor aquesta fe. Per això, seguint l'ordre del Símbol de la fe, presentarem, en primer lloc, els principals títols de Jesús: el Crist, el Fill de Déu, el Senyor *(article 2)*. Després el Símbol confessa els principals misteris de la vida del Crist: l'Encarnació *(article 3)*, la Pasqua *(articles 4 i 5)* i la glorificació *(articles 6 i 7)*. *851*

ARTICLE 2 « **I en Jesucrist, únic Fill seu, Senyor nostre**»

I. JESÚS

430. *Jesús* vol dir en hebreu: «Déu salva». En l'Anunciació, l'àngel Gabriel li dóna com a nom propi el nom de Jesús que expressa alhora la seva identitat i la seva missió[2]. Com que «només Déu pot perdonar els pecats» (Mc 2,7), és Déu el qui, en Jesús, el seu Fill etern fet home, «salvarà el seu poble dels seus pecats» (Mt 1,21). Així Déu, en Jesús, recapitula tota la seva història de salvació a favor dels homes. *210* *402*

431. En la història de la salvació, Déu no va limitar-se a deslliurar Israel «de la casa de l'esclavatge» (Dt 5,6) quan el va fer sortir d'Egipte. El salva encara del seu pecat. Com que el pecat sempre és una ofensa feta a Déu[3], només ell el pot absoldre[4]. Per això Israel, prenent cada vegada més consciència de la universalitat del pecat, només podrà cercar la salvació en la invocació del nom del Déu redemptor[5]. *1850, 1441* *388*

432. El nom de Jesús significa que el nom mateix de Déu és present en la persona del seu Fill[6] fet home per la redempció universal i definitiva dels *589, 2666*

1. *Ibid.*, 6. 2. Cf. Lc 1,31. 3. Cf. Sl 51,6. 4. Cf. Sl 51,12. 5. Cf. Sl 79,9. 6. Cf. Ac 5,41; 3Jn 7.

pecats. Només el nom diví porta la salvació[1] i des d'ara tothom el pot invocar,
389 perquè el Crist s'ha unit a tots els homes amb l'Encarnació[2]. Així «en ningú
161 més no hi ha la salvació, ja que no hi ha cap altre nom sota el cel, donat als homes, en el qual hàgim de salvar-nos» (Ac 4,12)[3].

433. El nom de Déu Salvador l'invocava una sola vegada l'any el gran sacerdot, per l'expiació dels pecats d'Israel, després d'aspergir el propiciatori
615 del Sant dels Sants amb la sang del sacrifici[4]. El propiciatori era el lloc de la presència de Déu[5]. Quan sant Pau diu de Jesús: «Déu l'ha posat com d'instrument de propiciació en la seva sang» (Rm 3,25), vol dir que en la humanitat del Crist «Déu es reconciliava el món» (2Co 5,19).

434. La Resurrecció de Jesús glorifica el nom de Déu Salvador[6], perquè des-
2812 d'ara el nom de Jesús manifesta en plenitud el poder suprem del «nom que està per damunt de tot altre nom» (Fl 2,9-10). Els esperits malignes temen aquest nom[7] i en aquest nom els deixebles de Jesús fan miracles[8], perquè tot
2614 el que demanen al Pare en nom de Jesús el Pare els ho concedeix (Jn 15,16).

2667-2668 **435.** El nom de Jesús és al cor de la pregària cristiana. Totes les oracions litúrgiques s'acaben amb la fórmula «per nostre Senyor Jesucrist». L'Avemaria acaba amb aquest nom: «i beneït és el fruit del vostre sant ventre, Jesús».
2676 La pregària del cor oriental anomenada «Pregària a Jesús» diu: «Jesucrist, Fill de Déu, Senyor, tingueu pietat de mi, pecador». Molts cristians moren, com santa Joan d'Arc, amb el nom de «Jesús» als llavis.

II. EL CRIST

436. *Crist* ve de la traducció grega del mot hebreu «Messies», que vol dir
690, 695 «ungit». Ha arribat a ser el nom propi de Jesús, perquè aquest va dur a terme perfectament la missió divina que significa. A Israel eren ungits en nom de Déu els qui li eren consagrats per a una missió que venia d'ell. Era el cas dels reis[9], dels sacerdots[10] i, en alguns casos comptats, dels profetes[11]. Aquest seria, per
711-716 excel·lència, el cas del Messies, que Déu enviaria per instaurar definitivament el seu Regne[12]. Calia que el Messies fos ungit per l'Esperit del Senyor[13] alhora
783 com a rei i com a sacerdot[14], però també com a profeta[15]. Jesús va acomplir l'esperança messiànica d'Israel en la seva triple funció de sacerdot, profeta i rei.

525 **437.** L'àngel va anunciar als pastors el naixement de Jesús com el del
486 Messies promès a Israel: «Avui, a la ciutat de David us ha nascut un Salva-

1. Cf. Jn 3,5; Ac 2,21. 2. Cf. Rm 10,6-13. 3. Cf. Ac 9,14; Jm 2,7. 4. Cf. Lv 16,15-16; Ecli 50,20; He 9,7. 5. Cf. Ex 25,22; Lv 16,2; Nm 7,89; He 9,5. 6. Cf. Jn 12,28. 7. Cf. Ac 16,16-18; 19,13-16. 8. Cf. Mc 16,17. 9. Cf. 1S 9,16; 10,1; 16,1.12-13; 1R 1,39. 10. Cf. Ex 29,7; Lv 8,12. 11. Cf. 1R 9,16. 12. Cf. Sl 2,2; Ac 4,26-27. 13. Cf. Is 11,2. 14. Cf. Za 4,14; 6,13. 15. Cf. Is 61,1; Lc 4,16-21.

dor, que és el Crist Senyor» (Lc 2,11). Des del principi, és aquell «qui el Pare ha consagrat i enviat al món» (Jn 10,36), concebut com a «sant» (Lc 1,35) en les entranyes virginals de Maria. Josep va ser cridat per Déu a «prendre Maria per muller» encinta d'aquell qui «havia estat engendrat en ella per obra de l'Esperit Sant» (Mt 1,20), per tal que Jesús, «l'anomenat el Crist», nasqués de l'esposa de Josep dins la descendència messiànica de David (Mt 1,16)[1].

438. La consagració messiànica de Jesús manifesta la seva missió divina: «Es tracta, d'altra banda, d'allò que el seu mateix nom indica. En el nom del Crist s'hi sobreentén aquell que ha ungit, aquell que ha estat ungit i la unció mateixa amb què fou ungit. El qui ha ungit és el Pare, el qui ha rebut la unció és el Fill, ungit en l'Esperit, que és la unció»[2]. La seva consagració messiànica i eterna va revelar-se durant el temps de la seva vida terrenal en el moment del baptisme administrat per Joan, «quan Déu el va ungir amb l'Esperit Sant i amb poder» (Ac 10,38), «perquè fos manifestat a Israel» (Jn 1,31) com el seu Messies. Les seves obres i les seves paraules el van donar a conèixer com el «sant de Déu» (Mc 1,24; Jo 6,69; Ac 3,14). *727* *535*

439. Molts jueus, i fins alguns pagans que participaven de la seva esperança, van reconèixer en Jesús els trets fonamentals del «fill de David» messiànic promès per Déu a Israel[3]. Jesús va acceptar el títol de Messies, al qual tenia dret[4], però no sense reserves, ja que, per a una part dels seus contemporanis, aquest títol era entès segons una concepció massa humana[5], essencialment política[6]. *528-529* *547*

440. Jesús va acceptar la confessió de fe de Pere, que el reconeixia com el Messies, quan anuncià la passió propera del Fill de l'home[7]. Va revelar el contingut autèntic de la seva reialesa messiànica, unida alhora a la identitat transcendent del Fill de l'home «que ha davallat del cel» (Jn 3,13)[8] i a la missió redemptora com a Servidor sofrent: «El Fill de l'home no ha vingut pas a ser servit, sinó a servir i a donar la seva vida en rescat per a una multitud» (Mt 20,28)[9]. Per això el sentit veritable de la seva reialesa sols es manifestà quan va ser alçat a la creu[10]. Només després de la Resurrecció podrà ser proclamada per Pere la seva reialesa messiànica davant el poble de Déu: «Que sàpiga de cert tota la casa d'Israel que Déu l'ha constituït Senyor i Crist, aquest Jesús que vosaltres vau crucificar» (Ac 2,36). *552* *550* *445*

1. Cf. Rm 1,3; 2Tm 2,8; Ap 22,16. 2. St. Ireneu, haer. 3, 18, 3. 3. Cf. Mt 2,2; 9,27; 12,23; 15,22; 20,30; 21,9.15. 4. Cf. Jn 4,25-26; 11,27. 5. Cf. Mt 22,41-46. 6. Cf. Jn 6,15; Lc 24,21. 7. Cf. Mt 16,16-23. 8. Cf. Jn 6,62; Dn 7,13. 9. Cf. Is 53,10-12. 10. Cf. Jn 19,19-22; Lc 23,39-43.

III. FILL UNIGÈNIT DE DÉU

441. *Fill de Déu*, a l'Antic Testament, és un títol donat als àngels[1], al poble elegit[2], als fills d'Israel[3] i als seus reis[4]. Significa en aquests casos una filiació adoptiva que estableix relacions d'una intimitat particular entre Déu i la seva criatura. Quan el Rei-Messies promès és anomenat «fill de Déu»[5], això no suposa necessàriament, segons el sentit literal d'aquests textos, que aquest personatge sigui més que home. Els qui van designar així Jesús com a Messies d'Israel[6] potser no volien dir més que això[7].

442. No podem dir el mateix de Pere quan confessa Jesús com «el Crist, el
552 Fill del Déu vivent» (Mt 16,16), ja que aquest li respon solemnement: «Això no t'ho *ha revelat* carn i sang, sinó *el meu Pare* del cel» (Mt 16,17). Igualment, Pau dirà referint-se a la seva conversió en el camí de Damasc: «Quan aquell que em va escollir des del si de la meva mare i em va cridar per la seva gràcia es dignà de revelar en mi el seu Fill, perquè l'anunciés entre els pagans...» (Ga 1,15-16) «Ja es posà a predicar Jesús, proclamant que aquest és el Fill de Déu» (Ac 9,20). Això serà, des del principi[8], el centre de la fe apostòlica[9] confessada
424 d'entrada per Pere com a fonament de l'Església[10].

443. Si Pere va poder conèixer el caràcter transcendent de la filiació divina de Jesús-Messies, és perquè aquest ho donà a entendre obertament. Davant el Sanedrí, a la pregunta dels acusadors: «Així, doncs, tu ets el Fill de Déu?», Jesús va respondre: «Vosaltres mateixos ho dieu; jo el sóc» (Lc 22,70)[11]. Molt abans ja s'havia designat com «el Fill» que coneix el Pare[12], diferent dels «servidors» que Déu abans havia enviat al seu poble[13], superior fins i tot als àngels[14]. Va distingir la seva filiació de la dels seus deixebles no dient mai «el nostre Pare»[15],
2786 llevat de quan els manà: «*Vosaltres*, doncs, pregueu així: Pare nostre» (Mt 6,9). I subratlla aquesta distinció: «El meu Pare i el vostre Pare» (Jn 20,17).

536 **444.** Els Evangelis recorden en dos moments solemnes, el baptisme i la
554 transfiguració del Crist, la veu del Pare que el designa com el seu «Fill, l'Estimat»[16]. Jesús es designa ell mateix com el «Fill unigènit de Déu» (Jn 3,16) i afirma amb aquest títol la seva preexistència eterna[17]. Demana la fe «en nom de l'Unigènit Fill de Déu» (Jn 3,18). Aquesta confessió cristiana ja apareix en l'exclamació del centurió davant Jesús clavat a la creu: «Veritablement aquest home era Fill de Déu» (Mc 15,39). Dintre el misteri pasqual, només un creient pot donar aquest sentit ple al títol de «Fill de Déu».

1. Cf. Dt (LXX) 32,8; Jb 1,6. 2. Cf. Ex 4,22; Os 11,1; Jr 3,19; Ecli 36,11; Sa 18,13. 3. Cf. Dt 14,1; Os 2,1. 4. Cf. 2S 7,14; Sl 82,6. 5. Cf. 1P 17,13; Sl 2,7. 6. Cf. Mt 27,54. 7. Cf. Lc 23,47. 8. Cf. 1Te 1,10. 9. Cf. Jn 20,31. 10. Cf. Mt 16,18. 11. Cf. Mt 26,64; Mc 14,61. 12. Cf. Mt 11,27; 21,37-38. 13. Cf. Mt 21,34-36. 14. Cf. Mt 24,36. 15. Cf. Mt 5,48; 6,8; 7,21; Lc 11,13. 16. Cf. Mt 3,17; 17,5. 17. Cf. Jn 10,36.

445. Després de la Resurrecció, la filiació divina del Crist apareix en el poder de la seva humanitat glorificada: «Constituït Fill de Déu en poder, segons l'Esperit de santedat, des de la seva Resurrecció d'entre els morts» (Rm 1,4)[1]. Els apòstols podran confessar: «Vam contemplar la seva glòria, glòria que té del Pare com a Fill únic, ple de gràcia i de veritat» (Jn 1,14). *653*

IV. SENYOR

446. En la traducció grega dels llibres de l'Antic Testament, el nom inefable amb què Déu va revelar-se a Moisès[2], YHWH, és substituït per *Kyrios* («Senyor»). Des d'aleshores *Senyor* ha estat el nom més habitual per a designar la divinitat del Déu d'Israel. El Nou Testament utilitza aquest sentit fort del títol de «Senyor», tant amb referència al Pare, com també —i aquesta és la novetat— amb referència a Jesús, reconegut així com a Déu veritable[3]. *209*

447. Jesús mateix s'atribueix veladament aquest títol quan discuteix amb els fariseus sobre el sentit del salm 110[4]; però també d'una manera explícita quan s'adreça als apòstols[5]. Al llarg de la seva vida pública, els seus actes de domini sobre la natura, sobre les malalties, sobre els dimonis, sobre la mort i sobre el pecat demostraven la seva sobirania divina. *548*

448. Molt sovint, en els Evangelis, algunes persones s'adrecen a Jesús dient-li «Senyor». Aquest títol palesa el respecte i la confiança dels qui s'acostaven a Jesús i n'esperaven ajuda i guariment[6]. Sota la moció de l'Esperit Sant, expressa el reconeixement del misteri diví de Jesús[7]. En el trobament amb Jesús ressuscitat, esdevé adoració: «Senyor meu i Déu meu!» (Jn 20,28). Llavors pren una connotació d'amor i d'afecte que es farà característic de la tradició cristiana: «És el Senyor!» (Jn 21,7). *208, 683* *641*

449. Atribuint a Jesús el títol diví de Senyor, les primeres confessions de fe de l'Església afirmen, des de l'origen[8], que el poder, l'honor i la glòria deguts a Déu Pare corresponen també a Jesús[9], ja que ell és «de condició divina» (Fl 2,6) i el Pare ha manifestat aquesta sobirania de Jesús ressuscitant-lo d'entre els morts i elevant-lo a la seva glòria[10]. *461* *653*

450. Des del començament de la història cristiana, l'afirmació de la senyoria de Jesús sobre el món i sobre la història[11] significa també el reconeixement que l'home no ha de sotmetre la seva llibertat personal, d'una manera absoluta, a cap poder de la terra, sinó solament a Déu Pare i a Jesucrist, el Senyor: el *668-672* *2242*

1. Cf. Ac 13,33. 2. Cf. Ex 3,14. 3. Cf. 1Co 2,8. 4. Cf. Mt 22,41-46; cf. també Ac 2,34-36; He 1,13. 5. Cf. Jn 13,13. 6. Cf. Mt 8,2; 14,20; 15,22; e. a. 7. Cf. Lc 1,43; 2,11. 8. Cf. Ac 2,34-36. 9. Cf. Rm 9,5; Tt 2,13; Ap 5,13. 10. Cf. Rm 10,9; 1Co 12,3; Fl 2,9-11. 11. Cf. Ap 11,15.

Cèsar no és «el Senyor»[1]. «L'Església creu (...) que la clau, el centre i el fi de tota la història humana es troben en el Senyor i Mestre»[2].

2664-2665 **451.** Tenim la pregària cristiana marcada amb el títol «Senyor», sia la invitació a la pregària «el Senyor sigui amb vosaltres», sia la seva conclusió «pel Crist Senyor nostre», sia, encara, el crit ple de confiança i d'esperança: «*Maran*
2817 *atha*» («El Senyor ve!») o «*Marana tha*» («Veniu, Senyor!») (1Co 16,22); «Amén, veniu, Senyor Jesús!» (Ap 22,20).

EN RESUM

452. *El nom de Jesús significa «Déu que salva». L'infant nascut de la Verge Maria va dir-se «Jesús», «perquè salvarà el seu poble dels seus pecats» (Mt 1,21). «No hi ha cap altre nom sota el cel, donat als homes, en el qual hàgim de salvar-nos» (Ac 4,12).*

453. *El nom del Crist significa «ungit», «Messies». Jesús és el Crist, perquè «Déu el va ungir amb L'Esperit Sant i amb poder» (Ac 10,38). Ha estat «el qui ha de venir» (Lc 7,19), l'objecte de «l'esperança d'Israel» (Ac 28,20).*

454. *El nom de Fill de Déu significa la relació única i eterna de Jesucrist amb Déu, el seu Pare: és el Fill Unigènit del Pare[3] i Déu com ell[4]. Creure que Jesucrist és el Fill de Déu és necessari per a ser cristià[5].*

455. *El nom de Senyor significa la sobirania divina. Confessar o invocar Jesús com a Senyor és creure en la seva divinitat: «Ningú no pot dir: Jesús és el Senyor, si no és sota l'acció de l'Esperit Sant» (1Co 12,3).*

ARTICLE 3 **«Jesucrist fou concebut per obra de l'Esperit Sant, nasqué de Maria Verge»**

PARÀGRAF 1 **El Fill de Déu s'ha fet home**

I. PER QUÈ EL VERB ES VA ENCARNAR

456. Amb el Credo de Nicea-Constantinoble, responem i confessem: «*Per nosaltres els homes i per la nostra salvació*, davallà del cel. I, per obra de l'Esperit Sant, s'encarnà de la Verge Maria, i es féu home».

1. Cf. Mc 12,17; Ac 5,29. 2. GS 10, § 2; cf. 45, § 2. 3. Cf. Jn 1,14-18; 3,16-18. 4. Cf. Jn 1,1. 5. Cf. Ac 8,37; 1Jn 2,23.

457. El Verb es va fer carn *per salvar-nos i reconciliar-nos amb Déu*: «És Déu qui ha estat el primer d'estimar-nos i ha enviat el seu Fill com a propiciació pels nostres pecats» (1 Jn 4,10). «El Pare ha enviat el Fill com a Salvador del món» (1Jn 4,14). «S'ha manifestat a fi de prendre sobre seu els pecats» (1Jn 3,5): 607

> Malalta, la nostra naturalesa demanava guariment; caiguda, volia que l'alcessin i, morta, que la ressuscitessin. Havíem perdut la possessió del bé, i ens calia que ens la tornessin. Tancats a les tenebres, necessitàvem que ens portessin la llum. Captius, esperàvem un Salvador; presoners, una ajuda; esclaus, un alliberador. Totes aquestes raons, no tenien importància? ¿No havien de moure Déu fins al punt de fer-lo baixar a la nostra naturalesa humana per visitar-la, ja que la humanitat es trobava en un estat tan miserable i malaurat?[1] 385

458. El Verb es va fer carn *perquè així nosaltres coneguéssim l'amor de Déu*: «La caritat de Déu envers nosaltres s'ha manifestat en això: que Déu ha enviat el seu Fill Unigènit al món, a fi que visquem per ell» (1Jn 4,9). «Perquè tant va estimar Déu el món, que va donar el seu Fill Unigènit, perquè tot el qui creu en ell no es perdi, sinó que tingui la vida eterna» (Jn 3,16). 219

459. El Verb s'ha fet carn *per tal de ser el nostre model de santedat*: «Preneu el meu jou damunt vostre, i feu-vos deixebles meus...» (Mt 11,29). «Jo sóc el camí, la veritat i la vida; ningú no ve al Pare sinó per mi» (Jn 14,6). I, a la muntanya de la transfiguració, el Pare ens mana: «Escolteu-lo» (Mc 9,7)[2]. Ell és el model de les benaurances i la norma de la Llei nova: «Estimeu-vos els uns als altres, tal com jo us he estimat» (Jn 15,12). Aquest amor demana l'ofrena efectiva d'un mateix en justa correspondència[3]. 520 823, 2012 1717, 1965

460. El Verb s'ha fet carn *«per fer-nos participants de la naturalesa divina»* (2Pe 1,4): «La raó per la qual el Verb es va fer home, i el Fill de Déu, Fill de l'home, és perquè l'home, entrant en comunió amb el Verb i rebent així la filiació divina, esdevingui fill de Déu»[4]. «Car el Fill de Déu es va fer home per fer-nos Déu»[5]. «El Fill únic de Déu, volent que participéssim de la divinitat, va assumir la nostra naturalesa, per tal que, ell fet home, fes déus els homes»[6]. 1265, 1391 1988

II. L'ENCARNACIÓ

461. Reprenent l'expressió de sant Joan («El Verb es va fer carn»: Jo 1,14), l'Església anomena «Encarnació» el fet que el Fill de Déu assumís una naturalesa humana a fi de dur a terme, per mitjà d'ella, la nostra salvació. En un himne atestat per sant Pau, l'Església canta el misteri de l'Encarnació: 653, 661 449

1. St. Gregori de Nissa, or. catech. 15. 2. Cf. Dt 6,4-5. 3. Cf. Mc 8,34. 4. St. Ireneu, haer. 3, 19, 1. 5. St. Atanasi, inc. 54, 3. 6. St. Tomàs d'A., opusc. 57 in festo Corp. Chr. 1.

«Tingueu en vosaltres els mateixos sentiments que tingué el Crist Jesús, el qual, subsistint en la condició divina, no cregué haver-se d'aferrar gelosament a la seva igualtat amb Déu, sinó que s'anorreà a si mateix, prenent la condició d'esclau, esdevingut conforme al que són els homes; i, trobat en el seu capteniment com un altre home, s'humilià a si mateix fent-se obedient fins a la mort, i mort de creu» (Fl 2,5-8)[1].

462. La Carta als Hebreus parla del mateix misteri:

Per això el Crist, en entrar al món, diu: No voleu víctimes ni ofrenes, però m'heu format un cos; no us plauen holocaustos ni sacrificis pel pecat. Aleshores he dit: Vet aquí que vinc (...) a fer, oh Déu, la vostra voluntat (He 10,5-7, citant Sl 40,7-9 LXX).

90 **463.** La fe en l'Encarnació veritable del Fill de Déu és el signe distintiu de la fe cristiana: «Reconegueu l'Esperit de Déu en això: tot esperit que confessa que Jesucrist ha vingut en la carn és de Déu» (1Jn 4,2). Aquesta és la joiosa convicció de l'Església, que canta des del seu començament «el gran misteri de la pietat»: «Es féu visible en la carn» (1Tm 3,16).

III. VERITABLE DÉU I VERITABLE HOME

464. L'esdeveniment únic i absolutament singular de l'Encarnació del Fill de Déu no significa que Jesucrist sigui en part Déu i en part home, ni el resultat d'una barreja confusa entre el diví i l'humà. Es va fer home veritable sense deixar de ser veritable Déu. Jesucrist és veritable Déu i veritable home.
88 Aquesta veritat de fe, l'Església ha hagut de clarificar-la i defensar-la durant els primers segles contra les heretgies que la falsificaven.

465. Les primeres heretgies no van negar tant la divinitat de Jesucrist com la seva vera humanitat (docetisme gnòstic). Des del temps apostòlic, la fe cristiana ha insistit sobre la veritable Encarnació del Fill de Déu, «vingut en la carn»[2]. Però, des del segle III, l'Església ha hagut d'afirmar contra Pau de Somosata, en un Concili reunit a Antioquia, que Jesucrist és Fill de Déu per naturalesa i no pas per adopció. El primer Concili ecumènic de Nicea, el 325, confessa en el seu Credo que el Fill de Déu és «engendrat, no pas creat, de la
242 mateixa substància (*homoousios*) que el Pare» i va condemnar Arri, que afirmava que «el Fill de Déu ha sortit del no-res»[3] i que és «d'una altra substància que el Pare»[4].

466. L'heretgia nestoriana veia en el Crist una persona humana unida a la persona divina del Fill de Déu. Contra això sant Ciril d'Alexandria i el tercer

1. Cf. LH, càntic de les vespres del dissabte. 2. Cf. 1Jn 4,2-3; 2Jn 7. 3. DS 130. 4. DS 126.

Concili ecumènic reunit a Efes el 431 van confessar que «el Verb, unint-se a la seva persona una carn animada per una ànima racional, va fer-se home»[1]. La humanitat del Crist no té cap més subjecte que la persona divina del Fill de Déu, que l'ha assumida i l'ha feta seva des de la concepció. Per això el Concili d'Efes va proclamar el 431 que Maria va ser amb tota veritat Mare de Déu per la concepció humana del Fill de Déu en les seves entranyes: «Mare de Déu, no *495*
perquè el Verb hagi tret d'ella la seva naturalesa divina, sinó perquè és d'ella que té el cos sagrat dotat d'una ànima racional, unit al qual en la seva persona diem que el Verb va néixer en la carn»[2].

467. Els monofisites afirmaven que la naturalesa humana havia deixat d'existir com a tal en el Crist, assumida per la seva persona divina de Fill de Déu. Confrontat a aquesta heretgia, el quart Concili ecumènic, a Calcedònia, va confessar el 451:

> Seguint els sants Pares, ensenyem unànimement a confessar un sol i idèntic Fill, nostre Senyor Jesucrist, perfecte, ell mateix, en la divinitat i perfecte en la humanitat, veritable Déu i veritable home, compost d'una ànima racional i d'un cos, consubstancial al Pare segons la divinitat, consubstancial a nosaltres segons la humanitat, «semblant a nosaltres en tot, llevat del pecat» (He 4,15); engendrat del Pare abans de tots els segles segons la divinitat, i, als seus darrers dies, per nosaltres i per la nostra salvació, nascut de la Verge Maria, Mare de Déu, segons la humanitat.
>
> Un sol i idèntic el Crist, Senyor, Fill únic, que hem de reconèixer en dues naturaleses, sense confusió, sense canvi, sense divisió, sense separació. La diferència de naturaleses no és suprimida de cap manera per la seva unió, sinó que més aviat les propietats de cadascuna se salvaguarden i es reuneixen en una sola persona i en una sola hipòstasi[3].

468. Després del Concili de Calcedònia, alguns van fer de la naturalesa humana del Crist una mena de subjecte personal. El cinquè Concili ecumènic de Constantinoble, el 553, va confessar contra ells: «Només hi ha una sola hipòstasi [o persona], que és nostre Senyor Jesucrist, *un de la Trinitat*»[4]. Tot el *254*
que hi ha en la humanitat del Crist hem d'atribuir-ho a la seva persona divina com al seu subjecte propi[5], no solament els miracles, sinó també els sofriments[6] i fins la mort: «Aquell que va ser crucificat en la carn, nostre Senyor *616*
Jesucrist, és Déu veritable, Senyor de la glòria i un de la Santa Trinitat»[7].

469. L'Església confessa que Jesús és, inseparablement, veritable Déu i veritable home. És, amb tota veritat, el Fill de Déu que es va fer home, el nostre germà, i ho és sense haver deixat de ser Déu i Senyor nostre: *212*

1. DS 250. 2. DS 251. 3. DS 301-302. 4. DS 424. 5. Cf. ja el Cc. Efes: DS 255. 6. Cf. DS 424. 7. DS 432.

«Continua essent el que era, assumeix el que no era», canta la litúrgia romana[1]. I la litúrgia de sant Joan Crisòstom proclama i canta: «Oh Fill Unigènit i Verb de Déu! Essent immortal, per la nostra salvació us heu dignat a prendre carn de la santa Mare de Déu, la sempre Verge Maria. Sense sofrir canvi, vau esdevenir home i vau ser crucificat. Oh Crist Déu! Amb la vostra mort heu esclafat la mort. Vós que sou un de la Santa Trinitat, glorificat amb el Pare i l'Esperit Sant, salveu-nos!»[2]

IV. COM ÉS HOME EL FILL DE DÉU?

470. En la unió misteriosa de l'Encarnació «la naturalesa humana va ser assumida, no absorbida»[3]. Per això l'Església, al llarg dels segles, ha confessat la plena realitat de l'ànima humana —amb les seves operacions d'intel·ligència i de voluntat— i del cos humà del Crist. Però, al mateix temps, ha hagut de recordar cada cop que la naturalesa humana del Crist pertany en propietat a la persona divina del Fill de Déu que l'ha assumida. Tot el que el Crist és i fa amb
516 aquesta naturalesa humana prové «d'un de la Trinitat». Per tant, el Fill de Déu comunica a la seva humanitat la seva pròpia manera d'existir personal en la
626 Trinitat. Així, tant en la seva ànima com en el seu cos, el Crist expressa humanament els comportaments divins de la Trinitat[4]:

> El Fill de Déu va treballar amb les seves mans humanes, va pensar amb la seva intel·ligència humana, va obrar amb voluntat humana, va estimar amb cor hu-
> *2599* mà. Nascut de la Verge Maria, es va fer veritablement un de nosaltres, semblant en tot a nosaltres, fora del pecat[5].

L'ànima i el coneixement humà del Crist

471. Apol·linar de Laodicea deia que, en el Crist, el Verb havia substituït l'ànima o l'esperit. Contra aquest error l'Església ha confessat que el Fill etern
363 va assumir també una ànima humana racional[6].

472. Aquesta ànima humana que el Fill de Déu ha assumit té un veritable coneixement humà. Així, doncs, no pot ser il·limitada d'ella mateixa: va desenvolupar-se dins les condicions històriques de la seva existència en l'espai i el temps. Per això el Fill de Déu, en fer-se home, va poder acceptar de créixer «en saviesa, en edat i en gràcia» (Lc 2,52) i fins i tot d'haver d'enriquir-se amb tot allò que, en virtut de la condició humana, hom ha d'aprendre per experiència[7]. Això corresponia a la realitat del seu abaixament voluntari a «la condició d'esclau» (Fl 2,7).

1. LH, antífona de laudes de l'octava de Nadal; cf. st. Lleó el Gran, serm. 21,2-3. 2. Tropari «O monoghenis». 3. GS 22, § 2. 4. Cf. Jn 14,9-10. 5. GS 22, § 2. 6. Cf. DS 149. 7. Cf. Mc 6,38; Mc 8,27; Jn 11,34; etc.

473. Però, al mateix temps, aquest coneixement autènticament humà del Fill de Déu expressava la vida divina de la seva persona[1]. «La naturalesa humana del Fill de Déu, *no per ella mateixa, sinó per la seva unió amb el Verb*, coneixia i manifestava tot allò que convé a Déu»[2]. Aquest és, en primer lloc, el *240*
cas del coneixement íntim i immediat que el Fill de Déu fet home tenia del seu Pare[3]. El Fill mostrava així en el seu coneixement humà la penetració divina que tenia dels pensaments secrets del cor dels homes[4].

474. Per la seva unió amb la Saviesa divina en la persona del Verb encarnat, el coneixement humà del Crist tenia la plenitud de la ciència dels designis eterns que havia vingut a revelar[5]. Allò que reconeix ignorar en aquest terreny[6], declara en altres llocs que no té la missió de revelar-ho[7].

La voluntat humana del Crist

475. Paral·lelament, l'Església va confessar en el sisè Concili ecumènic[8] que el Crist posseeix dues voluntats i dues operacions naturals, divines i humanes, no oposades, sinó cooperants, de manera que el Verb encarnat ha volgut hu- *2008*
manament, obedient al Pare, tot allò que divinament ha decidit amb el Pare i *2824*
l'Esperit Sant per la nostra salvació[9]. La voluntat humana del Crist «segueix la seva voluntat divina, sense resistir-s'hi ni oposar-s'hi, sinó amb subordinació a aquesta voluntat omnipotent»[10].

El veritable cos del Crist

476. Pel fet que el Verb es fes carn assumint una veritable humanitat, el cos del Crist era delimitat[11]. A causa d'això, es podia «dibuixar» el rostre humà del *1159-1162*
Crist (Ga 3,2). En el sisè Concili ecumènic[12], l'Església va reconèixer que era lícit que es representés en imatges sagrades. *2129-2132*

477. Al mateix temps l'Església sempre ha reconegut que, en el cos de Jesús, Déu invisible per naturalesa, «aparegué visible com a home»[13]. En efecte, les particularitats individuals del cos del Crist expressen la persona divina del Fill de Déu. Aquest ha fet seves les característiques del seu cos humà, fins al punt que, pintades en una imatge santa, es fa possible de venerar-les, ja que el creient que venera la seva imatge, «venera la persona que s'hi representa»[14].

1. Cf. St. Gregori el Gran, ep. 19, 39: DS 475. 2. St. Màxim el Confessor, qu. dub. 66. 3. Cf. Mc 14,36; Mt 11,27; Jn 1,18; 8,55; etc. 4. Cf. Mc 2,8; Jn 2,25; 6,61; etc. 5. Cf. Mc 8,31; 9,31; 10,33-34; 14,18-20.26-30. 6. Cf. Mc 13,32. 7. Cf. Ac 1,7. 8. Cc. Constantinoble III el 681. 9. Cf. DS 556-559. 10. DS 556. 11. Cf. Cc. Laterà el 649; DS 504. 12. Cc. Nicea II el 787: DS 600-603. 13. Prefaci de Nadal. 14. Cc. Nicea II: DS 601.

El Cor del Verb encarnat

487 **478.** Jesús, durant la seva vida, la seva agonia i la seva passió, ens ha conegut i estimat a tots, i per tots i per cadascun de nosaltres es va lliurar: «Em va
368 estimar i es va lliurar a si mateix per mi» (Ga 2,20). Ens ha estimat a tots amb
2669 un cor humà. Per això el Sagrat Cor de Jesús, traspassat pels nostres pecats i per la nostra salvació[1], «és considerat com el signe i el símbol eminents...
766 d'aquest amor que el Redemptor diví sent constantment envers el Pare etern i envers tots els homes sense excepció»[2].

EN RESUM

479. *Quan arribà el temps establert per Déu, el Fill Unigènit del Pare, la Paraula eterna, és a dir, el Verb i la Imatge substancial del Pare, es va encarnar: sense perdre la naturalesa divina, va assumir la naturalesa humana.*

480. *Jesucrist és veritable Déu i veritable home, en la unitat de la seva Persona divina; per això és l'únic Mitjancer entre Déu i els homes.*

481. *En Jesucrist hi ha dues naturaleses, la divina i la humana, no confoses, sinó unides en l'única Persona del Fill de Déu.*

482. *Crist, essent veritable Déu i veritable home, té una intel·ligència i una voluntat humanes, perfectament concordades i sotmeses a la seva intel·ligència i a la seva voluntat divines, que ell té en comú amb el Pare i l'Esperit Sant.*

483. *Així l'Encarnació és el misteri de l'admirable unió de la naturalesa divina i la naturalesa humana en l'única Persona del Verb.*

PARÀGRAF 2 **«...Concebut per obra de l'Esperit Sant, nasqué de la Verge Maria»**

I. CONCEBUT PER OBRA DE L'ESPERIT SANT...

484. L'Anunciació a Maria inaugura la «plenitud dels temps» (Ga 4,4), és a
461 dir, el compliment de les promeses i de les preparacions. Maria és invitada a concebre aquell en qui «habitarà corporalment la plenitud de la divinitat» (Col 2,9). La resposta divina a aquesta pregunta: «I, com es farà això, si jo no
721 conec home?» (Lc 1,34), la dóna el poder de l'Esperit: «L'Esperit Sant vindrà damunt teu» (Lc 1,35).

1. Cf. Jn 19,34. 2. Pius XII, Enc. «Haurietis aquas»: DS 3924; cf. DS 3812.

485. La missió de l'Esperit Sant sempre va unida i ordenada a la del Fill[1]. *689*
L'Esperit Sant és enviat per santificar el si de la Verge Maria i fecundar-lo
divinament, ell que és «Senyor i infon la vida», bo i fent que Maria concebi el *723*
Fill etern del Pare en una humanitat treta de la seva.

486. El Fill unigènit del Pare, concebut com a home en les entranyes de la
Verge Maria, és «Crist», és a dir, ungit per l'Esperit Sant[2], des del comença- *437*
ment de la seva existència humana, malgrat que la seva manifestació sols tin-
gui lloc progressivament: als pastors[3], als mags[4], a Joan Baptista[5], als deixe-
bles[6]. Tota la vida de Jesucrist, doncs, manifestarà com «Déu el va ungir amb
l'Esperit Sant i amb poder» (Ac 10,38).

II. ...NASQUÉ DE LA VERGE MARIA

487. Tot el que la fe catòlica creu sobre Maria es basa en el que ella creu *963*
referent al Crist. Però el que aquesta fe ensenya sobre Maria il·lumina alhora la
seva fe en el Crist.

La predestinació de Maria

488. «Déu va enviar el seu Fill» (Ga 4,4), però per «formar un cos»[7] va voler la col·laboració lliure d'una criatura. Per això, des de tota l'eternitat, Déu va escollir, per ser la Mare del seu Fill, una filla d'Israel, una noia jueva de Natzaret, a Galilea, «una noia verge promesa amb un home que es deia Josep, de la casa de David, i el nom de la verge era Maria» (Lc 1,26-27):

> El Pare de les misericòrdies volgué que l'acceptació per part de la Mare predestinada precedís l'Encarnació, perquè, així com la dona havia contribuït a la mort, també contribuís a la vida[8].

489. Durant tota l'Antiga Aliança, la missió de Maria va ser *preparada* per la *722*
de dones santes. Al començament hi ha Eva: malgrat la seva desobediència, va *410*
rebre la promesa d'un descendent que vencerà el Maligne[9] i la de ser mare de
tots els vivents[10]. En virtut d'aquesta promesa, Sara va concebre un fill, malgrat
la seva edat avançada[11]. Contra tota esperança humana, Déu va escollir allò que *145*
era considerat impotent i feble[12] per mostrar la seva fidelitat a la promesa:
Anna, la mare de Samuel[13], Dèbora, Rut, Judit i Ester, i moltes altres dones. *64*
Maria «excel·leix entre els petits i pobres del Senyor, que esperen confiadament i reben d'ell la salvació. Amb ella, l'excelsa Filla de Sió, després d'esperar llargament la realització de la promesa, s'acompleixen els temps i s'instaura una nova economia»[14].

1. Cf. Jn 16,14-15. 2. Cf. Mt 1,20; Lc 1,35. 3. Cf. Lc 2,8-20. 4. Cf. Mt 2,1-12. 5. Cf. Jn 1,31-34. 6. Cf. Jn 2,11. 7. Cf. He 10,5. 8. LG 56; cf. 61. 9. Cf. Gn 3,15. 10. Cf. Gn 3,20. 11. Cf. Gn 18,10-14; 21,1-2. 12. Cf. 1Co 1,27. 13. Cf. Cf. 1S 1. 14. LG 55.

La Immaculada Concepció

490. A fi de ser la Mare del Salvador, Maria «fou enriquida de Déu per endavant amb aquells privilegis que esqueien a un funció tan alta»[1]. L'àngel
2676, 2853 Gabriel, en el moment de l'Anunciació, la saluda dient-li «plena de gràcia»[2]. Com de fet, per poder donar l'assentiment lliure de la seva fe a l'anunci de la
2001 seva vocació, calia que fos totalment conduïda per la gràcia de Déu.

411 **491.** Al llarg dels segles l'Església ha pres consciència que Maria, «plena de gràcia» per Déu (Lc 1,28), havia estat redimida des de la seva concepció. És això el que confessa el dogma de la Immaculada Concepció, proclamat el 1854 pel Papa Pius IX:

> La benaurada Verge Maria, des del primer instant de la seva concepció, per una gràcia i un favor singular de Déu totpoderós, en virtut dels mèrits de Jesucrist, Salvador del llinatge humà, va ser preservada intacta de tota màcula de pecat original[3].

492. Aquesta «santedat excelsa, absolutament única», amb què «Maria fou enriquida des del primer moment de la seva concepció»[4], li ve tota del Crist:
2011 Maria «fou redimida d'una manera eminent pels mèrits del seu Fill»[5]. Més que
1077 qualsevol altra persona creada, el Pare la «beneí amb tota mena de benediccions espirituals a dalt del cel, en el Crist» (Ef 1,3). L'elegí «abans de la creació del món, per ser santa i immaculada a la seva presència, en el seu amor»[6].

493. Els Pares de la tradició oriental anomenen la Mare de Déu «la Tota Santa» (*Panaghia*). La celebren com «indemne de tota taca de pecat, plasmada per l'Esperit Sant i formada com una nova criatura»[7]. Per la gràcia de Déu Maria va perseverar neta de tot pecat personal durant tota la vida.

«Que es faci en mi segons la teva paraula...»

2617 **494.** Davant l'anunci que seria mare del «Fill de l'Altíssim», sense conèixer home, per la força de l'Esperit Sant[8], Maria va respondre amb «l'obediència de
148 la fe» (Rm 1,5), convençuda que «res no és impossible a Déu»: «Vet aquí l'esclava del Senyor; que es faci en mi segons la teva paraula» (Lc 1,37-38). Així, donant el seu consentiment a la paraula de Déu, Maria esdevé Mare de
968 Jesús i, acceptant de tot cor, sense que la retingui cap pecat, la voluntat divina de salvació, es lliurà ella mateixa íntegrament a la persona i a l'obra del seu Fill, per tal de ser útil en dependència d'ell i amb ell, per la gràcia de Déu, al misteri de la Redempció[9]:

1. LG 56. 2. Lc 1,28. 3. DS 2803. 4. LG 56. 5. LG 53. 6. Cf. Ef 1,4. 7. LG 56. 8. Cf. Lc 1,28-37. 9. Cf. LG 56.

Com diu sant Ireneu, «amb la seva obediència, va ser per a ella mateixa i per a tota la humanitat, causa de salvació». També, amb ell, ho ensenyen molts Pares: «El nus de la desobediència d'Eva va desnuar-se amb l'obediència de Maria; allò que la verge Eva havia nuat amb la seva incredulitat, la Verge Maria ho desnuà amb la seva fe». Comparant Maria amb Eva, anomenen Maria «la *726*
Mare dels vivents» i declaren sovint: «Per Eva va venir la mort; per Maria, la vida»[1].

La maternitat divina de Maria

495. Anomenada pels Evangelis «la Mare de Jesús» (Jn 2,1; 19,25)[2], Maria és aclamada, a impuls de l'Esperit, abans i tot del naixement del seu Fill, com «la Mare del meu Senyor» (Lc 1,43). Aquell que ella va concebre com a home per obra de l'Esperit Sant i que va ser de debò el seu Fill segons la carn, no és altre que el Fill etern del Pare, la segona Persona de la Santíssima Trinitat. L'Església confessa que Maria és verament *Mare de Déu* (*Theotokos*)[3]. *466, 2677*

La virginitat de Maria

496. Des de les primeres formulacions de la fe[4], l'Església ha confessat que Jesús va ser concebut només per obra de l'Esperit Sant en el si virginal de Maria, i ha afirmat alhora l'aspecte corporal d'aquest esdeveniment: Jesús va ser concebut «de l'Esperit Sant, sense llavor viril»[5]. Els Pares veuen en la concepció virginal el signe que veritablement el Fill de Déu ha vingut a una humanitat com la nostra:

Així, sant Ignasi d'Antioquia (començament del segle II): «Esteu plenament convençuts, sobre nostre Senyor, que és veritablement de la raça de David segons la carn[6], Fill de Déu segons la voluntat i el poder de Déu[7], nascut veritablement de la Verge Maria (...). Ben cert, va ser crucificat per nosaltres en la seva carn sota Ponç Pilat (...). Va sofrir de debò, com també ben de debò va ressuscitar»[8].

497. Les narracions evangèliques[9] entenen la concepció virginal com una obra divina que ultrapassa tota comprensió i tota possibilitat humanes[10]: «El que ha estat engendrat en ella és certament obra de l'Esperit Sant», diu l'àngel a Josep, referint-se a Maria, la seva promesa (Mt 1,20). L'Església hi veu el compliment de l'anunci profètic d'Isaïes: «Vet aquí que la Verge concebrà i infantarà un fill» (Is 7,14), segons la traducció grega de Mt 1,23.

498. De vegades ha causat torbació el silenci de l'Evangeli de sant Marc i de les Cartes del Nou Testament sobre la concepció virginal de Maria. Hi ha qui

1. LG 56. 2. Cf. Mt 13,55. 3. Cf. DS 251. 4. Cf. DS 10-64. 5. Cc. Laterà el 649: DS 503. 6. Cf. Rm 1,3. 7. Cf. Jn 1,13. 8. Smyrn. 1-2. 9. Cf. Mt 1,18-25; Lc 1,26-38. 10. Cf. Lc 1,34.

s'ha preguntat si no es tractarà de llegendes o de construccions teològiques sense pretensions històriques. Sobre això cal respondre: La fe en la concepció virginal de Jesús ha desvetllat una oposició viva, burles i incomprensions per part dels incrèduls, jueus i pagans[1]. No és una fe motivada per la mitologia pagana o per alguna adaptació a les idees del temps. El sentit d'aquest
90 esdeveniment només és accessible a la fe que el veu «en el vincle que lliga els misteris entre ells»[2], en el conjunt dels misteris del Crist, des de l'Encarnació a la Pasqua. Sant Ignasi d'Antioquia ja es refereix a aquest vincle quan diu: «El príncep d'aquest món ha ignorat la virginitat de Maria i el seu infantament, així com la mort del Senyor: tres misteris sorollosos que van acomplir-se en el
2717 silenci de Déu» (Efes. 19, 1)[3].

Maria, «sempre verge»

499. L'aprofundiment en la seva fe sobre la maternitat virginal ha portat l'Església a confessar la virginitat real i perpètua de Maria[4], àdhuc en l'infantament del Fill de Déu fet home[5]. En efecte, el naixement del Crist «no va disminuir, sinó que va consagrar la integritat virginal» de la seva mare[6]. La litúrgia de l'Església celebra Maria com la *Aeiparthenos*, «sempre verge»[7].

500. Contra això es fa, de vegades, l'objecció que l'Escriptura parla dels germans i germanes de Jesús[8]. L'Església mai no ha entès aquests passatges com si designessin altres fills de la Verge Maria. Jaume i Josep, «germans de Jesús» (Mt 13,55), són els fills d'una Maria deixebla del Crist[9], designada significativament com «l'altra Maria» (Mt 28,1). Es tracta de pròxims parents de Jesús, segons maneres de dir conegudes a l'Antic Testament[10].

969 **501.** Jesús és el Fill únic de Maria. Però la maternitat espiritual de Maria[11] s'estén a tots els homes que ell ha vingut a salvar: «Maria engendrà el seu Fill, que Déu ha fet "primogènit entre molts germans" (Rm 8,29), és a dir, els creients, al naixement i a l'educació dels quals ella aporta la col·laboració del seu amor maternal»[12].

La maternitat virginal de Maria en el designi de Déu

90 **502.** La mirada de la fe pot descobrir, lligades amb el conjunt de la Revelació, les raons misterioses per les quals Déu, en el seu designi salvífic, ha volgut que el seu Fill nasqués d'una verge. Aquestes raons toquen tant la persona i la missió redemptora del Crist com l'acolliment d'aquesta missió per Maria a favor de tots els homes:

1. Cf. St. Justí, dial. 99, 7; Orígenes, Cels. 1, 32, 69; e. a. 2. DS 3016. 3. Cf. 1Co 2,8. 4. Cf. DS 427. 5. Cf. DS 291; 294; 442; 503; 571; 1880. 6. LG 57. 7. Cf. LG 52. 8. Cf. Mc 3,31-35; 6,3; 1Co 9,5; Ga 1,19. 9. Cf. Mt 27,56. 10. Cf. Gn 13,8; 14,16; 29,15; etc. 11. Cf. Jn 19,26-27; Ap 12,17. 12. LG 63.

503. La virginitat de Maria manifesta la iniciativa absoluta de Déu en l'Encarnació. Jesús només té Déu com a Pare[1]. «La naturalesa humana que va assumir mai no el va apartar del Pare (...); consubstancial Fill del Pare per la seva divinitat, consubstancial fill de la seva mare per la seva humanitat, però pròpiament Fill de Déu en les seves dues naturaleses»[2]. *422*

504. Jesús fou concebut per obra de l'Esperit Sant al si de la Verge Maria, perquè és *el Nou Adam*[3] que inaugura la nova creació: «El primer home ve de la terra fet de pols; el segon home ve del cel» (1Co 15,47). La humanitat del Crist és plena de l'Esperit Sant des de la seva concepció, perquè Déu «no li dóna pas l'Esperit amb mesura» (Jn 3,34). «De la seva plenitud», precisament, com a cap de la humanitat redimida[4], «tots nosaltres n'hem rebut, i gràcia per gràcia» (Jn 1,16). *359*

505. Jesús, el Nou Adam, inaugura amb la seva concepció virginal el *nou naixement* dels fills d'adopció en l'Esperit Sant per la fe. «Com es farà això?» (Lc 1,34)[5] La participació a la vida divina no ve «de la sang, ni del voler carnal, ni del voler d'home, sinó de Déu» (Jn 1,13). L'acolliment d'aquesta vida és virginal, perquè és totalment donada per l'Esperit a l'home. El sentit esponsal de la vocació humana en relació amb Déu[6] es realitza perfectament en la maternitat virginal de Maria. *1265*

506. Maria és verge perquè la seva virginitat és el signe de la seva fe, «que cap dubte no altera»[7], i de la seva donació sense particions a la voluntat de Déu[8]. Per aquesta fe li arribà de ser la mare del Salvador: «Maria és més benaurada per haver rebut la fe del Crist que no pas per haver concebut la carn del Crist»[9]. *148* *1814*

507. Maria és alhora verge i mare perquè és la figura i la realització més perfecta de l'Església[10]: L'Església, «per la paraula de Déu fidelment acollida, esdevé també ella una mare, per tal com amb la predicació i el baptisme engendra a una vida nova i immortal els fills concebuts per obra de l'Esperit Sant i nats de Déu. I és verge també ella, que guarda íntegrament i purament la fe donada a l'Espòs»[11]. *967* *149*

EN RESUM

508. *De la descendència d'Eva, Déu va escollir la Verge Maria per ser la Mare del seu Fill. «Plena de gràcia», ella és «el fruit més excel·lent de la Redempció»*[12]*: des del primer instant de la seva concepció, va ser*

1. Cf. Lc 2,48-49. 2. Cc. Friül el 796: DS 619. 3. Cf. 1Co 15,45. 4. Cf. Col 1,18. 5. Cf. Jn 3,9. 6. Cf. 2Co 11,2. 7. LG 63. 8. Cf. 1Co 7,34-35. 9. St. Agustí, virg. 3. 10. Cf. LG 63. 11. LG 64. 12. SC 103.

preservada totalment de la màcula del pecat original i va conservar-se neta de tot pecat personal durant tota la vida.

509. *Maria és veritablement «Mare de Déu», ja que és la mare del Fill etern de Déu fet home, que és Déu mateix.*

510. *Maria «restà verge en la concepció del seu Fill, verge també en l'infantament, verge portant-lo, verge alimentant-lo, verge sempre»*[1]*. Amb tot el seu ésser és «l'esclava del Senyor» (Lc 1,38).*

511. *La Verge Maria «va contribuir a la salvació dels homes amb la seva fe i la seva obediència lliures»*[2]*. Va pronunciar el seu sí «en nom de tota la naturalesa humana»*[3]*. Per la seva obediència és la nova Eva, mare dels vivents.*

PARÀGRAF 3 **Els misteris de la vida del Crist**

512. Quant a la vida del Crist, el Símbol de la fe només parla dels misteris de l'Encarnació (concepció i naixement) i de la Pasqua (passió, crucifixió, mort, sepultura, baixada als inferns, resurrecció i ascensió). No diu res explícitament dels misteris de la vida amagada i pública de Jesús; però els articles
1163 de la fe referents a l'Encarnació i a la Pasqua de Jesús il·luminen *tota* la vida terrenal del Crist. «Totes les coses que Jesús començà a fer i ensenyar, fins al dia en què (...) fou endut al cel» (Ac 1,1-2) cal contemplar-les a la llum dels misteris de Nadal i de Pasqua.

426 **513.** La catequesi, segons les circumstàncies, desplegarà totes les riqueses
561 dels misteris de Jesús. Aquí n'hi haurà prou d'indicar alguns elements comuns a tots els misteris de la vida del Crist (I), i esbossar de seguida els principals misteris de la vida amagada (II) i pública (III) de Jesús.

I. TOTA LA VIDA DEL CRIST ÉS MISTERI

514. Moltes coses que interessen la curiositat humana sobre Jesús no consten als Evangelis. No hi trobem gairebé res de la seva vida a Natzaret, i fins s'hi passa per alt una gran part de la seva vida pública[4]. El que hi ha als Evangelis s'ha escrit «perquè cregueu que Jesús és el Messies, el Fill de Déu, i així, creient, tingueu vida en el seu nom» (Jn 20,31).

126 **515.** Els Evangelis foren escrits per homes que van ser entre els primers a tenir fe[5] i que volien fer-la participar a d'altres. Havent conegut en la fe qui és

1. St. Agustí, serm. 186, 1. 2. LG 56. 3. St. Tomàs d'A., s. th. 3, 30, 1. 4. Cf. Jn 20,30. 5. Cf. Mc 1,1; Jn 21,24.

Jesús, van poder veure i fer veure les traces dels seus misteris en tota la seva vida terrenal. Des dels bolquers del naixement[1] fins al vinagre de la passió[2] i al sudari de la Resurrecció[3], tot en la vida de Jesús és signe del seu misteri. A través dels seus actes, dels miracles i de les paraules, es va revelar «que en ell habita corporalment tota la plenitud de la divinitat» (Col 2,9). Així la seva humanitat apareix com el «sagrament», és a dir, el signe i l'instrument de la *609, 774* seva divinitat i de la salvació que ofereix: allò que era visible en la seva vida terrenal condueix al misteri invisible de la seva filiació divina i de la seva *477* missió redemptora.

Els trets comuns dels misteris de Jesús

516. Tota la vida del Crist és *Revelació* del Pare: les seves paraules i els *65* seus actes, els seus silencis i els seus sofriments, la seva manera de ser i de parlar. Jesús pot dir: «Qui em veu a mi, veu el Pare» (Jn 14,9), i el Pare: «Aquest és el meu Fill estimat; escolteu-lo» (Lc 9,35). Havent-se fet home nostre Senyor per complir la voluntat del Pare[4], els trets més petits del seu misteri ens manifesten la caritat de Déu envers nosaltres[5]. *2708*

517. Tota la vida del Crist és misteri de *Redempció*. La Redempció ens ve, en *606* primer lloc, per la sang de la creu[6], però aquest misteri actua en tota la vida del Crist: ja en la seva Encarnació, amb la qual, fent-se pobre, ens enriquí amb la seva pobresa[7]; en la seva vida oculta, reparant la nostra desobediència amb la *1115* seva obediència[8]; en la seva paraula que purifica els oients[9]; en les guaricions i els exorcismes, amb què «prengué les nostres xacres i es carregà amb els nostres mals» (Mt 8,17)[10]; en la seva Resurrecció, amb la qual ens justifica[11].

518. Tota la vida del Crist és misteri de *Recapitulació*. Tot el que el Crist va *668, 2748* fer, va dir i va patir, tenia com a finalitat restablir l'home caigut en la seva primera vocació:

> Encarnant-se i fent-se home, va recapitular en ell mateix la llarga història dels homes i ens va procurar la salvació com en compendi, de tal manera que allò que havíem perdut en Adam, és a dir, el fet de ser a imatge i semblança de Déu, ho recobréssim en Jesucrist[12]. És per això, d'altra banda, que el Crist passà per totes les edats de la vida, retornant així a tots els homes la comunió amb Déu[13].

La nostra comunió en els misteris de Jesús

519. Tota la riquesa del Crist «és destinada a tots els homes i constitueix el *793* bé de cadascun»[14]. El Crist no va viure la seva vida per a ell mateix, sinó *per a*

1. Cf. Lc 2,7. 2. Cf. Mt 27,48. 3. Cf. Jn 20,7. 4. Cf. He 10,5-7. 5. Cf. 1Jn 4,9. 6. Cf. Ef 1,7; Col 1,13-14; 1Pe 1,18-19. 7. Cf. 2Co 8,9. 8. Cf. Lc 2,51. 9. Cf. Jn 15,3. 10. Cf. Is 53,4. 11. Cf. Rm 4,25. 12. St. Ireneu, haer. 3, 18, 1. 13. *Ibid.*, 3, 18, 7; 2, 22, 4. 14. RH 11.

602 *nosaltres*, des de la seva Encarnació «per nosaltres els homes i per la nostra salvació» fins a la mort «pels nostres pecats» (1Co 15,3) i la Resurrecció «per la nostra justificació» (Rm 4,25). I, mentrestant, és «el nostre intercessor prop
1085 del Pare» (1Jn 2,1) «Ja que viurà sempre per intercedir per nosaltres» (He 7,25). I, amb tot el que ha viscut i sofert per nosaltres d'una vegada per totes, ell és present per sempre «a fi de comparèixer a la presència de Déu a favor nostre» (He 9,24).

459 **520.** Durant tota la seva vida, Jesús va presentar-se com *el nostre model*[1]. És
359 «l'home perfecte»[2], que ens invita a ser deixebles seus i a seguir-lo. Amb el
2607 seu abaixament, ens dóna un exemple a imitar[3], amb la seva pregària, ens mou a pregar[4], amb la seva pobresa ens crida a acceptar lliurement el despullament i les persecucions[5].

2715 **521.** Crist fa que tot el que ell va viure *ho puguem viure nosaltres en ell* i
1391 que ell *ho visqui en nosaltres.*. «Amb la seva Encarnació, el Fill de Déu, d'alguna manera, va unir-se a cada home»[6]. Som cridats a ser un amb ell. Amb tot allò que ell va viure en la nostra carn i com a model nostre, fa que hi tinguem comunió com a membres del seu Cos:

> Hem de continuar i acomplir en nosaltres els estats d'ànima i els misteris de Jesús, i hem de demanar sovint que ell els realitzi plenament en nosaltres i en tota la seva Església (...). Perquè el Fill de Déu té el designi de posar una participació i fer com una continuació i extensió dels seus misteris en nosaltres i en tota la seva Església, amb les gràcies que ens vol comunicar i amb els efectes que vol obrar en nosaltres mitjançant els seus misteris. És així com ell els vol acomplir en nosaltres[7].

II. ELS MISTERIS DE LA INFANTESA I DE LA VIDA OCULTA DE JESÚS

Les preparacions

522. La vinguda del Fill de Déu a la terra és un esdeveniment tan immens
711, 762 que Déu va voler preparar-lo durant segles. Ritus i sacrificis, figures i símbols de la «Primera Aliança» (He 9,15), tot ho fa convergir en el Crist. L'anuncia per boca dels profetes que se succeeixen a Israel. D'altra banda, desvetlla en el cor dels pagans l'espera obscura de la seva vinguda.

712-720 **523.** *Sant Joan Baptista* és el precursor[8] immediat del Senyor, enviat per preparar-li el camí[9]. «Profeta de l'Altíssim» (Lc 1,76), supera tots els profetes[10], és el darrer de tots[11] i inaugura l'Evangeli[12]. Saluda la vinguda del Crist des de

1. Cf. Rm 15,5; Fl 2,5. 2. GS 38. 3. Cf. Jn 13,15. 4. Cf. Lc 11,1. 5. Cf. Mt 5,11-12. 6. GS 22, § 2. 7. St. Joan Eudes, regn. 8. Cf. Ac 13,24. 9. Cf. Mt 3,3. 10. Cf. Lc 7,26. 11. Cf. Mt 11,13. 12. Cf. Ac 1,22; Lc 16,16. 13. Cf. Lc 1,41.

les entranyes de la mare[13] i troba el seu goig a ser «l'amic de l'Espòs» (Jn 3,29) que ell assenyala com «l'Anyell de Déu que treu el pecat del món» (Jn 1,29). Precedint Jesús «amb l'esperit i el poder d'Elies» (Lc 1,17), dóna testimoni d'ell amb la seva predicació, el seu baptisme de conversió i, finalment, amb el seu martiri[1].

524. Celebrant cada any la *litúrgia de l'Advent,* l'Església actualitza aquesta *1171*
espera del Messies. Participant a la llarga preparació de la primera vinguda del Salvador, els fidels renoven el desig ardent del seu segon adveniment[2]. Amb la celebració del naixement i del martiri del Precursor, l'Església s'uneix al seu desig: «Cal que ell creixi i que jo minvi» (Jn 3,30).

El misteri de Nadal

525. Jesús va néixer en la humilitat d'una establia, en una família pobra[3]. Els
primers testimonis del seu adveniment són uns senzills pastors. En aquesta *437*
pobresa es manifesta la glòria del cel[4]. L'Església no para de cantar la glòria *2443*
d'aquesta nit:

> La Verge avui posa al món l'Etern
> i el món dóna una cova a l'Inaccessible.
> Els àngels i els pastors el van lloant
> i els mags arriben amb l'estel que els guia.
> Heu nascut per nosaltres,
> Infant i Déu etern![5]

526. «Esdevenir infant» en relació amb Déu és la condició per entrar al Regne[6]. Per això cal abaixar-se[7], fer-se petit. Més, encara: cal «néixer de dalt» (Jn 3,7), «néixer de Déu» (Jn 1,13) per «arribar a ser fills de Déu» (Jn 1,12). El misteri de Nadal s'acompleix en nosaltres quan el Crist «rep forma» en nosaltres (Ga 4,19). Nadal és el misteri d'aquest «admirable intercanvi».

> Oh admirable intercanvi! El Creador dels homes s'ha volgut fer home i ha nascut
> d'una verge; compartint la nostra humanitat, ens ha fet do de la seva divinitat[8]. *460*

Els misteris de la infantesa de Jesús

527. La *circumcisió* de Jesús, vuit dies després del seu naixement[9], és el
signe de la seva inserció en la descendència d'Abraham, en el poble de l'alian-
ça, de la seva submissió a la llei[10] i de la seva dedicació al culte d'Israel, en el *580*
qual participarà durant tota la vida. Aquest signe prefigura la «circumcisió en
el Crist» que és el baptisme (Col 2,11-13). *1214*

1. Cf. Mc 6,17-29. 2. Cf. Ap 22,17. 3. Cf. Lc 2,6-7. 4. Cf. Lc 2,8-20. 5. Cf. Kontakion de Romà el Melode. 6. Mt 18,3-4. 7. Cf. Mt 23,12. 8. LH, antífona de vespres de l'octava de Nadal. 9. Cf. Lc 2,21. 10. Cf. Ga 4,4.

439 **528.** L'*Epifania* és la manifestació de Jesús com a Messies d'Israel, Fill de Déu i Salvador del món. Amb el baptisme de Jesús al Jordà i les Noces de Canà[1], l'Església celebra l'adoració de Jesús pels «mags», vinguts d'Orient (Mt 2,1). En aquests «mags», representants de les religions paganes dels voltants, l'Evangeli veu les primícies de les nacions que acullen la Bona Nova de la salvació per l'Encarnació. La vinguda dels mags a Jerusalem per «retre homenatge al Rei dels jueus» (Mt 2,2), mostra que ells cerquen a Israel, a la llum messiànica de l'estrella de David[2], aquell que serà el rei de les nacions[3]. La seva vinguda significa que els pagans només poden descobrir Jesús i adorar-lo
711-716 com a Fill de Déu i Salvador del món adreçant-se als jueus[4] i rebent d'ells la
122 promesa messiànica tal com es troba continguda a l'Antic Testament[5]. L'Epifania manifesta que «la plenitud dels pagans entra a la família dels patriarques»[6] i adquireix la *israelitica dignitas*[7].

583 **529.** La *Presentació de Jesús al temple*[8] el mostra com a primogènit que pertany al Senyor[9]. Amb Simeó i Anna, tota l'expectació d'Israel surt a l'*encon-*
439 *tre* del seu Salvador (la tradició bizantina anomena així aquest esdeveniment). Jesús és reconegut com el Messies tan esperat, «llum per a les nacions» i «glòria d'Israel», però també com a «signe de contradicció». L'espasa de dolor
614 predita a Maria anuncia aquella altra oblació, perfecta i única, de la creu que donarà la salvació que Déu «ha preparat davant de tots els pobles».

530. La *fugida a Egipte* i la matança dels Innocents[10] manifesta l'oposició de les tenebres a la llum: «Vingué a casa seva, però els seus no l'acolliren» (Jn
574 1,11). Tota la vida del Crist estarà sota el signe de la persecució. Els seus en participaran amb ell[11]. La seva tornada d'Egipte[12] recorda l'Èxode[13] i presenta Jesús com l'alliberador definitiu.

Els misteris de la vida oculta de Jesús

531. Durant la part més llarga de la seva vida, Jesús va participar de la condició de la immensa majoria dels homes: una vida diària sense cap grande-
2427 sa aparent, vida de treball manual, una vida religiosa de jueu sotmès a la llei del Senyor[14], una vida dintre la comunitat. De tot aquest període, només se'ns ha revelat que Jesús era «obedient» als seus pares i que «creixia en saviesa, en edat i en gràcia davant de Déu i dels homes» (Lc 2,51-52).

532. L'obediència de Jesús a la seva mare i al seu pare legal va ser el compli-
2214-2220 ment perfecte del quart manament. És la imatge temporal de la seva obediència filial al seu Pare del cel. L'obediència diària de Jesús a Josep i a Maria

1. Cf. LH, antífona del Magníficat de les segones vespres de l'Epifania. 2. Cf. Nm 24,17; Ap 22,16. 3. Cf. Nm 24,17-19. 4. Cf. Jn 4,22. 5. Cf. Mt 2,4-6. 6. St. Lleó el Gran, serm. 23. 7. MR, Vetlla pasqual, 26: pregària després de la tercera lectura. 8. Cf. Lc 2,22-39. 9. Cf. Ex 13,12-13. 10. Cf. Mt 2,13-18. 11. Cf. Jn 15,20. 12. Cf. Mt 2,15. 13. Cf. Os 11,1. 14. Cf. Ga 4,4.

anunciava i anticipava l'obediència del Dijous Sant: «No pas la meva voluntat...» (Lc 22,42). L'obediència ordinària de Jesús durant la seva vida oculta ja *612*
inaugurava l'obra del restabliment d'allò que la desobediència d'Adam havia destruït[1].

533. La vida amagada de Natzaret permet a tots els homes de tenir comunió amb Jesús pels camins més ordinaris de la vida:

> La casa de Natzaret és una escola en la qual es comença a conèixer la vida del Crist: és l'escola de l'Evangeli (...). Ella ens ensenya de bell antuvi el *silenci*. Tant *2717*
> de bo que rebrotés en nosaltres l'amor al silenci, aquest hàbit mental admirable i sempre necessari (...). Aquí aprenem *la manera de viure en família*. Que Natzaret ens ensenyi què és la família, què és la seva comunió d'amor, què és la *2204*
> seva bellesa, nítida i greu, quines són les seves propietats sagrades i inviolables (...). Aquí coneixem *la disciplina del treball*. Natzaret, oh casa del «fill del fuster»! És principalment aquí que desitgem entendre i lloar la disciplina severa, però redemptora, del treball humà (...). Aquí volem anunciar la salvació als treballadors de tot el món, i proposar-los un gran model, el seu germà diví[2]. *2427*

534. El *trobament de Jesús al temple*[3] és l'únic esdeveniment que trenca el *583*
silenci dels Evangelis durant els anys de la vida oculta de Jesús. Jesús hi deixa entreveure el misteri de la seva consagració total a una missió que ve de la *2599*
seva filiació divina: «No sabíeu que m'he d'ocupar de les coses del meu Pare?» Maria i Josep «no entenien» aquesta paraula, però l'acollien amb fe, i «Maria *964*
guardava fidelment tots aquests records en el seu cor» durant els anys que Jesús passà submergit en el silenci d'una vida ordinària.

III. ELS MISTERIS DE LA VIDA PÚBLICA DE JESÚS

El baptisme de Jesús

535. El començament[4] de la vida pública de Jesús és el seu baptisme per Joan al Jordà[5]. Joan proclamava «un baptisme de penitència per la remissió dels pecats» (Lc 3,3). Una multitud de pecadors, publicans i soldats[6], fariseus i *719-720*
saduceus[7] i dones de mala vida[8] anaven a fer-se batejar per ell. Llavors es presentà Jesús. El Baptista dubtava, però Jesús insistí i va rebre el baptisme. L'Esperit Sant en forma de colom va baixar sobre Jesús i es va sentir la veu del *701*
cel que proclamava: «Aquest és el meu Fill, l'Estimat» (Mt 3,13-17). És la manifestació («Epifania») de Jesús com a Messies d'Israel i Fill de Déu. *438*

536. El baptisme de Jesús és, per la seva banda, l'acceptació i la inauguració de la seva missió de Servidor sofrent. Es deixa comptar entre els pecadors[9]. Ja

1. Cf. Rm 5,19. 2. Pau VI, discurs del 5 de gener de 1964 a Natzaret. 3. Cf. Lc 2,41-52. 4. Cf. Lc 2,23. 5. Cf. Ac 1,22. 6. Cf. Lc 3,10-14. 7. Cf. Mt 3,7. 8. Cf. Mt 21,32. 9. Cf. Is 53,12.

606 és «l'Anyell de Déu que pren sobre seu el pecat del món» (Jn 1,29); ja anticipa
1224 el «baptisme» de la seva mort sangonosa[1]; ja ve a «completar tota justícia» (Mt 3,15, és a dir, se sotmet del tot a la voluntat del seu Pare: dóna el consentiment per amor a aquest baptisme de mort per la remissió dels nostres pecats[2]. A aquesta acceptació respon la veu del Pare que posa tota la seva complaença en el seu
444 Fill[3]. L'Esperit que Jesús posseeix en plenitud des de la seva concepció «es posa»
727 damunt d'ell (Jn 1,32-33)[4]. Ell en serà la font per a tota la humanitat. A l'hora del
739 seu baptisme «el cel s'obrí» (Mt 3,16) —l'havia tancat el pecat d'Adam—, i l'aigua és santificada quan hi davallen Jesús i l'Esperit Sant, preludi de la nova creació.

1262 **537.** Pel baptisme, el cristià és sacramentalment assimilat a Jesús, el qual anticipa en el seu baptisme la seva mort i la seva resurrecció; ha d'entrar en aquest misteri d'abaixament humil i de penediment, ha de baixar a l'aigua amb Jesús per sortir-ne amb ell, ha de renéixer de l'aigua i de l'Esperit per esdevenir, en el Fill, també ell un fill estimat del Pare i «viure en una vida nova» (Rm 6,4).

628 Sepultem-nos en el Crist pel baptisme, a fi de ressuscitar amb ell. Baixem amb ell, per ser elevats amb ell; pugem amb ell, per ser glorificats amb ell[5].

Tot el que va esdevenir-se en el Crist ens fa conèixer que, després del bany de l'aigua, l'Esperit Sant baixa damunt nostre des del cel i que, adoptats per la Veu del Pare, esdevenim fills de Déu[6].

La temptació de Jesús

538. Els Evangelis parlen d'un temps de solitud de Jesús al desert immediatament després del baptisme de Joan: «Portat per l'Esperit» al desert, Jesús hi passa quaranta dies sense menjar. Viu amb les bèsties salvatges i els àngels el
394 serveixen[7]. Al final d'aquest temps, Satanàs el tempta tres vegades mirant de
518 posar obstacles a la seva actitud filial envers Déu. Jesús rebutja aquests atacs, que recapitulen les temptacions d'Adam al paradís i d'Israel al desert, i el diable s'allunya d'ell «fins a una altra oportunitat» (Lc 4,13).

539. Els Evangelis indiquen el sentit salvífic d'aquest esdeveniment misteriós. Jesús és el nou Adam, que es manté fidel allí on el primer va sucumbir a
397 la temptació. Jesús duu a terme perfectament la vocació d'Israel: al revés d'aquells que antigament havien provocat Déu durant quaranta anys al desert[8], el Crist es revela com el Servidor de Déu totalment obedient a la voluntat divina.
385 Amb això, Jesús és el vencedor del diable: «ha lligat l'home fort» per arrabassar-li el botí (Mc 3,27). La victòria de Jesús sobre el temptador al desert anti-
609 cipa la victòria de la passió, obediència suprema del seu amor filial al Pare.

1. Cf. Mc 10,38; Lc 10,50. 2. Cf. Mt 26,39. 3. Cf. Lc 3,22; Is 42,1. 4. Cf. Is 11,2. 5. St. Gregori Nazianzè, or. 40, 9. 6. St. Hilari, Mat. 2. 7. Cf. Mc 1,12-13. 8. Cf. Sl 95,10.

540. La temptació de Jesús manifesta la manera que té el Messies de ser Fill de Déu, en oposició a aquella que Satanàs li proposa i que els homes[1] desitgen atribuir-li. Vet aquí per què el Crist va vèncer el temptador *per nosaltres:* «Que no tenim pas un Gran Sacerdot que no pugui compadir-se de les nostres febleses, provat en tot d'una manera semblant, llevat del pecat» (He 4,15). L'Església s'uneix cada any, durant els quaranta dies de la *Quaresma,* al misteri de Jesús al desert. *2119* *519-2849* *1438*

«El Regne de Déu és a prop»

541. «Després que Joan fou empresonat, anà Jesús a la Galilea, predicant l'Evangeli de Déu: S'ha complert el temps, deia, i és a prop el Regne de Déu; convertiu-vos i creieu en la Bona Nova» (Mc 1,15). «Per complir la voluntat del Pare, el Crist va inaugurar el Regne del cel sobre la terra»[2]. La voluntat del Pare és «elevar els homes a la comunió de la vida divina»[3]. Ho fa aplegant els homes entorn del seu Fill, Jesucrist. Aquest aplec és l'Església, que és a la terra «la llavor i el començament del Regne de Déu»[4]. *2816* *763* *669, 768, 865*

542. Crist és al cor d'aquesta reunió dels homes en «la família de Déu». Ell els convoca al seu voltant per la paraula, pels signes que manifesten el Regne de Déu, per la missió dels seus deixebles. Realitzarà l'adveniment del seu Regne sobretot amb el gran misteri de la Pasqua: la seva mort en creu i la Resurrecció: «Quan seré alçat damunt la terra, atrauré tothom cap a mi» (Jn 12,32). Tots els homes són cridats a aquesta unió amb el Crist[5]. *2233* *789*

L'anunci del Regne de Déu

543. *Tots els homes* són cridats a entrar al Regne. Anunciat primer als fills d'Israel[6], aquest Regne messiànic és destinat a acollir els homes de totes les nacions[7]. Per accedir-hi, cal acollir la paraula de Jesús: *764*

> La paraula del Senyor és comparada a una llavor sembrada en un camp. Els qui l'escolten amb fe i són agregats al petit ramat del Crist han acollit el seu Regne. Després, per la seva pròpia força, la llavor creix fins al temps de la sega[8].

544. El Regne pertany *als pobres i als petits,* és a dir, als qui l'han acollit amb un cor humil. Jesús és enviat a «portar la Bona Nova als pobres» (Lc 4,18)[9]. Els declara benaurats perquè «el Regne del cel és per a ells» (Mt 5,3). El Pare s'ha dignat a revelar «als petits» allò que s'amaga als savis i als prudents[10]. Jesús conviu amb els pobres. Des del bressol fins a la creu, sap què és tenir fam[11], set[12] i no tenir «on reposar el cap»[13]. Més encara, s'identifica amb els po- *709* *2443* *2546*

1. Cf. Mt 16,21-23. 2. LG 3. 3. LG 2. 4. LG 5. 5. Cf. LG 3. 6. Cf. Mt 10,5-7. 7. Cf. Mt 8,11; 28,19. 8. LG 5. 9. Cf. 7,22. 10. Cf. Mt 11,25. 11. Cf. Mc 2,23-26; Mt 21,18. 12. Cf. Jn 4,6-7; 19,28. 13. Cf. Lc 9,58.

bres de tota mena i fa de l'amor actiu envers ells la condició de l'entrada al seu Regne[1].

1443 **545.** Jesús invita *els pecadors* a la taula del Regne: «No he vingut a cridar els
588, 1846 justos, sinó els pecadors» (Mc 2,17)[2]. Els invita a la conversió, sense la qual no
es pot entrar al Regne, però els mostra amb paraules i fets la misericòrdia
1439 sense límits del seu Pare envers ells[3] i la immensa «joia del cel per un sol
pecador que es converteix» (Lc 15,7). La prova suprema d'aquest amor serà el
sacrifici de la seva pròpia vida «en remissió dels pecats» (Mt 26,28).

2613 **546.** Jesús crida a entrar al Regne a través de les *paràboles*, tret típic del seu
ensenyament[4]. Amb elles invita al banquet del Regne[5]; però demana també
una elecció radical: per adquirir el Regne, cal donar-ho tot[6]. Les paraules no
són suficients, calen els fets[7]. Les paràboles són com miralls per a l'home:
¿acull la paraula com una terra dura o com una terra bona?[8] què en fa dels
talents rebuts?[9] Jesús i la presència del Regne en el món són secretament al
542 cor de les paràboles. Cal entrar al Regne, és a dir, fer-se deixeble del Crist, per
«conèixer els misteris del Regne del cel» (Mt 13,11). Per als qui es queden
«fora», tot resulta enigmàtic[10].

Els signes del Regne de Déu

670 **547.** Jesús acompanya les seves paraules amb molts «miracles, prodigis i
439 senyals» (Ac 2,22) que manifesten que el Regne és present en ell. Donen
testimoniatge que Jesús és el Messies anunciat[11].

156 **548.** Els signes realitzats per Jesús testimonien que el Pare l'ha enviat[12].
2616 Conviden a creure en ell[13]. Als qui s'adrecen a ell amb fe, els concedeix el que
demanen[14]. Els miracles enforteixen la fe en aquell que fa les obres del seu
574 Pare: donen testimoni que és el Fill de Déu[15]. Però també poden ser «ocasió
de caiguda» (Mt 11,6). No volen satisfer la curiositat i els desigs màgics. Mal-
447 grat els seus miracles tan evidents, Jesús és rebutjat per alguns[16]. L'acusen
d'actuar amb el poder dels dimonis[17].

549. Deslliurant alguns homes dels mals terrenals de la fam[18], de la injustí-
1503 cia[19], de la malaltia i de la mort[20], Jesús va presentar uns signes messiànics.
Tanmateix no va venir a suprimir tots els mals d'aquest món[21], sinó a alliberar
440 els homes de l'esclavitud més greu, la del pecat[22], que és l'obstacle en la voca-
ció de fills de Déu i la causa de totes les servituds humanes.

1. Cf. Mt 25,31-46. 2. Cf. 1Tm 1,15. 3. Cf. Lc 15,11-32. 4. Cf. Mc 4,33-34. 5. Cf. Mt 22,1-14. 6. Cf. Mt 13,44-45. 7. Cf. Mt 21,28-32. 8. Cf. Mt 13,3-9. 9. Cf. Mt 25,14-30. 10. Cf. Mt 13,10-15. 11. Cf. Lc 7,18-23. 12. Cf. Jn 5,36; 10,25. 13. Cf. Jn 10,38. 14. Cf. Mc 5,25-34; 10, 52, etc. 15. Cf. Jn 10,31-38. 16. Cf. Jn 11,47-48. 17. Cf. Mc 3,22. 18. Cf. Jn 6,5-15. 19. Cf. Lc 19,8. 20. Cf. Mt 11,5. 21. Cf. Lc 12,13.14; Jn 18,36. 22. Cf. Jn 8,34-36.

550. La vinguda del Regne de Déu és la desfeta del Regne de Satanàs[1]: «Si és amb l'Esperit de Déu que expulso els dimonis, és que ha arribat a vosaltres el Regne de Déu» (Mt 12,28). Els *exorcismes* de Jesús alliberen els homes de la influència dels dimonis[2]. Anticipen la gran victòria de Jesús sobre «el príncep d'aquest món» (Jn 12,31). Per la creu del Crist el Regne de Déu serà definitivament establert: «Déu ha regnat des de la creu»[3]. *394* *1673* *440, 2816*

«Les claus del Regne»

551. Des del començament de la seva vida pública, Jesús va escollir dotze homes per anar amb ell i participar de la seva missió[4]. Els donà part en la seva autoritat «i els envià a proclamar el Regne de Déu i a guarir» (Lc 9,2). Sempre més van restar associats al Regne del Crist. Per ells el Crist dirigeix l'Església: *858* *765*

> Així com el meu Pare ha disposat de la dignitat reial a favor meu, així també jo en disposo a favor vostre, de manera que mengeu i begueu a la meva taula en el meu Regne i segueu en trons regint les dotze tribus d'Israel (Lc 22,29 – 30).

552. En el col·legi dels Dotze, Simó Pere tenia el primer lloc[5]. Jesús li confià una missió única. Gràcies a una revelació que venia del Pare, Pere havia confessat: «Vós sou el Crist, el Fill del Déu vivent». Llavors nostre Senyor li declarà: «Tu ets Pere, i sobre aquesta pedra jo edificaré la meva Església, i les portes del reialme de la mort no la dominaran» (Mt 16,18). El Crist, «Pedra viva» (1Pe 2,4), assegura a la seva Església edificada sobre Pere la victòria sobre els poders de la mort. Pere, per la seva confessió de fe, serà la roca incommovible de l'Església. Tindrà la missió de guardar aquesta fe de tot defalliment i de refermar-hi els seus germans[6]. *880* *153, 442* *424*

553. Jesús va confiar a Pere una autoritat específica: «Et donaré les claus del regne del cel, i allò que lligaràs a la terra, serà lligat al cel, i allò que deslligaràs a la terra, serà deslligat al cel» (Mt 16,19). El «poder de les claus» designa l'autoritat per governar la casa de Déu, que és l'Església. Jesús, el «Bon Pastor» (Jn 10,11), va confirmar aquesta misió després de la seva Resurrecció: «Pastura les meves ovelles» (Jn 21,15-17. El poder de «lligar i deslligar» significa l'autoritat per absoldre els pecats, pronunciar judicis doctrinals i prendre decisions disciplinars dintre l'Església. Jesús ha confiat aquesta autoritat a l'Església pel ministeri dels apòstols[7] i particularment de Pere, l'únic a qui ell va confiar explícitament les claus del Regne. *381* *1445* *641, 881*

1. Cf. Mt 12,26. 2. Cf. Lc 8,26-39. 3. Himne «Vexilla Regis». 4. Cf. Mc 3,13-19. 5. Cf. Mc 3,16; 9,2; Lc 24,34; 1Co 15,5. 6. Cf. Lc 22,32. 7. Cf. Mt 18,18.

Un tast del Regne: la transfiguració

554. Des del dia que Pere va confessar que Jesús és el Crist, el Fill del Déu vivent, el Mestre «començà a manifestar als seus deixebles que li calia anar a Jerusalem i patir molt (...) i ser mort, i ressuscitar al tercer dia» (Mt 16,21). Pere va rebutjar aquest anunci[1], i els altres no el van pas comprendre millor[2].
697, 2600 Dintre aquest context se situa l'episodi misteriós de la transfiguració de Jesús[3] dalt d'una muntanya en presència de tres testimonis escollits per ell: Pere, Jaume i Joan. La cara i els vestits de Jesús van tornar-se resplendents, van aparèixer Moisès i Elies i li «parlaven del seu traspàs que havia d'acomplir a Jerusalem» (Lc 9,31). Un núvol els cobrí i es va sentir una veu del cel que deia:
444 «Aquest és el meu Fill, el meu elegit. Escolteu-lo» (Lc 9,35).

555. Per un moment, Jesús va deixar veure la seva glòria divina, confirmant així la confessió de Pere. D'aquesta manera ensenyava que «per entrar a la
2576, 2583 seva glòria» havia de passar per la creu a Jerusalem. Moisès i Elies havien vist la glòria de Déu a la muntanya. La llei i els profetes havien anunciat els sofriments del Messies[4]. La passió de Jesús era volguda pel Pare: el Fill actuava com
257 a Servent de Déu[5]. El núvol indicava la presència de l'Esperit Sant: «Tota la Trinitat s'hi feu present: el Pare en la veu, el Fill en l'home, l'Esperit en el núvol lluminós»[6]:

> Us vau transfigurar a la muntanya i, en tant que n'eren capaços, els deixebles van contemplar la vostra glòria, oh Crist Déu, perquè quan us veiessin crucificat, comprenguessin que la vostra passió era voluntària i anunciessin al món que vós sou verament la irradiació del Pare[7].

556. Al llindar de la vida pública, el baptisme; al llindar de la Pasqua, la transfiguració. Amb el baptisme de Jesús «es manifestà el misteri de la nostra regeneració»: el nostre baptisme; la transfiguració és «el sagrament de la sego-
1003 na regeneració»: la nostra pròpia resurrecció[8]. Des d'ara participem a la Resurrecció del Senyor per l'Esperit Sant que actua en els sagraments del Cos del Crist. La transfiguració ens dóna un tast de la vinguda gloriosa del Crist «que transformarà el nostre pobre cos per fer-lo semblant al seu cos gloriós» (Fl 3,21). Però també ens recorda que ens cal passar «per moltes tribulacions per entrar al Regne de Déu» (Ac 14,22):

> Pere encara no ho havia entès quan desitjava viure amb el Crist a la muntanya[9]. Això, Pere, t'ho ha reservat per a després de la mort. Per ara, ell et diu: Baixa a patir sobre la terra, a servir sobre la terra, a ser menyspreat i crucificat sobre

1. Cf. Mt 16,22-23. 2. Cf. Mt 17,23; Lc 9,45. 3. Cf. Mt 17,1-8 par.; 2Pe 1,16-18. 4. Cf. Lc 24,27. 5. Cf. Is 42,1. 6. St. Tomàs d'A., s. th., 3, 45, 4, ad 2. 7. Litúrgia bizantina, Kontakion de la festa de la Transfiguració. 8. Cf. St. Tomàs d'A., s. th., 3, 45, 4, ad 2. 9. Cf. Lc 9,33.

la terra. La Vida baixa per fer-se matar. El Pa baixa per tenir fam. El Camí baixa per fatigar-se caminant. La Font baixa per tenir set. I tu refuses el sofriment?[1]

L'anada de Jesús a Jerusalem

557. «En complir-se els dies en què havia de ser endut d'aquest món, decidí d'encaminar-se a Jerusalem» (Lc 9,51)[2]. Amb aquesta decisió, significava que pujava a Jerusalem disposat a morir-hi. En tres tongades havia anunciat la seva passió i la seva Resurrecció[3]. Quan va a Jerusalem, diu: «No convé que un profeta mori fora de Jerusalem» (Lc 13,33).

558. Jesús recorda el martiri dels profetes morts a Jerusalem[4]. Però persisteix a cridar Jerusalem que es reuneixi amb ell: «Quantes vegades he volgut aplegar els teus fills, tal com una lloca aplega els seus pollets sota les seves ales, i no ho heu volgut» (Mt 23,37b). Quan veu Jerusalem, plora per ella, i exhala encara un cop més el desig del seu cor: «Si haguessis conegut en aquest dia, tu també, allò que et duu a la pau! En canvi, ha estat amagat als teus ulls» (Lc 19,41-42).

L'entrada messiànica de Jesús a Jerusalem

559. Com acollirà Jerusalem el Messies? Jesús s'havia sostret a tota temptativa de fer-lo rei[5], però ara prepara els detalls de la seva entrada messiànica a la ciutat de «David, el seu pare» (Lc 1,32)[6]. Va ser aclamat com a fill de David, com el qui porta la salvació (*Hosanna* vol dir «salva!», «dóna la salvació!»). El «Rei de la glòria» (Sl 24,7-10) entra a la seva ciutat «muntat sobre un pollí» (Za 9,9): no conquereix la Filla de Sió, figura de la seva Església, amb l'astúcia o la violència, sinó amb la humilitat que dóna testimoni de la Veritat[7]. Per això els súbdits del seu Regne aquell dia són els infants[8] i els «pobres de Déu», que l'aclamen tal com els àngels l'anunciaven als pastors[9]. La seva aclamació: «Beneït el qui ve en nom del Senyor» (Sl 118,26), l'Església l'ha feta seva en el *333*
«Sanctus» de la litúrgia eucarística per obrir el memorial de la Pasqua del *1352*
Senyor.

560. *L'entrada de Jesús a Jerusalem* manifesta la vinguda del Regne que el *550, 2816*
Rei Messies va realitzar per la Pasqua de la seva mort i Resurrecció. Amb aquesta celebració del diumenge de Rams, la litúrgia de l'Església obre la Setmana Santa. *1169*

1. St. Agustí, serm. 78, 6. 2. Cf. Jn 13,1. 3. Cf. Mc 8,31-33; 9,31-32; 10,32-34. 4. Cf. Mt 27,37a. 5. Cf. Jn 6,15. 6. Cf. Mt 21,1-11. 7. Cf. Jn 18,37. 8. Cf. Mt 21,15-16; Sl 8,3. 9. Cf. Lc 19,38; 2,14.

EN RESUM

561. *«Tota la vida del Crist va ser un ensenyament continu: els seus silencis, els seus miracles, les seves accions, la seva pregària, el seu amor als homes, la seva predilecció pels petits i els pobres, l'acceptació del sacrifici total sobre la creu per la redempció del món, la seva Resurrecció, són l'actuació de la seva paraula i l'acompliment de la Revelació»*[1].

562. *Els deixebles del Crist han de conformar-se-li fins que el Crist es formi en ells*[2]. *«Per això som assumits en els misteris de la seva vida, configurats a ell, associats a la seva mort i a la seva Resurrecció, mentre esperem de ser-ho al seu Regne»*[3].

563. *Pastors o mags, no podem arribar a Déu aquí a la terra sinó agenollant-nos davant el pessebre de Betlem i adorant-lo amagat en la feblesa d'un infant.*

564. *Per la seva obediència a Maria i a Josep, pel seu treball humil durant molts anys a Natzaret, Jesús ens dóna exemple de santedat en la vida diària de la família i del treball.*

565. *Des del començament de la seva vida pública des del seu Baptisme, Jesús és el «Servent» consagrat del tot a l'obra redemptora que tindrà acompliment en el «baptisme» de la passió.*

566. *La temptació al desert presenta Jesús, Messies humil, que triomfa de Satanàs amb la seva adhesió total al designi de salvació volgut pel Pare.*

567. *El Regne del cel ha estat inaugurat a la terra pel Crist: «Brilla als ulls dels homes amb la paraula, les obres i la presència del Crist»*[4]. *L'Església és la llavor i el començament d'aquest Regne. Les seves claus són confiades a Pere.*

568. *La transfiguració del Crist té per finalitat reforçar la fe dels apòstols durant la passió. Aquella pujada a «la muntanya alta» preparava una altra pujada, la del Calvari. El Crist, Cap de l'Església, manifesta el que aquest Cos conté i irradia en els sagraments: «l'esperança de la Glòria» (Col 1,27)*[5].

569. *Jesús va pujar voluntàriament a Jerusalem, tot i saber que moriria de mort violenta, a causa de la contradicció dels pecadors*[6].

570. *L'entrada de Jesús a Jerusalem manifesta l'adveniment del Regne que el Rei-Messies, acollit a la seva ciutat pels infants i els humils de cor, va dur a terme per la Pasqua de la seva Mort i de la seva Resurrecció.*

1. CT 9. 2. Cf. Ga 4,19. 3. Cf. LG 7. 4. LG 5. 5. Cf. St. Lleó el Gran, serm. 51, 3. 6. Cf. He. 12,3.

ARTICLE 4 «Jesucrist patí sota el poder de Ponç Pilat, fou crucificat, mort i sepultat»

571. El misteri pasqual de la creu i la Resurrecció del Crist és al centre de la Bona Nova que els apòstols, i l'Església després d'ells, han d' anunciar al món. El designi salvador de Déu s'ha acomplert «una vegada per sempre» (He 9,26) amb la mort redemptora del seu Fill Jesucrist. *1067*

572. L'Església és fidel a «la interpretació de totes les Escriptures» que el mateix Jesucrist havia donat, tant abans com després de la Pasqua: «No calia *599* potser que el Messies patís tot això i així entrés a la seva glòria?» (Lc 24,26-27.44-45). Els sofriments del Crist van prendre una forma històrica concreta pel fet que va ser «rebutjat pels ancians, els grans sacerdots i els escribes» (Mc 8,31), els quals «el van lliurar als pagans, perquè l'escarnissin, l'assotessin i el clavessin a la creu» (Mt 20,19).

573. La fe, doncs, pot mirar d'aprofundir en les circumstàncies de la mort *158* de Jesús, transmeses fidelment pels Evangelis[1] i aclarides per altres fonts històriques, a fi d'entendre millor el sentit de la redempció.

PARÀGRAF 1 Jesús i Israel

574. Des del començament del ministeri públic de Jesús, alguns fariseus i *530* partidaris d'Herodes, amb alguns sacerdots i escribes, es van posar d'acord per perdre'l[2]. Amb motiu d'alguns dels seus actes (expulsió de dimonis[3], perdó dels pecats[4], guaricions en dissabte[5], interpretació original dels preceptes de puresa legal[6], familiaritat amb publicans i pecadors públics[7]), Jesús va semblar suspecte de possessió diabòlica a alguns malintencionats[8]. El van acusar de blasfem[9] i de fals profeta[10], crims religiosos que la llei castigava amb la pena *591* de mort per lapidació[11].

575. Alguns actes i paraules de Jesús van ser «signes de contradicció» (Lc 2,34) per a les autoritats religioses de Jerusalem —aquelles que l'Evangeli de sant Joan anomena sovint «els jueus»—[12], més encara que per al conjunt del poble de Déu[13]. Tanmateix, aquestes relacions amb els fariseus no foren exclusivament polèmiques. Eren fariseus els qui primer el van advertir del perill que corria[14]. Jesús fa l'elogi d'alguns fariseus, com l'escriba de Mc 12,34, i menja, de vegades, a casa de fariseus[15]. Jesús confirma algunes doctrines ensenyades per grups religiosos escollits del poble de Déu: la resurrecció dels morts[16], *993*

1. Cf. DV 19. 2. Cf. Mc 3,6. 3. Cf. Mt 12,24. 4. Cf. Mc 2,7. 5. Cf. Mc 3,1-6. 6. Cf. Mc 7,14-23. 7. Cf. Mc 2,14-17. 8. Cf. Mc 3,22; Jn 8,48; 10,20. 9. Cf. Mc 2,7; Jn 5,18; 10,33. 10. Cf. Jn 7,12; 7,52. 11. Cf. Jn 8,59; 10,31. 12. Cf. Jn 1,19; 2,18; 5,10; 7,13; 9,22; 18,12; 19,38; 20,19. 13. Cf. Jn 7,48-49. 14. Cf. Lc 13,31. 15. Cf. Lc 7,36; 14,1. 16. Cf. Mt 22,23-34; Lc 20,39.

les formes de pietat (almoina, dejuni i oració)[1], el costum d'adreçar-se a Déu com a Pare i el caràcter central del manament de l'amor a Déu i al proïsme[2].

576. Als ulls de molta gent d'Israel, semblava que Jesús actués contra les institucions essencials del Poble elegit:
— l'obediència a tots els preceptes de la llei escrita i —per als fariseus— interpretada segons la tradició oral;
— el caràcter central del temple de Jerusalem, com a lloc sant on Déu habita d'una manera privilegiada;
— la fe en el Déu únic, de la glòria del qual cap home no pot participar.

I. JESÚS I LA LLEI

1965 **577.** Jesús va fer un advertiment solemne al principi del sermó de la muntanya, quan va presentar la Llei donada per Déu al Sinaí —en la Primera Aliança— a la llum de la gràcia de la Nova Aliança:

> No us penseu pas que he vingut a abolir la Llei o els profetes; no he vingut a
> *1967* abolir, sinó a completar. Perquè en veritat us ho dic: mentre no passin el cel i la terra, no passarà ni una iod ni un àpex de la Llei, que no s'hagi complert. Aquell, doncs, que violarà un d'aquests manaments més petits, i així ho ensenyarà als altres, serà tingut pel més petit al Regne del cel; en canvi, aquell qui ho compleixi i ho ensenyi, serà tingut per gran al Regne del cel (Mt 5,17-19).

578. Jesús, el Messies d'Israel, el més gran en el Regne del cel, completa-
1953 va la Llei i l'executava íntegrament, fins els preceptes més petits, segons les seves pròpies paraules. Fins és l'únic que ho pogué fer perfectament[3]. Els jueus, segons confessió d'ells mateixos, mai no van poder complir la Llei del tot, sense violar-ne cap dels preceptes menors[4]. Per això cada any, per la festa de l'Expiació, els fills d'Israel demanaven perdó a Déu per les transgressions de la Llei. La Llei constituïa un tot, com recorda sant Jaume: «Qualsevol qui observa tota la Llei, però manca en un punt, esdevé reu de tots» (Jm 2,10)[5].

579. Aquest principi de la integritat de l'observança de la Llei, no solament en la lletra, sinó també en l'esperit, era molt apreciat pels fariseus. Aplicant-lo a Israel, van portar molts jueus del temps de Jesús a un zel religiós extremat[6]. Si aquest zel no desembocava en una casuística «hipòcrita»[7], podia preparar el poble per a un certa intervenció de Déu insospitada, que serà el compliment perfecte de la Llei per l'únic Just que ocupa el lloc de tots els pecadors[8].

1. Cf. Mt 6,2-18. 2. Cf. Mc 12,28-34. 3. Cf. Jn 8,46. 4. Cf. Jn 7,19; Ac 13,38-41; 15,10. 5. Cf. Ga 3,10; 5,3. 6. Cf. Rm 10,2. 7. Cf. Mt 15,3-7; Lc 11,39-54. 8. Cf. Is 53,11; He 9,15.

580. El compliment perfecte de la Llei només podia ser obra del Legislador diví, nascut subjecte a la Llei en la persona del Fill[1]. En Jesús, la Llei ja no 527
es presenta gravada en taules de pedra, sinó «al fons del cor» (Jr 31,33) del Servent, el qual, perquè «porta fidelment el dret» (Is 42,3), esdevé «l'aliança del poble» (Is 42,6). Jesús compleix la Llei fins al punt de prendre damunt seu «la maledicció de la Llei» (Ga 3,13), en què incorren els qui no «practiquen tots els preceptes de la Llei» (Ga 3,10). La mort del Crist, efectivament, «ha estat per redimir les transgressions comeses sota la primera aliança» (He 9,15).

581. Jesús va aparèixer als ulls dels jueus i dels seus caps espirituals com un «rabí»[2]. Sovint argumentava dins el marc de la interpretació rabínica de la Llei[3]. Però, al mateix temps, Jesús no podia menys de desconcertar els doctors de la Llei, perquè no s'acontentava amb presentar la seva interpretació al costat de les que donaven ells: 2054
«Ensenyava com el qui té autoritat, i no com els escribes» (Mt 7,28-29). En ell hi ha la mateixa Paraula de Déu que havia ressonat al Sinaí per donar la Llei escrita a Moisès i que ara es fa sentir de nou a la muntanya de les benaurances[4]. No aboleix la Llei, però la completa donant-li l'última interpretació d'una manera divina: «Heu sentit que es va dir als antics (...), però jo us dic» (Mt 5,33-34). Amb aquesta mateixa autoritat divina desautoritza certes «tradicions humanes» (Mc 7,8) dels fariseus que «anullen la Paraula de Déu» (Mc 7,13).

582. Anant més lluny, Jesús completa la Llei sobre la puresa dels aliments, tan important en la vida diària dels jueus. En revela el sentit «pedagògic»[5] amb una interpretació divina: «Tot allò que de fora entra en l'home no pot embrutar-lo (...) —així declarava purs tots els aliments—. És allò que surt de l'home el que l'embruta, perquè de dintre el cor de l'home provenen els pensaments dolents» (Mc 7,18-21). In- 368
terpretant definitivament la Llei amb autoritat divina, Jesús va topar amb certs escribes que no admetien aquella interpretació, garantida, tanmateix, pels signes divins que l'acompanyaven[6]. Això val, sobretot, per a la qüestió del Sàbat. Jesús recorda so- 548
vint, amb arguments rabínics[7], que el repòs del dissabte no és conculcat pel servei de 2173
Déu[8] o del proïsme[9] que les seves guaricions practicaven.

II. JESÚS I EL TEMPLE

583. Jesús, com els profetes d'abans d'ell, va sentir per al temple el més profund respecte. Hi va ser presentat per Josep i Maria quaranta dies després de néixer[10]. A l'edat de dotze anys, va decidir de quedar-se al temple per 529
recordar als seus pares que es devia als afers del seu Pare[11]. Cada any hi pujava, 534

1. Cf. Ga 4,4. 2. Cf. Jn 11,28; 3,2; Mt 22,23-24.34-36. 3. Cf. Mt 12,5; 9,12; Mc 2,23-27; Lc 6,6-9; Jn 7,22-23. 4. Cf. Mt 5,1. 5. Cf. Ga 3,24. 6. Cf. Jn 5,36; 10,25.37-38; 12,37. 7. Cf. Mc 2,25-27; Jn 7,22-24. 8. Cf. Mt 12,5; Nm 28,9. 9. Cf. Lc 13,15-16; 14,3-4. 10. Cf. Lc 2,22-39. 11. Cf. Lc 2,46-49.

almenys per la Pasqua, durant la seva vida oculta[1]; el seu ministeri públic està marcat pels seus pelegrinatges a Jerusalem en les grans festes jueves[2].

584. Jesús va pujar al temple com al lloc privilegiat del trobament amb
2599 Déu. El temple era per a ell la casa del seu Pare, una casa d'oració. I s'indigna quan veu que el seu pati exterior s'ha convertit en un mercat[3]. Si treu els mercaders del temple, és per amor zelós envers el seu Pare: «No feu de la casa del meu Pare una casa de comerç. Els seus deixebles es van recordar que està escrit: «El zel de la vostra casa em devora«(Sl 69,10)» (Jn 2,16-17). Després de la Resurrecció, els apòstols guardaven un respecte religiós envers el temple[4].

585. Però, al llindar de la passió, Jesús va anunciar la ruïna d'aquell edifici esplèndid, del qual no quedarà pedra sobre pedra[5]. Aquí hi ha l'anunci d'un signe dels darrers temps, que s'obriran amb al seva pròpia Pasqua[6]. Però aquesta profecia va poder ser tergiversada per falsos testimonis durant el seu interrogatori a casa del gran sacerdot[7], i li va ser retreta en forma d'injúria quan era clavat a la creu[8].

586. Lluny d'haver estat hostil al temple[9], on va donar l'essencial del seu ensenyament[10], Jesús va voler pagar l'impost del temple, associant-se a Pere[11], que acabava de posar com a fonament de la seva futura Església[12]. Més encara,
797 es va identificar amb el temple presentant-se com l'estança definitiva de Déu entre els homes[13]. Per això la seva mort corporal[14] anuncia la destrucció del temple, que manifestarà l'entrada a la nova edat de la història de la salvació:
1179 «Ve l'hora que ni en aquesta muntanya ni a Jerusalem no adorareu el Pare» (Jn 4,21)[15].

III. JESÚS I LA FE D'ISRAEL EN EL DÉU ÚNIC I SALVADOR

587. Si la Llei i el temple de Jerusalem van poder ser ocasió de «contradicció»[16] de part de Jesús per a les autoritats religioses d'Israel, va ser, tanmateix, la remissió dels pecats, obra divina per excel·lència, allò que va constituir la veritable pedra d'ensopec[17].

588. Jesús va escandalitzar els fariseus menjant amb els publicans i els pecadors[18] amb tanta familiaritat com amb ells mateixos[19]. Contra aquells d'entre

1. Cf. Lc 2,41. 2. Cf. Jn 2,13-14; 5,1.14; 7,1.10.14; 8,2; 10,22-23. 3. Cf. Mt 21,13. 4. Cf. Ac 2,46; 3,1; 5,20.21; etc. 5. Cf. Mt 24,1-2. 6. Cf. Mt 24,3; Lc 13,35. 7. Cf. Mc 14,57-58. 8. Cf. Mt 27,39-40. 9. Cf. Mt 8,4; 23,21; Lc 17,14; Jn 4,22. 10. Cf. Jn 18,20. 11. Cf. Mt 17,24-27. 12. Cf. Mt 16,18. 13. Cf. Jn 2,21; Mt 12,6. 14. Cf. Jn 2,18-22. 15. Cf. Jn 4,23-24; Mt 27-51; He 9,11; Ap 21,22. 16. Cf. Lc 2,34. 17. Cf. Lc 20,17-18; Sl 118,22. 18. Cf. Lc 5,30. 19. Cf. Lc 7,36; 11,37; 14,1.

ells que «es refiaven d'ells mateixos, creient que eren justos, i menyspreaven els altres» (Lc 18,9)[1], Jesús va afirmar: «No he vingut a cridar justos, sinó pecadors, perquè es converteixin» (Lc 5,32). Va anar encara més lluny proclamant davant els fariseus que el pecat és universal[2] i que els qui pretenen no tenir necessitat de salvació s'enceguen ells mateixos[3]. *545*

589. Jesús va escandalitzar, sobretot, perquè va identificar la seva conducta misericordiosa envers els pecadors amb l'actitud de Déu mateix amb ells[4]. Fins va arribar a deixar entendre que, compartint la taula amb els pecadors[5], els admetrà al banquet messiànic[6]. Però va ser principalment perdonant els pecats que Jesús va posar les autoritats religioses d'Israel enfront d'un dilema. Prou que, espantats, ho deien amb precisió: «Només Déu pot perdonar els pecats» (Mc 2,7). Jesús, perdonant els pecats, o bé blasfemava perquè era un home que es feia igual a Déu[7], o bé deia la veritat i llavors la seva persona feia present i revelava el nom de Déu[8]. *431, 1441* *432*

590. Només la identitat divina de la persona de Jesús pot justificar una exigència tan absoluta com aquesta: «El qui no està amb mi està contra mi» (Mt 12,30). També quan diu que ell és «més que Jonàs (...), més que Salomó» (Mt 12,41-42), «més que el temple» (Mt 12,6); quan recorda, amb referència a ell mateix, que David va anomenar Senyor seu[9] el Messies; quan afirma: «Abans que Abraham existís, Jo sóc» (Jn 8,58); i també: «Jo i el Pare som una sola cosa» (Jn 10,30). *253*

591. Jesús va demanar a les autoritats religioses d'Israel de creure en ell a causa de les obres del seu Pare que ell acomplia[10]. Però un acte de fe com aquest havia de passar per una misteriosa mort a si mateix i per un nou «naixement de dalt» (Jn 3,7) a impuls de l'atracció de la gràcia divina[11]. Una exigència de conversió així davant una manera tan sorprenent de complir-se les promeses[12] permet de comprendre el tràgic menyspreu del Sanedrí quan creu que Jesús mereix la mort per blasfem[13]. Els seus membres van obrar, a la vegada, per «ignorància»[14] i per «l'endurimient» (Mc 3,5; Rm 11,25) de «la incredulitat» (Rm 11,20). *526* *574*

EN RESUM

592. *Jesús no va abolir la Llei del Sinaí, sinó que va completar-la[15] amb tanta perfecció[16] que va arribar a revelar-ne el sentit últim[17] i a rescatar les transgressions contra ella[18].*

1. Cf. Jn 7,49; 9,34. 2. Cf. Jn 8,33-36. 3. Cf. Jn 9,40-41. 4. Cf. Mt 9,13; Os 6,6. 5. Cf. Lc 15,1-2. 6. Cf. Lc 15,23-32. 7. Cf. Jn 5,18; 10,33. 8. Cf. Jn 17,6.26. 9. Cf. Mt 12,36.37. 10. Cf. Jn 10,36-38. 11. Cf. Jn 6,44. 12. Cf. Is 53,1. 13. Cf. Mc 3,6; Mt 26,64-66. 14. Cf. Lc 23,34; Ac 3,17-18. 15. Cf. Mt 5,17-19. 16. Cf. Jn 8,46. 17. Cf. Mt 5,33. 18. Cf. He 9,15.

593. *Jesús va venerar el temple. Hi pujà per les festes jueves de pelegrinatge. Estimà amb un gran zel aquesta estança de Déu entre els homes. El temple prefigura el seu misteri. Si anuncia la seva destrucció, és com una manifestació de la seva pròpia condemna a mort i de l'entrada en una nova edat de la història de la salvació, en la qual el seu Cos serà el temple definitiu.*

594. *Jesús va fer actes, com el de perdonar els pecats, que el revelaven Déu Salvador*[1]*. Alguns jueus que no reconeixien el Déu fet home*[2]*, veient en ell «un home que es feia Déu» (Jn 10,33), van jutjar-lo per blasfem.*

PARÀGRAF 2 **Jesús va morir crucificat**

I. EL PROCÉS DE JESÚS

Divisions de les autoritats jueves sobre Jesús

595. Entre les autoritats religioses de Jerusalem, no sols trobem que el fariseu Nicodem[3] o el notable Josep d'Arimatea eren deixebles de Jesús en secret[4], sinó que, durant molt temps, hi hagué dissensions respecte d'ell[5], fins al punt que, a la vigília mateixa de la passió, sant Joan pot dir que «molts d'entre els principals cregueren en ell», encara que d'una manera imperfecta (Jn 12,42). Això no té res d'estrany, si tenim en compte que l'endemà de la Pentecosta «una bona multitud de sacerdots acceptaven la fe» (Ac 6,7), «alguns de la secta dels fariseus havien cregut» (Ac 15,5) i sant Jaume pot dir a sant Pau que «hi ha milers i milers de jueus que han cregut, i tots són zeladors de la Llei» (Ac 21,20).

596. Les autoritats religioses de Jerusalem no van ser unànimes sobre la conducta que calia observar amb Jesús[6]. Els fariseus van amenaçar amb l'excomunió els qui el seguissin[7]. Als qui tenien por que, si tothom creia en ell vindrien els romans i els destruirien el lloc sant i la nació, el gran sacerdot
1753 Caifàs els proposà profetitzant: «Vosaltres no hi enteneu gens, ni teniu en compte que val més que un home sol mori, que no pas que es perdi tot el poble» (Jn 11,48-50). Llavors el Sanedrí va declarar Jesús «reu de mort» (Mt 26,66) per blasfem; però, havent perdut el dret de condemnar a la pena capital[8], va lliurar Jesús als romans acusat de rebel·lió política[9], cosa que posarà Jesús en paral·lel amb Barrabàs, acusat de «sedició» (Lc 23,19). També els grans sacerdots es van servir d'amenaces polítiques per pressionar Pilat a condemnar Jesús a mort[10].

1. Cf. Jn 5,16-18. 2. Cf. Jn 1,14. 3. Cf. Jn 7,50 4. Cf. Jn 19,38-39. 5. Cf. Jn 9,16-17; 10,19-21. 6. Cf. Jn 9,16; 10,19. 7. Cf. Jn 9,22. 8. Cf. Jn 18,31. 9. Cf. Lc 23,2. 10. Cf. Jn 19,12.15.21.

Els jueus no són col·lectivament responsables de la mort de Jesús

597. Tenint en compte la complexitat històrica del procés de Jesús manifestat en les narracions evangèliques, i sigui quin sigui el pecat personal dels protagonistes del procés (Judes, el Sanedrí, Pilat) que només Déu coneix, no es pot atribuir la responsabilitat al conjunt dels jueus de Jerusalem, malgrat el clam d'una multitud manipulada[1] i les acusacions globals contingudes en les crides a la conversió després de la Pentecosta[2]. Jesús mateix, perdonant des de la creu[3], i després Pere, apel·len a la «ignorància» (Ac 3,17) dels jueus de *1735* Jerusalem i fins dels seus caps. Encara es podria basar menys en el crit del poble: «Que la seva sang caigui damunt nostre i damunt dels nostres fills» (Mt 27,25) —que significa una fórmula de ratificació —[4] l'extensió de la responsabilitat als altres jueus en l'espai i en el temps:

> Per això l'Església ha declarat en el Concili Vaticà II: «El que van fer en la passió de Jesús no pot ser imputat ni indiscriminadament a tots els jueus que llavors vivien, ni als jueus d'avui (...). No s'han d'assenyalar ni com a reprovats *839* ni com a maleïts com si això es deduís de les sagrades Escriptures»[5].

Tots els pecadors van ser culpables de la passió del Crist

598. L'Església, en el Magisteri de la seva fe i en el testimoniatge dels sants, mai no ha oblidat que «els pecadors mateixos van ser els autors i com els instruments de totes les penes que va sofrir el nostre diví Redemptor»[6]. Tenint en compte el fet que els nostres pecats atenyen el Crist mateix[7], l'Església no dubta a imputar als cristians la responsabilitat més greu en el suplici de Jesús, responsabilitat que ells, massa sovint, han fet recaure únicament en els jueus:

> Hem de considerar culpables d'aquest crim horrible els qui contínuament *1851* recauen en els seus pecats. Essent les nostres culpes les que han fet sofrir a nostre Senyor el suplici de la creu, no hi ha dubte que els qui s'enfonsen en els desordres i en el mal «tornen a crucificar el Fill de Déu i l'exposen públicament a la ignomínia» (He 6,6). I ho hem de reconèixer: el nostre crim en aquest cas és més gran que el dels jueus, perquè, com diu l'Apòstol, «si haguessin conegut el Rei de la glòria, mai no l'haurien crucificat» (1Co 2,8). Nosaltres, en canvi, fem professió de conèixer-lo. I quan el neguem amb els nostres actes, és com si poséssim damunt seu les nostres mans homicides[8].
>
> No són els dimonis els qui l'han crucificat, ets tu el qui amb ells l'has crucificat i el crucifiques encara, donant-te amb delectança als vicis i als pecats[9].

1. Cf. Mc 15,11. 2. Cf. Ac 2,23.36; 3,13-14; 4,10; 5,30; 7,52; 10,39; 13,27-28; 1Te. 3. Cf. Lc 23,34. 4. Cf. Ac 5,28; 18,6. 5. NA 4. 6. Cf. Catech. R. 1, 5, 11; cf. He 12,3. 7. Cf. Mt 25,45; Ac 9,4-5. 8. Cf. Catech. R. 1, 5, 11. 9. Cf. St. Francesc d'Assís, admon. 5, 3.

II. LA MORT REDEMPTORA DEL CRIST EN EL DESIGNI DIVÍ DE SALVACIÓ

«Jesús lliurat segons el designi determinat de Déu»

599. La mort violenta de Jesús no va ser fruit de l'atzar dintre un concurs desgraciat de circumstàncies. Pertany al misteri del designi de Déu, com sant
517 Pere ho explica als jueus de Jerusalem des del seu primer discurs de Pentecosta: «Va ser lliurat segons el designi determinat de la presciència de Déu» (Ac 2,23). Aquest llenguatge bíblic no significa que els qui «van lliurar Jesús» (Ac 3,13) fossin només els executants pacífics d'una escena escrita abans per Déu.

600. Déu té presents tots els moments del temps en la seva actualitat. Va establir, doncs, el seu designi etern de «predestinació», incloent-hi la resposta lliure de cada home a la seva gràcia: «En veritat es van aliar en aquesta ciutat contra el vostre sant Servent Jesús, que vau ungir, Herodes i Ponç Pilat amb els pagans i el poble d'Israel[1], per fer tot el que la vostra mà i la vostra voluntat
312 havien determinat que es fes» (Ac 4,27-28). Déu va permetre aquells actes sortits de llur encegament[2] per dur a terme el seu designi de salvació[3].

«Mort pels nostres pecats segons les Escriptures»

601. Aquest designi diví de salvació per la mort del «Servent, el Just» (Is 53,11)[4], les Escriptures l'havien anunciat per endavant com un misteri de redempció universal, és a dir, de rescat, que allibera els homes de l'esclavitud del pecat[5]. Sant Pau professa, en una confessió de fe que deia haver «rebut»
652 (1Co 15,3), que «el Crist ha mort pels nostres pecats, *segons les Escriptures*»[6]. La mort redemptora de Jesús dóna compliment, en particular, a la profecia del
713 Servidor sofrent[7]. Jesús mateix va presentar el sentit de la seva vida i de la seva mort a la llum del Servidor sofrent[8]. Després de la seva Resurrecció, va donar aquesta interpretació de les Escriptures als deixebles d'Emaús[9] i després als apòstols[10].

«Déu el féu pecat per nosaltres»

602. Per això sant Pere va poder formular així la fe apostòlica en el designi diví de salvació: «Heu estat rescatats de la vostra inútil manera de viure, rebuda per tradició dels vostres pares, no pas amb res de corruptible, amb plata o amb or, sinó amb una sang preciosa, com la d'un anyell immaculat i innocent, el Crist, predestinat abans de la creació del món i manifestat al final del temps a causa de vosaltres» (1Pe 1,18-20). Els pecats dels homes, consecutius al pecat

1. Cf. Sl 2,1-2. 2. Cf. Mt 26,54; Jn 18,36; 19,11. 3. Cf. Ac 3,17-18. 4. Cf. Ac 3,14. 5. Cf. Is 53,11-12; Jn 8,34-36. 6. *Ibid.*; Cf. també Ac 3,18; 7,52; 13,29; 26,22-23. 7. Cf. Is 53,7-8 i Ac 8,32-15. 8. Cf. Mt 20,28. 9. Lc 24,25-27. 10. Cf. Lc 24,44-45.

original, són castigats amb la mort[1]. Enviant el seu propi Fill en condició d'esclau[2], la d'una humanitat caiguda i condemnada a morir a causa del pecat[3], *400*
«Déu per nosaltres el féu pecat, aquell qui no havia conegut mai el pecat per *519*
tal que nosaltres esdevinguéssim en ell justícia de Déu» (2Co 5,21).

603. Jesús no va experimentar la reprovació com si ell mateix hagués pecat[4]. Però, dintre l'amor redemptor que sempre l'unia al Pare[5], ens va assumir en l'esgarriament del nostre pecat pel que fa a Déu, fins a poder dir en nom nostre des de la creu: «Déu meu, Déu meu, per què m'heu abandonat?» (Mc 15,34; Sl 22,1). Després de fer-lo així solidari de nosaltres, els pecadors, «Déu *2572*
no va plànyer el seu propi Fill, sinó que el lliurà per tots nosaltres» (Rm 8,32), perquè siguem «reconciliats amb ell per la mort del seu Fill» (Rm 5,10).

Déu té la iniciativa de l'amor redemptor universal

604. Lliurant el seu Fill pels nostres pecats, Déu manifesta que el seu de- *211*
signi sobre nosaltres és un designi d'amor benvolent que precedeix tot mèrit
nostre: «En això consisteix l'amor: no som nosaltres qui hem estimat Déu, *2009*
sinó que és ell qui ens ha estimat i ha enviat el seu Fill com a propiciació pels
nostres pecats» (1Jn 4,10)[6]. «La prova que Déu ens ha estimat és que, quan *1825*
érem encara pecadors, el Crist va morir per nosaltres» (Rm 5,8).

605. Aquest amor és sense exclusió. Jesús el recorda al final de la paràbola de l'ovella perduda: «Així no és voluntat del vostre Pare del cel que es perdi un sol d'aquests petits» (Mt 18,14). Diu que dóna «la seva vida *per la multitud*» (Mt 20,28). Aquest darrer terme no és restrictiu: oposa el conjunt de la *402*
humanitat a l'única persona del Redemptor que es lliura per salvar-la[7]. L'Església, després dels apòstols[8], ensenya que el Crist va morir per tots els homes
sense excepció. «No hi ha hagut, no hi ha ni hi haurà cap home pel qual el *634, 2793*
Crist no hagi patit»[9].

III. EL CRIST ES VA OFERIR A SI MATEIX AL PARE PELS NOSTRES PECATS

Tota la vida del Crist és oferiment al Pare

606. El Fill de Déu «ha baixat del cel no per fer la seva voluntat, sinó la del *517*
Pare que l'ha enviat» (Jn 6,38). I diu, quan entra al món: «Vet aquí que vinc (...) a fer, oh Déu, la vostra voluntat (...). És en virtut d'aquella voluntat que som santificats per l'oblació del cos de Jesucrist, feta una vegada per sempre» (He 10,5-10). Des del primer moment de la seva Encarnació, el Fill accepta el de-

1. Cf. Rm 5,12; 1Co 15,56. 2. Cf. Fl 2,7. 3. Cf. Rm 8,3. 4. Cf. Jn 8,46. 5. Cf. Jn 8,29. 6. Cf. 4,19. 7. Cf. Rm 5,18-19. 8. Cf. 2Co 5,15; 1Jn 2,2. 9. Cc. Quiercy el 853: DS 624.

signi de salvació divina en la seva missió redemptora: «El meu aliment és fer la voluntat d'aquell que m'ha enviat i dur a terme la seva obra fins a la fi» (Jn
536 4,34). El sacrifici de Jesús «pels pecats de tot el món» (1Jn 2,2) és l'expressió de la seva comunió d'amor al Pare: «El Pare m'estima perquè dono la meva vida» (Jn 10,17). Cal que el món «conegui que estimo el Pare i que obro segons el manament que el Pare m'ha donat» (Jn 14,31).

607. Aquest desig d'acceptar el designi d'amor redemptor del seu Pare anima tota la vida de Jesús[1], perquè la seva passió redemptora és la raó de ser de
457 la seva Encarnació: «Pare, salveu-me d'aquesta hora! Però per això he arribat jo en aquesta hora» (Jn 12,27). «El calze que m'ha donat el Pare, no l'he de beure?» (Jn 18,11). I encara, clavat a la creu, abans de dir: «Tot s'ha acomplert» (Jn 19,30), exclama: «Tinc set» (Jn 19,28).

«L'Anyell que lleva el pecat del món»

523 **608.** Després d'haver acceptat de donar-li el baptisme a la fila dels pecadors[2], Joan Baptista va veure i va mostrar Jesús com «l'Anyell de Déu que lleva els pecats del món» (Jn 1,29)[3]. Així manifesta que Jesús és a la vegada el Servidor sofrent que es deixa dur a l'escorxador sense obrir la boca (Is 53,7)[4] i porta el pecat de les multituds[5] i l'anyell pasqual, símbol de la redempció d'Is-
517 rael llavors de la primera Pasqua (Ex 12,3-14)[6]. Tota la vida del Crist expressa la seva missió: «servir i donar la vida en rescat per la multitud» (Mc 10,45).

Jesús accepta lliurement l'amor redemptor del Pare

478 **609.** Acceptant en el seu cor humà l'amor del Pare envers els homes, Jesús «els estimà fins a l'extrem» (Jn 13,1), «perquè ningú no té un amor més gran que aquest de donar la pròpia vida pels seus amics» (Jn 15,13). Així, en el
515 sofriment i en la mort, la seva humanitat va esdevenir l'instrument lliure i perfecte del seu amor diví que vol la salut dels homes[7]. Va acceptar lliurement
272, 539 la passió i la mort per amor al seu Pare i als homes que el Pare vol salvar: «Ningú no em pren la vida, sóc jo qui la dono de mi mateix» (Jn 10,18). Aquesta és la sobirana llibertat del Fill de Déu, quan ell mateix se'n va a la mort[8].

A la Cena Jesús va anticipar l'ofrena de la seva vida

610. Jesús va expressar d'una manera suprema l'ofrena lliure d'ell mateix
766 quan sopà amb els dotze apòstols[9] «la nit en què el van trair» (1Co 11,23). La

1. Cf. Lc 12,50; 22,15; Mt 16,21-23. 2. Cf. Lc 3,21; Mt 3:14-15. 3. Cf. Jn 1,36. 4. Cf. Jr 11,19. 5. Cf. Is 53,12. 6. Cf. Jn 19,36; 1Co 5,7. 7. Cf. He 2,10.17-18; 4,15; 5,7-9. 8. Cf. Jn 18,4-6; Mt 26,53. 9. Cf. Mt 26,30.

vetlla de la seva passió, quan encara era lliure, Jesús va sopar per darrera *1337*
vegada amb els apòstols, i d'aquest sopar en va fer el memorial del seu oferiment voluntari al Pare[1] per la salvació dels homes: «Aquest és el meu cos *lliurat* per vosaltres» (Lc 22,19). «Això és la meva sang de l'aliança, que serà vessada per a una multitud en remissió dels pecats» (Mt 26,28).

611. L'Eucaristia que Jesucrist va instituir en aquest moment serà el «me- *1364*
morial» (1Co 11,25) del seu sacrifici. Jesús inclou els apòstols en el seu propi
oferiment i els demana que el perpetuïn[2]. Amb això Jesús institueix els seus *1341, 1566*
apòstols sacerdots de la Nova Aliança: «Per ells em consagro jo mateix, perquè ells també siguin consagrats en la veritat» (Jn 17,19)[3].

L'agonia a Getsemaní

612. El calze de la Nova Aliança que Jesús va anticipar en la Cena oferint-se ell mateix[4], l'accepta després de les mans del Pare durant l'agonia a Getsema-
ní[5], fent-se «obedient fins a la mort» (Fl 2,8; cf. He 5,7-8). Jesús prega: «Pare, si *532*
és possible, que passi de mi aquest calze...» (Mt 26,39). Així expressa l'horror *2600*
que representa la mort per a la seva naturalesa humana. Com la nostra, la seva naturalesa era destinada a la vida eterna. A més d'això, a diferència de la nostra, era perfectament exempta del pecat[6] que causa la mort[7]; però, sobretot, era una naturalesa assumida per la persona divina, per «l'Autor de la vida» (Ac 3,15), pel «Vivent» (Ap 1,17)[8]. Acceptant amb la seva voluntat humana que es
fes la voluntat del Pare[9], accepta la seva mort redemptora «per portar els nos- *1009*
tres pecats en el seu cos damunt el patíbul» (1Pe 2,24).

La mort del Crist és el sacrifici únic i definitiu

613. La mort del Crist és alhora el *sacrifici pasqual* que realitza la salvació *1366*
definitiva dels homes[10] per «l'Anyell que pren sobre seu el pecat del món» (Jn 1,29)[11] i el *sacrifici de la Nova Aliança*[12] que torna a posar l'home en la comu-
nió amb Déu[13] reconciliant-lo amb ell per la sang «vessada per a una multitud *2009*
en remissió dels pecats» (Mt 26,28)[14].

614. Aquest sacrifici del Crist és únic, acaba i supera tots els sacrificis[15]. És, *529, 1330*
primerament, un do de Déu Pare: el Pare lliura el seu Fill per reconciliar-nos
amb ell[16]. Al mateix temps és una ofrena del Fill de Déu fet home que, lliure- *2100*
ment i per amor[17], ofereix la vida[18] al seu Pare per l'Esperit Sant[19] a fi de reparar la nostra desobediència.

1. Cf. 1Co 5,7. 2. Cf. Lc 22,19. 3. Cf. Cc. Trento: DS 1752; 1764. 4. Cf. Lc 22,20. 5. Cf. Mt 26,42. 6. Cf. He 4,15. 7. Cf. Rm 5,12. 8. Cf. Jn 1,4; 5,26. 9. Cf. Mt 26,42. 10. Cf. 1Co 5,7; Jn 8,34-36. 11. Pe 1,19. 12. Cf. 1Co 11,25. 13. Cf. Ex 24,8. 14. Cf. Lv 16,15-16. 15. Cf. He 10,10. 16. Cf. 1Jn 4,10. 17. Cf. Jn 15,13. 18. Cf. Jn 10,17-18. 19. Cf. He 9,14.

Jesús, amb la seva obediència, substitueix la nostra desobediència

615. «Així com per la desobediència d'un sol home molts foren constituïts
1850 pecadors, també per l'obediència d'un de sol molts seran constituïts justos» (Rm 5,19). Amb la seva obediència fins a la mort, Jesús va realitzar la substitució del Servidor sofrent que «ofereix la seva vida en *sacrifici expiatori*», «quan
433 porta damunt seu el pecat de molts». «En justificarà molts i portarà les seves
411 culpes» (Is 53,10-12). Jesús va oferir reparació per les nostres faltes i va pagar al Pare el deute dels nostres pecats[1].

A la creu, Jesús consuma el sacrifici

616. «L'amor fins a l'extrem» (Jn 13,1) dóna el seu valor de redempció i de
478 reparació, d'expiació i de satisfacció al sacrifici del Crist, el qual, en l'oferiment de la seva vida[2], ens va conèixer i ens va estimar a tots nosaltres. «La caritat del Crist ens obliga; hem comprès això: que un va morir per tots, i, per tant, tots van morir» (2Co 5,14). Cap home, ni que fos el més sant, no estava en situació de prendre damunt seu els pecats de tots els homes i oferir-se en
468 sacrifici per tots. L'existència, en el Crist, de la persona divina del Fill, que ultrapassa i, al mateix temps, abraça totes les persones humanes, i el fa cap de
519 tota la humanitat, fa possible el seu sacrifici redemptor *per tots*.

1992 **617.** «Per la seva santa passió damunt l'arbre de la creu, el Crist ens va merèixer la justificació», ensenya el Concili de Trento[3]; i subratlla el caràcter únic del
1235 sacrifici del Crist en tant que «principi de salvació eterna» (He 5,9). Per això l'Església venera la creu i canta: «Salve, oh creu, la nostra única esperança»[4].

La nostra participació en el sacrifici del Crist

618. La creu és l'únic sacrifici del Crist, «únic Mitjancer entre Déu i els homes» (1Tm 2,5). Però, com que, en la seva Persona divina encarnada, «s'ha unit d'alguna manera a tot home»[5], «ofereix a tots els homes, de la manera
1368, 1460 que Déu sap, la possibilitat de ser associats al misteri pasqual»[6]. Crida els seus deixebles a «prendre la creu i seguir-lo» (Mt 16,24), perquè «ha sofert per
307, 2100 nosaltres, hi ens ha marcat el camí a fi que seguim les seves petjades» (1Pe 2,21). Vol associar al seu sacrifici redemptor aquells que en són els primers
964 beneficiaris[7]. Això es realitza d'una manera suprema en la seva Mare, associada més íntimament que ningú a misteri del seu sofriment redemptor[8].

> Fora de la creu no hi ha cap més escala per pujar al cel[9].

1. Cf. Cc. Trento: DS 1529. 2. Cf. Ga 2,20; Ef 5,2.25. 3. Cf. DS 1529. 4. Himne «Vexilla Regis». 5. Cf. GS 22, § 2. 6. Cf. GS 22, § 5. 7. Cf. Mc 10,39; Jn 21,18-19; Col 1,24. 8. Cf. Lc 2,35. 9. Cf. Santa Rosa de Lima, vita.

EN RESUM

619. *«Crist ha mort pels nostres pecats segons les Escriptures» (1Co 15,3).*

620. *La nostra salvació ve de la iniciativa de l'amor de Déu envers nosaltres: «És ell qui ens ha estimat i ha enviat el seu Fill com a propiciació pels nostres pecats» (1Jn 4,10). «És Déu qui en el Crist es reconciliava el món» (2Co 5,19).*

621. *Jesús s'ha ofert lliurement per la nostra salvació. Ha significat i ha realitzar aquest do per endavant en l'última Cena: «Aquest és el meu Cos, que serà lliurat per a vosaltres» (Lc 22,19).*

622. *La redempció pel Crist consisteix en això: «Ha vingut a donar la seva vida en rescat per a una multitud» (Mt 20,28), és a dir, «va estimar els seus fins a l'extrem» (Jn 13,1), perquè fossin «rescatats de la seva inútil manera de viure, rebuda per tradició dels seus pares» (1Pe 1,18).*

623. *Per la seva obediència al Pare plena d'amor, «fins a la mort de creu» (Fl 2,8), Jesús va dur a terme la missió expiatòria[1] del Servidor sofrent que «justifica les multituds carregant-se damunt seu les seves faltes» (Is 53,11)[2].*

PARÀGRAF 3 **Jesucrist va ser sepultat**

624. «Calia que, per gràcia de Déu, experimentés la mort en bé de tothom» (He 2,9). Segons el seu designi de salvació, Déu va disposar que el seu Fill no solament «morís pels nostres pecats» (1Co 15,3), sinó també que «tastés» la mort, és a dir, conegués l'estat de mort, l'estat de separació entre l'ànima i el *1005, 362*
cos durant el temps comprès entre el moment d'expirar a la creu i el moment de ressuscitar. Aquest estat del Crist mort és el misteri del sepulcre i de la baixada als inferns. És el misteri del Dissabte Sant, quan el Crist, posat a la tomba[3] manifesta el gran repòs sabàtic de Déu[4] després d'haver dut a terme[5] la *349*
salvació dels homes que dóna pau a tot l'univers[6].

El Crist del sepulcre en el seu cos

625. L'estada del Crist al sepulcre constitueix el llaç real entre l'estat passible del Crist abans de Pasqua i el seu actual estat gloriós de Ressuscitat. És la mateixa Persona del «Vivent», i pot dir: «Vaig estar mort, però heus aquí que visc pels segles dels segles» (Ap 1,18):

1. Cf. Is 53,10. 2. Cf. Rm 5,19. 3. Cf. Jn 19,42. 4. Cf. He 4,4-9. 5. Cf. Jn 19,30. 6. Cf. Col 1,18-20.

> Déu (el Fill) no va impedir a la mort de separar l'ànima del cos, segons l'ordre necessari de la naturalesa; però va reunir-los de nou, l'un i l'altra, amb la Resurrecció, per tal de *ser ell mateix en la seva persona el punt de trobada de la mort i de la vida* evitant-se la descomposició de la naturalesa produïda per la mort i esdevenint ell mateix principi de reunió per a les parts separades[1].

626. Com que «l'Autor de la vida» que ha estat mort (Ac 3,15) és «el Vivent
470, 650 que ha ressuscitat» (Lc 24,5-6), cal que la Persona divina del Fill de Déu continuï assumint la seva ànima i el seu cos separats per la mort:

> Pel fet que a la mort del Crist l'ànima hagi estat separada de la carn, la persona única no ha resultat dividida entre dues persones. El cos i l'ànima del Crist han existit amb el mateix títol des del principi en la Persona del Verb, i en la mort, per bé que separats l'un de l'altra, han restat units, cadascun, amb la mateixa Persona única del Verb[2].

«No permetreu que el vostre sant vegi la corrupció»

1009 **627.** La mort del Crist va ser una mort autèntica, en tant que posà fi a la seva existència humana terrenal. Però, a causa de la unió que la persona del
1683 Fill mantenia amb el seu cos, no va reduir-se a una despulla mortal com els altres, perquè «no era possible que la mort el dominés» (Ac 2,24) i, per això, del Crist podem dir a la vegada: «Va ser arrancat de la terra dels vivents» (Is 53,8), i: «La meva carn reposarà esperançada, perquè no abandonareu pas la meva ànima al reialme de la mort, ni permetreu que el vostre sant vegi la corrupció» (Ac 2,26-27)[3]. La Resurrecció de Jesús «al tercer dia» (1Co 15,4; Lc 24,46)[4] n'és la prova, puix que es creia que la corrupció es començava a manifestar des del quart dia[5].

«Sepultats juntament amb el Crist...»

537 **628.** El baptisme, el signe original i plenari del qual és la immersió, significa eficaçment la baixada al sepulcre del cristià que mor al pecat amb el Crist
1215 per assolir una vida nova: «Hem estat sepultats amb el Crist pel baptisme en la mort, per tal que, així com el Crist va ressuscitar d'entre els morts per la glòria del Pare, així també nosaltres portem una vida nova» (Rm 6,4)[6].

EN RESUM

629. *En benefici de tots i de cadascun del homes Jesús va tastar la mort*[7]. *El Fill de Déu fet home va morir veritablement i va ser sepultat.*

1. Cf. St. Gregori de Nissa, or. catech. 16. 2. Cf. St. Joan Damascè, f. o. 3, 27. 3. Cf. Sl 16,9-10. 4. Cf. Mt 12,40; Jn 2,1; Os 6,2. 5. Cf. Jn 11,39. 6. Cf. Col 2,12; Ef 5,26. 7. Cf. He 2,9.

630. *Durant el temps que Jesús passà al sepulcre, la seva Persona divina va continuar assumint tant la seva ànima com el seu cos; els quals, tanmateix, estaven separats entre ells per la mort. Per això el cos del Crist, mort, «no va veure la corrupció» (Ac 13,37).*

ARTICLE 5 **«Jesucrist davallà als inferns», ressuscità el tercer dia d'entre els morts**

631. Jesús va baixar «a les regions inferiors de la terra. Aquell qui baixà és el mateix que també pujà» (Ef 4,9-10). El Símbol dels apòstols confessa en un mateix article de fe la baixada del Crist als inferns i la seva Resurrecció d'entre els morts el tercer dia, ja que, per la seva Pasqua, del fons de la mort va fer sortir la vida:

> Crist, tornant d'entre els morts,
> s'aparegué gloriós als homes
> com el sol en dia serè.
> Ell, que viu i regna pels segles dels segles. Amén[1].

PARÀGRAF 1 **Crist davallà als inferns**

632. Les freqüents afirmacions del Nou Testament segons les quals Jesús «va ressuscitar d'entre els morts» (Ac 3,15; Rm 8,11; 1Co 15,20), pressuposen, prèviament a la Resurrecció, que va sojornar entre els morts[2]. És el primer sentit que la predicació apostòlica va donar a la baixada de Jesús als inferns: Jesús va conèixer la mort com tots els homes i, amb la seva ànima, es reuní amb ells en el lloc dels morts. Però hi baixà com a Salvador, proclamant la Bona Nova als esperits que s'hi trobaven retinguts[3].

633. El lloc dels morts on Jesús va baixar, l'Escriptura l'anomena inferns, Xeol o Hades[4], ja que els qui s'hi troben són privats de la visió de Déu[5]. Aquest és el cas de tots els morts, justos o pecadors[6], que esperen el Redemptor, cosa que no vol pas dir que l'estat de tots ells sigui igual, com ho fa veure Jesús en la paràbola del pobre Llàtzer, rebut al «si d'Abraham»[7]. «Aquestes són precisament les ànimes santes que esperaven l'Alliberador en el si d'Abraham. Jesús les alliberà quan davallà als inferns»[8]. Jesús no va baixar als inferns per allibe- *1033*
rar els condemnats[9] ni per destruir l'infern de la condemnació[10], sinó per deslliurar els justos que l'havien precedit[11].

1. Cf. MR, Vetlla pasqual 18: Exultet. 2. Cf. He 13,20. 3. Cf. 1Pe 3,18-19. 4. Cf. Fl 2,10; Ac 2,24; Ap 1,18; Ef 4,9. 5. Cf. Sl 6,6; 88,11-13. 6. Cf. Sl 89,49; 1S 28,19; Ez 32, 17-32. 7. Cf. Lc 16,22-26. 8. Cf. Catech. R. 1, 6, 3. 9. Cf. Cc. Roma el 745: DS 587. 10. Cf. DS 1011; 1077. 11. Cf. Cc. Toledo IV el 625: DS 485; Mt 27,52-53.

634. «La bona nova ha estat igualment anunciada als morts...» (1Pe 4,6). La baixada als inferns és l'acompliment, fins a la plenitud, de l'anunci evangèlic de la salvació. És la fase última de la missió messiànica de Jesús, fase condensada en el temps, però immensament vasta en la seva significació real d'extensió
605 de l'obra redemptora a tots els homes de tots els temps i de tots els llocs, ja que tots els qui són salvats han estat fets participants de la redempció.

635. El Crist, doncs, va baixar als abismes de la mort[1], perquè «els morts escoltin la veu del Fill de Déu, i els qui l'hagin escoltada visquin» (Jn 5,25). Jesús, «l'Autor de la vida» (Ac 3,15), «ha destruït per mitjà de la mort el qui tenia el domini de la mort, això és, el diable, i ha alliberat tots els qui la por de la mort tenia subjectes tota la vida a l'esclavitud» (He 2,14-15). Des d'ara, el Crist ressuscitat «té la clau de la mort i de l'Hades» (Ap 1,18) i «en el nom de Jesús es doblega tot genoll al cel, a la terra i als inferns» (Fl 2,10).

> Avui regna un gran silenci sobre la terra, un gran silenci i una gran soledat. Un gran silenci, perquè el Rei dorm. La terra ha tremolat i ara ha entrat en calma, perquè Déu s'ha adormit en la carn i ha anat a desvetllar els qui dormien des de feia segles (...). Va a cercar Adam, el nostre primer pare, l'ovella perduda. Vol anar a visitar tots els qui rauen enfonsats a les tenebres i a l'ombra de la mort. Va a deslliurar Adam dels seus dolors i els seus lligams, i Eva, captiva amb ell, aquell que és alhora el seu Déu i el seu fill (...). «Jo sóc el teu Déu i per causa teva he esdevingut el teu fill. Aixeca't, tu que dorms, que jo no t'he pas creat perquè sojornis aquí encadenat a l'infern. Aixeca't d'entre els morts, que jo sóc la vida dels morts»[2].

EN RESUM

636. *Amb l'expressió «Crist davallà als inferns» el Símbol confessa que Jesús va morir realment i que, amb la seva mort per nosaltres, va vèncer la mort i el diable «que té el poder de la mort» (He 2,14).*

637. *Crist mort, en la seva ànima unida a la seva persona divina, va baixar al lloc dels morts. Va obrir les portes del cel als justos que l'havien precedit.*

PARÀGRAF 2 **Ressuscità el tercer dia d'entre els morts**

638. «Nosaltres us anunciem la Bona Nova que la promesa feta als nostres pares, Déu l'ha complerta per als nostres fills, ressuscitant Jesús» (Ac 13,32-33). La Resurrecció de Jesús és la veritat culminant de la nostra fe en el Crist,
90 creguda i viscuda com a veritat central per la primera comunitat cristiana,

1. Cf. Mt 12,40; Rm 10,7; Ef 4,9. 2. Cf. Antiga homilia del Dissabte Sant.

transmesa com a fonamental per la Tradició, establerta pels documents del Nou Testament, predicada com a part essencial del misteri pasqual al mateix *651*
temps que la creu: *991*

> Crist ha ressuscitat d'entre els morts.
> Amb la seva mort, ha vençut la mort.
> Als morts ha donat la vida[1].

I. L'ESDEVENIMENT HISTÒRIC I TRANSCENDENT

639. El misteri de la Resurrecció del Crist és un esdeveniment real que ha tingut manifestacions històriques constatades, com ho testimonia el Nou Testament. Ja sant Pau podia escriure als Corintis cap a l'any 56: «Us vaig transmetre, abans de tot, la mateixa tradició que jo havia rebut: que el Crist morí pels nostres pecats segons les Escriptures, que fou sepultat, i que ressuscità al tercer dia segons les Escriptures; que s'aparegué a Quefes i, acabat, als Dotze» (1Co 15,3-4). L'Apòstol parla aquí de la *tradició viva de la Resurrecció* que ell havia rebut després de la seva conversió a les portes de Damasc[2].

La tomba buida

640. «Per què busqueu entre els morts aquell que viu? No és aquí, ha ressuscitat» (Lc 24,5-6). En el marc dels esdeveniments de Pasqua, el primer element que hi trobem és el sepulcre buit. No és en si una prova directa. L'absència del cos del Crist a la tomba podria explicar-se d'altres maneres[3]. Això no obstant, el sepulcre buit va ser per a tots un signe essencial. El seu descobriment pels deixebles fou el primer pas cap al reconeixement del fet de la Resurrecció. Aquest és el cas de les santes dones primer[4], després de Pere[5]. «El deixeble que Jesús estimava» (Jn 20,2) afirma que, quan va entrar al sepulcre buit i va descobrir «aplanat el llençol d'amortallar» (Jn 20,6), «va veure i va creure» (Jn 20,8). Això suposa que va comprovar en l'estat del sepulcre buit[6] que l'absència del cos de Jesús no es devia a cap acció humana i que Jesús no *999*
havia tornat simplement a una vida terrenal, com havia estat el cas de Llàtzer[7].

Les aparicions del Ressuscitat

641. Maria Magdalena i les santes dones, que anaven a acabar d'embalsamar el cos de Jesús[8], enterrat a corre-cuita a causa de la imminència del Sàbat la tarda del Divendres Sant[9], van ser les primeres a trobar el Ressuscitat[10]. Així les

1. Litúrgia bizantina, Tropari de Pasqua. 2. Cf. Ac 9,3-18. 3. Cf. Jn 20,13; Mt 28,11-15. 4. Cf Lc 24,3.22-23. 5. Cf. Lc 24,12. 6. Cf. Jn 20,5-7. 7. Cf. Jn 11,44. 8. Cf. Mc 16,1; Lc 24,1. 9 Cf. Jn 19,31.42. 10. Cf. Mt 28,9-10; Jn 20,11-18.

dones foren les primeres missatgeres de la Resurrecció del Crist, fins per als
553 apòstols (Lc 24,9-10). A aquests, després se'ls aparegué de seguida, primer a Pere i després als Dotze[1]. Pere, cridat a confirmar la fe dels seus germans[2], va veure el Ressuscitat abans que ells, i pel seu testimoniatge la comunitat va
448 exclamar: «Realment el Senyor ha ressuscitat i s'ha aparegut a Simó» (Lc 24,34.36).

642. Tot el que va passar durant aquests dies de Pasqua compromet cadascun dels apòstols —i Pere molt particularment— en la construcció de
659, 881 l'era nova que s'inicià el matí de Pasqua. Com a testimonis del Ressuscitat, són les pedres de fundació de la seva Església. La fe de la primera comunitat dels creients es basa en el testimoni d'homes concrets, coneguts dels cristians i, la majoria, encara vivint entremig d'ells. Aquests «testimonis de
860 la Resurrecció del Crist»[3] són, en primer lloc, Pere i els Dotze, però no pas ells sols. Pau parla clarament de més de cinc-centes persones a les quals Jesús es va aparèixer en una determinada ocasió, a més de Jaume i de tots els apòstols[4].

643. Davant aquests testimonis, és impossible d'interpretar la Resurrecció del Crist fora de l'ordre físic i no reconèixer-la com un fet històric. Resulta dels fets que la fe dels deixebles es va veure sotmesa a la prova radical de la passió i de la mort en creu del seu Mestre, que ell havia anunciat per endavant[5]. La sotragada provocada per la passió va ser tan gran, que els deixebles (alguns d'ells, si més no) es resistien a admetre la notícia de la Resurrecció. Ben lluny de mostrar-nos un comunitat presa d'exaltació mística, els Evangelis ens presenten els deixebles abatuts («el posat trist»: Lc 24,17) i espantats[6]. Per això no creien les santes dones quan tornaven del sepulcre i les seves paraules «els van semblar un deliri» (Lc 24,11)[7]. Quan Jesús va manifestar-se als Onze la tarda de Pasqua, «els reprotxà la seva incredulitat i duresa de cor, perquè no havien cregut els qui l'havien vist ressuscitat d'entre els morts» (Mc 16,14).

644. Tot i trobar-se davant la realitat de Jesús ressuscitat, els deixebles encara dubtaven[8], tant impossible els semblava la cosa. Es pensaven veure un esperit[9]. «De l'alegria encara no s'ho acabaven de creure i estaven tots meravellats» (Lc 24,41). Tomàs passarà per aquesta mateixa prova del dubte[10] i, en la darrera aparició a Galilea, reportada per Mateu, «alguns van dubtar» (Mt 28,17). Per això la hipòtesi segons la qual la Resurrecció hauria estat un «producte» de la fe (o de la credulitat) dels apòstols, no té cap consistència. Ben al contrari, la seva fe en la Resurrecció va néixer —sota l'acció de la gràcia divina— de l'experiència directa de la realitat de Jesús ressuscitat.

1. Cf. 1Co 15,5. 2. Cf. Lc 22,31-32. 3. Cf. Ac 1,22. 4. Cf. 1Co 15,4-8. 5. Cf. Lc 22,31-32. 6. Cf. Jn 20,19. 7. Cf. Mc 16,11.13. 8. Cf. Lc 24,38. 9. Cf. Lc 24,39. 10. Cf. Jn 20,24-27.

L'estat de la humanitat ressuscitada del Crist

645. Jesús ressuscitat estableix amb els seus deixebles unes relacions directes a través del contacte[1] i menjant amb ells[2]. Així els invita a reconèixer que no és un esperit[3], però sobretot a constatar que el cos ressuscitat amb 999 què se'ls presenta és el mateix que ha estat martiritzat i crucificat, ja que porta encara els senyals de la passió[4]. Aquest cos autèntic i real té, això sí, les propietats noves d'un cos gloriós: no es veu limitat per l'espai i el temps, sinó que es pot fer present al seu albir on i quan vol[5]. La seva humanitat no pot ser retinguda a la terra i només pertany al domini diví del Pare[6]. Per aquesta raó també Jesús ressuscitat és sobiranament lliure d'aparèixer com vol: sota l'aparença d'un hortolà[7] o amb altres figures diverses (Mc 16,12) de les que estaven acostumats a veure-li els deixebles. És, precisament, per desvetllar-los la fe[8].

646. La Resurrecció del Crist no va ser un retorn a la vida terrenal, com en les resurreccions que ell havia obrat abans de Pasqua: la filla de Jaire, el jove de Naïm, Llàtzer. Aquests fets eren esdeveniments miraculosos, però les per- 934 sones beneficiades retrobaven, gràcies al poder de Jesús una vida terrenal «ordinària». Més endavant tornaran a morir. La Resurrecció del Crist és essen- 549 cialment diferent. En el seu cos ressuscitat, passa de l'estat de mort a una altra vida més enllà del temps i de l'espai. En la Resurrecció, el cos de Jesús és ple del poder de l'Esperit Sant. Participa de la vida divina en l'estat de la seva glòria. Així sant Pau pot dir del Crist que és «l'home celestial»[9].

La Resurrecció com esdeveniment transcendental

647. «Oh nit benaurada! —canta l'«Exsultet» de Pasqua— Només tu vas saber l'hora en què el Crist ressuscità d'entre els morts». Així és. Ningú no va ser testimoni ocular de l'esdeveniment de la Resurrecció i cap evangelista no el descriu. Ningú no pot dir com es va produir físicament. Menys 1000 encara: tampoc la seva essència més íntima, el pas a una altra vida, no va ser perceptible als sentits. Esdeveniment històric constatable pel signe del sepulcre buit i per la realitat dels encontres dels apòstols amb el Crist ressuscitat, no per això la Resurrecció, en tant que transcendeix i ultrapassa la història, deixa de ser al cor del misteri de la fe. Per això el Crist ressuscitat no es manifesta al món[10], sinó només als seus deixebles, «els qui havien pujat amb ell de Galilea a Jerusalem, els qui són ara els seus testimonis davant el poble» (Ac 13,31).

1. Cf. Lc 24,39; Jn 20,27. 2. Cf. Lc 24,30.41-43; Jn 21,9.13-15. 3. Cf. Lc 24,39. 4. Cf. Lc 24,40; Jn 20,20.27. 5. Cf. Mt 28,9.16-17; Lc 24,15.36; Jn 20.14.19.26; 21,4. 6. Cf. Jn 20,17. 7. Cf. Jn 20,14-15. 8. Cf. Jn 20,14.16; 21,4.7. 9. Cf. 1Co 15,35-50. 10. Cf. Jn 14,22.

II. LA RESURRECCIÓ, OBRA DE LA SANTÍSSIMA TRINITAT

258 **648.** La Resurrecció del Crist és objecte de fe en tant que és una intervenció
transcendent de Déu mateix en la creació i en la història. En ella, les tres
989 Persones divines actuen alhora conjuntament i manifesten la seva pròpia origi-
nalitat. Va fer-se pel poder del Pare, que «va ressuscitar»[1] el Crist, el seu Fill, i
663 que així va introduir de manera perfecta la seva humanitat —amb el seu cos—
445 en la Trinitat. Jesús és definitivament revelat «Fill de Déu amb poder segons
l'Esperit, per la seva Resurrecció d'entre els morts» (Rm 1,3-4). Sant Pau insis-
272 teix en la manifestació del poder de Déu[2] per obra de l'Esperit que va vivificar
la humanitat morta de Jesús i la cridà a l'estat gloriós de Senyor.

649. El Fill realitza la seva pròpia Resurrecció en virtut del seu poder diví. Jesús anuncia que el Fill de l'home haurà de sofrir molt, haurà de morir, i tot seguit ressuscitarà (en el sentit actiu de la paraula[3]). D'altra banda, afirma explícitament: «Jo dono la meva vida, per recobrar-la després. Ningú no me la pren, sóc jo qui la dono de mi mateix (...) Tinc poder de donar-la i tinc poder de recobrar-la» (Jn 10,17-18). «Creiem (...) que Jesús morí i ressuscità» (1Te 4,14).

650. Els Pares contemplen la Resurrecció a partir de la persona divina del
626 Crist que va quedar unida a la seva ànima i al seu cos, separats entre ells per la
mort. «Per la unitat de la naturalesa divina que continua present en cadascuna
1005 de les dues parts de l'home, aquestes s'uneixen de nou. Així la mort va pro-
duir-se per la separació del compost humà, i la Resurrecció per la unió de les
dues parts separades» [4].

III. SENTIT I ABAST SALVÍFIC DE LA RESURRECCIÓ

651. «Si el Crist no hagués ressuscitat, seria sense objecte la nostra predica-
ció, ho seria també la vostra fe» (1Co 15,14). La Resurrecció és, sobretot, la
confirmació de tot allò que el Crist va fer i va ensenyar. Totes les veritats, fins
129 les més inaccessibles a l'esperit humà, troben la seva justificació, si el Crist,
274 ressuscitant, ha donat la prova definitiva, tal com ho havia promès, de la seva
autoritat divina.

652. La Resurrecció del Crist és *l'acompliment de les promeses* de l'Antic
994 Testament[5] i de Jesús mateix durant la seva vida terrenal[6]. L'expressió «segons
601 les Escriptures»[7] indica que la Resurrecció del Crist va complir aquestes pre-
diccions.

1. Cf. Ac 2,24. 2. Cf. Rm 6,4; 2Co 13,4; Fl 3,10; Ef 1,19-22; He 7,16. 3. Cf. Mc 8,31; 9,9-31; 10,34. 4. Cf. St. Gregori de Nissa, res. 1; cf. també DS 325; 359; 369; 539. 5. Cf. Lc 24,26-27.44-48. 6. Cf. Mt 28,6; Mc 16,7; Lc 24,6-7. 7. Cf. 1Co 15,3-4 i el Símbol de Nicea-Constantinoble.

653. La veritat de *la divinitat de Jesús* es confirma amb al seva Resurrecció. 445
Ell havia dit: «Quan haureu alçat el Fill de l'home, llavors sabreu que Jo sóc» (Jn 8,28). La Resurrecció del crucificat demostra que ell és verament «Jo sóc», el Fill de Déu i Déu mateix. Sant Pau va poder dir als jueus: «La Bona Nova que és la promesa feta als pares, Déu l'ha complerta per als nostres fills (...), tal com està escrit al salm segon: Tu ets el meu Fill, jo avui t'he engendrat» (Ac
13,32-33)[1]. La Resurrecció del Crist va estretament lligada al misteri de l'Encar- 461
nació del Fill de Déu. N'és l'acompliment, segons el designi etern de Déu. 422

654. Hi ha un doble aspecte en el misteri pasqual: per la seva mort ens ha
alliberat del pecat, per la seva Resurrecció ens obre l'accés a una vida nova. 1987
Aquesta és, d'entrada, *la justificació*, que ens posa en la gràcia de Déu[2], «a fi que, així com el Crist ressuscità d'entre els morts, així nosaltres visquem també en una vida nova» (Rm 6,4). Consisteix en la victòria sobre la mort del
pecat i en la nova participació a la gràcia[3]. Duu a terme *l'adopció filial*, perquè 1996
els homes esdevenen germans del Crist, que és així com Jesús mateix anomena els seus deixebles després de la Resurrecció: «Aneu a anunciar als meus germans» (Mt 28,10; Jo 20,17). Germans no per raó de la naturalesa, sinó pel do de la gràcia, perquè aquesta filiació adoptiva procura una participació real a la vida del fill Unigènit, que s'ha revelat plenament en la seva Resurrecció.

655. En fi, la Resurrecció del Crist —i el mateix Crist ressuscitat— és princi-
pi i font de *la nostra resurrecció futura*: «Crist ha ressuscitat d'entre els morts, 989
com a primícia dels qui van morir (...), perquè així com per Adam tots moren, també tots reviuran en el Crist» (1Co 15,20-22). En l'espera d'aquest acompli-
ment, el Crist ressuscitat viu dins el cor dels seus fidels. En ell, els cristians 1002
«tasten els prodigis del món futur» (He 6,5) i la seva vida és arrossegada per la del Crist al si de la vida divina[4], «perquè ja no visquin més per a ells mateixos, sinó per a aquell qui ha mort i ressuscitat per ells» (2Co 5,15).

EN RESUM

656. *La fe en la Resurrecció té per objecte un esdeveniment testificat alhora històricament pels deixebles, que van trobar-se d'una manera real amb el Ressuscitat, i misteriosament transcendent, en tant que és l'entrada de la humanitat del Crist a la glòria de Déu.*

657. *El sepulcre buit i la roba deixada allà signifiquen que el cos del Crist va escapar-se dels lligams de la mort i de la corrupció pel poder de Déu. Preparaven els deixebles per a l'encontre amb el Ressuscitat.*

1. Cf. Sl 2,7. 2. Cf. Rm 4,25. 3. Cf. Ef 2,4-5; 1Pe 1,3. 4. Cf. Col 3,1-3.

658. *Crist, «el primer engendrat d'entre els morts» (Col 1,18), és el principi de la nostra pròpia resurrecció, des d'ara per la justificació de la nostra ànima*[1]*, més tard per la vivificació del nostre cos*[2].

ARTICLE 6 **«Jesucrist se'n pujà al cel, seu a la dreta de Déu, Pare totpoderós»**

659. «Així, doncs, el Senyor Jesús, després d'haver-los parlat, fou endut al
cel i s'assegué a la dreta de Déu» (Mc 16,19). El cos del Crist va ser glorificat
645 des del moment de la seva Resurrecció, com ho demostren les propietats
noves i sobrenaturals que té des de llavors d'una manera permanent[3]. Però
durant els quaranta dies, quan menjava i bevia familiarment amb els deixebles[4] i els instruïa sobre el Regne[5], la seva glòria encara era velada sota els trets
66 d'una humanitat ordinària[6]. La darrera aparició de Jesús s'acaba amb l'entrada
697 irreversible de la seva humanitat a la glòria divina simbolitzada amb el núvol[7] i
amb el cel[8], on seu des d'ara a la dreta de Déu[9]. Només d'una manera excepcional i única es mostrarà a Pau, «com a l'avortó» (1Co 15,8) en una darrera
642 aparició que el constitueix apòstol[10].

660. El caràcter velat de la glòria del Ressuscitat durant aquest temps traspua en les paraules misterioses que digué a Maria Magdalena: «Encara no he pujat al Pare, però vés a trobar els meus germans i digue'ls: Me'n pujo al meu Pare i al vostre Pare, al meu Déu i al vostre Déu» (Jn 20,17). Això indica una diferència de manifestació entre la glòria del Crist ressuscitat i la del Crist exaltat a la dreta del Pare. L'esdeveniment ensems històric i transcendent de l'Ascensió marca el pas de l'una a l'altra.

661. Aquesta darrera etapa resta estretament unida a la primera, és a dir, a
461 la baixada del cel realitzada amb l'Encarnació. Només aquell qui «ha sortit del
Pare» pot «retornar al Pare»: el Crist[11]. «Mai ningú no ha pujat al cel, sinó
només el Fill de l'home que ha baixat del cel» (Jn 3,13)[12]. Deixada a les seves
forces naturals, la humanitat no té accés a la «Casa del Pare» (Jn 14,2), a la vida
i a la felicitat de Déu. Només el Crist ha pogut obrir aquest accés a l'home,
792 «perquè nosaltres, els seus membres, tinguéssim confiança de seguir on ens
ha precedit el nostre cap i pastor»[13].

662. «Jo, quan seré enlairat de terra, atrauré tothom cap a mi» (Jn 12,32). L'elevació a la creu significa i anuncia l'enlairament de l'Ascensió al cel. N'és el

1. Cf. Rm 6,4. 2. Cf. Rm 8,11. 3. Cf. Lc 24,31; Jn 20,19.26. 4. Cf. Ac 10,41. 5. Cf. Ac 1,3. 6. Cf. Mc 16,12; Lc 24,15; Jn 20,14-15; 21,4. 7. Cf. Ac 1,9; cf. també Lc 9,34-35; Ex 13,22. 8. Cf. Lc 24,51. 9. Cf. Mc 16,19; Ac 2,33; 7,56; cf. també Sl 110,1. 10. Cf. 1Co 9,1; Ga 1,16. 11. Cf. Jn 16,28. 12. Cf. Ef 4,8-10. 13. Cf. MR, Prefaci de l'Ascensió.

començament, Jesucrist, l'únic sacerdot de l'Aliança nova i eterna, «no entrà 1545
pas en un santuari fet per mà d'home (...), sinó al mateix cel, a fi de comparèixer ara a la presència de Déu a favor nostre» (He 9,24). En el cel, el Crist exerceix constantment el seu sacerdoci, «sempre vivent per intercedir a favor dels qui per mitjà d'ell s'atansen a Déu» (He 7,25). Com el «Gran Sacerdot 1137
dels béns futurs» (He 9,11), és el centre i l'actor principal de la litúrgia que honora el Pare en el cel[1].

663. Crist, des d'ara, *seu a la dreta del Pare*: «Per dreta del Pare entenem la glòria i l'honor de la divinitat, allí on aquell que existeix com a Fill de Déu abans de tots els segles, Déu i consubstancial al Pare, s'asseu corporalment 648
després d'haver-se encarnat i d'haver estat glorificada la seva carn»[2].

664. La sessió a la dreta del Pare significa la inauguració del Regne del Messies, acompliment de la visió del profeta Daniel referent al Fill de l'home: «A ell fou 541
conferit l'imperi, la glòria i la reialesa, i tots els pobles, tribus i llengües li retien homenatge. El seu imperi és un imperi etern, que no desapareixerà; la seva reialesa, una reialesa eterna, que mai no es farà malbé» (Dn 7,14). Des d'aquest moment, els apòstols són els testimonis del «Regne que no tindrà fi»[3].

EN RESUM

665. *L'Ascensió del Crist senyala l'entrada definitiva de la humanitat de Jesús en el domini celestial de Déu, d'on tornarà*[4]*; però, mentrestant, l'amaga als ulls dels homes*[5].

666. *Jesucrist, Cap de l'Església, ens precedeix en el Regne gloriós del Pare, perquè nosaltres, membres del seu Cos, visquem amb l'esperança de ser un dia eternament amb ell.*

667. *Jesucrist, després d'haver entrat una vegada per sempre en el santuari del cel, intercedeix sense parar per nosaltres, com el Mitjancer que ens assegura l'efusió permanent de l'Esperit Sant.*

ARTICLE 7 **«D'allí ha de venir a judicar els vius i els morts»**

I. VINDRÀ AMB GLÒRIA

Crist ja regna per l'Església...

668. «Crist morí i tornà a la vida, per tenir senyoria sobre els morts i sobre els vius» (Rm 14,9). L'Ascensió del Crist al cel significa la seva participació, en

1. Cf. Ap 4,6-11. 2. Cf. St. Joan Damascè, F. o. 4, 2. 3. Cf. Símbol de Nicea-Constantinoble. 4. Cf. Ac 1,11. 5. Cf. Col 3,3.

450 la seva humanitat, al poder i a l'autoritat de Déu. Jesucrist és Senyor: té tot el
poder al cel i a la terra. Està «per damunt de tot principat i potestat, de tot
poder i dominació», ja que el Pare «tot ho ha sotmès sota els seus peus» (Ef
1,20-22). El Crist és el Senyor del cosmos[1] i de la història. En ell, la història de
518 l'home i fins tota la creació troben la «recapitulació» (Ef 1,10), l'acabament
transcendent.

669. Com a Senyor, el Crist és també el Cap de l'Església que és el seu Cos[2].
792 Elevat al cel i glorificat, després d'haver dut plenament a terme la seva missió,
el Crist resta a la terra en la seva Església. La Redempció és la font de l'autoritat
1088 que el Crist, per la força de l'Esperit Sant, exerceix damunt l'Església[3]. «El
Regne del Crist ja és misteriosament present a l'Església», «llavor i comença-
541 ment d'aquest Regne a la terra»[4].

670. Després de l'Ascensió, el designi de Déu ha entrat en la seva consuma-
ció. Ja som a «l'hora darrera» (1Jn 2,18)[5]. «És, doncs, en nosaltres que els
1042 segles s'encaminen ja al seu terme, i el renovellament del món està irrevoca-
blement decretat i en realitat comença a realitzar-se d'alguna manera en
825 aquest món, pel fet que l'Església ja en aquesta terra es troba revestida d'una
547 santedat, imperfecta, sí, però autèntica»[6]. El regnat del Crist ja manifesta la seva
presència amb signes miraculosos[7] que acompanyen el seu anunci per l'Es-
glésia[8].

...esperant que tot li sigui sotmès

671. Ja present en l'Església, el Regne del Crist, tanmateix, encara no ha
arribat a la seva culminació «amb gran poder i majestat» (Lc 21,27)[9] per l'ad-
veniment del Rei sobre la terra. Aquest Regne encara és atacat pels poders
malignes[10], tot i que, bàsicament, ja han estat vençuts per la Pasqua del Crist.
1043 Fins que tot li hagi estat sotmès[11], «mentre no hi hagi un cel nou i una terra
769 nova on faci estada la santedat perfecta, l'Església pelegrina, en els seus sagra-
773 ments i les institucions, que pertanyen al temps present, porta la figura d'a-
quest món que passa, i ella mateixa sojorna enmig de la creació que gemega i
1043, 2046 pateix dolors de part fins ara i espera la revelació dels fills de Déu»[12]. Per això
2817 els cristians preguen, sobretot quan celebren l'Eucaristia[13], per apressar el
retorn del Crist[14], dient: «Veniu, Senyor» (1Co 16,22; Ap 22,17.20).

672. Abans de l'Ascensió, el Crist va afirmar que encara no era l'hora d'establir el Regne messiànic i gloriós que Israel esperava[15] i que havia de portar a tots els homes, segons els profetes[16], l'ordre definitiu de la justícia, de l'amor i

1. Cf. Ef 4,10; 1Co 15,24.27-28. 2. Cf. Ef 1,22. 3. Cf. Ef 4,11-13. 4. Cf. LG 3,5. 5. Cf. 1Pe 4,7. 6. Cf. LG 48. 7. Cf. Mc 16,17-18. 8. Cf. Mc 16,20. 9. Cf. Mt 25,31. 10. Cf. 2Te 2,7. 11. Cf. 1Co 15,28. 12. Cf. LG 48. 13. 1Co 11,26. 14. Cf. 2Pe 3,11-12. 15. Cf. Ac 1,6-7. 16. Cf. Is 11,1-9.

de la pau. Segons el Senyor, el temps present és el temps de l'Esperit i del 732
testimoniatge[1], però també és un temps marcat encara per «les dificultats»
(1Co 7,26) i la prova del mal[2] que no plany l'Església[3] i inaugura els combats 2612
dels darrers dies[4]. És un temps d'espera i de vetlla[5].

L'adveniment gloriós del Crist, esperança d'Israel

673. Després de l'Ascensió, l'adveniment del Crist amb glòria i majestat és
imminent[6], per més que «no és cosa nostra de conèixer els temps o moments 1040, 1048
oportuns que el Pare ha fixat amb la seva pròpia potestat» (Ac 1,7)[7]. Aquest adveniment escatològic pot arribar en qualsevol moment[8], encara que tal esdeveniment com la prova final que el precedeix estiguin «retinguts» en les mans de Déu[9].

674. La vinguda del Messies gloriós en qualsevol moment de la història[10], queda vinculada al seu reconeixement per «tot Israel» (Rm 11,26; Mt 23,39). Però «una part s'ha endurit» (Rm 11,25) en «la incredulitat» (Rm 11,20) contra Jesús. Sant Pere ho deia als jueus de Jerusalem després de la Pentecosta: «Penediu-vos, doncs, i convertiu-vos, perquè siguin esborrats els vostres pecats, a fi que vinguin de part del Senyor els temps de consolació, i enviï el Messies que us ha estat destinat, Jesús, a qui el cel ha d'acollir fins als temps de la restauració de totes les coses, els quals va anunciar Déu per boca dels seus sants profetes» (Ac 3,19-21). I sant Pau repetia: «Si la seva exclusió ha
estat la reconciliació del món, què serà la seva reintegració, sinó una resur- 840
recció d'entre els morts?» (Rm 11,15). L'entrada de «la plenitud dels jueus»
(Rm 11,12) en la salvació messiànica, a continuació de «la plenitud dels pa- 58
gans» (Rm 12,25)[11] farà que el poble de Déu realitzi «la plenitud del Crist» (Ef 4,13), en la qual «Déu ho serà tot en tots» (1Co 15,28).

La prova final de l'Església

675. Abans de l'adveniment del Crist, l'Església ha de passar per una prova 769
final que farà trontollar la fe de molts creients[12]. La persecució que acompanya el seu pelegrinatge per la terra[13] revelarà «el misteri d'iniquitat» sota la forma d'una impostura religiosa que aportarà als homes una solució aparent dels seus problemes al preu de l'apostasia de la veritat. La impostura religiosa suprema és la de l'Anticrist, és a dir, la d'un pseudo-messianisme, en el qual l'home es glorifica ell mateix en lloc de glorificar Déu i el seu Messies vingut en la carn[14].

1. Cf. Ac 1,8. 2. Cf. Ef 5,16. 3. Cf. 1Pe 4,17. 4. Cf. 1Jn 2,18; 4,3; 1Tm 4,1. 5. Cf. Mt 25,1-13; Mc 13,33-37. 6. Cf. Ap 22,20. 7. Cf. Mc 13,32. 8. Cf. Mt 24,44; 1Te 5,2. 9. Cf. 2Te 2,3-12. 10. Cf. Rm 11,31. 11. Cf. Lc 21,24. 12. Cf. Lc 18,8; Mt 24,12. 13. Cf. Lc 21,12; Jn 15,19-20. 14. Cf. 2Te 2,4-12; 1Te 5,2-3; 2Jn 7; 1Jn 2,18.22.

676. Aquesta impostura anticrística ja es dibuixa en el món cada cop que es vol
realitzar en la història l'esperança messiànica que només es pot complir més enllà
d'ella mateixa a través del judici escatològic. Fins quan presenta formes atenuades,
2425 l'Església ha rebutjat aquesta falsificació del Regne futur amb el nom de mil·lenarisme[1],
sobretot quan presenta la forma política d'un messianisme secularitzat, «intrínsecament pervers»[2].

677. L'Església només entrarà a la glòria del Regne a través d'aquesta última
1340 Pasqua, en la qual seguirà el seu Senyor en la mort i en la Resurrecció[3]. El
Regne, doncs, no es realitzarà amb un triomf històric de l'Església[4], segons un
2853 progrés ascendent, sinó amb una victòria de Déu sobre el desencadenament
últim del mal[5], que farà baixar del cel el seu Espòs[6]. El triomf de Déu sobre la revolta del mal prendrà la forma de judici final[7], després de l'últim trontoll còsmic d'aquest món que passa[8].

1038-1041 II. PER JUTJAR ELS VIUS I ELS MORTS

678. A continuació dels profetes[9] i de Joan Baptista[10], Jesús, en la seva predicació, va anunciar el Judici del darrer dia. Llavors es farà llum sobre la conduc-
1470 ta de cadascú[11] i es revelaran els secrets dels cors[12]. Llavors es condemnarà la
incredulitat culpable, que ha tingut per no-res la gràcia que Déu oferia[13]. L'actitud envers el proïsme revelarà l'acolliment o el refús de la gràcia i de l'amor diví[14]. Jesús dirà el darrer dia: «En la mesura en què ho vau fer a un d'aquests germans meus tan petits, a mi m'ho féreu» (Mt 25,40).

679. Crist és el Senyor de la vida eterna. Com a Redemptor del món, li
pertany del tot el dret de jutjar definitivament les obres i els cors dels homes.
Ha «adquirit» aquest dret amb la seva creu. Així el Pare ha reservat «tot el
judici al Fill» (Jn 5,22)[15]. Però el Fill no va venir per jutjar, sinó per salvar[16] i
1021 per donar la vida que dimana d'ell[17]. És pel refús de la gràcia durant aquesta
vida que cadascú es fa el seu propi judici definitiu[18], rep segons les seves obres[19] i fins es pot condemnar eternament rebutjant l'Esperit d'amor[20].

EN RESUM

680. *Jesucrist, el Senyor, ja regna per l'Església, però encara no li estan sotmeses totes les realitats del món. El triomf del regnat del Crist no es farà sense el darrer assalt de les potències del mal.*

1. Cf. DS 3839. 2. Cf. Pius XI, enc. «Divini Redemptoris» condemnant el «fals misticisme» d'aquesta «falsificació de la redempció dels humils»; GS 20-21. 3. Cf. Ap 19,1-9. 4. Cf. Ap 13,8. 5. Cf. Ap 20,7-10. 6. Cf. Ap 21,2-4. 7. Cf. Ap 20,12. 8. Cf. 2Pe 3,12-13. 9. Cf. Dn 7,10; Jl 3-4; Ml 3,19. 10. Cf. Mt 3,7-12. 11. Cf. Mc 12,38-40. 12. Cf. Lc 12,1-3; Jn 3,20-21; Rm 2,16; 1Co 4,5. 13. Cf. Mt 11,20-24; 12,41-42. 14. Cf. Mt 5,22; 7,1-5. 15. Cf. Jn 5,27; Mt 25,31; Ac 10,42; 17,31; 2Tm 4,1. 16. Cf. Jn 3,17. 17. Cf. Jn 5,26. 18. Cf. Jn 3,18; 12,48. 19. Cf. 1Co 3,12-15. 20. Cf. Mt 12,32; He 6,4-6; 10,26-31.

681. *El dia del judici, a la fi del món, el Crist vindrà amb glòria i majestat per dur a terme definitivament el triomf del bé sobre el mal, que com el gra de blat i el del jull hauran anat creixent enllà de la història.*

682. *Jesucrist, a la fi del món, quan vingui gloriosament a jutjar els vius i els morts, revelarà les disposicions secretes dels cors i retribuirà a cadascú segons les seves obres i segons el seu acolliment o el seu refús de la gràcia.*

Capítol tercer

Crec en l'Esperit Sant

683. «Ningú no pot dir: Jesús és el Senyor, si no és sota l'acció de l'Esperit
Sant» (1Co 12,3). «Déu ha enviat als nostres cors l'Esperit del seu Fill, que *424, 2670*
crida: Abbà, Pare!» (Ga 4,6). Aquest coneixement de fe només és possible amb
l'Esperit Sant. Per estar en contacte amb el Crist, cal, primer de tot, haver estat *152*
atret per l'Esperit Sant. És ell qui ens ve a trobar i desvetlla en nosaltres la fe. Pel nostre baptisme, el primer sagrament de la fe, la Vida, que té la seva font en el Pare i ens és oferta en el Fill, se'ns comunica íntimament i personalment per l'Esperit Sant dintre l'Església:

> El baptisme ens concedeix la gràcia del nou naixement en Déu Pare per mitjà *249*
> del seu Fill en l'Esperit Sant. Els qui porten l'Esperit de Déu són conduïts al Verb, és a dir, al Fill; però el Fill els presenta al Pare, i el Pare els procura la incorruptibilitat. Car, sense l'Esperit, no és possible de veure el Fill de Déu i, sense el Fill, ningú no pot acostar-se al Pare, perquè el coneixement del Pare és el Fill, i el coneixement del Fill de Déu es fa per l'Esperit Sant[1].

684. L'Esperit Sant, per la seva gràcia, és el primer en el desvetllament de la nostra fe i en la vida nova que consisteix a «conèixer el Pare i aquell que ell ha enviat, Jesucrist» (Jn 17,3). Tanmateix, és el darrer en la revelació de les Perso-
nes de la Santíssima Trinitat. Sant Gregori Nazianzè, «el Teòleg», explica *236*
aquesta progressió amb la pedagogia de la «condescendència» divina:

> L'Antiga Aliança proclamava obertament el Pare; el Fill, d'una manera més velada. El Nou Testament ha manifestat el Fill i ha fet entreveure la divinitat de l'Esperit Sant. Ara l'Esperit té dret de ciutadania entre nosaltres i ens concedeix una visió més clara d'ell mateix. No era prudent, quan encara no es confessava la divinitat del Pare, proclamar obertament el Fill i, quan la divinitat del Fill encara no era admesa, afegir l'Esperit Sant com una càrrega suplementària,

1. Cf. St. Ireneu, dem. 7.

per dir-ho amb una expressió un xic atrevida... Amb avenços i progressos, «de glòria en glòria» la llum de la Trinitat s'anirà fent més i més clara[1].

685. Creure en l'Esperit Sant és professar que l'Esperit Sant és una de les Persones de la Santíssima Trinitat, consubstancial al Pare i al Fill, «conjuntament amb el Pare i el Fill és adorat i glorificat»[2]. Per això hem parlat del
236 misteri diví de l'Esperit Sant en la «teologia» trinitària. Aquí, doncs, només tractarem de l'Esperit Sant en relació amb l'«economia» divina.

258 **686.** L'Esperit Sant actua amb el Pare i el Fill des del començament a la consumació del designi de la nostra salvació. Però és revelat, donat, reconegut i acollit com a Persona en els «darrers temps», inaugurats amb l'Encarnació redemptora del Fill. Llavors aquest designi diví, acabat en el Crist, «Primogènit» i Cap de la nova creació, podrà prendre cos en la humanitat per l'Esperit infós: l'Església, la comunió dels sants, la remissió dels pecats, la resurrecció de la carn i la vida eterna.

ARTICLE 8 **«Crec en l'Esperit Sant»**

243 **687.** «Les coses de Déu ningú no les coneix sinó l'Esperit de Déu» (1Co 2,11). El seu Esperit el revela i ens fa conèixer el Crist, el seu Verb, la seva Paraula viva, però no es diu ell mateix. Aquell qui «ha parlat per boca dels profetes» ens fa sentir la Paraula del Pare. Però a ell no el sentim. Només el coneixem dintre el moviment on ens revela el Verb i ens disposa a acollir-lo en la fe. L'Esperit de Veritat que ens «descobreix» el Crist «no parla de per si mateix» (Jn 16,13). Una ocultació així, pròpiament divina, explica per què «el món no el pot rebre, perquè no el veu ni el coneix», mentre que els qui creuen en el Crist el coneixen, ja que habita en ells (Jn 14,17).

688. L'Església, comunió viva en la fe dels apòstols que ella transmet, és el lloc del nostre coneixement de l'Esperit Sant:
— en les Escriptures que ell ha inspirat;
— en la Tradició, de la qual els Pares de l'Església són els testimonis sempre actuals;
— en el Magisteri de l'Església que ell assisteix;
— en la litúrgia sacramental, a través de les paraules i els símbols amb què l'Esperit Sant ens posa en comunió amb el Crist;
— amb la pregària amb què ell intercedeix per nosaltres;
— amb els carismes i els ministeris amb què l'Església és edificada;

1. Cf. St. Gregori Nazianzè, or. theol. 5, 26. 2. Cf. Símbol de Nicea-Constantinoble.

— amb els signes de vida apostòlica i missionera;
— amb el testimoniatge dels sants, on ell manifesta la seva santedat i continua l'obra de la salvació.

I. LA MISSIÓ CONJUNTA DEL FILL I DE L'ESPERIT

689. Aquell que el Pare ha enviat als nostres cors, l'Esperit del seu Fill[1], és realment Déu. Consubstancial al Pare i al Fill, els és inseparable, tant en la vida *245*
íntima de la Trinitat com en el seu do d'amor pel món. Però, quan adora la Santíssima Trinitat, vivificant, consubstancial i indivisible, la fe de l'Església professa també la distinció de les Persones. Quan el Pare envia el seu Verb, *254*
envia també el seu Alè; missió conjunta en què el Fill i l'Esperit Sant són distints, però inseparables. Sí, és el Crist el qui apareix, ell que és imatge *485*
visible del Déu invisible, però és l'Esperit Sant el qui el revela.

690. Jesús és el Crist, l'«ungit», perquè l'Esperit és la seva unció i tot el *436*
que esdevé a partir de l'Encarnació deriva d'aquesta plenitud[2]. En fi, quan el Crist és glorificat[3], pot enviar l'Esperit des del Pare als qui creuen en ell: els comunica la seva Glòria[4], és a dir, l'Esperit Sant que el glorifica[5]. La missió conjunta es desenrotllarà des d'aleshores en els fills adoptats pel Pare en el *788*
Cos el del seu Fill: la missió de l'Esperit d'adopció serà d'unir-los al Crist i fer-los viure en ell.

> La noció de la unció suggereix (...) que no hi ha cap distància entre el Fill i l'Esperit. Així com entre la superfície del cos i la unció de l'oli, ni la raó ni la sensació no hi coneixen cap intermediari, així també és immediat el contacte del Fill amb l'Esperit, si bé pel que fa al qui pren contacte amb el Fill per la fe cal trobar primer l'oli amb el contacte. En efecte, no hi ha cap part que sigui *448*
> nua de l'Esperit Sant. Per això la confessió de la senyoria del Fill es fa en l'Esperit Sant per part dels qui la reben, venint l'Esperit de totes les bandes sobre els qui s'apropen per la fe[6].

II. EL NOM, ELS QUALIFICATIUS I ELS SÍMBOLS DE L'ESPERIT SANT

El nom propi de l'Esperit Sant

691. «Esperit Sant», aquest és el nom propi d'aquell que adorem i glorifiquem amb el Pare i el Fill. L'Església l'ha rebut del Senyor i el professa en el baptisme dels seus nous fills[7].

1. Cf. Ga 4,6. 2. Cf. Jn 3,34. 3. Cf. Jn 7,39. 4. Cf. Jn 17,22. 5. Cf. Jn 16,14. 6. Cf. St. Gregori de Nissa, Spir. 3, 1. 7. Cf. Mt 28,19.

La paraula «Esperit» tradueix el mot hebreu *Ruah*, que, en el seu sentit originari, significa buf, aire, vent. Jesús utilitza precisament la imatge sensible del vent per suggerir a Nicodem la novetat transcendent d'aquell qui és personalment el buf o l'alenada de Déu, l'Esperit diví (Jn 3,5-8). D'altra banda, Esperit i Sant són atributs divins comuns a les Tres Persones divines. Però quan uneixen els dos termes, l'Escriptura, la litúrgia i el llenguatge teològic, designen la Persona inefable de l'Esperit Sant, sense equívoc possible amb els altres usos dels termes «esperit» i «sant».

Els qualificatius de l'Esperit Sant

692. Jesús, quan anuncia i promet la vinguda de l'Esperit Sant, l'anomena «Paraclet», literalment: «El qui és cridat a prop, al costat», *ad-vocatus* (Jn
1433 14,16.26; 15,26; 16,7). «Paraclet» és traduït habitualment per «Consolador». Jesús era el primer consolador[1]. El Senyor mateix anomena l'Esperit Sant «l'Esperit de Veritat» (Jn 16,13).

693. A més del seu nom propi, que és el més utilitzat en els Actes dels apòstols i les Cartes, sant Pau li dóna aquests altres qualificatius: l'Esperit de la promesa (Ga 3,14; Ef 1,13), l'Esperit d'adopció (Rm 8,15; Ga 4,6), l'Esperit del Crist (Rm 8,11), l'Esperit del Senyor (2Co 3,17), l'Esperit de Déu (Rm 8,9.14; 15,19; 1Co 6,11; 7,40). I en sant Pere trobem: l'Esperit de glòria (1Pe 4,14).

Els símbols de l'Esperit Sant

1218 **694.** *L'aigua.* El símbol de l'aigua és significatiu de l'acció de l'Esperit Sant en el baptisme, puix que, després de la invocació de l'Esperit Sant, esdevé el signe sacramental eficaç del nou naixement: així com la gestació del nostre primer naixement es realitza dintre l'aigua, també l'aigua baptismal significa realment que el nostre naixement a la vida divina ens és donat en l'Esperit Sant. Però, un cop «batejats en un sol Esperit», també «bevem d'un sol Esperit» (1Co 12,13): així l'Esperit és també, personal-
2652 ment, l'aigua viva que surt del Crist crucificat[2] com de la seva font, i que raja en nosaltres per a la vida eterna[3].

1293 **695.** *La unció.* El simbolisme de la unció d'oli també és significatiu de l'Esperit Sant, tant, que fins n'ha esdevingut sinònim[4]. En la iniciació cristiana és el signe sacramental de la confirmació, anomenada precisament a l'Església oriental «crismació». Però, per a percebre'n tota la força, cal acudir a la primera unció feta per l'Esperit Sant,
436 la de Jesús. El Crist («Messies» en hebreu) significa «ungit» de l'Esperit de Déu. Hi ha hagut «ungits» del Senyor a l'Antiga Aliança[5], el rei David d'una manera eminent[6]. Però

1. Cf. 1Jn 2,1. 2. Cf. Jn 19,34; 1Jn 5,8. 3. Cf. Jn 4,10-14; 7,38; Ex 17,1-6; Is 55,1; Za 14,8; 1Co 10,4; Ap 21,6; 22,17. 4. Cf. 1Jn 2,20.27; 2Co 1,21. 5. Cf. Ex 30,22-32. 6. Cf. 1S 16,13.

Jesús és l'ungit de Déu d'una manera única: la humanitat que el Fill va assumir és totalment «ungida de l'Esperit Sant». Jesús és constituït «Crist» per l'Esperit Sant[1]. La Mare de Déu va concebre el Crist de l'Esperit Sant, que per l'àngel l'anuncia com al Crist a l'hora del seu naixement[2] i inspira a Simeó d'anar al temple a veure el Crist del Senyor[3]. L'Esperit Sant omple el Crist[4], i el poder de l'Esperit Sant surt del Crist en els *1504*
actes de guarició i de salvació[5]. Ell, finalment, ressuscita Jesús d'entre els morts[6]. Quan Jesús, ja constituït plenament «Crist» en la seva humanitat vencedora de la mort[7], vessa profusament l'Esperit Sant, fins a fer que «els sants», per la unió amb la humanitat del Fill de Déu, constitueixin «l'Home perfecte (...) que realitza la plenitud del Crist» (Ef *794*
4,13): «el Crist total», segons l'expressió de sant Agustí.

696. *El foc.* Si l'aigua significava el naixement i la fecunditat de la vida donada en l'Esperit Sant, el foc simbolitza l'energia transformadora dels actes de l'Esperit Sant. El *1127*
profeta Elies, que «s'alçà com un foc i la paraula del qual cremava com una torxa» (Ecli 48,1), per la seva pregària atreu el foc del cel sobre el sacrifici de la muntanya del *2586*
Carmel[8], figura del foc de l'Esperit Sant que transforma el que toca. Joan Baptista, que «anava davant el Senyor amb l'esperit i el poder d'Elies» (Lc 1,17), anuncia el Crist com el qui «batejarà amb l'Esperit Sant i amb foc» (Lc 3,16). D'aquest Esperit Jesús dirà: *718*
«Foc he vingut a calar a la terra. I com desitjo que ja sigui encès!» (Lc 12,49). En forma de «llengües de foc» l'Esperit Sant va baixar sobre els deixebles el matí de la Pentecosta i els omplí d'ell (Ac 2,3-4). La tradició espiritual retindrà aquest simbolisme del foc com un dels més expressius de l'acció de l'Esperit Sant[9]: «No apagueu l'Esperit» (1T 5,19).

697. *El núvol* i *la llum.* Aquests dos símbols són inseparables en les manifestacions de l'Esperit Sant. Des de les teofanies de l'Antic Testament, el Núvol, adés obscur, adés lluminós, revela el Déu vivent i salvador, bo i velant la transcendència de la seva glòria: amb Moisès a la muntanya del Sinaí[10], al Tabernacle de la reunió[11] i durant l'anada pel desert[12]; amb Salomó en la dedicació del temple[13]. Totes aquestes figures el Crist les compleix en l'Esperit Sant. L'Esperit davalla sobre la Verge Maria i la protegeix «amb la *484*
seva ombra», perquè concebi i infanti Jesús (Lc 1,35). Sobre la muntanya de la transfiguració, l'Esperit es presenta en forma de núvol que cobreix amb la seva ombra Jesús, *554*
Moisès i Elies, Pere, Jaume i Joan, i, «del núvol estant, surt una veu que diu: Aquest és el meu Fill, el meu Elegit. Escolteu-lo» (Lc 9,34-35). Finalment, aquell mateix núvol oculta Jesús als ulls dels deixebles el dia de l'Ascensió (Ac 1,9) i revelarà el Fill de l'home amb *659*
glòria i majestat el dia del seu adveniment[14].

698. *El segell.* És un símbol proper al de la unció. El Crist, «Déu l'ha marcat amb el *1295-1296*
seu segell» (Jn 6,27), i en el Crist també el Pare ens marca amb el seu segell (2Co 1,22; Ef 1,13; 4,30). La imatge del segell (*sphragis*) indica l'efecte inesborrable de la unció de *1121*

1. Cf. Lc 4,18-19; Is 61,1. 2. Cf. Lc 2,11. 3. Cf. Lc 2,26-27. 4. Cf. Lc 4,1. 5. Cf. Lc 6,19; 8,46. 6. Cf. Rm 1,4; 8,11. 7. Cf. Ac 2,36. 8. Cf. 1R 18,38-39. 9. Cf. St. Joan de la Creu, llama. 10. Cf. Ex 24,15-18. 11. Cf. Ex 33,9-10. 12. Cf. Ex 40,36-38; 1Co 10,1-2. 13. Cf. 1R 8,10-12. 14. Cf. Lc 21,27.

l'Esperit Sant en els sagraments del baptisme, de la confirmació i de l'orde. Per això ha estat utilitzada en certes tradicions teològiques per expressar el «caràcter» inesborrable imprès per aquests tres sagraments que no es poden repetir.

292 **699.** *La mà*. Imposant les mans, Jesús guaria els malalts[1], i beneïa els nens[2]. En nom seu els apòstols van fer el mateix[3]. Millor encara, amb la imposició de les mans
1288 els apòstols van comunicar l'Esperit Sant[4]. La Carta als Hebreus posa la imposició de
1300, 1573, les mans entre els articles fonamentals del seu ensenyament[5]. Aquest signe de la
1668 infusió omnipotent de l'Esperit Sant l'Església l'ha guardat en les seves epiclesis sacramentals.

700. *El dit*. Jesús «pel dit de Déu expulsava els dimonis» (Lc 11,20). Si la Llei de
2056 Déu ha estat escrita sobre taules de pedra «pel dit de Déu» (Ex 31,18), «la carta del Crist» confiada als apòstols «és escrita amb l'Esperit de Déu vivent, no pas en taules de pedra, sinó en les taules de carn dels cors» (2Co 3,3). L'himne «Veni, Creator Spiritus» invoca l'Esperit Sant com *«el dit de la dreta del Pare»*.

701. *El colom*. A la fi del diluvi —que simbolitzava el baptisme—, el colom que
1219 Noè va deixar anar, va tornar amb un branquilló tendre d'olivera al bec, senyal que la terra tornava a ser habitable[6]. Quan el Crist surt de l'aigua del baptisme, l'Esperit Sant
535 baixa damunt seu en forma de colom i s'hi atura[7]. L'Esperit baixa i reposa sobre el cor purificat dels batejats. En algunes esglésies, la reserva eucarística es conserva en un receptacle metàl·lic que té forma de colom (*columbarium*) penjat damunt l'altar. El símbol del colom per suggerir l'Esperit Sant és tradicional en la iconografia cristiana.

III. L'ESPERIT I LA PARAULA DE DÉU EN EL TEMPS DE LES PROMESES

702. Des del començament fins a «la plenitud del temps» (Ga 4,4), la missió conjunta del Verb i de l'Esperit del Pare roman *amagada*, però activa.
122 L'Esperit de Déu prepara el temps del Messies, i un i altre, sense ser encara plenament revelats, ja han estat promesos, perquè sigui possible entendre'ls i acollir-los quan es manifestin. Per això l'Església llegeix l'Antic Testament[8] i
107 hi recerca[9] allò que l'Esperit «que parlà per boca dels profetes» ens vol dir del Crist.

243 Pels «profetes», la fe de l'Església entén aquí tots els qui l'Esperit Sant inspirà en el viu anunci i en la redacció dels llibres sagrats, tant de l'Antic com del Nou Testament. La tradició jueva distingeix la Llei (els cinc primers llibres o Pentateuc), els Profetes (els nostres llibres històrics i profètics) i els Escrits (sobretot sapiencials, particularment els salms)[10].

1. Cf. Mc 6,5; 8,23. 2. Cf. Mc 10,16. 3. Cf. Mc 16,18; Ac 5,12;14,3. 4. Cf. Ac 8,17-19; 13,3; 19,6. 5. Cf. He 6,2. 6. Cf. Gn 8,8-12. 7. Cf. Mt 3,16 par. 8. Cf. 2Co 3,14. 9. Cf. Jn 5,39.46. 10. Cf. Lc 24,44.

En la creació

703. La Paraula de Déu i el seu Alè són a l'origen de l'ésser i de la vida de tota criatura[1]: 292

> L'Esperit Sant ha de regir, santificar i animar la creació, perquè és Déu, consubstancial al Pare i al Fill (...). Té poder sobre la vida, perquè, Déu com és, guarda la creació en el Pare pel Fill[2]. 291

704. «Pel que fa a l'home, fou amb les seves pròpies mans [és a dir, el Fill i l'Esperit Sant] que Déu l'afaiçonà (...) i damunt la seva carn afaiçonada dissenyà la seva pròpia forma, de manera que fins allò que és visible portés la forma divina»[3]. 356

L'Esperit de la promesa

705. Desfigurat pel pecat i per la mort, l'home continua essent «a imatge de Déu», a imatge del Fill; però és «privat de la Glòria de Déu» (Rm 3,23), privat de la «semblança». La promesa feta a Abraham inaugura l'economia de la salvació, al terme de la qual el Fill mateix assumirà «la imatge»[4] i la restaurarà en «la semblança» amb el Pare, bo i retornant-li la glòria, l'Esperit «que infon la Vida». 410 2809

706. Contra tota esperança humana, Déu promet a Abraham una descendència, com a fruit de la fe i de la puixança de l'Esperit Sant[5]. En ella seran beneïdes totes les nacions de la terra[6]. Aquesta descendència serà el Crist[7], en qui l'efusió de l'Esperit Sant farà «la unitat dels fills de Déu dispersos»[8]. Comprometent-se per jurament[9] Déu s'obliga ja al do del seu Fill estimat[10] i al do de «l'Esperit de la promesa (...) que prepara la redempció del poble que Déu s'ha adquirit» (Ef 1,13-14)[11]. 60

En les teofanies i en la Llei

707. Les teofanies (manifestacions de Déu) il·luminen el camí de la promesa, des del patriarques a Moisès i de Josuè fins a les visions que inauguren la missió dels grans profetes. La tradició cristiana sempre ha reconegut que en aquestes teofanies el Verb de Déu es deixava veure i sentir, alhora revelat i «ombrejat» dins el Núvol de l'Esperit Sant.

1. Cf. Sl 33,6; 104,30; Gn 1,2; 2,7; Ecle 3,20-21; Ez 37,10. 2. Litúrgia bizantina, Tropari de les matines dels diumenges del segon mode. 3. Cf. St. Ireneu, dem. 11. 4. Cf. Jn 1,14; Fl 2,7. 5. Cf. Gn 18,1-15; Lc 1,26-38.54-55; Jo 1,12-13; Rm 4,16-21. 6. Cf. Gn 12,3. 7. Cf. Ga 3,16. 8. Cf. Jn 11,52. 9. Cf. Lc 1,73. 10. Cf. Gn 22,17-19; Rm 8,32; Jn 3,16. 11. Cf. Ga 3,14.

1961-1964 **708.** Aquesta pedagogia de Déu apareix especialment en el do de la Llei[1], que va ser donada com un «pedagog» per conduir el poble cap al Crist (Ga
122 3,24). Però la seva impotència a salvar l'home privat de la «semblança» divina i el coneixement augmentat que ella dóna del pecat[2] susciten el desig de
2585 l'Esperit Sant. Els gemecs dels salms en són testimonis.

En el Regne i en l'exili

709. La Llei, signe de la promesa i de l'Aliança, hauria d'haver regit el cor i les institucions del poble sortit de la fe d'Abraham. «Si escolteu la meva veu i guardeu la meva aliança, jo us tindré per un regne de sacerdots, per una na-
2579 ció santa» (Ex 19,5-6)[3]. Però, després de David, Israel sucumbirà a la temptació de ser un Regne com les altres nacions. El Regne objecte de la prome-
544 sa feta a David[4] serà l'obra de l'Esperit Sant; pertanyerà als pobres segons l'Esperit.

710. L'oblit de la Llei i la infidelitat a l'Aliança desemboquen en la mort: ve l'exili, aparent fracàs de les promeses; de fet, fidelitat misteriosa de Déu salvador i principi d'una restauració promesa, però segons l'Esperit. Calia que el poble de Déu sofrís aquesta purificació[5]. L'exili ja porta l'ombra de la creu en el designi de Déu, i la Resta dels pobres que en deriva és una de les figures més transparents de l'Església.

L'espera del Messies i del seu Esperit

711. «Vet aquí que tot ho renovo» (Is 43,19); dues línies profètiques es
64, 522 dibuixaran, l'esperança sobre la vinguda del Messies i l'anunci d'un Esperit nou. Ambdues convergiran en la petita Resta, el poble dels pobres[6], que es manté en l'esperança de la «consolació d'Israel» i de «l'alliberament de Jerusalem»[7].

Més amunt hem vist com Jesús donava acompliment a les profecies que es referien a ell. Ara ens limitarem a les que fan veure més clarament la relació del Messies i del seu Esperit.

439 **712.** Els trets de la fesomia del *Messies* esperat comencen a veure's en el llibre de l'Emmanuel[8] («quan Isaïes va tenir la visió de la Glòria» del Crist: Jn 12,41), particularment a Is 11,1-2:

1. Cf. Ex 19-20; Dt 1,11; 29-30. 2. Cf. Rm 3,20. 3. Cf. 1Pe 2,9. 4. Cf. 2S 7; Sl 89; Lc 1,32-33. 5. Cf. Lc 24,26. 6. Cf. So 2,3. 7. Cf. Lc 2,25.38. 8. Cf. Is 6-12.

Sortirà un tany de la soca de Jesè,
brotarà un plançó de les seves arrels.
L'Esperit del Senyor reposarà sobre ell,
l'esperit de saviesa i d'intel·ligència,
l'esperit de consell i de força,
l'esperit de ciència i de temor del Senyor.

713. Els trets del Messies es revelen, sobretot, en els cants del Servidor[1]. Aquests cants anuncien el sentit de la passió de Jesús, i indiquen la manera com difondrà l'Esperit per vivificar la multitud: no des de l'exterior, sinó espo- *601*
sant la nostra «condició d'esclau» (Fl 2,7). Prenent damunt d'ell la nostra mort, ens pot comunicar el seu propi Esperit de vida.

714. Per això el Crist inaugura l'anunci de la Bona Nova fent seu aquest passatge d'Isaïes (Lc 4,18-19)[2]:

L'Esperit del Senyor reposa sobre meu,
perquè ell m'ha ungit.
M'ha enviat a anunciar la Bona Nova als desventurats,
a predicar als captius la llibertat
i als cecs el recobrament de la vista;
a posar en llibertat els oprimits,
i proclamar un any de gràcia del Senyor.

715. Els textos profètics que es refereixen directament a la tramesa de l'Esperit Sant són oracles on Déu parla al cor del seu poble amb el llenguatge de
la promesa i els accents de «l'amor i la fidelitat»[3]. Sant Pere en proclamarà *214*
l'acompliment el matí de la Pentecosta[4]. Segons aquestes promeses, «als darrers temps», l'Esperit del Senyor renovarà el cor dels homes i hi gravarà una
llei nova. Reunirà i reconciliarà els pobles dispersos i dividits. Transformarà la *1965*
primera creació i habitarà amb els homes en pau.

716. El Poble dels «pobres»[5], els humils i els pacífics, tots els qui s'han abandonat als designis misteriosos del seu Déu, els qui esperen la justícia, no dels homes, sinó del Messies, és, finalment, la gran obra de la missió amagada de l'Esperit Sant durant el temps de les promeses per preparar la vinguda del
Crist. Els salms expressen la qualitat del seu cor, purificat i il·luminat per *368*
l'Esperit. En aquests pobres, l'Esperit prepara per al Senyor «un poble ben disposat»[6].

1. Cf. Is 42,1-9; Mt 12,18-21; Jn 1,32-34, després Is 49,1-6; cf. Mt 3,17; Lc 2,32, i finalment Is 50,4-10 i Is 52, 13-53,12. 2. Cf. Is 61,1-2. 3. Cf. Ez 11,19; 36,25-28; 37,1-14; Jr 31,31-34; i Jl 3,1-5. 4. Cf. Ac 2,17-21. 5. Cf. So 2,3; Sl 22,27; 34,3; Is 49,13; 61,1; etc. 6. Cf. Lc 1,17.

IV. L'ESPERIT DEL CRIST EN LA PLENITUD DEL TEMPS

Joan, precursor, profeta i baptista

523 **717.** «Aparegué un home enviat de Déu. Es deia Joan» (Jn 1,6). Joan era ple de l'Esperit Sant «des del si de la mare» (Lc 1,15.41), gràcies al Crist que la Verge Maria acabava de concebre per obra de l'Esperit Sant. La «visita» de Maria a Isabel va esdevenir, així, «visita de Déu al seu poble» (Lc 1,68).

696 **718.** Joan és «Elies que ha de venir» (Mt 17,10-13): el Foc de l'Esperit l'habita i el fa «córrer davant» [com a «precursor»] del Senyor que ve. En Joan, el Precursor, l'Esperit Sant acaba de «preparar per al Senyor un poble ben disposat» (Lc 1,17).

719. Joan és «més que un profeta» (Lc 7,26). En ell l'Esperit Sant completa l'obra de «parlar per boca dels profetes». Joan acaba el cicle dels profetes
2684 inaugurat per Elies[1]. Anuncia la imminència de la consolació d'Israel, és la «veu» del Consolador que ve (Jn 1,23)[2]. Tal com ho farà l'Esperit de Veritat, «ve com a testimoni, a testimoniar de la llum» (Jn 1,7)[3]. Respecte a Joan, l'Esperit acompleix així les «recerques dels profetes» i el «desig» dels àngels (1Pe 1,10-12): «Aquell damunt del qual veuràs davallar i posar-se l'Esperit (...). Jo ho he vist i he testificat que aquest és el Fill de Déu (...). Mireu l'Anyell
536 de Déu» (Jn 1,33-36).

720. Finalment, amb Joan Baptista l'Esperit Sant inaugura, prefigurant-ho, allò que realitzarà juntament amb el Crist i per mitjà d'ell: retornar a l'home la
535 «semblança» divina. El baptisme de Joan era de penitència, el de l'aigua i de l'Esperit serà un nou naixement[4].

«Alegra't, plena de gràcia»

721. Maria, la Mare de Déu, plena de santedat, sempre Verge, és l'obra mestra de la missió del Fill i de l'Esperit en la plenitud del temps. Per primera vegada en el designi de salvació, i perquè el seu Esperit l'ha preparada, el
484 Pare troba l'*Estança* on el seu Fill i el seu Esperit poden habitar entre els homes. En aquest sentit, la Tradició de l'Església sovint ha llegit en relació amb Maria els textos millors sobre la Saviesa[5]: la litúrgia canta i presenta Maria com el «Tron de la Saviesa».

En ella comencen a manifestar-se les «meravelles de Déu» que l'Esperit realitzarà en el Crist i en l'Església:

1. Cf. Mt 11,13-14. 2. Cf. Is 40,1-3. 3. Cf. Jn 15,26; 5,33. 4. Cf. Jn 3,5. 5. Cf. Pr 8,1-9,6; Ecli 24.

722. L'Esperit Sant va *preparar* Maria amb la seva gràcia. Calia que fos «plena de gràcia» la Mare d'aquell en qui «habita corporalment la plenitud de la divinitat» (Col 2,9). Per pura gràcia, va ser concebuda sense pecat, com la més humil de les criatures, la més capaç d'acollir el do inefable del Totpoderós. Amb tota justícia, l'àngel Gabriel la saluda com «la Filla de Sió»: «Alegra't»[1]. És l'acció de gràcies de tot el poble de Déu, l'Església, que ella fa pujar cap al Pare amb l'Esperit Sant en el seu càntic[2], quan porta a les seves entranyes el Fill etern. *489* *2676*

723. En Maria, l'Esperit Sant *realitza* el designi benvolent del Pare. Amb l'Esperit Sant i per obra d'ell la Verge concep i infanta el Fill de Déu. La seva virginitat esdevé fecunditat única per la potència de l'Esperit i de la fe[3]. *485* *506*

724. En Maria, l'Esperit Sant *manifesta* el Fill del Pare esdevingut Fill de la Verge. Ella és la bardissa ardent de la teofania definitiva: plena de l'Esperit Sant, mostra el Verb en la humilitat de la seva carn i el fa conèixer als pobres[4] i a les primícies de les nacions[5]. *208* *2619*

725. En fi, en Maria, l'Esperit Sant comença a *posar en comunió* amb el Crist els homes «que estima el Senyor»[6], i els humils són sempre els primers a rebre'l: els pastors, els mags, Simeó i Anna, els nuvis de Canà i els primers deixebles. *963*

726. Al terme d'aquesta missió de l'Esperit, Maria esdevé la «Dona», nova Eva «mare dels vivents», Mare del «Crist total»[7]. És amb aquest títol que la veiem entre els Dotze, formant com «un sol cor, assidus a la pregària» (Ac 1,14), a l'alba dels «darrers temps» que l'Esperit va inaugurar el matí de la Pentecosta amb la manifestació de l'Església. *494, 2618*

El Crist Jesús

727. Tota la missió del Fill i de l'Esperit Sant en la plenitud del temps es troba continguda en el fet que el Fill és l'ungit de l'Esperit del Pare d'ençà de l'Encarnació: Jesús és el Crist, el Messies. *438* *695* *536*

Tot el segon capítol del Símbol de la fe s'ha de llegir sota aquesta llum. Tota l'obra del Crist és missió conjunta del Fill i de l'Esperit Sant. Aquí parlarem solament del que es refereix a la promesa de l'Esperit Sant que va fer Jesús i al do de l'Esperit pel Senyor glorificat.

728. Jesús no revela plenament l'Esperit Sant abans de ser ell mateix glorificat per la mort i la Resurrecció. Però el suggereix de mica en mica, fins en el

1. Cf. So 3,14; Za 2,14. 2. Cf. Lc 1,46-55. 3. Cf. Lc 1,26-38; Rm 4,18-21; Ga 4,26-28. 4. Cf. Lc 1,15-19. 5. Cf. Mt 2,11. 6. Cf. Lc 2,14. 7. Cf. Jn 19,25-27.

seu ensenyament a la multitud, quan revela que la seva carn serà menjar per a la vida del món[1]. El suggereix també a Nicodem[2], a la Samaritana[3] i als qui
2615 participen a la festa dels Tabernacles[4]. En parla obertament als seus deixebles quan es refereix a l'oració[5] i al testimoniatge que hauran de donar[6].

729. Només quan li arriba l'hora de ser glorificat Jesús *promet* la vinguda de l'Esperit Sant, per tal com la seva mort i la seva Resurrecció seran el compliment de la promesa feta als Pares[7]: el Pare donarà a la pregària de Jesús l'Esperit de Veritat, l'altre Paraclet; l'enviarà en nom de Jesús; Jesús l'enviarà des del Pare, perquè ell ha sortit del Pare. L'Esperit Sant vindrà, el coneixerem, serà amb nosaltres per sempre, habitarà entre nosaltres, ens ensenyarà a tots i ens recordarà tot el que el Crist ens ha dit i en donarà testimoni. Ens
388, 1433 portarà cap a la veritat completa i glorificarà el Crist. Pel que fa al món, li demostrarà qui és culpable, qui és just i qui és condemnat.

730. Arriba, finalment, l'hora de Jesús[8]: Jesús lliura el seu esperit a les mans del Pare[9] quan, per la seva mort, és vencedor de la mort. I així, «ressuscitat d'entre els morts per la glòria del Pare» (Rm 6,4), *dóna* seguidament l'Esperit
850 Sant alenant sobre els deixebles[10]. Des d'aquesta hora, la missió del Crist i de l'Esperit Sant esdevé missió de l'Església: «Com el Pare m'ha enviat, així jo us envio a vosaltres» (Jn 20,21)[11].

V. L'ESPERIT SANT I L'ESGLÉSIA ALS DARRERS TEMPS

La Pentecosta

2623 **731.** El dia de Pentecosta (al final de les set setmanes pasquals), la Pasqua del Crist es completa amb l'efusió de l'Esperit Sant, que és manifestat, donat i
767 comunicat com a Persona divina: de la seva plenitud, el Crist, el Senyor, vessa
1302 profusament l'Esperit[12].

244 **732.** Aquell dia es revela plenament la Santíssima Trinitat. Des d'aquell dia, el Regne anunciat pel Crist s'obre als qui creuen en ell: en la humilitat de la carn i en la fe, ja participen a la comunió de la Santíssima Trinitat. Amb la
672 seva vinguda —i ve sempre— l'Esperit Sant fa entrar el món «als darrers temps», el temps de l'Església, el Regne ja heretat, però encara no consumat:

> Hem vist la llum veritable, hem rebut l'Esperit celestial, hem trobat la fe veri-
> 1386 table. Adorem la Trinitat indivisible, perquè ella ens ha salvat[13].

1. Cf. Jn 6,27.51.62-63. 2. Cf. Jn 3,5-8. 3. Cf. Jn 4,10.14.23-24. 4. Cf. Jn 7,37-39. 5. Cf. Lc 11,13. 6. Cf. Mt 10,19-20. 7. Cf. Jn 14,16-17.26; 15,26; 16,7-15; 17,26. 8. Cf. Jn 13,1; 17,1. 9. Cf. Lc 23,46; Jn 19,30. 10. Cf. Jn 20,22. 11. Cf. Mt 28,19; Lc 24,47-48; Ac 1,8. 12. Cf. Ac 2,36. 13. Litúrgia bizantina, Tropari de les vespres de la Pentecosta; emprat també en les litúrgies eucarístiques després de la comunió.

L'Esperit Sant, el do de Déu

733. «Déu és Amor» (1Jn 4,8.16) i l'Amor és el primer do, el que conté tots els altres. Aquest Amor, «Déu l'ha difós als nostres cors per l'Esperit que ens fou donat» (Rm 5,5). *218*

734. Com que som morts o, almenys, ferits pel pecat, el primer efecte del do de l'Amor és el perdó dels nostres pecats. La comunió de l'Esperit Sant (2Co 13,13), dintre l'Església, retorna als batejats la semblança divina perduda amb el pecat. *1987*

735. Llavors ens dóna les «arres» o les primícies de la nostra herència[1]: la mateixa vida de la Santíssima Trinitat, que consisteix a estimar «com ell ens ha estimat»[2]. Aquest Amor (la caritat d'1Co 13) és el principi de la nova vida en el Crist, feta possible pel fet que hem «rebut una força, la de l'Esperit Sant» (Ac 1,8). *1822*

736. Amb aquesta força de l'Esperit Sant, els fills de Déu poden donar fruit. Aquell que ens ha empeltat al Cep veritable, ens farà donar «el fruit de l'Esperit que és: caritat, joia, pau, paciència, benignitat, bondat, fidelitat, dolcesa, temprança» (Ga 5,22-23). «L'Esperit és la nostra Vida»; com més renunciem a nosaltres mateixos[3], més «ens comportarem també segons l'Esperit» (Ga 5,25): *1832*

> Per la comunió amb ell, l'Esperit Sant fa l'home espiritual, el retorna al paradís, condueix al Regne del cel i a l'adopció filial, dóna la confiança d'invocar Déu Pare i de participar a la gràcia del Crist, de ser anomenats fills de la llum i de tenir part a la glòria eterna[4].

L'Esperit Sant i l'Església

737. La missió del Crist i de l'Esperit Sant es compleix a l'Església, Cos del Crist i Temple de l'Esperit Sant. Aquesta missió conjunta associa des d'ara els fidels del Crist a la seva comunió amb el Pare en l'Esperit Sant: l'Esperit *prepara* els homes, els prevé amb la gràcia, per atreure'ls cap al Crist. Els *manifesta* el Senyor ressuscitat, els recorda la seva paraula i els obre l'esperit perquè entenguin la seva mort i la seva Resurrecció, els *fa present* el misteri del Crist d'una manera eminent en l'Eucaristia, a fi de reconciliar-los, de *posar-los en comunió* amb Déu i de fer-los donar «molt de fruit» (Jn 15,5.8.16). *787-798* *1093-1109* *850*

738. Així la missió de l'Església no s'afegeix a la del Crist i de l'Esperit Sant, sinó que n'és el sagrament: amb tot el seu ésser i en tots els seus membres l'Església és enviada a anunciar i a donar testimoni, a actualitzar i a difondre el misteri de la comunió de la Santíssima Trinitat (això serà l'objecte del pròxim article): *777*

1. Cf. Rm 8,23; 2Co 1,21. 2. Cf. 1Jn 4,11-12. 3. Cf. Mt 16,24-26. 4. Cf. St. Basili, Spir. 15, 36.

Tots nosaltres, els qui hem rebut l'únic i el mateix Esperit, és a dir, l'Esperit Sant, hem estat fosos entre nosaltres i amb Déu. Per bé que, separadament, siguem nombrosos, i que el Crist faci que l'Esperit del Pare i seu habiti en cadascun de nosaltres, aquest Esperit, únic i indivisible, condueix per ell a la unitat els qui són distints entre ells (...) i fa que tots apareguem com una sola cosa en ell. De la mateixa manera que el poder de la santa humanitat del Crist fa que tots aquells en qui ella es troba formin un sol cos, penso també que així mateix l'Esperit de Déu que habita en tots, únic i indivisible, els condueix tots a la unitat espiritual[1].

739. L'Esperit Sant és la unció del Crist. Per això el Crist, Cap del Cos, difon
1076 l'Esperit en tots els seus membres per alimentar-los, guarir-los, organitzar-los en llurs funcions mútues, vivificar-los, enviar-los a donar testimoni, associar-los al seu oferiment al Pare i a la seva intercessió per tot el món. Amb els sagraments de l'Església, el Crist comunica als membres del seu Cos el seu Esperit Sant i santificador (això serà l'objecte de la segona part del Catecisme).

740. Aquestes «meravelles de Déu», ofertes als creients en els sagraments de l'Església, donen fruit en la vida nova pel Crist, segons l'Esperit (això serà l'objecte de la tercera part del Catecisme).

741. «L'Esperit ajuda la nostra feblesa, perquè nosaltres no sabem què hem de demanar per pregar com cal, però el mateix Esperit intercedeix amb gemecs inefables» (Rm 8,26). L'Esperit Sant, artesà de les obres de Déu, és el Mestre de la pregària (això serà l'objecte de la quarta part del Catecisme).

EN RESUM

742. *«Perquè sou fills, envià Déu als nostres cors l'Esperit del seu Fill, que clama:* Abbà, *Pare!» (Ga 4,6).*

743. *Des del començament a la consumació del temps, quan Déu envia el seu Fill, envia sempre el seu Esperit: la missió d'ambdós és conjunta i inseparable.*

744. *En arribar la plenitud del temps, l'Esperit Sant va completar en Maria totes les preparacions per a la vinguda del Crist al poble de Déu. Amb l'acció de l'Esperit Sant en Maria, el Pare va donar al món l'Emmanuel «Déu amb nosaltres» (Mt 1,23).*

745. *El Fill de Déu és consagrat Crist (Messies) per la unció de l'Esperit Sant des de la seva Encarnació*[2].

1. Cf. St. Ciril d'Alexandria, Jn. 12. 2. Cf. Sl 2,6-7.

746. *Amb la seva mort i amb la seva Resurrecció, Jesús va ser constituït Senyor i Crist en la glòria (Ac 2,36). De la seva plenitud difon l'Esperit Sant sobre els apòstols i l'Església.*

747. *L'Esperit Sant que el Crist, Cap, difon en els seus membres, edifica, anima i santifica l'Església. Ella és el sagrament de la comunió de la Santíssima Trinitat i dels homes.*

ARTICLE 9 **«Crec en la santa Església catòlica»**

748. «Crist és la llum dels pobles. Reunit en l'Esperit Sant, el sagrat Concili té, per tant, el viu desig d'anunciar a totes les criatures la Bona Nova de l'Evangeli, de difondre entre tots els homes la claror del Crist que resplendeix en el rostre de l'Església». Amb aquestes paraules s'obre la Constitució dogmàtica sobre l'Església del Concili Vaticà II. Així mostra el Concili que l'article de fe sobre l'Església depèn totalment dels articles que es refereixen a Jesucrist. L'Església no té més llum que la del Crist. Segons una imatge preferida pels Pares de l'Església, és com la lluna que rep del sol tota la seva llum.

749. L'article sobre l'Església depèn també totalment de l'article sobre l'Esperit Sant que el precedeix. «En efecte, després d'haver ensenyat que l'Esperit Sant és la font i el donador de tota santedat, ara confessem que és ell el qui dóna la santedat a l'Església»[1]. L'Església, segons una dita dels Pares, és el lloc «on floreix l'Esperit»[2].

750. Creure que l'Església és «santa» i «catòlica», i que és «una» i «apostòli- *811*
ca» (tal com afegeix el Símbol de Nicea-Constantinoble) és inseparable de la
fe en Déu Pare, Fill i Esperit Sant. En el Símbol dels apòstols, fem professió de *169*
creure una Església santa *(«Credo [...] Ecclesiam»)* i no *en* l'Església, per no confondre Déu i les seves obres i per atribuir clarament a la bondat de Déu *tots* els dons que ell ha posat en la seva Església[3].

PARÀGRAF 1 **L'Església en el designi de Déu**

I. ELS NOMS I LES IMATGES DE L'ESGLÉSIA

751. La paraula «Església» [*ekklesia*, del grec *ek-kalein* «cridar de fora»] significa «convocació». Designa les assemblees del poble[9], en general, de caràcter religiós. És el terme freqüent utilitzat a l'Antic Testament grec per signi-

1. Cf. Catech. R. 1, 10, 1. 2. Cf. St. Hipòlit, trad. ap. 35. 3. Cf. Cf. Catech. R. 1, 10, 22. 4. Cf. Ac 19,39.

ficar l'assemblea del poble elegit davant Déu, sobretot, l'assemblea del Sinaí, on Israel va rebre la Llei i va ser constituït per Déu com el seu poble sant[1]. Anomenant-se «Església», la primera comunitat dels qui creien en el Crist es reconeixia hereva d'aquesta assemblea. En ella, Déu «convoca» el seu poble de tots els extrems de la terra. El terme *Kyriake*, d'on deriven *church*, *Kirche*, significa «la qui pertany al Senyor».

752. En el llenguatge cristià, la paraula «Església» designa l'assemblea litúr-
1140 gica[2], però també la comunitat local[3] o tota la comunitat universal dels
832 creients[4]. Aquestes tres significacions són, de fet, inseparables. «L'Església» és
830 el poble de Déu reunit en tot el món sencer. Existeix en les comunitats locals i es realitza com a assemblea litúrgica, sobretot eucarística. Viu de la Paraula i del Cos del Crist i esdevé així ella mateixa Cos del Crist.

Els símbols de l'Església

753. A la sagrada Escriptura trobem un seguit d'imatges i de figures lligades entre elles, amb les quals la revelació parla del misteri inesgotable de l'Església. Les imatges preses de l'Antic Testament són variacions d'una idea de
781 fons, la del «poble de Déu». En el Nou Testament[5], totes aquestes imatges
789 troben un nou centre pel fet que el Crist esdevé «el Cap» d'aquest poble[6], que és des d'aleshores el seu Cos. Entorn d'aquest centre s'agrupen les imatges «tretes de la vida de pastor, de la vida del camp, del treball de construcció, de la família i de les esposalles»[7].

754. «Així l'Església és una *pleta*, la porta única i necessària de la qual és el Crist[8]. És també ramat, del qual Déu mateix va predir que ell seria el pastor[9], i les ovelles, encara
857 que conduïdes per pastors humans, són, amb tot, tretes cap a fora i pasturades constantment pel mateix Crist, el Bon Pastor i el Majoral dels pastors[10], que va donar la seva vida per les ovelles»[11].

755. «L'Església és un *conreu* o camp de Déu (1Co 3,9), on creix la vetusta olivera, de la qual foren l'arrel santa els patriarques, i ha esdevingut i esdevindrà encara reconciliació de jueus i pagans[12]. Aquest camp, l'Agricultor celestial l'ha plantat com una vinya escollida[13,14]. El cep veritable és el Crist, que dóna vida i fecunditat a les sarments, és a dir, a nosaltres, que per mitjà de l'Església, restem en ell, i sense el qual res no
795 podem fer (Jn 15,-5)».

756. «Ben sovint l'Església és anomenada *casa de Déu* (1Co 3,9). El mateix Senyor es va comparar a una pedra, rebutjada pels constructors, però que ha acabat essent

1. Cf. Ex 19. 2. Cf. 1Co 11,18; 14,19.28.34.35. 3. Cf. 1Co 1,2; 16,1. 4. Cf. 1Co 15,9; Ga 1,13; Fl 3,6. 5. Cf. Ef 1,22; Col 1,18. 6. Cf. LG 9. 7. Cf. LG 6. 8. Cf. Jn 10,1-10. 9. Cf. Is 40,11; Ez 34,11-31. 10. Cf. Jn 10,11; 1Pe 5,4. 11. Cf. Jn 10,11-15. 12. Cf. Rm 11,13-26. 13. Cf. Mt 21,33-43 par. 14. Cf. Is 5,1-7.

angular (Mt 21,42 par)[1]. Sobre aquest fonament els apòstols aixequen l'Església (1Co 857
3,11), que en rep fermesa i cohesió. Aquest edifici pren diversos noms: casa de Déu (1Tm 3,15), on habita, en efecte, la seva *família*; estança de Déu en l'Esperit (Ef 2,19-
22), tenda de Déu entre els homes (Ap 21,3), i sobretot *temple* sant, que els sants Pares 797
celebren representat en els santuaris de pedra i la litúrgia compara ben justament a la
Ciutat santa i a la nova Jerusalem. Hi som edificats aquí a la terra, en efecte, en qualitat 1045
de pedres vives (1Pe 2,5). És aquesta Ciutat santa que sant Joan contempla en la renovació del món, com baixant del cel, de part de Déu, abillada com una núvia adornada per al seu espòs (Ap 21,1-2)».

757. «L'Església, que és «la Jerusalem de dalt» i s'anomena «mare nostra» (Ga
4,26)[2], és presentada també com l'esposa immaculada de l'Anyell immaculat (Ap 19,7; 507
21,2.9; 22,17), la qual «el Crist va estimar i es lliurà a si mateix per ella a fi de santificar- 796
la» (Ef 5,25-26), la va unir a ell amb una aliança indissoluble i constantment «l'alimenta 1616
i l'abriga» (Ef 5,29)[3].

II. ORIGEN, FUNDACIÓ I MISSIÓ DE L'ESGLÉSIA

758. Per investigar el misteri de l'Església, cal meditar primer el seu origen
en el designi de la Santíssima Trinitat i la seva realització progressiva en la 257
història.

Un designi nascut en el cor del Pare

759. «El Pare etern, per un designi profund i absolutament lliure de la seva
saviesa, va crear l'univers, va decretar d'elevar els homes a la participació de la 293
vida divina» a la qual ell crida tots els homes en el seu Fill. «I va decidir aplegar-los, els qui creuen en el Crist, en l'Església santa». Aquesta «família de
Déu» es constitueix i es realitza gradualment al llarg de les etapes de la histò- 1655
ria humana, segons les disposicions del Pare. En efecte, l'Església «ha estat prefigurada ja des de l'origen del món, preparada admirablement en la història del poble d'Israel i en l'Antic Testament, constituïda aquests darrers temps, fou manifestada per l'efusió de l'Esperit Sant i assolirà la plenitud gloriosa a la fi dels segles»[4].

L'Església, prefigurada des de l'origen del món

760. «El món va ser creat amb vista a l'Església», deien els cristians dels primers temps[5]. Déu va crear el món amb vista a la comunió amb la seva vida

1. Cf. Ac 4,11; 1Pe 2,7; Sl 118,22. 2. Cf. Ap 12,17. 3. Cf. LG 6. 4. Cf. LG 2. 5. Cf. Hermas, vis. 2, 4, 1; cf. Arístides, apol. 16, 6; s. Justí, apol. 2,7.

294 divina, comunió que es realitza per la «convocació» dels homes en el Crist, i
aquesta «convocació» és l'Església. L'Església és el fi de totes les coses[1], i les
vicissituds, doloroses d'elles mateixes, com la caiguda dels àngels i el pecat
309 dels homes, van ser permeses per Déu com ocasió i mitjà per a desplegar tota
la força del seu braç i tota la mesura d'amor que volia donar al món:

> Així com la voluntat de Déu és un acte i s'anomena món, així també la seva intenció és la salvació dels homes i s'anomena Església[2].

L'Església, preparada en l'Antiga Aliança

761. L'aplegament del poble de Déu comença en el moment en què el
pecat va destruir la comunió dels homes amb Déu i dels homes entre ells.
55 L'aplegament de l'Església és, per dir— ho així, la reacció de Déu davant el
caos provocat pel pecat. Aquesta reunificació es realitza secretament al si de
tots els pobles: «De qualsevol nació que sigui, aquell que tem Déu i obra la
justícia li és agradable» (Ac 10,35)[3].

122, 522 **762.** La *preparació* llunyana del poble de Déu comença amb la vocació
60 d'Abraham, a qui Déu promet que serà pare d'un gran poble[4]. La preparació
immediata comença amb l'elecció d'Israel com a poble de Déu[5]. En virtut de
la seva elecció Israel ha de ser el signe de la reunió futura de totes les na-
64 cions[6]. Però ja els profetes acusen Israel d'haver trencat l'aliança i d'haver-se
captingut com una prostituta[7]. Anuncien una aliança nova i eterna[8]. «Aquesta
Aliança Nova l'ha instituïda el Crist»[9].

L'Església, instituïda pel Crist

763. Pertoca al Fill de realitzar, en arribar la plenitud del temps, el pla de
salvació del seu Pare. Aquí rau el motiu de la seva «missió»[10]. «Jesús, el Senyor,
posà el començament de la seva Església predicant la Bona Nova, l'adveniment
541 del Regne de Déu promès en l'Escriptura des de feia segles»[11]. Per complir la
voluntat del Pare, el Crist va inaugurar el Regne del cel sobre la terra. L'Es-
glésia «és el Regne del Crist ja misteriosament present»[12].

764. «Aquest Regne brilla als ulls dels homes en la paraula, les obres i la
543 presència del Crist»[13]. Acollir la paraula de Déu és «acollir el Regne mateix»[14].
El germen i el començament del Regne són «el petit ramat» (Lc 12,32) dels qui
Jesús ha convocat entorn d'ell i dels quals ell mateix és el pastor[15]. Són la

1. Cf. St. Epifani, haer. 1, 1, 5. 2. Cf. Climent d'Alexandria, paed. 1, 6. 3. Cf. LG 9; 13; 16. 4. Cf. Gn 12,2; 15,5-6. 5. Cf. Ex 19,5-6; Dt 7,6. 6. Cf. Is 2,2-5; Mi 4,1-4. 7. Cf. Os 1; Is 1,2-4; Jr 2; etc. 8. Cf. Jr 31,31-34; Is 55,3. 9. Cf. LG 9. 10. Cf. LG 3; AG 3. 11. Cf. LG 5. 12. Cf. LG 3. 13. Cf. LG 5. 14. Cf. *Ibid.* 15. Cf. Mt 10,16; 26,31; Jn 10,1-21.

veritable família de Jesús[1]. Als qui ha aplegat així entorn d'ell, Jesús els ha 1691
ensenyat una «manera d'actuar» nova i una pregària pròpia[2]. 2558

765. Jesús, el Senyor, ha dotat la seva comunitat d'una estructura que perse-
verarà fins al ple acabament del Regne. Hi ha d'antuvi l'elecció dels Dotze amb 860
Pere com a cap[3]. Representant les dotze tribus d'Israel[4], són les pedres fona- 551
mentals de la nova Jerusalem[5]. Els Dotze[6] i els altres deixebles[7] participen de
la missió del Crist, del seu poder, però també de la seva sort[8]. Amb tots aquests
actes, el Crist prepara i edifica la seva Església.

766. Però l'Església va néixer principalment del do total del Crist per la 813
nostra salvació, anticipat en la institució de l'Eucaristia i realitzat a la creu. «El 610, 1340
començament i el creixement de l'Església se signifiquen amb la sang i l'aigua
que brollen del costat obert de Jesús crucificat»[9]. «Perquè del costat del Crist
adormit a la creu ha nascut l'admirable sagrament que és tota l'Església»[10]. 617
«Així com Eva va ser formada d'una costella d'Adam adormit, també l'Església
va néixer del cor traspassat del Crist mort a la creu»[11]. 478

L'Església, manifestada per l'Esperit Sant

767. «Un cop acabada en aquest món l'obra que el Pare havia encarregat al
seu Fill, el dia de Pentecosta, l'Esperit Sant fou enviat per santificar l'Església 731
incessantment»[12]. Llavors «l'Església es manifestà públicament davant la multi-
tud i començà la difusió de l'Evangeli amb la predicació»[13]. Perquè l'Església
és «convocació» de tots els homes a la salvació, és també, per la seva naturale- 849
sa, missionera enviada pel Crist a totes les nacions per fer deixebles[14].

768. Per complir la seva missió, l'Esperit Sant «equipa i dirigeix l'Església
gràcies a la diversitat dels dons jeràrquics i carismàtics»[15]. «Així l'Església, pro-
veïda amb els dons del seu Fundador i guardant fidelment els seus manaments
de caritat, humilitat i abnegació, rep la missió d'anunciar i d'establir enmig de
totes les nacions el Regne del Crist i de Déu, i en constitueix el germen i l'inici 541
aquí a la terra»[16].

L'Església, consumada en la glòria

769. «L'Església (...) només trobarà la seva consumació en la glòria del
cel»[17], a l'hora del retorn gloriós del Crist. Fins aleshores «l'Església fa camí a 671
través de les persecucions del món i els consols de Déu»[18]. Sap que en aquest
món hi és com en exili, lluny del Senyor[19] i aspira a la plenitud de l'adveni- 2818

1. Cf. Mt 12,49. 2. Cf. Mt 5-6. 3. Cf. Mc 3,14-15. 4. Cf. Mt 19,28; Lc 22,30. 5. Cf. Ap 21,12-14. 6. Cf. Mc 6,7. 7. Cf. Lc 10,1-2. 8. Cf. Mt 10,25; Jn 15,20. 9. Cf. LG 3. 10. Cf. SC 5. 11. Cf. St. Ambròs, Luc. 2, 85-89. 12. Cf. LG 4. 13. Cf. AG 4. 14. Cf. Mt 28,19-20; AG 2; 5-6. 15. Cf. LG 4. 16. Cf. LG 5. 17. Cf. LG 48. 18. Cf. St. Agustí, civ. 18,51; cf. LG 8. 19. Cf. 2Co 5,6; LG 6.

ment del Regne, «llavors que es reunirà amb el seu Rei a la glòria»[1]. La consu-
675 mació de l'Església en la glòria —i, a través d'ella, del món— no es farà sense grans proves. Només aleshores «tots els justos després d'Adam, des d'Abel el
1045 just fins al darrer elegit, es reuniran a l'Església universal prop del Pare»[2].

III. EL MISTERI DE L'ESGLÉSIA

770. L'Església és en la història, però al mateix temps la transcendeix. Tan
812 sols «amb els ulls de la fe»[3] podem veure en la seva realitat visible alhora una realitat espiritual portadora de vida divina.

L'Església, alhora visible i espiritual

771. «Crist, únic mitjancer, constitueix i manté contínuament la seva Es-
827 glésia santa, comunitat de fe, d'esperança i de caritat, aquí baix, damunt la terra, com una totalitat visible, amb la qual difon, en bé de tots, la veritat i la gràcia». L'Església és a la vegada:

1880 — «societat dotada d'òrgans jeràrquics i Cos místic del Crist;
— assemblea visible i comunitat espiritual;
954 — Església terrenal i Església enriquida amb dons del cel».

Aquestes dimensions constitueixen conjuntament «una sola realitat complexa, feta d'un doble element humà i diví»[4]:

> És propi de l'Església ser a la vegada humana i divina, visible i rica de realitats invisibles, fervent en l'acció i ocupada en la contemplació, present en el món i tanmateix forastera. Però de tal manera que allò que en ella és humà s'ordena i se sotmet al que és diví; el que és visible, al que és invisible; el que pertany a l'acció, al que és propi de la contemplació; i el que és present, a la ciutat futura que cerquem[5].
>
> Humilitat! Sublimitat! Tenda de Quedar i santuari de Déu, habitació terrenal i palau del cel, cabana de fang i casa reial, cos mortal i temple de la llum, riota dels orgullosos i esposa del Crist! És negra però formosa, filles de Jerusalem, demacrada pel cansament i la sofrença d'un llarg exili i tanmateix embellida amb agençament celestial[6].

L'Església, misteri de la unió dels homes amb Déu

772. Dins l'Església Crist ha dut a terme i ha revelat el seu propi misteri
518 com el fi últim del designi de Déu: «recapitular-ho tot en ell» (Ef 1,10). Sant Pau anomena «gran misteri» (Ef 5,32) la unió esponsal del Crist i l'Església.

1. Cf. LG 5. 2. Cf. LG 2. 3. Cf. Catech. R. 1, 10, 20. 4. Cf. LG 8. 5. Cf. SC 2. 6. Cf. St. Bernat. Cant. 27, 14.

Unida al Crist com al seu Espòs[1], l'Església esdevé ella mateixa misteri[2]. Contemplant el misteri de l'Església, sant Pau exclama: «Crist en vosaltres, l'esperança de la glòria» (Col 1,27). *796*

773. Dins l'Església, aquesta comunió dels homes amb Déu per «la caritat que no caducarà mai» (1Co 13,8) és el fi que governa tot allò que en ella és mitjà sacramental lligat a aquest món que passa[3]. «La seva estructura *671*
s'ordena totalment a la santedat dels membres del Crist. I la santedat es valora en funció del «gran misteri» en el qual l'Esposa respon amb el do de l'amor al do de l'Espòs»[4]. Maria ens precedeix a tots en la santedat que *972*
és el misteri de l'Església, com «l'Esposa sense màcula ni arruga» (Ef 5,27). I és així perquè «la dimensió mariana de l'Església precedeix la seva dimensió petrina»[5].

L'Església, sagrament universal de salvació

774. El mot grec *mysterion* ha estat traduït al llatí amb dues paraules: *mysterium* i *sacramentum*. Segons la interpretació ulterior, el terme *sacramentum* expressa princi- *1075*
palment el signe visible de la realitat amagada de la salvació, indicada amb el terme *mysterium*. En aquest sentit, el Crist mateix és el misteri de la salvació: no hi ha més misteri que el Crist[6]. L'obra salvífica de la seva humanitat santa i santificadora és el sagrament de salvació que es manifesta i actua en els sagraments de l'Església (que les *515*
Esglésies d'Orient anomenen també «els sants misteris»). Els set sagraments són els *2014*
signes i els instruments amb què l'Esperit Sant difon la gràcia del Crist —que és el Cap— a l'Església, que és el seu Cos. L'Església conté, doncs, i comunica la gràcia *1116*
invisible que ella significa. En aquest sentit analògic l'Església s'anomena també «sagrament».

775. «L'Església és en el Crist com un sagrament, és a dir, signe i instrument d'íntima unió amb Déu i d'unitat de tot el llinatge humà»[7]. Ser el sagrament de la *unió íntima dels homes amb Déu*: aquesta és la primera finalitat de l'Església. Com que la comunió entre els homes arrela en la unió amb Déu, l'Església també és el sagrament de la *unitat del llinatge humà*. En ella, aquesta *360*
unitat ja ha començat, puix que reuneix els homes «de tota nacionalitat i de totes les tribus, pobles i llengües» (Ap 7,9). Al mateix temps, l'Església és «signe i instrument» de la plena realització d'aquesta unitat que encara ha de venir.

776. Com a sagrament, l'Església és instrument del Crist. «En les seves *1088*
mans, ella és l'instrument de la redempció de tots els homes»[8], «el sagrament

1. Cf. Ef 5,25-27. 2. Cf. Ef 3,9-11. 3. Cf. LG 48. 4. MD 27. 5. Cf. *Ibid.* 6. Cf. St. Agustí, ep. 187, 11, 34. 7. LG 1. 8. LG 9.

universal de la salvació»[1] amb què el Crist «manifesta i actualitza l'amor de Déu als homes»[2]. L'Església és el «projecte visible de l'amor de Déu a la humanitat»[3]. Déu vol que «tot el llinatge humà formi un sol poble de Déu, s'uneixi en el Cos únic del Crist i es construeixi en un sol temple de l'Esperit Sant»[4].

EN RESUM

777. *La paraula «Església» significa «convocació». Designa l'assemblea dels qui la Paraula de Déu convoca a formar el poble de Déu i que, alimentats amb el Cos del Crist, esdevenen ells mateixos Cos del Crist.*

778. *L'Església és alhora camí i terme del designi de Déu: prefigurada en la creació, preparada a l'Antiga Aliança, fundada amb les paraules i les accions de Jesucrist, realitzada per la seva creu redemptora i per la seva Resurrecció, l'Església es manifesta com a misteri de salvació per l'efusió de l'Esperit Sant. Serà consumada en la glòria del cel com l'assemblea de tots els rescatats de la terra*[5].

779. *L'Església és alhora visible i espiritual, societat jeràrquica i Cos místic del Crist. És una, formada d'un doble element humà i diví. Aquest és el misteri de l'Església que només la fe pot acollir.*

780. *L'Església és en aquest món el sagrament de la salvació, el signe i l'instrument de la comunió de Déu i dels homes.*

PARÀGRAF 2 **L'Església: poble de Déu, Cos del Crist, Temple de l'Esperit Sant**

I. L'ESGLÉSIA, POBLE DE DÉU

781. «En tot temps i a tot arreu és agradable a Déu qualsevol que li és fidel i practica la justícia. Déu, però, ha volgut santificar i salvar els homes no separadament, sense cap connexió els uns amb els altres, sinó que els ha constituïts en un poble que el reconegués de veritat i el servís santament. Així, doncs, s'escollí la comunitat d'Israel com a poble seu, amb el qual va fer una aliança i el va instruir de mica en mica (...). Tanmateix tot això s'esdevingué en preparació i figura d'aquella nova i perfecta aliança que s'havia de concloure en el Crist (...). El Crist va instituir aquesta Nova Aliança, això és, el Nou Testament segellat amb la seva sang, invitant una multitud d'entre els jueus i els pagans a formar una unitat, no pas segons la carn, sinó en l'Esperit»[6].

1. LG 48. 2. GS 45, § 1. 3. Pau VI, discurs del 21 de juny de 1973. 4. AG 7; cf. LG 17. 5. Cf. Ap 14,4. 6. LG 9.

Les característiques del poble de Déu

782. El poble de Déu té unes característiques que el distingeixen netament de tots els grups religiosos, ètnics, polítics o culturals de la història: 871

— És el poble *de Déu*: Déu no és propi i exclusiu de cap poble, però s'ha adquirit un poble d'entre aquells que abans no formaven cap poble: «un llinatge escollit, un sacerdoci reial, una nació santa» (1Pe 2,9). 2787

— Hom esdevé *membre* del poble de Déu no per naixement físic, sinó pel «naixement de dalt», «de l'aigua i de l'Esperit» (Jn 3,3-5), és a dir, per la fe en el Crist i el baptisme. 1267

— Aquest Poble té per *Cap* Jesucrist (Ungit, Messies): pel fet que la mateixa unció, l'Esperit Sant, circula del Cap vers el Cos, és el «Poble messiànic». 695

— La *condició* d'aquest Poble és la dignitat de la llibertat dels fills de Déu: en els cors, com en un temple, hi resideix l'Esperit Sant. 1741

— La seva *llei* és el manament nou d'«estimar com el Crist ens ha estimat»[1]. Aquesta és la llei nova de l'Esperit Sant (Rm 8,2; Ga 5,25). 1972

— La seva *missió* és ser la sal de la terra i la llum del món[2]. «Constitueix per a tots els homes el germen més fort d'unitat, d'esperança i de salvació». 849

— El seu *destí*, per últim, és «el Regne de Déu començat a la terra per Déu mateix, Regne que ha d'eixamplar-se més i més, fins que, a la fi del temps, l'acabarà Déu mateix»[3]. 769

Un Poble sacerdotal, profètic i reial

783. Jesucrist és el qui el Pare ha ungit de l'Esperit Sant i l'ha constituït «Sacerdot, Profeta i Rei». El poble de Déu tot plegat participa d'aquestes tres funcions del Crist i porta les responsabilitats de la missió i del servei que en deriva[4]. 436 873

784. Quan entrem al poble de Déu per la fe i el baptisme, rebem part en la vocació única d'aquest Poble: la seva vocació *sacerdotal*. «Crist, el Senyor, gran sacerdot pres d'entre els homes, ha fet del nou Poble "un reialme i sacerdots per al seu Déu i Pare". Els batejats, en efecte, per la regeneració i la unció de l'Esperit Sant, són *consagrats* per ser una habitació espiritual i un sacerdoci sant»[5]. 1268 1546

785. «El Poble sant de Déu participa també de la funció *profètica* del Crist». Sobretot, pel sentit sobrenatural de la fe en la totalitat del Poble, laics i jerar- 92

1. Cf. Jn 13,34. 2. Cf. Mt 5,13-16. 3. LG 9. 4. Cf. RH 18-21. 5. LG 10.

quia, quan «s'adhereix indefectiblement a la fe transmesa als sants una vegada per sempre»[1], aprofundeix en la seva intel·ligència i esdevé testimoni del Crist en aquest món.

786. El poble de Déu participa, finalment, de la funció *reial* del Crist. El Crist exerceix la seva reialesa atraient els homes per la seva mort i la seva Resurrecció[2]. El Crist, Rei i Senyor de l'univers, va fer-se el servidor de tots;
2449 «no va venir a ser servit, sinó a servir i a donar la vida en rescat per una multitud» (Mt 20,28). Per al cristià, «regnar és servir-lo»[3], particularment «en
2443 els pobres i els qui pateixen, en els quals l'Església reconeix la imatge del seu Fundador pobre i sofrent»[4]. El poble de Déu realitza la seva «dignitat reial» vivint d'acord amb aquesta vocació de servir amb el Crist.

> El signe de la creu fa reis tots els regenerats en el Crist, la unció de l'Esperit Sant els consagra com a sacerdots, per tal que, deixant a part el servei particular del nostre ministeri, tots els cristians espirituals i amb ús de raó es reconeguin membres d'aquest llinatge reial i participin de la funció sacerdotal. Què hi ha de més reial per a l'ànima que governar el seu cos en la submissió a Déu? Què hi ha també de més sacerdotal que consagrar al Senyor una consciència pura i oferir-li damunt l'altar del cor les víctimes sense màcula de la pietat?[5]

II. L'ESGLÉSIA, COS DEL CRIST

L'Església és comunió amb Jesús

787. Des del principi, Jesús va associar els deixebles a la seva vida[6]. Els revelà el misteri del Regne[7]. Els donà part a la seva missió, a la seva alegria[8] i als seus sofriments[9]. Jesús parla d'una comunió encara més íntima entre ell i els qui el segueixen: «Resteu en mi i jo en vosaltres (...). Jo sóc el cep i vosal-
755 tres les sarments» Jo 15,4-5). Anuncia una comunió misteriosa i real entre el seu cos i el nostre: «Qui menja la meva carn i beu la meva sang està en mi i jo en ell» (Jn 6,56).

788. Quan la seva presència visible els va ser retirada, Jesús no va deixar orfes els deixebles[10]. Els va prometre que estaria amb ells fins a la fi del temps[11] i els envià el seu Esperit[12]. La comunió amb Jesús encara es tornà en alguns
690 aspectes més intensa. «Comunicant el seu Esperit als seus germans, que ell reuneix de totes les nacions, els ha constituït místicament com el seu Cos»[13].

789. La comparació de l'Església amb el cos il·lumina el lligam íntim entre l'Església i el Crist. L'Església no solament s'ha reunit *entorn del Crist*: s'ha

1. LG 12. 2. Cf. Jn 12,32. 3. LG 36. 4. LG 8. 5. Cf. St. Lleó el Gran, serm. 4, 1. 6. Cf. Mc 1,16-20; 3,13-19. 7. Cf. Mt 13,10-17. 8. Cf. Lc 10,17-20. 9. Cf. Lc 22,28-30. 10. Cf. Jn 14,18. 11. Cf. Mt 28,20. 12. Cf. Jn 20,22; Ac 2,33. 13. LG 7.

unificat *en ell* en el seu Cos. Tres aspectes de l'Església com a Cos del Crist cal subratllar especialment: la unitat de tots els membres entre ells per la unió amb el Crist; el Crist Cap del Cos; l'Església Esposa del Crist. *521*

«Un sol Cos»

790. Els creients que responen a la Paraula de Déu i esdevenen membres *947*
del Cos del Crist, s'uneixen estretament al Crist. «En aquest Cos, la vida del Crist es difon a través dels creients, que els sagraments, d'una manera misteriosa i real uneixen al Crist sofrent i glorificat»[1]. Això és veritat, sobretot, del *1227*
baptisme, pel qual ens unim a la mort i a la Resurrecció del Crist[2], i de l'Eucaristia, per la qual, «participant realment del Cos del Crist», «som elevats a la *1329*
comunió amb ell i entre nosaltres»[3].

791. La unitat del cos no aboleix la diversitat dels membres. «En l'edificació del Cos del Crist regna una diversitat de membres i de funcions. Únic és *814*
l'Esperit que distribueix els dons variats pel bé de l'Església a la mesura de les seves riqueses i de les exigències dels serveis». La unitat del Cos místic pro- *1937*
dueix i estimula la caritat entre els fidels: «Quan un membre pateix, tots els membres pateixen; quan un membre és honorat, tots els membres s'alegren amb ell»[4]. En fi, la unitat del Cos místic venç totes les divisions humanes: «Tots els qui heu estat batejats en el Crist heu estat revestits del Crist. No hi ha jueu ni grec, no hi ha esclau ni lliure, no hi ha home ni dona, sou un de sol en el Crist Jesús» (Ga 3,27-28).

«D'aquest Cos, el Crist n'és el Cap»

792. Crist «és el Cap del Cos que és l'Església» (Col 1,18). És el Principi de *669*
la creació i de la redempció. Elevat a la glòria, «té en tot la primacia» (Col 1,18), principalment sobre l'Església, per mitjà de la qual estén el seu Regne *1119*
sobre totes les coses:

793. *Ens ha unit a la seva Pasqua:* tots els membres s'han d'esforçar a *661*
assemblar-se-li «fins que el Crist sigui format en tots» (Ga 4,19). «Amb aquesta finalitat som introduïts als misteris de la seva vida, (...) associats als seus *519*
sofriments com el cos al cap, units a la seva passió per ser units a la seva glòria»[5].

794. *Ell procura el nostre creixement*[6]. Per fer-nos créixer cap a ell, el nos- *872*
tre Cap[7], el Crist disposa en el seu Cos —l'Església— els dons i els serveis amb què nosaltres ens ajudem mútuament en el camí de la salvació.

1. LG 7. 2. Cf. Rm 6,4-5. 3. LG 7. 4. LG 7. 5. LG 7. 6. Cf. Col 2,19. 7. Cf. Ef 4,11-16.

695 **795.** El Crist i l'Església són *el «Crist total» (Christus totus)*. L'Església és una amb el Crist. Els sants tenen una consciència molt viva d'aquesta unitat:

> Felicitem-nos, doncs, i donem gràcies pel que hem arribat a ser: no solament cristians sinó el Crist mateix. Compreneu, germans, la gràcia que Déu ens ha fet donant-nos el Crist com a Cap? Admireu-vos i alegreu-vos. Hem esdevingut el Crist. En efecte, si ell és el Cap i nosaltres som els membres, l'home tot sencer és ell i nosaltres (...). La Plenitud del Crist és,per tant, el Cap i els membres. I, què vol dir el Cap i els membres? El Crist i l'Església[1].

> El nostre Redemptor s'ha mostrat com una sola i idèntica persona amb l'Església que ell ha assumit[2].

1474
> Cap i membres, una sola i una mateixa persona mística, per dir-ho així[3].

> Una paraula de santa Joana d'Arc als seus jutges resumeix la fe dels sants doctors i expressa el bon sentit del creient: «De Jesucrist i de l'Església, em sembla que són un i que sobre això no hi ha dificultat»[4].

L'Església és l'Esposa del Crist

796. La unitat del Crist i de l'Església, Cap i membres del Cos, implica també la distinció d'ambdós en una relació personal. Aquest aspecte sovint és
757 expressat amb la imatge de l'espòs i l'esposa. El tema del Crist Espòs de l'Es-
219 glésia ha estat preparat pels profetes i anunciat per Joan Baptista[5]. El Senyor mateix s'ha designat com «l'Espòs» (Mc 2,19)[6]. L'Apòstol descriu l'Església i
772 cada fidel, membre del seu Cos, com una esposa «presentada» al Crist, Senyor,
1602 per tal de ser amb ell un sol Esperit[7]. L'Església és l'Esposa immaculada de
1616 l'Anyell immaculat[8], que el Crist estima. Per ella s'ha lliurat «a fi de santificar-la» (Ef 5,26), se l'ha associada amb una aliança eterna i mai no deixa de tenir-ne cura com del seu propi Cos[9].

> Vet aquí el Crist total, Cap i Cos, un de sol format de molts. (...) Sia el Cap qui parla, sien els membres, és el Crist qui parla. Parla quan s'expressa com a Cap *(ex persona Capitis)* i quan s'expressa com a Cos *(ex persona Corporis)*, segons que està escrit: «Seran dos en una sola carn. Aquest misteri és gran. Vull dir en relació amb el Crist i l'Església» (Ef 5,31-32). I el Senyor mateix a l'Evangeli diu: «Ja no són dos, sinó una sola carn» (Mt 19,6). Com heu vist, hi ha dues persones diferents, però no en fan més que una en la unió conjugal (...). *Com a Cap es diu Espòs, com a Cos es diu Esposa*[10].

III. L'ESGLÉSIA, TEMPLE DE L'ESPERIT SANT

813 **797.** «Allò que el nostre esperit —vull dir l'ànima— és per als nostres membres, l'Esperit Sant ho és per als membres del Crist, per al Cos del Crist,

1. St. Agustí, ev. Jn. 21,8. 2. St. Gregori el Gran, mor. praef. 1, 6, 4. 3. Cf. St. Tomàs d'A., s. th. 3, 48, 2, ad 1. 4. Joana d'Arc, proc. 5. Cf. Jn 3,29. 6. Cf. Mt 22,1-14; 25,1-13. 7. Cf. 1Co 6,15-17; 2Co 11,2. 8. Cf. Ap 22,17; Ef 1,4; 5,27. 9. Cf. Ef 5,29. 10. St. Agustí, Psal. 74, 4.

vull dir l'Església»[1]. «Cal atribuir a l'Esperit del Crist, com a un principi amagat, que totes les parts del Cos estiguin unides, tant entre elles com amb el seu Cap suprem, ja que resideix tot sencer en el Cap, tot sencer en el Cos i tot sencer en cadascun dels membres»[2]. L'Esperit Sant fa, de l'Església, «el Temple del Déu vivent» (2Co 6,16)[3]: *586*

> A l'Església ha estat confiat el do de Déu, (...). En ella ha estat dipositada la comunió amb el Crist, és a dir, l'Esperit Sant, arres de la incorruptibilitat, confirmació de la nostra fe i escala de la nostra ascensió a Déu (...). Perquè allí on hi ha l'Església, hi ha també l'Esperit de Déu, i on hi ha l'Esperit de Déu hi ha l'Església i totes les gràcies[4].

798. L'Esperit Sant és «el principi de tota acció vital i verament saludable en *737*
cadascuna de les diverses parts del Cos»[5]. L'Esperit opera de moltes maneres *1091-1109*
l'edificació de tot el Cos en la caritat[6]: per la Paraula de Déu, «que té el poder de construir l'edifici» (Ac 20,32), pel baptisme amb què forma el Cos del Crist[7]; pels sagraments, que fan créixer i guareixen els membres del Crist; per «la gràcia concedida als apòstols, que té el primer lloc entre els seus dons»[8]; per les virtuts, que fan actuar segons el bé; finalment, per les múltiples gràcies
especials (anomenades «carismes»), amb què fa que els fidels esdevinguin *791*
«aptes i disponibles per a assumir els diversos càrrecs i oficis que serveixen per a renovar i edificar millor l'Església»[9].

Els carismes

799. Extraordinaris o simples i humils, els carismes són gràcies de l'Esperit *951, 2003*
Sant que, directament o indirectament, tenen una utilitat eclesial, ja que s'ordenen a l'edificació de l'Església, al bé dels homes i a les necessitats del món.

800. Els carismes s'han d'acollir amb agraïment per aquell que els rep, però també per tots els membres de l'Església. Són una meravellosa riquesa de gràcia per a la vitalitat apostòlica i per a la santedat de tot el Cos del Crist. Així és mentre es tracti de dons que provenen veritablement de l'Esperit Sant i s'exerceixin amb plena conformitat als impulsos autèntics d'aquest mateix Esperit, és a dir, segons la caritat, veritable mesura dels carismes[10].

801. En aquest sentit es veu sempre necessari el discerniment dels caris-
mes. Cap carisma no dispensa de la referència a la submissió als pastors de *894*
l'Església. «A ells pertoca especialment, no apagar l'Esperit, sinó provar de
totes les maneres de retenir el que és bo»[11], a fi que els carismes contribuei- *1905*
xin, amb llur diversitat i complementaritat, al «bé comú» (1Co 12,7)[12].

1. St. Agustí, serm. 267,4. 2. Pius XII, enc. «Mystici Corporis: DS 3808. 3. Cf. 1Co 3,16-17; Ef 2,21. 4. St. Ireneu, haer. 3, 24, 1. 5. Pius XII, enc. «Mystici Corporis»: DS 3808. 6. Cf. Ef 4,16. 7. Cf. 1Co 12,13. 8. LG 7. 9. LG 12; cf. AA 3. 10. Cf. Cf. 1Co 13. 11. LG 12. 12. Cf. LG 30; CL 24.

EN RESUM

802. *Jesucrist «es donà a si mateix per nosaltres, a fi de rescatar-nos de tota iniquitat, i purificar-se per a ell un Poble possessió seva» (Tt 2,14).*

803. *«Vosaltres sou un llinatge escollit, un sacerdoci reial, una nació santa, un poble adquirit» (1Pe 2,9).*

804. *Entrem al poble de Déu per la fe i el baptisme. «Tots els homes són cridats a formar part del poble de Déu»[1], perquè, en el Crist, «els homes constitueixin una sola família i un sol poble de Déu»[2].*

805. *L'Església és el Cos del Crist. Per l'Esperit Sant i la seva acció en els sagraments, sobretot l'Eucaristia, el Crist mort i ressuscitat constitueix la comunitat dels creients com el seu Cos.*

806. *Dintre la unitat d'aquest Cos, hi ha diversitat de membres i de funcions. Tots els membres estan lligats els uns amb els altres, particularment amb els qui pateixen, són pobres i perseguits.*

807. *L'Església és el Cos del qual Crist és el Cap. Viu d'ell, en ell i per ell, i el Crist viu amb ella i en ella.*

808. *L'Església és l'Esposa del Crist. El Crist l'ha estimada i s'ha lliurat per ella. L'ha purificada amb la seva sang. N'ha fet la Mare fecunda de tots els fills de Déu.*

809. *L'Església és el Temple de l'Esperit Sant. L'Esperit és com l'ànima del Cos místic, principi de la seva vida, de la unitat en la diversitat i de la riquesa dels seus dons i carismes.*

810. *«Així l'Església universal apareix com «un Poble que treu la seva unitat del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant»»[3].*

PARÀGRAF 3 **L'Església és una, santa, catòlica i apostòlica**

811. «De l'Església única del Crist, professem en el Símbol que és una, san-
750 ta, catòlica i apostòlica»[4]. Aquests quatre atributs, inseparablement lligats entre
ells[5], indiquen uns trets essencials de l'Església i de la seva missió. No se'ls ha
832, 865 donat ella mateixa. El Crist, per l'Esperit Sant, ha concedit a la seva Església de ser una, santa, catòlica i apostòlica, i ell també la crida a realitzar cada una d'aquestes qualitats.

812. Només la fe pot reconèixer que l'Església té aquestes propietats de la seva font divina. Però les seves manifestacions històriques són signes que par-

1. LG 13. 2. AG 1. 3. LG 4, citant sant Cebrià. 4. LG 8. 5. Cf. DS 2888.

len també clarament a la raó humana. «L'Església, recorda el Concili Vaticà I, per raó de la seva santedat, de la seva unitat catòlica, de la seva constància infrangible, és ella mateixa un motiu de credibilitat gran i perpetu, i una prova irrefragable de la seva missió divina»[1]. *156, 770*

I. L'ESGLÉSIA ÉS UNA

«El misteri sagrat de la unitat de l'Església»[2]

813. *L'Església és una per raó de la seva font:* «L'exemple suprem i el prin- *172*
cipi d'aquest misteri és la unitat d'un sol Déu en la Trinitat de les Persones,Pa-
re i Fill en l'Esperit Sant»[3]. L'Església és una *per part del seu Fundador:* «Car el *766*
Fill encarnat en persona va reconciliar tots els homes amb Déu per la seva
creu, i restablí la unitat de tots en un sol Poble i en un sol Cos»[4]. L'Església és
una *per part de la seva «ànima»:* «L'Esperit Sant, que habita en els creients i *797*
omple tota l'Església i la governa, realitza aquesta admirable comunió dels
fidels i els uneix tots tan íntimament que esdevé el principi de la unitat de
l'Església»[5]. Ser una pertany a l'essència de l'Església:

> Quin misteri més sorprenent! Hi ha un sol Pare de l'univers, un sol Logos de l'univers i també un sol Esperit Sant, pertot arreu idèntic; hi ha igualment una sola verge que arriba a ser mare, i em plau d'anomenar-la Església[6].

814. Des del principi, aquesta Església una es presenta, tanmateix, amb una
gran *diversitat* que prové alhora de la diversitat dels dons de Déu i de la *791, 873*
multiplicitat de les persones que els reben. En la unitat del poble de Déu
s'apleguen les diversitats dels pobles i de les cultures. Entre els membres de
l'Església hi ha una diversitat de dons, de càrrecs, de condicions i de maneres *1202*
de viure; «dintre la comunió de l'Església hi ha legítimament Esglésies particu- *832*
lars, que tenen tradicions pròpies»[7]. La gran riquesa d'aquesta diversitat no
s'oposa a la unitat de l'Església. Però el pecat i el pes de les seves conseqüèn-
cies amenacen constantment el do de la unitat. Així l'Apòstol ha d'exhortar a
«guardar la unitat de l'Esperit amb el vincle de la pau» (Ef 4,3).

815. Quins són aquests vincles de la unitat? «Per damunt de tot la caritat,
que és el vincle de la perfecció» (Col 3,14). Però la unitat de l'Església pelegri- *1827*
na està assegurada també pels vincles visibles de comunió: *830, 837*

- la professió d'una sola fe rebuda dels apòstols; *173*
- la celebració comuna dels culte diví, sobretot dels sagraments;
- la successió apostòlica pel sagrament de l'orde, dins la concòrdia fraternal de la família de Déu[8].

1. DS 3013. 2. UR 2. 3. UR 2. 4. GS 78, § 3. 5. UR 2. 6. Sant Climent d'Alexandria paed. 1,6. 7. LG 13. 8. Cf. UR 2; LG 14; CIC, can. 205.

816. «L'única Església del Crist (...) és aquella que el nostre Salvador, després de la seva Resurrecció, confià a Pere perquè en fos el pastor. La confià a ell i als apòstols per propagar-la i dirigir-la (...). Aquesta Església com a societat constituïda i organitzada en el món perdura en (*subsistit in*) l'Església catòlica governada pel successor de Pere i els bisbes en comunió amb ell»[1]:

> El decret sobre l'ecumenisme del Concili Vaticà II explicita: «Només amb l'Església catòlica del Crist, que constitueix el mitjà general de la salvació, pot
> 830 assolir-se la plenitud dels mitjans salvadors. Creiem que el Senyor va confiar tots els béns de la Nova Aliança únicament al Col·legi apostòlic presidit per Pere, a fi de constituir un sol Cos del Crist a la terra, al qual han d'incorporar-se plenament tots els qui ja d'alguna manera pertanyen al poble de Déu»[2].

Les ferides de la unitat

817. De fet, «ja en els orígens van néixer divisions en aquesta sola i única Església de Déu, les quals condemna l'Apòstol greument. Però, durant els darrers segles, han tingut lloc divisions més considerables i grans comunitats s'han separat de la plena comunió de l'Església catòlica, de vegades amb culpa
2089 dels homes d'ambdues bandes»[3]. Les ruptures que fereixen la unitat del Cos del Crist (cal distingir l'heretgia, l'apostasia i el cisma[4]) no es fan, certament, sense els pecats dels homes:

> On hi ha el pecat, hi ha també la multiplicitat, el cisma, l'heretgia i el conflicte. En canvi, on hi ha la virtut, allí hi ha també la unitat que fa que tots els creients tinguin un sol cor i una sola ànima[5].

818. Els qui neixen avui en comunitats sortides d'aquestes ruptures «i reben la fe en el Crist no poden ser acusats de pecat de separació, i l'Església
1271 catòlica els abraça amb reverència i amor fraternals (...). Justificats per la fe en el baptisme, s'incorporen al Crist, i per això amb raó s'honoren amb el nom de cristians i els fills de l'Església catòlica amb justícia els reconeixen com a germans en el Senyor»[6].

819. A més, fora dels límits visibles de l'Església catòlica «hi ha molts elements de santificació i de veritat[7]: «la paraula de Déu escrita, la vida de la gràcia, la fe, l'esperança i la caritat i els altres dons interiors de l'Esperit Sant i elements visibles»[8]. L'Esperit del Crist se serveix d'aquestes Esglésies i comunitats eclesials com de mitjans de salvació. La força els ve de la plenitud de gràcia i de veritat que el Crist ha confiat a l'Església catòlica. Tots aquests béns provenen del Crist i condueixen a ell[9]: demanen d'ells mateixos «la unitat catòlica»[10].

1. LG 8. 2. UR 3. 3. UR 3. 4. Cf. CIC, can. 751. 5. Cf. Orígenes, hom. in Ezech. 9, 1. 6. UR 3. 7. LG 8. 8. UR 3; cf LG 15. 9. Cf. UR 3. 10. LG 8.

Vers la unitat

820. La unitat, «Crist des del començament la va donar a la seva Església, i creiem que subsisteix inamissiblement en l'Església catòlica, i confiem que anirà creixent cada dia més fins a la fi dels segles»[1]. El Crist dóna cada dia a la seva Església el do de la unitat, però l'Església cada dia ha de pregar i treballar per mantenir, reforçar i refer la unitat que el Crist vol per a ella. Per això Jesús mateix va pregar a l'hora de la seva passió per la unitat dels seus deixebles: *2748*
«Que tots siguin u; com vós, Pare, sou en mi i jo en vós, perquè siguin perfectament u, i el món conegui que vós m'heu enviat» (Jn 17,21). El desig de retrobar la unitat de tots els cristians és un do del Crist i una crida de l'Esperit Sant[2].

821. Per tal de respondre-hi adequadament, calen:

— una *renovació* permanent de l'Església i una fidelitat més gran a la seva vocació. Aquesta renovació és el motor del moviment cap a la unitat[3];

— la *conversió del cor* «per tal de viure més fidelment segons l'Evangeli»[4], perquè és *827*
la infidelitat dels membres al do del Crist allò que causa les divisions;

— la *pregària en comú*, «ja que la conversió del cor i la santedat de vida, unides a les *2791*
pregàries públiques i privades per la unitat dels cristians, s'han de mirar com l'ànima de tot ecumenisme i amb tot dret es poden anomenar ecumenisme espiritual»[5];

— la *coneixença recíproca i fraterna*[6];

— la *formació ecumènica* dels fidels i especialment dels preveres[7];

— el *diàleg* entre els teòlegs i les trobades entre els cristians de diferents Esglésies i comunitats[8];

— la *col·laboració* entre els cristians en els diversos dominis del servei dels homes[9].

822. L'afany de realitzar la unió «l'ha de tenir tota l'Església, fidels i pastors»[10]. Però cal també «tenir consciència que aquest projecte sagrat, la reconciliació de tots els cristians en la unitat d'una sola i única Església del Crist, supera les forces de les capacitats humanes». Per això posem tota la nostra esperança en la pregària del Crist per l'Església, en l'amor del Pare envers nosaltres, i en el poder de l'Esperit Sant»[11].

II. L'ESGLÉSIA ÉS SANTA

823. «L'Església (...) als ulls de la fe és indefectiblement santa. El Crist, Fill de Déu, que amb el Pare i l'Esperit és proclamat «l'únic sant», ha estimat l'Església com la seva Esposa. Es va lliurar per ella a fi de santificar-la. Se l'ha *459*

1. UR 4. 2. UR 1. 3. Cf. UR 6. 4. Cf. UR 7. 5. UR 8. 6. Cf. UR 9. 7. Cf. UR 10. 8. Cf. UR 4; 9; 11. 9. Cf. UR 12. 10. UR 5. 11. UR 24.

796 unida com el seu Cos i l'ha omplerta del do de l'Esperit Sant a glòria de Déu[1].
946 L'Església, doncs, és «el Poble sant de Déu»[2], i els seus membres són anomenats «sants»[3].

824. L'Església unida al Crist, és santificada per ell. Per ell i en ell, esdevé també *santificant*. «Totes les obres de l'Església tendeixen, com al seu fi, a la santificació dels homes en el Crist i a la glorificació de Déu»[4]. Ha estat confia-
816 da a l'Església «la plenitud dels mitjans de salvació»[5]. En ella «adquirim la santedat per la gràcia de Déu»[6].

825. «Damunt la terra, l'Església està dotada d'una santedat autèntica, però
670 imperfecta»[7]. En els seus membres, la santedat perfecta encara cal adquirir-la. «Proveïts de mitjans de salvació tan abundosos i tan grans, tots els qui creuen
2013 en el Crist, qualssevol que siguin llur condició i estat de vida, són cridats per Déu, cadascun pel seu camí, a una santedat la perfecció de la qual és la mateixa del Pare»[8].

1827 **826.** La *caritat* és l'ànima de la santedat, a la qual tots són cridats: «Ella dirigeix tots els mitjans de santificació, els dóna la seva ànima i els condueix al
2658 seu fi»[9].

> He comprès que, si l'Església té un cos compost de diversos membres, el més necessari, el més noble de tots no li manca de cap manera. He comprès que l'Església *té un cor, i que aquest cor CREMA D'AMOR*. He comprès que *només*
> 864 *l'Amor* pot fer actuar els membres de l'Església, que si l'*Amor* s'apagués, els apòstols ja no anunciarien l'Evangeli, els màrtirs refusarien de vessar la sang (...). He comprès que l'*AMOR INCLOU TOTES LES VOCACIONS, QUE L'AMOR HO ÉS TOT, QUE S'ESTÉN A TOTS ELS TEMPS I A TOTS ELS LLOCS (...) EN UNA PARAULA, QUE L'AMOR ÉS ETERN!*[10]

1425-1429 **827.** «Crist és sant, innocent, sense taca. Va venir únicament per expiar els pecats del poble, no va conèixer el pecat. Però l'Església, que té dintre seu pecadors, és a l'alhora santa i cridada a purificar-se. Persevera constantment en el seu esforç de penitència i de renovació»[11]. Tots els membres de l'Església
821 —inclosos els seus ministres— s'han de reconèixer pecadors[12]. En tots, el jull del pecat es troba encara barrejat amb el bon gra de l'Evangeli fins a la fi del temps[13]. L'Església, doncs, reuneix pecadors guanyats per la salvació del Crist, que cada dia fan camí cap a la santificació:

> L'Església és santa, però té pecadors al seu interior. No té altra vida que la de la gràcia. Si els seus membres la viuen, se santifiquen. Si se n'aparten, cauen en el pecat i els desordres i li impedeixen que brilli la seva santedat. Per això

1. LG 39. 2. LG 12. 3. Cf. Ac 9,13; 1Co 6,1; 16,1. 4. SC 10. 5. UR 3. 6. LG 48. 7. LG 48. 8. LG 11. 9. LG 42. 10. Sta. Teresa de l'Infant Jesús, ms. autob. B 3v. 11. LG 8; cf. UR 3; 6. 12. Cf. 1Jn 1,8-10. 13. Cf. Mt 13,24-30.

> pateix i fa penitència per aquestes faltes, sobre les quals té poder i pot guarir els seus fills amb la sang del Crist i el do de l'Esperit Sant[1].

828. Quan *canonitza* alguns fidels, és a dir, quan proclama solemnement 1173
que aquests fidels han practicat les virtuts en grau heroic i han viscut amb fidelitat a la gràcia de Déu, l'Església reconeix el poder de l'Esperit de santedat que viu en ella i sosté l'esperança dels fidels donant-los models i intercessors[2]. «Els sants i les santes sempre han estat font i origen de renovació en els
moments més difícils de la història de l'Església»[3]. En efecte, «la santedat és la 2045
font secreta i la mesura infal·lible de la seva activitat apostòlica i del seu impuls missioner»[4].

829. «En la persona de la benaurada Verge Maria, l'Església ja arriba a la 1172
perfecció que la fa sense màcula ni arruga. Els fidels del Crist encara viuen en la tensió dels esforços per créixer en santedat amb la victòria sobre la culpa:
per això alcen els ulls cap a Maria»[5]. En ella l'Església ja és tota santa. 972

III. L'ESGLÉSIA ÉS CATÒLICA

Què vol dir «catòlica»

830. «Catòlic» vol dir «universal» en el sentit de «segons la totalitat» o «segons la integritat». L'Església és catòlica en un doble sentit. És catòlica perquè en ella el Crist és present. «Allí on hi ha Jesucrist, allí hi ha l'Església
catòlica»[6]. En ella subsisteix la plenitud del Cos del Crist unit al seu Cap[7], cosa 795
que implica que rep d'ell «la plenitud dels mitjans de salvació»[8] que ell ha 815-816
volgut: confessió de fe recta i completa, vida sacramental íntegra i ministeri ordenat dins la successió apostòlica. L'Església, en el sentit fonamental, era catòlica el dia de la Pentecosta[9], i ho serà sempre fins al dia de la Parusia.

831. L'Església és catòlica perquè és enviada en missió pel Crist a tota la 849
universalitat del llinatge humà[10]:

> Tots els homes són cridats a formar part del poble de Déu. Per això aquest Poble, mantenint-se un i únic, està destinat a escampar-se per tot l'univers i a tots els segles, per tal que es compleixi allò que es va proposar la voluntat de Déu creant al principi la naturalesa humana en la unitat i decidint de reunir,
> finalment, en la unitat els seus fills dispersos (...). Aquest caràcter d'universali- 360
> tat que brilla sobre el poble de Déu és un do del Senyor, gràcies al qual l'Església catòlica, per sempre i amb eficàcia, tendeix a recapitular tota la hu-
> manitat amb tot allò que ella comporta de béns, sota Jesucrist, el Cap, en la 518
> unitat del seu Esperit[11].

1. SPF 19. 2. Cf. LG 40; 48-51. 3. CL 16, 3. 4. CL 17,3. 5. LG 65. 6. St. Ignasi d'Antioquia, Smyrn. 8, 2. 7. Cf. Ef 1,22-23. 8. AG 6. 9. Cf. AG 4. 10. Cf. Mt 28,19. 11. LG 13.

Cada Església particular és «catòlica»

832. «L'Església del Crist és veritablement present en tots els legítims grups
814 locals de fidels, els quals, units als seus pastors, reben també el nom d'Esglésies (...). En elles els fidels són reunits per la predicació de l'Evangeli del Crist, i per celebrar el misteri de la Cena del Senyor (...). En aquestes comunitats, per petites, pobres i disperses que sovint puguin ser, el Crist hi és present,
811 i amb el seu poder dóna unitat a l'Església, una, santa, catòlica i apostòlica»[1].

833. L'Església particular que és en primer lloc la diòcesi (o l'eparquia) és una comunitat de fidels cristians en comunió en la fe i els sagraments amb el
886 seu bisbe, ordenat dintre la successió apostòlica[2]. Aquestes Esglésies particulars «són formades a imatge de l'Església universal. En elles i a partir d'elles existeix l'Església catòlica una i única»[3].

834. Les Esglésies particulars són plenament catòliques per la comunió
882, 1369 amb una d'entre elles: l'Església de Roma «que presideix en la caritat»[4]. «Amb aquesta Església, per raó del seu origen més excel·lent, ha de concordar-se necessàriament tota altra Església, és a dir, els fidels de pertot arreu»[5]. «Des que el Verb encarnat davallà fins a nosaltres, totes les Esglésies cristianes d'arreu del món han tingut i tenen la gran Església que és aquí (Roma) per única base i fonament, perquè segons les promeses del Senyor, les portes de l'infern mai no prevaldran contra ella»[6].

835. «L'Església universal no s'ha d'entendre com una simple suma o federació d'Esglésies particulars. Molt més que això, l'Església és universal per vocació i per missió. Arrela en una varietat de terrenys culturals, socials i humans. En cada part del món pren aspectes i formes d'expressió diferents»[7]. La rica varietat de disciplines eclesiàstiques, de ritus litúrgics, de patrimonis teològics i espirituals propis de les
1202 Esglésies locals, «mostra molt clarament, amb la seva convergència en la unitat, la catolicitat de l'Església indivisa»[8].

Qui pertany a l'Església catòlica?

831 **836.** «A la unitat catòlica del poble de Déu (...) tots els homes hi són cridats. Pertanyen a aquesta unitat sota diverses formes o hi són ordenats, tant els fidels catòlics com els qui, si més no, creuen en el Crist, i, en definitiva, tots els homes sense excepció que la gràcia de Déu crida a salvar-se»[9].

771 **837.** «S'incorporen completament a la societat que és l'Església aquells qui, havent rebut l'Esperit del Crist, n'accepten íntegrament l'organització i tots els

1. LG 26. 2. Cf. CD 11; CIC, can. 368-369; CCEO, can. 117, § 1. 178. 311. § 1. 312. 3. LG 23. 4. St. Ignasi d'Antioquia, Rom. 1, 1. 5. St. Ireneu, haer., 3, 3, 2: recordat pel Cc. Vaticà I: DS 3057. 6. St. Màxim el Confessor, opusc. 7. EN 62. 8. LG 23. 9. LG 13.

mitjans de salvació de què és dipositària; aquells qui, formant part del seu 815
organisme visible, pels vincles establerts per la professió de la fe, pels sagraments i pel règim i comunió celestials, estan adherits al Crist, que la regeix per 882
mitjà del Papa i dels bisbes. Tanmateix, no se salva, tot i estar incorporat a l'Església, el qui, no perseverant en la caritat, resta *materialment* en el si de l'Església, però no pas *de cor*»[1].

838. «L'Església se sent unida per moltes raons amb aquells qui, pel fet de ser batejats, s'honoren amb el nom de cristians, però no professen íntegra- 818
ment la fe o no guarden la unitat de comunió sota el successor de Pere»[2]. «Els qui creuen en el Crist i han rebut el baptisme degudament tenen una certa 1271
comunió, encara que imperfecta, amb l'Església catòlica»[3]. *Amb les Esglésies ortodoxes*, aquesta comunió és tan profunda «que manca molt poc per arribar a la plenitud, la qual cosa autoritzaria una celebració comuna de l'Eucaristia 1399
del Senyor»[4].

L'Església i els no-cristians

839. «Els qui encara no han rebut l'Evangeli guarden relació amb el poble 856
de Déu per diferents motius»[5]:

La relació de l'Església amb el poble jueu. L'Església, poble de Déu de la Nova Aliança, reflexionant sobre el seu propi misteri, descobreix el seu vincle amb 63
els jueus[6], «els primers a qui el Senyor Déu nostre parlà»[7]. A diferència d'altres religions no cristianes, la fe jueva ja és una resposta a la revelació de Déu 147
en l'Antiga Aliança. Al poble jueu «pertanyen la filiació, la glòria, les aliances, la legislació, el culte, les promeses i també els patriarques, dels quals descendeix el Crist segons la carn» (Rm 9,4-5), «ja que Déu no es penedirà mai de les gràcies i de la vocació donades» (Rm 11,29).

840. D'altra banda, quan considerem el futur, el poble de Déu de l'Antiga Aliança i 674
el Nou poble de Déu tendeixen a fins anàlegs: l'espera de la vinguda (o del retorn) del Messies. Però, d'una banda, l'espera es refereix al retorn del Messies, mort i ressuscitat, reconegut com a Senyor i Fill de Déu, mentre que, de l'altra, es refereix a la vinguda del Messies —els trets del qual es mantenen velats— a la fi del temps. És una espera acompanyada del drama de la ignorància o del desconeixement de Jesucrist. 597

841. *Les relacions de l'Església amb els musulmans.* «El designi salvador abasta també aquells que reconeixen el Creador: entre els quals cal citar, en primer lloc, els musulmans. Honorant-se de tenir la fe d'Abraham, adoren com nosaltres un sol Déu, misericordiós i jutge dels homes a la fi del món»[8].

1. LG 14. 2. LG 15. 3. UR 3. 4. Pau VI, discurs del 14 de desembre de 1975; cf. UR 13-18. 5. LG 16. 6. Cf. NA 4. 7. MR, Divendres Sant 13: oració universal VI. 8. LG 16; cf. NA 3

842. *El vincle de l'Església amb les religions no cristianes* és, d'antuvi, el de
360 l'origen i el fi comuns de la humanitat:

> Totes les nacions formen una sola comunitat, totes tenen un mateix origen, com sigui que Déu ha fet que la superfície de la terra fos habitada de cap a cap per tot el llinatge dels homes. Totes tenen també un mateix fi últim, Déu, la providència del qual s'estén a tothom, igual que les mostres de la seva bondat i dels seus plans de salvació, fins que els elegits s'apleguin a la Ciutat Santa[1].

28 **843.** L'Església reconeix que les altres religions «encara cerquen, enmig
d'ombres i a través d'imatges», el Déu desconegut, però proper, ja que ens ha
856 donat la vida a tots, bufa el seu alè a totes les coses i vol que tots els homes se
salvin. Així l'Església considera tot el que pugui haver-hi de bo i de veritat en
les religions «com una preparació a l'Evangeli i com un do d'aquell que il·lu-
mina tot home perquè arribi a tenir la vida»[2].

844. Però, en el seu capteniment religiós, els homes presenten també límits
29 i errors que desfiguren en ells la imatge de Déu:

> Però més sovint els homes, enganyats pel Maligne, s'han esvanit en llurs raonaments i han baratat la vanitat de Déu per la mentida servint la criatura més que no pas el Creador, o bé, vivint i morint sense Déu en aquest món, s'exposen a la més gran desesperació[3].

30 **845.** Per reunir de nou tots els seus fills que el pecat havia dispersat i es-
garriat, el Pare ha volgut convocar tota la humanitat a l'Església del seu Fill.
L'Església és el lloc on la humanitat ha de retrobar la unitat i la salvació. És «el
953 món reconciliat»[4]. És «la barca que navega en aquest món al buf de l'Esperit
Sant i amb la vela desplegada de la creu del Senyor»[5]. Segons una altra imatge
1219 estimada pels Pares de l'Església, és com l'arca de Noè, que ella sola va salvar-
se del diluvi[6].

«Fora de l'Església no hi ha salvació»

846. Com cal entendre aquesta afirmació tan repetida pels Pares de l'Església? Formulada d'una manera positiva, vol dir que tota salvació ve de Crist-Cap, per l'Església, que és el seu Cos:

> El sagrat Concili (...) ensenya, recolzant-se en la sagrada Escriptura i en la
> Tradició, que aquesta Església en marxa és necessària per a la salvació, donat
> que solament el Crist és el Mitjancer i el camí de salvament, aquest Crist que
> 161 se'ns fa present en el seu Cos que és l'Església. Ell, doncs, en inculcar amb
> 1257 paraules ben clares la necessitat de la fe i del baptisme, va confirmar al mateix
> temps la necessitat de l'Església, en la qual entren els homes pel baptisme com

1. NA 1. 2. LG 16; cf. NA 2; EN 53. 3. LG 16. 4. St. Agustí, serm. 96, 7, 9. 5. St. Ambròs, virg., 18, 118. 6. Cf. ja 1Pe 3,20-21.

per la porta. Per aquesta raó no es podrien salvar aquells homes que, sabent que l'Església catòlica va ser fundada per Déu per mitjà de Jesucrist com a necessària, amb tot, o no volguessin entrar-hi o no volguessin restar-hi[1].

847. Aquesta afirmació no afecta els qui, sense tenir-hi ells cap culpa, desconeixen el Crist i la seva Església:

> Els qui desconeixen sense culpa l'Evangeli del Crist i la seva Església, però busquen Déu amb sinceritat de cor i s'esforcen sota l'influx de la gràcia a complir amb obres la seva voluntat, coneguda pel dictamen de la consciència, poden aconseguir la salvació eterna[2].

848. «És veritat que Déu pot, per camins coneguts d'ell, portar a la fe «sen- *1260*
se la qual és impossible d'agradar a Déu» (He 11,6) uns homes que ignoren l'Evangeli sense que en tinguin cap culpa; tot i així, l'Església sent la necessitat i, per tant, el dret sagrat d'evangelitzar»[3] tots els homes.

La missió, una exigència de la catolicitat de l'Església

849. *El mandat missioner.* «Déu ha enviat l'Església a les nacions perquè *738, 767*
sigui el sagrament universal de la salvació. Ella, doncs, obeint les ordres del seu Fundador, s'esforça a anunciar l'Evangeli a tots els homes»[4]: «Aneu, doncs, convertiu tots els pobles, bategeu-los en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant, ensenyeu-los a observar tot el que us he manat. I jo estaré amb vosaltres dia rera dia fins a la fi del món» (Mt 28,19-20).

850. *L'origen i el fi de la missió.* El mandat missioner del Senyor té com a *257*
font última l'amor etern de la Santíssima Trinitat. «L'Església pelegrina és missionera per la seva mateixa naturalesa, ja que té el seu origen en la missió del *730*
Fill i de l'Esperit Sant segons el designi de Déu Pare»[5]. El fi principal de la missió és fer participar els homes a la comunió que existeix entre el Pare i el Fill en el seu Esperit d'amor[6].

851. *El motiu de la missió.* De l'*amor* de Déu a tots els homes, l'Església de *221*
tots els temps ha tret l'obligació i la força del seu impuls missioner. «La caritat *429*
de Déu ens obliga... » (2Co 5,14)[7]. En efecte, «Déu vol que tots els homes se salvin i arribin al coneixement de la veritat» (1Tm 2,4). Déu vol la salvació de *74, 217*
tots pels coneixement de *la veritat.* La salvació es troba en la veritat. Els qui *2104*
obeeixen la moció de l'Esperit de veritat ja són en camí de salvació; però l'Església, a la qual aquesta veritat ha estat confiada, ha d'anar a trobar el seu *890*
desig per tal d'aportar-los-la. Pel fet de creure en el designi universal de salvació, ha de ser missionera.

1. LG 14. 2. LG 16; cf. DS 3866-3872. 3. AG 7. 4. AG 1. 5. AG 2. 6. Cf. Joan Pau II, RM 23. 7. Cf. AA 6; RM 11.

852. *Els camins de la missió.* «L'Esperit Sant és el protagonista de tota la missió eclesial»[1]. Ell guia l'Església pels camins de la missió. «Aquesta missió continua i desenrotlla enllà de la història la missió del Crist mateix, que fou enviat per anunciar als desventurats la Bona Nova; és seguint el mateix
2044 camí que va seguir el Crist que, sota l'impuls de l'Esperit del Crist, l'Església ha d'avançar, és a dir, pel camí de la pobresa i de l'obediència, del servei i de la immolació de si mateixa fins a la mort, de la qual va sortir victoriós
2473 per la seva Resurrecció»[2]. És així com «la sang dels màrtirs és llavor de cristians»[3].

853. Però, enllà del seu pelegrinatge, l'Església també ha fet l'experiència de «la distància que separa el missatge que ella revela i la feblesa dels qui tenen encomanat
1428 l'Evangeli»[4]. Només avançant pel «camí de la penitència i de la renovació»[5] i «per la porta estreta de la creu»[6] el poble de Déu pot estendre el Regne del Crist[7]. «Així com el
2443 Crist va dur a terme l'obra de la redempció enmig de la pobresa i la persecució, també l'Església és invitada a seguir aquest mateix camí per tal de comunicar als homes els fruits de la salvació»[8].

854. En virtut de la seva missió, l'Església «camina amb tota la humanitat i està subjecta al mateix destí terrenal del món: és com el ferment i l'ànima de la societat humana, destinada a ser renovada en el Crist i transformada en família de Déu»[9]. L'es-
2105 forç missioner exigeix *paciència*. Comença amb l'anunci de l'Evangeli als pobles i els grups que encara no creuen en el Crist[10], continua amb l'establiment de comunitats cristianes que han de ser «signes de la presència de Déu en el món»[11], i amb la funda-
204 ció d'Esglésies locals[12]; suposa un procés d'inculturació per encarnar l'Evangeli en les cultures dels pobles[13], i no deixarà d'experimentar fracassos. «Pel que fa als homes, als grups humans i als pobles, l'Església només s'hi fa present i els penetra d'una manera progressiva, fins que assoleix d'incorporar-los a la plenitud catòlica»[14].

821 **855.** La missió de l'Església demana l'esforç *per la unitat dels cristians*[15]. No hi ha dubte que «les divisions dels cristians impedeixen a l'Església de realitzar la plenitud de la catolicitat que li és pròpia en aquells fills que se li ajunten amb el baptisme, però que es troben separats de la seva plena comunió. Més encara, esdevé també més difícil per a la mateixa Església d'expressar amb la realitat de la vida la plenitud de la catolicitat en tots els aspectes»[16].

856. La tasca missionera suposa *un diàleg respectuós* amb els qui encara no accep-
839 ten l'Evangeli[17]. Els creients poden treure profit d'aquest diàleg aprenent a conèixer millor «tot el que, de gràcia i de veritat, ja és vigent entre les nacions, com per una secreta presència de Déu»[18]. Si anuncien la Bona Nova als qui la ignoren, és per conso-
843 lidar, completar i elevar la veritat i el bé que Déu ha escampat entre els homes i els

1. RM 21. 2. AG 5. 3. Tertul·lià, apol. 50. 4. GS 43, § 5. 5. LG 8; cf. 15. 6. AG 1. 7. Cf. RM 12-20. 8. LG 8. 9. GS 40, § 2. 10. Cf. RM 42-47. 11. AG 15. 12. Cf. RM 48-49. 13. Cf. RM 52-54. 14. AG 6. 15. Cf. RM 50. 16. UR 4. 17. Cf. RM 55. 18. AG 9.

pobles, i per purificar-los de l'error i del mal, «per la glòria de Déu, la confusió del dimoni i la felicitat de l'home»[1].

IV. L'ESGLÉSIA ÉS APOSTÒLICA

857. L'Església és apostòlica perquè va ser fundada sobre els apòstols, i això en un triple sentit: *75*

— va ser edificada,i ho és, sobre «el fonament dels apòstols (Ef 2,20; Ap 21,14), testimonis escollits i enviats en missió pel mateix Crist[2];

— guarda i transmet, amb l'ajuda de l'Esperit Sant que habita en ella, l'ensenyament[3], el bon dipòsit i les paraules saludables que van sentir dels apòstols[4]; *171*

— continua essent ensenyada, santificada i regida pels apòstols fins al retorn del Crist gràcies als seus successors en el càrrec pastoral: el col·legi dels bisbes, «assistit pels preveres, en unió amb el successor de Pere, pastor suprem de l'Església»[5]: *880*

> Pare sant (...), vós no abandoneu el vostre ramat, sinó que, per mitjà dels sants apòstols, el guardeu constantment i el protegiu. I voleu que sigui sempre adoctrinat per aquells mateixos que vós posàreu com a pastors de la vostra Església, perquè en nom del vostre Fill la conduïssin[6]. *1575*

La missió dels apòstols

858. Jesús és l'enviat del Pare. Des del començament del seu ministeri, «va cridar els qui va voler, i anaren cap a ell. I en va designar dotze perquè estiguessin amb ell, i per enviar-los a predicar» (Mc 3,13-14). Des de llavors seran els seus «enviats» (és el que el mot grec *apostoloi* significa). En ells continua la seva pròpia missió: «Com el Pare m'ha enviat, així jo us envio a vosaltres» (Jn 20,21)[7]. El ministeri apostòlic és la continuació de la mateixa missió del Crist: «Qui us acull a vosaltres, m'acull a mi», va dir als Dotze (Mt 10,40)[8]. *551* *425, 1086*

859. Jesús els uneix a la seva missió rebuda del Pare. Així com «el Fill no pot fer res d'ell mateix» (Jn 5,19.30), sinó que tot ho rep del Pare que l'ha enviat, tampoc els qui Jesús envia no poden fer res sense ell[9], de qui reben el mandat de missió i el poder de dur-lo a terme. Els apòstols del Crist saben, doncs, que són qualificats per Déu com «els ministres d'una aliança nova» (2Co 3,6), «ministres de Déu» (2Co 6,4), «com a ambaixadors del Crist» (2Co 5,20), «servidors del Crist i administradors dels misteris de Déu» (1Co 4,1). *876*

1. AG 9. 2. Cf. Mt 28,16-20; Ac 1,8; 1Co 9,1; 15,7-8; Ga 1,1; etc. 3. Cf. Ac 2,42. 4. Cf. 2Tm 1,13-14. 5. AG 5. 6. MR, Prefaci dels apòstols. 7. Cf. 13,20; 17,18. 8. Cf. Lc 10,16. 9. Cf. Jn 15,5.

860. En la missió dels apòstols hi ha un aspecte intransmissible: el de ser
642 testimonis escollits de la Resurrecció del Senyor i els fonaments de l'Església. Però també hi ha un aspecte permanent de la seva missió. El Crist els va prometre que seria *amb ells* fins a la fi del temps[1]. «Aquesta missió divina
765 confiada pel Crist als apòstols ha de durar fins a la fi dels segles, puix que
1536 l'Evangeli que ells han de transmetre és per a l'Església el seu principi vital al llarg del temps. Per això els apòstols (...) van tenir cura d'instituir successors»[2].

Els bisbes, successors dels apòstols

861. «Els apòstols no solament es procuraren diferents col·laboradors, sinó que, perquè la missió a ells encomanada es pogués continuar després de la
77 seva mort, com qui fa un testament van donar als seus cooperadors immediats l'encàrrec d'acabar i consolidar l'obra per ells començada, encomanant-los d'atendre tot el ramat enmig del qual l'Esperit Sant els havia posat per tal de
1087 pasturar l'Església de Déu. Establiren, doncs, aquests col·laboradors i els van donar l'ordre que, en l'esdevenidor, quan es morissin, d'altres homes provats s'encarreguessin del seu ministeri»[3]

862. «Així com el ministeri confiat personalment pel Senyor a Pere, el pri-
880 mer dels apòstols, i destinat a ser transmès als seus successors, era un ministeri permanent, també és permanent el ministeri confiat als apòstols de ser els pastors de l'Església. L'orde sagrat dels bisbes assegura la perennitat d'aquest
1556 ministeri». Per això l'Església ensenya que «els bisbes van succeir per divina institució en el lloc dels apòstols, com a pastors de l'Església, i que qui els escolta, escolta el Crist, i qui els menysprea, menysprea el Crist i aquell qui el va enviar»[4].

L'apostolat

900 **863.** Tota l'Església és apostòlica en tant que persevera, a través dels successors de sant Pere i dels apòstols, en la comunió de fe i de vida amb el seu origen. Tota l'Església és apostòlica en tant que és «enviada» a tot el món; tots els membres de l'Església, bé que de diverses maneres, tenen part en aquesta
2472 missió. «La vocació cristiana és també, per naturalesa, vocació a l'apostolat». I l'«apostolat» és «tota l'activitat del Cos místic» que tendeix a «estendre el Regne del Crist arreu de la terra»[5].

864. «Essent el Crist enviat pel Pare la font i l'origen de tot l'apostolat de l'Església», és evident que la fecunditat de l'apostolat, tant dels ministres orde-
828 nats com dels laics, depèn de la seva unió vital amb el Crist[6]. Segons les voca-

1. Cf. Mt 28,20. 2. LG 20. 3. LG 20; cf. St. Climent de Roma, Cor. 42; 44. 4. LG 20. 5. AA 2. 6. Cf. Jn 15,5; AA 4.

cions, les crides del temps i els diferents dons de l'Esperit Sant, l'apostolat
pren les formes més diverses. Però sempre és la caritat —que brolla, sobretot, *824*
de l'Eucaristia— «l'ànima de tot apostolat»[1]. *1324*

865. L'Església és *una, santa, catòlica i apostòlica* en la seva identitat pro- *811*
funda i última, perquè en ella ja existeix i s'hi completarà a la fi del temps «el *541*
Regne del cel», «el Regne de Déu»[2], que ha vingut amb la persona del Crist i va creixent misteriosament en el cor dels qui se li incorporen fins a la plena manifestació escatològica. Llavors *tots* els homes rescatats per ell i fets per ell «*sants* i immaculats a la seva presència en l'Amor»[3], seran congregats com l'*únic* poble de Déu, «l'Esposa de l'Anyell» (Ap 21,9), «la Ciutat santa que baixava del cel procedent de Déu i tenia la glòria de Déu» (Ap 21,10-11). «I la muralla de la Ciutat reposava sobre dotze pedres de fonament i sobre aquestes pedres hi havia els noms dels *dotze apòstols de l'Anyell*» (Ap 21,14).

EN RESUM

866. *L'Església és* una: *té un sol Senyor, confessa una sola fe, neix d'un sol baptisme, forma un sol Cos vivificat per un sol Esperit, de cara a una sola esperança*[4] *al terme de la qual seran superades totes les divisions.*

867. *L'Església és* santa: *Déu infinitament sant és el seu autor; el Crist, el seu Espòs, es va lliurar per ella per santificar-la; l'Esperit de santedat la vivifica. Encara que en ella hi hagi pecadors, és* «Església sense pecat feta de pecadors». *En els sants brilla la seva santedat. En Maria l'Església ja és la tota santa.*

868. *L'Església és* catòlica: *anuncia la totalitat de la fe; porta la plenitud dels mitjans de salvació i els administra; és enviada a tots els pobles; s'adreça a tots els homes; s'estén a tots els temps, «és missionera per la seva mateixa naturalesa»*[5].

869. *L'Església és* apostòlica: *és edificada sobre pedres sòlides: «els dotze apòstols de l'Anyell» (Ap 21,14); és indestructible*[6]; *és guardada infal·liblement en la veritat: el Crist la governa per mitjà de Pere i els altres apòstols, presents en els seus successors, el Papa i el col·legi dels bisbes.*

870. *«L'única Església del Crist, la qual professem en el Símbol que és una, santa, catòlica i apostòlica (...), perdura en l'Església catòlica, governada pel successor de Pere i pels bisbes en comunió amb ell, encara*

1. AA 3. 2. Cf. Ap 19,6. 3. Cf. Ef 1,4. 4. Cf. Ef 4,3-5. 5. AG 2. 6. Cf. Mt 16,18.

que es trobin fora del seu clos molts elements de santificació i de veritat»[1]

PARÀGRAF 4 **Els fidels del Crist. Jerarquia, laics, vida consagrada**

1268-1269 **871.** «Fidels són els qui, pel fet d'estar incorporats al Crist per mitjà del baptisme, són constituïts en poble de Déu, i esdevinguts partícips, per aquesta raó, de la funció sacerdotal, profètica i reial del Crist, segons la pròpia condi-
782-786 ció de cadascú, són cridats a exercir la missió que Déu ha encomanat a l'Església d'acomplir en aquest món»[2].

872. «Entre tots els fidels, per llur regeneració en el Crist, existeix una
1934 veritable igualtat de dignitat i d'acció, per la qual tots, segons la pròpia condi-
794 ció i funció, cooperen a l'edificació del Cos del Crist»[3].

814, 1937 **873.** Les diferències que el Senyor ha volgut posar entre els membres del seu Cos serveixen la seva unitat i la seva missió. «A l'Església, els ministeris són diversos, però la missió és una. El Crist va donar als apòstols i als seus successors l'ofici d'ensenyar, de santificar i de regir en nom d'ell i amb el seu poder. Però els laics, havent rebut una participació en l'ofici sacerdotal, profètic i reial del Crist, tenen part en la missió de tot el poble de Déu dintre l'Església i en el món»[4]. Finalment, «d'aquestes dues categories [jerarquia i laics], hi ha fidels que, per la professió dels consells evangèlics (...), es consagren a Déu d'una manera peculiar i serveixen la missió salvífica de l'Església»[5].

I. LA CONSTITUCIÓ JERÀRQUICA DE L'ESGLÉSIA

Per què el ministeri eclesial

1544 **874.** El Crist mateix és la font del ministeri dintre l'Església. Ell l'ha instituït, li ha donat autoritat i missió, orientació i finalitat:

> El Crist Senyor, amb vista al govern i continu increment del poble de Déu, va instituir en la seva Església diferents ministeris ordenats al bé de tot el Cos. Perquè els ministres, que posseeixen la potestat sagrada, estan al servei dels seus germans, a fi que tots els qui formen part del poble de Déu (...) arribin plegats a la salvació[6]

875. «Com podran creure sense haver-ne sentit parlar? I com en podran sentir parlar sense predicador? I com podran predicar, si no són enviats?» (Rm 10,14-15). Ningú no es pot donar ell mateix el mandat i la missió d'anunciar

1. LG 8. 2. CIC, can. 204, § 1; cf. LG 31. 3. CIC, can. 208; cf. LG 32. 4. AA 2. 5. CIC, can. 207, § 2. 6. LG 18.

l'Evangeli. L'enviat del Senyor parla i actua, no pas amb autoritat pròpia, sinó 166
en virtut de l'autoritat del Crist; no com a membre de la comunitat, sinó parlant-li en nom del Crist. Ningú no es pot donar la gràcia ell mateix: ha de ser donada i oferta. Això suposa ministres de la gràcia, autoritzats i habilitats per part del Crist. D'ell els bisbes i els preveres reben la missió i la facultat (la «potestat sagrada») d'actuar *in persona Christi Capitis*, els diaques les forces 1548
per a servir el poble de Déu en la «diaconia» de la litúrgia, de la paraula i de la caritat, en comunió amb el bisbe i el seu presbiteri. Aquest ministeri, amb el qual els enviats del Crist fan i donen, per donació de Déu, allò que no podrien fer i donar per ells mateixos, la Tradició de l'Església l'anomena «sagrament». 1536
El ministeri de l'Església es confereix mitjançant un sagrament propi.

876. Intrínsecament lligat a la naturalesa sacramental del ministeri eclesial 1551
hi ha *el seu caràcter de servei*. En efecte, totalment depenents del Crist que dóna missió i autoritat, els ministres són realment «esclaus del Crist» (cf. Rm 1,1), a imatge del Crist que per nosaltres va prendre lliurement la «forma d'esclau» (Fl 2,7). Com que la paraula i la gràcia de les quals són ministres no els pertanyen, sinó que són del Crist que els les ha confiades en bé dels altres, 427
s'han de fer lliurement esclaus de tots[1].

877. També és propi de la naturalesa sacramental del ministeri eclesial tenir un *caràcter col·legial*. Com de fet, des del començament del seu minis- 1559
teri, Jesús, el Senyor, va instituir els Dotze, «llavor del nou Israel i, al mateix temps, origen de la jerarquia sagrada»[2]. Escollits junts, també són enviats junts, i la seva unió fraternal serà posada al servei de la comunió fraternal de tots els fidels. Serà com un reflex i un testimoni de la comunió de les persones divines[3]. Per això tot bisbe exerceix el seu ministeri dintre el col·legi episcopal, en comunió amb el bisbe de Roma, successor de sant Pere i cap del col·legi. Els preveres exerceixen el ministeri dintre el presbiteri de la diòcesi, sota la direcció del seu bisbe.

878. Finalment, pertany a la naturalesa sacramental del ministeri eclesial que tingui un *caràcter personal*. Si els ministres del Crist actuen en comunió, també actuen sempre d'una manera personal. Cadascun d'ells és cridat personalment: «Tu segueix-me» (Jn 21,22)[4], per ser testimoni personal dintre la missió comuna, amb una responsabilitat personal davant d'aquell que dóna la missió, actuant «en persona d'ell» i a favor de persones: «Jo et batejo en el 1484
nom del Pare...»; «Jo et perdono...».

879. Per tant, en l'Església, el ministeri sacramental és un servei exercit en nom del Crist i té un caràcter personal i una forma col·legial. Això es realitza

1. Cf. 1Co 9,19. 2. AG 5. 3. Cf. Jn 17,21-23. 4. Cf. Mt 4,19.21; Jn 1,43.

dintre els llaços entre el col·legi episcopal i el seu cap, el successor de sant Pere, i dintre la relació existent entre la responsabilitat pastoral del bisbe per a la seva Església particular i la sol·licitud comuna del col·legi dels bisbes per a l'Església universal.

El col·legi episcopal i el seu cap, el Papa

552, 862 **880.** Crist, quan instituí els Dotze, «els va constituir a manera de col·legi o grup permanent, al davant del qual va posar Pere, triat d'entre ells mateixos»[1]. «Així com, per disposició del Senyor, sant Pere i els altres apòstols formen un sol col·legi apostòlic, de semblant manera el Romà Pontífex, successor de Pere, i els bisbes, successors dels apòstols, es troben units ells amb ells»[2].

881. El Senyor va fer únicament de Simó, al qual donà el nom de Pere, la
553 pedra de la seva Església. Li donà les claus[3]; l'instituí pastor de tot el ramat[4]. «Però, el ministeri que va donar a Pere de lligar i deslligar, consta que el va donar també al col·legi dels apòstols unit amb el seu cap»[5]. Aquest ministeri
642 pastoral de Pere i dels altres apòstols pertany als fonaments de l'Església. Aquesta està continuada pels bisbes sota la primacia del Papa.

834 **882.** El *Papa,* bisbe de Roma i successor de sant Pere, «és el principi per-
1369 petu i el fonament visible de la unitat, tant dels bisbes com de la multitud dels
837 fidels»[6]. «Car el Romà Pontífex, en virtut del seu càrrec, això és, de vicari del Crist i de pastor de tota l'Església, té sobre aquesta una potestat plena, suprema i universal, que pot exercir sempre lliurement»[7].

883. «El *col·legi o cos episcopal* només té autoritat en tant que hom l'entén unit al Pontífex romà, com al seu cap». Entès així, aquest col·legi «també és subjecte d'un poder suprem i plenari sobre tota l'Església, el qual, però, només es pot exercir amb el consentiment del Papa»[8].

884. «El col·legi episcopal exerceix solemnement la seva potestat sobre l'Església universal en el Concili ecumènic»[9]. «No es pot donar mai un Concili ecumènic que no sigui confirmat o almenys acceptat com a tal pel successor de Pere»[10].

885. «Aquest col·legi, en tant que està compost de molts, expressa la varietat i la universalitat del poble de Déu; en tant, però, que està agrupat sota un sol cap, representa la unitat del ramat del Crist»[11].

1560 **886.** «Cada un dels *bisbes*, per la seva banda, és el principi i el fonament
833 de la unitat en la seva Església particular»[12]. Així els bisbes com a tals «exercei-

1. LG 19. 2. LG 22; cf. CIC, can. 330. 3. Cf. Mt 16,18-19. 4. Cf. Jn 21, 15-17. 5. LG 22. 6. LG 23. 7. LG 22; cf. CD 2; 9. 8. LG 22; cf. CIC, can. 336. 9. CIC, can. 337, § 1. 10. LG 22. 11. LG 22. 12. LG 23.

xen la seva autoritat pastoral sobre la porció del poble de Déu que els ha estat confiada»[1], assistits pels preveres i els diaques. Però, com a membres del col·legi episcopal, cadascun té part en la sol·licitud per a totes les Esglésies[2], una sol·licitud que exerceixen, primordialment, «governant bé la seva pròpia Església, com una part de l'Església universal», tot contribuint així «al bé de tot el Cos místic, que és també el Cos de les Esglésies»[3]. Aquesta sol·licitud haurà d'estendre's, particularment, als pobres[4], als perseguits per la fe i als *2448*
missioners que treballen arreu del món.

887. Les Esglésies particulars veïnes i de cultura homogènia formen províncies eclesiàstiques o conjunts més vastos anomenats patriarcats o regions[5]. Els bisbes d'aquests conjunts poden reunir-se en sínodes o en concilis provincials. «Per una raó semblant, les Conferències episcopals poden fer avui una feina múltiple i fecunda, per tal que el sentiment col·legial es tradueixi en aplicacions concretes»[6].

El ministeri d'ensenyar *85-87,*

888. Els bisbes, amb els preveres, col·laboradors seus, «tenen primerament el *2032-2040*
ministeri d'anunciar a tothom l'Evangeli de Déu»[7], segons el manament del Senyor[8]. Són «els proclamadors de la fe, que guanyen nous deixebles per al Crist, i *2068*
els mestres autèntics» de la fe apostòlica, «investits de l'autoritat del Crist»[9].

889. Per tal de mantenir l'Església en la puresa de la fe transmesa pels apòstols, el Crist, ell que és la veritat, ha volgut donar a la seva Església una participació en la seva pròpia infal·libilitat. Pel «sentit sobrenatural de la fe» *92*
el poble de Déu «s'adhereix indefectiblement a la fe», sota la direcció del Magisteri viu de l'Església[10].

890. La missió del Magisteri es lliga amb el caràcter definitiu de l'aliança instaurada per Déu en el Crist amb el seu Poble. L'ha de protegir de les desviacions i *851*
dels defalliments; li ha de garantir la possibilitat objectiva de professar sense error la fe autèntica. La missió pastoral del Magisteri també s'ordena a vetllar perquè el poble de Déu es mantingui en la veritat que allibera. Per acomplir *1785*
aquest servei, el Crist ha dotat els pastors del carisma de la infal·libilitat en matèria de fe i costums. L'exercici d'aquest carisma pot presentar moltes modalitats:

891. «Per raó del seu ministeri, en gaudeix, d'aquesta infal·libilitat, el Romà Pontífex, cap del col·legi episcopal, sempre que proclama com a definitiva una doctrina de fe o de moral, en qualitat de pastor i mestre suprem de tots els cristians, els seus germans, els quals ha de confirmar en la seva fe (...). La in-

1. LG 23. 2. Cf. CD 3. 3. LG 23. 4. Cf. Ga 2,10. 5. Cf. Cànon dels apòstols 34. 6. LG 23. 7. PO 4. 8. Cf. Mc 16,15. 9. LG 25. 10. Cf. LG 12; DV 10.

fal·libilitat promesa a l'Església resideix també en el Cos episcopal quan exerceix el suprem magisteri juntament amb el successor de Pere», sobretot en el Concili ecumènic[1]. Quan, en virtut del seu Magisteri suprem, l'Església proposa quelcom «a creure-ho com a revelat per Déu»[2] i ensenyat pel Crist, «cal adherir-se amb l'obediència de la fe a aquestes definicions»[3]. Aquesta infal·libilitat s'estén a tot el dipòsit de la Revelació divina[4].

892. L'assistència divina es dóna també als successors dels apòstols, ensenyant en comunió amb el successor de Pere, i, d'una manera particular, al bisbe de Roma, pastor de tota l'Església, quan, sense arribar a un definició infal·lible i sense pronunciar-se d'una «manera definitiva», proposen en l'exercici del Magisteri ordinari un ensenyament que porta a entendre millor les veritats revelades en matèria de fe i costums. Els fidels han de donar a aquest ensenyament ordinari «l'assentiment religiós del seu esperit»[5], que cal distingir de l'assentiment de la fe, però que el prolonga.

El ministeri de santificar

893. El bisbe també té la responsabilitat «d'administrar la gràcia del suprem
1561 sacerdoci»[6], especialment amb l'Eucaristia que ofereix ell mateix i l'oblació de la qual assegura per mitjà dels preveres, els seus cooperadors. Perquè l'Eucaristia és el centre de la vida de l'Església particular. El bisbe i els preveres santifiquen l'Església amb la pregària i el treball, amb el ministeri de la paraula i dels sagraments. La santifiquen amb l'exemple. «No com qui senyoreja damunt les seves possessions, sinó fent-vos models del ramat» (1Pe 5,3). «Així arriben a la vida eterna amb el ramat que els ha estat confiat»[7].

El ministeri de regir

894. «Els bisbes regeixen com a vicaris i legats del Crist les Esglésies particulars que els han estat encomanades, i això amb els seus consells, exhortacions i exemples, però també amb l'exercici de la seva autoritat i amb la seva
801 potestat sagrada»[8], que exerciran, això sí, per edificar amb el mateix esperit de servei del Mestre[9].

1558 **895.** «Aquesta potestat de què personalment estan revestits en nom del Crist és pròpia, ordinària i immediata, encara que el seu exercici es reguli en darrer terme per l'autoritat suprema de l'Església»[10]. Tanmateix els bisbes no han de ser considerats com uns vicaris del Papa, l'autoritat ordinària del qual sobre tota l'Església, no anul·la la dels bisbes, sinó que, al contrari, la confirma i la defensa. Aquesta ha d'exercir-se en comunió amb tota l'Església sota el guiatge del Papa.

1. LG 25; cf. Vaticà I: DS 3074. 2. DV 10. 3. LG 25. 4. Cf. LG 25. 5. LG 25. 6. LG 26. 7. LG 26. 8. LG 27. 9. Cf. Lc 22,26-27. 10. LG 27.

896. El Bon Pastor serà el model i la «forma» del ministeri pastoral del bisbe. Conscient de les seves febleses, «el bisbe serà indulgent amb els qui pe- *1550*
quen per ignorància i els qui s'esgarrien. Que no es negui a escoltar els seus súbdits com a fills veritables (...), i que aquests s'acostin al bisbe com l'Església a Jesucrist i com Jesucrist al Pare»[1]:

> Seguiu tots el bisbe, com Jesucrist segueix el Pare, i el presbiteri com els apòstols. Pel que fa als diaques, respecteu-los com la llei de Déu. Que ningú no faci res sense el bisbe en tot el que pertany a l'Església[2].

II. ELS FIDELS LAICS

897. «Amb el nom de laics s'entén aquí tots els cristians, llevat dels qui tenen *873*
un orde sagrat o són membres d'un estat religiós reconegut per l'Església, és a dir, els cristians que pel fet d'estar incorporats al Crist pel baptisme, constituïts en poble de Déu i fets participants a la seva manera de la funció sacerdotal, profètica i reial del Crist, exerceixen, en la mesura que els pertoca, la missió de tot el poble cristià a l'Església i al món»[3].

La vocació dels laics

898. «Pertoca als laics per pròpia vocació, de buscar el Regne de Déu actuant *2105*
en les coses temporals que han d'ordenar cap a Déu (...). Pertoca, doncs, a ells molt especialment d'il·luminar i organitzar de tal manera totes les realitats temporals amb les quals es troben estretament units, que neixin i evolucionin sempre segons l'esperit del Crist i esdevinguin lloança del Creador i del Redemptor»[4].

899. La iniciativa dels cristians laics és particularment necessària quan es *2442*
tracta de descobrir i d'idear mitjans perquè les exigències de la doctrina i de la vida cristianes impregnin les realitats socials, polítiques i econòmiques. Aquesta iniciativa és un element normal de la vida de l'Església:

> Els fidels laics es troben a la línia més avançada de la vida de l'Església. Per ells, l'Església és el principi vital de la societat. En ells, sobretot, hi ha d'haver una consciència cada dia més clara, no solament de pertànyer a l'Església, sinó de ser Església, és a dir, la comunitat dels fidels damunt la terra dirigits pel cap comú, el Papa i els bisbes en comunió amb ell. Ells són l'Església[5].

900. Tots els fidels han rebut de Déu l'encàrrec de l'apostolat en virtut del baptisme i de la confirmació. Per això els laics, individualment o formant asso- *863*
ciacions, tenen l'obligació i el dret de treballar perquè el missatge diví de

1. LG 27. 2. St. Ignasi d'Antioquia, Smyrn. 8, 1. 3. LG 31. 4. LG 31. 5. Pius XII, discurs del 20 de febrer de 1946: citat per Joan Pau II, CL 9.

salvació sigui conegut i rebut per tots els homes i per tota la terra. Aquesta obligació encara és més urgent quan només per ells els homes poden sentir l'Evangeli i conèixer el Crist. En les comunitats eclesials, l'acció dels laics és tan necessària que, sense ella, l'apostolat dels pastors poques vegades pot obtenir el seu efecte ple[1].

La participació dels laics en la missió sacerdotal del Crist

784, 1268 **901.** «Els laics, com escau a uns homes consagrats al Crist i ungits per l'Esperit Sant, són cridats i instruïts d'una manera admirable perquè es produeixin sempre en ells els més abundosos fruits de l'Esperit. Efectivament, totes les seves obres, les pregàries i els plans apostòlics, la vida conjugal i de família, el treball diari, el repòs de l'esperit i del cos, si es realitzen en l'Esperit, àdhuc les molèsties de la vida si se suporten amb paciència, esdevenen sacrificis espirituals agradables a Déu per Jesucrist (cf. 1Pe 2,5), que ells piadosament ofereixen al Pare en la celebració de l'Eucaristia juntament amb l'ofrena del Cos del Senyor. Semblantment, en tant que adoradors que obren arreu d'una manera
358 santa, els laics consagren a Déu el mateix món»[2].

902. D'una manera especial els pares participen en el ministeri de santificar «menant la vida conjugal amb esperit cristià i procurant l'educació cristiana dels fills»[3].

903. Els laics, si tenen les qualitats indispensables, poden ser admesos d'una mane-
1143 ra estable als ministeris de lector i d'acòlit[4]. «Allà on ho aconselli la necessitat de l'Església i no hi hagi ministres, també els laics, encara que no siguin lectors ni acòlits, poden suplir-los en algunes de llurs funcions, com és ara exercir el ministeri de la paraula, presidir les pregàries litúrgiques, administrar el baptisme i distribuir la sagrada Comunió, segons les prescripcions del dret[5].

La seva participació en el ministeri profètic del Crist

785 **904.** «Crist (...) acompleix el seu ministeri profètic no tan sols per mitjà de la jerarquia (...), sinó també dels laics, dels quals fa testimonis amb aquesta finali-
92 tat, bo i donant-los el sentit de la fe i la gràcia de la paraula»[6]:

> Ensenyar algú per dur-lo a la fe és tasca de cada predicador i àdhuc de cada creient[7].

905. Els laics també acompleixen la missió profètica evangelitzant, és a dir,
2044 «anunciant el Crist amb el testimoni de la vida i amb la paraula». Entre els laics, «aquesta acció evangelitzadora (...) pren un caràcter específic i una eficàcia particular del fet que es realitza dintre les condicions comunes del nostre món»[8]:

1. Cf. LG 33. 2. LG 34; cf. LG 10. 3. CIC, 835, § 4. 4. Cf. CIC, can. 230, § 1. 5. CIC, can. 230, § 3. 6. LG 35. 7. St. Tomàs d'A., s. th. 3, 71, 4, ad 3. 8. LG 35.

> Aquest apostolat no consisteix únicament en el testimoniatge de la vida. El veritable apòstol cerca ocasions per anunciar el Crist amb les paraules, tant *2472*
> als no-creients (...) com als fidels[1].

906. Els fidels laics amb capacitat i preparació suficient també poden contribuir a la formació catequètica[2], a l'ensenyament de les ciències sagrades[3] i als mitjans de *2495*
comunicació social[4].

907. «En la mesura de llur ciència, competència i aptitud, tenen el dret, i àdhuc a vegades el deure, de manifestar als Pastors sagrats el seu parer sobre les coses referents al bé de l'Església, i de fer-lo conèixer als altres fidels, salvades la integritat de la fe i dels costums i la reverència envers els Pastors i ateses la utilitat comuna i la dignitat de les persones»[5].

La seva participació en la missió reial del Crist

908. Amb la seva obediència fins a la mort[6], el Crist va comunicar als seus *786*
deixebles el do de la llibertat reial, «perquè destrueixin l'imperi del pecat en ells mateixos amb l'abnegació i la santedat de vida»[7].

> El qui domina el seu propi cos i regeix la seva ànima, sense deixar-se arrossegar per les passions, és amo de si mateix. Pot dir-se rei, perquè és capaç de regir la seva persona. És lliure i independent i no es deixa posar el jou d'una esclavitud culpable[8].

909. «Els laics s'han d'unir entre ells per sanejar de tal manera les institucions i les condicions de vida, si per algun costat donen peu al pecat, que *1887*
totes aquestes estructures s'ajustin a les normes de justícia i afavoreixin, més que no pas impedeixin, l'exercici de les virtuts. Obrant així, impregnaran de sentit moral la cultura i la civilització»[9].

910. «Els laics també poden sentir-se cridats o ser cridats a col·laborar amb els pastors al servei de la comunitat eclesial per fer-la créixer i donar-li vitalitat, exercint ministeris molt diversificats, segons la gràcia i els carismes que el *799*
Senyor voldrà concedir-los»[10].

911. Dins l'Església, els fidels laics poden cooperar, segons el dret, a l'exercici del poder de governar[11]. Poden ser presents als concilis particulars[12], als sínodes diocesans[13], als consells pastorals[14], a l'exercici de les funcions pastorals d'una parròquia[15]. Poden col·laborar als consells d'administració econòmica[16]. Poden participar en els tribunals eclesiàstics[17], etc.

912. Els fidels «han de distingir ben bé entre els drets i els deures que els *2245*
corresponen en tant que formen part de l'Església i aquells altres que tenen

1. AA 6; cf. AG 15. 2. Cf. CIC, can. 774; 776; 780. 3. Cf. CIC, can. 229. 4. Cf. CIC, can 823, § 1. 5. CIC, can. 212, § 3. 6. Cf. Fl 2,8-9. 7. LG 36. 8. St. Ambròs, Psal. 118, 14, 30: PL 15, 1403A. 9. LG 36. 10. EN 73. 11. CIC, can. 129, § 2. 12. Can. 443, § 4. 13. CIC, can. 463, §§ 1.2. 14. CIC, can. 511; 536. 15. CIC, can. 517, § 2. 16. Can. 492, § 1; 536. 17. Can. 1421, § 2.

com a membres de la societat humana. Que procurin harmonitzar-los, convençuts que, en qualsevol afer temporal, s'han de guiar per la consciència cristiana, com sigui que cada activitat humana, ni tan sols en el pla temporal, no pot sostreure's a l'imperi de Déu»[1].

913. «Així, doncs, tot laic, per raó dels mateixos dons que li han estat conferits, és un testimoni i un instrument viu, tot alhora, de la missió de la mateixa Església, «segons la mesura que el Crist ha fet gratuïtament» (Ef 4,7)»[2].

III. LA VIDA CONSAGRADA

2103 **914.** «Aquell estat, l'essència del qual és la professió dels consells evangèlics, encara que no pertanyi a l'estructura jeràrquica de l'Església, afecta amb tot, indiscutiblement la seva vida i la seva santedat»[3].

Consells evangèlics, vida consagrada

915. Els consells evangèlics, múltiples com són, es proposen a tots els dei-
1973-1974 xebles del Crist. La perfecció de la caritat, a la qual tots els fidels són cridats, comporta l'obligació de practicar la castedat en el celibat a causa del Regne, la pobresa i l'obediència per part dels qui assumeixen lliurement la crida a la vida consagrada. La *professió* d'aquests consells, en un estat de vida permanent reconeguda per l'Església, caracteritza la «vida consagrada» a Déu[4].

2687 **916.** L'estat de vida consagrada apareix, així, com una de les maneres de conèixer una consagració «més íntima», que arrela en el baptisme i dedica totalment a Déu[5]. En la vida consagrada els fidels del Crist, sota la moció de l'Esperit Sant, es proposen de seguir el Crist de més a prop, de donar-se a Déu estimat per damunt de tot i de significar i anunciar dintre l'Església la glòria del
933 món que ha de venir, bo i cercant la perfecció de la caritat al servei del Regne[6].

Un gran arbre amb moltes branques

2684 **917.** «Han anat creixent, talment un arbre que a partir d'una llavor caiguda del cel ha estès el seu brancatge frondós de manera admirable i variada dins el camp del Senyor, moltes formes de vida solitària o cenobítica amb una gran varietat de famílies, les quals es desenrotllen, no sols en bé dels seus propis membres, sinó també en profit de tot el Cos del Crist»[7].

918. «Ja des del començament de l'Església hi va haver homes i dones que mitjançant la pràctica dels consells evangèlics es proposaren de seguir el Crist amb més

1. LG 36. 2. LG 33. 3. LG 44. 4. Cf. LG 42-43; PC 1. 5. Cf. PC 5. 6. Cf. CIC, can. 573. 7. LG 43.

llibertat i d'imitar-lo més de prop. Cadascun a la seva manera, portaven una vida consagrada a Déu. Molts d'aquests, moguts per l'Esperit Sant, feren vida solitària o bé instituïren famílies religioses, que l'Església, amb la seva autoritat, va acollir i aprovar ben de gust»[1].

919. Els bisbes s'esforçaran sempre a discernir els nous dons de vida consagrada confiats per l'Esperit Sant a la seva Església; l'aprovació de noves formes de vida consagrada queda reservada a la Seu apostòlica[2].

La vida eremítica

920. Sense professar sempre públicament els tres consells evangèlics, els ermitans, «dediquen la seva vida a la lloança de Déu i la salvació del món a través d'una separació més estricta del món, el silenci de la solitud, la pregària assídua i la penitència»[3].

921. Mostren a cadascú aquest aspecte interior del misteri; de l'Església, *2719*
que és la intimitat personal amb el Crist. Amagada als ulls dels homes, la vida de l'ermità és predicació silenciosa d'aquell a qui ha donat la seva vida, perquè, per a ell, ho és tot. Es tracta d'una crida particular a trobar en el desert i *2015*
en el combat espiritual la glòria del Crucificat.

Les verges i les viudes consagrades

922. Des dels temps apostòlics hi ha hagut verges[4] i viudes[5] cristianes, cri- *1618-1620*
dades pel Senyor a apropar-se a ell sense particions[6], amb una més gran llibertat de cor, de cos i d'esperit, que han pres la decisió, aprovada per l'Església, de viure en estat de virginitat «per causa del Regne del cel» (Mt 19,12).

923. «Hi ha verges que, amb el sant propòsit de seguir el Crist més de prop, són consagrades a Déu pel bisbe diocesà segons el ritu litúrgic aprovat, *1537*
celebren els esposoris místics amb el Crist, Fill de Déu, i es dediquen al servei de l'Església»[7]. Amb aquest ritu solemne *(Consecratio virginum)*, «una verge *1672*
esdevé persona sagrada, signe transcendent de l'amor que l'Església té al Crist, i imatge escatològica de l'Esposa celestial i de la vida futura»[8].

924. «Al costat d'altres formes de vida consagrada»[9], l'orde de les verges situa la dona que viu en el món (o la monja) en la pregària, la penitència, el servei dels germans i el treball apostòlic, segons l'estat i els carismes oferts a cadascuna[10]. Les verges consagrades poden associar-se per guardar més fidelment el seu propòsit[11].

1. PC 1. 2. Cf. CIC, can. 605. 3. CIC, can. 603, § 1. 4. Cf. 1Co 7,34-36. 5. Cf. VC 7. 6. Cf. 1Co 7,34-36. 7. CIC, can. 604, § 1. 8. OCV, praenotanda 1. 9. CIC, 604, § 1. 10. OCV, praenotanda 2. 11. Cf. CIC, can. 604, § 2.

La vida religiosa

925. Nascuda a l'Orient durant els primers segles del cristianisme[1] i viscuda en els instituts canònicament erigits per l'Església[2], la vida religiosa es dis-
1672 tingeix de les altres formes de la vida consagrada per l'aspecte cultual, la professió pública dels consells evangèlics, la vida fraterna duta en comú i el testimoniatge donat a la unió del Crist i l'Església[3].

926. La vida religiosa deriva del misteri de l'Església. És un do que l'Església rep del Senyor i que ella ofereix com un estat de vida estable al fidel cridat per Déu en la professió dels consells. Així l'Església alhora pot mani-
796 festar el Crist i reconèixer-se l'Esposa del Salvador. La vida religiosa és invitada a significar, sota formes diverses, la caritat mateixa de Déu amb el llenguatge del nostre temps.

927. Tots els religiosos, exempts o no[4], ocupen un lloc entre els col·laboradors del bisbe diocesà en el seu ofici pastoral[5]. La implantació i l'expansió
854 missionera de l'Església demana la presència de la vida religiosa en totes les seves formes des dels inicis de l'evangelització[6]. «La història dóna testimoni dels grans mèrits de les famílies religioses en la propagació de la fe i en la formació de noves Esglésies, des de les antigues institucions monàstiques i els ordes medievals fins a les congregacions modernes»[7].

Els instituts seculars

928. «Un institut secular és un institut de vida consagrada en el qual els fidels, vivint en el món, tendeixen a la perfecció de la caritat i procuren contribuir, sobretot des de dins, a la santificació del món»[8].

929. Amb una «vida perfectament i totalment consagrada a [aquesta] santificació[9]», els membres d'aquests instituts participen a la tasca d'evangelització de l'Església «en el món i a partir del món», on la seva presència actua
901 «com un llevat»[10]. El seu testimoniatge de vida cristiana tendeix a ordenar les realitats temporals segons Déu i a penetrar el món amb la força de l'Evangeli. Assumeixen, en virtut d'uns vincles sagrats, els consells evangèlics i guarden entre ells la comunió i la fraternitat pròpies de la seva forma de vida secular[11].

Les societats de vida apostòlica

930. Al costat de les diverses formes de vida consagrada hi ha «les societats de vida apostòlica, els membres de les quals, sense vots religiosos, cerquen el fi apostòlic

1. Cf. UR 15. 2. Cf. CIC, can. 573. 3. Cf. CIC, can. 607. 4. Cf. CIC, can. 591. 5. Cf. CD 33-35. 6. Cf. AG 18; 40. 7. Joan Pau II, RM 69. 8. CIC, can. 710. 9. Pius XII, const. ap. «Provida Mater». 10. PC 11. 11. Cf. CIC, can. 713.

propi de la societat i, portant una vida fraterna en comú segons el seu propi tarannà, tendeixen a la perfecció de la caritat per mitjà de l'observança de les constitucions. Entre aquestes societats, n'hi ha algunes, els membres de les quals assumeixen els consells evangèlics» segons les pròpies constitucions[1].

Consagració i missió: anunciar el Rei que ve

931. Lliurat a Déu supremament estimat, aquell que pel baptisme ja se li havia dedicat es troba així consagrat més íntimament al servei diví i destinat al bé de l'Església. A través de l'estat de consagració a Déu, l'Església manifesta el Crist i fa veure com l'Esperit Sant actua en ella d'una manera admirable. Els qui professen els consells evangèlics tenen, primerament, com a missió, viure la seva consagració personal. Però, «dedicats al servei de l'Església, en virtut de la seva mateixa consagració, tenen l'obligació de contribuir d'una manera especial a l'acció missionera, segons la forma pròpia del seu institut»[2].

932. En l'Església, que és com el sagrament, és a dir, el signe i l'instrument *775*
de la vida de Déu, la vida consagrada apareix com un signe particular del misteri de la Redempció. Seguir i imitar el Crist «de més a prop», manifestar «més clarament» l'abnegació d'un mateix, és trobar «més profundament» present, en el cor del Crist, els homes del nostre temps. Car els qui segueixen aquest camí «més estret» estimulen els seus germans amb l'exemple i donen aquest testimoni brillant: «El món no pot ser transfigurat i ofert a Déu sense l'esperit de les benaurances»[3].

933. Tant si aquest testimoni és públic —quan es dóna des de l'estat religiós— com si és més discret i fins i tot secret, sempre tenim que la vinguda del *672*
Crist és, per a tots els consagrats, l'origen i la meta de les seves vides:

> Com que el poble de Déu no té aquí a la terra una ciutat permanent [aquest estat] (...) manifesta a tots els creients la presència dels béns celestials ja en aquest món; dóna testimoniatge de la vida nova i eterna adquirida per la Redempció del Crist, i anuncia la resurrecció futura i la glòria del cel[4]. *769*

EN RESUM

934. *«Per institució divina, entre els fidels hi ha dins l'Església els ministres sagrats, que en el dret reben el nom també de clergues, i els altres fidels són anomenats laics». Hi ha també fidels que pertanyen a una i altra categoria i que, per la professió dels consells evangèlics, s'han consagrat a Déu i serveixen així la missió de l'Església*[5].

1. CIC, can. 731, §§ 1.2. 2. CIC, can 783; cf. RM 69. 3. LG 31. 4. LG 44. 5. CIC, can. 207, § 1.2.

935. *Per anunciar la fe i implantar el seu Regne, el Crist envia els seus apòstols i els seus successors. Els dóna part a la missió i el poder d'actuar en nom d'ell.*

936. *El Senyor va constituir sant Pere el fonament visible de la seva Església. Li donà les claus. El bisbe de l'Església de Roma, successor de sant Pere, «és el cap del col·legi episcopal, el Vicari del Crist i el Pastor de l'Església universal ací a la terra»*[1].

937. *El Papa «gaudeix, per institució divina, de la potestat suprema, plena, immediata i universal en la cura d'ànimes»*[2].

938. *Els bisbes, establerts per l'Esperit Sant, són els successors dels apòstols. «Cadascun, per la seva part, és principi visible i fonament de la unitat en les seves Esglésies particulars»*[3].

939. *Ajudats pels preveres, col·laboradors seus, i pels diaques, els bisbes tenen el ministeri d'ensenyar autènticament la fe, de celebrar el culte diví, sobretot l'Eucaristia, i de dirigir les seves Esglésies com a pastors veritables. També pertany al seu ministeri la sol·licitud de totes les Esglésies, amb el Papa i sota la seva direcció.*

940. *«Essent propi de la condició dels laics haver de viure enmig del món i dels afers temporals, Déu els crida a exercir, "gràcies al vigor del seu esperit cristià", el seu apostolat en el món a manera de llevat»*[4].

941. *Els laics participen en el sacerdoci del Crist. Més units cada cop a ell, despleguen la gràcia del baptisme i de la confirmació en totes les dimensions de la vida personal, familiar, social i eclesial, i així realitzen la crida a la santedat adreçada a tots els batejats.*

942. *Gràcies a la seva missió profètica, els laics «són també cridats a esdevenir en tota circumstància i al cor mateix de la comunitat humana els testimonis del Crist»*[5].

943. *En virtut de la seva missió reial, els laics tenen el poder de destruir l'imperi del pecat en ells mateixos i en el món amb l'abnegació pròpia i la santedat de vida*[6].

944. *La vida consagrada a Déu es caracteritza per la professió pública dels consells evangèlics de pobresa, castedat i obediència dins un estat de vida estable reconegut per l'Església.*

1. CIC, can. 331. 2. CD 2. 3. LG 23. 4. AA 2. 5. GS 43, § 4. 6. Cf. LG 36.

945. *Lliurat a Déu supremament estimat, aquell que pel baptisme ja se li havia dedicat es troba així consagrat més íntimament al servei diví i destinat al bé de tota l'Església.*

PARÀGRAF 5 **La comunió dels sants** *1474-1477*

946. Després d'haver confessat «la santa Església catòlica», el Símbol dels apòstols afegeix «la comunió dels sants». D'alguna manera, aquest article és una repetició de l'anterior: «Què és l'Església sinó l'assemblea de tots els *823*
sants?[1]» La comunió dels sants és precisament l'Església.

947. «Tots els creients formen un sol cos. Per això el bé dels uns es comunica als altres. (...) Cal creure que hi ha una comunicació de béns en l'Església. Però el membre més important és el Crist, ja que és el cap (...). Així, el bé del *790*
Crist es comunica a tots els membres, i aquesta comunicació es fa amb els sagraments de l'Església»[2]. «Com que aquesta Església és governada per un sol i idèntic Esperit, tots els béns que ella rep esdevenen necessàriament un fons comú»[3].

948. El terme «comunió dels sants» té, per consegüent, dues significacions estretament lligades: «comunió en les coses santes, *sancta*» i «comunió entre *1331*
les persones santes, *sancti*».».

«*Sancta sanctis!* (Les coses santes són per als sants)». Ho proclama el celebrant en la majoria de les litúrgies orientals a l'hora de l'elevació dels sants Dons abans del servei de la comunió. Els fidels *(sancti)* són alimentats amb el Cos i la Sang del Crist *(sancta)*, a fi de creure en la comunió de l'Esperit Sant *(Koinonia)* i comunicar-la al món.

I. LA COMUNIÓ DELS BÉNS ESPIRITUALS

949. En la comunitat primitiva de Jerusalem, els deixebles «prenien part amb assiduïtat en l'ensenyament dels apòstols, en la comunió fraterna, en la fracció del pa i en les pregàries» (Ac 2,42):

La *comunió en la fe*. La fe dels fidels és la fe *de l'Església* rebuda dels apòstols, *185*
tresor de vida que s'enriqueix quan és participat.

950. La *comunió dels sagraments*. «El fruit de tots els sagraments pertany a *1130*
tots. Els sagraments, i sobretot el baptisme que és com la porta per on els homes entren a l'Església, són vincles sagrats que els uneixen entre ells i amb Jesucrist. La comunió dels sants és la comunió dels sagraments (...). El nom de

1. Nicetas, symb. 10. 2. St. Tomàs d'A., Symb. 10. 3. Catech. R. 1, 10, 24.

comunió pot aplicar-se a cadascun d'ells, perquè cadascun d'ells ens uneix
1331 amb Déu (...). Però aquest nom escau sobretot a l'Eucaristia, més que a qualsevol altre, ja que és l'Eucaristia principalment el sagrament que completa aquesta comunió»[1].

799 **951.** La *comunió dels carismes:* en la comunió de l'Església, l'Esperit Sant «distribueix també entre els fidels de tots els nivells (...) les gràcies especials» per a l'edificació de l'Església[2]. Però «a cadascú se li dóna la manifestació de l'Esperit en bé de tots»[3].

2402 **952.** «*Tot els era comú*» (Ac 4,32), «Tot allò que el veritable cristià posseeix, ho ha de mirar com un bé que li és comú amb tots, i sempre ha d'estar a punt d'ajudar de pressa l'indigent i de posar remei a la misèria del proïsme»[4]. El cristià és un administrador dels béns del Senyor[5].

1827 **953.** La *comunió de la caritat:* en la *sanctorum communio* «ningú no viu per a si mateix, com ningú no mor per a si mateix» (Rm 14,7). «Quan un membre pateix, tots els membres pateixen amb ell; quan un membre és honorat, tots els membres s'alegren amb ell. Vosaltres, doncs, sou el Cos del Crist, i
2011 part dels seus membres» (1Co 12,26-27). «La caritat no cerca el propi interès» (1Co 13,5)[6]. El més petit dels nostres actes, fet per caritat, repercuteix a favor de tots, dintre aquesta solidaritat amb tots els homes, vius o morts, que es basa
845, 1469 en la comunió dels sants. Tot pecat perjudica aquesta comunió.

II. LA COMUNIÓ DE L'ESGLÉSIA DEL CEL I DE LA TERRA

771 **954.** *Els tres estats de l'Església.* «Fins que el Senyor vingui amb la seva glòria, acompanyat de tots els àngels, i, destruïda la mort, totes les coses li siguin sotmeses, alguns d'entre els seus deixebles peregrinen a la terra, altres,
1031 després de morts, són purificats, i uns altres són glorificats: contemplen clara-
1023 ment el mateix Déu tri i u, tal com és»[7].

> Però tots, en graus diversos i de maneres diferents, ens comuniquem en la mateixa caritat envers Déu i envers el proïsme, i cantem al nostre Déu el mateix himne de glòria. Car tots els qui són del Crist i posseeixen el seu Esperit formen una sola Església i constitueixen una comunitat davant el Crist[8].

955. «La unió dels qui encara són en aquest món amb els germans que s'han adormit en la pau del Crist no és de cap manera interrompuda; al contrari, segons la fe constant de l'Església, s'enforteix amb la comunicació dels béns espirituals»[9].

1. Catech. R. 1, 10, 24. 2. LG 12. 3. Co 12,7. 4. Catech. R. 1, 10, 27. 5. Cf. Lc 16,1.3. 6. Cf. Co 10,24. 7. LG 49. 8. LG 49. 9. LG 49.

956. *La intercessió dels sants.* «Pel fet que els benaurats estan més íntimament units al Crist, consoliden tota l'Església en la santedat amb més eficàcia. (...) No paren d'intercedir per nosaltres prop del Pare, tot presentant els mèrits que, gràcies a l'únic Mitjancer de Déu i els homes, Jesucrist, van guanyar aquí a la terra servint en tot el Senyor (...). La seva sol·licitud de germans ajuda molt la nostra feblesa»[1]: *1370* *1683*

> No ploreu. Us seré més útil quan hagi mort i us ajudaré amb més eficàcia que no pas durant la vida[2].
>
> Passaré el meu cel fent bé sobre la terra[3].

957. *La comunió amb els sants.* «No és per raó solament del seu exemple que venerem la memòria dels sants del cel, sinó encara més perquè la unió de tota l'Església en l'Esperit es vegi enfortida per l'exercici de l'amor fratern. Perquè així com la comunió cristiana entre els cristians encara en camí ens duu més a prop del Crist, així el consorci amb els sants ens uneix amb el Crist, del qual brolla, com de la seva font o cap, tota la gràcia i la vida del mateix poble de Déu»[4]: *1173*

> Adorem el Crist perquè és el Fill de Déu. Pel que fa als màrtirs, els estimem com a deixebles i imitadors del Senyor, i això és just, a causa de la devoció incomparable envers el seu Rei i Mestre. Tant de bo que també nosaltres puguem ser els seus companys i condeixebles[5].

958. *La comunió amb els difunts.* «L'Església d'aquí baix tingué des dels primers temps del cristianisme un perfecte coneixement d'aquesta comunió de tot el Cos místic de Jesucrist, i per això va fomentar amb una gran pietat el record dels difunts i va oferir sufragis per ells, «convençuda que pregar pels difunts perquè els siguin perdonats els pecats és cosa santa i religiosa» (2M 12,45)»[6]. La nostra pregària pels difunts no sols pot ajudar-los a ells, sinó que també pot fer eficaç la seva intercessió per nosaltres. *1371* *1032, 1689*

959. *En l'única família de Déu.* «Tots els qui som fills de Déu i formem una sola família en el Crist, en unir-nos en un mateix amor mutu i en una mateixa lloança a la Santíssima Trinitat corresponem a la profunda vocació de l'Església»[7]. *1027*

EN RESUM

960. *L'Església és «comunió dels sants»: aquesta expressió designa primer de tot les «coses santes»* (sancta)*, i, abans de tot, l'Eucaristia, «que representa i fa la unitat dels fidels, que constitueixen un sol Cos en el Crist*[8]*»*

1. LG 49. 2. St. Domènec, moribund, als seus germans, cf. Jordà de Saxònia, lib. 93. 3. Sta. Teresa de l'Infant Jesús, verba. 4. LG 50. 5. St. Policarp, martyr. 17. 6. LG 50. 7. LG 51. 8. LG 3.

961. *Aquest terme designa també la comunió de les «persones santes» (*sancti*) en el Crist que «va morir per tots», de manera que allò que fa o sofreix cadascun en el Crist i pel Crist repercuteix en bé de tots.*

962. *«Creiem en la comunió entre tots els fidels del Crist, d'aquells que són pelegrins sobre aquesta terra, dels difunts que compleixen la pròpia purificació i dels benaurats del cel, els quals tots conjuntament formen una sola Església; creiem que en aquesta comunió l'amor misericordiós de Déu i dels seus sants escolta constantment les nostres pregàries»*[1].

PARÀGRAF 6 **Maria, Mare del Crist i Mare de l'Església**

484-507, 721-726 **963.** Després d'haver parlat del paper de la Mare de Déu en el misteri del Crist i de l'Esperit Sant, cal considerar ara el seu lloc en el misteri de l'Església. «La Verge Maria (...) és reconeguda i venerada com la veritable Mare de Déu i del Redemptor (...). També és la veritable «Mare dels membres [del Crist] (...) que amb la seva caritat ha col·laborat al naixement, dintre l'Església, dels fidels que són els membres d'aquest Cap»»[2]. «...Maria Mare del Crist i Mare de l'Església»[3].

I. LA MATERNITAT DE MARIA ENVERS L'ESGLÉSIA

Tota unida al seu Fill...

964. El paper de Maria envers l'Església és inseparable de la seva unió amb el Crist, en deriva directament. «Aquesta unió de Maria amb el Fill en l'obra de la salvació es fa palesa des de la concepció virginal del Crist fins a la seva mort»[4]. Es manifesta particularment a l'hora de la seva passió:

> *534* La Verge Maria progressà en el camí de la fe i mantingué fidelment la seva unió amb el Fill fins a la creu, on, no sense un designi exprés de Déu, s'estava,
> *618* compartia l'atroç sofriment del seu Unigènit i prenia part amb cor de mare en el seu sacrifici, consentint plena d'amor en la immolació de la víctima que ella havia engendrat; i finalment fou donada com a Mare al deixeble amb aquestes paraules del mateix Jesucrist morent a la creu: «Dona, aquí teniu el vostre Fill» (Jn 19,26-27)[5].

965. Després de l'Ascensió del seu Fill, Maria «va assistir amb la seva pregària l'Església naixent»[6]. Reunida amb els apòstols i algunes dones, veiem també «Maria implorant amb els seus precs el do d'aquell Esperit que a l'Anunciació ja l'havia coberta amb la seva ombra»[7].

1. SPF 30. 2. LG 53, citant St. Agustí, virg. 6. 3. Pau VI, discurs del 21 de novembre de 1964. 4. LG 57. 5. LG 58. 6. LG 69. 7. LG 59.

...també en la seva Assumpció...

966. «Finalment la Verge Immaculada que havia estat preservada de qualsevol taca del pecat original, acabat el curs de la vida terrenal, fou emportada amb cos i ànima vers la glòria del cel i exaltada per Déu en qualitat de Reina de l'univers, perquè tingués una més plena semblança amb el seu Fill, Senyor de senyors i vencedor del pecat i de la mort»[1]. L'Assumpció de la Mare de Déu és una participació singular a la Resurrecció del seu Fill i una anticipació de la resurrecció dels altres cristians: *491*

> A l'hora de l'infantament heu guardat la virginitat; a l'hora de la dormició no heu deixat el món, oh Mare de Déu! Us heu unit a la font de la Vida, vós que heu concebut el Déu vivent i que, amb les vostres pregàries, deslliurareu les nostres ànimes de la mort[2].

...és la nostra Mare en l'ordre de la gràcia

967. Per la seva adhesió total a la voluntat del Pare, a l'obra redemptora del seu Fill i a tota moció de l'Esperit Sant, la Verge Maria és, per a l'Església, el model de la fe i de la caritat. Per això Maria «es saludada com un membre supereminent i enterament singular de l'Església»[3], i constitueix, fins i tot, la «realització exemplar» (el «*typus*») de l'Església[4]. *2679* *507*

968. Però el seu paper en relació amb l'Església i a tota la humanitat encara té més abast. «Col·laborà a l'obra del Salvador en un grau totalment singular, per l'obediència, la fe, l'esperança i una caritat ardent, amb vista a restaurar la vida sobrenatural de les ànimes. Per això ens va ser Mare en la vida de la gràcia»[5]. *494*

969. «Aquesta maternitat de Maria en l'ordre de la gràcia perdura sempre, des del consentiment que a l'hora de l'Anunciació va donar confiadament i que al peu de la creu va mantenir sense defallença, fins a la consumació definitiva de tots els elegits; ja que, un cop emportada al cel, no ha renunciat a aquest ofici salvador, sinó que amb la seva intercessió multiforme continua obtenint-nos les gràcies que toquen la salvació eterna (...). És per aquest motiu que la Verge Maria és invocada a l'Església amb els títols d'advocada, auxiliadora, socorredora i mitjancera»[6]. *501* *149* *1370*

970. «El paper maternal de Maria envers els homes no enfosqueix ni disminueix en cap sentit l'única mitjanceria del Crist, sinó que en demostra l'eficàcia. En efecte, tota la influència salvífica de la Verge Maria (...), brolla de la sobreabundància dels *2008*

1. LG 59; cf. la proclamació del dogma de l'Assumpció de la benaurada Verge Maria pel papa Pius XII el 1950: DS 3903. 2. Litúrgia bizantina, Tropari de la festa de la Dormició (15 agost). 3. LG 53. 4. LG 63. 5. LG 61. 6. LG 62.

mèrits del Crist; basant-se en la seva mediació, en depèn enterament»[1]. «Cap criatura, en efecte, no pot ser mai equiparada amb el Verb encarnat i Redemptor; ans, així com
1545 el sacerdoci del Crist és participat de diverses maneres ja pels ministres, ja pel poble creient, o així com una mateixa bonesa de Déu es difon realment a través de les criatures de moltes maneres, així també l'única mitjanceria del Redemptor no exclou,
308 sinó que suscita en les criatures una variada cooperació participada d'una mateixa font»[2].

2673-2679 II. EL CULTE DE LA MARE DE DÉU

1172 **971.** *«Totes les generacions em diran benaurada»* (Lc 1,48). «La pietat de l'Església envers la Mare de Déu és intrínseca al culte cristià»[3]. «Maria és legítimament honorada per l'Església amb un culte especial. I, de fet, des de molt antic, la Verge Santíssima ha estat honorada amb el títol de «Mare de Déu»; els fidels es refugien sota la seva protecció, la imploren en tots els perills i necessitats (...). Aquest culte (...) tot i que presenta un caràcter absolutament únic, és essencialment diferent del culte d'adoració que es dóna al Verb encarnat, així com al Pare i a l'Esperit Sant, i el facilita en gran manera»[4]. Troba la seva expressió en les festes litúrgiques dedicades a la Mare de Déu[5] i en la pregària
2678 mariana, com el sant Rosari, «síntesi de tot l'Evangeli»[6].

III. MARIA, ICONA ESCATOLÒGICA DE L'ESGLÉSIA

972. Després d'haver parlat de l'Església, del seu origen, de la seva missió i del seu destí, no podríem acabar millor que girant la nostra mirada cap a
773 Maria per contemplar-hi allò que és l'Església en el seu misteri, en el seu «pelegrinatge de la fe», i allò que ella serà a la pàtria, al final del seu camí, on l'espera, «en la glòria de la Santíssima i indivisible Trinitat», «en la comunió
829 de tots els sants»[7], aquella que l'Església venera com la Mare del seu Senyor i com la seva pròpia Mare:

> La Mare de Jesús, així com glorificada ja en cos i ànima al cel és una imatge i un inici de l'Església que ha d'arribar a la plenitud de la glòria futura, així aquí a la
> 2853 terra, mentre no vingui el dia del Senyor, resplendeix com un signe d'esperança ferma i de consol per al poble de Déu en marxa»[8].

EN RESUM

973. *Pronunciant el* «Fiat» *de l'Anunciació i donant el seu consentiment al misteri de l'Encarnació, Maria ja col·labora a tota l'obra que ha*

1. LG 60. 2. LG 62. 3. MC 56. 4. LG 66. 5. Cf. SC 103. 6. Cf. MC 42. 7. LG 69. 8. LG 68.

d'acomplir el seu Fill. Ella és la Mare allí on ell és el Salvador i el Cap del Cos místic.

974. *La Santíssima Verge Maria, acabat el curs de la seva vida terrenal, fou enduta a la glòria del cel en cos i ànima. Allí ja participa a la glòria de la Resurrecció del seu Fill, anticipant la resurrecció de tots els membres del seu Cos.*

975. *«Creiem que la Santíssima Mare de Déu, nova Eva, Mare de l'Església, continua al cel el seu paper maternal envers els membres del Crist»*[1].

ARTICLE 10 **«Crec en la remissió dels pecats»**

976. El Símbol dels apòstols lliga la fe en el perdó dels pecats a la fe en l'Esperit Sant, però també a la fe en l'Església i en la comunió dels sants. Després de la Resurrecció, el Crist va donar l'Esperit Sant als apòstols i els atorgà el seu poder diví de perdonar els pecats: «Rebeu l'Esperit Sant; als qui perdonareu els pecats, els seran perdonats; als qui els retindreu, els seran retinguts» (Jn 20,22-23).

(La segona part del Catecisme tractarà explícitament del perdó dels pecats amb el baptisme, el sagrament de la penitència i els altres sagraments, sobretot l'Eucaristia. Aquí, doncs, n'hi haurà prou d'evocar breument algunes dades bàsiques.)

I. UN SOL BAPTISME PER AL PERDÓ DELS PECATS *1263*

977. Nostre Senyor va lligar el perdó dels pecats a la fe i al baptisme: «Aneu per tot el món, i prediqueu la Bona Nova a tota criatura. El qui creurà i serà batejat, se salvarà» (Mc 16,15-16). El baptisme és el primer i el principal sagrament del perdó dels pecats, perquè ens uneix al Crist que morí pels nostres pecats i ressuscità per la nostra justificació[2], a fi que «també nosaltres portem una vida nova» (Rm 6,4).

978. «Quan fem la nostra primera professió de fe i rebem el sant baptisme que ens purifica, el perdó que se'ns dóna és tan ple i complet, que no ens resta absolutament res per a esborrar, sia de la falta original, sia de les faltes comeses per la nostra pròpia voluntat, ni tampoc cap pena que hàgim de sofrir per expiar-les (...). Això no obstant, la gràcia del baptisme no deslliura ningú de les febleses de la naturalesa. Ben al contrari, encara hem de combatre els moviments de la concupiscència que no paren d'inclinar-nos al mal»[3]. *1264*

1. SPF 15. 2. Cf. Rm 4,25. 3. Catech. R. 1, 11, 3.

979. En aquesta lluita contra la inclinació al mal, qui serà prou valent i vigilant per evitar tota ferida del pecat? «Era, doncs, necessari que l'Església tingués el poder de perdonar els pecats, i per això calia també que el baptisme
1446 no fos per a ella l'única manera de servir-se de les claus del Regne del cel rebudes de Jesucrist. Calia que fos capaç de perdonar els pecats a tots els penitents, encara que hagin pecat fins al moment final de la vida»[1].

1422-1484 **980.** Pel sagrament de la penitència el batejat pot ser reconciliat amb Déu i amb l'Església:

> Els Pares han tingut raó d'anomenar la penitència «un baptisme dificultós»[2]. Aquest sagrament de la penitència és necessari per salvar-se a tots els qui han caigut en pecat després del baptisme, exactament com ho és el baptisme a tots els qui encara no han estat regenerats[3].

II. EL PODER DE LES CLAUS

981. Crist, després de la Resurrecció, va enviar els apòstols a predicar «en nom seu la conversió per a remissió dels pecats a tots els pobles» (Lc 24,47). Aquest «ministeri de la reconciliació» (2Co 5,18), els apòstols i els seus successors no el van exercir solament anunciant als homes el perdó de Déu que el Crist va merèixer a favor nostre i cridant-los a la conversió i a la fe, sinó
1444 també comunicant-los la remissió dels pecats per mitjà del baptisme i reconciliant-los amb Déu i amb l'Església gràcies al poder de les claus rebut del Crist:

553
> L'Església va rebre les claus del Regne del cel, perquè en ella es faci la remissió dels pecats amb la sang del Crist i l'acció de l'Esperit Sant. En aquesta Església reviu l'ànima —que havia mort a causa dels pecats—, a fi de viure amb el Crist, la gràcia del qual ens ha salvat[4].

1463 **982.** No hi ha cap pecat, per greu que sigui, que l'Església santa no pugui perdonar. «Ningú, per dolent i culpable que sigui, no ha de perdre l'esperança certa de rebre el perdó, mentre el seu penediment sigui sincer»[5]. El Crist,
605 que va morir per tots els homes vol que, dins la seva Església, sempre siguin obertes les portes del perdó a qualsevol que torni del pecat[6].

1442 **983.** Caldrà que la catequesi s'esforci a desvetllar i a fomentar entre els fidels la fe en la grandesa incomparable del do que el Crist ressuscitat va fer a la seva Església: la missió i el poder de perdonar veritablement els pecats, mitjançant el ministeri dels apòstols i dels seus successors:

1. Catech. R. 1, 11, 4. 2. St. Gregori de Nazianzè, or. 39, 17. 3. Cc. Trento: DS 1672. 4. St. Agustí, serm. 214, 11. 5. Catech. R. 1, 11, 5. 6. Cf. Mt 18,21-22.

> El Senyor vol que els seus deixebles tinguin un poder immens. Vol que els seus pobres servidors realitzin en nom d'ell tot allò que ell havia fet quan era a la terra[1]. 1465
>
> Els sacerdots han rebut un poder que Déu no ha donat ni als àngels ni als arcàngels. (...) Déu aprova allí dalt tot allò que els sacerdots fan aquí baix[2].
>
> Si a l'Església no hi hagués la remissió dels pecats, no hi hauria cap esperança; no hi hauria esperança de vida eterna i d'alliberament etern. Donem gràcies a Déu que ha concedit a l'Església un do tan gran[3].

EN RESUM

984. *El Credo posa en relació «el perdó dels pecats» amb la professió de fe en l'Esperit Sant. En efecte, Jesucrist ressuscitat va confiar als apòstols el poder de perdonar els pecats quan els donà l'Esperit Sant.*

985. *El baptisme és el primer i el principal sagrament per al perdó dels pecats: ens uneix al Crist mort i ressuscitat i ens dóna l'Esperit Sant.*

986. *Per voluntat del Crist, l'Església té el poder de perdonar els pecats dels batejats i l'exerceix a través del ministeri dels bisbes i els preveres d'una manera habitual en el sagrament de la penitència.*

987. *«En la remissió dels pecats, els sacerdots i els sagraments són tan sols instruments de què se serveix nostre Senyor Jesucrist, únic autor i dispensador de la nostra salvació, a fi d'esborrar les nostres iniquitats i donar-nos la gràcia de la justificació»*[4].

ARTICLE 11 **«Crec en la resurrecció de la carn»**

988. El Credo cristià —professió de la nostra fe en Déu Pare, Fill i Esperit Sant, i en la seva acció creadora, salvadora i santificadora— culmina en la proclamació de la resurrecció dels morts a la fi del temps, i en la vida eterna.

989. Creiem fermament, i així ho esperem, que de la mateixa manera que
el Crist va ressuscitar veritablement d'entre els morts i viu per sempre, així 655
també, després de la mort, els justos viuran per sempre amb el Crist ressuscitat, el qual els ressuscitarà el darrer dia[5]. Igual que la seva, la nostra resurrecció serà obra de la Santíssima Trinitat: 648

> Si l'Esperit del qui va ressuscitar Jesús d'entre els morts habita en vosaltres, el qui va ressuscitar Jesucrist d'entre els morts vivificarà també els vostres cossos mortals per mitjà del seu Esperit que habita en vosaltres (Rm 8,11)[6].

1. St. Ambròs, poenit. 1, 34. 2. St. Joan Crisòstom, sac. 3, 5. 3. St. Agustí, serm. 213, 8. 4. Catech. R. 1, 11, 6. 5. Cf. Jn 6,39-40. 6. Cf. 1Te 4,14; Co 6,14; 2Co 4,14; Fl 3,10-11.

990. La paraula «carn» significa l'home en la seva condició de feblesa i de mortalitat[1]. La «resurrecció de la carn» significa que, després de la mort, no existirà solament
364 la vida de l'ànima immortal, sinó que també tornaran a viure els nostres «cossos mortals» (Rm 8,11).

991. Creure en la resurrecció dels morts sempre ha estat, des del principi,
638 un element essencial de la fe cristiana. «És una convicció dels cristians la resurrecció dels morts; aquesta creença ens fa viure»[2]:

> Com és que alguns de vosaltres diuen que no hi haurà resurrecció dels morts? Si no hi hagués resurrecció dels morts, tampoc el Crist no hauria ressuscitat. I si el Crist no hagués ressuscitat, seria sense objecte la nostra predicació, ho seria també la vostra fe (...). De fet, però, el Crist ha ressuscitat d'entre els morts, com a primícies de tots els qui van morir (1Co 15,12-14.20).

I. LA RESURRECCIÓ DEL CRIST I LA NOSTRA

Revelació progressiva de la resurrecció

992. Déu va revelar progressivament la resurrecció dels morts al seu Poble. L'esperança en la resurrecció corporal dels morts va imposar-se com una conseqüència intrínseca de la fe en un Déu creador de l'home tot sencer, ànima i
297 cos. El Creador del cel i de la terra també és el qui manté fidelment la seva aliança amb Abraham i els seus descendents. En aquesta doble perspectiva començarà a expressar-se la fe en la resurrecció. Enmig de les seves proves els màrtirs Macabeus confessen:

> El Rei del món, com que morim per les seves lleis, ens ressuscitarà a una vida perdurable (2M 7,9). Val més morir a mans d'homes i confiar en l'esperança que Déu ens dóna de ser ressuscitats novament per ell (2M 7,14)[3].

575 **993.** Els fariseus[4] i molts contemporanis del Senyor[5] esperaven la resurrecció. Jesús l'ensenya amb fermesa. Als saduceus, que la negaven, els respon: «No és perquè desconeixeu les Escriptures i el poder de Déu que aneu equi-
205 vocats?» (Mc 12,24). La fe en la resurrecció reposa sobre la fe en Déu, que «no és pas Déu de morts, sinó Déu de vius» (Mc 12, 27).

994. Però hi ha quelcom més: Jesús lliga la fe en la resurrecció a la seva pròpia persona: «Jo sóc la Resurrecció i la vida» (Jn 11,25). El darrer dia Jesús mateix ressuscitarà els qui hauran cregut en ell[6] i hauran menjat el seu cos i
646 begut la seva sang[7]. Mentrestant, en dóna un signe i una penyora tornant la vida a alguns morts[8]. Amb això anuncia la seva pròpia Resurrecció, que serà,

1. Cf. Gn 6,3; Sl 56,5; Is 40,6. 2. Tertul·lià, res. 1, 1. 3. Cf. 7, 29; Dn 12,1-13. 4. Cf. Ac 23,6. 5. Cf. Jn 11,24. 6. Cf. Jn 5,24-25; 6,40. 7. Cf. Jn 6,54. 8. Cf. Mc 5,21-42; Lc 7,11-17; Jn 11.

tanmateix, d'un altre ordre. D'aquest esdeveniment únic, en parla com del «signe de Jonàs» (Mt 12,39) i del signe del temple[1]: anuncia la seva Resurrec- 652
ció per al tercer dia després de la mort[2].

995. Ser testimoni del Crist és ser «testimoni de la seva Resurrecció» (Ac 860
1,22)[3]. L'esperança cristiana en la resurrecció és tota ella marcada pels encontres amb el Crist ressuscitat. Ressuscitarem com ell, amb ell i per ell. 655

996. Des del començament, la fe cristiana en la resurrecció ha trobat incomprensions i oposicions[4]. «Sobre cap punt la fe cristiana no troba tanta 643
contradicció com sobre la resurrecció de la carn»[5]. En canvi, és més comunament acceptat que, després de la mort, la vida de la persona humana continua d'una manera espiritual. Però, com creure que aquest cos tan evidentment mortal podrà ressuscitar a la vida eterna?

Com ressuscitaran els morts?

997. *Què és «ressuscitar»?* En la mort —separació de l'ànima i del cos— el cos de l'home cau en la corrupció, mentre que l'ànima surt a l'encontre de Déu, bo i restant en espera de ser reunida amb el seu cos glorificat. Déu, en la 366
seva omnipotència, farà definitivament incorruptible la vida dels nostres cossos unint-los a les nostres ànimes, per la força de la Resurrecció de Jesús.

998. *Qui ressuscitarà?* Tots els homes que han mort: «Els qui hauran fet el 1038
bé, ressuscitaran a la vida; els qui hauran comès el mal, ressuscitaran condemnats» (Jn 5,29)[6].

999. *Com?* El Crist va ressuscitar amb el seu propi cos: «Mireu les mans i els 640
peus, que sóc jo mateix» (Lc 24,39). Però ell no va tornar a una vida terrenal. Així, en ell, «tots ressuscitaran amb el mateix cos que tenen ara»[7], però aquest 645
cos serà «transfigurat en cos gloriós» (Fl 3,21), en «cos espiritual» (1Co 15,44):

> Però algú dirà: Com ressuscitaran els morts? I amb quin cos tornen? Beneit! Allò que sembres no arriba a tenir vida, si no mor abans; i allò que sembres no és pas el cos de la planta que ha de néixer, sinó un simple gra de blat, per exemple, o de qualsevol altra llavor (...). Se sembra en la corrupció, i ressuscitarà incorruptible (...). Els morts ressuscitaran incorruptibles (...). Cal, en efecte, que aquest cos corruptible es revesteixi d'incorruptibilitat, que aquest cos mortal es revesteixi d'immortalitat (1Co 15,35-37.42.42-53).

1000. Aquest «com» ultrapassa la nostra imaginació i el nostre enteniment. 647
Només és accessible en la fe. Però la nostra participació a l'Eucaristia ja ens dóna un tast de la transfiguració del nostre cos per Jesucrist:

1. Cf. Jn 2,19-22. 2. Cf. Mc 10,34. 3. Cf. 4,33. 4. Cf. Ac 17,32; Co 15,12-13. 5. St. Agustí, Psal. 88, 2, 5. 6. Dn 12,2. 7. Cc. Laterà IV: DS 801.

> Així com el pa que ve de la terra, en rebre la invocació de Déu, ja no és pa comú, sinó que és l'Eucaristia, composta de dos elements, un de terrenal i un
> 1405 altre de celestial, també els nostres cossos que reben l'Eucaristia ja no són corruptibles i tenen l'esperança de la resurrecció[1].

1038 **1001.** *Quan?* Definitivament, «el darrer dia» (Jn 6,39-40.44.54; 11,24), «a la fi
673 del món»[2]. La resurrecció dels morts és associada íntimament a la Parusia del Crist:

> El Senyor mateix, a un senyal de comandament, al crit d'un arcàngel i al so de la trompeta de Déu, baixarà del cel, i els qui han mort en el Crist ressuscitaran primer (1Te 4,16).

Ressuscitats amb el Crist

1002. Si és cert que el Crist ens ressuscitarà «el darrer dia», també ho és que, d'alguna manera, ja som ressuscitats amb el Crist. Gràcies a l'Esperit Sant, la
655 vida cristiana, ja ara en aquest món, és una participació en la mort i la Resurrecció del Crist:

> Sepultats juntament amb el Crist en el baptisme, amb ell també ressuscitàreu per la fe en el poder de Déu que el va ressuscitar d'entre els morts (...). Per tant, si vau ressuscitar amb el Crist, cerqueu les coses de dalt, on hi ha el Crist, assegut a la dreta de Déu (Col 2,12; 3,1).

1003. Units amb el Crist pel baptisme, els creients ja participen realment a la
1227 vida celestial del Crist ressuscitat[3], però aquesta vida es manté «amagada amb el Crist en Déu (Col 3,3). «Amb ell ens ressuscità i amb ell ens féu seure dalt
1796 del cel en Jesucrist» (Ef 2,6). Alimentats amb el seu Cos a l'Eucaristia, ja formem part del Cos del Crist. Quan ressuscitarem el darrer dia, també ens manifestarem «amb ell en plena glòria» (Col 3,4).

1004. Esperant aquest dia, el cos i l'ànima del creient ja participen de la
364 dignitat de ser «amb el Crist». D'ací ve l'exigència de respecte envers el nostre
1397 propi cos, però també envers el cos dels altres, sobretot quan sofreixen:

> El cos és per al Senyor, i el Senyor per al cos. I Déu va ressuscitar el Senyor, i també ens ressuscitarà a nosaltres amb el seu poder. No sabeu que els vostres cossos són membres del Crist? (...). No sou vostres (...). Glorifiqueu Déu, doncs, en el vostre cos (1Co 6,13-15.19-20).

II. MORIR EN EL CRIST JESÚS

1005. Per ressuscitar amb el Crist cal morir amb el Crist. Cal «emigrar del
624 cos i anar a viure prop del Senyor» (2Co 5,8). En aquesta «partença» (Fl 1,23)

1. St. Ireneu, haer. 4, 18, 4-5. 2. LG 48. 3. Cf. Fl 3,20.

que és la mort, l'ànima se separa del cos. S'hi tornarà a unir el dia de la 650
resurrecció dels morts[1].

La mort

1006. «L'enigma de la condició humana resulta màxim davant la mort»[2]. En 164, 1500
un sentit, la mort corporal és natural; però, per a la fe, és «la paga del pecat» (Rm 6,23)[3]. I, per als qui moren en la gràcia del Crist, és una participació a la mort del Senyor, a fi de poder participar també a la seva Resurrecció[4].

1007. *La mort és el terme de la vida terrenal.* El temps mesura les nostres vides. Amb el pas del temps canviem, envellim i, com passa amb tots els éssers vius de la terra, se'ns presenta la mort com la fi normal de la vida. Aquest aspecte de la mort dóna una urgència a les nostres vides: el record de la nostra mortalitat ens recorda també que tenim un temps limitat per a realitzar la nostra vida:

> Recorda't del teu Creador, els dies de la teva joventut (...), abans que la pols se'n torni a la terra, com ja hi era, i l'esperit retorni a Déu que el va donar (Ecle 12,1.7).

1008. *La mort és conseqüència del pecat.* Intèrpret autèntic de les afirma- 401
cions de la sagrada Escriptura[5] i de la Tradició, el Magisteri de l'Església ensenya que la mort va entrar al món a causa del pecat de l'home[6]. Malgrat que l'home tingués una naturalesa mortal, Déu el destinava a no morir. La mort era
contrària als designis de Déu Creador; entrà al món com a conseqüència del 376
pecat[7]. «La mort corporal, a la qual l'home hauria estat sostret si no hagués pecat»[8], és també, per a l'home, «el darrer enemic» que ha de ser vençut[9].

1009. *La mort va ser transformada pel Crist.* També Jesús, Fill de Déu, va
sofrir la mort, pròpia de la condició humana. Però, malgrat el seu esglai davant 612
la mort[10], va assumir-la amb un acte de submissió total i lliure a la voluntat del seu Pare. L'obediència de Jesús ha transformat la maledicció de la mort en benedicció[11].

El sentit de la mort cristiana 1681-1690

1010. Gràcies al Crist, la mort cristiana té un sentit positiu. «Per a mi viure és el Crist, i morir, un guany» (Fl 1,21). «Aquesta afirmació és certa: si morim amb ell, amb ell també viurem» (2Tm 2,11). La novetat essencial de la mort
cristiana és aquesta: pel baptisme, el cristià ja ha mort sacramentalment «amb 1220

1. Cf. SPF 28. 2. GS 18. 3. Cf. Gn 2,17. 4. Cf. Rm 6,3-9; Fl 3,10-11. 5. Cf. Gn 2,17; 3,3; 3,19; Sa 1,13; Rm 5,12; 6,23. 6. Cf. DS 1511. 7. Cf. Sa 2,23-24. 8. GS 18. 9. Cf. Co 15,26. 10. Cf. Mc 14,33-34; He 5,7-8. 11. Cf. Rm 5,19-21.

el Crist», a fi de viure d'una vida nova. I si morim en la gràcia del Crist, la mort física consuma aquest «morir amb el Crist» i acaba així la nostra incorporació a ell en el seu acte redemptor:

> És bo per a mi de morir en (*eis*) Jesucrist, més que no pas regnar d'un cap a l'altre de la terra. Cerco aquell que va morir per nosaltres; vull el qui per nosaltres va ressuscitar. El meu naixement s'acosta (...). Deixeu-me rebre la llum pura; quan hi arribi, seré un home[1].

1011. En la mort, Déu crida l'home cap a ell. Per això el cristià pot sentir envers la mort un desig semblant al de sant Pau: «Tinc el desig d'anar-me'n i
1025 de ser amb el Crist» (Fl 1,23). Pot transformar la seva pròpia mort en un acte d'obediència i d'amor al Pare, segons l'exemple del Crist[2].

> El meu desig terrenal ha estat crucificat; (...) hi ha en mi una aigua viva que mormola i diu al meu dedins: «Vine cap al Pare»[3].
>
> Vull veure Déu, i per veure'l cal morir[4].
>
> No moro, entro a la vida[5].

1012. La visió cristiana de la mort[6] s'expressa d'una manera privilegiada en la litúrgia de l'Església:

> La mort, Senyor, no destrueix la vida dels qui creuen en vós, tan sols la transforma; i quan se'ls desfà la casa de l'estada terrenal en troben una altra d'eterna al cel[7].

1013. La mort és la fi del pelegrinatge de l'home per la terra, del temps de gràcia i de misericòrdia que Déu li ofereix per realitzar la seva vida terrenal segons el designi diví i per decidir el seu destí últim. Quan acabi «l'única vida terrenal que tenim»[8], no tornarem a tenir més vides terrenals. «Els homes han de morir una sola vegada» (He 9,27). No hi ha «reencarnació» després de la mort.

1014. L'Església ens anima a preparar-nos per a l'hora de la nostra mort («D'una mort sobtada i en mala hora, allibereu-nos, Senyor»: *Antiga Lletania dels sants*), a demanar a la Mare de Déu que pregui per nosaltres «a
2676-2677 l'hora de la nostra mort» (pregària de l'avemaria) i a encomanar-nos a sant Josep, patró de la bona mort:

> En tot el que fas i penses, t'hauries de comportar com si avui haguessis de morir. Si tinguessis la consciència neta, la mort no et faria gaire por. Seria millor fugir dels pecats que no pas de la mort. Si avui no estàs preparat, com ho estaràs demà?[9].

1. St. Ignasi d'Antioquia, Rom. 6, 1-2. 2. Cf. Lc 23,46. 3. St. Ignasi d'Antioquia, Rom. 7, 2. 4. Sta. Teresa de Jesús, vida 1. 5. Sta. Teresa de l'Infant Jesús, verba. 6. Cf. 1Te 4,13-14. 7. MR, prefaci de difunts. 8. LG 48. 9. Imitació de Crist 1, 23, 1.

> Senyor meu, sigueu lloat per la germana mort del nostre cos, de qui cap home vivent no s'escaparà. Ai dels qui morin en pecat mortal! Feliços els qui trobi amb santa voluntat: car no els farà cap mal la mort segona[1].

EN RESUM

1015. «La carn és el suport de la salvació[2]». *Creiem en Déu que és el Creador de la carn; creiem en el Verb fet carn per rescatar la carn; creiem en la resurrecció de la carn, acabament de la creació i de la redempció de la carn.*

1016. *Amb la mort, l'ànima se separa del cos, però amb la resurrecció Déu donarà la vida incorruptible al nostre cos transformat i unit altre cop a la nostra ànima. Així com el Crist va ressuscitar i viu per sempre, també nosaltres ressuscitarem el darrer dia.*

1017. *«Creiem en la veritable resurrecció d'aquesta carn que ara tenim»[3]. Però sembrem al sepulcre un cos corruptible i ressuscitarà un cos incorruptible[4], un «cos espiritual» (1Co 15,44).*

1018. *Com a conseqüència del pecat original, l'home ha de sofrir «la mort corporal, de la qual hauria estat preservat, si no hagués pecat»[5].*

1019. *Jesús, Fill de Déu, va sofrir lliurement la mort per nosaltres amb una submissió total i lliure a la voluntat de Déu, el seu Pare. Amb la seva mort va vèncer la mort i així va obrir a tots els homes la possibilitat de la salvació.*

ARTICLE 12 **«Crec en la vida perdurable»**

1020. El cristià que uneix la seva mort a la de Jesús veu la mort com una arribada fins a ell i una entrada a la vida eterna. Quan l'Església ha pronunciat per darrera vegada les paraules de perdó de l'absolució del Crist sobre el cristià morent, l'ha segellat per últim cop amb una unció confortant i li ha donat el Crist en el viàtic com un aliment per al viatge, li diu amb una dolça certitud: *1523-1525*

> Ara que surts d'aquest món, ànima cristiana, fes-ho en nom de Déu, Pare omnipotent, que et va crear, en nom del Fill de Déu viu, Jesucrist, que va morir per tu, en nom de l'Esperit Sant, que va ser infós en el teu cor; reposa avui amb Déu en la pau de la Jerusalem celestial, amb la santa Mare de Déu, la Verge Maria, amb sant Josep i amb tots els àngels i sants de Déu. T'encomano a Déu totpoderós (...) perquè tornis al teu Creador, que et va formar de la pols de la

1. St. Francesc d'Assís, cant. 2. Tertul·lià, res. 8,2. 3. DS 854. 4. Cf. Co 15,42. 5. GS 18.

2677, 336 terra. Que, quan surtis d'aquest món, et vinguin a rebre la Verge Maria, els àngels i tots els sants (...). Que puguis veure cara a cara el teu Redemptor...[1]

I. EL JUDICI PARTICULAR

1021. La mort posa fi a la vida de l'home com a temps obert a l'acolliment o al refús de la gràcia divina manifestada en el Crist[2]. El Nou Testament parla del
1038 judici principalment en la perspectiva de l'encontre final amb el Crist en el seu segon adveniment, però afirma també en diversos llocs la retribució immedia-
679 ta després de la mort de cadascú segons les seves obres i la seva fe. La paràbola del pobre Llàtzer[3] i la paraula del Crist al bon lladre[4] des de la creu, així com altres textos del Nou Testament[5], parlen d'un destí últim de l'ànima[6] que pot ser diferent per als uns i per als altres.

393 **1022.** Des de la seva mort, cada home rep en la seva ànima immortal la retribució eterna en un judici particular que refereix la seva vida al Crist, sia a través d'una purificació[7], sia per entrar immediatament a la felicitat del cel[8], sia per condemnar-se immediatament per sempre[9].

1470 Al capvespre de la vida t'examinaran en l'amor[10].

II. EL CEL

1023. Els qui moren en la gràcia i l'amistat de Déu, i es troben perfectament
954 purificats, viuen per sempre amb el Crist. Són per sempre més semblants a Déu, perquè el veuen «tal com és» (1Jn 3,2), cara a cara[11]:

> Amb la nostra autoritat apostòlica definim que, segons la disposició general de Déu, les ànimes de tots els sants (...) i de tots els altres fidels morts després d'haver rebut el sant baptisme del Crist, en els quals no hi hagut res que calgués purificar després de la mort, (...) —o també si quelcom hi ha hagut que calgués purificar després de la mort, així que hagin acabat la purificació— (...) fins i tot abans de la resurrecció del cos i abans del judici general, i això després de l'Ascensió del Senyor i Salvador Jesucrist al cel, han estat, són i seran en el cel, en el Regne del cel i en el paradís celestial amb el Crist, admesos a la companyia dels sants àngels. Des de la passió i la mort de nostre Senyor Jesucrist, han vist i veuen l'essència divina amb visió intuïtiva i àdhuc facial, sense la mediació de cap criatura[12].

1. OEx «Commendatio animae». 2. Cf. 2Tm 1,9-10. 3. Cf. Lc 16,22. 4. Cf. Lc 23,43. 5. Cf. 2Co 5,8; Fl 1,23; He 9,27; 12,23. 6. Cf. Mt 16,26. 7. Cf. Cc. Lió: DS 857-858; Cc. de Florència: DS 1304-1306; Cc. Trento: DS 1820. 8. Cf. Benet XII: DS 1000-1001; Joan XXII: DS 990. 9. Cf. Benet XII: DS 1002. 10. St. Joan de la Creu, dichos 64. 11. Cf. Co 13,12; Ap 22,4. 12. Benet XII: DS 1000; cf. LG 49.

1024. Aquesta vida perfecta amb la Santíssima Trinitat, aquesta comunió de *260*
vida i d'amor amb ella, amb la Mare de Déu, els àngels i tots els benaurats és el *326, 2734*
que anomenem «cel». El cel és el fi últim i la realització de les aspiracions més *1718*
profundes de l'home, l'estat de felicitat suprem i definitiu.

1025. Viure al cel és «ser amb el Crist»[1]. Els elegits viuen «en ell», però hi *1011*
conserven, més ben dit, hi troben la seva veritable identitat, el seu nom propi[2]:

> Perquè la vida és ser amb el Crist: Allí on hi ha el Crist, allí hi ha la vida, allí hi ha el Regne[3].

1026. Amb la seva mort i la seva Resurrecció Jesucrist ens ha «obert» el cel. La vida dels benaurats consisteix en la possessió plena dels fruits de la redempció obrada pel Crist, el qual associa a la seva glorificació celestial els qui han cregut en ell i han perseverat fidels a la seva voluntat. El cel és la comunitat benaurada de tots els qui s'han incorporat perfectament al Crist. *793*

1027. Aquest misteri de comunió benaurada amb Déu i amb tots els qui són *959*
en el Crist ultrapassa tota comprensió i tota representació. L'Escriptura ens
parla amb imatges: vida, llum, pau, banquet de noces, vi del Regne, casa del *1720*
pare, Jerusalem celestial, paradís: «El que l'ull no ha vist mai, ni l'orella ha sentit, ni ha entrat mai en un cor d'home, ho ha preparat Déu per als qui l'estimen» (1Co 2,9).

1028. A causa de la seva transcendència, Déu només pot ser vist tal com és *1722*
quan ell mateix obre el seu misteri a la contemplació immediata de l'home i quan li dóna la capacitat. Aquesta contemplació de Déu en la glòria celestial,
l'Església l'anomena «visió beatífica»: *163*

> Quina no serà la teva glòria i la teva felicitat! Ser admès a veure Déu, tenir l'honor de participar al goig de la salvació i de la llum eterna en companyia del Crist, el teu Déu i Senyor, (...) fruir al Regne del cel en companyia dels justos i dels amics de Déu, de les alegries de la immortalitat adquirida[4].

1029. En la glòria del cel, els benaurats continuen complint amb goig la *956*
voluntat de Déu en relació amb els altres homes i amb tota la creació. Ja *668*
regnen amb el Crist; amb ell «regnaran pels segles dels segles» (Ap 22,5)[5].

III. LA PURIFICACIÓ FINAL O PURGATORI

1030. Els qui moren en la gràcia i l'amistat de Déu, però imperfectament purificats, tot i tenir la salvació eterna assegurada, sofreixen una purificació després de la mort, a fi d'obtenir la santedat necessària per a entrar al goig del cel.

1. Cf. Jn 14,3; Fl 1,23; 1Te 4,17. 2. Cf. Ap 2,17. 3. St. Ambròs, Luc. 10, 121. 4. St. Cebrià, ep. 56, 10, 1. 5. Cf. Mt 25,21.23.

954, 1472 **1031.** L'Església anomena *Purgatori* aquesta purificació final dels elegits, que és totalment diferent del càstig dels condemnats. L'Església ha formulat la doctrina de la fe sobre el Purgatori principalment en els Concilis de Florència[1] i de Trento[2]. La Tradició de l'Església, bo i fent referència a certs textos de l'Escriptura[3], parla d'un foc purificador:

> Pel que fa a certes faltes lleugeres, hem de creure que hi ha abans del judici un foc purificador, segons allò que afirma aquell qui és la veritat, quan diu que, si algú ha pronunciat una blasfèmia contra l'Esperit Sant, això no li serà perdonat ni en aquest segle ni en el segle futur (Mt 12,31). Amb aquesta sentència podem entendre que algunes faltes poden ser perdonades en aquest segle i algunes altres en el segle futur[4].

958 **1032.** Aquest ensenyament es basa també en la pràctica de la pregària pels difunts, de la qual ja parla la sagrada Escriptura: «Per aquesta raó (Judes Macabeu) encarregà el sacrifici expiatori pels morts, perquè fossin deslliurats del seu pecat» (2M 12,46). Des dels primers temps, l'Església ha honorat la memò-
1371 ria dels difunts i ha ofert sufragis per ells, particularment, el sacrifici de l'Eucaristia[5], perquè un cop purificats, puguin arribar a la visió beatífica de Déu. L'Església recomana també les almoines, les indulgències i les obres de peni-
1479 tència a favor dels difunts:

> Socorrem-los i fem-ne commemoració. Si els fills de Job van ser purificats pel sacrifici del pare[6], per què dubtaríem que les nostres ofrenes pels morts els aporten un cert consol? No vacil·lem a prestar ajuda als qui han sortit d'aquest món i oferim per ells les nostres pregàries[7].

IV. L'INFERN

1033. No ens podem unir a Déu si no hem elegit lliurement d'estimar-lo. Però no podem estimar Déu si pequem greument contra ell, contra el nostre proïsme o contra nosaltres mateixos: «El qui no estima es queda en la mort. Tot aquell qui odia el seu germà és homicida, i ja sabeu que cap homicida no té en ell vida eterna permanent» (1Jn 3,15). Nostre Senyor ens avisa que serem separats d'ell si ens neguem a reconèixer les necessitats greus dels pobres i
1861 dels petits que són els seus germans[8]. Morir en pecat mortal sense haver-se penedit i sense acollir l'amor misericordiós de Déu significa quedar-se separat d'ell definitivament per la nostra pròpia elecció lliure. Aquest estat d'autoex-
393 clusió definitiva de la comunió amb Déu i amb els benaurats és el que anome-
633 nem «infern».

1. Cf. DS 1304. 2. Cf. DS 1820; 1580. 3. Per exemple, Co 3,15; 1Pe 1,7. 4. St. Gregori el Gran, dial. 4, 39. 5. Cf. DS 856. 6. Cf. Jb 1,5. 7. St. Joan Crisòstom, hom. in 1 Cor. 41, 5. 8. Cf. Mt 25,31-46.

1034. Als qui fins a la fi de la vida es neguen a creure i a convertir-se, Jesús els parla sovint de la «gehenna» i del «foc que no s'apaga»[1], on podrien perdre's alhora l'ànima i el cos[2]. Jesús anuncia en termes greus que «enviarà els seus àngels, i recolliran del seu Regne tots els qui són escàndol i fan el mal (...), i els tiraran al forn del foc» (Mt 13,41-42). I el Crist pronunciarà la condemnació: «Aparteu-vos de mi, maleïts, al foc etern!» (Mt 25, 41).

1035. L'ensenyament de l'Església afirma l'existència de l'infern i la seva *393*
eternitat. Les ànimes dels qui moren en estat de pecat mortal, baixen immediatament després de la mort als inferns, on sofreixen les penes de l'infern, «el foc etern»[3]. La pena principal de l'infern consisteix en la separació eterna de Déu, l'únic en qui l'home pot tenir la vida i la felicitat per a les quals ha estat creat i a les quals aspira.

1036. Les afirmacions de la sagrada Escriptura i el que ensenya l'Església
sobre l'infern són una *crida a la responsabilitat* amb què l'home ha d'utilitzar *1734*
la seva llibertat amb vista al seu destí etern. Són, al mateix temps, una *crida*
urgent a la conversió: «Entreu per la porta estreta; perquè és ampla la porta i *1428*
espaiosa la via que mena a la perdició, i molts són els qui hi entren. En canvi, és estreta la porta i angosta la via que mena a la vida, i pocs són els qui la troben!» (Mt 7,13-14):

> Com que no sabem el dia ni l'hora, cal que vigilem constantment, conforme a l'advertiment del Senyor, perquè un cop acabada l'única vida terrenal que tenim, meresquem entrar amb ell a les noces i ser comptats entre els elegits, i no pas, com el servent dolent i peresós de la paràbola, ser llançats al foc etern, a les tenebres de fora, on hi haurà els plors i els cruixits de dents[4].

1037. Déu no predestina ningú a caure a l'infern[5]. Per a això, cal una aversió
voluntària contra Déu (un pecat mortal), i persistir-hi fins a la fi. En la litúrgia *162*
eucarística i en les pregàries diàries dels fidels, l'Església implora la misericòr-
dia de Déu, que «no vol que ningú es perdi, sinó que tothom arribi a conver- *1014, 1821*
tir-se» (2Pe 3,9):

> Accepteu favorablement aquesta ofrena que us presentem, nosaltres, els vostres ministres i tota la vostra família; feu que els nostres dies transcorrin en la vostra pau, salveu-nos de la condemnació eterna i compteu-nos en el nombre dels escollits[6].

V. EL JUDICI FINAL *678-679*

1038. La resurrecció de tots els morts, «de justos i d'injustos» (Ac 24,15),
precedirà el Judici final. Serà «l'hora en què tots els qui són als sepulcres *1001*

1. Mt 5,22.29; 13,42.50; Mc 9,43-48. 2. Cf. Mt 10,28. 3. Cf. DS 76, 409; 411; 801; 1002; 1351; 1575; SPF 12. 4. LG 48. 5. Cf. DS 397; 1567. 6. MR, Cànon Romà 88.

998 sentiran la veu del Fill de l'home, i sortiran: els qui hauran fet el bé, per ressuscitar a la vida; els qui hauran comès el mal, per ressuscitar condemnats» (Jn 5,28-29). Llavors el Crist «vindrà en la seva glòria, acompanyat de tots els àngels (...), i tots els pobles es reuniran davant seu. Llavors els separarà els uns dels altres, com el pastor separa les ovelles dels cabrits, i posarà les ovelles a la seva dreta i els cabrits a l'esquerra (...). I aquests aniran al suplici etern, mentre els justos aniran a la vida eterna» (Mt 25,31.32.46).

678 **1039.** Davant el Crist, que és la Veritat, serà posada al descobert, definitivament, la veritat sobre la relació de cada home amb Déu[1]. El judici final revelarà, fins a les últimes conseqüències, allò que cadascú haurà fet de bé o haurà deixat de fer durant la seva vida terrenal:

> Tot el mal que fan els dolents és enregistrat —ells no ho saben. Aquell dia, quan «el nostre Déu no callarà» (Sl 50,3) (...), dirà de cara als dolents: «Per vosaltres havia posat a la terra els meus pobres i petits. Jo, el seu Cap, seia majestuosament al cel, a la dreta del meu Pare; però damunt la terra els meus membres patien fam. Allò que vosaltres haguéssiu donat als meus membres hauria arribat fins al Cap. Vaig posar els pobres i els petits a la terra com els meus comissionistes perquè fessin arribar les vostres bones obres al meu tresor. Però no els heu posat res a les mans. Per això ara no teniu res vostre al meu costat»[2].

1040. El Judici final tindrà lloc a l'hora del retorn gloriós del Crist. Només el
637 Pare en coneix l'hora i el dia. Només ell decideix el seu adveniment. Pel seu Fill Jesucrist, pronunciarà aleshores la paraula definitiva sobre la història. Llavors coneixerem el sentit últim de tota l'obra de la creació i de tota l'economia de la salvació, i comprendrem els camins admirables pels quals la seva Provi-
314 dència haurà conduït totes les coses cap al seu últim fi. El judici final revelarà que la justícia de Déu triomfa de totes les injustícies comeses per les seves criatures i que el seu amor és més fort que la mort[3].

1432 **1041.** El missatge del judici final crida a la conversió mentre Déu encara concedeix als homes «el temps favorable, el dia de salvació» (2Co 6,2). Inspira
2854 el sant temor de Déu. Compromet en la justícia del Regne de Déu. Anuncia la «benaurada esperança» (Tt 2,13) del retorn del Senyor, que «vindrà a ser glorificat en els seus sants i admirat en tots aquells qui hauran cregut» (2Te 1,10).

VI. L'ESPERANÇA DEL CEL NOU I DE LA TERRA NOVA

769 **1042.** A la fi del temps, el Regne de Déu arribarà a la seva plenitud. Després del judici universal, els justos regnaran per sempre amb el Crist, glorificats de
670 cos i d'ànima, i fins l'univers serà renovat:

1. Cf. Jn 12,49. 2. St. Agustí, serm. 18, 4, 4. 3. Cf. Ct 8,6.

> L'Església «atenyerà la seva plena perfecció a la glòria del cel, quan arribi el temps de la restauració universal i, juntament amb la humanitat, serà també perfectament renovat en el Crist tot l'univers, el qual es troba íntimament unit amb l'home i per ell ateny el seu fi»[1]. *310*

1043. Aquesta renovació misteriosa, que transformarà la humanitat i el món, *671*
la sagrada Escriptura l'anomena «el cel nou i la terra nova» (2Pe 3,13)[2]. Això *280*
serà la realització definitiva del designi de Déu de «reunir totes les coses en el *518*
Crist, tant les del cel com les de la terra» (Ef 1,10).

1044. En aquest «univers nou» (Ap 21,5), la Jerusalem celestial, Déu tindrà la seva estança entre els homes. «Ell eixugarà tota llàgrima dels seus ulls, i la mort ja no existirà; ni tampoc planys, ni clams, ni penes no existiran més, perquè les coses d'abans han passat» (Ap 21,4)[3].

1045. *Per a l'home,* aquesta consumació serà la realització última de la unitat del llinatge humà, volguda per Déu des de la creació i de la qual l'Església
pelegrina n'era «com el sagrament»[4]. Els qui seran units amb el Crist formaran *775*
la comunitat dels rescatats, la Ciutat santa de Déu (Ap 21,2), «l'Esposa de l'A- *1404*
nyell» (Ap 21,9). Aquesta ja no serà ferida mai més pel pecat, per les immundícies[5] ni per l'amor propi, que destrueixen o danyen la comunitat terrenal dels homes. La visió beatífica, en la qual Déu s'obrirà als elegits d'una manera inesgotable, serà font perenne de felicitat, de pau i de comunió mútua.

1046. *Pel que fa al món,* la Revelació afirma la profunda comunitat de destí del món material i de l'home:

> El que la creació anhela, esperant amb impaciència, és la manifestació dels fills *349*
> de Déu (...) amb l'esperança que també ella, la creació, serà alliberada de l'esclavitud de la corrupció. (...) Sabem, en efecte, que tota la creació gemega i pateix dolors de part fins ara. I no solament ella: nosaltres, que tenim les primícies de l'Esperit, també gemeguem en nosaltres mateixos, tot anhelant la gràcia de la filiació, la redempció del nostre cos (Rm 8,19-23).

1047. Així, doncs, també l'univers visible està destinat a ser transformat, «per tal que el món mateix, restaurat en el seu estat primer, serveixi els justos sense cap obstacle», participant a la seva glorificació en Jesucrist ressuscitat[6].

1048. «*Ignorem el temps de la consumació de la terra i de la humanitat,* no *673*
sabem tampoc de quina manera l'univers serà transformat. Passa certament la figura d'aquest món, deformada pel pecat, però sabem que Déu prepara un nou estatge i una nova terra, on habita la justícia, i la seva felicitat omplirà i superarà tots els desigs de pau que pugen en el cor de l'home»[7].

1. LG 48. 2. Cf. Ap. 21,1. 3. Cf. 21,27. 4. LG 1. 5. Cf. Ap. 21,27. 6. St. Ireneu, haer. 5, 32, 1. 7. GS 39, § 1.

1049. «Amb tot, l'espera de la nova terra no ha d'afeblir, sinó més aviat des-
vetllar, la sol·licitud de cultivar aquesta terra, on creix el cos de la nova família
humana, que ja serveix per a manifestar una certa ombra de la vida futura. Per
2820 això encara que el progrés terrenal s'ha de distingir acuradament de la crei-
xença del Regne del Crist, amb tot, en tant que pot contribuir a ordenar millor
la societat humana, interessa moltíssim per al Regne de Déu»[1].

1709 **1050.** «Els béns de la dignitat humana, de la comunió fraterna i de la lliber-
tat, és a dir, tots aquells béns que són fruit de la natura i del nostre treball,
després que, en l'Esperit del Senyor i segons el seu manament, els hàgim
propagat a la terra, els tornarem a trobar, però nets de tota taca, il·luminats i
transfigurats, quan el Crist retornarà al Pare el Regne etern i universal»[2]. Lla-
260 vors Déu ho serà «tot en tots» (1Co 15,28) en la *vida eterna*:

> La vida subsistent i veritable és el Pare, el qual, pel Fill i en l'Esperit Sant, vessa sobre tots, sense excepció, els dons celestials. Gràcies a la seva misericòrdia, també nosaltres, homes, hem rebut la promesa indefectible de la vida eterna[3].

EN RESUM

1051. *Al morir cada home rep en la seva ànima immortal la seva retribució eterna en un judici particular per part de Crist, jutge de vius i de morts.*

1052. *«Creiem que les ànimes de tots els qui moren en la gràcia del Crist (...) són el poble de Déu en el més enllà de la mort, la qual serà definitivament vençuda el dia de la resurrecció, quan aquestes ànimes es reuniran altre cop amb els seus cossos»*[4].

1053. *«Creiem que la multitud dels qui s'uneixen entorn de Jesús i de Maria al Paradís forma l'Església del cel, on en l'eterna benaurança veuen Déu tal com és, on també són associats, en graus diversos, amb els sants àngels en el govemament diví exercit pel Crist gloriós, i on intercedeixen per nosaltres en ajuda de les nostres febleses amb sol·licitud fraterna»*[5].

1054. *Els qui moren en la gràcia i l'amistat de Déu, però imperfectament purificats, encara que estan segurs de la seva salvació eterna, sofreixen després de la mort una purificació, a fi d'obtenir la santedat necessària per a entrar a la felicitat de Déu.*

1055. *En virtut de la «comunió dels sants», l'Església encomana els difunts a la misericòrdia de Déu i per ells ofereix sufragis, especialment el sant Sacrifici eucarístic.*

1. GS 39, § 2. 2. GS 39, § 3; cf. LG 2. 3. St. Ciril de Jerusalem, catech. ill. 18, 29. 4. SPF 28. 5. SPF 29.

1056. *Seguint l'exemple del Crist, l'Església adverteix els fidels de la «trista i lamentable realitat de la mort eterna»[1], anomenada també «infern».*

1057. *La pena principal de l'infern consisteix en la separació eterna de Déu, únic en qui l'home pot trobar la vida i la felicitat per a les quals ha estat creat i a les quals aspira.*

1058. *L'Església prega perquè ningú no es perdi: «Senyor, no permeteu que mai em separi de vós». Si bé és cert que ningú no es pot salvar a si mateix, també ho és que «Déu vol que tots els homes se salvin» (1Tm 2,4) i que per a ell «tot és possible» (Mt 19,26).*

1059. *«La santa Església romana creu i confessa fermament que el dia del Judici tots els homes compareixeran amb el seu propi cos davant el tribunal del Crist per donar compte dels seus propis actes»[2].*

1060. *A la fi del temps, el Regne de Déu arribarà a la seva plenitud. Llavors els justos regnaran amb el Crist per sempre, glorificats en cos i ànima, i fins l'univers material serà transformat. Déu ho serà «tot en tots» (1Co 15,28) en la vida eterna.*

«AMÉN»

1061. Tant el Credo com l'últim llibre de la sagrada Escriptura[3] acaben amb la paraula hebrea *Amén*. La trobem sovint al final de les pregàries del Nou *2856*
Testament. També l'Església acaba la seves oracions amb la paraula «Amén».

1062. En hebreu, *Amén* pertany a la mateixa arrel que la paraula «creure». Aquesta arrel expressa la solidesa, la fiabilitat i la fidelitat. Així es comprèn per *214*
què l'«Amén» pot dir-se de la fidelitat de Déu envers nosaltres i de la nostra confiança en ell.

1063. En el profeta Isaïes trobem l'expressió «Déu de veritat», literalment *215*
«Déu de l'Amén», és a dir, Déu fidel a les seves promeses: «El qui es beneirà en el país, es beneirà amb el Déu de l'Amén» (Is 65,16). Nostre Senyor fa servir sovint el terme «Amén»[4], de vegades dient dos cops la paraula[5], per subratllar la fiabilitat del seu ensenyament, la seva autoritat basada en la Veritat *156*
de Déu.

1064. L'«Amén» final del Credo reprèn i confirma així els seu primer mot: «Crec». Creure és dir «Amén» a les paraules, a les promeses i als manaments de Déu, és fiar-se totalment d'aquell que és l'«Amén» d'amor infinit i de per-

1. DCG 69. 2. DS 859; cf. DS 1549. 3. Cf. Ap 22,21. 4. Cf. Mt 6,2.5.16. 5. Cf. Jn 5,19.

197, 2101 fecta fidelitat. La vida cristiana de cada dia serà aleshores l'«Amén» al «Crec» de la professió de fe del nostre baptisme:

> Que el teu Símbol et sigui com un mirall. Mira-t'hi bé per veure si creus tot allò que has dit que creies. Alegra't cada dia en la teva fe[1].

1065. Jesucrist mateix és l'«Amén» (Ap 3,14). És l'«Amén» definitiu de l'amor del Pare per nosaltres. Assumeix i acaba el nostre «Amén» al Pare: «Totes les promeses de Déu tenen el seu «sí» en ell; per això, és també per mitjà d'ell que nosaltres diem a Déu el nostre «Amén», quan el glorifiquem» (2Co 1,20):

> Per ell, amb ell i en ell,
> vós, Déu Pare omnipotent,
> en la unitat de l'Esperit Sant,
> rebeu tot honor i tota glòria
> pels segles dels segles.
>
> AMÉN!

1. St. Agustí, serm. 58, 11, 13.

Segona part

La celebració del misteri cristià

Fresc de la catacumba de Sant Pere i Sant Marcel·lí, de començament del segle IV.
L'escena representa l'encontre de Jesús amb la dona que patia pèrdues de sang. Aquesta dona, malalta des de feia anys, guarí només tocant el mantell de Jesús pel «poder que d'ell havia sortit» (cf. Mc 5, 25-34).
Els sagraments de l'Església continuen ara les obres que el Crist havia dut a terme durant la seva vida terrenal (cf. § 1115). Els sagraments són com aquells «poders que surten» del Cos del Crist per guarir-nos de les ferides del pecat i donar-nos la vida nova del Crist (cf. § 1116).
Aquesta imatge simbolitza, per tant, el poder diví i salvador del Fill de Déu que salva l'home tot sencer, ànima i cos, a través de la vida sacramental.

Per què la litúrgia?

1066. En el Símbol de la fe, l'Església confessa el misteri de la Santíssima Trinitat i la seva «decisió benvolent» (Ef 1, 9) sobre tota la creació: el Pare *50* acompleix el «misteri de la seva voluntat» tot donant el seu Fill predilecte i el seu Esperit Sant per a la salvació del món i per a la glòria del seu nom. Aquest és el misteri del Crist[1], revelat i realitzat en la història segons un pla, una «disposició» sàviament ordenada que sant Pau anomena «l'economia del mis- *236* teri» (Ef 3, 9) i que la tradició patrística anomenarà «l'economia del Verb encarnat» o «l'economia de la salvació».

1067. «Aquesta obra de la redempció i de la glorificació perfecta de Déu, iniciada amb les meravelles de Déu en el poble de l'Antiga Aliança, el Crist Senyor l'acomplí sobretot amb el misteri Pasqual de la seva benaurada passió, de la seva resurrecció d'entre els morts i de la seva ascensió a la glòria del cel. Per aquest misteri Pasqual, «tot morint, destruïa la nostra mort, i ressuscitant ens ha tornat la vida». Ja que del costat del Crist, adormit damunt la Creu, va brollar «el sagrament meravellós que és tota l'Església«»[2]. Per això, en la litúrgia, l'Església celebra sobretot el misteri Pasqual pel qual el Crist acomplí *571* l'obra de la nostra salvació.

1068. És aquest misteri del Crist allò que l'Església anuncia i celebra en la seva litúrgia, per tal que els fidels en visquin i en donin testimoniatge en el món:

> En efecte, la litúrgia, per la qual —sobretot en el diví sacrifici eucarístic— «es realitza l'obra de la nostra redempció», contribueix en un grau màxim a fer que els fidels, per mitjà de la seva vida, expressin i manifestin als altres, el misteri del Crist i la naturalesa autèntica de la veritable Església[3].

Què significa la paraula litúrgia?

1069. La paraula «litúrgia» significa originàriament «obra pública», «servei de part/a favor del poble». En la tradició cristiana vol dir que el Poble de Déu

1. Cf. Ef 3,4. 2. SC 5. 3. SC 2.

participa en «l'obra de Déu»[1]. Per mitjà de la litúrgia, el Crist, el nostre Redemptor i Gran Sacerdot continua en la seva Església, amb ella i per ella, l'obra de la nostra redempció.

1070. El mot «litúrgia» és emprat en el Nou Testament per designar no solament la celebració del culte diví[2], sinó també l'anunci de l'Evangeli[3] i la pràctica de la caritat[4].En totes aquestes situacions, es tracta del servei de Déu i dels homes. En la celebració litúrgica, l'Església és servidora, a imatge del seu
783 Senyor, l'únic «Liturg»[5], tot participant en el seu sacerdoci (culte) profètic (anunci) i reial (servei de caritat):

> Amb raó, doncs, la litúrgia és considerada com l'exercici del sacerdoci de Jesucrist, en el qual exercici se significa per mitjà de signes sensibles, i es causa la santificació de l'home d'acord amb la naturalesa de cada un, i tot el Cos místic de Jesucrist, o sigui el Cap i els seus membres, exerceix el culte públic íntegrament. Per això, tota celebració litúrgica, com a obra del Crist sacerdot i del seu Cos, que és l'Església, és eminentment acció sagrada, l'eficàcia de la qual no es pot comparar ni en dignitat ni en grau a cap altra acció de l'Església[6].

La litúrgia com a font de Vida

1071. Obra del Crist, la litúrgia és també una acció de la seva *Església*. La litúrgia realitza i manifesta l'Església com a signe visible de la comunió de Déu
1692 i els homes per mitjà del Crist. Ella empelta els fidels en la vida nova de la comunitat. Implica una participació «conscient, activa i fructuosa» de tots[7].

1072. «La litúrgia no esgota tota l'activitat de l'Església»[8]: ha d'anar precedida per l'evangelització, la fe i la conversió; aleshores pot donar els seus fruits en la vida dels fidels: la Vida nova segons l'Esperit, el compromís en la missió de l'Església i el servei de la seva Unitat.

Pregària i litúrgia

1073. La litúrgia és també participació en la pregària del Crist, adreçada al Pare en l'Esperit Sant. Tota pregària cristiana hi troba la seva font i el seu terme. Per la litúrgia, l'home interior és arrelat i fonamentat[9] en «el gran amor
2558 amb què el Pare ens va estimar» (Ef 2, 4) en el seu Fill predilecte. La mateixa

1. Cf. Jn 17,4. 2. Cf. Ac 13,2; Lc 1,23. 3. Cf. Rm 15, 16; Fl 2,14-17; 2,30. 4. Cf. Rm 15,27; 2Co 9,12; Fl 2,25. 5. Cf. He 8,2 i 6. 6. SC 7. 7. SC 11. 8. SC 9. 9. Cf. Ef 3,16-17.

«meravella de Déu» és viscuda i interioritzada per tota pregària, «en tot moment, en l'Esperit» (Ef 6, 18).

Catequesi i litúrgia

1074. «La litúrgia és el cim al qual tendeix l'acció de l'Església i, a la vegada, la font d'on brolla tota la seva força»[1]. És, per tant, el lloc privilegiat de la catequesi del Poble de Déu. «La catequesi està intrínsecament unida a tota l'acció litúrgica i sacramental, perquè en els sagraments, i sobretot en l'Eucaristia, Jesucrist actua en plenitud per a la transformació dels homes»[2].

1075. La catequesi litúrgica aspira a introduir en el misteri del Crist (és «mis- *426*
tagogia»), tot anant del visible a l'invisible, del significant al significat, dels
«sagraments» als «misteris». Una catequesi d'aquest tipus correspon fer-la als *774*
catecismes locals i regionals. Aquest Catecisme, destinat al servei de tota l'Església, en la diversitat dels seus ritus i de les seves cultures[3], presenta allò que és fonamental i comú a tota l'Església en relació a la litúrgia com a misteri i com a celebració (*primera secció*) i, després, pel que fa als set sagraments i els sagramentals (*segona secció*).

1. SC 10. 2. Joan Pau II, CT 23. 3. Cf. SC 3-4.

PRIMERA SECCIÓ
L'economia sacramental

1076. El dia de Pentecosta, per l'efusió de l'Esperit Sant, l'Església es manifestà al món[1]. El do de l'Esperit inaugura un temps nou en la «dispensació del misteri»: el temps de l'Església, durant el qual el Crist manifesta, fa present i comunica la seva obra de salvació per mitjà de la litúrgia de la seva Església, «fins que ell vingui» (1Co 11, 26). Durant aquest temps de l'Església, el Crist viu i ja actua en la seva Església i amb ella d'una manera nova, pròpia d'aquest 739
temps nou. Actua per mitjà dels sagraments; això és el que la Tradició comuna d'Orient i d'Occident anomena «l'economia sacramental», la qual consisteix en la comunicació (o «dispensació») dels fruits del misteri Pasqual del Crist en la celebració de la litúrgia «sacramental» de l'Església.
Per això cal, en primer lloc, destacar aquesta «dispensació sacramental» (*capítol primer*). Així es veuran més clarament la naturalesa i els aspectes essencials de la celebració litúrgica (*capítol segon*).

CAPÍTOL PRIMER
El misteri Pasqual en el temps de l'Església

ARTICLE 1 **La litúrgia, obra de la Santíssima Trinitat**

I. EL PARE, FONT I FI DE LA LITÚRGIA

1077. «Beneït sigui Déu, Pare del nostre Senyor Jesucrist, que ens beneí amb tota mena de benediccions espirituals dalt del cel, en el Crist, d'acord amb 492
l'elecció que en ell féu de nosaltres abans de la creació del món per tal de ser sants i immaculats a la seva presència, ja que en el seu amor ens ha predestinat a esdevenir fills seus per Jesucrist, segons el beneplàcit de la seva voluntat, per a lloança de glòria de la seva gràcia, amb la qual ens agracià en el seu Benamat» (Ef 1, 3-6)

1078. Beneir és una acció divina que dóna la vida i que té com a font el Pare. 2626
La seva benedicció, és a la vegada, paraula i do (*benedictio, eu-logia*). Aplicat a l'home, aquest terme significarà l'adoració i el lliurament al seu Creador en l'acció de gràcies.

1079. Des del començament fins a la consumació dels temps, tota l'obra de Déu és *benedicció*. Des del poema litúrgic de la primera creació fins als càn-

1. Cf. SC 6; LG 2.

tics de la Jerusalem celestial, els autors inspirats anuncien el designi de la salvació com una immensa benedicció divina.

1080. Des del començament, Déu beneeix els éssers vius, sobretot l'home i la dona. L'aliança amb Noè i amb tots els éssers animats renova aquesta benedicció de fecunditat, malgrat el pecat de l'home pel qual la terra és «maleïda». Però a partir d'Abraham la benedicció divina penetra en la història dels homes, que s'encaminava cap a la mort, per tal de fer-la ressorgir a la vida, a la seva font: per la fe del «pare dels creients» que acull la benedicció s'inaugura la història de la salvació.

1081. Les benediccions divines es manifesten en esdeveniments sorprenents i salvadors: el naixement d'Isahac, la sortida d'Egipte (Pasqua i Èxode), el do de la Terra promesa, l'elecció de David, la Presència de Déu en el temple, l'exili purificador i el retorn d'una «petita resta». La Llei, els Profetes i els Salms que teixeixen la litúrgia del poble escollit, al mateix temps evoquen aquestes benediccions divines i hi responen amb les benediccions de lloança i d'acció de gràcies.

1082. En la litúrgia de l'Església, la benedicció divina és plenament revelada i comunicada: el Pare és reconegut i adorat com la font i el fi de totes les benediccions de la creació i de la salvació: en el seu Verb, encarnat, mort i ressuscitat per nosaltres, ens omple de les seves benediccions, i per Ell escampa en els nostres cors el Do que conté tots els dons: l'Esperit Sant.

1083. Es comprèn aleshores la doble dimensió de la litúrgia cristiana com a
2627 resposta de fe i d'amor a les «benediccions espirituals» amb què el Pare ens agracia. Per un cantó, l'Església, unida al seu Senyor i «sota l'acció de l'Esperit Sant» (Lc 10, 21), beneeix el Pare «pel seu Do inefable» (2Co 9, 15) per mitjà de l'adoració, la lloança i l'acció de gràcies. Per l'altre cantó, i fins a la consu-
1360 mació del designi de Déu, l'Església no cessa d'oferir al Pare «l'ofrena dels seus propis dons» i d'implorar-lo que enviï l'Esperit Sant sobre l'ofrena, sobre ella mateixa, sobre els fidels i sobre el món sencer, perquè, per la comunió en la mort i resurrecció del Crist-Sacerdot i pel poder de l'Esperit, aquestes benediccions divines donin fruits de vida «per a lloança de glòria de la seva gràcia» (Ef 1, 6)

II. L'OBRA DEL CRIST EN LA LITÚRGIA

El Crist glorificat...

662 **1084.** «Assegut a la dreta del Pare» i escampant l'Esperit Sant en el seu Cos que és l'Església, el Crist ja actua per mitjà dels sagraments, instituïts per Ell per tal de comunicar la seva gràcia. Els sagraments són uns signes sensibles

(paraules i accions), accessibles a la nostra humanitat actual. Realitzen eficaçment la gràcia que signifiquen en virtut de l'acció del Crist i pel poder de *1127*
l'Esperit Sant.

1085. En la litúrgia de l'Església el Crist significa i realitza principalment el seu misteri Pasqual. Durant la seva vida terrena, Jesús anunciava amb el seu ensenyament i anticipava amb els seus actes el seu misteri Pasqual. Quan arriba la seva Hora[1], visqué l'únic esdeveniment de la història que no passa: Jesús mor, és sepultat, ressuscita d'entre els morts i és assegut a la dreta del Pare «una vegada per sempre» (Rm 6, 10; He 7, 27; 9, 12). És un esdeveniment real, que succeí en la nostra història, però és únic: tots els altres fets de la història succeeixen un cop, i després passen, engolits en el passat. El misteri Pasqual del Crist, en canvi, no pot quedar-se en el passat únicament, ja que amb la seva
Mort destruí la mort, i tot el que el Crist és i tot el que ha fet i sofert per tots els *519*
homes participa de l'eternitat divina i es projecta així a tots els temps i s'hi fa present. L'Esdeveniment de la Creu i de la Resurrecció *roman* i ho atreu tot
cap a la Vida. *1165*

... des de l'Església dels apòstols...

1086. «Tal com el Crist fou enviat pel Pare, també ell envià els apòstols,
plens de l'Esperit Sant, no solament a predicar l'Evangeli a tota criatura i a *858*
anunciar que el Fill de Déu, per la seva mort i la seva resurrecció, ens havia alliberat del poder satànic i de la mort, i ens havia transportat al regne del Pare, sinó també a realitzar l'obra de salvació que anunciaven, pel sacrifici i els sagraments, entorn dels qual gira tota la vida litúrgica»[2].

1087. Així, el Crist ressuscitat, en donar l'Esperit Sant als apòstols, els confia el seu poder de santificació[3]: esdevenen signes sacramentals del Crist. Per la
força del mateix Esperit Sant, confien aquest poder als seus successors. Aques- *861*
ta «successió apostòlica» estructura tota la vida litúrgica de l'Església; ella ma-
teixa és sacramental, transmesa pel sagrament de l'Orde. *1536*

...és present en la litúrgia terrena...

1088. «Per a realitzar una obra tan gran» —la dispensació o comunicació de
la seva obra de salvació—, «el Crist és sempre present en la seva Església, *776*
sobretot en les accions litúrgiques. És present en el sacrifici de la missa, tant *669*
en la persona del ministre, «el mateix que es va oferir a la Creu, ara s'ofereix per ministeri dels sacerdots», com sobretot sota les espècies eucarístiques. És present per la seva potència en els sagraments, de manera que quan algú
bateja, el Crist mateix bateja. És present en la seva paraula, ja que quan en *1373*

1. Cf. Jn 13,1; 17,1. 2. SC 6. 3. Cf. Jn 20, 21-23.

l'Església es llegeixen les Sagrades Escriptures, ell mateix parla. En fi, és present quan l'Església suplica i salmeja, ell que prometé: «On n'hi ha dos o tres de reunits en el meu nom, allí sóc jo enmig d'ells» (Mt 18, 20)»[1].

1089. «De fet, en aquesta obra tan gran, amb la qual Déu és perfectament
796 glorificat i els homes se santifiquen, el Crist s'uneix sempre a l'Església, la seva estimadíssima Esposa, que l'invoca com a Senyor seu i per ell dóna culte al Pare Etern»[2].

...que participa en la litúrgia celestial

1137-1139 **1090.** «Per la litúrgia de la terra participem i pregustem la del cel, que se celebra a la ciutat santa de Jerusalem, cap a la qual anem com a peregrins, on el Crist seu a la dreta de Déu, ministre del santuari i de l'autèntic tabernacle; cantem un himne de glòria a Déu amb tot l'exèrcit celestial; venerant la memòria dels sants, esperem compartir la seva companyia; esperem el Salvador, nostre Senyor Jesucrist, fins que ell es manifesti com a vida nostra, i nosaltres ens manifestem gloriosos amb ell»[3].

III. L'ESPERIT SANT I L'ESGLÉSIA EN LA LITÚRGIA

1091. En la litúrgia l'Esperit Sant és el pedagog de la fe del Poble de Déu, el
798 realitzador de les «obres mestres de Déu», que són els sagraments de la Nova Aliança. El desig i l'obra de l'Esperit al cor de l'Església és que nosaltres visquem de la vida del Crist ressuscitat. Quan Ell troba en nosaltres la resposta de fe que Ell ha suscitat, es realitza una veritable cooperació. Per ella, la litúrgia esdevé l'obra comuna de l'Esperit Sant i de l'Església.

1092. En aquesta dispensació sacramental del misteri del Crist, l'Esperit Sant
737 actua de la mateixa manera que en els altres temps de l'economia de la salvació: prepara l'Església a trobar el seu Senyor; recorda i manifesta el Crist a la fe de l'assemblea; fa present i actualitza el misteri del Crist pel seu poder transformant; finalment, l'Esperit de comunió uneix l'Església a la vida i a la missió del Crist.

L'Esperit Sant prepara per acollir el Crist

1093. L'Esperit Sant acompleix en l'economia sacramental les figures de
762 l'*Antiga Aliança*. Puix que l'Església del Crist estava «preparada admirablement en la història del poble d'Israel i en l'Antiga Aliança»[4], la litúrgia de l'Església conserva com una part integrant i irreemplaçable, fent-los seus, alguns elements del culte de l'Antiga Aliança:

1. SC 7. 2. SC 7. 3. SC 8; Cf. LG 50. 4. LG 2.

— principalment la lectura de l'Antic Testament; *121*
— la pregària dels Salms; *2585*
— i sobretot la memòria dels esdeveniments salvadors i de les realitats signifi- *1081*
catives que han trobat acompliment en el misteri del Crist (la promesa i l'aliança, l'Èxode i la Pasqua, el Regne i el Temple, l'Exili i el Retorn).

1094. Sobre aquesta harmonia dels dos Testaments[1] s'articula la catequesi *128-130*
Pasqual del Senyor[2] i, després, la dels apòstols i dels Pares de l'Església. Aquesta catequesi desvela allò que romania ocult sota la lletra de l'Antic Testament: el misteri del Crist. S'anomena «tipològica» perquè revela la novetat del Crist a partir de les «figures» (tipus) que l'anunciaven en els fets, les paraules i els símbols de la primera aliança. Per aquesta relectura en l'Esperit de Veritat a partir del Crist, les figuren són desvelades[3]. Així, el diluvi i l'arca de Noè prefiguraven la salvació pel Baptisme[4], el Núvol i el pas del mar Roig també; l'aigua de la roca era la figura dels dons espirituals del Crist[5]; el mannà del desert prefigurava l'Eucaristia, «el veritable Pa del Cel» (Jo 6, 32).

1095. Per això, l'Església, especialment en els temps d'Advent, de Quaresma,
i sobretot la nit de Pasqua, rellegeix i reviu tots aquests grans esdeveniments *281*
de la història de la salvació en l'«avui» de la seva litúrgia. Però això exigeix
també que la catequesi ajudi els fidels a obrir-se a la comprensió «espiritual» *117*
de l'economia de la salvació, tal com la litúrgia de l'Església la manifesta i ens la fa viure.

1096. *Litúrgia jueva i litúrgia cristiana.* Un millor coneixement de la fe i de la vida religiosa del poble jueu, tal com encara les professa i les viu actualment, pot ajudar a comprendre més bé certs aspectes de la litúrgia cristiana. Tant per als jueus com per als cristians la Sagrada Escriptura és una part essencial de les seves litúrgies: per a la proclamació de la Paraula de Déu, la resposta a aquesta Paraula, la pregària de lloança i d'intercessió pels vius i els morts, el recurs a la misericòrdia divina. La litúrgia de la Paraula, en la seva estructura pròpia, té el seu origen en la pregària jueva. L'oració de
les Hores i altres textos i formularis litúrgics hi tenen paral·lels, i també les fórmules *1174*
mateixes de les nostres pregàries més venerables, com el Parenostre. Les pregàries
eucarístiques també s'inspiren en models de la tradició jueva. La relació entre litúrgia *1352*
jueva i litúrgia cristiana, i també la diferència de llurs continguts, són particularment visibles en les grans festes de l'any litúrgic, com la Pasqua. Els cristians i els jueus
celebren la Pasqua: Pasqua de la història, orientada cap al futur entre els jueus; Pasqua *840*
realitzada en la mort i Resurrecció del Crist entre els cristians, encara que sempre esperant la consumació definitiva.

1097. En la *litúrgia de la Nova Aliança*, tota acció litúrgica, especialment la celebració de l'Eucaristia i dels sagraments, és un encontre entre el Crist i l'Església. L'assemblea litúrgica rep la seva unitat de la «comunió de l'Esperit

1. Cf. DV 14-16. 2. Cf. Lc 24,13-49. 3. Cf. 2Co 3, 14-16. 4. Cf. 1Pe 3,21. 5. Cf. 1Co 10,1-6.

Sant» que aplega els fills de Déu en l'únic Cos del Crist. Transcendeix les afinitats humanes, racials, culturals i socials.

1098. L'assemblea s'ha de *preparar* a trobar el seu Senyor, ha de ser un «poble ben disposat». Aquesta preparació dels cors és l'obra comuna de l'Esperit Sant i de l'assemblea, en particular dels seus ministres. La gràcia de l'Es-
1430 perit Sant intenta desvetllar la fe, la conversió del cor i l'adhesió a la voluntat del Pare. Aquestes disposicions són prèvies a l'acolliment de les altres gràcies ofertes en la celebració mateixa i als fruits de Vida nova que està destinada a produir en conseqüència.

L'Esperit Sant recorda el misteri del Crist

1099. L'Esperit i l'Església cooperen a manifestar el Crist i la seva obra de salvació en la litúrgia. Principalment en l'Eucaristia, i analògicament en els altres sagraments, la litúrgia és *Memorial* del misteri de la salvació. L'Esperit
91 Sant és la memòria viva de l'Església[1].

1134 **1100.** La *Paraula de Déu*. L'Esperit Sant recorda en primer lloc a l'assemblea litúrgica el sentit de l'esdeveniment de salvació tot donant vida a la Paraula de Déu que és anunciada per tal de ser rebuda i viscuda:

103, 131 La importància de la Sagrada Escriptura en la celebració litúrgica és cabdal. Les lectures que es llegeixen, i que són explicades en l'homilia, i els salms que es canten són de l'Escriptura; les pregàries, les oracions i els himnes litúrgics estan amarats de la seva inspiració i de la seva atmosfera, i les accions i signes en reben el significat[2].

1101. L'Esperit Sant és qui dóna als lectors i als oients, segons les disposi-
117 cions dels seus cors, la intel·ligència espiritual de la Paraula de Déu. A través de les paraules, de les accions i dels símbols que formen la trama d'una celebració, l'Esperit posa els fidels i els ministres en relació viva amb el Crist, Paraula i Imatge del Pare, per tal que puguin fer passar a la seva vida el sentit del que senten, contemplen i fan en la celebració.

1102. «La Paraula de la salvació nodreix la fe en els cors dels creients, i fa néixer i créixer la comunitat dels cristians»[3]. L'anunci de la Paraula de Déu no
143 s'esgota en un ensenyament: reclama la *resposta de la fe*, com a consentiment i compromís, amb vista a l'aliança entre Déu i el seu poble. L'Esperit Sant és també el qui dóna la gràcia de la fe, l'enforteix i la fa créixer en la comunitat. L'assemblea litúrgica és, en primer lloc, comunió en la fe.

1362 **1103.** *L'Anamnesi*. La celebració litúrgica fa sempre referència a les intervencions salvadores de Déu en la història. «L'economia de la revelació es realitza

1. Cf. Jn 14,26. 2. SC 24. 3. PO 4.

amb paraules i gestos intrínsecament connexos (...). Les paraules proclamen les obres i il·luminen el misteri que hi ha contingut»[1]. En la litúrgia de la Paraula l'Esperit Sant «recorda» a l'assemblea tot el que el Crist ha fet per nosaltres. D'acord amb la naturalesa de les accions litúrgiques i de les tradicions rituals de les Esglésies, una celebració «fa memòria» de les meravelles de Déu en una Anamnesi més o menys desenvolupada. L'Esperit Sant, que desvetlla així la memòria de l'Església, suscita aleshores l'acció de gràcies i la lloança *(doxologia)*.

L'Esperit Sant actualitza el misteri del Crist

1104. La litúrgia cristiana no solament recorda els esdeveniments que ens han salvat, sinó que els actualitza, els fa presents. El misteri Pasqual del Crist és *1085*
celebrat, però no pas repetit; són les celebracions les que es repeteixen; en cada una de elles té lloc l'efusió de l'Esperit Sant que actualitza l'únic misteri.

1105. *L'Epiclesi* («invocació sobre») és la intercessió en la qual el prevere suplica al Pare que enviï l'Esperit santificador per tal que les ofrenes es con- *1153*
verteixin en el Cos i la Sang del Crist i que, en rebre-les, els fidels esdevinguin ells mateixos una ofrena vivent a Déu.

1106. Amb l'Anamnesi, l'Epiclesi es troba al cor de cada celebració sacramental, més particularment de l'Eucaristia:

> Tu preguntes com el pa esdevé Cos del Crist, i el vi (...) Sang del Crist? Jo et *1375*
> dic: l'Esperit Sant irromp i acompleix allò que supera tota paraula i tot pensament. (...) N'has de tenir prou d'entendre que és per l'Esperit Sant, de la mateixa manera que el Senyor, per Ell mateix i en Ell mateix, assumí la carn de la Santa Verge i per l'Esperit Sant[2].

1107. El poder transformador de l'Esperit Sant en la litúrgia apressa la vingu-da del Regne i la consumació del misteri de la salvació. En l'espera i en l'espe- *2816*
rança ens fa realment anticipar la comunió plena de la Santíssima Trinitat. Enviat pel Pare que escolta l'Epiclesi de l'Església, l'Esperit dóna la vida als qui l'acullen, i constitueix per a ells, des d'aquest moment, les «arres» de la seva herència[3].

La comunió de l'Esperit Sant

1108. El terme de la missió de l'Esperit Sant en tota acció litúrgica és de posar-se en comunió amb el Crist per tal de formar el seu Cos. L'Esperit Sant *788*
és com la saba del Cep del Pare que lleva el fruit en els sarments[4]. En la litúrgia
es realitza la cooperació més íntima de l'Esperit Sant i de l'Església. Ell, l'Espe- *1091*

1. DV 2. 2. St. Joan Damascè, f.o. 4,13. 3. Cf. Ef 1,14; 2Co 1,22. 4. Cf. Jn 15,1-17; Ga 5,22.

rit de comunió, habita indefectiblement en l'Església, i per això l'Església és el
775 gran sagrament de la comunió divina que aplega els fills de Déu dispersos. El fruit de l'Esperit en la litúrgia és inseparablement comunió amb la Santíssima Trinitat i comunió fraternal[1].

1109. L'Epiclesi és també la pregària per l'efecte ple de la comunió de l'assemblea amb el misteri del Crist. «La gràcia de nostre Senyor Jesucrist, l'amor de Déu Pare i la comunió de l'Esperit» (2Co 13, 13) han de continuar sempre amb nosaltres i produir fruits més enllà de la celebració eucarística. Per tant, l'Església demana al Pare que enviï l'Esperit Sant perquè Aquest faci de la vida
1368 dels fidels una ofrena vivent a Déu per la transformació espiritual a imatge del Crist, l'anhel de la unitat de l'Església i la participació en la seva missió a través del testimoniatge i el servei de la caritat.

EN RESUM

1110. *En la litúrgia de l'Església Déu Pare és beneït i adorat com la font de totes les benediccions de la creació i de la salvació, amb què ell ens ha beneït en el seu Fill, per donar-nos l'Esperit de l'adopció filial.*

1111. *L'obra del Crist en la litúrgia és sacramental perquè el seu misteri de salvació s'hi fa present pel poder del seu Esperit Sant; perquè el seu Cos, que és l'Església, és com el sagrament (signe i instrument) en el qual l'Esperit Sant dispensa el misteri de la salvació; perquè a través de les seves accions litúrgiques, l'Església pelegrina participa ja, com en un tast, en la litúrgia celestial.*

1112. *La missió de l'Esperit Sant en la litúrgia de l'Església és de preparar l'assemblea per a trobar-se amb el Crist; d'evocar i manifestar el Crist a la fe de l'assemblea; de fer present i actualitzar l'obra salvadora del Crist pel seu poder transformador i de fer fructificar el do de la comunió en l'Església.*

ARTICLE 2 **El misteri Pasqual en els sagraments de l'Església**

1113. Tota la vida litúrgica de l'Església gravita entorn del Sacrifici eucarístic
1210 i dels sagraments[2]. En l'Església, hi ha set sagraments: el Baptisme, la Confir-

1. 1Jn 1,3-7. 2. SC 6.

mació o Crismació, l'Eucaristia, la Penitència, la Unció dels malalts, l'Orde, el Matrimoni[1]. En aquest article, es tracta d'allò que és comú als set sagraments de l'Església, des del punt de vista doctrinal. Allò que els és comú sota l'aspecte de la celebració, s'exposarà en el capítol segon, i el que és propi de cada un d'ells serà l'objecte de la secció segona.

I. ELS SAGRAMENTS DEL CRIST

1114. «Adherits a la doctrina de les Sagrades Escriptures, les tradicions apostòliques (...) i a la doctrina unànime dels Pares», professem que «els sagraments de la Llei nova foren tots instituïts per nostre Senyor Jesucrist»[2].

1115. Les paraules i les accions de Jesús durant la seva vida oculta i el seu ministeri públic eren ja salvadores. Anticipaven la potència del seu misteri Pasqual. Anunciaven i preparaven allò que ell donaria a l'Església quan tot fos *512-560*
acomplert. Els misteris de la vida del Crist són els fonaments del que ara, a través dels ministres de la seva Església, el Crist atorga en els sagraments, car «allò que era visible en el nostre Salvador ha passat als seus misteris»[3].

1116. «Forces que surten» del cos del Crist[4], sempre vivent i vivificant, ac- *1504*
cions de l'Esperit Sant que actua en el seu Cos que és l'Església, els sagraments *774*
són «les obres mestres de Déu» en la nova i eterna aliança.

II. ELS SAGRAMENTS DE L'ESGLÉSIA

1117. En virtut de l'Esperit que la condueix «a la veritat completa» (Jo 16, 13), l'Església ha anat reconeixent a poc a poc aquest tresor rebut del Crist i n'ha precisat la «dispensació», tal com ho ha fet per al cànon de les Sagrades Escriptures i la doctrina de la fe, com a fidel administradora dels misteris de *120*
Déu[5]. Així, l'Església ha discernit, al llarg dels segles, que, entre les seves celebracions litúrgiques n'hi ha set que són, en el sentit propi del mot, sagraments instituïts pel Senyor.

1118. Els sagraments són «de l'Església» en aquest doble sentit que són «per ella» i «per a ella». Són «per a l'Església», perquè ella és el sagrament de

1. DS 860; 1310; 1601. 2. DS 1600-1601. 3. St. Lleó Gran, serm. 74,2. 4. Lc 5,17; 6,19; 8,46. 5. Mt 13,52; 1Co 4,1.

l'acció del Crist que actua en ella gràcies a la missió de l'Esperit Sant. I són
1396 «per a l'Església», ells són aquests «sagraments que fan l'Església»[1], ja que manifesten i comuniquen als homes, sobretot en l'Eucaristia, el misteri de la comunió del Déu Amor, U en tres Persones.

792 **1119.** Formant amb el Crist-Cap «com una única persona mística»[2], l'Església actua en els sagraments com a «comunitat sacerdotal», «orgànicament estructurada»[3]: pel Baptisme i la Confirmació, el poble sacerdotal és fet apte per a celebrar la litúrgia; d'altra banda, alguns fidels, «revestits d'un Orde sagrat, són instituïts en nom del Crist per pasturar l'Església amb la paraula i la gràcia de Déu»[4].

1547 **1120.** El ministeri ordenat o sacerdoci *ministerial*[5] està al servei del sacerdoci baptismal. Garanteix que, en els sagraments, és realment el Crist el qui actua per l'Esperit Sant en bé de l'Església. La missió de salvació confiada pel Pare al seu Fill encarnat és confiada als apòstols i per ells als seus successors: reben l'Esperit de Jesús per actuar en el seu nom i en la seva persona[6]. Així, el ministre ordenat és el vincle sacramental que uneix l'acció litúrgica a allò que van dir i van fer els apòstols i, per mitjà d'ells, a allò que va dir i va fer el Crist, font i fonament dels sagraments.

1121. Els tres sagraments del Baptisme, de la Confirmació i de l'Orde confe-
1272, 1304, reixen, a més de la gràcia, un *caràcter* sacramental o «segell» pel qual el
1582 cristià participa en el sacerdoci del Crist i forma part de l'Església segons uns diversos estats i funcions. Aquesta configuració al Crist i a l'Església, realitzada per l'Esperit, és indeleble[7], queda per sempre en el cristià com a disposició positiva per a la gràcia, com a promesa i garantia de la protecció divina i com a vocació al culte diví i al servei de l'Església. Per tant, aquests sagraments mai no es poden reiterar.

III. ELS SAGRAMENTS DE LA FE

1122. El Crist envià els seus apòstols perquè «fos predicada en nom seu la conversió per a remissió dels pecats a tots els pobles» (Lc 24, 47). «Convertiu
849 tots els pobles, bategeu-los en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant» (Mt 28, 19). La missió de batejar —la missió sacramental, doncs— és implicada en

1. St. Agustí, civ. 22,17; cf. st. Tomàs d'Aquino, s. th. 3,64,2, ad 3. 2. Pius XII, enc. «Mystici Corporis». 3. LG 11. 4. LG 11. 5. LG 10. 6. Jn 20, 21-23; Lc 24,47; Mt 28, 18-20. 7. Cc. Trento: DS 1609.

la missió d'evangelitzar perquè el sagrament és preparat *per la Paraula de Déu i per la fe* que és consentiment a aquesta Paraula: 1236

> El Poble de Déu s'aplega principalment per la Paraula del Déu viu. (...) La proclamació de la Paraula és necessària per al ministeri dels sagraments, perquè són sagraments de la fe, que prové i es nodreix de la Paraula[1].

1123. «Els sagraments s'encaminen a la santificació dels homes, a l'edificació del Cos del Crist, a donar culte a Déu; i, com a signe, tenen també la funció d'instruir. No solament suposen la fe, sinó que també l'alimenten, la reforcen i 1154
la manifesten amb paraules i coses; per això, s'anomenen sagraments *de la fe*»[2].

1124. La fe de l'Església és anterior a la fe del fidel, el qual és invitat a ad- 166
herir-s'hi. Quan l'Església celebra els sagraments, confessa la fe rebuda dels apòstols. D'aquí ve l'antic adagi: «*Lex orandi, lex credendi*» (o «*Legem creden-* 1327
di lex statuat suplicandi», segons Pròsper d'Aquitània[3] [segle V]). La llei de la pregària és la llei de la fe, l'Església creu tal com prega. La litúrgia és un 78
element constitutiu de la Tradició santa i vivent[4].

1125. Per això, cap ritu sacramental no pot ser modificat o manipulat al gust 1205
del ministre o de la comunitat. Ni tan sols l'autoritat suprema de l'Església no pot canviar la litúrgia al seu albir, sinó únicament dins l'obediència de la fe i dins el respecte religiós del misteri de la litúrgia.

1126. Per altra part, ja que els sagraments expressen i desenvolupen la comunió de fe en l'Església, la *lex orandi* és un dels criteris essencials del diàleg 815
que intenta restaurar la unitat dels cristians[5].

IV. ELS SAGRAMENTS DE LA SALVACIÓ

1127. Celebrats dignament a l'interior de la fe, els sagraments confereixen la gràcia que signifiquen[6]. Són *eficaços* perquè el Crist mateix hi actua: és Ell qui 1084
bateja, és Ell qui actua en els seus sagraments per tal de comunicar la gràcia que el sagrament significa. El Pare escolta sempre la pregària de l'Església del 1105
seu Fill que, en l'epiclesi de cada sagrament, expressa la seva fe en el poder de 696
l'Esperit. Així com el foc transforma en ell tot el que toca, l'Esperit Sant transforma en Vida divina allò que és sotmès a la seva potència.

1128. Aquest és el sentit de l'afirmació de l'Església[7]: els sagraments actuen *ex opere operato* (literalment: «pel fet mateix de realitzar-se l'acció»), és a dir, en virtut de l'obra salvadora del Crist, realitzada un cop per sempre. En deriva

1. PO 4. 2. SC 59. 3. ep. 217. 4. DV 8. 5. UR 2 i 15. 6. Cc. Trento: DS 1605 i 1606. 7. Cc. Trento: DS 1608.

1584 que «el sagrament no és realitzat en virtut de la justícia de l'home que el dóna o el rep, sinó pel poder de Déu»[1]. Des del moment que un sagrament és celebrat en conformitat amb la intenció de l'Església, el poder del Crist i del seu Esperit actua en ell i per ell, independentment de la santedat personal del ministre. No obstant això, els fruits dels sagraments depenen també de les disposicions del qui els rep.

1257 **1129.** L'Església afirma que, per als creients, els sagraments de la Nova Aliança són *necessaris per a la salvació*[2]. La «gràcia sacramental» és la gràcia de
2003 l'Esperit Sant donada pel Crist i pròpia de cada sagrament. L'Esperit guareix i transforma els qui el reben, tot conformant-los al Fill de Déu. El fruit de la vida sacramental és que l'Esperit d'adopció deïfica[3] els fidels unint-los vitalment al
460 Fill únic, el Salvador.

V. ELS SAGRAMENTS DE LA VIDA ETERNA

2817 **1130.** L'Església celebra el misteri del seu Senyor «fins que ell vingui» i «Déu sigui tot en tots» (1Co 11, 26; 15, 28). Des de l'època apostòlica la litúrgia és atreta vers el seu terme pel gemec de l'Esperit en l'Església: «*Marana tha!*» (1Co 16, 22). La litúrgia participa d'aquesta manera en el desig de Jesús: «Desitjava ardentment de menjar aquest sopar de Pasqua amb vosaltres (...) fins que s'acompleixi en el Regne de Déu» (Lc 22, 15-16). En els sagraments del
950 Crist, l'Església ja rep les arres de la seva herència, ja participa en la vida eterna, «mentre estem en expectació de la benaurada esperança i de la manifestació de la glòria del gran Déu i Salvador nostre Jesucrist» (Tt 2, 13). «L'Esperit i l'Esposa diuen: Veniu! (...) Veniu, Senyor Jesús!» (Ap 22, 17-20).

> Sant Tomàs resumeix així les diferents dimensions del signe sacramental: «El sagrament és el signe que rememora allò que ha passat, és a dir, la passió del Crist; que manifesta allò que es realitza en nosaltres per la passió del Crist, és a dir, la gràcia; i pronostica o anuncia per endavant la glòria futura»[4].

EN RESUM

1131. *Els sagraments són signes eficaços de la gràcia, instituïts pel Crist i confiats a l'Església, pels quals se'ns dóna la vida divina. Els ritus visibles sota els quals se celebren els sagraments, signifiquen i realitzen les gràcies pròpies de cada sagrament. Produeixen fruit en els qui els reben amb les degudes disposicions.*

1132. *L'Església celebra els sagraments com a comunitat sacerdotal estructurada pel sacerdoci baptismal i pel dels ministres ordenats.*

1. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 3,68,8. 2. Cc. Trento: DS 1604. 3. 2Pe 1,4. 4. S. th. 3,60,3.

1133. *L'Esperit Sant prepara per als sagraments per mitjà de la Paraula de Déu i la fe que acull la Paraula en els cors ben disposats. Aleshores, els sagraments enforteixen i expressen la fe.*

1134. *El fruit de la vida sacramental és a la vegada personal i eclesial. Per una part aquest fruit és per a tot fidel la vida per a Déu en Jesucrist; per altra part, és per a l'Església creixement en la caritat i en la seva missió de testimoniatge.*

CAPÍTOL SEGON

La celebració sacramental del misteri Pasqual

1135. La catequesi de la litúrgia implica, en primer lloc, la intel·ligència de l'economia sacramental (*capítol primer*). A la seva llum es revela la novetat de la seva *celebració*. En aquest capítol, per tant, es tractarà de la celebració dels sagraments de l'Església. Es considerarà allò que, a través de la diversitat de les tradicions litúrgiques, és comú a la celebració dels set sagraments; el que és propi de cada un d'ells serà presentat més endavant. Aquesta catequesi fonamental de les celebracions sacramentals respondrà les primeres preguntes que els fidels es plantegen entorn d'aquest tema:
— Qui celebra?
— Com cal celebrar?
— Quan cal celebrar?
— On es fa la celebració?

ARTICLE 1 **Celebrar la litúrgia de l'Església**

I. QUI CELEBRA?

1136. La litúrgia és «acció» del «*tot el Crist*» (Christus totus). Els qui des 795
d'ara la celebren més enllà dels signes es troben ja en la litúrgia celestial, allà 1090
on la celebració és totalment comunió i Festa.

Els celebrants de la litúrgia celestial 2642

1137. L'Apocalipsi de sant Joan, llegit en la litúrgia de l'Església, ens revela per començar «un setial posat al cel, i al setial, Un que hi seia» (Ap 4, 2): «el Senyor Déu» (Is 6, 1)[1]. Després, l'Anyell «immolat i dret» (Ap 5, 6)[2]: el Crist

1. Ez 1,26-28. 2. Jn 1,29.

662 crucificat i ressuscitat, l'únic Gran Sacerdot del veritable santuari[1] el mateix «que ofereix i que és ofert, que dóna i que és donat»[2]. Finalment, «el riu d'aigua de la vida, que surt del setial de Déu i de l'Anyell» (Ap 22, 1), un dels símbols més bells de l'Esperit Sant[3].

1138. «Recapitulats» en el Crist, participen en el servei de la lloança de Déu
335 i en l'acompliment del seu designi: els Poders celestials[4], tota la creació (els quatre Vivents), els servidors de l'Antiga i de la Nova Aliança (els vint-i-quatre Ancians), el nou Poble de Déu (els cent quaranta-quatre mil)[5], en particular els màrtirs «degollats per causa de la Paraula de Déu» (Ap 6, 9-11), i la
1370 Santíssima Mare de Déu (la Dona[6] i l'Esposa de l'Anyell)[7], i, finalment, «una gran multitud, que ningú no hauria pogut comptar, de tota nacionalitat i de totes les tribus, pobles i llengües» (Ap 7, 9).

1139. Quan celebrem el misteri de la salvació en els sagraments, l'Esperit i l'Església ens fan participar en aquesta litúrgia eterna.

Els celebrants de la litúrgia sacramental

752, 1348 **1140.** És tota la *Comunitat*, el Cos del Crist unit al seu Cap, qui celebra. «Les accions litúrgiques no són accions privades, sinó celebracions de l'Església, que és «sagrament d'unitat», o sigui, poble sant, reunit i estructurat sota els bisbes. Per això, pertanyen a tot el Cos de l'Església, el manifesten i l'afecten; però cada un dels membres en rep un influx divers, segons la diversitat d'or-
1372 des, de les funcions i de la participació activa»[8]. Per això, també «sempre que els ritus, d'acord amb la naturalesa de cadascun d'ells, comporten la celebració comunitària, amb assistència i participació activa dels fidels, cal inculcar que aquesta celebració ha de ser preferida a la individual i gairebé privada, en la mesura possible»[9].

1141. L'assemblea que celebra és la comunitat dels batejats que, «per la nova naixença i la unció de l'Esperit Sant, són consagrats fins al punt d'es-
1120 devenir una casa espiritual i un sacerdoci sant, per tal que, en totes les obres del cristià, ofereixin sacrificis espirituals»[10]. Aquest «sacerdoci comú» és el del Crist, únic Sacerdot, participat per tots els seus membres[11]:

> La Mare Església desitja molt que tots els fidels siguin conduïts a aquesta participació plena, conscient i activa en les celebracions litúrgiques, exigida
> 1268 per la mateixa naturalesa de la litúrgia, i la qual, en virtut del Baptisme, és dret i

1. He 4,14-15; 10,19-21; etc. 2. Litúrgia de st. Joan Crisòstom, Anàfora. 3. Jn 4,10-14; Ap 21,6. 4. Ap 4-5; Is 6,2-3. 5. Ap 7,1-8; 14,1. 6. Ap 12. 7. Ap 21,9. 8. SC 26. 9. SC 27. 10. LG 10. 11. LG 10; 34; PO 2.

obligació del poble cristià, «llinatge escollit, sacerdoci reial, nació santa, poble adquirit (1Pe 2, 9-14)[1]»[2].

1142. Però «tots els membres no tenen la mateixa funció» (Rm 12, 4). Alguns membres són cridats per Déu, dins i per l'Església, a un servei especial de la comunitat. Aquests servidors són escollits i consagrats pel sagrament de l'Orde, pel qual l'Esperit Sant els fa aptes per a actuar en la persona del Crist-Cap,
al servei de tots els membres de l'Església[3]. El ministre ordenat és com «la *1549*
icona» del Crist Sacerdot. Ja que el sagrament de l'Església es manifesta plena-
ment en l'Eucaristia, és en la presidència de l'Eucaristia que primerament *1561*
compareix el ministeri del bisbe i, en comunió amb ell, el dels preveres i dels diaques.

1143. Per tal de servir les funcions del sacerdoci comú dels fidels, hi ha
també d'altres *ministeris particulars*, no consagrats pel sagrament de l'Orde, la *903*
funció dels qual és determinada pels bisbes d'acord amb les tradicions litúrgiques i les necessitats pastorals. «Els acòlits, els lectors, els comentadors i els
cantors exerceixen un veritable ministeri litúrgic»[4]. *1672*

1144. D'aquesta manera, en la celebració dels sagraments, tota l'assemblea és «liturg», cadascú segons la seva funció, però en «la unitat de l'Esperit» que actua en tots. «En les celebracions litúrgiques, cadascú, celebrant o fidel, complint el seu ofici, ha de fer tot i només allò que li pertoca per la naturalesa de l'acció i per les normes litúrgiques»[5].

II. COM CAL CELEBRAR?

Signes i símbols *1333-1340*

1145. Una celebració sacramental és teixida de signes i de símbols. Segons la
pedagogia divina de la salvació, la seva significació arrela en l'obra de la crea- *53*
ció i en la cultura humana, es precisa en els esdeveniments de l'Antiga Aliança i es revela plenament en la persona i l'obra del Crist.

1146. *Signes del món dels homes.* En la vida humana, signes i símbols ocupen un lloc important. Pel fet d'ésser a la vegada corporal i espiritual, l'home
expressa i percep les realitats espirituals a través dels signes i dels símbols *362, 2702*
materials. Com a ésser social, l'home té necessitat de signes i de símbols per *1879*
tal de comunicar-se amb els altres, per mitjà del llenguatge, per gestos, per accions. Passa el mateix en la seva relació amb Déu.

1147. Déu parla a l'home a través de la creació visible. El cosmos material es *299*
presenta a la intel·ligència de l'home perquè hi llegeixi les empremtes del seu

1. 1Pe 2,4-5. 2. SC 14. 3. PO 2 i 15. 4. SC 29. 5. SC 28.

Creador[1]. La llum i la nit, el vent i el foc, l'aigua i la terra, l'arbre i els fruits parlen de Déu, simbolitzen ensems la seva grandesa i la seva proximitat.

1148. En tant que criatures, aquestes realitats sensibles poden esdevenir el lloc d'expressió de l'acció de Déu que santifica els homes, i de l'acció dels homes que reten culte a Déu. Passa el mateix amb els signes i els símbols de la vida social dels homes: rentar i ungir, partir el pa i compartir la copa poden expressar la presència santificadora de Déu i la gratitud de l'home davant el seu Creador.

843 **1149.** Les grans religions de la humanitat testifiquen, sovint d'una manera impressionant, aquest sentit còsmic i simbòlic dels ritus religiosos. La litúrgia de l'Església pressuposa, integra i santifica elements de la creació i de la cultura humana tot atorgant-los la dignitat de signes de la gràcia, de la creació nova en Jesucrist.

1334 **1150.** *Signes de l'aliança.* El poble escollit rep de Déu signes i símbols distintius que marquen la seva vida litúrgica: no són ja únicament celebracions de cicles còsmics i gestos socials, sinó signes de l'aliança, símbols de les gestes de Déu a favor del seu poble. Entre aquests signes litúrgics de l'Antiga Aliança, podem esmentar la circumcisió, la unció i la consagració dels reis i dels sacerdots, la imposició de les mans, els sacrificis i, sobretot, la Pasqua. L'Església veu en aquests signes una prefiguració dels sagraments de la Nova Aliança.

1335 **1151.** *Signes assumits pel Crist.* En la seva predicació, el Senyor Jesús utilitza sovint els signes de la creació per fer conèixer els misteris del Regne de Déu[2]. Realitza les seves guaricions o subratlla la seva predicació amb signes materials o gestos simbòlics[3]. Dóna un sentit nou als fets i als signes de l'Antiga Aliança, sobretot a l'Èxode i a la Pasqua[4], perquè és Ell mateix el sentit de tots aquests signes.

1152. *Signes sacramentals.* De la Pentecosta ençà, l'Esperit Sant realitza la santificació a través dels signes sacramentals de la seva Església. Els sagraments de l'Església no aboleixen pas, sinó que purifiquen i integren tota la riquesa dels signes i dels símbols del cosmos i de la vida social. A més, acompleixen els tipus i les figures de l'Antiga Aliança, signifiquen i apliquen la salvació realitzada pel Crist, i prefiguren i anticipen la glòria del cel.

Paraules i accions

1153. Una celebració sacramental és un encontre dels fills de Déu amb el seu Pare, en el Crist i l'Esperit Sant, i aquest encontre s'expressa com un
53 diàleg, a través d'accions i de paraules. És veritat que les accions simbòliques

1. Sv 13,1; Rm 1,19-20; Ac 14,17. 2. Lc 8,10. 3. Jn 9,6; Mc 7,33-35; 8,22-25. 4. Lc 9,31; 22,7-20.

són ja elles mateixes un llenguatge, però cal que la Paraula de Déu i la resposta de fe acompanyin i vivifiquin aquestes accions, a fi que la llavor del Regne llevi el seu fruit en terra bona. Les accions litúrgiques signifiquen el que la Paraula de Déu expressa: simultàniament la iniciativa gratuïta de Déu i la resposta de fe del seu poble.

1154. La *litúrgia de la Paraula* és part integrant de les celebracions sacra- *1100*
mentals. Per tal de nodrir la fe dels fidels, cal valorar els signes de la Paraula de
Déu: el llibre de la Paraula (leccionari o evangeliari), la seva veneració (pro- *103*
cessó, encens, llum), el lloc del seu anunci (ambó), la seva lectura audible i intel·ligible, l'homilia del ministre que en prolonga la proclamació, les respostes de l'assemblea (aclamacions, salms de meditació, lletanies, confessió de fe).

1155. Indissociables en tant que signes i ensenyament, la paraula i l'acció
litúrgiques ho són també en tant que realitzen allò que signifiquen. L'Esperit *1127*
Sant no dóna pas solament la intel·ligència de la Paraula de Déu en suscitar la fe; per mitjà dels sagraments, realitza també les «meravelles» de Déu anunciades per la Paraula: fa present i comunica l'obra del Pare acomplerta pel Fill predilecte.

Cant i música

1156. «La tradició musical de tota l'Església constitueix un tresor de preu inestimable, que excel·leix per damunt de les altres expressions de l'art, sobretot perquè el cant sagrat, unit a les paraules, constitueix una part necessària o integral de la litúrgia solemne»[1]. La composició i el cant dels salms inspirats, sovint acompanyats d'instruments musicals, es troben ja estretament vinculats a les celebracions litúrgiques de l'Antiga Aliança. L'Església continua i amplia aquesta tradició: «Animeu-vos els uns als altres amb salms, himnes i càntics inspirats per l'Esperit; canteu al Senyor salms i lloances sortides del cor» (Ef 5, 19)[2]. «Qui canta prega dos cops»[3].

1157. El cant i la música compleixen llur funció de signes d'una manera tant més significativa com «més fortament estan connectats amb l'acció litúrgica»[4],
d'acord amb tres criteris principals: la bellesa expressiva de la pregària, la *2502*
participació unànime de l'assemblea en els moments previstos i el caràcter solemne de la celebració. D'aquesta manera, participen en la finalitat de les paraules i de les accions litúrgiques: la Glòria de Déu i la santificació dels fidels[5]:

1. SC 112. 2. Col 3,16-17. 3. St. Agustí, psal. 72,1. 4. SC 112. 5. SC 112.

> Com vaig plorar sentint els vostres himnes i els vostres càntics, vivament emocionat per les veus suaus que ressonaven en la vostra Església! Aquelles veus s'escolaven per les meves orelles, i es filtrava la veritat en el meu cor, i se'n desprenia una embranzida de pietat, i les llàgrimes em regalaven, i jo hi trobava un bé[1].

1158. L'harmonia dels signes (cant, música, paraules i accions) és més ex-
1201 pressiva i fecunda com més s'expressa en la *riquesa cultural* pròpia del Poble
1674 de Déu que celebra[2]. Per això, el «cant religiós popular serà intel·ligentment afavorit, per tal que, en els exercicis piadosos i sagrats, i en les accions litúrgiques mateixes», d'acord amb les normes de l'Església, «la veu dels fidels pugui fer-se sentir»[3]. Però «els textos destinats al cant sagrat seran conformes a la doctrina catòlica i fins i tot seran preferentment manllevats a les Sagrades Escriptures i a les fonts litúrgiques»[4].

476-477, 2129-2132

Les santes imatges

1159. La imatge sagrada, la Icona litúrgica, representa principalment *el Crist.* No pot pas representar el Déu invisible i incomprensible; l'encarnació del Fill de Déu inaugurà una nova «economia» de les imatges:

> En altre temps, Déu, que no té ni cos ni figura, no podia absolutament ser representat per cap imatge. Però ara que s'ha fet veure en la carn i que ha viscut entre els homes, puc fer una imatge d'allò que he vist de Déu. (...) Amb el rostre descobert, contemplem la glòria del Senyor[5].

1160. La iconografia cristiana transcriu a través de la imatge el missatge evangèlic que la Sagrada Escriptura transmet per la paraula. Imatge i paraula s'il·luminen mútuament:

> Resumint breument la nostra confessió de fe, conservem totes les tradicions de l'Església escrites o no escrites que ens han estat transmeses sense variació. Una d'elles és la representació pictòrica de les imatges, que s'avé amb la predicació de la història evangèlica, tot creient que, de debò i no pas en aparença, el Déu Verb es va fer home; i això també és útil i profitós, car les coses que s'il·luminen mútuament tenen sens dubte una significació recíproca[6].

1161. Tots els signes de la celebració litúrgica tenen relació al Crist: les imatges sagrades de la santa Mare de Déu i dels sants també s'hi refereixen. En efecte, signifiquen el Crist que és glorificat en ells. Manifesten «el núvol de testimonis» (He 12, 1) que continuen participant en la salvació del món i als quals estem units, sobretot en la celebració sacramental. A través de les seves icones, es revela a la nostra fe l'home fet «a imatge de Déu» i finalment trans-

1. St. Agustí, conf. 9,6,14. 2. SC 119. 3. SC 118. 4. SC 121. 5. St. Joan Damascè, imag. 1,16. 6. Cc. Nicea II, el 787: COD 111.

figurat «a semblança seva»[1], i també els àngels, igualment recapitulats en el Crist:

> Seguint la doctrina divinament inspirada dels nostres sants Pares i la tradició de l'Església catòlica —de la qual sabem que és la tradició de l'Esperit Sant que habita en ella—, definim amb tota certesa i exactitud que les venerables i santes imatges, igual com les representacions de la Creu preciosa i vivificant, tant si són pintades com en mosaic o d'una altra matèria convenient, han de ser col·locades a les santes esglésies de Déu, en els vasos i els ornaments sagrats, a les parets i en quadres, a les cases i els camins, tant la imatge de nostre Senyor, Déu i Salvador, Jesucrist, com la de nostra Senyora, la tota pura i santa Mare de Déu, i les dels sants àngels i de tots els sants i justos[2].

1162. «La bellesa i el color de les imatges estimulen la meva pregària. És una *2502*
festa per als meus ulls, igual que l'espectacle del camp estimula el meu cor per donar glòria a Déu»[3]. La contemplació de les santes icones, unida a la meditació de la Paraula de Déu i al cant dels himnes litúrgics, entra en l'harmonia dels signes de la celebració perquè el misteri celebrat s'imprimeixi en la memòria del cor i s'expressi després en la vida nova dels fidels.

III. QUAN CAL CELEBRAR?

El temps litúrgic

1163. «La santa Mare Església considera que li pertoca de celebrar amb un record sagrat, en dies determinats dintre del curs de l'any, l'obra salvadora del seu Espòs diví. Cada setmana, el dia que ha anomenat «del Senyor», fa memòria de la Resurrecció del Senyor, que, a més, una vegada l'any, celebra unida amb la seva benaurada passió, en la màxima solemnitat de Pasqua. Desplega
tot el misteri del Crist en el cicle de l'any (...). Commemorant així els misteris *512*
de la redempció, obre als fidels les riqueses del poder i dels mèrits del seu Senyor, fins el punt que les fa en tot temps presents d'alguna manera, perquè s'hi posin en contacte i s'omplin de la gràcia de la salvació»[4].

1164. El Poble de Déu, des de la llei mosaica, ha conegut unes festes fixes a partir de la Pasqua, per tal de commemorar les accions meravelloses del Déu Salvador, donar-li'n gràcies, perpetuar-ne la memòria i ensenyar les noves generacions a conformar-hi la conducta. En el temps de l'Església, situat entre

1. Rm 8,29; 1Jn 3,2. 2. Cc. Nicea II: DS 600. 3. St. Joan Damascè, imag. 1,27. 4. SC 102.

la Pasqua del Crist, ja realitzada una vegada per sempre, i la seva consumació en el Regne de Déu, la litúrgia celebrada en dies determinats és tota amarada de la novetat del misteri del Crist.

2659, 2836 **1165.** Quan l'Església celebra el misteri del Crist, hi ha una paraula que escandeix la seva pregària: «*Avui*!», com un ressò de la pregària que li ensenyà el seu Senyor[1] i de la crida de l'Esperit Sant[2]. Aquest «avui» del Déu vivent al qual l'home és invitat a entrar, és l'«Hora» de la Pasqua de Jesús que travessa i
1085 sosté tota la història:

> La vida ha estat estesa sobre tots els éssers i tots han quedat plens d'una gran llum; l'Orient dels orients envaeix l'univers i Aquell qui era «abans de l'estel del matí» i abans dels astres, immortal i immens, el gran Crist brilla sobre tots els éssers més que no pas el sol. Per això, per a nosaltres que creiem en ell, s'instaura un dia de llum, llarg, etern, que mai no es pon: la Pasqua mística[3].

El Dia del Senyor

2174-2188 **1166.** «L'Església, seguint una tradició apostòlica que té el seu origen en el mateix dia de la Resurrecció del Crist, celebra el misteri Pasqual cada vuit dies,
1343 el dia anomenat amb raó dia del Senyor o diumenge»[4]. El dia de la Resurrecció del Crist és a la vegada «el primer dia de la setmana», memorial del primer dia de la creació, i «el dia vuitè» en què el Crist, després del seu «repòs» del gran Sàbat, inaugura el Dia «que ha fet el Senyor», el «dia que no coneix vespre»[5]. L'«àpat del Senyor» és el seu centre, ja que és aquí que tota la comunitat dels fidels es troba amb el Senyor ressuscitat que els invita al seu banquet[6]:

> El dia del Senyor, el dia de la Resurrecció, el dia dels cristians, és el nostre dia. Per això s'anomena dia del Senyor, perquè fou aquest dia que el Senyor pujà victoriós al costat del Pare. Si els pagans l'anomenen dia del sol, també nosaltres ho confessem de bon grat: car avui s'ha aixecat la llum del món, avui ha aparegut el sol de justícia, els raigs del qual porten la salvació[7].

1167. El diumenge és el dia per excel·lència de l'assemblea litúrgica, en què els fidels s'apleguen «perquè, escoltant la Paraula de Déu i participant en l'Eucaristia, es recordin de la passió, la Resurrecció i la Glòria del Senyor Jesús, i donin gràcies a Déu que els «ha engendrat de nou, mitjançant la Resurrecció de Jesucrist d'entre els morts» (1Pe 1, 3)»[8]:

> Quan meditem, oh Crist, les meravelles que es realitzaren en aquest dia del diumenge de la vostra santa resurrecció, diem: Beneït és el dia del diumenge, perquè en ell s'esdevingué el començament de la creació (...), la salvació del

1. Mt 6,11. 2. He 3,7-4,11; Sl 95,7. 3. St. Hipòlit, pasch. 1-2. 4. SC 106. 5. Litúrgia bizantina. 6. Jn 21,12; Lc 24,30. 7. St. Jeroni, pasch. 8. SC 106.

món (...), la renovació del llinatge humà (...). En ell, el cel i la terra s'alegraren i tot l'univers s'omplí de llum. Beneït és el dia del diumenge, perquè en ell foren obertes les portes del paradís per tal que Adam i tots els desterrats hi entressin sense por[1].

L'any litúrgic

1168. A partir del Tríduum Pasqual, com de la seva font de llum, el temps nou de la Resurrecció omple tot l'any litúrgic amb la seva claror. Progressiva- *2698*
ment, per un i altre cantó d'aquesta font, l'any és transfigurat per la litúrgia. És realment «any de gràcia del Senyor»[2]. L'economia de la salvació actua en el marc del temps, però després del seu compliment en la Pasqua de Jesús i l'efusió de l'Esperit Sant, el final de la història s'anticipa «com en un tast» i el Regne de Déu entra en el nostre temps.

1169. Per això la *Pasqua* no és simplement una festa entre d'altres: és la «Festa de les festes», la «Solemnitat de les solemnitats», així com l'Eucaristia és el sagrament dels sagraments (el Santíssim Sagrament). Sant Atanasi l'ano- *1330*
mena «el gran diumenge»[3], com la Setmana Santa és anomenada a l'Orient la *560*
«Gran Setmana». El misteri de la Resurrecció, en el qual el Crist esclafà la mort, penetra el nostre temps vell amb la seva energia poderosa, fins que tot Li sigui sotmès.

1170. Al Concili de Nicea (l'any 325) totes les Esglésies es posaren d'acord perquè la Pasqua cristiana fos celebrada el diumenge següent a la lluna plena (14 Nisan) després de l'equinocci de primavera. Per raó dels diversos mètodes emprats per calcular el 14 del mes de Nisan, en les Esglésies d'Occident i d'Orient no sempre coincideix la data de Pasqua. Per això, aquestes Esglésies busquen avui un acord, a fi d'arribar una altra vegada a celebrar el mateix dia la Resurrecció del Senyor.

1171. L'any litúrgic és el desplegament dels diversos aspectes de l'únic misteri Pasqual. Això val especialment per al cicle de les festes al voltant del misteri de l'Encarnació (Anunciació, Nadal, Epifania) que commemoren l'ini- *524*
ci de la nostra salvació i ens comuniquen les primícies del misteri de Pasqua.

El Santoral en l'any litúrgic

1172. «En la celebració del cicle anyal dels misteris del Crist, la santa Es- *971*
glésia venera, amb un amor particular, la benaurada Mare de Déu, Maria, que està unida amb lligam indissoluble a l'obra salvadora del seu Fill; admira i *2030*
exalça en ella el fruit més excel·lent de la redempció, i contempla amb goig, com en una figura puríssima, allò que tota ella desitja i espera ser»[4].

1. Fanqîth, Ofici siríac d'Antioq., vol. 6, La part de l'estiu, p. 193 b. 2. Lc 4,19. 3. Ep. fest. 329. 4. SC 103.

957 **1173.** Quan l'Església, en el cicle anyal, fa memòria dels màrtirs i dels altres sants, «proclama el misteri Pasqual» en aquells i aquelles «que han sofert amb el Crist i han estat glorificats amb ell, i proposa als fidels els seus exemples, que atreuen tothom cap al Pare pel camí del Crist, i obté pels seus mèrits els beneficis de Déu»[1].

La Litúrgia de les Hores

1174. El misteri del Crist, la seva Encarnació i la seva Pasqua, que celebrem en l'Eucaristia, especialment en l'assemblea dominical, penetra i transfigura el
2698 temps de cada dia per la celebració de la Litúrgia de les Hores, «l'Ofici diví»[2]. Aquesta celebració, fidel a les recomanacions apostòliques de «pregar sense parar» (1Te 5, 17; Ef 6, 18), «està estructurada de tal manera que tot el curs del dia i de la nit està consagrat per la lloança a Déu»[3]. És l'«oració pública de l'Església»[4], en la qual els fidels (clergues, religiosos i laics) exerceixen el sacerdoci reial dels batejats. Celebrada «segons la forma aprovada» per l'Església, la Litúrgia de les Hores «és veritablement la veu de l'Esposa que parla a l'Espòs, més encara, l'oració del Crist amb el seu Cos al Pare»[5].

1175. La Litúrgia de les Hores és destinada a esdevenir la pregària de tot el Poble de Déu. El Crist mateix hi «continua exercint la funció sacerdotal per mitjà de la seva Església»[6]; cadascú hi participa segons el seu lloc propi en l'Església i les circumstàncies de la seva vida: els preveres en tant que lliurats al ministeri pastoral, ja que són cridats a ser assidus en la pregària i el servei de la Paraula[7]; els religiosos i les religioses, pel carisma de la seva vida consagrada[8]; tots els fidels segons les seves possibilitats: «Que procurin els pastors que les Hores principals, sobretot les vespres, siguin celebrades en comú a l'església, els diumenges i les festes més solemnes. Es recomana que també els laics resin l'Ofici diví amb els sacerdots, o bé reunits ells amb ells, i fins i tot en particular»[9].

1176. Celebrar la Litúrgia de les Hores exigeix no solament fer concordar la
2700 veu amb el cor que prega, sinó també «adquirir una formació litúrgica i bíblica més rica, principalment sobre els salms»[10].

1177. Els himnes i les lletanies de la Pregària de les Hores insereixen la
2586 pregària dels salms en el temps de l'Església, bo i expressant el simbolisme del moment del dia, del temps litúrgic o de la festa que se celebra. A més, la lectura de la Paraula de Déu a cada Hora (amb els responsoris o els troparis que la segueixen), i, a certes Hores, les lectures dels Pares i mestres espiri-

1. SC 104; cf. SC 108 i 111. 2. SC IV. 3. SC 84. 4. SC 98. 5. SC 84. 6. SC 83. 7. SC 86; 96; PO 5. 8. SC 98. 9. SC 100. 10. SC 90.

tuals, revelen amb més profunditat el sentit del misteri celebrat, ajuden a la intel·ligència dels salms i preparen a l'oració silenciosa. La *lectio divina*, en què la Paraula de Déu és llegida i meditada perquè esdevingui pregària, arrela d'aquesta manera en la celebració litúrgica.

1178. La Litúrgia de les Hores, que és com una prolongació de la celebració eucarística, no exclou pas sinó que demana de manera complementària les diverses devocions del Poble de Déu, especialment l'adoració i el culte del *1378*
Santíssim Sagrament.

IV. ON ES FA LA CELEBRACIÓ?

1179. El culte «en esperit i en veritat» (Jo 4, 24) de la Nova Aliança no està lligat a un lloc exclusiu. Tota la terra és santa i confiada als fills dels homes. La cosa fonamental, quan els fidels es reuneixen en un mateix lloc, són les «pedres vives», aplegades per «a l'edificació d'una casa espiritual» (1Pe 2, 4-5). El Cos del Crist ressuscitat és el temple espiritual d'on brolla la font d'aigua viva. *586*
Incorporats al Crist per l'Esperit Sant, «nosaltres som el temple del Déu vivent» (2Co 6, 16).

1180. Quan l'exercici de la llibertat religiosa no és impedit[1], els cristians *2106*
basteixen edificis destinats al culte diví. Aquestes esglésies visibles no són uns simples llocs de reunió sinó que signifiquen i manifesten l'Església vivent en aquest lloc, estatge de Déu amb els homes reconciliats i units en el Crist.

1181. «La casa d'oració, on se celebra i es guarda l'Eucaristia, on s'apleguen *2691*
els fidels i on s'adora pel seu auxili i consol la presència del Fill de Déu, Salvador nostre, ofert per nosaltres en l'altar del sacrifici, cal que sigui neta i acollidora per a la pregària i les funcions sagrades»[2]. En aquesta «casa de Déu», la veritat i l'harmonia dels signes que la constitueixen han de manifestar el Crist, que és present i actua en aquest lloc[3].

1182. L'*altar* de la Nova Aliança és la Creu del Senyor[4], de la qual deriven els sagra- *617, 1383*
ments del misteri Pasqual. Sobre l'altar, que és el centre de l'església, es fa present el sacrifici de la Creu sota els signes sacramentals. És també la Taula del Senyor, a la qual és invitat el Poble de Déu[5]. En algunes litúrgies orientals, l'altar és també el símbol del Sepulcre (el Crist veritablement morí i veritablement ressuscità).

1183. El *sagrari* ha d'estar col·locat «a les esglésies en un dels llocs més dignes i amb *1379*
el màxim honor»[6]. La noblesa, la disposició i la seguretat del tabernacle eucarístic[7] han *2120*
d'afavorir l'adoració del Senyor realment present en el santíssim sagrament de l'altar.

1. DH 4. 2. PO 5; SC 122-127. 3. SC 7. 4. He 13,10. 5. IGMR 259. 6. MF. 7. SC 128.

1241 El *sant crisma* (myron), la unció del qual és el signe sacramental del segell del do de l'Esperit Sant, tradicionalment és conservat i venerat en un lloc segur del santuari. S'hi pot ajuntar l'oli dels catecúmens i el dels malalts.

1348 **1184.** La *seu* del bisbe (càtedra) o del prevere «ha d'expressar la funció del qui presideix l'assemblea i dirigeix la pregària»[1].

103 L'*ambó*: «La dignitat de la Paraula de Déu exigeix que hi hagi a l'església un lloc que afavoreixi l'anunci, i vers el qual, durant la litúrgia de la Paraula, s'orienti espontàniament l'atenció dels fidels[2].

1185. La reunió del Poble de Déu comença pel Baptisme; cal, doncs, que a l'església hi hagi un lloc destinat a la celebració del *Baptisme* (baptisteri), i s'ha de fomentar el record de les promeses del Baptisme (aigua beneita).

La renovació de la vida baptismal exigeix la *penitència*. L'església, doncs, ha de ser apta a l'expressió del penediment i a l'acolliment del perdó: això exigeix un lloc apropiat per a l'acollença dels penitents.

2717 Cal també que l'església sigui un espai que convidi al recolliment i a l'oració silenciosa, que prolonga i interioritza la gran pregària de l'Eucaristia.

1186. Finalment, l'església té una significació escatològica. Per tal d'entrar
1130 a la casa de Déu, s'ha de passar un *llindar*, símbol del pas del món ferit pel pecat al món de la Vida nova a què tots els homes són cridats. L'església visible simbolitza la casa pairal vers la qual el Poble de Déu camina i on el Pare «eixugarà tota llàgrima dels seus ulls» (Ap 21, 4). Per això, l'església és també la casa de *tots* els fills de Déu, generosament oberta i acollidora.

EN RESUM

1187. *La litúrgia és l'obra del Crist tot sencer, Cap i Cos. El nostre Gran Sacerdot la celebra sense parar en la litúrgia celestial, amb la santa Mare de Déu, els apòstols, tots els sants i la multitud dels éssers humans que ja han entrat al Regne.*

1188. *En una celebració litúrgica, tota l'Assemblea és «liturg», cadascú segons la seva funció. El sacerdoci baptismal és el de tot el Cos del Crist. Però alguns fidels són ordenats pel sagrament de l'Orde a representar el Crist com a Cap del Cos.*

1. IGMR 271. 2. IGMR 272.

1189. *La celebració litúrgica inclou signes i símbols que es refereixen a la creació (llum, aigua, foc), a la vida humana (rentar, ungir, partir el pa) i a la història de la salvació (els ritus de Pasqua). Inserits en el món de la fe i assumits per la força de l'Esperit Sant, aquests elements còsmics, aquests ritus humans, aquests gestos del record de Déu esdevenen portadors de l'acció salvadora i santificadora del Crist.*

1190. *La litúrgia de la Paraula és una part integrant de la celebració. El sentit de la celebració s'expressa per la Paraula de Déu que és anunciada i pel compromís de la fe que hi respon.*

1191. *El cant i la música estan estretament connectats amb l'acció litúrgica. Els criteris per al seu bon ús: la bellesa expressiva de la pregària, la participació unànime de l'assemblea i el caràcter sagrat de la celebració.*

1192. *Les santes imatges, presents en les nostres esglésies i cases, estan destinades a desvetllar i alimentar la nostra fe en el misteri del Crist. A través de la Icona del Crist i de les seves obres de salvació, l'adorem a Ell. A través de les santes imatges de la santa Mare de Déu, dels àngels i dels sants, venerem les persones que hi són representades.*

1193. *El diumenge, «Dia del Senyor», és el dia principal de la celebració de l'Eucaristia perquè és el dia de la Resurrecció. És el dia de l'assemblea litúrgica per excel·lència, el dia de la família cristiana, el dia de la joia i del repòs del treball. És «el fonament i el cor de tot l'any litúrgic»*[1].

1194. *L'Església «desplega tot el misteri del Crist en el cicle de l'any, des de l'Encarnació i el Nadal fins a l'Ascensió, la Pentecosta i l'espera de la benaurada esperança de la vinguda del Senyor»*[2].

1195. *Tot fent memòria dels sants, en primer lloc de la santa Mare de Déu, després dels apòstols, dels màrtirs i dels altres sants, en dates fixes de l'any litúrgic, l'Església de la terra manifesta que està unida a la litúrgia celestial; glorifica el Crist per haver acomplert la seva salvació en els seus membres glorificats; el seu exemple l'estimula en el camí vers el Pare.*

1196. *Els fidels que participen en la litúrgia de les Hores s'uneixen al Crist, el nostre Gran Sacerdot, per la pregària dels salms, la meditació de la*

1. SC 106. 2. SC 102.

Paraula de Déu, els càntics i les benediccions, per tal d'associar-se a la seva pregària incessant i universal que dóna glòria al Pare i implora els dons de l'Esperit Sant per a tot el món.

1197. *El Crist és el veritable Temple de Déu, «el lloc on resideix la seva glòria»; per la gràcia de Déu, els cristians esdevenen també temples de l'Esperit Sant, les pedres vives amb què es construeix l'Església.*

1198. *En la seva condició terrena, l'Església té necessitat de llocs on la comunitat pugui reunirse: les esglésies visibles, llocs sagrats, imatges de la Ciutat santa, la Jerusalem celestial vers la qual caminem en pelegrinatge.*

1199. *En aquestes esglésies, l'Església celebra el culte públic a glòria de la Santíssima Trinitat, escolta la Paraula de Déu i canta les seves lloances, eleva la pregària i ofereix el Sacrifici del Crist, sacramentalment present enmig de l'assemblea. Les esglésies són també llocs de recolliment i d'oració personal.*

ARTICLE 2 **Diversitat litúrgica i unitat del misteri**

Tradicions litúrgiques i catolicitat de l'Església

1200. Des de la primera Comunitat de Jerusalem fins a la Parusia, les Esglésies de Déu fidels a la fe apostòlica celebren pertot arreu el mateix misteri
2625 Pasqual. El misteri celebrat en la litúrgia és un de sol, però les formes de la seva celebració són diverses.

1201. La riquesa insondable del misteri del Crist és tal que no hi ha cap
2663 tradició litúrgica que en pugui exhaurir l'expressió. La història del naixement i de l'evolució d'aquests ritus dóna fe d'una sorprenent complementaritat. Quan les Esglésies han viscut aquestes tradicions litúrgiques en comunió en la
1158 fe i en els sagraments de la fe, s'han enriquit mútuament i han crescut en la fidelitat a la Tradició i a la missió comuna a tota l'Església[1].

814 **1202.** Les diverses tradicions litúrgiques van néixer de la missió mateixa de l'Església. Les Esglésies d'una mateixa àrea geogràfica i cultural coincidiren a celebrar el misteri del Crist a través d'unes expressions particulars, tipificades
1674 culturalment: en la tradició del «dipòsit de la fe» (2Tm 1, 14), en el simbolisme litúrgic, en l'organització de la comunió fraterna, en la intel·ligència teològica dels misteris i en els tipus de santedat. Així, el Crist, Llum i Salvació de tots els pobles, és manifestat, a través de la vida litúrgica d'una Església, al poble i a

1. Cf. EN 63-64.

la cultura als quals aquesta és enviada i en els quals arrela. L'Església és catòli- *835*
ca: pot integrar en la seva unitat, purificant-les, totes les veritables riqueses de *1937*
les cultures[1].

1203. Les tradicions litúrgiques, o ritus, actualment vigents en l'Església són el ritu llatí (principalment el ritu romà, però també els ritus d'algunes Esglésies locals com el ritu ambrosià o d'alguns ordes religiosos) i els ritus bizantí, alexandrí o copte, siríac, armeni, maronita i caldeu. «El sacrosant Concili, atenent-se a la tradició, declara que la santa Mare Església reconeix un dret i un honor iguals a tots els ritus legítimament acceptats; vol que, en endavant, siguin conservats i plenament afavorits»[2].

Litúrgia i cultures

1204. Per tant, la celebració de la litúrgia ha de correspondre al geni i a la
cultura dels diferents pobles[3]. Per tal que el misteri del Crist sigui «notificat a *2684*
totes les nacions perquè acceptin la fe» (Rm 16, 20), cal que sigui anunciat,
celebrat i viscut en totes les cultures, de manera que aquestes no quedin *854, 1232*
abolides, sinó rescatades i acomplertes per ell[4]. Amb i per la seva cultura
humana pròpia, assumida i transfigurada pel Crist, la multitud dels fills de Déu *2527*
té accés al Pare, per a glorificar-Lo, en un sol Esperit.

1205. «En la litúrgia —i particularment en la dels sagraments— hi ha una *1125*
part immutable, per tal com és d'institució divina, de la qual l'Església és guardiana, i unes altres parts *susceptibles de canvi*, que l'Església té el poder —i, de vegades, àdhuc el deure— d'adaptar a les cultures dels pobles evangelitzats recentment»[5].

1206. «La diversitat litúrgica pot ser font d'enriquiment, però també pot provocar tensions, incomprensions recíproques i àdhuc cismes. És evident que, en aquest terreny, la diversitat no ha de perjudicar la unitat. La diversitat no pot expressar-se sense la fidelitat a la fe comuna, als signes sacramentals que l'Església ha rebut del Crist, i a la comunió jeràrquica. La adaptació a les cultures exigeix també una conversió del cor i, si calgués, fins i tot la ruptura amb aquells costums ancestrals que són incompatibles amb la fe catòlica»[6].

EN RESUM

1207. *Convé que la celebració litúrgica tendeixi a expressar-se en la cultura del poble on l'Església es troba, sense sotmetre-s'hi. D'altra banda, la litúrgia, és, ella mateixa, generadora i formadora de cultures.*

1. Cf. LG 23; UR 4. 2. SC 4. 3. Cf. SC 37-40. 4. CT 53. 5. Joan Pau II, l. ap. «Vicesimus quintus annus» 16. Cf. SC 21. 6. *Ibid.*

1208. *Les diverses tradicions litúrgiques, o ritus, legítimament reconegudes, pel fet de significar i comunicar el mateix misteri del Crist, manifesten la catolicitat de l'Església.*

1209. *El criteri que assegura la unitat en la pluriformitat de les tradicions litúrgiques és la fidelitat a la Tradició apostòlica, és a dir: la comunió en la fe i els sagraments rebuts dels apòstols, comunió que és significada i garantida per la successió apostòlica.*

SEGONA SECCIÓ
Els set sagraments de l'Església

1210. Els sagraments de la Llei nova foren instituïts pel Crist i són en nombre de set: Baptisme, Confirmació, Eucaristia, Penitència, Unció dels malalts, Orde *1113* i Matrimoni. Els set sagraments afecten totes les etapes i tots els moments importants de la vida del cristià: donen naixement i creixement, guarició i missió a la vida de fe dels cristians. En aquest punt hi ha una certa semblança entre les etapes de la vida natural i les etapes de la vida espiritual[1].

1211. Seguint aquesta analogia, exposarem, primer, els tres sagraments de la iniciació cristiana (*capítol primer*), després, els sagraments de guarició (*capítol segon*), i, finalment, els sagraments que estan al servei de la comunió i de la missió dels fidels (*capítol tercer*). Certament, aquest ordre no és l'únic possible, però permet de veure que els sagraments formen un organisme en el qual cada sagrament particular ocupa un lloc vital. En aquest organisme, l'Eucaristia ocupa un lloc únic en tant que «sagrament dels sagraments»: «Tots els *1374* altres sagraments s'ordenen a l'Eucaristia com al seu fi»[2].

CAPÍTOL PRIMER
Els sagraments de la iniciació cristiana

1212. Pels sagraments de la iniciació cristiana, el Baptisme, la Confirmació i l'Eucaristia, es posen els *fonaments* de tota vida cristiana. «La participació en la natura divina, donada als homes per la gràcia del Crist, presenta una certa analogia amb l'origen, el creixement i el manteniment de la vida natural. Nascuts a una vida nova pel Baptisme, els fidels són efectivament enfortits pel sagrament de la Confirmació i reben en l'Eucaristia el pa de la vida eterna. Així, pels sagraments de la iniciació cristiana reben cada cop més les riqueses de la vida divina i progressen cap a la perfecció de la caritat»[3].

ARTICLE 1 **El sagrament del Baptisme**

1213. El sant Baptisme és el fonament de tota la vida cristiana, el pòrtic de la vida en l'Esperit (*vitae spiritualis ianua*) i la porta que obre l'accés als altres sagraments. Pel Baptisme som alliberats del pecat i regenerats com a fills de Déu, esdevenim membres del Crist i som incorporats a l'Església i fets partici-

1. Cf. st. Tomàs d'Aquino, s. th. 3,65,1. 2. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 3,65,3. 3. Pau VI, const. ap. «Divinae consortium naturae»; cf. OICA prenotanda 1-2.

pants de la seva missió[1] «El Baptisme és el sagrament de la regeneració per l'aigua i en la paraula»[2]

I. COM S'ANOMENA AQUEST SAGRAMENT?

1214. S'anomena *Baptisme* per raó del ritu central pel qual es fa realitat: batejar (en grec *baptizein*) significa «immergir», «submergir»; la «immersió»
628 en l'aigua simbolitza la sepultura del catecumen en la mort del Crist de la qual surt per la resurrecció amb Ell[3] com a «nova criatura» (2Co 5, 17; Ga 6, 15).

1215. Aquest sagrament s'anomena també «el *bany de la regeneració i del renovellament* en l'Esperit Sant» (Tt 3, 5), perquè significa i realitza aquell
1257 naixement de l'aigua i de l'Esperit sense el qual «ningú no pot entrar al Regne del cel» (Jo 3, 5)

1216. «Aquest bany s'anomena *il·luminació*, perquè els qui reben aquest ensenyament (catequètic) tenen l'esperit il·luminat...»[4] Havent rebut en el Baptisme el Verb, «la llum vera que il·lumina tot home» (Jo 1, 9), el batejat,
1243 «un cop il·luminat» (He 10, 32), esdevé «fill de la llum» (1Te 5, 5) i «llum» ell mateix (Ef 5, 8):

> El Baptisme és el més bell i el més magnífic dels dons de Déu (...). L'anomenem do, gràcia, unció, il·luminació, vestit d'incorruptibilitat, bany de regeneració, segell, i tot el que hi ha de més preuat. *Do*, perquè és donat als qui no aporten res; *gràcia*, perquè és donat fins i tot a culpables; *Baptisme*, perquè el pecat és sepultat en l'aigua; *unció*, perquè és sagrat i reial (això són els qui són ungits); *il·luminació*, perquè és llum esclatant; *vestit*, perquè tapa la nostra vergonya; *bany*, perquè renta; *segell*, perquè ens guarda i és el signe de la senyoria de Déu[5]

II. EL BAPTISME EN L'ECONOMIA DE LA SALVACIÓ

Les prefiguracions del Baptisme en l'Antiga Aliança

1217. En la litúrgia de la Nit Pasqual, en la *benedicció de l'aigua baptismal*, l'Església fa solemnement memòria dels grans esdeveniments de la història de la salvació que prefiguraven ja el misteri del Baptisme:

> O Déu! Amb el vostre poder invisible doneu una eficàcia admirable als signes dels sagraments, i de moltes maneres us heu valgut de l'aigua, que creàreu, per prefigurar la gràcia del Baptisme[6]

1. Cc. Florència: DS 1314; CIC, can. 204, § 1; 849; CCEO, can. 675, § 1. 2. Catech. R. 2,2,5. 3. Rm 6,3-4; Col 2,12. 4. St. Justí, apol. 1,61,12. 5. St. Gregori Naz. or. 40,3-4. 6. MR, vigília pasqual 42: benedicció de l'aigua baptismal.

1218. Des de l'origen del món, l'aigua, aquesta criatura humil i admirable, és *344*
la font de la vida i de la fecunditat. La Sagrada Escriptura la veu com «covada» *694*
per l'Esperit de Déu[1].:

> Al començament del món, el vostre Esperit planava sobre les aigües, i feia que ja aleshores l'aigua concebés el poder de santificar[2].

1219. L'Església ha vist en l'Arca de Noè una prefiguració de la salvació pel *701, 845*
Baptisme. En efecte, per ella «uns pocs, és a dir, vuit persones, foren salvades per l'aigua» (1Pe 3, 20):

> Vós ens donàreu en les aigües del diluvi una imatge de la regeneració perquè sempre fos l'aigua la que tingués el poder sacramental de fer morir els vicis i fer néixer les virtuts[3].

1220. Si l'aigua de font simbolitza la vida, l'aigua del mar és un símbol de la
mort. Per això podia figurar el misteri de la creu. Per aquest simbolisme, el *1010*
Baptisme significa la comunió amb la mort del Crist.

1221. Sobretot el pas del mar Roig, veritable alliberament d'Israel de l'esclavitud d'Egipte, anuncia l'alliberament realitzat pel Baptisme:

> Vós féreu passar pel mar Roig els fills d'Abraham a peu eixut, perquè aquell poble, alliberat de l'esclavitud del Faraó, fos una imatge profètica de la família dels batejats[4].

1222. Finalment, el Baptisme és prefigurat en el pas del Jordà, pel qual el Poble de Déu rep el do de la Terra promesa a la descendència d'Abraham, imatge de la vida eterna. La promesa d'aquesta herència benaurada s'acompleix en la Nova Aliança.

El Baptisme del Crist

1223. Totes les prefiguracions de l'Antiga Aliança troben el seu acompliment en Jesucrist. Ell comença la seva vida pública després d'haver-se fet batejar per sant Joan Baptista al Jordà[5], i, després de la seva resurrecció, dóna aquesta
missió als apòstols: «Aneu, doncs, convertiu tots els pobles, bategeu-los en el *232*
nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant, ensenyeu-los a observar tot allò que us he manat» (Mt 28, 19-20)[6].

1224. Nostre Senyor se sotmeté voluntàriament al Baptisme de sant Joan,
destinat als pecadors per «dur a terme tota justícia» (Mt 3, 5). Aquest gest de *536*
Jesús és una manifestació del seu «anorreament»(Fl 2, 7). L'Esperit que planava sobre les aigües de la primera creació baixa aleshores sobre el Crist, com a

1. Gn 1,2. 2. MR, vigília pasqual 42: benedicció de l'aigua baptismal. 3. *Ibid.* 4. *Ibid.* 5. Mt 3,13. 6. Mc 16,15-16.

preludi de la nova creació, i el Pare manifesta Jesús com el seu «Fill, l'estimat» (Mt 3, 16-17).

1225. Fou en la seva Pasqua que el Crist obrí a tots els homes les fonts del Baptisme. En efecte, ja havia parlat de la seva passió que sofriria a Jerusalem com d'un «Baptisme» en el qual havia de ser batejat (Mc 10, 38)[1]. La Sang i
766 l'aigua que brollaren del costat traspassat de Jesús crucificat (Jo 19, 34) són tipus del Baptisme i de l'Eucaristia, sagraments de la vida nova[2]: des d'aleshores, és possible «néixer de l'aigua i de l'esperit» per tal d'entrar en el Regne de Déu (Jo 3, 5).

> Mira on ets batejat, d'on ve el Baptisme, si no és de la Creu del Crist, de la mort del Crist. Aquí rau tot el misteri: Ell patí per tu. Tu ets redimit en Ell, tu ets salvat en Ell[3].

El Baptisme en l'Església

1226. Des del dia de la Pentecosta, l'Església ha celebrat i ha administrat el sant Baptisme. En efecte, sant Pere declara a la gent commoguda per la seva
849 predicació: «Penediu-vos i feu-vos batejar cada un de vosaltres en el nom de Jesús, el Crist, perquè us siguin perdonats els pecats, i rebreu el do de l'Esperit Sant» (Ac 2, 38). Els apòstols i els seus col·laboradors ofereixen el Baptisme a qualsevol que creu en Jesús: jueus, homes temerosos de Déu i pagans[4]. El Baptisme apareix sempre lligat a la fe: «Creu en el Senyor Jesús i et salvaràs, tu i la teva família», diu sant Pau al seu escarceller de Filips. El relat continua: «I foren batejats immediatament, ell i tots els seus» (Ac 16, 31-33).

1227. Segons l'apòstol sant Pau, pel Baptisme el creient es posa en comunió
790 amb la mort del Crist; és sepultat i ressuscita amb ell:

> ¿O bé ignoreu que tots els qui hem estat batejats en el Crist Jesús hem estat batejats en la seva mort? Hem estat, doncs, sepultats amb ell pel Baptisme en la mort per tal que, així com el Crist va ressuscitar d'entre els morts per la glòria del Pare, així també nosaltres portem una vida nova» (Rm 6, 3-4)[5].

> Els batejats han estat «revestits del Crist» (Ga 3, 27). Per l'Esperit Sant, el Baptisme és un bany que purifica, santifica i justifica[6].

1228. El Baptisme és, doncs, un bany d'aigua en el qual «la llavor incorruptible» de la Paraula de Déu produeix el seu efecte vivificant[7]. Sant Agustí dirà del Baptisme: «La paraula s'uneix a l'element material i es fa el sagrament»[8].

1. Lc 12,50. 2. 1Jn 5,6-8. 3. St. Ambròs, sacr. 2,6. 4. Ac 2,41; 8,12-13; 10,48; 16,15. 5. Col 2,12. 6. 1Co 6,11; 12,13. 7. 1Pe 1,23; Ef 5,26. 8. Ev. Jo, 80,3.

III. COM SE CELEBRA EL SAGRAMENT DEL BAPTISME?

La iniciació cristiana

1229. El fet d'esdevenir cristià es realitza, des dels temps dels apòstols, a través d'un encaminament i d'una iniciació amb diverses etapes. Aquest camí pot ser recorregut ràpidament o bé lentament. Però sempre haurà d'incloure alguns elements essencials: l'anunci de la Paraula, l'acolliment de l'Evangeli que comporta una conversió, la professió de fe, el Baptisme, l'efusió de l'Esperit Sant, l'accés a la comunió eucarística.

1230. Aquesta iniciació ha variat molt al llarg dels segles i d'acord amb les circumstàncies. Als primers segles de l'Església, la iniciació cristiana conegué un gran desplegament, amb un llarg període de *catecumenat* i un seguit de ritus preparatoris que *1248*
jalonaven litúrgicament el camí de la preparació catecumenal i conduïen a la celebració dels sagraments de la iniciació cristiana.

1231. Quan el Baptisme d'infants esdevingué llargament la forma habitual de la celebració d'aquest sagrament, aquesta es convertí en acte únic integrant de forma molt abreujada les etapes prèvies a la iniciació cristiana. Per la seva pròpia natura, el Baptisme d'infants exigeix un *catecumenat postbaptismal*. No es tracta únicament de la necessitat d'una instrucció posterior al Baptisme sinó del necessari desenvolupament de la gràcia baptismal en el creixement de la persona. És el lloc propi de la *catequesi*. *13*

1232. El Concili Vaticà II restaurà, per a l'Església llatina, «el catecumenat d'adults, distribuït en diversos graus»[1]. Se'n troben els ritus en l'*Ordo initiationis christianae adultorum* (1972). D'altra banda, el Concili permeté que, «a més dels elements de tradició cristiana», s'admetessin, en terra de missió, «aquells altres elements d'iniciació *1204*
que s'usen a cada poble, mentre siguin adaptables al ritu cristià»[2].

1233. Per tant, avui, en tots els ritus llatins i orientals, la iniciació cristiana dels adults comença en el moment de la seva entrada al catecumenat i arriba al seu punt culminant en la celebració unitària dels tres sagraments del Baptisme, la Confirmació i l'Eucaristia[3]. En els ritus orientals, la iniciació cristiana dels infants comença amb el Baptisme *1290*
seguit immediatament per la Confirmació i l'Eucaristia, mentre que en el ritu romà continua durant els anys de catequesi, per acabar-se més tard amb la Confirmació i l'Eucaristia, cim de la seva iniciació cristiana[4].

La mistagogia de la celebració

1234. El sentit i la gràcia del sagrament del Baptisme apareixen clarament en els ritus de la seva celebració. Seguint, amb una participació atenta, els gestos i les paraules d'aquesta celebració, els fidels són iniciats a les riqueses que aquest sagrament significa i realitza en cada nou batejat.

1. SC 64. 2. SC 65; cf. SC 37-40. 3. AG 14; CIC, can. 851; 865; 866. 4. CIC, can. 851,2°; 868.

617 **1235.** El *senyal de la creu*, al llindar de la celebració, marca l'empremta del Crist en la persona que aviat li pertanyerà, i significa la gràcia de la redempció
2157 que el Crist ens ha adquirit per la seva creu.

1236. *L'anunci de la Paraula de Déu* il·lumina amb la veritat revelada els
1122 candidats i l'assemblea, i suscita la resposta de la fe, inseparable del Baptisme. En efecte, el Baptisme és d'una manera particular «el sagrament de la fe» ja que és l'entrada sacramental a la vida de fe.

1237. Atès que el Baptisme significa l'alliberament del pecat i del seu instiga-
1673 dor, el diable, es pronuncia un (o diversos) *exorcisme(s)* sobre el candidat. És ungit amb l'oli dels catecúmens o bé el celebrant li imposa la mà, i renuncia
189 explícitament a Satanàs. Preparat d'aquesta manera, ja pot *confessar la fe de l'Església* a la qual serà «confiat» pel Baptisme[1].

1217 **1238.** Aleshores *l'aigua baptismal* és consagrada per una pregària d'epiclesi (ja sigui en aquell mateix moment, ja sigui en la Vetlla pasqual). L'Església demana a Déu que, pel seu Fill, el poder de l'Esperit Sant davalli en aquesta aigua, per tal que aquells qui hi seran batejats «neixin de l'aigua i de l'Esperit» (Jn 3, 5).

1214 **1239.** Ve aleshores el *ritu essencial* del sagrament: el *Baptisme* pròpiament dit, que significa i realitza la mort al pecat i l'entrada a la vida de la Santíssima Trinitat a través de la configuració al misteri Pasqual del Crist. El Baptisme es realitza de la manera més significativa per la triple immersió en l'aigua baptismal. Però, ja des de l'antiguitat, també es pot conferir vessant tres vegades l'aigua sobre el cap del candidat.

1240. En l'Església llatina, aquesta triple infusió va acompanyada de les paraules del ministre: «*N.*, jo et batejo en el nom del Pare, i del Fill i de l'Esperit Sant.» En les litúrgies orientals, encarat el catecumen vers l'Orient, el sacerdot diu: «El servent de Déu, *N.*, és batejat en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant.» I, a la invocació de cada persona de la Santíssima Trinitat, el submergeix en l'aigua i l'en treu.

1294, 1574 **1241.** La *unció del sant crisma*, oli perfumat consagrat pel bisbe, significa el do de l'Esperit Sant al nou batejat. Ha esdevingut un cristià, és a dir, «ungit»
783 per l'Esperit Sant, incorporat al Crist, que és ungit sacerdot, profeta i rei[2].

1242. En la litúrgia de les Esglésies d'Orient, la unció postbaptismal és el sagrament de la Crismació (Confirmació). En la litúrgia romana, anuncia una
1291 segona unció amb el sant crisma que donarà el bisbe: el sagrament de la Confirmació que, per dir-ho així, «confirma» i corona la unció baptismal.

1. Cf. Rm 6, 17. 2. Cf. OBP 62.

1243. El *vestit blanc* simbolitza que el batejat ha estat «revestit del Crist» (Ga 3, 27); ha ressuscitat amb el Crist. El *ciri*, encès en el Ciri Pasqual, significa que *1216* el Crist ha il·luminat el neòfit. En el Crist, els batejats són «la llum del món» (Mt 5, 14)[1].

El nou batejat és ara fill de Déu en el Fill Únic. Pot dir la pregària dels fills de Déu: el Parenostre. *2769*

1244. La *primera comunió eucarística*. Fet fill de Déu, revestit del vestit nupcial, el neòfit és admès «al banquet de les noces de l'Anyell» i rep l'aliment de la vida nova, el Cos i la Sang del Crist. Les Esglésies orientals conserven una viva consciència de la unitat de la iniciació cristiana, tot donant la santa comu- *1292* nió a tots els nous batejats i confirmats, fins i tot als infants, recordant la paraula del Senyor: «Deixeu que els infants vinguin a mi, no els ho prohibiu» (Mc 10, 14). L'Església llatina, que reserva l'accés a la santa comunió als qui han arribat a l'edat de raó, expressa l'obertura del Baptisme cap a l'Eucaristia acostant l'infant neòfit a l'altar per a la pregària del Parenostre.

1245. La *benedicció solemne* conclou la celebració del Baptisme. En el bateig de nadons, la benedicció de la mare ocupa un lloc especial.

IV. QUI POT REBRE EL BAPTISME?

1246. «Tot ésser humà encara no batejat, i només ell, és capaç de rebre el Baptisme»[2].

El Baptisme dels adults

1247. Des dels orígens de l'Església, el Baptisme dels adults és la situació més corrent als llocs on l'anunci de l'Evangeli encara és recent. El catecumenat (preparació al Baptisme) ocupa aleshores un lloc important. Iniciació a la fe i a la vida cristiana, ha de disposar a l'acolliment del do de Déu en el Baptisme, la Confirmació i l'Eucaristia.

1248. El catecumenat, o formació dels catecúmens, té la finalitat de permetre *1230* que aquests, com a resposta a la iniciativa divina i en unió amb una comunitat eclesial, duguin la seva conversió i la seva fe a la maduresa. Es tracta d'una «formació en la vida cristiana integral (...), per la qual els deixebles s'uneixen al Crist, el seu Mestre. Els catecúmens han de ser iniciats al misteri de la salvació i a la pràctica dels costums evangèlics i introduïts pels ritus sagrats celebrats en èpoques successives a la vida de la fe, de la litúrgia i de la caritat del Poble de Déu»[3].

1. Cf. Fl 2,15. 2. CIC, can. 864; CCEO, can. 679. 3. AG 14; cf. OICA 19 i 98.

1259 **1249.** Els catecúmens «estan ja units a l'Església, són ja de la casa del Crist i fins és possible que portin una vida de fe, d'esperança i de caritat»[1]. «La Mare Església els abraça ja com a seus amb afecte i sol·licitud»[2].

El Baptisme dels infants

403 **1250.** Pel fet de néixer amb una naturalesa humana caiguda i tacada pel pecat original, els infants tenen, també ells, necessitat del nou naixement en el Baptisme[3], per tal de ser alliberats del poder de les tenebres i traslladats a la zona de la llibertat dels fills de Déu[4], a la qual tots els homes són cridats. La
1996 pura gratuïtat de la gràcia de la salvació es fa palesa d'una manera especial en el Baptisme dels infants. En conseqüència, l'Església i els pares privarien l'infant de la gràcia inestimable d'esdevenir fill de Déu si no li conferien el Baptisme poc després del naixement[5].

1251. Els pares cristians reconeixeran que aquesta pràctica correspon també al seu paper de nodridors de la vida que Déu els ha confiat[6].

1252. La pràctica de batejar els nens petits és una tradició immemorial de l'Església. Està testificada explícitament des del segle II. Tanmateix, és molt possible que, des de l'inici de la predicació apostòlica, quan «cases» senceres rebien el Baptisme[7], hom també batejés els infants[8].

Fe i Baptisme

1123 **1253.** El Baptisme és el sagrament de la fe[9]. Però la fe té necessitat de la comunitat dels creients. Cada un dels fidels pot creure només dins la fe de l'Església. La fe exigida per al Baptisme no és pas una fe perfecta i madura,
168 sinó un començament que és cridat a créixer. Al catecumen o al seu padrí, se li pregunta: «Què demanes a l'Església de Déu? I ell contesta: La fe.»

1254. En tots els batejats, infants o adults, la fe ha de créixer *després* del Baptisme. Per això, l'Església celebra cada any, la nit de Pasqua, la renovació
2101 de les promeses del Baptisme. La preparació al Baptisme només condueix al llindar de la vida nova. El Baptisme és la font de la vida nova en el Crist, de la qual brolla tota la vida cristiana.

1255. Perquè la gràcia baptismal pugui desplegar-se, l'ajut dels pares és im-
1311 portant. També ho és el paper del *padrí* o de la *padrina*, els quals han de ser

1. AG 14. 2. LG 14; cf.CIC, can. 206; 788, § 3. 3. DS 1514. 4. Cf. Col 1,12-14. 5. Cf. CIC can. 867; CCEO, can. 681; 686,1. 6. Cf. LG 11; 41; GS 48; CIC, can. 868. 7. Cf. Ac 16,15.33; 18,8; 1Co 1,16. 8. Cf. CDF, inst. «Pastoralis actio». 9. Mc 16,16.

uns cristians sòlids, capaços i disposats a ajudar el nou batejat, infant o adult, en el camí de la vida cristiana[1]. La seva tasca és una veritable funció eclesial (*officium*[2]). Tota la comunitat eclesial té una part de responsabilitat en el desplegament i la guarda de la gràcia rebuda en el Baptisme.

V. QUI POT BATEJAR?

1256. Són ministres ordinaris del Baptisme el bisbe i el prevere i, en l'Es-
glésia llatina, també el diaca[3]. En cas de necessitat, tota persona, fins i tot no *1239*
batejada, pot batejar[4] si té la intenció requerida i empra la fórmula baptismal *1240*
trinitària. La intenció requerida és la de voler fer el que fa l'Església quan *1752*
bateja. L'Església veu la raó d'aquesta possibilitat en la voluntat salvadora universal de Déu[5] i en la necessitat del Baptisme per a la salvació[6].

VI. LA NECESSITAT DEL BAPTISME

1257. El Senyor mateix afirma que el Baptisme és necessari per a la salva- *1129*
ció[7]. Per això manà als seus deixebles que anunciessin l'Evangeli i bategessin
tots els pobles[8]. El Baptisme és necessari per a la salvació per a aquells als *161, 846*
quals l'Evangeli ha estat anunciat i que han tingut la possibilitat de demanar aquest sagrament[9]. L'Església no coneix cap altre mitjà que el Baptisme per tal d'assegurar l'entrada a la benaurança eterna; per això es guarda prou de negligir la missió que ha rebut del Senyor de fer «renéixer de l'aigua i de l'Esperit» tots aquells que poden ser batejats. *Déu ha vinculat la salvació al sagrament del Baptisme, però Ell mateix no està lligat als seus sagraments.*

1258. Des de sempre, l'Església manté la ferma convicció que aquells que sofreixen la mort per raó de la fe, sense haver rebut el Baptisme, són batejats
per la seva pròpia mort, per i amb el Crist. Aquest *Baptisme de sang*, com *2473*
també el *desig del Baptisme*, produeix els fruits del Baptisme, sense ser sagrament.

1259. Per als *catecúmens* que moren abans de rebre el Baptisme, el seu *1249*
desig explícit de rebre'l unit al penediment dels seus pecats i a la caritat, els assegura la salvació que no han pogut rebre per mitjà del sagrament.

1260. «Atès que el Crist va morir per tots, i que l'última vocació de l'home és veritablement una sola, és a dir, divina, hem de sostenir que l'Esperit Sant
ofereix a tots la possibilitat d'associar-se al misteri Pasqual, d'una manera que *848*
només Déu coneix»[10]. Qualsevol persona que, ignorant l'Evangeli del Crist i la

1. Cf. CIC, can. 872-874. 2. Cf. SC 67. 3. Cf. CIC, can. 861, § 1; CCEO, can. 677, § 1. 4. Cf. CIC, can. 861, § 2. 5. Cf. 1Tm 2,4. 6. Cf. Mc 16,16. 7. Cf. Jn 3,5. 8. Cf. Mt 28,20. Cf. DS 1618; LG 14; AG 5. 9. Cf. Mc 16,16 10. GS 22; cf. LG 16; AG 7.

seva Església, cerca la veritat i compleix la voluntat de Déu tal com la coneix, pot salvar-se. Podem suposar que aquestes persones haurien *desitjat explícitament* el Baptisme si n'haguessin conegut la necessitat.

1261. Pel que fa als *infants morts sense Baptisme*, l'Església no pot fer altra cosa que encomanar-los a la misericòrdia de Déu, tal com ho fa en el ritu de les exèquies per a ells. En efecte, la gran misericòrdia de Déu que vol que tothom se salvi[1], i la tendresa de Jesús envers els infants, que Li féu dir: «Deixeu que els infants vinguin a mi, no els ho impediu» (Mc 10, 14), ens permeten d'esperar que hi ha un camí de salvació per als infants morts sense Baptisme. Per això és també tant més urgent la crida de l'Església a no impedir que
1250 els nens petits arribin al Crist pel do del Baptisme.

VII. LA GRÀCIA DEL BAPTISME

1234 **1262.** Els diferents efectes del Baptisme són significats pels elements sensibles del ritu sacramental. La immersió en l'aigua evoca els simbolismes de la mort i de la purificació, però també de la regeneració i del renovellament. Per tant, els dos efectes principals són la purificació dels pecats i el nou naixement en l'Esperit Sant[2].

Per al perdó dels pecats...

977 **1263.** Pel Baptisme, *tots els pecats* són perdonats, tant el pecat original com
1425 tots els pecats personals i totes les penes pel pecat[3]. En efecte, en els qui han estat regenerats, no queda res que els impedeixi d'entrar en el Regne de Déu, ni el pecat d'Adam, ni el pecat personal, ni les conseqüències del pecat, la més greu de les quals és la separació de Déu.

1264. En el batejat, algunes conseqüències temporals del pecat tanmateix continuen existint, com els sofriments, la malaltia, la mort, o les fragilitats inherents a la vida com les febleses de caràcter, etc., i també una inclinació al
975, 2514 pecat que la Tradició anomena la *concupiscència*, o, metafòricament, «l'esca
1426 del pecat» (*fomes peccati*) «Deixada per a la lluita, la concupiscència no pot fer mal als qui no hi consenteixen i coratjosament hi oposen resistència per
405 mitjà de la gràcia del Crist. Més encara, «el qui haurà lluitat com cal, rebrà la corona» (2Tm 2, 5)[4].

«Una nova criatura»

1265. El Baptisme no purifica solament de tots els pecats, també fa del neòfit
505 una «nova criatura» (2Co 5, 17), un fill adoptiu de Déu[5] que ha esdevingut

1. 1Tm 2,4 2. Ac 2,38; Jn 3,5 3. DS 1316. 4. Cc. Trento: DS 1515. 5. Cf. Ga 4,5-7.

«participant de la naturalesa divina» (2Pe 1, 4), membre del Crist[1] i cohereu amb ell (Rm 8, 17), temple de l'Esperit Sant[2]. *460*

1266. La Santíssima Trinitat dóna al batejat *la gràcia santificant,* la gràcia *de la justificació* que: *1992*

- el fa capaç de creure en Déu, d'esperar en Ell i d'estimar-Lo per les *virtuts teologals*; *1812*
- li dóna la facultat de viure i actuar sota la moció de l'Esperit Sant pels *dons de l'Esperit Sant*; *1831*
- li permet de créixer en el bé per les *virtuts morals*. *1810*

D'aquesta manera, tot l'organisme de la vida sobrenatural del cristià té la seva rel en el sant Baptisme.

Incorporats a l'Església, Cos del Crist

1267. El Baptisme fa de nosaltres uns membres del Cos del Crist. «Som membres els uns dels altres (Ef 4, 25). El Baptisme incorpora *a l'Església*. De les fonts baptismals neix l'únic Poble de Déu de la Nova Aliança que supera tots els límits naturals o humans de les nacions, cultures, races i sexes: «Efectivament, tots nosaltres hem estat batejats en un sol Esperit per formar un sol cos» (1Co 12, 13). *782*

1268. Els batejats han esdevingut «pedres vives» per a «l'edificació d'una casa espiritual, per formar un sacerdoci sant» (1Pe 2, 5). Pel Baptisme participen en el sacerdoci del Crist, en la seva missió profètica i reial, són un «llinatge escollit, un sacerdoci reial, una nació santa, un poble adquirit per anunciar *1141*
les meravelles d'Aquell qui (els) ha cridat de les tenebres a la seva llum admirable» (1Pe 2, 9). *El Baptisme fa participar en el sacerdoci comú dels fidels.* *784*

1269. Fet membre de l'Església, el batejat ja no pertany a si mateix (1Co 6, 19), sinó a Aquell que morí i ressuscità per nosaltres[3]. Per això és cridat a sotmetre's als altres[4], a servir-los[5] en la comunió de l'Església, i a ser «obedient i dòcil» als caps de l'Església (He 13,17) i a tenir-los consideració i afecte[6]. De la mateixa manera que el Baptisme és font de responsabilitats i de deures, el batejat gaudeix també de drets al si de l'Església: a rebre els sagraments, a ser *871*
nodrit amb la paraula de Déu i a ser ajudat pels altres auxilis espirituals de l'Església[7].

1. Cf. 1Co 6,15; 12,27. 2. Cf. 1Co 6,19. 3. Cf. 2Co 5,15. 4. Cf. Ef 5,21; 1Co 16,15-16. 5. Cf. Jn 13,12-15. 6. Cf. 1Te 5, 12-13. 7. Cf. LG 37; CIC, can. 208-223; CCEO, can. 675,2.

1270. «Regenerats que són com a fills de Déu, (els batejats) tenen el deure
2472 de professar davant els homes la fe que van rebre de Déu per mitjà de l'Església»[1] i de participar en l'activitat apostòlica i missionera del Poble de Déu[2].

El vincle sacramental de la unitat dels cristians

818, 838 **1271.** El Baptisme constitueix el fonament de la comunió entre tots els cristians, també amb els que no estan encara en plena comunió amb l'Església catòlica: «Ja que els qui creuen en el Crist i han rebut vàlidament el Baptisme queden constituïts en una certa comunió, encara que imperfecta, amb l'Església catòlica (...) Justificats per la fe en el Baptisme, queden incorporats al Crist i, per tant, reben el nom de cristians amb tot el dret i són reconeguts justament com a germans en el Senyor pels fills de l'Església catòlica[3] «El Baptisme, doncs, constitueix un poderós *vincle sacramental d'unitat* entre tots els qui amb ell han estat regenerats»[4].

Una marca espiritual inesborrable

1272. Incorporat al Crist pel Baptisme, el batejat és configurat al Crist[5]. El Baptisme segella el cristià amb una marca espiritual inesborrable (*character*)
1121 de la seva pertinença al Crist. Aquesta marca no és esborrada per cap pecat, per bé que el pecat impedeix que el Baptisme produeixi fruits de salvació[6]. Donat una vegada per sempre, el Baptisme no pot ser reiterat.

1273. Incorporats a l'Església pel Baptisme, els fidels han rebut el caràcter
1070 sacramental que els consagra per al culte religiós cristià[7]. El segell baptismal capacita i compromet els cristians a servir Déu en una participació viva en la santa litúrgia de l'Església i a exercir el seu sacerdoci baptismal pel testimoniatge d'una vida santa i d'una caritat eficaç[8].

1274. El «*segell del Senyor*» («*Dominicus character*»)[9] és el segell amb què l'Esperit Sant ens ha marcat «per al dia de la redempció» (Ef 4,30)[10]. «El Baptisme, en efecte, és el segell de la vida eterna»[11]. El fidel que hagi «conservat el
197 segell» fins al final, és a dir, que s'hagi mantingut fidel a les exigències del seu Baptisme, se'n podrà anar «marcat amb la senyal de la fe»[12], amb la fe del seu
2016 Baptisme, en l'espera de la visió benaurada de Déu —consumació de la fe— i en l'esperança de la resurrecció.

1. LG 11. 2. Cf. LG 17; AG 7, 23. 3. UR 3. 4. UR 22. 5. Cf. Rm 8,29. 6. Cf. DS 1609-1619. 7. Cf. LG 11. 8. Cf. LG 10. 9. St. Agustí, ep. 98,5 10. Cf. Ef 1,13-14; 2Co 1,21-22. 11. St. Ireneu, dem. 3. 12. MR, Cànon Romà 97.

EN RESUM

1275. *La iniciació cristiana es realitza pel conjunt de tres sagraments: el Baptisme, que és l'inici de la vida nova; la Confirmació, que n'és la consolidació, i l'Eucaristia, que nodreix el deixeble amb el Cos i la Sang del Crist amb vista a la seva transformació en ell.*

1276. *«Aneu, doncs, convertiu tots els pobles bategeu-los en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant, ensenyeu-los a observar tot allò que us he manat» (Mt 28, 19-20).*

1277. *El Baptisme constitueix el naixement a la vida nova en el Crist. Segons la voluntat del Senyor és necessari per a la salvació com ho és l'Església mateixa, a la qual el Baptisme introdueix.*

1278. *El ritu essencial del Baptisme consisteix a submergir en l'aigua el candidat o a vessar aigua sobre el seu cap, tot pronunciant la invocació de la Santíssima Trinitat, és a dir, del Pare, i del Fill i de l'Esperit Sant.*

1279. *El fruit del Baptisme o gràcia baptismal és una realitat rica que comporta: el perdó del pecat original i de tots els pecats personals; el naixement a la vida nova per la qual l'home esdevé fill adoptiu del Pare, membre del Crist, temple de l'Esperit Sant. Pel mateix fet, el batejat és incorporat a l'Església, Cos del Crist, i fet participant del sacerdoci del Crist.*

1280. *El Baptisme imprimeix en l'ànima un senyal espiritual inesborrable, el caràcter, que consagra el batejat al culte de la religió cristiana. Per raó del caràcter, el Baptisme no pot ser reiterat*[1].

1281. *Els qui accepten la mort a causa de la fe, els catecúmens i tots els homes que, sota l'impuls de la gràcia, sense conèixer l'Església, cerquen sincerament Déu i s'esforcen a complir la seva voluntat, es poden salvar encara que no hagin rebut el Baptisme*[2].

1282. *Des dels temps més antics, el Baptisme és administrat als infants, perquè és una gràcia i un do de Déu que no suposen cap mèrit humà; els infants són batejats en la fe de l'Església. L'entrada a la vida cristiana dóna accés a la veritable llibertat.*

1283. *Pel que fa als infants morts sense Baptisme, la litúrgia de l'Església ens convida a tenir confiança en la misericòrdia divina, i a pregar per la seva salvació.*

1. DS 1609 i 1624. 2. Cf. LG 16.

1284. *En cas de necessitat, qualsevol persona pot batejar, mentre tingui la intenció de fer el que fa l'Església, i que tiri aigua sobre el cap del candidat, dient: «Jo et batejo en el nom del Pare, i del Fill, i de l'Esperit Sant.»*

ARTICLE 2 **El sagrament de la Confirmació**

1285. Amb el Baptisme i l'Eucaristia, el sagrament de la Confirmació constitueix el conjunt dels «sagraments de la iniciació cristiana», la unitat de la qual s'ha de mantenir. Cal, doncs, explicar als fidels que la recepció d'aquest sagrament és necessària per a l'acompliment de la gràcia baptismal[1]. En efecte, «pel sagrament de la Confirmació, els creients es vinculen més perfectament a l'Església, s'enriqueixen amb una fortalesa especial de l'Esperit Sant, i així s'obliguen amb un compromís més gran a difondre i a defensar la fe amb la paraula i les obres com a veritables testimonis del Crist»[2].

I. LA CONFIRMACIÓ EN L'ECONOMIA DE LA SALVACIÓ

1286. En l'*Antic Testament*, els profetes van anunciar que l'Esperit del Senyor reposaria sobre el Messies esperat[3] amb vista a la seva missió salvadora[4].
702-716 La vinguda de l'Esperit Sant sobre Jesús en ocasió del seu Baptisme per Joan fou el signe que era Ell el qui havia de venir, que Ell era el Messies, el Fill de Déu[5]. Concebut per obra de l'Esperit Sant, tota la seva vida i tota la seva missió es realitzen en una comunió total amb l'Esperit Sant que el Pare li dóna «sense mesura» (Jn 3, 34).

1287. Però, aquesta plenitud de l'Esperit no havia de ser únicament la del
739 Messies, sinó que havia de comunicar-se a *tot el poble messiànic*[6]. Diverses vegades el Crist prometé aquesta efusió de l'Esperit[7], promesa que realitzà en primer lloc el dia de Pasqua (Jn 20, 22) i, després, d'una manera més esclatant, el dia de la Pentecosta[8]. Plens de l'Esperit Sant, els apòstols comencen a proclamar «les meravelles de Déu» (Ac 2, 11) i Pere a declarar que l'efusió de l'Esperit és el signe dels temps messiànics[9]. Els qui aleshores van creure en la predicació apostòlica i es feren batejar, van rebre també el do de l'Esperit Sant[10].

1288. «A partir d'aquell moment els apòstols, en compliment del voler del Crist, comunicaven als neòfits, per la imposició de les mans, el do de l'Esperit,

1. Cf. OCf praenotanda 1. 2. LG 11; cf. OCf praenotanda 2. 3. Cf. Is 11,2. 4. Cf. Lc 4, 16-22; Is 61,1. 5. Cf. Mt 3,13-17; Jn 1,33-34. 6. Cf. Ez 36,25-27; Jl 3,1-2. 7. Cf. Lc 12,12; Jn 3,5-8; 7,37-39; 16,7-15; Ac 1,8. 8. Cf. Ac 2,1-4. 9. Cf. Ac 2,17-18. 10. Cf. Ac 2,38.

destinat a completar la gràcia del Baptisme[1]. Per aquesta raó en la Carta als Hebreus, entre els elements de la primera instrucció cristiana, es troba la doctrina sobre els Baptismes i també sobre la imposició de les mans[2]. La imposició de les mans és considerada amb raó per la tradició catòlica com l'origen del sagrament de la Confirmació, el qual d'alguna manera perpetua en l'Església la gràcia de la Pentecosta»[3]. *699*

1289. Molt aviat, per tal de significar més bé el do de l'Esperit Sant, s'afegí a la imposició de mans una unció d'oli perfumat (crisma). Aquesta unció il·lustra el nom de «cristià» que significa «ungit» i que té el seu origen en el Crist mateix, Aquell que «Déu va ungir amb l'Esperit Sant» (Ac 10, 38). Aquest ritu d'unció ha perdurat fins els nostres dies, tant a Orient com a Occident. Per això, a l'Orient, aquest sagrament s'anomena *crismació*, unció amb crisma, o *myron*, que significa «crisma». A l'Occident, el nom de *Confirmació* suggereix que aquest sagrament al mateix temps confirma el Baptisme i enrobusteix la gràcia baptismal. *695* *436* *1297*

Dues tradicions: l'Orient i l'Occident

1290. Als primers segles, la Confirmació constitueix generalment una sola celebració amb el Baptisme, i forma amb aquest, segons l'expressió de sant Cebrià, un «sagrament doble». Entre altres raons, la multiplicació dels Baptismes d'infants, en qualsevol època de l'any, i la multiplicació de les parròquies (rurals), que engrandeix les diòcesis, ja no permeten la presència del bisbe en totes les celebracions baptismals. A l'Occident, ja que es desitja reservar al bisbe l'acabament del Baptisme, s'instaura la separació temporal dels dos sagraments. L'Orient els ha conservat units, de manera que la Confirmació és donada pel prevere que bateja. Però aquest només ho pot fer utilitzant el «myron» consagrat per un bisbe[4]. *1233*

1291. Un costum de l'Església de Roma facilità el desenvolupament de la pràctica occidental, gràcies a una doble unció amb el sant crisma després del Baptisme, realitzada ja pel prevere sobre el neòfit en sortir del bany baptismal, era completada per una segona unció feta pel bisbe sobre el front de cada un dels nous batejats[5]. La primera unció amb el sant crisma, la que dóna el prevere, ha quedat vinculada al ritu baptismal; significa la participació del batejat en les funcions profètica, sacerdotal i reial del Crist. Si el Baptisme és donat a un adult, només hi ha una unció postbaptismal: la de la Confirmació. *1242*

1292. La pràctica de les Esglésies d'Orient destaca més la unitat de la iniciació cristiana. La de l'Església llatina expressa més clarament la comunió del nou cristià amb el seu bisbe, garant i servidor de la unitat de la seva Església, de la seva catolicitat i de la seva apostolicitat, i, d'aquesta manera, expressa el vincle amb els orígens apostòlics de l'Església del Crist. *1244*

1. Cf. Ac 8,15-17; 19,5-6. 2. Cf. He 6,2. 3. Pau VI, const. ap. «Divinae consortium naturae».
4. Cf. CCEO, cànn. 695,1; 696,1. 5. Cf. St. Hipòlit, trad. ap. 21.

II. ELS SIGNES I EL RITU DE LA CONFIRMACIÓ

1293. En el ritu d'aquest sagrament, convé considerar el signe de la *unció* i allò que la unció designa i imprimeix: el *segell* espiritual.

695 La *unció*, en la simbologia bíblica i antiga, té nombroses significacions: l'oli és signe d'abundància[1] i d'alegria[2], purifica (unció abans i després del bany) i fa tornar àgil (la unció dels atletes i dels lluitadors); és signe de guariment, ja que suavitza les contusions i les plagues[3] i fa radiant de bellesa, salut i força.

1294. Totes aquestes significacions de la unció amb oli es retroben en la vida
1152 sacramental. La unció abans del Baptisme amb l'oli dels catecúmens significa purificació i fortalesa; la unció dels malalts expressa guarició i el conhort. La unció amb el sant crisma després del Baptisme, en la Confirmació i en l'Ordenació, és el signe d'una consagració. Per la Confirmació, els cristians, és a dir, els ungits, participen més en la missió de Jesucrist i en la plenitud de l'Esperit Sant de la qual Ell és ple, a fi que tota la seva vida desprengui «la bona olor del Crist»[4].

1295. Per aquesta unció, el confirmand rep «la marca», el *segell* de l'Esperit
698 Sant. El segell és el símbol de la persona[5], senyal de la seva autoritat[6], de la seva propietat sobre un objecte[7] —per això es marcava els soldats amb el segell del seu cap i els esclaus amb el del seu amo—; autentifica un acte jurídic[8] o un document[9] i, a vegades, el fa secret[10].

1296. El Crist mateix es declara marcat amb el segell del seu Pare[11]. També el
1121 cristià és marcat amb un segell: «El qui ens fa ferms en el Crist juntament amb vosaltres i ens ha ungit és Déu, el mateix que ens ha marcat amb el seu segell i ha posat l'Esperit com a arres en els nostres cors» (2Co 1, 22)[12]. Aquest segell de l'Esperit Sant marca la pertinença total al Crist, la disposició al seu servei per sempre, però també la promesa de la protecció divina en la gran prova escatològica[13].

La celebració de la Confirmació

1297. Un moment important que precedeix la celebració de la Confirmació
1183 però que, d'alguna manera, en forma part, és la *consagració del sant crisma*. El Dijous sant, durant la missa crismal, el bisbe consagra el sant crisma per a
1241 tota la seva diòcesi. En les Esglésies d'Orient, aquesta consagració és àdhuc reservada al Patriarca:

1. Cf. Dt 11, 14, etc. 2. Cf. Sl 23,5; 104,15. 3. Cf. Is 1,6; Lc 10,34. 4. Cf. 2Co 2,15. 5. Cf. Gn 38,18; Ct 8,6. 6. Cf. Gn 41,42. 7. Cf. Dt 32,34. 8. Cf. 1Re 21,8. 9. Cf. Jr 32,10. 10. Cf. Is 29,11. 11. Cf. Jn 6,27. 12. Cf. Ef 1,13; 4,30. 13. Cf. Ap 7,2-3; 9,4; Ez 9,4-6.

> La litúrgia d'Antioquia expressa així l'epiclesi de la consagració del sant crisma (*myron*). «[Pare (...) envieu el vostre Esperit Sant] sobre nosaltres i sobre aquest oli que tenim al davant i consagreu-lo, a fi que sigui per a tots els qui en seran ungits i marcats: myron sant, myron sacerdotal, myron reial, unció d'alegria, el vestit de la llum, el mantell de la salvació, el do espiritual, la santificació de les ànimes i dels cossos, la felicitat immortal, segell indeleble, l'escut de la fe i el casc terrible contra totes les obres de l'Adversari.»

1298. Quan la Confirmació se celebra separada del Baptisme, com passa en el ritu romà, la litúrgia del sagrament comença amb la renovació de les promeses del Baptisme i amb la professió de fe dels confirmands. Així apareix clarament que la Confirmació es col·loca a continuació del baptisme[1]. Quan un adult és batejat, rep immediatament la Confirmació i participa en l'Eucaristia[2].

1299. En el ritu romà, el bisbe estén les mans sobre el conjunt dels confirmands, gest que, des dels temps dels apòstols, és el signe del do de l'Esperit. I el bisbe invoca l'efusió de l'Esperit:

> Déu omnipotent, Pare de nostre Senyor Jesucrist, vós que per l'aigua i l'Esperit Sant heu fet néixer aquestes servents vostres a una nova vida, alliberant- *1831*
> los del pecat, infoneu-los l'Esperit Sant Defensor: doneu-los l'esperit de saviesa i d'intel·ligència, l'esperit de consell i de fortalesa, l'esperit de ciència i de pietat i ompliu-los de l'esperit del vostre sant temor. Pel Crist, Senyor nostre.

1300. Segueix el *ritu essencial* del sagrament. En el ritu llatí, «el sagrament de la Confirmació és conferit mitjançant la unció del crisma sobre el front,
feta tot imposant la mà, i mitjançant les paraules: «Rep el signe del do de *699*
l'Esperit Sant»[3]. En les Esglésies orientals de ritus bizantí la unció del *myron* es fa després d'una pregària d'epiclesi, sobre les parts més significatives del cos: el front, els ulls, el nas, les orelles, els llavis, el pit, l'esquena, les mans i els peus, i cada unció va acompanyada de la fórmula: «Segell del do de l'Esperit Sant»[4].

1301. El bes de pau que acaba el ritu del sagrament significa i manifesta la comunió eclesial amb el bisbe i amb tots els fidels[5].

III. ELS EFECTES DE LA CONFIRMACIÓ

1302. De la celebració resulta que l'efecte del sagrament de la Confirmació és efusió especial de l'Esperit Sant, tal com antigament fou atorgada als apòstols el dia de la Pentecosta. *731*

1. Cf. SC 71. 2. Cf. CIC, can. 866. 3. Pau VI, const. ap. «Divinae consortium naturae». 4. Rituale per le Chiese orientali di rito bizantino in lingua greca, I. 5. Cf. St. Hipòlit, trad. ap. 21.

1303. Per això, la Confirmació dóna creixement i aprofundiment de la grà-
1262-1274 cia baptismal:

— ens arrela més profundament en la filiació divina que ens fa dir «*Abbà*, Pare» (Rm 8,15);
— ens uneix més fermament al Crist;
— augmenta en nosaltres els dons de l'Esperit Sant;
— perfecciona el nostre vincle amb l'Església[1];
— ens comunica una força especial de l'Esperit Sant per difondre i defensar
2044 la fe mitjançant la paraula i l'acció com a veritables testimonis del Crist, per confessar amb valentia el nom del Crist i per no sentir mai vergonya davant la Creu[2]:

> Recorda, doncs, que has rebut el signe espiritual, l'Esperit de saviesa i d'intel·ligència, l'Esperit de consell i de força, l'Esperit de coneixement i de pietat, l'Esperit de sant temor, i guarda el que has rebut. Déu Pare t'ha marcat amb el seu senyal, el Crist Senyor t'ha confirmat i ha posat en el teu cor la penyora de l'Esperit[3].

1121 **1304.** Igual que el Baptisme, del qual és l'acabament, la Confirmació es dóna una sola vegada. En efecte, la Confirmació imprimeix en l'ànima una *marca espiritual inesborrable*, el «caràcter»[4], que és el signe que Jesucrist ha marcat un cristià amb el segell del seu Esperit i l'ha revestit amb la força que ve de dalt perquè sigui el seu testimoni[5].

1268 **1305.** El «caràcter» perfecciona el sacerdoci comú dels fidels, rebut en el Baptisme, i «el confirmat rep la força de confessar la fe del Crist públicament i com en virtut d'un càrrec (*quasi ex officio*)»[6].

IV. QUI POT REBRE AQUEST SAGRAMENT?

1306. Tot batejat encara no confirmat pot i ha de rebre el sagrament de la Confirmació[7]. Ja que Baptisme, Confirmació i Eucaristia formen una unitat,
1212 se'n segueix que «els fidels tenen l'obligació de rebre aquest sagrament en el temps oportú»[8], perquè sense la Confirmació i l'Eucaristia, el sagrament del Baptisme és, certament, vàlid i eficaç, però la iniciació cristiana queda inacabada.

1307. La tradició llatina, de fa segles, indica «l'edat de la discreció» com a punt de referència per a rebre la Confirmació. En perill de mort, en canvi, cal confirmar els infants encara que no hagin arribat a l'edat de la discreció[9].

1. Cf. LG 11. 2. Cf. DS 1319; LG11; 12. 3. St. Ambròs, myst. 7,42. 4. Cf. DS 1609. 5. Cf. Lc 24,48-49. 6. St. Tomàs d'Aquino, s.th. 3,72,5, ad 2. 7. Cf. CIC, can. 889, § 1. 8. CIC, can. 890. 9. Cf. CIC, can. 891; 883,3.

1308. Encara que a vegades es parli de la Confirmació com del «sagrament de la maduresa cristiana», no convé per això confondre l'edat adulta de la fe amb l'edat adulta del creixement natural, ni oblidar que la gràcia baptismal és *1250*
una gràcia d'elecció gratuïta i immerescuda que no té necessitat de cap «ratificació» per a ser efectiva. Sant Tomàs ho recorda:

> L'edat del cos no constitueix un prejudici per a l'ànima. Així, fins i tot en la infantesa, l'home pot rebre la perfecció de l'edat espiritual de què parla la Saviesa (4, 8): «Vellesa honorable no vol dir llarga vida, ni s'ha de mesurar pel nombre d'anyades» Per això, nombrosos infants, gràcies a la força de l'Esperit Sant que havien rebut, lluitaren coratjosament pel Crist fins a donar la sang[1].

1309. La *preparació* a la Confirmació ha de procurar conduir el cristià vers una unió més íntima amb el Crist, vers una familiaritat més viva amb l'Esperit Sant, la seva acció, els seus dons i les seves crides, per tal de poder assumir més bé les responsabilitats apostòliques de la vida cristiana. Amb això, la catequesi de la Confirmació s'esforçarà a desvetllar el sentit de la pertinença a l'Església de Jesucrist, tant a l'Església universal com a la comunitat parroquial. Aquesta darrera té una responsabilitat particular en la preparació dels confirmands[2].

1310. Per rebre la Confirmació, cal estar en estat de gràcia. Convé recórrer al sagrament de la Penitència per tal de purificar-se en vista al do de l'Esperit
Sant. Una pregària més intensa, ha de preparar a rebre amb docilitat i disponi- *2670*
bilitat la força i les gràcies de l'Esperit Sant[3].

1311. Per a la Confirmació, com també per al Baptisme, convé que els candi-
dats busquin l'ajut espiritual d'un *padrí* o d'una *padrina*. Convé que sigui el *1255*
mateix del Baptisme a fi de remarcar la unitat de tots dos sagraments[4].

V. EL MINISTRE DE LA CONFIRMACIÓ

1312. El *ministre originari* de la Confirmació és el bisbe[5].

A l'Orient, ordinàriament el mateix prevere que bateja és el qui dóna també *1233*
immediatament la Confirmació en una sola i única celebració. Però, ho fa amb el sant crisma consagrat pel patriarca o el bisbe, la qual cosa expressa la unitat apostòlica de l'Església, els llaços de la qual són reforçats pel sagrament de la Confirmació. En l'Església llatina s'aplica la mateixa disciplina en els Baptismes d'adults o quan és admès a la plena comunió amb l'Església un batejat d'una altra comunitat cristiana que no hagi rebut vàlidament el sagrament de la Confirmació[6].

1. St. Tomàs d'Aquino, s.th. 3,72,8, ad 2. 2. Cf. OCf praenotanda 3. 3. Cf. Ac 1,14. 4. Cf. OCf praenotanda 5; 6; CIC, can. 893, § 1.2. 5. LG 26. 6. Cf. CIC, can. 883, § 2.

1313. *En el ritu llatí*, el ministre ordinari de la Confirmació és el bisbe[1].
1290 Encara que el bisbe pot, en cas de necessitat, concedir a preveres la facultat d'administrar la Confirmació[2], convé que el confereixi ell mateix, sense oblidar que per aquesta raó la celebració de la Confirmació ha estat separada temporalment del Baptisme. Els bisbes són els successors dels apòstols, han rebut la plenitud del sagrament de l'Orde. L'administració d'aquest sagrament per ells subratlla bé que aquest té l'efecte d'unir els qui el reben més
1285 estretament a l'Església, als seus orígens apostòlics i a la seva missió de donar testimoniatge del Crist.

1314. Si un cristià es troba en perill de mort, qualsevol prevere li pot donar
1307 la Confirmació[3]. En efecte, l'Església vol que cap dels seus fills, fins i tot el més petit, no surti d'aquest món sense haver estat perfeccionat per l'Esperit Sant amb el do de la plenitud del Crist.

EN RESUM

1315. *«Quan els apòstols que eren a Jerusalem van sentir que la Samaria havia rebut la paraula de Déu, els enviaren Pere i Joan; aquests hi baixaren i pregaren per ells perquè rebessin l'Esperit Sant; ja que encara no havia vingut sobre cap d'ells, sinó que només eren batejats en el nom del Senyor Jesús. Llavors els imposaven les mans, i rebien l'Esperit Sant» (Ac 8, 14-17).*

1316. *La Confirmació perfecciona la gràcia baptismal; és el sagrament que dóna l'Esperit Sant per arrelar-nos més profundament en la filiació divina, incorporar-nos més fermament al Crist, fer més sòlid el nostre lligam amb l'Església, associar-nos més a la seva missió i ajudar-nos a donar testimoniatge de la fe cristiana per la paraula acompanyada de les obres.*

1317. *La Confirmació, com el Baptisme, imprimeix en l'ànima del cristià un senyal espiritual o caràcter inesborrable; per això, aquest sagrament només es pot rebre un cop a la vida.*

1318. *A l'Orient, aquest sagrament és administrat immediatament després del Baptisme, i és seguit de la participació en l'Eucaristia, tradició que destaca la unitat de tots tres sagraments de la iniciació cristiana. En l'Església llatina, aquest sagrament s'administra quan el candidat ha arribat a l'edat de la discreció, i ordinàriament se'n reserva la celebració al bisbe, significant així que aquest sagrament referma el vincle eclesial.*

1. Cf. CIC, can. 882. 2. CIC, can. 884, § 2. 3. Cf. CIC, can. 883, § 3.

1319. *Un candidat a la Confirmació que hagi arribat a l'edat de la discreció ha de professar la fe, estar en estat de gràcia, tenir la intenció de rebre el sagrament i estar preparat a assumir el seu paper de deixeble i de testimoni del Crist, en la comunitat eclesial i en les tasques temporals.*

1320. *El ritu essencial de la Confirmació és la unció amb el sant crisma sobre el front del batejat (a l'Orient, també sobre altres òrgans dels sentits), amb la imposició de la mà del ministre i les paraules: «Rep el signe del do de l'Esperit Sant», en el ritu romà; «Segell del do de l'Esperit Sant», en el ritu bizantí.*

1321. *Quan la Confirmació se celebra separada del Baptisme, el seu lligam amb el Baptisme s'expressa, entre altres coses, per la renovació dels compromisos baptismals. La celebració de la Confirmació dintre de l'Eucaristia contribueix a subratllar la unitat dels sagraments de la iniciació cristiana.*

ARTICLE 3 **El sagrament de l'Eucaristia**

1322. La Santa Eucaristia corona la iniciació cristiana. Els qui han estat ele- *1212*
vats a la dignitat del sacerdoci reial pel Baptisme i més profundament configurats al Crist per la Confirmació participen amb tota la comunitat, per mitjà de l'Eucaristia, en el mateix sacrifici del Senyor.

1323. «El nostre Salvador, a l'últim Sopar, la nit en què era lliurat, va establir el sacrifici eucarístic del seu Cos i de la seva Sang, amb el qual havia de perpetuar pels segles el sacrifici de la Creu, fins al seu retorn, deixant així a la seva estimada Esposa, l'Església, el memorial de la seva mort i de la seva
resurrecció; sagrament de pietat, senyal d'unitat, lligam de caritat, convit Pas- *1402*
qual, en el qual es rep el Crist, l'ànima s'omple de gràcia, i se'ns dóna penyora de la glòria futura»[1].

I. L'EUCARISTIA, FONT I CIMAL DE LA VIDA ECLESIAL

1324. L'Eucaristia és «font i cimal de tota la vida cristiana»[2]. «Els altres sa- *864*
graments, així com tots els ministeris eclesials i les tasques apostòliques, estan vinculats a l'Eucaristia i ordenats a ella. Perquè l'Eucaristia conté tot el tresor espiritual de l'Església, que és el Crist mateix, la nostra Pasqua»[3].

1325. «L'Eucaristia significa i realitza la comunió de vida amb Déu i la unitat *775*
del Poble de Déu, per les quals l'Església és ella mateixa. En l'Eucaristia es

1. SC 47. 2. LG 11. 3. PO 5.

troba, a la vegada, la plenitud de l'acció amb què Déu, en el Crist, santifica el món, i del culte que els homes, en l'Esperit Sant, reten al Crist i, per Ell, al Pare»[1].

1090 **1326.** Finalment, per mitjà de la celebració eucarística ens unim ja a la litúrgia del cel i anticipem la vida eterna, quan Déu serà tot en tots[2].

1327. En resum, l'Eucaristia és la síntesi i el summe de la nostra fe: «La
1124 nostra manera de pensar concorda amb l'Eucaristia, i l'Eucaristia, al seu torn, confirma la nostra manera de pensar»[3].

II. COM S'ANOMENA AQUEST SAGRAMENT?

1328. La riquesa inesgotable d'aquest sagrament s'expressa en els diferents noms que li donem. Cada un d'aquests noms n'evoca determinats aspectes. L'anomenem:

2637 *Eucaristia*, perquè és acció de gràcies a Déu. Les paraules *eucharistein* (Lc 22,
1082 19; 1Co 11, 24) i *eulogein* (Mt 26, 26; Mc 14, 22) evoquen les benediccions
1359 jueves que proclamen —sobretot durant els àpats— les obres de Déu: la creació, la redempció i la santificació.

1382 **1329.** *Àpat del Senyor*[4] perquè es tracta de la *Cena* que el Senyor prengué amb els seus deixebles la vigília de la seva passió, i de l'anticipació del *banquet de les noces de l'Anyell*[5] a la Jerusalem celestial.

Fracció del pa, perquè aquest ritu, propi dels àpats jueus, fou utilitzat per Jesús quan beneïa i distribuïa el pa com a cap de taula[6] sobretot en ocasió de l'últim Sopar[7]. A través d'aquest gest, els deixebles El reconeixeran després de la seva resurrecció[8], i amb aquesta expressió els primers cristians designaran les seves reunions eucarístiques[9]. Així ells signifiquen que tots els qui mengen
790 de l'únic pa partit, que és el Crist, entren en comunió amb Ell i formen un sol cos en Ell[10].

1348 *Assemblea eucarística (synaxis)*, perquè l'Eucaristia se celebra en l'assemblea dels fidels, expressió visible de l'Església[11].

1341 **1330.** *Memorial* de la passió i de la resurrecció del Senyor.

Sant Sacrifici, perquè actualitza l'únic sacrifici del Crist Salvador i inclou l'o-
2463 frena de l'Església; o també *sant sacrifici de la missa*, *«sacrifici de lloança»*(He 13, 15)[12], *sacrifici espiritual*[13], *sacrifici pur*[14] *i sant*, ja que completa i supera
614 tots els sacrificis de l'Antiga Aliança.

1. CdR, inst. «Eucharisticum mysterium» 6. 2. Cf. 1Co 15,28. 3. St. Ireneu, haer. 4,18,5. 4. Cf. 1Co 11,20. 5. Cf. Ap 19,9. 6. Cf. Mt 14,19; 15,36; Mc 8,6.19. 7. Cf. Mt 26,26; 1Co 11,24. 8. Cf. Lc 24,13-35. 9. Cf. Ac 2,42.46; 20,7.11. 10. Cf. 1Co 10,16-17. 11. Cf. 1Co 11,17-34. 12. Cf. Sl 116,13.17. 13. Cf. 1Pe 2,5. 14. Cf. Ml 1,11.

Santa i divina litúrgia, perquè tota la litúrgia de l'Església troba el seu centre i la seva expressió més densa en la celebració d'aquest sagrament; en el mateix sentit, se l'anomena, també celebració dels *Sants misteris*. També es parla del *Santíssim Sagrament* perquè és el sagrament dels sagraments. Designem amb *1169*
aquest nom les espècies eucarístiques reservades al sagrari.

1331. *Comunió*, perquè per mitjà d'aquest sagrament ens unim al Crist que ens *950*
fa participants del seu Cos i de la seva Sang a fi de formar un sol cos[1]; també és *948*
anomenat *les coses santes: ta hagia, sancta*[2] —aquest és el sentit primer de la «comunió dels sants» de què parla el Símbol dels apòstols—, *pa dels àngels, pa* *1405*
del cel, medecina d'immortalitat[3], *viàtic...*

1332. *Santa Missa*, perquè la litúrgia en què és acomplert el misteri de la salvació, s'acaba amb el comiat i enviament del fidels (*missio*) per tal que *849*
compleixin la voluntat de Déu en la vida de cada dia.

III. L'EUCARISTIA EN L'ECONOMIA DE LA SALVACIÓ

Els signes del pa i del vi

1333. Al cor de la celebració de l'Eucaristia hi ha el pa i el vi que, per les paraules del Crist i per la invocació de l'Esperit Sant, esdevenen el Cos i la *1350*
Sang del Crist. Fidel a l'ordre del Senyor l'Església continua fent, en memòria d'ell, fins al seu retorn gloriós, allò que Ell va fer la vigília de la seva passió: «Prengué pa...» «Prengué la copa plena de vi...». En esdevenir misteriosament el Cos i la Sang del Crist, els signes del pa i del vi continuen significant també la bondat de la creació. Així, en l'Ofertori, donem gràcies al Creador pel pa i el *1147*
vi[4], fruit «del treball dels homes», però en primer lloc «fruit de la terra» i «de *1148*
la vinya», dons del Creador. L'Església veu en el gest de Melquisedec, rei i sacerdot, que «tragué pa i vi» (Gn 14, 18), una prefiguració de la seva pròpia ofrena[5].

1334. En l'antiga Aliança, el pa i el vi són oferts en sacrifici entre les primí- *1150*
cies de la terra, com a signe de reconeixement al Creador. Però reben també un nou significat en el context de l'Èxode: els pans àzims que Israel menja *1363*
cada any per Pasqua commemoren la pressa de la sortida alliberadora d'Egipte; el record del mannà del desert recordarà sempre a Israel que viu del pa de la Paraula de Déu[6]. Finalment, el pa de cada dia és el fruit de la Terra promesa, penyora de la fidelitat de Déu a les seves promeses. La «copa de benedicció» (1Co 10, 16), al final de l'àpat Pasqual dels jueus, afegeix a l'alegria festiva del vi una dimensió escatològica, la de l'espera messiànica del restabliment de

1. 1Co 10,16-17. 2. Const. Ap. 8,13,12; Didakhé 9,5; 10,6. 3. St. Ignasi d'Antioquia, Eph. 20,2. 4. Cf. Sl 104,13-15. 5. Cf. MR, Cànon Romà 95: «Supra quae». 6. Cf. Dt 8,3.

Jerusalem. Jesús instituí la seva Eucaristia donant un sentit nou i definitiu a la benedicció del pa i de la copa.

1335. Els miracles de la multiplicació dels pans, quan el Senyor digué la
1151 benedicció, partí i distribuí els pans per mitjà dels seus deixebles per tal d'alimentar la gentada, prefiguren la sobreabundància d'aquest únic pa de la seva Eucaristia[1]. El signe de l'aigua convertida en vi a Canà[2] ja anuncia l'Hora de la glorificació de Jesús. Manifesta l'acompliment del banquet de noces en el Regne del Pare, on els fidels beuran el vi novell[3] esdevingut la Sang del Crist.

1336. El primer anunci de l'Eucaristia va dividir els deixebles, així com els va escandalitzar l'anunci de la passió: «És difícil, aquest llenguatge! Qui és capaç d'entendre'l?» (Jn 6, 60). L'Eucaristia i la Creu són pedres d'ensopec. És el mateix misteri, i no cessa de ser motiu de divisió. «I vosaltres també us en voleu anar?» (Jn 6, 67): aquesta pregunta del Senyor ressona a través dels temps, invitació del seu amor a descobrir que només Ell posseeix «les paraules de la vida eterna» (Jn 6, 68) i que acollir en la fe el do de la seva Eucaristia, és
1327 acollir-lo a ell mateix.

La institució de l'Eucaristia

610 **1337.** El Senyor, havent estimat els seus, els estimà fins a la fi. Sabent que havia arribat l'hora de sortir d'aquest món per retornar al seu Pare, mentre sopaven, els rentà els peus i els donà el manament de l'amor[4]. Per tal de deixar-los una penyora d'aquest amor, per no allunyar-se mai dels seus i fer-los participants de la seva Pasqua, instituí l'Eucaristia com a memorial de la seva mort i de la seva resurrecció, i manà als seus apòstols de celebrar-la fins
611 el seu retorn, «tot constituint-los aleshores sacerdots del Nou Testament»[5].

1338. Els tres Evangelis sinòptics i sant Pau ens han transmès el relat de la institució de l'Eucaristia; pel seu cantó, sant Joan reprodueix les paraules de Jesús a la sinagoga de Cafarnaüm, paraules que preparen la institució de l'Eucaristia: el Crist es designa com el pa de vida, baixat del cel[6].

1169 **1339.** Jesús va escollir el temps de Pasqua per acomplir el que havia anunciat a Cafarnaüm: donar als seus deixebles el seu Cos i la seva Sang:

> Va arribar el dia dels Àzims, en què s'havia d'immolar l'anyell Pasqual; i [Jesús] envià Pere i Joan tot dient: «Aneu a preparar-nos l'anyell Pasqual per menjar-

1. Mt 14,13-21; 15,32-39. 2. Jn 2,11. 3. Mc 14,25. 4. Jn 13,1-17 5. Cc. Trento:DS 1740. 6. Cf. Jn 6.

> lo.»(...) Se'n van anar (...) i van preparar el sopar de Pasqua. Quan va arribar l'hora, es posà a taula, i els apòstols amb ell. I els digué: «Desitjava ardentment de menjar aquest sopar de Pasqua amb vosaltres abans de partir; perquè us asseguro que no el menjaré ja més fins que s'acompleixi en el Regne de Déu.» (...) Després prengué pa, va dir l'acció de gràcies, el partí i els el donà tot dient: «Això és el meu cos, que és lliurat per vosaltres. Feu això en recordança meva.» Semblantment la copa, després de sopar, dient: «Aquesta copa és la Nova Aliança en la meva sang, que serà vessada per vosaltres» (Lc 22, 7-20)[1].

1340. En celebrar l'últim Sopar amb els seus apòstols en el curs de l'àpat *1151*
Pasqual, Jesús va donar el seu sentit definitiu a la Pasqua jueva. En efecte, el pas de Jesús al seu Pare per la seva mort i la seva resurrecció, la Pasqua nova, és anticipada en la Cena i celebrada en l'Eucaristia que acompleix la Pasqua jueva
i anticipa la Pasqua final de l'Església en la glòria del Regne. *677*

«Feu això, que és el meu memorial»

1341. El manament de Jesús de repetir els seus gestos i les seves paraules *611*
«fins que Ell vingui», no demana solament recordar-se de Jesús i del que Ell va
fer. Es refereix a la celebració litúrgica, pels apòstols i els seus successors, del *1363*
memorial del Crist, de la seva vida, la seva mort, la seva resurrecció i la seva intercessió davant del Pare.

1342. Des del començament, l'Església ha estat fidel a l'ordre del Senyor. De *2624*
l'Església de Jerusalem, es diu:

> I prenien part amb assiduïtat en l'ensenyament dels apòstols, en la distribució d'almoines, en la fracció del pa i en les pregàries.(...) Cada dia assistien unànimament al temple, i a casa partien el pa i prenien l'aliment amb joia i simplicitat de cor (Ac 2, 42.46).

1343. Era sobretot «el primer dia de la setmana», és a dir, el dia del diumen- *1166, 2177*
ge, el dia de la Resurrecció de Jesús, quan els cristians es reunien «per a la fracció del pa» (Ac 20, 7). Des d'aquells temps fins als nostres dies la celebració de l'Eucaristia s'ha perpetuat, de manera que avui la trobem arreu en l'Església, amb la mateixa estructura fonamental. Continua essent el centre de la vida de l'Església.

1344. Així de celebració en celebració, anunciant el misteri Pasqual de Jesús *1404*
«fins que Ell vingui» (1Co 11, 26), el Poble de Déu peregrinant «avança per la

1. Cf. Mt 26,17-29; Mc 14,12-25; 1Co 11,23-26.

porta estreta de la Creu»[1] vers el banquet celestial, quan tots els elegits s'asseuran a la taula del Regne.

IV. LA CELEBRACIÓ LITÚRGICA DE L'EUCARISTIA

La missa de tots els segles

1345. Des del segle II, tenim el testimoniatge de sant Justí Màrtir sobre les grans línies del desenrotllament de la celebració eucarística. S'han mantingut les mateixes fins als nostres dies en totes les grans famílies litúrgiques. Mireu el que escriu, vers l'any 155, per tal d'explicar a l'emperador pagà Antoní Pius (138-161) el que fan els cristians:

> El dia anomenat del sol, se celebra una reunió en el mateix lloc de tots els que viuen a les ciutats o al camp, i s'hi llegeixen, en la mesura que el temps ho permet, les memòries dels apòstols i els escrits dels profetes.
>
> Després que el lector ha acabat, el president pren la paraula i ens exhorta i invita a imitar aquests bells exemples.
>
> Tot seguit ens aixequem plegats i elevem les nostres pregàries per nosaltres mateixos (...) i per tots els altres, dispersos per tot el món, a fi que siguem trobats justos per la nostra vida i les nostres accions i fidels als manaments, i obtinguem així la salvació eterna.
>
> Un cop acabades les pregàries, ens donem mútuament un bes.
>
> Tot seguit, es presenta al qui presideix els germans pa i una copa amb aigua i vi barrejats.
>
> Ell els pren i fa pujar lloances i glòria al Pare de l'univers, pel nom del Fill i de l'Esperit Sant i fa una llarga acció de gràcies (en grec: *eucharistian*) per haver-nos considerat dignes d'aquests dons.
>
> Quan el president ha acabat les pregàries i l'acció de gràcies, tot el poble present aclama dient: Amén.
>
> I un cop el president ha fet l'acció de gràcies i el poble ha fet l'aclamació, els qui entre nosaltres s'anomenen diaques distribueixen a cada un dels assistents part del pa i del vi i de l'aigua «eucaristitzats» i també en porten als absents[2].

1346. La litúrgia de l'Eucaristia es desplega d'acord amb una estructura fonamental que s'ha conservat a través dels segles fins als nostres dies. Es desplega en dos grans moments que formen una unitat bàsica:
— la reunió, la *litúrgia de la Paraula*, amb les lectures, l'homilia i la pregària universal;

1. AG 1. 2. St. Justí, apol. 1,65 [el text entre claudàtors és del cap. 67].

— la *litúrgia eucarística*, amb la presentació del pa i del vi, l'acció de gràcies consecratòria i la comunió.

Litúrgia de la Paraula i litúrgia eucarística formen conjuntament «un sol i idèntic acte de culte»[1]; efectivament, la taula parada per a nosaltres en l'Euca- *103*
ristia és a la vegada la de la Paraula de Déu i la del Cos del Senyor[2].

1347. ¿No és aquesta la mateixa dinàmica de l'àpat Pasqual de Jesús ressuscitat amb els seus deixebles? Tot fent camí, els explicava les Escriptures i, després, posant-se a taula amb ells, «prengué el pa, digué la benedicció, el partí i els el donà»[3].

La dinàmica de la celebració

1348. *Tots es reuneixen.* Els cristians acudeixen a un mateix lloc per a l'as-
semblea litúrgica. Al capdavant de tots, el Crist mateix, que és l'actor principal *1140*
de l'Eucaristia. Ell és el gran sacerdot de la Nova Aliança. Ell mateix presideix invisiblement tota celebració eucarística. Només pel fet de representar-lo, el bisbe o el prevere (actuant *en la persona del Crist Cap*) presideix l'assemblea,
pren la paraula després de les lectures, rep les ofrenes i diu la pregària euca- *1548*
rística. *Tots* tenen la seva part activa en la celebració, cadascú a la seva manera: els lectors, els qui presenten les ofrenes, els qui distribueixen la comunió, i el poble tot sencer amb l'Amén que manifesta la participació.

1349. La *litúrgia de la Paraula* inclou «els escrits dels profetes», és a dir, *1184*
l'Antic Testament, i «les memòries dels apòstols», és a dir, les seves epístoles i els Evangelis; després de l'homilia que exhorta a acollir aquesta Paraula com allò que realment és, Paraula de Déu[4], i a posar-la en pràctica, vénen les intercessions per tots els homes, segons la frase de l'Apòstol: «Recomano, doncs, primer de tot, que es facin pregàries, oracions, súpliques, accions de gràcies per tots els homes, pels reis i per tots els constituïts en dignitat» (1Tm 2, 1-2).

1350. La *presentació de les ofrenes* (l'ofertori): aleshores són presentades, de vegades en processó, el pa i el vi a l'altar, els quals seran oferts pel sacerdot en nom del Crist en el sacrifici eucarístic, on es convertiran en el cos i la sang del Crist. És el mateix gest del Crist al darrer Sopar, «prenent pa i una copa».
«Únicament l'Església ofereix aquesta oblació pura al Creador, en oferir-li *1359*
amb acció de gràcies allò que procedeix de la seva creació»[5]. La presentació
de les ofrenes a l'altar recull el gest de Melquisedec i posa els dons del Crea- *614*

1. SC 56. 2. Cf. DV 21. 3. Cf. Lc 24, 13-35. 4. Cf. 1Te 2,13. 5. St. Ireneu, haer. 4,18,4; cf.Ml 1,11.

dor en les mans del Crist. Ell, en el seu sacrifici, duu a la perfecció tots els intents humans d'oferir sacrificis.

1351. Des del començament, els cristians presenten, amb el pa i el vi per a
1397 l'Eucaristia, els seus dons per compartir-los amb els qui en tenen necessitat. Aquest costum de la *col·lecta*[1], sempre actual, s'inspira en l'exemple del Crist
2186 que es va fer pobre per a enriquir-nos[2]:

> Els rics donen voluntàriament la quantitat que volen, i el que es recull es posa en mans del qui presideix, perquè ell ajudi els orfes, les viudes, els qui passen necessitat per malaltia o per altres motius; també en ajuda dels presos, dels forasters que vénen de lluny, i perquè tingui cura, en una paraula, de tots els indigents[3].

1352. L'*anàfora*: amb la pregària eucarística, pregària d'acció de gràcies i de consagració, arribem al cor i al cimal de la celebració:

> En el *prefaci* l'Església dóna gràcies al Pare, pel Crist, en l'Esperit Sant, per la creació, la redempció i la santificació. Tota la comunitat s'ajunta aleshores a la lloança incessant que l'Església celestial, els àngels i tots els sants, canten a
> 559 Déu tres vegades Sant.

1105 **1353.** En l'*epiclesi* demana al Pare que enviï el seu Esperit Sant (o la potència de la seva benedicció[4]) sobre el pa i el vi, per tal que esdevinguin, pel seu poder, el Cos i la Sang de Jesucrist, i que els qui participen en l'Eucaristia siguin un sol cos i un sol esperit (algunes tradicions litúrgiques situen l'epiclesi després de l'anamnesi).

> En el *relat de la institució* la força de les paraules i de l'acció del Crist, i el
> 1375 poder de l'Esperit Sant, fan sacramentalment presents sota les espècies del pa i del vi el seu Cos i la seva Sang, el seu sacrifici ofert en la Creu una vegada per sempre.

1354. En l'*anamnesi* que segueix, l'Església fa memòria de la passió, de la resurrec-
1103 ció i del retorn gloriós de Jesucrist; presenta al Pare l'ofrena del seu Fill que ens reconcilia amb Ell.

> En les *intercessions*, l'Església expressa que l'Eucaristia se celebra en comunió
> 954 amb tota l'Església del cel i de la terra, dels vius i dels difunts, i en la comunió amb els pastors de l'Església, el Papa, el bisbe de la diòcesi, el seu presbiteri i els diaques, i tots els bisbes del món sencer amb les seves Esglésies.

1382 **1355.** En la *comunió*, precedida de la pregària del Senyor i de la fracció del pa, els fidels reben «el pa del cel» i «la copa de la salvació», el Cos i la Sang del Crist que s'ha lliurat «per la vida del món» (Jo 6, 51):

> Perquè aquest pa i aquest vi han estat, segons l'expressió antiga, «eucaristit-
> 1327 zats», «anomenem aquest aliment *Eucaristia* i ningú no hi pot prendre part si

1. Cf. 1Co 16,1. 2. Cf. 2Co 8,9. 3. St. Justí, apol. 1,67,6. 4. Cf. MR, Cànon Romà 90.

no creu en la veritat del que nosaltres ensenyem, si no ha rebut el bany per al perdó dels pecats i el nou naixement, i si no viu segons els manaments del Crist»[1].

V. EL SACRIFICI SACRAMENTAL: ACCIÓ DE GRÀCIES, MEMORIAL, PRESÈNCIA

1356. Si els cristians celebren l'Eucaristia des dels orígens, i d'una manera que, substancialment, no ha canviat a través de la gran diversitat de les èpoques i de les litúrgies, és perquè ens sabem vinculats per l'ordre del Senyor, donada la vigília de la seva passió: «Feu això, que és el meu memorial» (1Co 11, 24-25).

1357. Nosaltres complim aquesta ordre del Senyor celebrant el *memorial del seu sacrifici*. Fent això, *oferim al Pare* el que Ell mateix ens ha donat: els dons de la seva creació, el pa i el vi, convertits, pel poder de l'Esperit Sant i per les paraules del Crist, en el Cos i la Sang del Crist: d'aquesta manera el Crist es fa realment i misteriosament *present*.

1358. Cal, doncs, que considerem l'Eucaristia:

— com a acció de gràcies i lloança al *Pare*;
— com a memorial sacrificial del *Crist* i del seu Cos;
— com a presència del Crist pel poder de la seva Paraula i del seu *Esperit*.

L'acció de gràcies i la lloança al Pare

1359. L'Eucaristia, sagrament de la nostra salvació realitzada pel Crist a la Creu, és també un sacrifici de lloança en acció de gràcies per l'obra de la creació. En el sacrifici eucarístic, tota la creació estimada per Déu és presenta- *293*
da al Pare a través de la mort i la resurrecció del Crist. Per Ell, l'Església pot oferir el sacrifici de lloança en acció de gràcies per tot el que Déu ha fet de bo, bell i just en la creació i en la humanitat.

1360. L'Eucaristia és un sacrifici d'acció de gràcies al Pare, una benedicció per la qual l'Església expressa el seu reconeixement a Déu per tots els seus *1083*
beneficis, per tot el que Ell ha fet en la creació, la redempció i la santificació. Eucaristia significa en primer lloc «acció de gràcies».

1361. L'Eucaristia és també el sacrifici de lloança pel qual l'Església canta la Glòria de Déu en nom de tota la creació. Aquest sacrifici de lloança únicament *294*
és possible a través del Crist: Ell uneix els fidels a la seva persona, a la seva lloança i a la seva intercessió, de manera que el sacrifici de lloança al Pare és ofert *pel* Crist i *amb* Ell a fi d'ésser acceptat *en* Ell.

1. St. Justí, apol. 1,66,1-2.

El memorial sacrificial del Crist i del seu Cos, l'Església

1362. L'Eucaristia és el memorial de la Pasqua del Crist, l'actualització i l'ofrena sacramental del seu únic sacrifici, en la litúrgia de l'Església que és el seu Cos. En totes les pregàries eucarístiques trobem, després de les seves paraules
1103 de la institució, una pregària anomenada *anamnesi* o memorial.

1099 **1363.** En el sentit de la Sagrada Escriptura *el memorial* no és solament el record dels esdeveniments del passat, sinó la proclamació de les meravelles que Déu ha dut a terme per als homes[1]. En la celebració litúrgica d'aquests esdeveniments, aquests es fan d'alguna manera presents i actuals. És així com Israel comprèn el seu alliberament d'Egipte: cada vegada que se celebra la Pasqua, els fets de l'Èxode es fan presents a la memòria dels creients per tal que hi conformin la seva vida.

1364. El memorial pren un sentit nou en el Nou Testament. Quan l'Església
611 celebra l'Eucaristia, fa memòria de la Pasqua del Crist, i aquesta esdevé present: el sacrifici que el Crist va oferir una vegada per totes a la Creu roman
1085 sempre actual[2]: «Cada cop que se celebra a l'altar el sacrifici de la Creu, on «fou immolat el Crist, la nostra Pasqua» (1Co 5, 7), es fa present l'obra de la nostra redempció»[3].

1365. Essent memorial de la Pasqua del Crist, *l'Eucaristia és també un sacrifici.* El caràcter sacrificial de l'Eucaristia es manifesta en les paraules mateixes
2100 de la institució: «Això és el meu Cos que és lliurat per vosaltres» i «Aquesta copa és la nova aliança en la meva sang, que és vessada per vosaltres»(Lc 22, 19-20). En l'Eucaristia el Crist dóna aquell mateix cos que lliurà per nosaltres
1846 en la Creu, la mateixa sang que vessà «per una multitud en remissió dels pecats» (Mt 26, 28).

613 **1366.** L'Eucaristia és, doncs, un sacrifici perquè *representa* (fa present) el sacrifici de la Creu, perquè n'és el *memorial* i perquè n'*aplica* el fruit:

> [Crist], el Déu i Senyor nostre, s'oferí Ell mateix a Déu Pare una vegada per totes, morint com a intercessor a l'altar de la Creu, per tal de realitzar per a ells (els homes) una redempció eterna. Tanmateix, com que la seva mort no havia d'extingir el seu sacerdoci (He 7, 24.27), a l'últim Sopar, «la nit que havia de ser lliurat» (1Co 11, 23), volgué deixar a l'Església, la seva Esposa estimada, un sacrifici visible (tal com ho reclama la naturalesa humana), en el qual seria representat el sacrifici cruent que anava a dur a terme una sola vegada a la Creu, la memòria

1. Cf. Ex 13,3. 2. Cf. He 7,25-27. 3. LG 3.

> del qual es perpetuaria fins a la fi dels segles (1Co 11, 23) i la virtut salvadora del qual s'aplicaria a la redempció dels pecats que cometem cada dia[1].

1367. El sacrifici del Crist i el sacrifici de l'Eucaristia són *un únic sacrifici*: «La víctima és una sola i la mateixa: el que ara s'ofereix pel ministeri dels *1545*
sacerdots és el mateix que s'oferí a la Creu; només és diferent la manera d'oferir-se»[2]: «I ja que aquest sacrifici diví, que té lloc en la missa, es conté i s'immola incruentament el mateix Crist que "s'oferí un cop de manera cruenta" a l'altar de la Creu; ...aquest sacrifici [és] veritablement propiciatori»[3].

1368. *L'Eucaristia és igualment el sacrifici de l'Església.* L'Església, que és el Cos del Crist, participa en l'ofrena del seu Cap. Amb Ell, ella mateixa s'ofereix *618*
tota sencera. S'uneix a la seva intercessió davant del Pare per tots els homes. En l'Eucaristia, el sacrifici del Crist també esdevé el sacrifici dels membres del seu Cos. La vida dels fidels, la seva lloança, el seu sofriment, la seva pregària, els *2031*
seus treballs, s'uneixen als del Crist i a la seva ofrena total, i adquireixen així un nou valor. El sacrifici del Crist, present a l'altar, dóna a totes les generacions de *1109*
cristians la possibilitat d'unir-se a la seva ofrena.

> A les catacumbes, l'Església és representada com una dona en oració, amb els braços àmpliament oberts en actitud de pregària. Així com el Crist estengué els braços a la Creu, l'Església, per Ell, amb Ell i en Ell s'ofereix i intercedeix per tots els homes.

1369. *Tota l'Església s'uneix a l'ofrena i a la intercessió del Crist.* Encarregat del ministeri de Pere en l'Església, el *Papa* s'associa a tota celebració de l'Eu- *834, 882*
caristia en la qual és anomenat com a signe i servidor de la unitat de l'Església Universal. El *bisbe* del lloc és sempre responsable de l'Eucaristia, fins i tot *1561*
quan és presidida per un *prevere*; el seu nom hi és pronunciat per significar la seva presidència de l'Església particular, enmig del presbiteri i amb l'assistèn- *1566*
cia dels *diaques*. La comunitat intercedeix també per tots els ministres que, per ella i amb ella, ofereixen el sacrifici eucarístic:

> Que sols sigui considerada legítima l'Eucaristia que es fa sota la presidència del bisbe o d'aquell a qui ell n'hagi donat l'encàrrec[4].
>
> Pel ministeri dels preveres, s'acompleix el sacrifici espiritual dels cristians juntament amb el sacrifici del Crist, l'únic Mitjancer, que s'ofereix per les seves mans incruentament i sacramentalment en l'Eucaristia, en nom de tota l'Església, fins que torni el Senyor[5].

1370. A l'ofrena del Crist, s'hi uneixen no solament els membres que són *956*
encara a la terra, sinó també els qui ja són *a la glòria del cel*: en comunió amb la santíssima Verge Maria i fent memòria d'ella, així com també de tots els *969*

1. Cc. Trento: DS 1740. 2. Cc. Trento: DS 1743. 3. Ibid. 4. St. Ignasi d'Antioquia, smyrn. 8,1. 5. PO 2.

sants i totes les santes, l'Església ofereix el sacrifici eucarístic. En l'Eucaristia l'Església, amb Maria, es troba com al peu de la creu, unida a l'ofrena i a la intercessió del Crist.

958, 1689 **1371.** El sacrifici eucarístic és ofert també *pels fidels difunts* «que han mort
1032 en el Crist i encara no estan plenament purificats»[1], perquè puguin entrar en la llum i la pau del Crist:

> «Sepulteu aquest cos onsevulla: no us amoïneu gens per tenirne cura; tot allò que us demano és que us recordeu de mi, onsevulla que sigueu, davant l'altar del Senyor»[2].
>
> Després preguem [en l'anàfora] pels sants pares i bisbes difunts i, en general, per tots els nostres difunts, creient que farà gran profit a les ànimes per les quals oferim la nostra pregària mentre és present la santa i estremidora víctima. (...) En presentar a Déu les nostres pregàries pels difunts, malgrat que fossin pecadors, no teixim una corona, oferim el Crist, sacrificat pels nostres pecats, i propiciem el Déu clementíssim a favor d'ells i a favor nostre[3].

1372. Sant Agustí va resumir admirablement aquesta doctrina que ens incita
1140 a una participació cada cop més completa en el sacrifici del nostre Redemptor que celebrem en l'Eucaristia:

> Tota la ciutat redimida, és a dir, l'assemblea i la societat dels sants, és oferta a Déu com un sacrifici universal pel Gran Sacerdot que, en forma d'esclau, ha arribat a l'extrem d'oferir-se per nosaltres en la seva passió, per fer de nosaltres el cos d'un Cap tan excel·lent. (...) Aquest és el sacrifici dels cristians: «Essent molts, formar un sol cos en el Crist» (Rm 12, 5). I aquest sacrifici, l'Església no cessa de reproduir-lo en el sagrament de l'altar ben conegut pels fidels, en el qual li és mostrat que en allò que ofereix, ella mateixa és oferta[4].

La presència del Crist pel poder de la seva Paraula i de l'Esperit Sant

1373. «El Crist Jesús, el qui va morir, més ben dit, el qui fou ressuscitat, el qui està a la dreta de Déu, el mateix que intercedeix per nosaltres» (Rm 8, 34) és present de moltes maneres en la seva Església[5]: en la seva Paraula, en la pregària de l'Església, «on n'hi ha dos o tres de reunits en el meu nom» (Mt 18, 20), en els pobres, els malalts, els presos (Mt 25, 31-46), en els sagraments
1088 dels quals és l'autor, en el sacrifici de la missa i en la persona del ministre. Però *sobretot* és present *sota les espècies eucarístiques*»[6].

1374. El mode de presència del Crist sota les espècies eucarístiques és únic. Eleva l'Eucaristia per damunt de tots els sagraments i en fa «com la perfecció
1211 de la vida espiritual i el terme al qual tendeixen tots els sagraments»[7]. En el

1. Cc. Trento: DS 1743. 2. Sta. Mònica, abans de morir, a sant Agustí i al seu germà; conf. 9,11,27. 3. St. Ciril de Jerusalem, catech. myst. 5,9.10. 4. Civ. 10,6. 5. Cf. LG 48. 6. SC 7. 7. St. Tomàs d'Aquino, s.th. 3,73,3.

santíssim sagrament de l'Eucaristia «es contenen *veritablement, realment i substancialment* el Cos i la Sang juntament amb l'ànima i la divinitat de nostre Senyor Jesucrist, i, per tant, *el Crist tot sencer*»[1]. «Aquesta presència s'anomena «real», no en exclusivitat, com si les altres presències no fossin «reals», sinó per excel·lència, ja que és *substancial* i per ella el Crist, Déu i home, es fa present tot sencer»[2].

1375. El Crist es fa present en aquest sagrament per la *conversió* del pa i del vi en el Cos i Sang del Crist. Els Pares de l'Església han afirmat fermament la fe de l'Església en l'eficàcia de la Paraula del Crist i de l'acció de l'Esperit Sant per *1105*
realitzar aquesta conversió. Així, sant Joan Crisòstom declara:

> No és un home el qui fa que les coses ofertes esdevinguin Cos i Sang del Crist, sinó el mateix Crist que per nosaltres fou crucificat. El sacerdot, figura del Crist, diu aquelles paraules, però la seva eficàcia i la gràcia són de Déu: *Això és* *1128*
> *el meu Cos*, diu Ell. Aquestes paraules transformen les coses ofertes[3].

I sant Ambròs diu sobre aquesta conversió:

> Estiguem ben segurs que això no és allò que ha format la natura, sinó allò que la benedicció ha consagrat i que la força de la benedicció és superior a la de la natura, car amb la benedicció fins la mateixa natura es canvia (...). La paraula *298*
> del Crist, que pogué fer del no-res allò que no existia, ¿no podrà canviar les coses existents en allò que encara no eren? No és pas menys donar a les coses la seva primera natura que canviar-los-la[4].

1376. El Concili de Trento resumeix la fe catòlica declarant: «Com que el Crist, el nostre Redemptor, digué que era veritablement el seu Cos allò que oferia sota l'aparença de pa, l'Església sempre ha tingut la convicció, i ara ho torna a declarar en aquest sant Concili: per la consagració del pa i del vi es realitza la conversió de tota la substància del pa en la substància del Cos del Crist Senyor nostre, i de tota la substància del vi en la substància de la seva Sang. Aquesta conversió, l'Església catòlica sempre l'ha anomenada, amb justesa i exactitud, *transsubstanciació*»[5].

1377. La presència eucarística del Crist comença en el moment de la consagració i dura tant com les espècies eucarístiques subsisteixen. El Crist tot sencer és present en cada una de les espècies i tot sencer en cada una de les seves parts, de manera que la fracció del pa no parteix pas el Crist[6].

1378. *El culte de l'Eucaristia.* En la litúrgia de la missa, expressem la nostra *1178*
fe en la presència real del Crist sota les espècies del pa i del vi, entre altres coses, agenollant-nos o inclinant-nos profundament en senyal d'adoració del

1. Cf. Cc. Trento: DS 1651. 2. MF 39. 3. Prod. Jud. 1,6. 4. Myst. 9,50,52. 5. DS 1642. 6. Cf. Cc. Trento: DS 1641.

Senyor. «L'Església catòlica ha tributat i continua tributant aquest culte d'ado-
103, 2628 ració que és degut al sagrament de l'Eucaristia no solament durant la missa,
sinó també fora de la seva celebració: conservant amb el més gran respecte les
hòsties consagrades, presentant-les als fidels perquè les venerin solemnement
i portant-les en processó»[1].

1379. La santa reserva (sagrari) estava destinada inicialment a guardar amb dignitat
1183 l'Eucaristia perquè pogués ser portada als malalts i als absents fora de la missa. Per
l'aprofundiment de la fe en la presència real del Crist en la seva Eucaristia, l'Església
adquirí consciència del sentit de l'adoració silenciosa del Senyor present sota les espè-
2691 cies eucarístiques. Per això, el sagrari ha de col·locar-se en un indret de l'església
particularment digne; i ha d'ésser construït de tal manera que destaqui i manifesti la
veritat de la presència real del Crist en el santíssim sagrament.

1380. És molt convenient que el Crist hagi volgut seguir present en la seva
Església d'aquesta manera única. Ja que el Crist anava a abandonar els seus
669 sota la seva forma visible, volgué donar-nos la seva presència sacramental ja
que anava a oferir-se a la Creu per salvar-nos, volgué que tinguéssim el memo-
rial de l'amor amb què ens estimà «fins a la fi» (Jn 13, 1), fins al do de la seva
vida. En efecte, en la seva presència eucarística, segueix misteriosament enmig
478 nostre com aquell qui ens ha estimat i s'ha lliurat per nosaltres[2], i ho fa sota els
signes que expressen i comuniquen aquest amor:

> L'Església i el món tenen una gran necessitat del culte eucarístic. Jesús ens
> espera en aquest sagrament de l'amor. No escatimem temps per a anar a tro-
> 2715 bar-Lo en l'adoració, en la contemplació plena de fe i oberta a reparar les
> greus faltes i els delictes del món. Que la nostra adoració no cessi mai[3].

1381. «La presència del veritable Cos del Crist i de la veritable Sang del Crist
en aquest sagrament «no es capta pels sentits, diu sant Tomàs, sinó *únicament*
156 *per la fe*, la qual recolza en l'autoritat de Déu». Per això, comentant el text de
sant Lluc 22, 19: «Això és el meu Cos, que és lliurat per vosaltres», sant Ciril
declara: «No et preguntis si això és veritat; més aviat acull amb fe les paraules
215 del Senyor, perquè Ell, que és la Veritat, no ment pas«»[4]:

> Devot a Vós adoro, Deïtat latent,
> sota d'aquests signes verament present;
> el meu cor, per vostre, tot ell s'ofereix,
> perquè, contemplant-vos, tot ell defalleix.
> A gust, vista i tacte amagat resteu,
> però, amb sols l'oïda, segur l'home creu,
> crec tot ço que el vostre Verb ens ha parlat,
> cap paraula d'altre no és més veritat.

1. MF 56. 2. Cf. Ga 2,20. 3. Joan Pau II, 1. «Dominicae cenae» 3. 4. Tomàs d'A., s.th. 3,75,1 citat per Pau VI, MF 1.

VI. EL BANQUET PASQUAL

1382. La missa és a la vegada i inseparablement el memorial sacrificial en el qual es perpetua el sacrifici de la Creu, i el banquet sagrat de la comunió amb el Cos i la Sang del Senyor. Però la celebració del sacrifici eucarístic s'orienta totalment a la unió íntima dels fidels amb el Crist per la comunió. Combregar *950*
és rebre el Crist mateix que s'ofereix per nosaltres.

1383. *L'altar*, al voltant del qual l'Església s'aplega en la celebració de l'Euca- *1182*
ristia, representa els dos aspectes d'un mateix misteri: l'altar del sacrifici i la taula del Senyor, i això, tant com l'altar cristià és el símbol del Crist mateix, present enmig de l'assemblea dels seus fidels, a la vegada com la víctima oferta per la nostra reconciliació i com aliment celestial que es dóna a nosaltres. «Què és, en efecte, l'altar del Crist sinó la forma del cos del Crist?», diu sant Ambròs[1], i, en un altre lloc: «L'altar representa el Cos [del Crist], i el Cos del Crist és sobre l'altar»[2]. La litúrgia expressa aquesta unitat del sacrifici i de la comunió en nombroses pregàries. Així, l'Església de Roma prega en la seva anàfora:

> Us supliquem humilment, Déu totpoderós, que feu portar la nostra ofrena per mans del vostre àngel a l'altar del cel, a la presència de la vostra majestat, a fi que tots els qui, en participar d'aquest altar, rebrem el Cos i la Sang del vostre Fill, siguem omplerts de la vostra gràcia i de totes les benediccions del cel.

«Preneu i mengeu-ne tots»: la comunió

1384. El Senyor ens adreça una invitació apressant a rebre'l en el sagrament *2835*
de l'Eucaristia: «Us ho ben asseguro: si no mengeu la Carn del Fill de l'home i no beveu la seva Sang, no tindreu vida en vosaltres» (Jn 6, 53).

1385. Per tal de respondre a aquesta invitació, ens hem de *preparar* a aquest moment tan gran i tan sant. Sant Pau ens exhorta a un examen de consciència: «Qui mengi el pa o begui la copa del Senyor indignament haurà de donar compte del Cos i de la Sang del Senyor. Que cadascú, doncs, s'examini primer a si mateix, i llavors podrà menjar del pa i beure de la copa; perquè qui en menja i en beu, sense tenir en compte el Cos, menja i beu la pròpia condemna» (1Co 11, 27-29). El qui és conscient d'un pecat greu ha de rebre el sagra- *1457*
ment de la Reconciliació abans d'acostar-se a la comunió.

1386. Davant la grandesa d'aquest sagrament, el fidel no pot fer altra cosa que repetir, amb humilitat i amb una fe ardent, les paraules del Centurió[3]:

1. Sacr. 5,7. 2. Sacr. 4,7. 3. Mt 8,8.

«Senyor, no sóc digne que entreu a casa meva; digueu-ho només de paraula, i serà salva la meva ànima». I en la Divina litúrgia de sant Joan Crisòstom, els fidels preguen en el mateix esperit:

> Admeteu-me avui, oh Fill de Déu, a participar del vostre sopar místic. No
> 732 revelaré el Misteri als vostres enemics, ni Us donaré el bes de Judes; sinó que com el lladre Us imploro: Recordeu-Vos de mi, Senyor, en el vostre Regne.

1387. Per a preparar-se com cal a rebre aquest sagrament, els fidels observaran el
2043 dejuni prescrit en la seva Església[1]. L'actitud corporal (gestos, vestit) traduirà el respecte, la solemnitat, l'alegria d'aquest moment en què el Crist es fa hoste nostre.

1388. És conforme al sentit mateix de l'Eucaristia que els fidels, si tenen les disposicions requerides[2], combreguin quan participen en la missa[3]: «És vivament recomanada aquella participació més perfecta en la missa en què els fidels, després de la comunió del sacerdot, reben del mateix sacrifici del Cos del Senyor»[4].

2042 **1389.** L'Església obliga els fidels a participar els diumenges i dies festius en la divina litúrgia[5] i a rebre almenys un cop l'any l'Eucaristia, si és possible en el temps Pasqual[6], preparats pel sagrament de la Reconciliació. Però l'Església recomana vivament als fidels que rebin la santa Eucaristia els diumen-
2837 ges i dies de festa, o més sovint encara, fins i tot cada dia.

1390. Gràcies a la presència sacramental del Crist sota cada una de les espècies, la comunió només amb l'espècie del pa permet de rebre tot el fruit de gràcia de l'Eucaristia. Per raons pastorals, aquesta manera de combregar s'establí legítimament com la més habitual en el ritu llatí. «La santa comunió realitza amb més plenitud la seva forma de signe quan es fa sota totes dues espècies. Perquè en aquesta forma és com es manifesta més perfectament el signe del banquet eucarístic»[7]. És la forma habitual de combregar en els ritus orientals.

Els fruits de la comunió

1391. *La comunió fa créixer la nostra unió amb el Crist.* Rebre l'Eucaristia
460 en la comunió porta com a fruit principal la unió íntima amb Jesucrist. El Senyor diu: «Qui menja la meva Carn i beu la meva Sang està en Mi, i Jo, en ell» (Jn 6, 56). La vida en el Crist troba el seu fonament en el banquet eucarístic: «Així com Jo, enviat pel Pare que viu, visc pel Pare, així qui em menja a mi
521 viurà a causa de mi» (Jn 6, 57):

1. Cf. CIC, can. 919. 2. Cf. CIC, can. 916. 3. Cf. CIC, can. 917. Els fidels, el mateix dia, poden rebre la Santíssima Eucaristia, només una segona vegada. 4. SC 55. 5. Cf. OE 15. 6. Cf. CIC, can. 920. 7. IGMR 240.

> Quan, en les festes del Senyor, els fidels reben el Cos del Fill, proclamen els uns als altres la Bona Nova que les arres de la vida han estat donades, com quan l'àngel digué a Maria de Magdala: «Crist ha ressuscitat!» Ara també la vida i la resurrecció són donades a qui rep el Crist[1].

1392. Allò que l'aliment material produeix en la nostra vida corporal, la co- *1212*
munió ho realitza, d'una manera admirable, en la nostra vida espiritual. La comunió amb la carn del Crist ressuscitat, «vivificada i que vivifica per l'Esperit Sant«[2], conserva, augmenta i renova la vida de gràcia rebuda en el Baptisme. Aquest creixement de la vida cristiana té necessitat de ser alimentat per la comunió eucarística, pa del nostre pelegrinatge, fins al moment de la mort, en
què se'ns donarà com a viàtic. *1524*

1393. *La comunió ens separa del pecat*. El Cos del Crist que rebem en la comunió és «entregat per nosaltres», i la Sang que bevem és «vessada per
nosaltres i per tots els homes en remissió dels pecats». Per això l'Eucaristia no *613*
pot unir-nos amb el Crist sense purificar-nos al mateix temps dels pecats comesos i preservar-nos dels pecats futurs:

> «Cada vegada que El rebem, anunciem la mort del Senyor» (1Co 11,26). Si anunciem la mort del Senyor, anunciem la remissió dels pecats. Si, cada vegada que es vessa la seva Sang, es vessa per a remissió dels pecats, he de rebre-la sempre, per tal que sempre em perdoni els pecats. Com que sempre peco, sempre he de tenir un remei [3].

1394. Així com l'aliment corporal serveix per restaurar la pèrdua de les for-
ces, l'Eucaristia enforteix la caritat que, en la vida de cada dia, tendeix a afeblir- *1863*
se; i aquesta caritat vivificada *esborra els pecats venials*[4]. Donant-se a nosaltres, el Crist revifa el nostre amor i ens fa capaços de trencar els lligams desorde-
nats a les criatures i d'arrelar-nos en ell: *1436*

> El Crist morí per nosaltres per amor; per això, quan fem memòria de la seva mort en el moment del sacrifici, demanem que ens sigui donat l'amor per la vinguda de l'Esperit Sant; demanem humilment que, en virtut de l'amor pel qual el Crist volgué morir per nosaltres, també nosaltres, en rebre la gràcia de l'Esperit Sant, puguem considerar el món com a crucificat per a nosaltres, i nosaltres, crucificats per al món. (...) Havent rebut el do de l'amor, morim al pecat i visquem per a Déu [5].

1395. Per la mateixa caritat que inflama en nosaltres, l'Eucaristia ens *preserva*
dels pecats mortals futurs. Com més participem en la vida del Crist i més *1855*
progressem en la seva amistat, més difícil ens serà trencar amb Ell pel pecat mortal. L'Eucaristia no està ordenada al perdó dels pecats mortals. Això és

1. Fanqît, Ofici siríac d'Antioquia, vol. 1, Com. 237a-b. 2. PO 5. 3. St. Ambròs, sacr. 4,28. 4. Cc. Trento: DS 1638. 5. St. Fulgenci de Ruspe, fab. 28,16-19.

1446 propi del sagrament de la Reconciliació. El que és propi de l'Eucaristia és de ser el sagrament dels qui estan en la plena comunió de l'Església.

1118 **1396.** *La unitat del Cos místic: l'Eucaristia fa l'Església.* Els qui reben l'Eucaristia s'uneixen més estretament al Crist. Per això, el Crist els uneix a tots els fidels en un sol cos: l'Església. La comunió renova, enforteix, aprofundeix aquesta incorporació a l'Església ja realitzada pel Baptisme. En el Baptisme,
1267 vam ser cridats a formar un sol cos [1]. L'Eucaristia realitza aquesta crida: «La copa de benedicció que beneïm, ¿no és comunió amb la Sang del Crist? El pa
790 que partim, ¿no és comunió amb el Cos del Crist? Ja que el pa és un de sol, nosaltres, tot i que som molts, formem un sol cos; tots, efectivament, participem en aquest únic pa» (1Co 10,16-17):

> Si vosaltres sou el cos del Crist i els seus membres, a la taula del Senyor hi ha el vostre sagrament: hi rebeu el vostre sagrament. Heu respost «Amén» («Sí,
> 1064 és veritat») a allò que rebeu, i, responent, ho subscriviu. Sents aquestes paraules: «El Cos del Crist», i respons: «Amén». Sigues, doncs, membre del Crist, perquè l'Amén sigui veritable[2].

1397. *L'Eucaristia compromet a favor dels pobres.* A fi de rebre veritablement el Cos i la Sang del Crist lliurats per nosaltres, hem de reconèixer el Crist
2449 en els més pobres, germans seus[3]:

> Has tastat la Sang del Senyor, i no arribes ni a reconèixer el teu germà. Fins i tot deshonres aquesta taula, si no consideres digne de compartir el teu aliment el qui ha estat considerat digne de participar en aquesta taula. Déu t'ha alliberat de tots els teus pecats i t'hi ha convidat. I tu, ni tan sols aleshores, no t'has tornat més misericordiós[4].

1398. *L'Eucaristia i la unitat dels cristians.* Davant la grandesa d'aquest misteri, sant Agustí exclama: «*Oh sagrament de la pietat! Oh signe de la unitat! Oh*
817 *vincle de la caritat!*»[5] Com més ens són doloroses les divisions de l'Església que trenquen la participació comuna en la taula del Senyor, més urgents són les pregàries al Senyor perquè tornin els dies de la unitat completa de tots els qui creuen en Ell.

838 **1399.** Les Esglésies orientals que no estan en plena comunió amb l'Església catòlica celebren l'Eucaristia amb un gran amor. «Aquestes Esglésies, per bé que separades, tenen veritables sagraments i, sobretot, per la seva successió apostòlica, el sacerdoci i l'Eucaristia, pels quals s'uneixen a nosaltres amb vincles estretíssims»[6]. Per tant, una

1. Cf. 1Co 12,13. 2. St. Agustí, serm. 272. 3. Cf. Mt 25,40. 4. St. Joan Crisòstom, hom. in 1Co 27,4. 5. Ev. Jo. 26,6,13; cf. SC 47. 6. UR 15.

certa comunió *in sacris* en l'Eucaristia «no solament és possible, sinó que fins i tot s'aconsella, en circumstàncies oportunes i amb l'aprovació de l'autoritat eclesiàstica»[1].

1400. Les comunitats eclesials sorgides de la Reforma, separades de l'Església catò-
lica, «sobretot per la manca del sagrament de l'Orde, no han conservat la substància *1536*
genuïna i íntegra del misteri eucarístic»[2]. Per això, per a l'Església catòlica, la intercomunió eucarística amb aquestes comunitats no és possible. No obstant això, aquestes comunitats eclesials «quan commemoren en la Santa Cena la mort i la resurrecció del Senyor, professen que en la comunió del Crist se significa la vida, i esperen el seu gloriós adveniment»[3].

1401. Quan urgeix una necessitat greu, segons el judici de l'ordinari, els *1483*
ministres catòlics poden donar els sagraments (Eucaristia, Penitència, Unció dels malalts) als altres cristians que no estan en plena comunió amb l'Església catòlica, però que els demanen de bon grat: aleshores cal que manifestin la fe catòlica relativa a aquests sagraments i que es trobin en les disposicions re-
querides[4]. *1385*

VII. L'EUCARISTIA, «PENYORA DE LA GLÒRIA FUTURA»

1402. En una antiga antífona, l'Església aclama el misteri de l'Eucaristia:
«Oh sagrat convit: hi mengem el Crist, hi recordem la seva passió, la gràcia *1323*
ens omple l'ànima, se'ns hi dóna la penyora de la glòria futura». Si l'Eucaristia és el memorial de la Pasqua del Senyor, si per la nostra participació de l'altar som omplerts de la «gràcia i de totes les benediccions del cel»[5], l'Eucaristia és
també l'anticipació de la glòria celestial. *1130*

1403. En el moment de l'últim Sopar, el Senyor mateix va fer adreçar la mirada dels seus deixebles vers l'acompliment de la Pasqua en el Regne de Déu: «Jo us dic que des d'ara no beuré més d'aquest fruit del cep fins al dia que el begui nou amb vosaltres al Regne del meu Pare» (Mt 26, 29)[6]. Cada vegada que l'Església celebra l'Eucaristia, es recorda d'aquesta promesa i la
seva mirada es fita vers «El qui ve» (Ap 1, 4). En la seva pregària, ella invoca la *671*
seva vinguda: «*Marana tha*» (1Co 16, 22), «Veniu, Senyor Jesús» (Ap 22, 20), «Que vingui la vostra gràcia i que passi aquest món!»[7].

1404. L'Església sap que, des d'ara, el Senyor ve en la seva Eucaristia, i que
Ell és allí, enmig de nosaltres. No obstant això, aquesta presència és velada. *1041*
Per això celebrem l'Eucaristia «mentre esperem l'acompliment de la nostra esperança, la manifestació de Jesucrist, el nostre Salvador»[8], i demanem de «saciar-nos per sempre de la vostra glòria, quan vós eixugareu totes les llàgri-

1. UR 15; cf. CIC, can. 844, § 3. 2. UR 22. 3. UR 22. 4. Cf. CIC, can. 844, § 4. 5. MR, Cànon Romà 96: «Supplices te rogamus». 6. Cf. Lc 22,18; Mc 14,25. 7. Didakhé 10,6. 8. Embolisme després del Parenostre; cf. Tt 2,13.

1028 mes dels nostres ulls, i nosaltres, contemplant-vos tal com sou, oh Déu nostre,
serem semblants a vós per sempre més i us lloarem eternament, pel Crist
Senyor nostre»[1].

1405. D'aquesta gran esperança dels cels nous i de la terra nova on habitarà
1042 la justícia[2], no en tenim penyora més segura ni signe més manifest que l'Euca-
ristia. En efecte, cada vegada que celebrem aquest misteri «es realitza l'obra
de la nostra redempció»[3] i «partim un mateix pa, que és remei d'immortalitat,
1000 antídot per a no morir, sinó per a viure per sempre en Jesucrist»[4].

EN RESUM

1406. *Jesús diu: «Jo sóc el pa viu que ha baixat del cel. Qui menja d'aquest pa viurà eternament (...). Qui menja la meva Carn i beu la meva Sang té vida eterna (...), està en Mi i Jo, en ell» (Jn 6, 51.54.56)*

1407. *L'Eucaristia és el cor i el cimal de la vida de l'Església perquè en ella el Crist associa la seva Església i tots els seus membres al seu sacrifici de lloança i d'acció de gràcies ofert al Pare una vegada per sempre en la Creu; per aquest sacrifici distribueix les gràcies de la salvació al seu Cos, que és l'Església.*

1408. *La celebració eucarística sempre inclou: la proclamació de la Paraula de Déu, l'acció de gràcies a Déu Pare per tots els seus beneficis, sobretot pel do del seu Fill, la consagració del pa i del vi i la participació en el banquet litúrgic per la recepció del Cos i de la Sang del Senyor. Aquests elements constitueixen un sol acte de culte.*

1409. *L'Eucaristia és el memorial de la Pasqua del Crist, és a dir, de l'obra de la salvació realitzada per la vida, la mort i la resurrecció del Crist, obra que es fa present per l'acció litúrgica.*

1410. *És el Crist mateix, Gran Sacerdot etern de la Nova Aliança, el qui, actuant pel ministeri dels sacerdots, ofereix el sacrifici eucarístic. I és també el mateix Crist, realment present sota les espècies del pa i del vi, el qui és l'ofrena del sacrifici eucarístic.*

1411. *Únicament els sacerdots vàlidament ordenats poden presidir l'Eucaristia i consagrat el pa i el vi perquè es converteixin en el Cos i la Sang del Senyor.*

1412. *Els signes essencials del sagrament eucarístic són el pa de blat i el vi de vinya, sobre els quals és invocada la benedicció de l'Esperit Sant i el*

1. MR, pregària eucarística III,116: pregària pels difunts. 2. Cf. 2Pe 3,13. 3. LG 3. 4. St. Ignasi d'Antioquia, Eph. 20,2.

sacerdot pronuncia les paraules de la consagració dites per Jesús durant l'última Cena: «Això és el meu Cos entregat per vosaltres. (...) Aquest és el calze de la meva Sang...»

1413. *Per la consagració és realitzada la transsubstanciació del pa i del vi en el Cos i la Sang del Crist. Sota les espècies consagrades del pa i del vi, el Crist mateix, vivent i gloriós, és present d'una manera veritable, real i substancial, el seu Cos i la seva Sang, amb la seva ànima i la seva divinitat*[1].

1414. *En tant que sacrifici, l'Eucaristia també és oferta en reparació dels pecats dels vius i dels difunts, i per obtenir de Déu beneficis espirituals o temporals.*

1415. *El qui desitja rebre el Crist en la comunió eucarística s'ha de trobar en estat de gràcia. Si algú té consciència d'haver pecat mortalment, no ha d'acostar-se a l'Eucaristia sense haver rebut prèviament l'absolució en el sagrament de la Penitència.*

1416. *La santa comunió en el Cos i la Sang del Crist fa créixer la unió del combregant amb el Senyor, li perdona els pecats venials i el preserva dels pecats greus. Ja que els vincles de caritat entre el combregant i el Crist resulten enfortits, la recepció d'aquest sagrament reforça la unitat de l'Església, Cos místic del Crist.*

1417. *L'Església recomana vivament als fidels que rebin la santa comunió quan participen en la celebració de l'Eucaristia; els obliga a fer-ho almenys una vegada a l'any.*

1418. *Com que el Crist mateix és present en el sagrament de l'altar, cal retre-Li un culte d'adoració. «La visita al Santíssim Sagrament és una prova de gratitud, un signe d'amor i un deure d'adoració envers el Crist, Senyor nostre»*[2].

1419. *Havent passat d'aquest món al Pare, el Crist ens dóna en l'Eucaristia la penyora de la glòria prop d'Ell: la participació en el Sant Sacrifici ens identifica amb el seu Cor, ens manté les forces durant el pelegrinatge d'aquesta vida, ens fa desitjar la Vida eterna i ens uneix ja a l'Església del Cel, a la Verge Santa Maria i a tots els sants.*

1. Cf. Cc. Trento: DS 1640; 1651. 2. MF.

CAPÍTOL SEGON

Els sagraments de guarició

1420. Pels sagraments de la iniciació cristiana, l'home rep la vida nova del Crist. Però, aquesta vida, la portem «en vasos de terrissa» (2Co 4, 7). Ara, encara «està amagada amb el Crist en Déu» (Col 3, 3). Encara ens trobem en «aquesta estança nostra terrenal» (2Co 5, 1), sotmesos al sofriment, a la malaltia i a la mort. Aquesta vida nova de fills de Déu pot afeblir-se i fins i tot perdre's pel pecat.

1421. El Senyor Jesucrist, metge de les nostres ànimes i dels nostres cossos, Ell que perdonà els pecats al paralític i li retornà la salut del cos[1] ha volgut que la seva Església continuï, en la força de l'Esperit Sant, la seva obra de guarició i de salvació, àdhuc a favor dels seus propis membres. És la finalitat dels dos sagraments de guarició: el sagrament de la Penitència i la Unció dels malalts.

ARTICLE 4 **El sagrament de la Penitència i de la Reconciliació**

980 **1422.** «Els qui s'acosten al sagrament de la Penitència obtenen de la misericòrdia de Déu el perdó de l'ofensa que li han fet i al mateix temps es reconcilien amb l'Església, ferida pel seu pecat, la qual s'afanya a convertir-los amb la seva caritat, l'exemple i les pregàries»[2].

I. COM S'ANOMENA AQUEST SAGRAMENT?

1989 **1423.** S'anomena *sagrament de conversió*, perquè realitza sacramentalment la crida de Jesús a la conversió[3], el pas de retornar al Pare[4] del qual hom, pecant, s'ha allunyat.

1440 S'anomena *sagrament de la Penitència*, perquè consagra una decisió personal i eclesial de conversió, de penediment i de satisfacció del cristià pecador.

1456 **1424.** S'anomena *sagrament de la confessió*, perquè el reconeixement, la confessió dels pecats davant el prevere és un element essencial d'aquest sagrament. En un sentit profund, aquest sagrament és també una «confessió», reconeixement i lloança de la santedat de Déu i de la seva misericòrdia envers l'home pecador.

1449 S'anomena *sagrament del perdó*, perquè per l'absolució sacramental del prevere, Déu concedeix al penitent «el perdó i la pau»[5]

1. Cf. Mc 2,1-12. 2. LG 11. 3. Cf. Mc 1,15. 4. Cf. Lc 15,18. 5. OP, fórmula de l'absolució.

S'anomena *sagrament de la Reconciliació*, perquè dóna al pecador l'amor de Déu que reconcilia: «Reconcilieu-vos amb Déu» (2Co 5, 20). El qui viu de l'amor misericordiós de Déu està disposat a respondre a la crida del Senyor: «Vés primer a fer les paus amb el teu germà» (Mt 5, 24). *1442*

II. PER QUÈ UN SAGRAMENT DE LA RECONCILIACIÓ DESPRÉS DEL BAPTISME?

1425. «Heu estat rentats, heu estat santificats, justificats en el nom del Senyor Jesucrist i en l'Esperit del nostre Déu» (1Co 6, 11). Cal adonar-se de la grandesa del do de Déu que ens és atorgat en els sagraments de la iniciació cristiana, per a comprendre fins a quin punt el pecat és una cosa exclosa per a aquell qui «ha estat revestit del Crist» (Ga 3, 27). Però l'apòstol sant Joan diu també: «Si diem que no tenim pecat, ens enganyem a nosaltres mateixos, i la veritat no està en nosaltres (1Jn 1, 8). I el Senyor mateix ens ha ensenyat de demanar: «Perdoneu-nos les nostres ofenses» (Lc 11, 4), tot vinculant el perdó mutu de les nostres ofenses al perdó que Déu concedirà als nostres pecats. *1263* *2838*

1426. La *conversió* al Crist, el nou naixement del Baptisme, el do de l'Esperit Sant, el Cos i la Sang del Crist rebuts com a aliment, tot això ens ha fet «sants i immaculats davant Ell» (Ef 1, 4), tal com l'Església, esposa del Crist, és «santa i immaculada» davant Ell (Ef 5, 27). No obstant això, la vida nova rebuda en la iniciació cristiana no ha suprimit la fragilitat i la feblesa de la humana natura, ni la inclinació al pecat que la tradició anomena la *concupiscència*, que roman en els batejats perquè els serveixi de prova en el combat de la vida cristiana, ajudats per la gràcia del Crist[1] Aquest combat és el de la *conversió* amb vista a la santedat i a la vida eterna a la qual el Senyor no para de cridarnos[2]. *405, 978* *1264*

III. LA CONVERSIÓ DELS BATEJATS

1427. Jesús crida a la conversió. Aquesta crida és una part essencial de l'anunci del Regne: «S'ha complert el temps, i és a prop el Regne de Déu; convertiu-vos i creieu en la Bona Notícia» (Mc 1, 15). En la predicació de l'Església aquesta crida s'adreça en primer lloc als qui encara no coneixen el Crist ni el seu Evangeli. D'aquesta manera, el Baptisme és el lloc principal de la conversió primera i fonamental. Per la fe en la Bona Nova i pel Baptisme[3] hom renuncia al mal i assoleix la salvació, és a dir, la remissió de tots els pecats i el do de la vida nova. *541* *1226*

1428. Però la crida del Crist a la conversió continua ressonant en la vida dels cristians. Aquesta *segona conversió* és una tasca ininterrompuda per a tota *1036*

1. Cf. DS 1515. 2. Cf. DS 1545; LG 40. 3. Cf. Ac 2,38.

l'Església que «conté en el seu propi si pecadors» i que «és, doncs, santa i alhora necessitada sempre de purificació i va en recerca contínua de penitèn-
853 cia i de renovació»[1]. Aquest esforç de conversió no és solament una obra
1996 humana. És el moviment del «cor penedit» (Sl 51, 19) atret i mogut per la gràcia[2] a respondre a l'amor misericordiós de Déu que ha estat el primer a estimar-nos[3].

1429. En dóna testimoniatge la conversió de sant Pere després de la triple negació del seu Mestre. La mirada d'infinita misericòrdia de Jesús provoca les llàgrimes del penediment (Lc 22, 61) i, després de la resurrecció del Senyor, la triple afirmació del seu amor a Ell[4]. La segona conversió també té una dimensió *comunitària*. Això es veu en la crida del Senyor a tota una Església: «Converteix-te!» (Ap 2, 5-16).

> Sant Ambròs diu de les dues conversions que, en l'Església, «hi ha l'aigua i les llàgrimes: l'aigua del Baptisme i les llàgrimes de la Penitència»[5].

IV. LA PENITÈNCIA INTERIOR

1430. Com ja passava amb els profetes, la crida de Jesús a la conversió i a la penitència no es refereix d'entrada a les obres exteriors, «el sac i la cendra»,
1098 els dejunis i les mortificacions, sinó a *la conversió del cor, la penitència interior*. Sense ella, les obres de penitència són estèrils i mentideres; al contrari, la conversió interior impulsa a expressar aquesta actitud a través de signes visibles, gestos i obres de penitència[6].

1431. La penitència interior és una reorientació radical de tota la vida, un retorn, una conversió a Déu amb tot el nostre cor, un deixar de pecar, una
1451 aversió al mal, amb una repugnància per les males accions que hem comès. Al mateix temps, inclou el desig i la resolució de canviar de vida amb l'esperança de la misericòrdia divina i la confiança en l'ajut de la seva gràcia. Aquesta conversió del cor va acompanyada d'un dolor i d'una tristesa saludables, que
368 els Pares anomenaven *animi cruciatus* (aflicció de l'esperit), *compunctio cordis* (dolor del cor)[7].

1432. El cor humà és pesat i endurit. Cal que Déu doni a l'home un cor nou[8].
1989 La conversió és, en primer lloc, una obra de la gràcia de Déu que fa tornar a Ell els nostres cors: «Feu-nos tornar, Senyor, i podrem tornar» (Lm 5, 21). Déu ens dóna la força de començar de nou. En descobrir la grandesa de l'amor de Déu, el nostre cor queda esquarterat per l'horror i el pes del pecat i comença

1. LG 8. 2. Cf. Jn 6,44; 12,32. 3. Cf. 1Jn 4,10. 4. Cf. Jn 21,15-17. 5. Ep. 41,12. 6. Cf. Jl 2,12-13; Is 1,16-17; Mt 6,1-6.16-18. 7. Cf. Cc. Trento: DS 1676-1678; 1705; Catech.R. 2,5,4. 8. Cf. Ez 36,26-27.

a tenir por d'ofendre Déu pel pecat i de separar-se d'Ell. El cor humà es converteix quan mira a Aquell que els nostres pecats han traspassat[1]:

> Tinguem els ulls fixos en la sang del Crist i pensem com n'és de preciosa davant el seu Pare, pel fet que, vessada per la nostra salvació, ha valgut per a tot el món la gràcia del penediment[2].

1433. Després de Pasqua, l'Esperit Sant «deixa el món convicte de pecat» (Jo 16, 8-9), perquè el món no cregué en l'enviat pel Pare. Però el mateix Esperit, que descobreix el pecat, és el Consolador[3] que dóna al cor de l'home la gràcia del penediment i de la conversió[4]. *729* *692, 1848*

V. LES MÚLTIPLES FORMES DE LA PENITÈNCIA EN LA VIDA CRISTIANA

1434. La penitència interior del cristià pot tenir expressions molt variades. L'Escriptura i els Pares insisteixen sobretot en tres formes: *el dejuni, la pregària, l'almoina*[5], que expressen la conversió en relació a un mateix, a Déu i als altres. Al costat de la purificació radical realitzada pel Baptisme o el martiri, esmenten, com a mitjà d'obtenir el perdó dels pecats, els esforços duts a terme per a reconciliar-se amb el proïsme, les llàgrimes de penitència, l'interès per la salvació del proïsme[6], la intercessió dels sants i la pràctica de la caritat, la qual «cobreix una multitud de pecats» (1Pe 4, 8).

1435. La conversió es realitza en la vida quotidiana per gestos de reconciliació, per la preocupació pels pobres, per l'exercici i la defensa de la justícia i del dret[7], pel reconeixement de les faltes als germans, la correcció fraterna, la revisió de vida, l'examen de consciència, la direcció espiritual, l'acceptació dels sofriments, la fortalesa en la persecució per raó de la justícia. Prendre la pròpia Creu, cada dia, i seguir Jesús és el camí més segur de la penitència[8].

1436. *Eucaristia i penitència*. La conversió i la penitència quotidianes tenen la font i l'aliment en l'Eucaristia, ja que aquesta fa present el sacrifici del Crist que ens ha reconciliat amb Déu; ella també alimenta i enforteix els qui viuen de la vida del Crist, i «és l'antídot que ens allibera de les nostres faltes de cada dia i ens preserva dels pecats mortals»[9]. *1394*

1437. La lectura de la Sagrada Escriptura, la pregària de la Litúrgia de les Hores i del Parenostre, tot acte sincer de culte o de pietat revifa en nosaltres l'esperit de conversió i de penitència i contribueix al perdó dels nostres pecats.

1438. *Els temps i els dies de penitència* en el curs de l'any litúrgic (el temps de quaresma, cada divendres en memòria de la mort del Senyor) són moments forts de la pràctica penitencial de l'Església[10]. Aquests temps són especialment apropiats per als exercicis espirituals, les litúrgies penitencials, els pelegrinatges en senyal de penitèn- *540*

1. Cf. Jn 19,37; Za 12,10. 2. St. Climent de Roma, cor. 7,4. 3. Cf. Jn 15,26. 4. Cf. Ac 2,36-38; cf. Joan Pau II, DV 27-48. 5. Cf. Tb 12,8; Mt 6,1-18. 6. Cf. Jm 5,20. 7. Cf. Am 5,24; Is 1,17. 8. Cf. Lc 9,23. 9. Cc. Trento: DS 1638. 10. Cf. SC 109-110; CIC, can. 1249-1253; CCEO, can. 880-883.

2043 cia, les privacions voluntàries com el dejuni i l'almoina, el repartiment fraternal (obres caritatives i missioneres).

1439. *El moviment de la conversió i de la penitència* ha estat meravellosament descrit per Jesús en la paràbola anomenada «del fill pròdig», el centre de la qual és «el
545 pare misericordiós» (Lc 15, 11-24): la fascinació d'una llibertat il·lusòria; l'abandonament de la casa paterna; la misèria extrema en què el fill es troba després d'haver dilapidat la seva fortuna; la humiliació profunda de veure's obligat a pasturar porcs i, encara pitjor, la de desitjar omplir-se el ventre amb les garrofes que menjaven els porcs; la reflexió sobre els béns perduts; el penediment i la decisió de declarar-se culpable davant son pare; el camí de retorn; l'acolliment generós per part del pare; l'alegria del pare: tot plegat són característiques pròpies del procés de conversió. El vestit de mudar, l'anell i el banquet de festa són símbols d'aquesta vida nova, pura, digna, plena de joia que és la vida de l'home que retorna a Déu i al si de la seva família, que és l'Església. Únicament el cor del Crist, que coneix la profunditat de l'amor del seu Pare, podia revelar-nos l'abisme de la seva misericòrdia d'una manera tan plena de simplicitat i de bellesa.

VI. EL SAGRAMENT DE LA PENITÈNCIA I DE LA RECONCILIACIÓ

1850 **1440.** El pecat és, abans de tot, ofensa a Déu, ruptura de la comunió amb Ell. Al mateix temps, atempta contra la comunió amb l'Església. Per això, la conversió comporta a la vegada el perdó de Déu i la reconciliació amb l'Església: això és el que expressa i realitza litúrgicament el sagrament de la Penitència i de la Reconciliació[1].

Només Déu perdona el pecat

270, 431 **1441.** Només Déu perdona els pecats[2]. Perquè Jesús és el Fill de Déu, afirma d'Ell mateix: «El Fill de l'Home té potestat a la terra de perdonar els pecats»
589 (Mc 2, 10) i exerceix aquest poder diví: «Et són perdonats els pecats» (Mc 2, 5; Lc 7, 48). Més encara, en virtut de la seva divina autoritat, dóna aquest poder als homes[3] perquè l'exerceixin en nom seu.

1442. El Crist ha volgut que tota la seva Església sigui, en la seva pregària, la seva vida i el seu obrar, el signe i l'instrument del perdó i de la reconciliació que Ell ens ha guanyat amb el preu de la seva sang. No obstant això, ha confiat
983 l'exercici del poder d'absolució al ministeri apostòlic. Aquest s'encarrega del

1. Cf. LG 11. 2. Cf. Mc 2,7. 3. Cf. Jn 20,21-23.

«ministeri de la reconciliació» (2Co 5, 18). L'apòstol és enviat «en nom del Crist» i «és Déu mateix» qui, a través d'ell, exhorta i suplica: «Reconcilieu-vos amb Déu» (2Co 5, 20).

Reconciliació amb l'Església

1443. Durant la seva vida pública, Jesús no solament va perdonar els pecats, ans també va manifestar l'efecte d'aquest perdó: va reintegrar els pecadors perdonats a la comunitat del Poble de Déu de la qual el pecat els havia allunyat o fins i tot exclòs. N'és un senyal esclatant el fet que Jesús admet els pecadors a
la seva taula, més encara, Ell mateix s'asseu a la taula d'ells, gest que expressa *545*
d'una manera corprenedora a la vegada el perdó de Déu[1] i el retorn al si del Poble de Déu[2].

1444. En fer participar els apòstols del seu propi poder de perdonar els *981*
pecats, el Senyor els dóna també l'autoritat de reconciliar els pecadors amb l'Església. Aquesta dimensió eclesial de la seva tasca s'expressa sobretot en les solemnes paraules del Crist a Simó Pere: «Et donaré les claus del Regne del cel, i allò que lliguis a la terra serà lligat al cel, i allò que deslliguis a la terra serà deslligat al cel» (Mt 16, 19). «El ministeri que el Senyor va donar a Pere de lligar i deslligar, consta que el va donar també al col·legi dels apòstols unit amb el seu cap (Mt 18, 18; 28, 16-20)»[3].

1445. Les paraules *lligar i deslligar* signifiquen: aquell qui excloguéu de la *553*
vostra comunió, serà exclòs de la comunió amb Déu; aquell que rebeu novament a la vostra comunió, Déu també l'acollirà a la seva. *La reconciliació amb l'Església és inseparable de la reconciliació amb Déu.*

El sagrament del perdó

1446. El Crist ha instituït el sagrament de la Penitència per a tots els mem- *979*
bres pecadors de la seva Església, sobretot per als qui, després del Baptisme,
han caigut en pecat greu i així han perdut la gràcia baptismal i han ferit la *1856*
comunió eclesial. A aquests, el sagrament de la Penitència els ofereix una nova
possibilitat de convertir-se i de retrobar la gràcia de la justificació. Els Pares de *1990*
l'Església presenten aquest sagrament com «la segona taula [de salvació] després del naufragi que és la pèrdua de la gràcia»[4].

1447. Al llarg dels segles, la forma concreta segons la qual l'Església ha exercit aquest poder rebut del Senyor ha variat molt. Durant els primers segles, la reconciliació dels cristians que havien comès pecats particularment greus després del Baptisme

1. Cf. Lc 15. 2. Cf. Lc 19,9. 3. LG 22. 4. Tertul·lià, paen. 4,2; cf. Cc. Trento: DS 1542.

(per exemple, la idolatria, l'homicidi o l'adulteri), estava lligada a una disciplina molt rigorosa, d'acord amb la qual els penitents havien de fer penitència pública pels seus pecats, sovint durant llargues anyades, abans de rebre la reconciliació. A aquest «orde dels penitents» (que únicament afectava alguns pecats greus), hom només hi era admès poques vegades i, en algunes regions, un sol cop a la vida. Durant el segle VII, els missioners irlandesos, inspirats per la tradició monàstica d'Orient, dugueren a l'Europa continental la pràctica «privada» de la penitència, que no exigeix la realització pública i prolongada d'obres de penitència abans de rebre la reconciliació amb l'Església. El sagrament es realitza des d'aleshores d'una manera més secreta entre el penitent i el prevere. Aquesta nova pràctica preveia la possibilitat de la reiteració i obria així el camí a una freqüentació regular d'aquest sagrament. Permetia d'integrar en una sola celebració sacramental el perdó dels pecats greus i dels pecats venials. En les grans línies, aquesta és la forma de penitència que l'Església practica fins als nostres dies.

1448. A través dels canvis que la disciplina i la celebració d'aquest sagrament han conegut al llarg dels segles, hi descobrim la mateixa *estructura fonamental*. Inclou dos elements igualment essencials; d'una banda, els actes de la persona que es converteix sota l'acció de l'Esperit Sant: són la contrició, la confessió i la satisfacció i de l'altra banda, l'acció de Déu per la intervenció de l'Església. L'Església que, per mitjà del bisbe i els seus preveres, dóna en nom de Jesucrist el perdó dels pecats i fixa la modalitat de la satisfacció, prega també pel pecador i fa penitència amb ell. Així, el pecador és guarit i restablert en la comunió eclesial.

1481 **1449.** La fórmula d'absolució en ús a l'Església llatina expressa els elements essencials d'aquest sagrament: el Pare de les misericòrdies és la font de tot
234 perdó. Realitza la reconciliació dels pecadors per la Pasqua del seu Fill i el do del seu Esperit, a través de la pregària i el ministeri de l'Església:

> Que Déu, Pare misericordiós, que per la mort i la resurrecció del seu Fill ha reconciliat el món amb ell mateix i ha comunicat l'Esperit Sant per perdonar els pecats, et concedeixi el perdó i la pau pel ministeri de l'Església. I jo t'absolc dels teus pecats en nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant.

VII. ELS ACTES DEL PENITENT

1450. «La Penitència obliga el pecador a acceptar de bon grat tots els seus elements: en el seu cor, la contrició; en la seva boca, la confessió; en la seva conducta, una total humilitat o una fructuosa satisfacció»[1].

1. Catech. R. 2,5,21; cf. Cc. Trento: DS 1673.

La contrició

1451. Dels actes del penitent, el primer és la contrició. És «un dolor de l'ànima i una detestació del pecat comès amb la resolució de no pecar mai *431*
més»[1].

1452. Quan prové de l'amor de Déu estimat més que totes les coses, la con- *1822*
trició s'anomena «perfecta» (contrició de caritat). Aquesta contrició perdona els pecats venials; també obté el perdó dels pecats mortals, si inclou la ferma resolució de recórrer a la confessió sacramental tan bon punt sigui possible[2].

1453. La contrició anomenada «imperfecta» (o «atrició») és també un do de Déu, un impuls de l'Esperit Sant. Neix de la consideració de la lletgesa del pecat o del temor de la condemnació eterna i de les altres penes amb què el pecador es veu amenaçat (contrició per temor). Aquesta esquarterament de la consciència pot esbossar una evolució interior que serà perfeccionada sota l'acció de la gràcia, per l'absolució sacramental. D'ella mateixa, però, la contrició imperfecta no obté el perdó dels pecats greus, sinó que disposa a obtenir-lo en el sagrament de la Penitència[3].

1454. Convé de preparar la recepció d'aquest sagrament amb un *examen de consciència* fet a la llum de la Paraula de Déu. Els textos més adaptats a això s'han d'anar a buscar en el Decàleg i en la catequesi moral dels Evangelis i de les cartes apostòliques: el sermó de la Muntanya, els ensenyaments apostòlics[4].

La confessió dels pecats

1455. La confessió dels pecats (el reconeixement), fins i tot des d'un punt *1424*
de vista simplement humà, ens allibera i facilita la nostra reconciliació amb els altres. Per la confessió, la persona mira cara a cara els pecats de què s'ha
fet culpable; n'accepta la responsabilitat i així s'obre novament a Déu i a la *1734*
comunió de l'Església a fi de fer possible un nou futur.

1456. La confessió al prevere constitueix una part essencial del sagrament de
la Penitència: «En la confessió, els penitents han d'enumerar tots els pecats *1855*
mortals de què tinguin consciència després d'haver-se examinat seriosament, fins i tot si aquests pecats són molt secrets i si únicament s'han comès contra

1. Cc. Trento: DS 1676. 2. Cf. Cc. Trento: DS 1677. 3. Cf. Cc. Trento: DS 1678; 1705. 4. Cf. Rm 12-15; 1Co 12-13; Ga 5; Ef 4-6.

els dos darrers preceptes del Decàleg[1], perquè de vegades aquests pecats fereixen més greument l'ànima i són més perillosos que no pas els que es cometen davant de tothom»[2]:

> Quan els fidels del Crist s'esforcen a confessar tots els pecats que els vénen a la
> 1505 memòria, no hi ha dubte que els presenten tots al perdó de la misericòrdia divina. Els qui no obren així i conscientment n'amaguen alguns, no presenten res a la bondat divina que aquesta pugui perdonar per mitjà del sacerdot. Perquè «si el malalt té vergonya de descobrir les seves plagues al metge, la medicina no guareix allò que ignora»[3].

2042 **1457.** D'acord amb el manament de l'Església, «qualsevol fidel, arribat a l'edat de la discreció té l'obligació de confessar els pecats greus dels quals té consciència, almenys una vegada a l'any»[4]. El qui té consciència d'haver comès un pecat mortal no ha de
1385 rebre la comunió, encara que tingui una gran contrició, sense haver rebut prèviament l'absolució sacramental[5], llevat que hi hagi un motiu greu per a combregar i no li sigui possible d'accedir a un confessor[6]. Els infants han d'acostar-se al sagrament de la Penitència abans de rebre per primer cop la santa comunió[7].

1458. Sense que sigui estrictament necessària, la confessió de les faltes quotidianes (pecats venials) és tanmateix vivament recomanada per l'Església[8]. En efecte, la confessió regular dels nostres pecats venials ens ajuda a formar-nos
1783 la consciència, a lluitar contra les nostres males inclinacions, a deixar-nos guarir pel Crist, a progressar en la vida de l'Esperit. En rebre més sovint, per aquest sagrament, el do de la misericòrdia del Pare, ens sentim impulsats a ser misericordiosos com Ell[9]:

> El qui confessa els seus pecats, obra ja amb Déu. Déu acusa els teus pecats; si tu també els acuses, t'ajuntes a Déu. L'home i el pecador són, per dir-ho així, dues realitats: quan sents parlar de l'home, és Déu qui l'ha fet; quan sents parlar del pecador, és l'home mateix qui l'ha fet. Destrueixes el que has fet, perquè Déu salvi el que ha fet (...). Quan comences a detestar el que has fet, aleshores les teves bones obres comencen, ja que acuses les teves obres do-
> 2468 lentes. L'inici de les obres bones és la confessió de les obres dolentes. Tu fas la veritat i véns a la Llum[10].

La satisfacció

1459. Molts pecats causen perjudici al proïsme. Cal fer els possibles per a
2412 reparar-lo (per exemple, restituir les coses robades, tornar la bona fama a qui
2487 ha estat calumniat, compensar els danys). Això, ho exigeix la simple justícia. Però, a més, el pecat fereix i debilita el mateix pecador, així com les seves

1. Cf. Ex 20, 17; Mt 5, 28. 2. Cf. Cc. Trento: DS 1680. 3. St. Jeroni, eccl. 10,11. Cc. Trento: DS 1680. 4. Cc., can. 989; cf. DS 1683,1708. 5. Cf. Cc. Trento: DS 1647; 1661. 6. Cf. CIC, can. 916; CCEO, can. 711. 7. Cf. CIC, can. 914. 8. Cf. Cc. Trento: DS 1680; CIC, can. 988, § 2. 9. Cf. Lc 6,36. 10. St. Agustí, ev. Jo. 12,13.

relacions amb Déu i amb el proïsme. L'absolució lleva el pecat, però no posa pas remei a tots els desordres causats pel pecat[1]. Ja alçat del pecat, el pecador encara ha de recuperar la plena salut espiritual. Per tant, ha de fer alguna cosa *1473*
més per a reparar els seus pecats: ha de «satisfer» d'una manera apropiada o «expiar» els seus pecats. Aquesta satisfacció s'anomena també «penitència».

1460. La *penitència* que el confessor imposa ha de tenir en compte la situació personal del penitent i ha de buscar el seu bé espiritual. Ha de correspondre tant com sigui possible a la gravetat i a la naturalesa dels pecats comesos. Pot consistir en la pregària, en una ofrena, en les obres de misericòrdia, en serveis al proïsme, en privacions voluntàries, sacrificis i, sobretot, en l'accepta- *2447*
ció pacient de la Creu que hem de portar. Aquestes penitències ens ajuden a *618*
configurar-nos amb el Crist que, tot sol, va expiar pels nostres pecats[2] una vegada per sempre. Ens permeten d'esdevenir els cohereus del Crist ressuscitat, perquè «sofrim amb Ell» (Rm 8, 17)[3]:

> La satisfacció que fem pels nostres pecats, no és nostra de manera sinó que la fem per mitjà de Jesucrist; perquè nosaltres que, per nosaltres mateixos, res no podem, «ho podem tot en Aquell qui ens dóna forces» (Fl 4, 13). Així *2011*
> l'home no té res de què pugui gloriar-se, sinó que tota la nostra «glòria» és en el Crist (...), en el qual satisfem «fent fruits dignes de penitència» (Lc 3, 8), que d'Ell reben la força, per Ell són oferts al Pare i, per mitjà d'Ell, són acceptats pel Pare»[4].

VIII. EL MINISTRE D'AQUEST SAGRAMENT

1461. Com que el Crist confià als seus apòstols el ministeri de la reconcilia- *981*
ció[5], els bisbes, successors seus, i els preveres, col·laboradors dels bisbes, continuen exercint aquest ministeri. En efecte, els bisbes i els preveres, en virtut del sagrament de l'Orde, tenen el poder de perdonar tots els pecats «en nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant».

1462. El perdó dels pecats reconcilia amb Déu però també amb l'Església. El bisbe, cap visible de l'Església particular, es considera, doncs, encertadament *886*
des dels temps antics, com aquell qui té principalment el poder i el ministeri de la reconciliació: és el moderador de la disciplina penitencial[6]. Els preveres, col·laboradors seus, l'exerceixen en la mesura que n'han rebut l'encàrrec o bé *1567*
del seu bisbe (o d'un superior religiós) o bé del Papa, a través del dret de l'Església[7].

1. Cf. Cc. Trento: DS 1712. 2. Cf. Rm 3,25; 1Jn 2,1-2 3. Cf. Cc. Trento: DS 1690. 4. Cc. Trento: DS 1691. 5. Cf. Jn 20,23; 2Co 5,18. 6. LG 26. 7. Cf. CIC, can. 844; 967-969; 972; CCEO, can. 722, § § 3-4.

1463. Alguns pecats particularment greus estan castigats amb l'excomunió, la pena eclesiàstica més severa, que impedeix la recepció dels sagraments i l'exercici de determinats actes eclesiàstics[1]. La seva absolució, segons el dret de l'Església, únicament pot ser atorgada pel Papa, el bisbe del lloc o alguns preveres autoritzats per ells[2]. En
982 cas de perill de mort tot sacerdot, fins i tot el no facultat d'oir confessions, pot absoldre de qualsevol pecat[3] i de tota excomunió.

1464. Els sacerdots han d'animar els fidels a acostar-se al sagrament de la Penitència i s'han de manifestar disponibles a celebrar-lo sempre que els cristians el demanen de manera raonable[4].

1465. En celebrar el sagrament de la Penitència, el sacerdot compleix el
983 ministeri del Bon Pastor que busca l'ovella perduda, el del Bon Samarità que guareix les ferides, del Pare que espera el fill pròdig i l'acull quan torna, del jutge just que no fa accepció de persones i que emet un judici a la vegada just i misericordiós. En resum, el prevere és el signe i l'instrument de l'amor misericordiós de Déu envers el pecador.

1551 **1466.** El confessor no és l'amo, sinó el servidor del perdó de Déu. El minis-
2690 tre d'aquest sagrament ha d'unir-se a la intenció i a la caritat del Crist[5]. Ha de tenir un coneixement experimentat del comportament cristià, l'experiència de les coses humanes, el respecte i la delicadesa envers el pecador; ha d'estimar la veritat, ser fidel al Magisteri de l'Església i conduir el penitent amb paciència a la guarició i la plena maduresa. Ha de pregar i fer penitència per ell tot confiant-lo a la misericòrdia del Senyor.

1467. Ateses la delicadesa i la dignitat d'aquest ministeri i el respecte degut a les persones, l'Església declara que tot sacerdot que oeix confessions està
2490 obligat a guardar, sota penes molt severes, un secret absolut pel que fa als pecats que els penitents li han confessat[6]. Tampoc no pot fer ús dels coneixements que la confessió li proporciona sobre la vida dels penitents. Aquest secret, que no admet cap excepció, s'anomena «sigil sacramental», perquè el que el penitent ha manifestat al prevere queda «segellat» pel sagrament.

IX. ELS EFECTES D'AQUEST SAGRAMENT

1468. «Tota l'eficàcia de la Penitència consisteix a restablir-nos en la gràcia de Déu i a unir-nos a Ell en una suprema amistat»[7]. El fi i l'efecte d'aquest sagrament són la *reconciliació amb Déu*. En aquells qui reben el sagrament de la Penitència amb un cor contrit i amb una disposició religiosa, «va seguit
2305 de la pau i de la tranquil·litat de la consciència, acompanyades d'un gran con-

1. Cf. CIC, can. 1331; CCEO, can. 1431. 1434. 2. Cf. CIC, can. 1354-1357; CCEO, can. 1420. 3. Cf. CIC, can. 976; per a l'absolució dels pecats, CCEO, can. 725. 4. Cf. CIC, can. 986; CCEO, can. 735; PO 13. 5. Cf. PO 13. 6. CIC, can. 1388, § 1; CCEO, can. 1456. 7. Catech. R. 2,5,18.

sol espiritual»[1]. En efecte, el sagrament de la Reconciliació amb Déu produeix una veritable «resurrecció espiritual», una restitució de la dignitat i dels béns de la vida dels fills de Déu, el més preuat dels quals és l'amistat de Déu (Lc 15, 32).

1469. Aquest sagrament ens *reconcilia amb l'Església*. El pecat esberla o trenca la comunió fraterna. El sagrament de la Penitència la repara o la restau- *953*
ra. En aquest sentit, no solament guareix el qui és restablert en la comunió eclesial, sinó que posseeix un efecte vivificador en la vida de l'Església que ha sofert pel pecat d'un dels seus membres[2]. Restablert o refermat en la comunió dels sants, el pecador és enfortit per l'intercanvi dels béns espirituals entre *949*
tots els membres vius del Cos del Crist, tant si encara es troben en la situació de pelegrins com si ja són a la pàtria celestial[3]:

> Cal subratllar que la reconciliació amb Déu té com a conseqüència, per dir-ho així, altres reconciliacions que posen remei a les ruptures causades pel pecat: el penitent perdonat es reconcilia amb si mateix en el fons més íntim del seu propi ésser, on ell recupera la pròpia veritat interior; es reconcilia amb els germans, ofesos i lesionats per ell d'alguna manera; es reconcilia amb l'Església; i es reconcilia amb tota la creació[4].

1470. En aquest sagrament, el pecador, en remetre's al judici misericordiós de Déu, *anticipa* d'alguna manera *el judici* a què serà sotmès a la fi d'aquesta *678, 1039*
vida terrena. Perquè és ara, en aquesta vida, que ens és oferta la tria entre la vida i la mort, i únicament pel camí de la conversió podem entrar al Regne, del qual el pecat greu exclou[5]. En convertir-se al Crist per la penitència i la fe, el pecador passa de la mort a la vida i ja «no pot ser condemnat en el judici» (Jn 5, 24).

X. LES INDULGÈNCIES

1471. La doctrina i la pràctica de les indulgències en l'Església estan estretament lligades als efectes del sagrament de la Penitència.

Què és la indulgència

«La indulgència és la remissió davant Déu de la pena temporal deguda pels pecats, ja perdonats pel que fa a la culpa, que el fidel ben disposat obté en determinades condi-

1. Cc. Trento: DS 1674. 2. Cf. 1Co 12,26. 3. Cf. LG 48-50. 4. RP 31. 5. Cf. 1Co 5,11; Ga 5,19-21; Ap 22,15.

cions, per intervenció de l'Església, la qual, com a administradora de la redempció, distribueix i aplica per la seva autoritat el tresor dels mèrits del Crist i dels sants.»

«La indulgència és parcial o plenària segons que alliberi en part o del tot de la pena temporal deguda pels pecats». Les indulgències poden ser aplicades als vius i als difunts[1].

Les penes del pecat

1472. A fi de comprendre aquesta doctrina i aquesta pràctica de l'Església, cal veure
1861 que el pecat *té una doble conseqüència*. El pecat greu ens priva de la comunió amb Déu, i per això ens fa incapaços de la vida eterna, la privació de la qual s'anomena la «pena eterna» del pecat. D'altra banda, qualsevol pecat, fins i tot venial, comporta una afecció desordenada a les criatures, que té necessitat de purificació, o bé durant la vida
1031 o bé després de la mort, en l'estat que s'anomena Purgatori. Aquesta purificació allibera del que se'n diu la «pena temporal» del pecat. Aquestes dues penes no s'han de concebre com una mena de venjança, infligida per Déu des de l'exterior, sinó com derivades de la natura mateixa del pecat. Una conversió que provingui d'una caritat fervent pot arribar a la purificació total del pecador, de manera que no li quedaria cap pena[2].

1473. El perdó del pecat i el restabliment de la comunió amb Déu comporten la cancel·lació de la pena eterna del pecat. Però subsisteixen les penes temporals del pecat. El cristià, suportant amb paciència els sofriments i les proves de tota mena i, quan sigui l'hora, encarant-se serenament amb la mort, ha d'esforçarse per acceptar com una gràcia aquestes penes temporals del pecat; i, a través de les obres de miseri-
2447 còrdia i de caritat, així com per la pregària i les diferents pràctiques de penitència, ha de treballar per despullar-se completament de l'«home vell» i revestir-se de l'«home nou»[3].

En la comunió dels sants

946, 959 **1474.** El cristià que intenta purificar-se del seu pecat i santificar-se amb l'ajut de la gràcia de Déu no es troba pas sol. «En el Crist i per mitjà del Crist la vida de cada un dels fills de Déu està unida amb lligams meravellosos a la vida de tots els altres ger-
795 mans cristians dins la unitat sobrenatural del Cos místic del Crist, fins a formar una única persona mística»[4].

1475. En la comunió dels sants, «entre els fidels — els qui ja han aconseguit la pàtria celestial, els qui expien les seves culpes al purgatori, o els qui encara peregrinen per la terra—, hi ha certament un vincle perenne de caritat i un abundant bescanvi de tots els béns»[5]. En aquest bescanvi admirable, la santedat de l'un fa profit als altres, molt més enllà del dany que el pecat de l'un hagi pogut causar als altres. Així, el recurs a la comunió dels sants permet que el pecador contrit sigui més aviat i més eficaçment purificat de les penes del pecat.

1. Pau VI, const. ap. «Indulgentiarum doctrina», Normae 1-3. 2. Cf. Cc. Trento: DS 1712-1713; 1820. 3. Cf. Ef 4,24. 4. Pau VI, const. ap. «Indulgentiarum doctrina» 5. 5. *Ibid.*

1476. Aquests béns espirituals de la comunió dels sants, també els anomenem *el tresor de l'Església*, «el qual, certament, no és una suma de béns com si es tractés de riqueses materials, acumulades en el decurs dels segles, sinó com el valor infinit i inexhaurible que davant Déu tenen les expiacions i els mèrits del Crist Senyor nostre, *617*
oferts perquè la humanitat fos alliberada del pecat i assolís la comunió amb el Pare; és en el Crist, Redemptor on es troben abundants les satisfaccions i els mèrits de la seva redempció»[1].

1477. «Pertany també a aquest tresor el valor verament immens, incommensurable i sempre nou que davant Déu tenen les pregàries i les bones obres de la benaurada Verge Maria i de tots els sants, els quals, seguint les petjades del Crist Senyor per la *969*
seva gràcia, han santificat la seva vida i han portat a terme la missió confiada pel Pare; d'aquesta manera, realitzant la seva salvació, també han cooperat a la salvació dels propis germans en la unitat del Cos místic»[2].

Obtenir la indulgència de Déu per mitjà de l'Església

1478. La indulgència s'obté per mitjà de l'Església, la qual, en virtut del poder de *981*
lligar i de deslligar que li atorgà Jesucrist, intervé en favor d'un cristià i li obre el tresor dels mèrits del Crist i dels sants perquè obtingui del Pare de les misericòrdies la remissió de les penes temporals degudes pels seus pecats. D'aquesta manera, l'Església no vol únicament ajudar un cristià, sinó també incitar-lo a practicar obres de pietat, penitència i caritat[3].

1479. Com que els fidels difunts en vies de purificació són també membres de la mateixa comunió dels sants, podem ajudar-los, entre altres coses, obtenint per a ells *1032*
indulgències, de manera que siguin exonerats de les penes temporals degudes pels seus pecats.

XI. LA CELEBRACIÓ DEL SAGRAMENT DE LA PENITÈNCIA

1480. Com tots els sagraments, la Penitència és una acció litúrgica. Ordinàriament els elements de la celebració són aquests: salutació i benedicció del prevere, lectura de la Paraula de Déu per tal d'il·luminar la consciència i suscitar la contrició, i exhortació al penediment; la confessió que reconeix els pecats i els manifesta al prevere; la imposició i l'acceptació de la penitència; l'absolució del prevere; lloança d'acció de gràcies i comiat amb la benedicció del prevere.

1481. La litúrgia bizantina coneix diverses fórmules d'absolució, de forma deprecati- *1449*
va, que expressen admirablement el misteri del perdó: «Que Déu, que pel profeta Natan perdonà David quan va confessar els seus pecats, i Pere quan va plorar amargament, i la pecadora quan vessà llàgrimes als seus peus, i el publicà i el pròdig: que aquest

1. *Ibid.* 2. Pau VI, const. ap. «Indulgentiarum doctrina» 5. 3. Cf. Pau VI, *loc. cit.* 8; Cc. Trento: DS 1835.

mateix Déu et perdoni, per mi, pecador, en aquesta vida i en l'altra i que et faci comparèixer al seu temible tribunal sense condemnar-te, Ell que és beneït pels segles dels segles. Amén.»

1482. El sagrament de la Penitència pot també tenir lloc en el marc d'una *celebració comunitària*, en la qual els penitents es preparen tots plegats a la confessió i donen gràcies junts pel perdó rebut. Aquí la confessió personal dels pecats i l'absolució individual queden inserides en una litúrgia de la Paraula de Déu, amb lectures i homilia, examen de consciència dirigit en comú, petició comunitària del perdó, oració del Parenostre i acció de gràcies en comú. Aquesta celebració comunitària expressa més clarament el caràcter eclesial de la Penitència. Tanmateix, sigui quina sigui la manera
1140 de celebrar-se, el sagrament de la Penitència és sempre, per la seva pròpia natura, una acció litúrgica i, per tant, eclesial i pública[1].

1401 **1483.** En casos de necessitat greu es pot recórrer a la *celebració comunitària de la Reconciliació amb confessió general i absolució general*. La necessitat greu es pot presentar quan hi ha un perill imminent de mort sense que el sacerdot o els sacerdots tinguin prou temps per a oir la confessió de cada penitent. La necessitat greu també es pot donar quan, tenint en compte el nombre de penitents, no hi ha prou confessors per a oir com cal les confessions individuals en un temps raonable, de manera que els penitents, sense culpa per part seva, es veurien privats durant llarg temps de la gràcia sacramental o de la santa comunió. En aquest cas, els fidels, perquè l'absolució sigui vàlida, han de tenir el propòsit de confessar individualment els seus pecats greus en el moment oportú[2]. Al bisbe diocesà li pertoca el jutjar si es donen les condicions requerides per a l'absolució general[3]. Una gran afluència de fidels amb motiu de grans festes o de pelegrinatges no constitueix un cas d'aquesta necessitat greu[4].

1484. «La confessió individual i íntegra seguida de l'absolució segueix essent l'únic mode ordinari pel qual els fidels es reconcilien amb Déu i l'Església, excepte si una impossibilitat física o moral dispensa d'aquesta confessió»[5]. Això no està pas mancat d'unes raons profundes. El Crist actua en
878 cadascun dels sagraments. Ell s'adreça personalment a cadascun dels pecadors: «Fill, et són perdonats els teus pecats» (Mc 2, 5); Ell és el metge que s'acosta a cadascun dels malalts que el necessiten[6] per guarir-los; Ell els restableix i els reintegra a la comunió fraternal. Per tant, la confessió personal és la forma més significativa de la reconciliació amb Déu i amb l'Església.

EN RESUM

1485. *«Al vespre de Pasqua, el Senyor Jesús es presentà als seus apòstols i els digué: «Rebeu l'Esperit Sant; als qui perdonareu els pecats, els seran perdonats; als qui els retindreu, els seran retinguts» (Jo 20, 22-23).*

1. Cf. SC 26-27. 2. Cf. CIC, can. 962, § 1. 3. Cf. CIC, can. 961, § 2. 4. Cf. CIC, can. 961, § 1.
5. OP 31. 6. Cf. Mc 2,17.

1486. *El perdó dels pecats comesos després del Baptisme és atorgat per un sagrament propi anomenat sagrament de la conversió, de la confessió, de la Penitència o de la Reconciliació.*

1487. *El qui peca fereix l'honor de Déu i el seu amor, la seva pròpia dignitat de persona cridada a ser fill de Déu i el benestar espiritual de l'Església, de la qual cada cristià ha de ser una pedra viva.*

1488. *Als ulls de la fe, no hi ha mal més greu que el pecat i no hi ha res que tingui pitjors conseqüències per als pecadors mateixos, per a l'Església i per al món sencer.*

1489. *Tornar a la comunió amb Déu després d'haver-la perduda pel pecat, és un moviment nascut de la gràcia de Déu ple de misericòrdia i desitjós de la salvació dels homes. Cal demanar aquest do preciós per a un mateix i per als altres.*

1490. *El moviment de retorn a Déu, anomenat conversió i penediment, implica un dolor i una aversió enfront dels pecats comesos, i el ferm propòsit de no tornar a pecar mai més. La conversió per tant, afecta el passat i el futur; s'alimenta de l'esperança en la misericòrdia divina.*

1491. *El sagrament de la Penitència està format pel conjunt dels tres actes posats pel penitent, i per l'absolució del prevere. Els actes del penitent són: el penediment, la confessió o manifestació dels pecats al prevere i el propòsit de complir la penitència i les obres de reparació.*

1492. *El penediment (anomenat també contrició) ha d'inspirarse en motius relacionats amb la fe. Si el penediment és concebut per amor de caritat envers Déu, és anomenat «perfecte»; si es basa en altres motius, «imperfecte».*

1493. *El qui desitja obtenir la reconciliació amb Déu i amb l'Església, ha de confessar al prevere tots els pecats greus encara no confessats i dels quals es recorda després d'haver examinat curosament la seva consciència. Sense que sigui necessària, la confessió de les faltes venials és vivament recomanada per l'Església.*

1494. *El confessor proposa al penitent el compliment de determinats actes de «satisfacció» o de «penitència», per tal de reparar el dany causat pel pecat i restablir els costums propis del deixeble del Crist.*

1495. *Únicament els preveres que han rebut de l'autoritat de l'Església la facultat d'absoldre poden perdonar els pecats en nom del Crist.*

1496. *Els efectes espirituals del sagrament de la Penitència són:*

— *la reconciliació amb Déu per la qual el penitent recupera la gràcia;*
— *la reconciliació amb l'Església;*
— *el perdó de la pena eterna merescuda pels pecats mortals;*
— *el perdó, almenys parcial, de les penes temporals, conseqüències del pecat;*
— *la pau i la serenitat de la consciència, i el consol espiritual;*
— *l'increment de les forces espirituals per al combat cristià.*

1497. *La confessió individual i íntegra dels pecats greus, seguida de l'absolució, segueix sent l'únic mitjà ordinari per a la reconciliació amb Déu i amb l'Església.*

1498. *Per mitjà de les indulgències, els fidels poden obtenir per a ells mateixos i també per a les ànimes del Purgatori, la remissió de les penes temporals, conseqüència dels pecats.*

ARTICLE 5 **La Unció dels malalts**

1499. «Amb la sagrada Unció dels malalts i l'oració dels preveres tota l'Església encomana al Senyor sofrent i glorificat aquells que la malaltia ha prostrat, perquè els alleugi i els salvi; més encara, els exhorta a associar-se lliurement a la passió i mort del Crist perquè així contribueixin al bé del Poble de Déu»[1].

I. ELS SEUS FONAMENTS EN L'ECONOMIA DE LA SALVACIÓ

La malaltia en la vida humana

1500. La malaltia i el sofriment sempre han estat un dels problemes més greus que afligeixen la vida humana. En la malaltia, l'home experimenta la
1006 seva impotència, els seus límits i la seva finitud. Tota malaltia ens pot fer entreveure la mort.

1. LG 11.

1501. La malaltia pot conduir a l'angoixa, al replegament sobre un mateix, a vegades fins i tot a la desesperació o la revolta contra Déu. Pot també fer tornar la persona més madura, ajudar-la a discernir en la seva vida allò que no és essencial per tal de descobrir allò que sí que ho és. Molt sovint, la malaltia provoca una recerca de Déu, un retorn a Ell.

El malalt davant Déu

1502. L'home de l'Antic Testament viu la malaltia de cara a Déu. Davant Déu es queixa de la seva malaltia[1] i d'Ell, que és l'Amo de la vida i de la mort, implora la guarició[2]. La malaltia esdevé camí de conversió[3] i el perdó de Déu inaugura la guarició[4] Israel fa l'experiència que la malaltia, d'una manera mis- *164*
teriosa, està lligada al pecat i al mal, i que la fidelitat a Déu, segons la llei, torna *376*
la vida: «Jo, el Senyor, sóc el teu metge» (Ex 15, 26). El profeta entrelluca que el sofriment també pot tenir un sentit redemptor pels pecats dels altres[5] Finalment, Isaïes anuncia que Déu farà arribar un temps per a Sió en què perdonarà tota falta i guarirà tota malaltia[6].

El Crist metge

1503. La compassió del Crist envers els malalts i les seves nombroses guaricions de malalts de tota mena[7] són un signe esclatant que «Déu ha visitat el *549*
seu poble» (Lc 7, 16) i que el Regne de Déu és a prop. Jesús no solament té poder de guarir, sinó també de perdonar els pecats[8]: ha vingut a curar l'home tot sencer, ànima i cos; és el metge que els malalts necessiten[9]. La seva com- *1421*
passió envers tots els qui pateixen va tan lluny que s'identifica amb ells: «Estava malalt, i em visitàreu» (Mt 25, 36). El seu amor de predilecció pels malalts no ha cessat, al llarg de tots els segles, de suscitar l'atenció particularíssima dels cristians envers tots els qui sofreixen en el cos i en l'ànima. Aquest amor *2288*
és l'origen dels incansables esforços per tal d'alleujar-los.

1504. Sovint Jesús demana als malalts que creguin[10]. Se serveix de signes per curar: saliva i imposició de les mans[11], fang i ablució[12]. Els malalts intenten tocar-lo[13] «perquè sortia d'ell un poder que els guaria tots» (Lc 6, 19). Així, en *695*
els sagraments, el Crist continua «tocant-nos» per tal de guarirnos. *1116*

1505. Commogut per tants sofriments, el Crist no solament es deixa tocar pels malalts, sinó que fa seves les misèries d'ells: «Ell prengué les nostres malalties i es carregà amb els nostres mals» (Mt 8, 17)[14]. Ell no va curar tots els malalts. Les seves guaricions eren signes de la vinguda del Regne de Déu. *440*

1. Cf. Sl 38. 2. Cf. Sl 6,3; Is 38. 3. Cf. Sl 38,5; 39,9.12. 4. Cf. Sl 32,5; 107,20; Mc 2,5-12. 5. Cf. IS 53,11. 6. Cf. Is 33,24. 7. Cf. Mt 4,24. 8. Cf. Mc 2,5-12. 9. Cf. Mc 2,17. 10. Cf. Mc 5,34.36; 9,23. 11. Cf. Mc 7,32-36; 8,22-25. 12. Cf. Jn 9,6s. 13. Cf. Mc 1,41; 3,10; 6,56. 14. Cf. Is 53,4.

Anunciaven una guarició més radical: la victòria sobre el pecat i la mort per la seva Pasqua. A la Creu, el Crist prengué sobre seu tot el pes del mal[1] i llevà el «pecat del món» (Jo 1, 29), del qual la malaltia no és més que una conseqüència. Per la seva passió i mort a la Creu, el Crist donà un sentit nou al sofri-
307 ment: en endavant pot configurar-nos a Ell i unir-nos a la seva passió redemptora.

«Guariu els malalts...»

1506. El Crist convida els seus deixebles a seguir-lo tot prenent al seu torn la pròpia creu[2]. En seguir-lo, adquireixen una mirada nova sobre la malaltia i
859 els malalts. Jesús els associa a la seva vida pobra i de servei. Els fa participar en el seu ministeri de compassió i de guarició: «Aleshores partiren, i predicaren que es convertissin; expulsaven molts dimonis, ungien amb oli molts malalts i els guarien» (Mc 6, 12-13).

1507. El Senyor ressuscitat renova aquesta missió («En nom meu (...) imposaran les mans sobre els malalts, i es posaran bons»: Mc 16, 17-18) i la confirma per mitjà dels signes que l'Església realitza invocant el seu nom[3]. Aquests
430 signes manifesten d'una manera especial que Jesús és veritablement «Déu que salva»[4].

798 **1508.** L'Esperit Sant dóna a alguns un carisma especial de guarició[5] per manifestar la força de la gràcia del Ressuscitat. Però fins i tot les pregàries més intenses no obtenen sempre la guarició de totes les malalties. Així sant Pau ha d'aprendre del Senyor que «et basta la meva gràcia; que el meu poder es manifesta plenament en la feblesa» (2Co 12, 9), i que els sofriments a su-
618 portar poden tenir aquest sentit: «Completar en la meva carn allò que manca a les sofrences del Crist pel bé del seu Cos, que és l'Església» (Col 1, 24).

1509. «Guariu malalts!» (Mt 10, 8). Aquest encàrrec, l'Església l'ha rebut del Senyor i intenta de dur-lo a terme tant per la cura donada als malalts com per la pregària d'intercessió amb què els acompanya. Ella creu en la presència vivificant del Crist, metge de les ànimes i dels cossos. Aquesta presència és particularment activa a través dels sagraments, i d'una manera especial per
1405 mitjà de l'Eucaristia, pa que dóna la vida eterna[6] i que sant Pau insinua que té un lligam amb la salut corporal[7].

1510. L'Església apostòlica coneix tanmateix un ritu propi a favor dels malalts, testificat per sant Jaume: «¿Està malalt algun de vosaltres? Que faci cridar

1. Cf. Is 53,4-6. 2. Cf. Mt 10,38. 3. Cf. Ac 9,34; 14,3. 4. Cf. Mt 1,21; Ac 4,12. 5. Cf. 1Co 12,9.28.30. 6. Cf. Jn 6,54.58. 7. Cf. 1Co 11,30.

els preveres de l'Església perquè l'ungeixin amb oli en el nom del Senyor i preguin per ell. Aquella oració, feta amb fe, li serà saludable: el Senyor el posarà bo i li perdonarà els pecats que hagi comès» (Jm 5, 1415). La Tradició ha reconegut en aquest ritu un dels set sagraments de l'Església[1]. *1117*

Un sagrament dels malalts

1511. L'Església creu i confessa que, entre els set sagraments, n'hi ha un d'especialment destinat a reconfortar els qui són provats amb la malaltia: la Unció dels malalts.

> La Unció sagrada dels malalts fou instituïda per nostre Senyor Jesucrist com un sagrament del Nou Testament, veritablement i pròpiament dit, insinuat per Marc[2], però recomanat als fidels i promulgat per Jaume, apòstol i germà del Senyor[3].

1512. En la tradició litúrgica, tant a Orient com a Occident, des dels temps antics hi ha testimoniatges d'uncions de malalts practicades amb l'oli beneït. Al llarg dels segles, la Unció dels malalts es va anar administrant cada cop més exclusivament als qui es trobaven a punt de morir. Per això havia rebut el nom d'«Extremaunció». A desgrat d'aquesta evolució la litúrgia mai no ha deixat de pregar el Senyor perquè el malalt recobri la salut si això és convenient a la seva salvació[4].

1513. La constitució apostòlica «Sacram unctionem infirmorum» del 30 de novembre de 1972, seguint l'esperit del Concili Vaticà II[5], ha establert que d'ara endavant, en el ritu romà, s'observi el següent:

> El sagrament de la unció es dóna als malalts que estan en un perill seriós, ungint-los en el front i en les mans amb oli d'oliva o, si cal, amb un altre oli vegetal, degudament beneït, dient aquestes paraules una sola vegada: «Que per aquesta santa Unció i per la seva gran misericòrdia, el Senyor t'ajudi amb la gràcia de l'Esperit Sant; perquè, alliberat dels pecats, et salvi i bondadosament alleugi les teves sofrences»[6].

II. QUI REP I QUI ADMINISTRA AQUEST SAGRAMENT?

En cas de malaltia greu...

1514. La Unció dels malalts «no és únicament el sagrament d'aquells que es troben en perill de mort. Per això, el temps bo per a rebre-la, certament ja ha arribat quan el fidel comença a estar en perill de mort per malaltia o vellesa»[7].

1515. Si un malalt que ha rebut la unció es posa bo, en cas d'una nova malaltia, pot rebre un altre cop aquest sagrament. Al llarg de la mateixa malal-

1. Cf. DS 216; 1324-1325; 1695-1696; 1716-1717. 2. Cf. Mc 6,13. 3. Cf. Jm 5,14-15. Cc. Trento: DS 1695. 4. Cf. DS 1696. 5. Cf. SC 73. 6. Cf. CIC, can. 847, § 1. 7. SC 73; cf. CIC, can. 1004, § 1; 1005; 1007; CCEO, can. 738.

tia, es pot repetir aquest sagrament si la malaltia s'agreuja. Convé rebre la Unció dels malalts abans d'una operació important. Cal dir el mateix per a les persones d'edat que progressivament s'afebleixen.

«...que faci cridar els preveres de l'Església»

1516. Únicament els sacerdots (bisbes i preveres) són els ministres de la Unció dels malalts[1]. Els pastors tenen el deure d'instruir els fidels sobre els beneficis d'aquest sagrament. Que els fidels animin els malalts a cridar el sacerdot per rebre el sagrament. Que els malalts es preparin per a rebre'l amb bones disposicions, amb l'ajut del pastor i de tota la comunitat eclesial que és convidada a rodejar molt especialment els malalts amb les seves pregàries i atencions fraternals.

III. COM SE CELEBRA AQUEST SAGRAMENT?

1517. Com tots els sagraments, la Unció dels malalts és una celebració litúr-
1140 gica i comunitària[2], tant si és administrada a casa, a l'hospital o a l'església, com a un sol malalt o a tot un grup de malalts. És molt convenient que se celebri dintre la missa, memorial de la Pasqua del Senyor. Si les circumstàncies ho aconsellen, la celebració d'aquest sagrament pot anar precedida del sagrament de la Penitència i seguida del de l'Eucaristia. En tant que sagrament de la Pasqua del Crist, l'Eucaristia hauria de ser sempre el darrer sagrament del
1524 pelegrinatge terrenal, el «viàtic» per al «pas» vers la vida eterna.

1518. Paraula i sagrament formen un tot inseparable. La litúrgia de la Paraula, precedida d'un acte de penitència, obre la celebració. Les paraules del Crist, el testimoniatge dels apòstols desvetllen la fe del malalt i de la comunitat per tal de demanar al Senyor la força del seu Esperit.

1519. La celebració del sagrament comprèn principalment els elements següents: «els preveres de l'Església» (Jm 5, 14) imposen, en silenci, les mans als malalts; preguen sobre els malalts en la fe de l'Església[3]; és l'epiclesi pròpia d'aquest sagrament; aleshores donen la Unció amb l'oli beneït, si és possible, pel bisbe.

Aquestes accions litúrgiques indiquen quina gràcia dóna als malalts el sagrament de la Unció.

1. Cf. Cc. Trento: DS 1697; 1719; CIC, can. 1003; CCEO, can. 739, § 1. 2. Cf. SC 27. 3. Cf. Jm 5,15.

IV. ELS EFECTES DE LA CELEBRACIÓ D'AQUEST SAGRAMENT

1520. Un *do particular de l'Esperit Sant*. La gràcia primera d'aquest sagra- *733*
ment és una gràcia de reconfort, de pau i de coratge per a vèncer les dificultats pròpies de l'estat de malaltia greu o de la fragilitat de la vellesa. Aquesta gràcia és un do de l'Esperit Sant que renova la confiança i la fe en Déu i dóna forces contra les temptacions del maligne, temptació de desànim i d'angoixa de la mort[1]. L'assistència del Senyor per la força del seu Esperit vol conduir el malalt a la guarició de l'ànima, però també a la del cos, si aquesta és la voluntat de Déu[2]. A més, «Si ha comès pecats, li seran perdonats» (Jm 5, 15)[3].

1521. La *unió a la passió del Crist*. Per la gràcia d'aquest sagrament, el malalt rep la força i el do d'unir-se més íntimament a la passió del Crist: d'alguna
manera, és *consagrat* per a donar fruit a través de la configuració a la passió *1535*
redemptora del Salvador. El sofriment, seqüela del pecat original, rep un sen-
tit nou: esdevé participació en l'obra salvadora de Jesús. *1499*

1522. Una *gràcia eclesial*. Els malalts que reben aquest sagrament «associant-se lliurement a la passió i a la mort del Crist, contribueixen al bé del Poble de Déu»[4]. Celebrant aquest sagrament, l'Església, en la comunió dels
sants, intercedeix pel bé del malalt. I el malalt, al seu torn, per la gràcia d'a- *953*
quest sagrament, contribueix a la santificació de l'Església i al bé de tots els homes pels quals l'Església pateix i s'ofereix, pel Crist, a Déu Pare.

1523. Una *preparació al darrer pas*. Si el sagrament de la Unció dels malalts *1020*
es dóna a tots els qui pateixen malalties i mals greus, amb més raó als qui estan a punt de sortir d'aquest món[5], de manera que també s'anomena *sacramentum exeuntium*[6]. La unció dels malalts acaba de conformar-nos a la mort i a la Resurrecció del Crist, així com el Baptisme havia començat a ferho. Culmi-
na les uncions santes que jalonen tota la vida cristiana; la del Baptisme havia *1294*
segellat en nosaltres la vida nova; la de la Confirmació ens havia enfortit per al combat de la vida. Aquesta darrera unció enforteix la fi de la nostra vida terrena com amb una sòlida defensa amb vista a les últimes lluites abans d'entrar a la casa del Pare[7].

V. EL VIÀTIC, DARRER SAGRAMENT DEL CRISTIÀ

1524. Als qui estan a punt d'abandonar aquesta vida, l'Església els ofereix, a *1392*
més de la Unció dels malalts, l'Eucaristia com a viàtic. Rebuda en el moment de passar cap al Pare, la comunió en el Cos i la Sang del Crist té una significació i una importància particulars. És llavor de vida eterna i potència de re-

1. Cf. He 2,15. 2. Cf. Cc. Florència: DS 1325. 3. Cf. Cc. Trento: DS 1717. 4. LG 11. 5. *«In exitu vitae constituti»*: Cc. Trento: DS 1698. 6. *Ibid.* 7. *Ibid.*: DS 1694.

surrecció, segons les paraules del Senyor: «Qui menja la meva Carn i beu la meva Sang té vida eterna, i Jo el ressuscitaré el darrer dia» (Jo 6, 54). Sagrament del Crist mort i ressuscitat, l'Eucaristia és aquí sagrament del pas de la mort a la vida, d'aquest món vers el Pare[1].

1680 **1525.** Així com els sagraments del Baptisme, de la Confirmació i de l'Eucaristia constitueixen una unitat anomenada «els sagraments de la iniciació cristiana», podem dir que la Penitència, la Santa Unció i l'Eucaristia, en tant que viàtics, constitueixen, quan la vida cristiana arriba al seu terme, «els sagra-
2299 ments que preparen per a la Pàtria» o els sagraments que acaben el pelegrinatge.

EN RESUM

1526. *«¿Està malalt algun de vosaltres? Que faci cridar els preveres de l'Església perquè l'ungeixin amb oli en el nom del Senyor i preguin per ell. Aquesta oració, feta amb fe, li serà saludable: el Senyor el posarà bo i li perdonarà els pecats que hagi comès» (Jm 5, 14-15).*

1527. *El sagrament de la Unció dels malalts té la finalitat de donar una gràcia especial al cristià que experimenta les dificultats inherents a l'estat de malaltia greu o a la vellesa.*

1528. *El temps oportú per a rebre la Santa Unció certament ja ha arribat quan el fidel comença d'estar en perill de mort per malaltia o vellesa.*

1529. *Cada cop que un cristià cau greument malalt, pot rebre la Santa Unció i també, després d'haver-la rebut, quan la malaltia s'agreuja.*

1530. *Únicament els sacerdots (preveres i bisbes) poden donar el sagrament de la Unció dels malalts; per a conferir-lo usen oli beneït pel bisbe, o, si cal, pel mateix prevere celebrant.*

1531. *L'essencial de la celebració d'aquest sagrament consisteix en la unció al front i a les mans del malalt (en el ritu romà) o en altres parts del cos (a Orient), unció que va acompanyada de la pregària litúrgica del prevere celebrant que demana la gràcia especial d'aquest sagrament.*

1. Cf. Jn 13,1.

1532. *La gràcia especial del sagrament de la Unció dels malalts té aquests efectes:*
- *la unió del malalt a la passió del Crist, pel seu bé i pel de tota l'Església;*
- *el reconfort, la pau i el coratge per a suportar cristianament els sofriments de la malaltia o de la vellesa;*
- *el perdó dels pecats si el malalt no l'ha pogut obtenir pel sagrament de la Penitència;*
- *el restabliment de la salut, si això convé a la salvació espiritual;*
- *la preparació per al pas a la vida eterna.*

CAPÍTOL TERCER

Els sagraments del servei de la comunió

1533. El Baptisme, la Confirmació i l'Eucaristia són els sagraments de la iniciació cristiana. Fonamenten la vocació comuna de tots els deixebles del Crist, *1212* vocació a la santedat i a la missió d'evangelitzar el món. Donen les gràcies necessàries per a la vida segons l'Esperit en aquest pelegrinatge cap a la pàtria.

1534. Dos altres sagraments, l'Orde i el Matrimoni, estan ordenats a la salvació del proïsme. També contribueixen a la salvació personal, però ho fan a través del servei dels altres. Confereixen una missió particular en l'Església i serveixen per a l'edificació del Poble de Déu.

1535. En aquests sagraments, els qui han estat ja *consagrats* pel Baptisme i la *784* Confirmació[1] per al sacerdoci comú de tots els fidels, poden rebre *consagracions* particulars. Els qui reben el sagrament de l'Orde són *consagrats* per a ser, en nom del Crist, «per la paraula i la gràcia de Déu, els pastors de l'Església»[2] Pel seu cantó, «els esposos cristians són enfortits, podríem dir *consagrats*, per un sagrament exprés amb vista dels deures i la dignitat del seu estat»[3]

ARTICLE 6 **El sagrament de l'Orde**

1536. L'Orde és el sagrament gràcies al qual la missió confiada pel Crist als seus apòstols continua a ésser exercida en l'Església fins a la fi dels temps: és, *860* per tant, el sagrament del ministeri apostòlic. Comporta tres graus: l'episcopat, el presbiterat i el diaconat.

1. Cf. LG 10. 2. LG 11. 3. GS 48,2.

[Sobre la institució i la missió del ministeri apostòlic pel Crist, vegeu el § 874 i següents. Aquí únicament tractarem de la via sacramental per la qual es transmet aquest ministeri.]

I. D'ON VÉ EL NOM DE SAGRAMENT DE L'ORDE

1537. La paraula *Orde*, en l'antiguitat romana, designava uns cossos constituïts en el sentit civil, sobretot el cos dels governants. *Ordinatio* designa la integració en un *ordo*. En l'Església, hi ha uns cossos constituïts que la Tradició, no sense fonament en la Sagrada Escriptura[1] anomena des dels temps antics amb el nom de *taxeis* (en grec), *ordines* (en llatí): així la litúrgia parla de l'*ordo episcoporum*, de l'*ordo presbyterorum*, de l'*ordo diaconorum*. Al-
922-923, tres grups reben també aquest nom d'*ordo*: els catecúmens, les verges, els
1631 esposos, les viudes...

1538. La integració en un d'aquests cossos de l'Església es feia per un ritu anomenat *ordinatio*, acte religiós i litúrgic, que era una consagració, una benedicció o un sagrament. Avui la paraula *ordinatio* és reservada a l'acte sacramental que integra en l'orde dels bisbes, dels preveres i dels diaques i que va més enllà d'una simple *elecció, designació, delegació* o *institució* per la comunitat, ja que confereix un do de l'Esperit Sant que permet d'exercir un
875 «poder sagrat» (*sacra potestas*)[2] que únicament pot venir del Crist mateix, per mitjà de la seva Església. L'ordenació també s'anomena *consecratio* perquè
699 és un posar a part i una investidura pel Crist mateix, per a la seva Església. La *imposició de les mans* del bisbe, amb la pregària consecratòria, constitueix el signe visible d'aquesta consagració.

II. EL SAGRAMENT DE L'ORDE EN L'ECONOMIA DE LA SALVACIÓ

El sacerdoci de l'Antiga Aliança

1539. El poble escollit fou constituït per Déu com «un reialme de sacerdots i una nació sagrada» (Ex 19, 6)[3]. Però a l'interior del poble d'Israel, Déu escollí una de les dotze tribus, la de Leví, posada a part per al servei litúrgic[4]; Déu mateix és la seva part d'heretatge[5]. Un ritu propi va consagrar els orígens del sacerdoci de l'Antiga Aliança[6]. Els sacerdots hi són «constituïts en pro dels homes en les coses que són de Déu, per oferir dons i sacrificis pels pecats»[7].

1540. Instituït per anunciar la paraula de Déu[8] i per restablir la comunió
2099 amb Déu pels sacrificis i l'oració, aquest sacerdoci, no obstant això, és impo-

1. Cf. He 5,6; 7,11; Sl 110,4. 2. Cf. LG 10. 3. Cf. Is 61,6. 4. Cf. Nm 1,48-53. 5. Cf. Js 13,33. 6. Cf. Ex 29,1-30; Lv 8. 7. Cf. He 5,1. 8. Cf. Ml 2,7-9.

tent per a realitzar la salvació, ja que té necessitat de repetir sense parar els sacrificis i no pot arribar a una santificació definitiva[1], la qual únicament el sacrifici del Crist havia de dur a terme.

1541. La litúrgia de l'Església veu, tanmateix, en el sacerdoci d'Aaron i el servei dels levites, així com en la institució dels setanta «Ancians»[2], unes prefiguracions del ministeri ordenat de la Nova Aliança. Així, en el ritu llatí, l'Església prega en el prefaci consecratori de l'ordenació dels bisbes:

> Oh Déu, Pare de nostre Senyor Jesucrist, (...) durant tota l'Antiga Aliança començàreu de configurar la vostra Església. Des del principi, elegíreu un poble sant, descendent d'Abraham, i establíreu governants i sacerdots; vós no deixàreu sense servidors el vostre santuari...

1542. En l'ordenació dels preveres, l'Església prega:

> Senyor, Pare sant, (...). Ja a l'antiga Aliança es multiplicaren les funcions instituïdes amb una significació profètica: així, després de posar Moisès i Aaron com a capdavanters per conduir i santificar el poble, vau escollir uns homes perquè els secundessin en el servei com a ajudants i cooperadors. En el desert, difonguéreu l'esperit de Moisès a setanta homes prudents perquè, amb l'ajut d'ells, governés més fàcilment el vostre poble. Així també, transmetéreu als fills d'Aaron el do que el seu pare tenia en plenitud.

1543. I en la pregària consecratòria per a l'ordenació dels diaques, l'Església confessa:

> Déu totpoderós (...): Vós feu créixer el Cos del Crist, que és la vostra Església, rica en varietat de gràcies i composta de diversos membres, que admirablement formen un sol organisme, temple de la vostra glòria, per obra de l'Esperit Sant. Per això constituíreu tres ordes dedicats al servei del vostre nom, tal com de bon començament escollíreu els fills de Leví perquè exercissin el ministeri en el primer tabernacle.

L'únic sacerdoci del Crist

1544. Totes les prefiguracions del sacerdoci de l'Antiga Aliança troben acompliment en Jesucrist, «únic mitjancer entre Déu i els homes» (1Tm 2, 5). Melquisedec, «sacerdot del Déu Altíssim» (Gn 14, 18), és considerat per la Tradició cristiana com una prefiguració del sacerdoci del Crist, únic «gran sacerdot *874*

1. Cf. He 5,3; 7,27; 10,1-4. 2. Cf. Nm 11,24-25.

segons l'orde de Melquisedec» (He 5, 10; 6,20), «sant, innocent, immaculat» (He 7,26), que, «amb una sola oblació, ha deixat per sempre més perfectament acabada la seva obra en aquells qui són santificats» (He 10,14), és a dir, amb l'únic sacrifici de la seva Creu.

1367 **1545.** El sacrifici redemptor del Crist és únic, realitzat una vegada per sempre. No obstant això, es fa present en el sacrifici eucarístic de l'Església. Passa
662 el mateix amb l'únic sacerdoci del Crist: es fa present pel sacerdoci ministerial sense que en quedi minvada la unicitat del sacerdoci del Crist: «També el Crist és l'únic sacerdot veritable, i els altres només són els seus ministres»[1].

Dues participacions en l'únic sacerdoci del Crist

1546. El Crist, gran sacerdot i únic mitjancer, ha fet de l'Església «un reialme de sacerdots per al Déu i Pare seu» (Ap 1, 6)[2]. Tota la comunitat dels creients
1268 és sacerdotal. Els fidels, pel mateix fet, exerceixen el seu sacerdoci baptismal a través de la seva participació, cadascú segons la vocació pròpia, en la missió del Crist, Sacerdot, Profeta i Rei. Pels sagraments del Baptisme i de la Confirmació, els fidels són «consagrats per a ser (...) un sacerdoci sant»[3].

1142 **1547.** El sacerdoci ministerial o jeràrquic dels bisbes i dels preveres i el sacerdoci comú de tots els fidels, per bé que «tots dos participen, cadascun a la seva manera, de l'únic sacerdoci del Crist»[4], tanmateix, es diferencien essencialment, tot estant «ordenats l'un a l'altre»[5]. En quin sentit? Mentre que el sacerdoci comú dels fidels es realitza en el desplegament de la gràcia baptis-
1120 mal, vida de fe, d'esperança i de caritat, vida segons l'Esperit, el sacerdoci ministerial està al servei del sacerdoci comú, és relatiu al desplegament de la gràcia baptismal de tots els cristians. És un dels *mitjans* pels quals el Crist no cessa de construir i de conduir la seva Església. Per això és transmès per un sagrament propi, el sagrament de l'Orde.

En la persona del Crist-Cap...

875 **1548.** En el servei eclesial del ministre ordenat, el Crist mateix és present a
792 la seva Església en tant que Cap del seu Cos, Pastor del seu ramat, pontífex del sacrifici redemptor, Mestre de la veritat. Això és el que l'Església expressa dient que el sacerdot, en virtut del sagrament de l'Orde, actua *in persona Christi Capitis*[6]:

1. St. Tomàs d'Aquino, hebr. 7,4. 2. Cf. Ap 5,9-10; 1Pe 2,5.9. 3. LG 10. 4. LG 10. 5. LG 10. 6. Cf. LG 10; 28; SC 33; CD 11; PO 2; 6.

> El sacerdot és el mateix Crist Jesús, del qual el ministre té la funció. Si, en veritat, aquest és assimilat al Gran Sacerdot, per raó de la consagració sacerdotal que ha rebut, gaudeix del poder d'actuar per la força del Crist mateix, que representa (*virtute ac persona ipsius Christi*)[1].

> Crist és la font de tot el sacerdoci: car el sacerdot de l'antiga llei era figura del Crist i el sacerdot de la nova actua en la persona del Crist[2].

1549. Pel ministeri ordenat, especialment dels bisbes i dels preveres, la presència del Crist com a Cap de l'Església es fa visible enmig de la comunitat dels
creients[3]. Segons la bella expressió de sant Ignasi d'Antioquia, el bisbe es *typos* 1142
tou Patros, és com la imatge vivent de Déu Pare[4].

1550. Aquesta presència del Crist en el ministre no s'ha d'entendre com si
aquest estigués immunitzat contra totes les febleses humanes, l'esperit de do- 896
minació, els errors o fins i tot el pecat. La força de l'Esperit Sant no garanteix
de la mateixa manera totes les accions dels ministres. Mentre que en els sagra- 1128
ments es dóna aquesta garantia, de manera que ni el pecat del ministre no pot 1584
impedir el fruit de la gràcia, hi ha molts altres actes en què l'empremta humana del ministre deixa unes marques que no són sempre signe de la fidelitat a l'Evangeli i que, per tant, poden perjudicar la fecunditat apostòlica de l'Església.

1551. Aquest sacerdoci es *ministerial*. «L'encàrrec que el Senyor va fer als
pastors del seu poble és un veritable *servei*»[5]. Està totalment referit al Crist i als 876
homes. Depèn totalment del Crist i del seu sacerdoci únic, i ha estat instituït a favor dels homes i de la comunitat de l'Església. El sagrament de l'Orde comu-
nica «un poder sagrat», que no és altre que el del Crist. Per tant, l'exercici 1538
d'aquesta autoritat s'ha de mesurar segons el model del Crist que per amor es
va fer el darrer i el servidor de tots[6]. «El Senyor digué clarament que la cura 608
del seu ramat era una prova d'amor a Ell»[7].

...«En nom de tota l'Església»

1552. El sacerdoci ministerial no té únicament la finalitat de representar el Crist —Cap de l'Església— davant l'assemblea dels fidels; també actua en nom de tota l'Església quan presenta a Déu la pregària de l'Església[8] i, sobretot, quan ofereix el sacrifici eucarístic[9].

1553. «En nom de *tota* l'Església» no vol pas dir que els sacerdots siguin els delegats de la comunitat. La pregària i l'ofrena de l'Església són inseparables de la pregària i de l'ofrena del Crist, el seu Cap. Es tracta sempre del culte del

1. Pius XII, enc. «Mediator Dei». 2. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 3,22,4. 3. Cf. LG 21. 4. Trall. 3,1; cf. Magn. 6,1. 5. LG 24. 6. Cf. Mc 10,43-45; 1Pe 5,3. 7. St. Joan Crisòstom, sac. 2,4; cf. Jn 21,15-17. 8. Cf. SC 33. 9. Cf. LG 10.

Crist en i per la seva Església. És tota l'Església, Cos del Crist, qui prega i s'ofereix «per Ell, amb Ell i en Ell», en la unitat de l'Esperit Sant, a Déu Pare.
795 Tot el Cos, *caput et membra*, prega i s'ofereix, i per això els qui, en el Cos, en són especialment els ministres, s'anomenen ministres no solament del Crist sinó també de l'Església. Si el sacerdoci ministerial pot representar l'Església, és perquè representa el Crist.

III. ELS TRES GRAUS DEL SAGRAMENT DE L'ORDE

1554. «El ministeri eclesiàstic establert per Déu és exercit per diversos or-
1536 des, que ja des de l'antigor s'anomenen bisbes, preveres i diaques»[1]. La doctrina catòlica, expressada en la litúrgia, el Magisteri i la pràctica constant de l'Església, reconeix que hi ha dos graus de participació ministerial en el sacerdoci del Crist: l'episcopat i el presbiterat. El diaconat està destinat a ajudar-los i servir-los. Per això el terme *sacerdos* designa, en l'ús actual, els bisbes i els preveres, però no pas els diaques. No obstant això, la doctrina catòlica ensenya que els graus de participació sacerdotal (episcopat i presbiterat) i el grau de servei (diaconat) són tots tres conferits per un acte sacramental anomenat
1538 «ordenació», és a dir, pel sagrament de l'Orde:

> Que tots reverenciïn els diaques com Jesucrist, i també el bisbe, que és la imatge del Pare, així com els preveres, en qualitat de senat de Déu i de consell dels apòstols. Sense tots aquests, no es pot parlar d'Església[2].

L'ordenació episcopal-plenitud del sagrament de l'Orde

1555. «Entre els diferents ministeris que des dels primers temps s'exercei-
861 xen a l'Església, segons el testimoni de la Tradició, ocupa el primer lloc l'ofici d'aquells qui, constituïts en l'episcopat per una successió que arrenca des del començament, són els portadors de la llavor apostòlica»[3].

1556. Perquè poguessin complir aquest ofici tant alt, «els apòstols van ser omplerts pel Crist d'una especial efusió de l'Esperit Sant que va baixar damunt d'ells, i ells, al seu torn, mitjançant la imposició de les mans, la van passar als
862 seus col·laboradors com un do de l'Esperit, do que ha arribat fins a nosaltres a través de la consagració episcopal»[4].

1557. El Concili Vaticà II «ensenya que amb la consagració episcopal es confereix *la plenitud del sagrament de l'Orde*, una plenitud que tant la tradició

1. LG 28. 2. St. Ignasi d'Antioquia, trall. 3,1. 3. LG 20. 4. LG 21.

litúrgica de l'Església com la veu dels sants Pares anomenen clarament sacerdoci suprem, perfecció (summa) del ministeri sagrat»[1].

1558. «La consagració episcopal, juntament amb l'ofici de santificar, confe- *895*
reix també els oficis d'ensenyar i de governar. (...) Efectivament (...) amb la imposició de mans i amb les paraules de la consagració es confereix de tal
manera la gràcia de l'Esperit Sant i de tal manera s'imprimeix el caràcter sa- *1121*
grat, que els bisbes, d'una manera eminent i visible, ocupen el lloc del mateix Crist, Mestre, Pastor i Pontífex, i obren en nom d'Ell (*in eius persona agant*)»[2]. «Així els bisbes, per mitjà de l'Esperit Sant que els fou donat, han estat constituïts veritables i autèntics mestres de la fe, pontífexs i pastors»[3].

1559. «Hom és constituït membre del cos episcopal en virtut de la consagració sacramental i per la comunió jeràrquica amb el Cap i els membres del
col·legi»[4]. El caràcter i la *naturalesa col·legial* de l'orde episcopal es manifes- *877*
ten, entre altres coses, en la pràctica antiga de l'Església que disposa que diversos bisbes participin en la consagració d'un nou bisbe[5]. Per a l'ordenació legí-
tima d'un bisbe, avui es requereix una intervenció especial del bisbe de Roma, *882*
per raó de la seva qualitat de vincle suprem visible de la comunió de les Esglésies particulars en l'Església una i de garant de la seva llibertat.

1560. Cada bisbe, com a vicari del Crist, té la missió pastoral de l'Església *833*
particular que li ha estat confiada, però al mateix temps participa col·legialment amb tots els seus germans en l'episcopat de la *sol·licitud per totes les*
Esglésies. «Encara que cada bisbe només és pastor propi de la porció del ramat *886*
que li ha estat confiada, no obstant això, la seva qualitat de legítim successor dels apòstols per institució divina el fa solidàriament responsable de la missió apostòlica de tota l'Església»[6].

1561. Tot el que acabem de dir explica per què l'Eucaristia celebrada pel *1369*
bisbe té una significació molt especial com a expressió de l'Església reunida entorn de l'altar sota la presidència d'aquell qui representa visiblement el Crist, Bon Pastor i Cap de la seva Església[7].

L'ordenació dels preveres-cooperadors dels bisbes

1562. «El Crist, que el Pare va consagrar i va enviar al món, ha fet participants de la seva consagració i de la seva missió els bisbes per mitjà dels apòstols als

1. *Ibid.* 2. *Ibid.* 3. CD 2. 4. LG 22. 5. Cf. *Ibid.* 6. Pius XII, enc. «Fidei donum»; cf. LG 23; CD 4; 36; 37; AG 5; 6; 38. 7. Cf. SC 41; LG 26.

quals succeeixen. Els bisbes, al seu torn, transmeteren legítimament l'ofici del seu ministeri en diferent grau a diferents individus dins l'Església»[1]. «La funció ministerial dels bisbes ha estat confiada als preveres en un grau subordinat, per tal que, constituïts en l'orde del presbiterat, fossin *cooperadors de l'orde episcopal* en el compliment fidel de la missió apostòlica que el Crist els ha confiat»[2].

1563. «El ministeri dels preveres, com que està unit a l'orde episcopal, participa de l'autoritat amb la qual el mateix Crist forma, santifica i dirigeix el seu Cos. Per la qual cosa, el sacerdoci dels preveres suposa, certament, els sagraments de la iniciació cristiana, però és donat per un sagrament particular amb
1121 el qual els preveres, per la unció de l'Esperit Sant, són segellats amb un caràcter especial que els configura amb el Crist Sacerdot fins al punt que poden obrar en nom del Crist-Cap»[3].

1564. «Els preveres, encara que no tinguin la plenitud del pontificat i depenguin dels bisbes en l'exercici de la seva potestat, amb tot comparteixen amb ells l'honor del sacerdoci i, en virtut del sagrament de l'Orde, són consagrats a
611 imatge del Crist, summe i etern Sacerdot[4], per a predicar l'Evangeli i pasturar els fidels i per a celebrar el culte diví, *com a veritables sacerdots de la Nova Aliança*»[5].

1565. En virtut del sagrament de l'Orde els preveres participen en les di-
849 mensions universals de la missió confiada pel Crist als apòstols. El do espiritual que han rebut en l'ordenació els prepara, no a una missió limitada i restringida, «sinó per a una missió de salvació d'abast universal, «fins als extrems de la terra«»[6], «sempre preparats per a predicar l'Evangeli pertot arreu»[7].

1369 **1566.** «El seu ministeri sagrat, l'exerceixen per damunt de tot en el culte o *sinaxi eucarística*, on, representant la persona del Crist i proclamant el seu misteri, ajunten els precs dels fidels amb el sacrifici del seu Cap i representen i
611 apliquen en el sacrifici de la missa, fins que torni el Senyor, l'únic sacrifici de la Nova Aliança, és a dir, del Crist oferint-se a si mateix al Pare una vegada per sempre com a víctima immaculada»[8]. Tot el seu ministeri sacerdotal treu la seva força d'aquest sacrifici únic[9].

1462 **1567.** «Els preveres, cridats a servir el Poble de Déu com a col·laboradors providents del cos episcopal i ajuts i òrgans seus, formen amb el seu bisbe un

1. LG 28. 2. PO 2. 3. PO 2. 4. Cf. He 5, 1-10; 7,24; 9,11-28. 5. LG 28. 6. PO 10. 7. OT 20. 8. LG 28. 9. Cf. PO 2.

sol presbiteri, dedicat a tasques diverses. En cada un dels agrupaments locals *2179*
de fidels representen el bisbe, amb qui estan confiadament i generosament units, i comparteixen els seus neguits pastorals en el seu treball de cada dia»[1]. Els preveres només poden exercir el seu ministeri en dependència del bisbe i en comunió amb ell. La promesa d'obediència que fan al bisbe en el moment de l'ordenació i el bes de pau que el bisbe els dóna al final de la litúrgia de l'ordenació signifiquen que el bisbe els considera col·laboradors, fills, germans i amics seus, i que ells, al seu torn, li deuen amor i obediència.

1568. «Els preveres, constituïts en l'orde del presbiterat mitjançant l'ordena- *1537*
ció, estan units tots entre ells amb una íntima fraternitat sacramental. En particular, formen un sol presbiteri en la diòcesi al servei de la qual s'han adscrit sota l'autoritat del bisbe propi»[2]. La unitat del presbiteri troba una expressió litúrgica en el costum que determina que els preveres imposin les mans, després del bisbe, en el ritu de l'ordenació.

L'ordenació dels diaques-«amb vista al servei»

1569. «En el grau inferior de la jerarquia hi ha els diaques, que reben la imposició de les mans «no pas amb vista al sacerdoci, sinó amb vista al servei«»[3]. Per a l'ordenació al diaconat, únicament el bisbe imposa les mans, significant així que el diaca queda especialment vinculat al bisbe per a les tasques de la «diaconia»[4].

1570. Els diaques participen d'una manera especial en la missió i la gràcia
del Crist[5]. El sagrament de l'Orde els marca amb una *empremta* («caràcter») *1121*
que ningú no pot fer desaparèixer i que els configura al Crist, que es va fer el «diaca», és a dir, el servidor de tots[6]. Entre altres coses, pertoca als diaques d'assistir el bisbe i els preveres en la celebració dels divins misteris, sobretot de l'Eucaristia, de distribuir-la, d'assistir als matrimonis i beneir-los, de proclamar l'Evangeli i predicar, de presidir els funerals i de consagrar-se als diversos serveis de la caritat[7].

1571. A partir del Concili Vaticà II, l'Església llatina ha restablert el diaconat «com un grau propi i permanent de la jerarquia»[8], mentre que les Esglésies d'Orient sempre
l'havien mantingut. El *diaconat permanent*, que pot conferir-se a homes casats, consti- *1579*
tueix un enriquiment important per a la missió de l'Església. Efectivament, és apropiat i útil que homes que duen a terme en l'Església un ministeri veritablement diaconal, ja

1. LG 28. 2. PO 8. 3. LG 29; cf. CD 15. 4. Cf. St. Hipòlit, trad. ap. 8. 5. Cf. LG 41; AA 16. 6. Cf. Mc 10,45; Lc 22,27; st. Policarp, ep. 5,2. 7. Cf. LG 29; SC 35, § 4; AG 16. 8. LG 29.

sigui en la vida litúrgica i pastoral, ja sigui en les obres socials i caritatives «siguin enfortits amb la imposició de mans, transmesa des dels apòstols i units més estretament a l'altar, perquè puguin complir el seu ministeri més eficaçment per mitjà de la gràcia sacramental del diaconat»[1].

IV. LA CELEBRACIÓ D'AQUEST SAGRAMENT

1572. La celebració de l'ordenació d'un bisbe, de preveres o de diaques, per la importància que té per a la vida de l'Església particular, demana l'aplec del més gran nombre possible de fidels. Tindrà lloc preferentment en diumenge i a la catedral, amb una solemnitat adaptada a la circumstància. Totes tres ordenacions, del bisbe, del prevere i del diaca, segueixen el mateix desenvolupament. El seu lloc és a l'interior de la litúrgia eucarística.

1573. El *ritu essencial* del sagrament de l'Orde està format, per a tots tres
699 graus, per la imposició de les mans del bisbe sobre el cap de l'ordenand i per
1585 la pregària consecratòria específica que demana a Déu l'efusió de l'Esperit Sant i dels seus dons apropiats al ministeri per al qual és ordenat el candidat[2].

1574. Com en tots els sagraments, uns ritus annexos envolten la celebració. Amb fortes variants en les diferents tradicions litúrgiques, tenen en comú l'expressió dels múltiples aspectes de la gràcia sagramental. Així, els ritus inicials, en el ritu llatí —la presentació i l'elecció de l'ordenand, l'al·locució del bisbe, l'interrogatori de l'ordenand, les lletanies dels sants— donen fe que l'elecció del candidat ha estat feta d'acord amb l'ús de l'Església i preparen l'acte solemne de la consagració, després de la qual diversos ritus expressen i completen d'una manera simbòlica el misteri que s'ha reali-
1294 tzat: per al bisbe i el prevere, la unció amb el sant crisma, signe de la unció especial de l'Esperit Sant que fa fecund el seu ministeri; lliurament del llibre dels Evangelis, de l'anell, de la mitra i del bàcul al bisbe com a signe de la seva missió apostòlica d'anun-
796 ciar la Paraula de Déu, de la seva fidelitat a l'Església, esposa del Crist, del seu càrrec de pastor del ramat del Senyor; lliurament al prevere de la patena i del calze, «l'ofrena del poble sant» que és cridat a presentar a Déu; lliurament del llibre dels Evangelis al diaca que acaba de rebre la missió d'anunciar l'Evangeli del Crist.

V. QUI POT CONFERIR AQUEST SAGRAMENT?

1575. El Crist escollí els apòstols i els féu participants de la seva missió i de
857 la seva autoritat. Elevat a la dreta del Pare, no abandona el seu ramat, sinó que el guarda per mitjà dels apòstols amb la seva constant protecció i el dirigeix també a través d'aquests mateixos pastors que continuen avui la seva obra[3]. Per tant, és el Crist «qui dóna» als uns de ser apòstols, als altres, pastors[4]. Ell continua actuant per mitjà dels bisbes[5].

1. AG 16. 2. Cf. Pius XII, const. ap. «Sacramentum Ordinis»: DS 3858. 3. Cf. MR, Prefaci d'Apòstols I. 4. Cf. Ef 4,11. 5. Cf. LG 21.

1576. Com que el sagrament de l'Orde és el sagrament del ministeri apostò- *1536*
lic, pertoca als bisbes com a successors dels apòstols de transmetre el «do espiritual»[1], la «llavor apostòlica»[2]. Els bisbes vàlidament ordenats, és a dir, que es troben en la línia de la successió apostòlica, confereixen vàlidament els tres graus del sagrament de l'Orde[3].

VI. QUI POT REBRE AQUEST SAGRAMENT?

1577. «Només rep vàlidament la sagrada ordenació l'home (*vir*) batejat»[4]. El *551*
Senyor Jesús escollí homes (*viri*) per formar el col·legi dels dotze apòstols[5], i
els apòstols van fer el mateix quan escolliren els col·laboradors[6] que els suc- *861*
ceirien en el seu càrrec[7]. El col·legi dels bisbes, amb el qual els preveres estan
units en el sacerdoci, fa present i actualitza fins al retorn del Crist el col·legi *862*
dels dotze. L'Església se sent lligada per aquesta elecció personal del Senyor. Per això, l'ordenació de les dones no és possible[8].

1578. Ningú no té cap *dret* a rebre el sagrament de l'Orde. En efecte, ningú
no s'atribueix a si mateix aquest càrrec. Hom hi és cridat per Déu[9]. El qui creu *2121*
reconèixer els senyals de la crida de Déu al ministeri ordenat ha de sotmetre humilment el seu desig a l'autoritat de l'Església, que és la que té la responsabilitat i el dret de cridar algú a rebre els ordes. Com tota gràcia, aquest sagrament únicament pot ser *rebut* com un do no merescut.

1579. Tots els ministres ordenats de l'Església llatina, llevat dels diaques permanents, normalment són escollits entre els homes creients celibataris i que
tenen la voluntat de guardar el *celibat* «per causa del Regne del cel» (Mt 19, *1618*
12). Cridats a consagrar-se sense divisió al Senyor i a «les seves coses»[10], es lliuren enterament a Déu i als homes. El celibat és un signe d'aquesta vida
nova al servei de la qual és consagrat el ministre de l'Església; acceptat amb *2233*
cor joiós, anuncia de manera esclatant el Regne de Déu[11].

1580. En les Esglésies orientals, de fa segles, vigeix una disciplina diferent: mentre que els bisbes són escollits únicament entre els celibataris, homes casats poden ser ordenats diaques i preveres. Aquesta pràctica des de fa molt temps és considerada legítima; aquests preveres exerceixen un ministeri fructífer al si de les seves comunitats[12]. D'altra banda, el celibat dels preveres és molt honorat en les Esglésies orientals, i són nombrosos els preveres que l'escullen lliurement per causa del Regne de Déu. Tant a Orient com a Occident, el qui ha rebut el sagrament de l'Orde ja no es pot casar.

1. LG 21. 2. LG 20. 3. Cf. DS 794 i 802; CCEO, can. 744; 747. 4. CIC, can. 1024. 5. Cf. Mc 3,14-19; Lc 6,12-16. 6. Cf. 1Tm 3,1-13; 2Tm 1,6; Tt 1,5-9. 7. St. Climent de Roma, cor. 42,4; 44,3. 8. Cf. MD 26-27; CDF, decl. «Inter insigniores». 9. Cf. He 5,4. 10. Cf. 1Co 7,32. 11. Cf. PO 16. 12. Cf. PO 16.

VII. ELS EFECTES DEL SAGRAMENT DE L'ORDE

El caràcter inesborrable

1581. Aquest sagrament configura al Crist per una gràcia especial de l'Espe-
1548 rit Sant, amb vista a servir d'instrument del Crist per a la seva Església. Per l'ordenació, hom és habilitat per a actuar com a representant del Crist, Cap de l'Església, en la seva triple funció de sacerdot, profeta i rei.

1121 **1582.** Com en el cas del Baptisme i de la Confirmació, aquesta participació en la funció del Crist és donada una vegada per sempre. El sagrament de l'Orde confereix també un *caràcter espiritual inesborrable* i no pot ser reiterat ni conferit temporalment[1].

1583. Un individu vàlidament ordenat pot, certament, per causes greus, ser descarregat de les obligacions i de les funcions lligades a l'ordenació o rebre la prohibició d'exercir-les[2], però no pot tornar a esdevenir laic en el sentit estricte[3], perquè el caràcter imprès per l'ordenació ho ha estat per sempre. La vocació i la missió rebudes el dia de la seva ordenació el marquen d'una manera permanent.

1128 **1584.** Ja que, al capdavall, és el Crist qui actua i obra la salvació a través del ministre ordenat, la indignitat d'aquest no impedeix que el Crist actuï[4]. Sant Agustí ho diu amb força:

> Quant al ministre orgullós ell s'ha d'alinear amb el diable. Però no per això el
> 1550 do del Crist queda profanat, i el que és transmès per ell conserva la seva puresa, i el que passa per ell és net i arriba fins a la terra fèrtil (...) La virtut espiritual del sagrament és, en efecte, semblant a la llum: els qui han de ser il·luminats la reben en tota la seva puresa i, encara que passi a través d'éssers tacats, ella no es taca[5].

La gràcia de l'Esperit Sant

1585. La gràcia de l'Esperit Sant pròpia d'aquest sagrament és la d'una configuració al Crist Sacerdot, Mestre i Pastor, del qual l'ordenat ha estat constituït ministre.

1586. Per al bisbe, és sobretot una gràcia de força («l'Esperit que fa caps»: pregària de consagració del bisbe del ritu llatí): la de guiar i de defensar amb força i prudència la seva Església com un pare i un pastor, amb un amor
2448 gratuït envers tothom i una predilecció pels pobres, els malalts i els indigents[6]. Aquesta gràcia l'impulsa a anunciar l'Evangeli a tothom, a ser el model del seu

1. Cf. Cc. Trento: DS 1767; LG 21; 28; 29; PO 2. 2. Cf. CIC, can. 290-293; 1336, § 1,3º.5º; 1338, § 2. 3. Cf. Cc. Trento: DS 1774. 4. Cf. Cc. Trento: DS 1612; DS 1154. 5. Ev. Jo. 5,15. 6. Cf. CD 13 i 16.

ramat, a precedir-lo pel camí de la santificació tot identificant-se en l'Eucaristia amb el Crist Sacerdot i Víctima, sense tenir por de donar la vida per les seves ovelles:

> Vós, Pare, que penetreu els cors, feu que aquest servent vostre, que heu escollit per a l'episcopat, faci pasturar el vostre ramat sant, i exerceixi dignament davant Vós la plenitud del sacerdoci, dedicat nit i dia al vostre servei; que intercedeixi sempre pel poble i ofereixi els dons de la vostra Església. Per la virtut de l'Esperit Sant, que li confereix la plenitud del sacerdoci, feu que tingui el poder de perdonar els pecats, segons el vostre mandat; que distribueixi els ministeris i oficis segons els vostres preceptes; i que lligui i deslligui de tot vincle en virtut del poder que donàreu als apòstols. I feu que ell, per la mansuetud i puresa de cor, us sigui plaent, com l'ofrena d'un perfum agradable. Per Jesucrist el vostre Fill...[1]. *1558*

1587. El do espiritual que confereix l'ordenació presbiteral s'expressa amb aquesta pregària pròpia del ritu bizantí. El bisbe, tot imposant la mà, diu entre altres coses: *1964*

> Senyor, ompliu amb el do de l'Esperit Sant el qui us heu dignat a elevar al grau del sacerdoci, perquè sigui digne de mantenir-se sense tara davant del vostre altar, d'anunciar l'Evangeli del vostre Regne, de complir el ministeri de la vostra paraula de veritat, d'oferir-Vos dons i sacrificis espirituals, de renovar el vostre poble amb el bany de la regeneració; de tal manera que surti a l'encontre del nostre gran Déu i Salvador Jesucrist, el vostre Fill únic, el dia del seu segon adveniment, i que rebi de la vostra immensa bondat la recompensa d'una fidel administració del seu orde[2].

1588. Pel que fa als diaques, «enfortits per la gràcia sacramental i en comunió amb el bisbe i el seu presbiteri, serveixen el Poble de Déu en el ministeri de la litúrgia, de la paraula i de la caritat»[3]. *1569*

1589. Davant la grandesa de la gràcia i de l'ofici sacerdotals, els sants doctors sentiren la crida urgent a la conversió a fi de correspondre amb tota la vida a Aquell que els ha fet ministres seus per mitjà del sagrament. Així, sant Gregori Nazianzè, essent un jove prevere, exclamà:

> Cal començar purificant-se abans de purificar els altres; cal instruir-se per poder instruir; cal esdevenir llum per il·luminar, acostar-se a Déu per acostar-hi els altres, santificar-se per santificar, dur de la mà i aconsellar amb intel·ligència[4]. Sé de qui som els ministres, en quin nivell ens trobem i com és Aquell vers el qual ens adrecem. Conec l'altura de Déu i la feblesa de l'home, però també la seva força[5]. [Qui és doncs, el sacerdot]. És el defensor de la veritat, s'eleva amb els àngels, glorifica amb els arcàngels, fa pujar a l'altar del cel les víctimes dels sacrificis, comparteix el sacerdoci del Crist, remodela la criatura,

1. St. Hipòlit, trad. ap. 3. 2. Euchologion. 3. LG 29. 4. Or. 2,71. 5. *Ibid.*, 74.

restableix [en ella] la imatge [de Déu], la recrea per al món de dalt i, per dir el
460 que hi ha de més gran, *és divinitzat i divinitza*[1].

I el sant Rector d'Ars: «El sacerdot continua l'obra de redempció a la terra...» «Si hom comprengués bé el sacerdot sobre la terra, es moriria no pas de por,
1551 sinó d'amor...» «El Sacerdoci és l'amor del cor de Jesús»[2].

EN RESUM

1590. *Sant Pau diu al seu deixeble Timoteu: «Et recomano que abrandis el do de Déu que hi ha en tu per la imposició de les meves mans» (2Tm 1, 6), i «si algú aspira a exercir l'episcopat, desitja una noble funció» (1Tm 3, 1). A Titus, li deia: «Et vaig deixar a Creta perquè posessis en ordre allò que faltava i establissis preveres a cada població seguint les normes que et vaig donar» (Tt 1,5).*

1591. *Tota l'Església és un poble sacerdotal. Gràcies al Baptisme, tots els fidels participen del sacerdoci del Crist. Aquesta participació s'anomena «sacerdoci comú dels fidels». Sobre la seva base i al seu servei hi ha una altra participació en la missió del Crist, la del ministeri conferit pel sagrament de l'Orde, que té la tasca de servir en nom i en la persona del Crist-Cap enmig de la comunitat.*

1592. *El sacerdoci ministerial difereix essencialment del sacerdoci comú dels fidels perquè confereix un poder sagrat per al servei dels fidels. Els ministres ordenats exerceixen el seu servei al Poble de Déu per mitjà de l'ensenyament (*munus docendi*), el culte diví (*munus liturgicum) *i el govern pastoral* (munus regendi).

1593. *Des dels orígens, el ministeri ordenat ha estat conferit i exercit en tres graus: el dels bisbes, el dels preveres i el dels diaques. Els ministeris conferits per l'ordenació són insubstituïbles per a l'estructura orgànica de l'Església: sense el bisbe, els preveres i els diaques, no es pot parlar d'Església*[3].

1594. *El bisbe rep la plenitud del sagrament de l'Orde que l'insereix en el Col·legi episcopal i el converteix en cap visible de l'Església particular que li és confiada. Els bisbes, com a successors dels apòstols i membres del Col·legi, participen de la responsabilitat apostòlica i de la missió de tota l'Església sota l'autoritat del Papa, successor de sant Pere.*

1595. *Els preveres estan units als bisbes en la dignitat sacerdotal i al mateix temps depenen d'ells en l'exercici de les seves funcions pastorals; són*

1. *Ibid.*, 73. 2. Nodet, Joan-Maria Vianney 100. 3. St. Ignasi d'Antioquia, trall. 3,1.

cridats a ser els cooperadors providents dels bisbes; formen al voltant del seu bisbe el presbyterium *que porta amb ell la responsabilitat de l'Església particular. Reben del bisbe l'encàrrec d'una comunitat parroquial o d'una funció eclesial determinada.*

1596. *Els diaques són ministres ordenats per a les tasques de servei de l'Església; no reben el sacerdoci ministerial, però l'ordenació els confereix funcions importants en el ministeri de la Paraula, del culte diví, del govern pastoral i del servei de la caritat, tasques que han de complir sota l'autoritat pastoral del seu bisbe.*

1597. *El sagrament de l'Orde és conferit per la imposició de les mans seguida d'una pregària consecratòria solemne que demana a Déu per a l'ordenand les gràcies de l'Esperit Sant necessàries per al seu ministeri. L'ordenació imprimeix un caràcter sacramental indeleble.*

1598. *L'Església confereix el sagrament de l'Orde únicament a homes* (viri) *batejats, amb aptituds degudament reconegudes per a l'exercici del ministeri. Pertoca a l'autoritat de l'Església la responsabilitat i el dret de cridar algú a rebre els ordes.*

1599. *En l'Església llatina, el sagrament de l'Orde per al presbiterat normalment només és conferit a candidats que estiguin disposats a abraçar lliurement el celibat i que manifestin públicament la seva voluntat de guardar-lo per amor del Regne de Déu i del servei dels homes.*

1600. *Correspon als bisbes de conferir el sagrament de l'Orde en els seus tres graus.*

ARTICLE 7 **El sagrament del Matrimoni**

1601. «L'aliança matrimonial, per la qual un home i una dona constitueixen entre ells una comunitat de tota la vida, ordenada per la seva índole natural al bé dels cònjuges i a la generació i educació dels fills, fou elevada pel Crist, el Senyor, a la dignitat de sagrament entre batejats»[1]

I. EL MATRIMONI EN EL DESIGNI DE DÉU

1602. La Sagrada Escriptura comença amb la creació de l'home i de la dona a *369*
imatge i semblança de Déu[2] acaba amb la visió de les «noces de l'Anyell» (Ap *796*

1. CIC, can. 1055, § 1. 2. Cf. Gn 1, 26-27.

19, 7-9). D'un cap a l'altre l'Escriptura parla del matrimoni i del seu «misteri», de la seva institució i del sentit que Déu li ha donat, del seu origen i de la seva fi, de les seves realitzacions diverses al llarg de la història de la salvació, de les seves dificultats sorgides del pecat i de la seva renovació «en el Senyor» (1Co 7, 39), en l'aliança nova del Crist i de l'Església[1].

El matrimoni en l'ordre de la creació

1603. «L'íntima comunitat de vida d'amor conjugal ha estat establerta i es-
796 tructurada amb lleis pròpies pel Creador. Déu mateix és l'autor del matrimo-
ni»[2]. La vocació al matrimoni és inscrita en la naturalesa mateixa de l'home i
2331 de la dona, tal com sortiren de la mà del Creador. El matrimoni no és una
institució purament humana, a desgrat de les nombroses variacions que ha
pogut sofrir al llarg dels segles, en les diferents cultures, estructures socials i
actituds espirituals. Aquestes diversitats no han de fer oblidar els trets co-
muns i permanents. Encara que la dignitat d'aquesta institució no es transpa-
renti a tot arreu amb la mateixa claredat[3] no obstant això hi ha a totes les
cultures un cert sentit de la grandesa de la unió matrimonial. Perquè «el be-
2210 nestar de la persona i de la societat humana i cristiana està estretament lliga'
amb la prosperitat de la comunitat conjugal i familiar» .

1604. Déu, que ha creat l'home per amor, també l'ha cridat a l'amor, voca-
ció fonamental i innata de tot ésser humà. Perquè l'home fou creat a imatge i
355 semblança de Déu[5] que és Amor[6]. Havent-lo Déu creat home i dona, l'amor
mutu entre ells esdevé una imatge de l'amor absolut i indefectible amb què
Déu estima la humanitat. És bo, molt bo, als ulls del Creador[7]. I aquest amor
que Déu beneeix està destinat a ser fecund i a realitzar-se en l'obra comuna
de la guarda de la creació: «Déu els beneí i els digué: «Sigueu fecunds i multi-
pliqueu-vos, pobleu la terra i domineu-la«» (Gn 1, 28).

1605. La Sagrada Escriptura afirma que l'home i la dona són creats l'un per a
l'altre: «No està bé que l'home estigui sol». La dona, «carn de la seva carn», la
372 seva igual, totalment pròxima a ell, li és donada per Déu com un «ajut»,
representant així «Déu que és el nostre ajut»[8]. «Per això, l'espòs deixarà el
pare i la mare i s'ajuntarà a la seva esposa, i seran una sola carn» (Gn 2,
18-25). Que això significa una unitat indefectible de les seves vides, el Senyor
1614 mateix ho mostra tot recordant quin ha estat, «al començament», el designi
del Creador: «Així, ja no són dos, sinó una sola carn» (Mt 19, 6).

1. Cf. Ef 5, 31-32. 2. Cf. GS 48, § 1. 3. GS 47, § 2. 4. GS 47, § 1. 5. Cf. Gn 1,27. 6. Cf. 1Jn 4,8.16. 7. Cf. Gn 1,31. 8. Cf. Sl 121,2.

El matrimoni sota el règim del pecat

1606. Tothom fa l'experiència del mal, al seu voltant i en ell mateix. Aquesta experiència també es fa sentir en les relacions entre l'home i la dona. En tots els temps, la seva unió ha estat amenaçada per la discòrdia, l'esperit de domini, la infidelitat, la gelosia i per conflictes que poden anar fins a l'odi i la ruptura. Aquest desordre es pot manifestar d'una manera més o menys aguda, i pot ser més o menys superat, segons les cultures, les èpoques, els individus, però sembla tenir un caràcter universal.

1607. Segons la fe aquest desordre, que constatem amb dolor, no ve pas de la *natura* de l'home i de la dona, ni de la naturalesa de les seves relacions, *1849*
sinó del *pecat*. Ruptura amb Déu, el primer pecat té com a primera conseqüència la ruptura de la comunió original de l'home i de la dona. Les seves *400*
relacions queden distorsionades per uns greuges recíprocs[1]; la seva atracció mútua, do propi del Creador[2], es canvia en relacions de dominació i de cobejança[3]; la bella vocació de l'home i de la dona de ser fecunds, de multiplicar-se i de dominar la terra[4] queda gravada amb les penes de l'infantament i del guanyar-se el pa[5].

1608. No obstant això, l'ordre de la creació subsisteix, encara que estigui *55*
greument pertorbat. Per tal de guarir les ferides del pecat, l'home i la dona necessiten l'ajut de la gràcia que Déu, en la seva misericòrdia infinita, mai no els ha refusat[6]. Sense aquesta ajuda, l'home i la dona no poden arribar a realitzar la unió de les seves vides, que constituïa la intenció de Déu en crear-los «al començament».

El matrimoni sota la pedagogia de la llei

1609. En la seva misericòrdia, Déu no abandonà l'home pecador. Les penes *410*
que segueixen el pecat, «els dolors de l'infantament» (Gn 3, 16), el treball «amb la suor del front» (Gn 3, 19), constitueixen també uns remeis que limiten les malifetes del pecat. Després de la caiguda, el matrimoni ajuda a vèncer el replegament sobre un mateix, l'egoisme, la recerca del propi plaer, i a obrir-se a l'altre, a l'ajuda mútua, al do de si mateix.

1610. La consciència moral relativa a la unitat i a la indissolubilitat del matrimoni s'ha desenvolupat sota la pedagogia de la llei antiga. La poligàmia dels *1963*

1. Cf. Gn 3,12. 2. Cf. Gn 2,22. 3. Cf. Gn 3,16b. 4. Cf. Gn 1,28. 5. Cf. Gn 3,16-19. 6. Cf. Gn 3,21.

2387 patriarques i dels reis no hi fou encara explícitament rebutjada. No obstant això, la llei donada a Moisès intenta protegir la dona contra l'arbitrarietat d'un domini per part de l'home, encara que ella porti també, segons la paraula del Senyor, les marques de «la duresa de cor» de l'home, per culpa de la qual Moisès va permetre el repudi de la dona[1].

219 **1611.** Veient l'aliança de Déu amb Israel sota la imatge d'un amor conjugal
2380 exclusiu i fidel[2], els profetes van preparar la consciència del Poble escollit per a una comprensió profunda de la unicitat i de la indissolubilitat del matrimo-
2361 ni[3]. Els llibres de Rut i de Tobit donen uns testimoniatges corprenedors del sentit elevat del matrimoni, de la fidelitat i de la tendresa dels esposos. La Tradició sempre ha vist en el Càntic dels Càntics una expressió única de l'amor humà, en tant que és reflex de l'amor de Déu, amor «fort com la mort» que «ni una immensitat d'aigua no podria extingir» (Ct 8, 6-7).

El matrimoni en el Senyor

1612. L'aliança nupcial entre Déu i el seu poble Israel havia preparat l'Aliança nova i eterna en la qual el Fill de Déu, encarnant-se i donant la seva
521 vida, s'ha unit d'alguna manera tota la humanitat salvada per Ell[4], preparant així les «noces de l'Anyell» (Ap 19, 7.9).

1613. Al llindar de la seva vida pública, Jesús realitza el seu primer signe —a petició de la seva Mare— en ocasió d'una festa de casament[5]. L'Església atorga una gran importància a la presència de Jesús a les noces de Canà. Hi veu la confirmació de la bondat del matrimoni i l'anunci que en endavant el matrimoni serà un signe eficaç de la presència del Crist.

2336 **1614.** En la seva predicació, Jesús va ensenyar sense equívocs el sentit originari de la unió de l'home i de la dona, tal com el Creador la volgué al
2382 començament: el permís, donat per Moisès, de repudiar la dona, era una concessió a la duresa del cor[6]; la unió matrimonial de l'home i de la dona és indissoluble: Déu mateix l'ha closa: «El que Déu va unir, que l'home no ho separi» (Mt 19, 6).

2364 **1615.** La insistència inequívoca en la indissolubilitat del vincle matrimonial ha pogut causar perplexitat i aparèixer com una exigència irrealitzable[7]. Però Jesús no ha carregat els esposos amb un fardell impossible de dur i massa

1. Cf. Mt 19,8; Dt 24,1. 2. Cf. Os 1-3; Is 54; 62; Jr 2-3; 31; Ez 16; 23. 3. Cf. Ml 2,13-17. 4. Cf. GS 22. 5. Cf. Jn 2,1-11. 6. Cf. Mt 19,8. 7. Cf. Mt 19,10.

pesat[1], més feixuc que la Llei de Moisès. Com que ve a restablir l'ordre inicial de la creació pertorbat pel pecat, Ell mateix dóna la força i la gràcia per a viure el matrimoni en la dimensió nova del Regne de Déu. Seguint el Crist, renunciant a ells mateixos, prenent les seves pròpies Creus[2], els esposos podran «comprendre»[3] el sentit original del matrimoni i viure'l amb l'ajut del Crist.
Aquesta gràcia del matrimoni cristià és un fruit de la creu del Crist, font de tota *1642*
vida cristiana.

1616. És el que l'apòstol Pau dóna a entendre dient: «Marits, estimeu les vostres mullers, com el Crist va estimar l'Església i s'oferí a si mateix per ella, a fi de santificar-la» (Ef 5, 25-26), i afegint també: «"Per això, l'espòs deixarà el pare i la mare i s'ajuntarà a la seva esposa, i seran una sola carn". Aquest misteri és gran, vull dir en tant que es realitza en el Crist i l'Església» (Ef 5, 31-32).

1617. Tota la vida cristiana duu la marca de l'amor esponsal del Crist i de
l'Església. Ja el Baptisme, entrada en el Poble de Déu, és un misteri nupcial: és, *796*
per dir-ho així, el bany de noces[4] que precedeix el banquet nupcial, l'Eucaristia. El matrimoni cristià esdevé al seu torn signe eficaç, sagrament de l'aliança del Crist i de l'Església. Com que significa i comunica la gràcia, el matrimoni entre batejats és un veritable sagrament de la Nova Aliança[5].

La virginitat pel Regne

1618. El Crist és el centre de tota vida cristiana. El lligam amb Ell ocupa el *2332*
primer lloc davant tots els altres lligams, familiars o socials[6]. Des de l'inici de l'Església, hi ha hagut homes i dones que han renunciat al gran bé del matrimoni per tal de seguir l'Anyell allà on vagi[7], per tal de preocupar-se de les
coses del Senyor, per tal d'intentar de ser-Li plaent[8], per tal de sortir a l'encon- *1579*
tre del Senyor que ve[9]. El Crist mateix convidà alguns a seguir-Lo en aquest estil de vida de la qual Ell és model:

> Hi ha eunucs que han nascut així del ventre de la mare, i hi ha eunucs que n'han estat fets pels homes, i hi ha eunucs que se n'han fet ells mateixos, per causa del Regne del cel. Qui ho pugui entendre, que ho entengui (Mt 19,12).

1619. La virginitat pel Regne del cel és un desplegament de la gràcia baptis- *922-924*
mal, un signe poderós de la preeminència del lligam amb el Crist, de l'espera

1. Cf. Mt 11,29-30. 2. Cf. Mc 8,34. 3. Cf. Mt 19,11. 4. Cf. Ef 5,26-27. 5. Cf. DS 1800; CIC, can. 1055, § 2. 6. Cf. Lc 14,26; Mc 10,28-31. 7. Cf. Ap 14,4. 8. Cf. Co 7,32. 9. Cf. Mt 25,6.

ardent del seu retorn, un signe que també recorda que el matrimomi és una realitat d'aquest món que passa[1].

1620. Tots dos, el sagrament del Matrimoni i la virginitat pel Regne de Déu, vénen del Senyor mateix. És Ell qui els dóna sentit i els atorga la gràcia indis-
2349 pensable per a viure'ls d'acord amb la seva voluntat[2]. L'apreci de la virginitat pel Regne[3] i el sentit cristià del matrimoni són inseparables i s'afavoreixen mútuament:

> Denigrar el matrimoni és també fer minvar la glòria de la virginitat; fer-ne l'elogi és augmentar l'admiració deguda a la virginitat (...). Perquè, finalment, allò que només sembla un bé pel fet de comparar-lo amb un mal no pot ser de debò un bé, però allò que és millor que uns béns indiscutibles és el bé per excel·lència[4].

II. LA CELEBRACIÓ DEL MATRIMONI

1621. En el ritu llatí, la celebració del Matrimoni entre dos fidels catòlics té
1323 lloc normalment dintre la santa Missa, per raó del vincle de tots els sagraments amb el misteri Pasqual del Crist[5]. En l'Eucaristia es realitza el memorial de la Nova Aliança, en què el Crist s'uní per sempre a l'Església, la seva esposa estimada per la qual es lliurà[6]. Convé, doncs, que els esposos segellin el seu consentiment a donar-se l'un a l'altre per l'ofrena de les seves pròpes
1368 vides, unint-lo a l'ofrena del Crist per a la seva Església, feta present en el sacrifici eucarístic, i rebent l'Eucaristia, a fi que, en combregar en el mateix Cos i la mateixa Sang, «no formin més que un sol cos» en el Crist[7].

1622. «En tant que gest sacramental de santificació, la celebració litúrgica del Matrimoni (...) ha de ser per ella mateixa vàlida, digna i fructuosa»[8]. És, per tant, convenient que els futurs esposos es disposin per a la celebració del
1422 seu casament rebent el sagrament de la Penitència.

1623. Segons la tradició llatina, els esposos, com a ministres de la gràcia de Crist, manifestant el consentiment davant l'Església, es confereixen mútuament el sagrament del matrimoni. En les tradicions de les Esglésies orientals, els sacerdots —bisbes o preveres— són testimonis del recíproc consentiment expressat pels esposos[9], però també la seva benedicció és necessària per a la validesa del sagrament[10].

1624. Les diverses litúrgies són riques en pregàries de benedicció i d'epiclesi que demanen a Déu la seva gràcia i la benedicció sobre la nova parella,

1. Cf. Mc 12,25; 1Co 7,31. 2. Cf. Mt 19,3-12. 3. Cf. LG 42; PC 12; OT 10. 4. St. Joan Crisòstom, virg. 10,1; cf. FC 16. 5. Cf. SC 61. 6. Cf. LG 6. 7. Cf. 1Co 10,17. 8. FC 67. 9. Cf. CCEO, can. 817. 10. Cf. CCEO, can. 828.

especialment sobre l'esposa. En l'epiclesi d'aquest sagrament els esposos re- *736*
ben l'Esperit Sant com a comunió d'amor del Crist i de l'Església[1]. És Ell el segell de la seva aliança, la font sempre disponible del seu amor, la força amb què es renovarà la seva fidelitat.

III. EL CONSENTIMENT MATRIMONIAL

1625. Els protagonistes de l'aliança matrimonial són un home i una dona
batejats, lliures per a contreure el matrimoni i que expressen lliurement el *1734*
seu consentiment. «Ser lliure» vol dir:
— no ésser sotmès a cap coacció;
— no estar impedit per una llei natural o eclesiàstica.

1626. L'Església considera l'intercanvi dels consentiments entre els esposos
com l'element indispensable «que produeix el matrimoni»[2]: Si no hi ha con- *2201*
sentiment, no hi ha matrimoni.

1627. El consentiment consisteix en un «acte humà amb el qual els cònjuges mútuament es donen i s'accepten[3]»: «Jo et prenc per muller. Jo et prenc per marit»[4]. El consentiment que lliga els esposos entre ells troba el seu acompliment en el fet d'esdevenir «una sola carn»[5].

1628. El consentiment ha de ser un acte de la voluntat de cada un dels con- *1735*
traents, lliure de violència o de greu por externa[6]. Cap poder humà no pot substituir aquest consentiment[7]. Si no hi ha aquesta llibertat, el matrimoni és invàlid.

1629. Per aquesta raó (o per altres raons que fan nul i no realitzat el matrimoni)[8], l'Església pot, després d'un examen de la situació fet pel tribunal eclesiàstic competent, declarar «la nul·litat del matrimoni», és a dir, que el matrimoni no ha existit mai. En aquest cas, els contraents són lliures de casar-se, quedant, però, subjectes a les obligacions naturals d'una unió anterior[9].

1630. El prevere (o el diaca) que assisteix a la celebració del Matrimoni, rep el consentiment dels esposos en nom de l'Església i dóna la benedicció de l'Església. La presència del ministre de l'Església (i també dels testimonis) expressa visiblement que el Matrimoni és una realitat eclesial.

1. Cf. Ef 5,32. 2. CIC, can. 1057, § 1. 3. GS 48, § 1; cf. CIC, can. 1057, § 2. 4. OcM 45. 5. Cf. Gn 2,24; Mc 10,8; Ef 5,31. 6. Cf. CIC, can. 1103. 7. CIC, can. 1057, § 1. 8. Cf. CIC, can. 1095-1107. 9. Cf. CIC, can. 1071.

1631. Per aquesta raó, l'Església demana normalment per als seus fidels la *forma eclesiàstica* de la celebració del casament[1]. Diversos motius expliquen aquesta determinació:

1069 — el Matrimoni sacramental és un acte *litúrgic*. Convé, doncs, que se celebri en la litúrgia pública de l'Església;

1537 — el matrimoni és introduït en un *ordo* eclesial, crea drets i deures en l'Església, entre els esposos i envers els fills;

— ja que el matrimoni és un estat de vida en l'Església, cal que hi hagi certesa sobre el casament (d'aquí, l'obligació que hi hagi testimonis);

2365 — el caràcter públic del consentiment protegeix el «sí» un cop donat i ajuda a ser-hi fidel.

1632. Per tal que el «sí» dels esposos sigui un acte lliure i responsable, i que l'aliança matrimonial tingui unes bases humanes i cristianes sòlides i duradores, la *preparació al matrimoni* és de primera importància:

2206 L'exemple i l'ensenyament donats pels pares i per les famílies són el camí privilegiat d'aquesta preparació.

El paper dels pastors i de la comunitat cristiana com a «família de Déu» és indispensable per a la transmissió dels valors humans i cristians del matrimoni i de la família[2], i això encara més pel fet que en la nostra època molts joves coneixen l'experiència de les llars trencades que ja no asseguren prou aquesta iniciació:

> 2350 Quant als joves, que se'ls instrueixi en temps convenient i en una forma apropiada —molt millor al si mateix de la família— sobre la dignitat, la funció i les expressions de l'amor conjugal, per tal que, formats en l'estima de la castedat, puguin, quan en sigui l'hora, arribar a les noces a través d'un honest prometatge[3].

Els matrimonis mixtos i la disparitat de culte

1633. En nombrosos països, la situació del *matrimoni mixt* (entre catòlic i batejat no catòlic) es presenta de manera força freqüent. Exigeix una atenció particular dels cònjuges i dels pastors; el cas dels matrimonis amb *disparitat de culte* (entre catòlic i no batejat), una circumspecció més gran encara.

817 **1634.** La diferència de confessió entre els cònjuges no constitueix pas un obstacle insuperable per al matrimoni, quan aconsegueixen de posar en comú el que cada un d'ells ha rebut en la seva comunitat, i d'aprendre l'un de l'altre la manera com cada un viu la seva fidelitat al Crist. Però les dificultats dels matrimonis mixtos no s'han de menystenir. Es deuen al fet que la separació dels cristians encara no ha estat superada. Els esposos corren el risc d'experimentar el drama de la desunió dels cristians al si mateix de la seva llar. La disparitat de culte pot agreujar encara més aquestes dificultats. Divergències respecte de la fe, la concepció mateixa del matrimoni, i també mentalitats

1. Cf. Cc. Trento: DS 1813-1816; CIC, can. 1108. 2. CIC, can. 1063. 3. GS 49, § 3.

religioses diferents, poden constituir una font de tensions dintre del matrimoni, principalment pel que fa a l'educació dels fills. Aleshores pot presentar-se una temptació: la indiferència religiosa.

1635. Segons el dret vigent en l'Església llatina, un matrimoni mixt, perquè sigui lícit, necessita el *permís exprés* de l'autoritat eclesiàstica[1]. En cas de disparitat de culte és necessària una *dispensa expressa* de l'impediment perquè el matrimoni sigui vàlid[2]. Aquest permís o aquesta dispensa suposa que ambdues parts coneguin i no excloguin els fins i les propietats essencials del matrimoni; a més, que la part catòlica confirmi els compromisos —també fent-nos conèixer a la part no catòlica— de conservar la pròpia fe i d'assegurar el Baptisme i l'educació dels fills en l'Església catòlica[3].

1636. En moltes regions, gràcies al diàleg ecumènic, les comunitats cristianes afec- *821*
tades han pogut endegar una *pastoral comuna per als matrimonis mixtos*. La seva tasca consisteix a ajudar aquestes parelles a viure la seva situació particular a la llum de la fe. També les ha d'ajudar a superar les tensions entre les obligacions dels cònjuges de l'un envers l'altre i envers les respectives comunitats eclesials. Ha de fomentar el desplegament de tot el que els és comú en la fe, i el respecte del que els separa.

1637. En els matrimonis amb disparitat de culte el cònjuge catòlic té una tasca particular: «Ja que el marit infidel és santificat per la muller, i la muller infidel és santificada pel marit creient» (1Co 7,14). És una gran alegria per al cònjuge cristià i per a l'Església si aquesta «santificació» condueix a la conversió lliure de l'altre cònjuge a la fe cristiana[4]. L'amor conjugal sincer, la pràctica humil i pacient de les virtuts familiars i la pregària perseverant poden preparar el cònjuge no creient a acollir la gràcia de la conversió.

IV. ELS EFECTES DEL SAGRAMENT DEL MATRIMONI

1638. «Del matrimoni vàlid neix entre els cònjuges *un vincle* que, per la seva natura, és perpetu i exclusiu; a més, en el matrimoni cristià els cònjuges són enfortits i d'alguna manera consagrats per *un sagrament peculiar* en vista als deures i a la dignitat del seu estat»[5].

El vincle matrimonial

1639. El consentiment pel qual els esposos es donen i s'accepten mútuament és segellat per Déu mateix[6]. D'aquesta aliança, «neix, fins davant de la societat, una institució estable per llei divina»[7]. L'aliança dels esposos és integrada en l'aliança de Déu amb els homes: «L'autèntic amor conjugal queda assumit dins l'amor diví»[8].

1640. Per tant, el *vincle matrimonial* és establert per Déu mateix, de manera que el matrimoni clos i consumat entre batejats mai no pot ser dissolt. Aquest

1. Cf. CIC, can. 1124. 2. Cf. CIC, can. 1086. 3. Cf. CIC, can. 1125. 4. Cf. 1Co 7,16. 5. CIC, can. 1134. 6. Cf. Mc 10,9. 7. GS 48, § 1. 8. GS 48, § 2.

vincle, que deriva de l'acte humà lliure dels esposos i de la consumació del matrimoni, és una realitat posteriorment irrevocable i dóna origen a una alian-
2365 ça garantida per la fidelitat de Déu. L'Església no té cap poder de pronunciar-se contra aquesta disposició de la saviesa divina[1].

La gràcia del sagrament del Matrimoni

1641. «En el seu estat de vida i en el seu orde propi [els esposos cristians] tenen el seu propi do dintre del Poble de Déu»[2]. La gràcia pròpia del sagrament del Matrimoni està destinada a perfeccionar l'amor dels esposos, a enfortir la seva unitat indissoluble. Per aquesta gràcia, «s'ajuden l'un a l'altre a santificar-se en la vida conjugal i en la procreació i educació dels fills»[3].

1615 **1642.** *El Crist és la font d'aquesta gràcia.* «Així com Déu en altre temps va anar a l'encontre del seu poble amb una aliança d'amor i de fidelitat, així ara el
796 Salvador dels homes, Espòs al mateix temps de l'Església, surt a l'encontre dels esposos cristians a través del sagrament del Matrimoni»[4]. Es queda amb ells, els dóna la força de seguir-lo prenent la pròpia Creu, d'aixecar-se després de les caigudes, de perdonar-se mútuament, de portar les càrregues els uns als altres[5], d'ésser «subjectes els uns als altres en el temor del Crist» (Ef 5, 21) i d'estimarse amb un amor sobrenatural, delicat i fecund. En les alegries del seu amor i de la vida familiar Ell els concedeix, des d'ara, un tast del banquet de noces de l'Anyell:

> ¿Com podríem explicar la felicitat d'aquell matrimoni que l'Església celebra, l'oblació confirma, la benedicció segella, els àngels proclamen i el Pare celestial ratifica? (...) Quina parella, la de dos cristians, units per una sola esperança, un sol desig, una sola disciplina, el mateix servei! Tots dos fills del mateix Pare, servidors del mateix Amo; res no els separa, ni en l'esperit ni en la carn; al contrari, són veritablement dos en una sola carn. Allà on la carn és una, l'esperit també és un[6].

V. ELS BÉNS I LES EXIGÈNCIES DE L'AMOR CONJUGAL

2361 **1643.** «L'amor conjugal comporta una totalitat on entren tots els elements de la persona —reclam del cos i de l'instint, força del sentiment i de l'afectivitat, aspiració de l'esperit i de la voluntat—; mira a una unitat profundament personal, aquella que, més enllà de la unió en una sola carn, porta a no ser més que un sol cor i una sola ànima; exigeix la *indissolubilitat*, i la *fidelitat* de la recíproca donació definitiva i s'obre a la *fecunditat*. En una paraula, es tracta de les característiques normals de qualsevol amor conjugal natural, però amb un

1. Cf. CIC, can. 1141. 2. LG 11. 3. LG 11; cf. LG 41. 4. GS 48, § 2. 5. Cf. Ga 6,2. 6. Tertul·lià, ux. 2,9; cf. FC 13.

nou significat que no tan sols les purifica i les consolida, sinó que les enlaira fins al punt de fer-ne l'expressió de valors pròpiament cristians»[1]

La unitat i la indissolubilitat del matrimoni

1644. L'amor dels esposos exigeix, per la seva pròpia natura, la unitat i la indissolubilitat de la seva comunitat de persones que abraça tota la seva vida: «Així ja no són dos, sinó una sola carn» (Mt 19, 6)[2]. «Són cridats a créixer contínuament en la seva comunió a través de la fidelitat quotidiana a la promesa matrimonial del lliurament total mutu»[3]. Aquesta comunió humana és confirmada, purificada i perfeccionada per la comunió en Jesucrist donada pel sagrament del Matrimoni. S'aprofundeix per la vida de la fe comuna i per l'Eucaristia rebuda en comú.

1645. «La unitat del matrimoni refermada pel Senyor apareix també ben clarament en la igual dignitat personal de la dona i de l'home, que cal que *369*
sigui reconeguda en l'amor total i mutu»[4]. La *poligàmia* és contrària a aquesta igual dignitat i a l'amor conjugal que és únic i exclusiu[5].

La fidelitat de l'amor conjugal *2364-2365*

1646. L'amor conjugal exigeix dels esposos, per la seva pròpia natura, una fidelitat inviolable. Això és una conseqüència del do d'ells mateixos que els esposos es fan l'un a l'altre. L'amor vol ser definitiu. No pot ser fins a nova ordre. «Aquesta unió íntima, com a donació mútua que és de dues persones, així com també el bé dels fills, exigeixen la fidelitat total dels esposos i es fa més necessària la unitat indissoluble»[6].

1647. El motiu més profund es troba en la fidelitat de Déu a la seva aliança, del Crist a la seva Església. Pel sagrament del Matrimoni els esposos queden habilitats per a representar aquesta fidelitat i donar-ne testimoniatge. Pel sagrament, la indissolubilitat del matrimoni rep un sentit nou i més profund.

1648. Pot semblar difícil, i fins i tot impossible, de lligar-se per tota la vida a un ésser humà. Per això, és tant més important anunciar la Bona Nova que Déu ens estima amb un amor definitiu i irrevocable, que els esposos participen en aquest amor, que els ajuda i els sosté, i que per la seva fidelitat poden esdevenir els testimonis de l'amor fidel de Déu. Els esposos que, amb la gràcia

1. FC 13. 2. Cf. Gn 2,24. 3. FC 19. 4. GS 49, § 2. 5. Cf. FC 19. 6. GS 48, § 1.

de Déu, donen aquest testimoniatge, sovint en condicions ben difícils, mereixen l'agraïment i el suport de la comunitat eclesial[1].

1649. No obstant això, hi ha situacions en què la cohabitació matrimonial es fa pràcticament impossible per raons molt diverses. En aquests casos, l'Església admet la *sepa-*
2383 *ració* física dels esposos i la fi de la cohabitació. Els esposos no deixen de ser marit i muller als ulls de Déu; no són pas lliures de contreure una nova unió. En aquesta situació difícil, la millor solució seria, si fos possible, la reconciliació. La comunitat cristiana és cridada a ajudar aquestes persones a viure cristianament la seva situació, en la fidelitat al vincle del seu matrimoni que roman indissoluble[2].

1650. Nombrosos són avui, a molts països, els catòlics que han recorregut al *divorci*
2384 segons les lleis civils i que contreuen civilment una nova unió. L'Església manté, per fidelitat a la paraula de Jesucrist («El que repudia la seva muller i es casa amb una altra, comet adulteri contra aquella; i, si una dona abandona el seu marit i es casa amb un altre, comet adulteri»: Mc 10, 11-12), que no pot reconèixer com a vàlida una nova unió, si el primer matrimoni ho era. Si els divorciats es tornen a casar civilment, es troben en una situació que conculca objectivament la llei de Déu. Per això, no poden acostar-se a la comunió eucarística, mentre persisteixi aquesta situació. Per la mateixa raó, no poden exercir certes responsabilitats eclesials. La reconciliació a través del sagrament de la Penitència únicament pot ser atorgada als qui s'han penedit d'haver violat el signe de l'aliança i de la fidelitat al Crist, i s'han compromès a viure en una continència completa.

1651. Pel que fa als cristians que viuen en aquesta situació i que sovint mantenen la fe i desitgen educar cristianament els fills, els sacerdots i tota la comunitat cristiana han de donar proves d'una atenta sol·licitud, a fi que no es considerin com a separats de l'Església, en la vida de la qual poden i han de participar com a batejats:

> Hom els convidarà a escoltar la Paraula de Déu, a freqüentar el sacrifici de la missa, a perseverar en la pregària, a aportar la seva contribució a les obres de caritat i a les iniciatives de la comunitat a favor de la justícia, a educar els fills en la fe cristiana, a conrear l'esperit de penitència i a practicar-ne les obres per implorar així, un dia i un altre, la gràcia de Déu»[3].

2366-2367 L'obertura a la fecunditat

1652. «Pel seu mateix caràcter natural, la institució del matrimoni i l'amor
372 conjugal són ordenats a la procreació i a l'educació dels fills, on troben, per dir-ho així, el seu cimall, el seu coronament»[4].

> Els fills són sense cap dubte el fruit més preat del matrimoni i contribueixen amb extrem al bé dels mateixos pares. El mateix Déu que va dir: «no està bé que l'home estigui sol» (Gn 2, 18) i que «des del començament els va fer home i dona» (Mt 19, 4), volent-los comunicar una participació especial en la seva obra creadora, va beneir l'home i la dona en dir-los: «Creixeu i multipli-

1. Cf. FC 20. 2. Cf. FC 83; CIC, can. 1151-1155. 3. FC 84. 4. GS 48, § 1.

queu-vos» (Gn 1, 28). D'aquí ve que, sense postergar els altres fins del matrimoni, el veritable culte de l'amor conjugal i tota l'estructura de la vida de família que en deriva, tendeixen cap aquí: que els esposos estiguin coratjosament disposats a col·laborar amb l'amor del Creador i Salvador, el qual per mitjà d'ells no para d'augmentar i fer prosperar la seva pròpia família[1].

1653. La fecunditat de l'amor conjugal s'estén als fruits de la vida moral, espiritual i sobrenatural que els pares transmeten als seus fills amb l'educació. Els pares són els principals i els primers educadors dels seus fills[2]. En aquest sentit, la tasca fonamental del matrimoni i de la família és d'estar al servei de la *2231*
vida[3].

1654. Els esposos als quals Déu no ha concedit de tenir fills, no obstant això, poden dur una vida conjugal plena de sentit, humanament i cristianament. El seu matrimoni pot resplendir amb una fecunditat de caritat, d'acolliment i de sacrifici.

VI. L'ESGLÉSIA DOMÈSTICA

1655. El Crist volgué néixer i créixer al si de la Sagrada Família de Josep i de
Maria. L'Església no és més que la «família de Déu». Des dels orígens, el nucli *759*
de l'Església estava sovint constituït per aquells qui, «amb tota la seva família», esdevenien creients[4]. Quan es convertien, desitjaven també que «tota la seva família» se salvés[5]. Aquestes famílies creients eren com uns illots de vida cristiana enmig d'un món no creient.

1656. Actualment, en un món sovint estrany i fins i tot hostil a la fe, les famílies creients són de primera importància, com a llars de fe viva i irradiant. Per això, el Concili Vaticà II anomena la família, amb una antiga expressió,
Ecclesia domestica[6]. Al si de la família els pares són «amb l'exemple i la pa- *2204*
raula (...) per als fills els primer predicadors de la fe, al servei de la vocació pròpia de cada un i, molt especialment, de la vocació sagrada»[7].

1657. Aquí s'exerceix d'una manera privilegiada el *sacerdoci baptismal* del *1268*
pare de família, de la mare, dels fills, de tots els membres de la família, «en la recepció dels sagraments, en la pregària i acció de gràcies, amb el testimoniat-
ge de la seva vida, amb l'abnegació i amb un amor eficaç»[8]. La llar és així la *2214-2231*
primera escola de vida cristiana i «una escola d'enriquiment humà»[9]. Aquí és on s'aprèn la constància i l'alegria del treball, l'amor fratern, el perdó generós,
fins i tot reiterat, i sobretot el culte diví per mitjà de la pregària i l'ofrena de la *2685*
vida.

1. GS 50, § 1. 2. Cf. GE 3. 3. Cf. FC 28. 4. Cf. Ac 18,8. 5. Cf. Ac 16, 31 i 11, 14. 6. LG 11; cf. FC 21. 7. LG 11. 8. LG 10. 9. GS 52, § 1.

1658. Cal recordar també certes persones que, a causa de les condicions concretes en què han de viure —i sovint sense haver—ho volgut—, es troben particularment prop del cor de Jesús i mereixen l'afecte i la sol·licitud de l'Església i sobretot dels pastors: el gran nombre de *persones solteres*. Moltes viuen *sense família humana*, sovint per culpa de les condicions de pobresa.
2231 N'hi ha que viuen la seva situació en l'esperit de les benaurances, servint Déu i el proïsme d'una manera exemplar. A totes elles cal obrir les portes de les
2233 llars, «Esglésies domèstiques», i de la gran família que és l'Església. «Que ningú no se senti sense família en aquest món: l'Església és casa i família per a tothom, sobretot per als qui estan «cansats i afeixugats» (Mt 11, 28)»[1].

EN RESUM

1659. *Sant Pau diu: «Marits, estimeu les vostres mullers, com el Crist va estimar l'Església. (...) Aquest misteri és gran, vull dir en tant que es realitza en el Crist i l'Església» (Ef 5, 25-32).*

1660. *L'aliança matrimonial, per la qual un home i una dona constitueixen entre ells una íntima comunitat de vida i d'amor, fou fundada i dotada de les seves lleis pròpies pel Creador. Per la seva natura està ordenada al bé dels cònjuges i a la procreació i educació dels fills. Entre els batejats, ha estat elevada pel Crist Senyor a la dignitat de sagrament*[2].

1661. *El sagrament del Matrimoni significa la unió del Crist i de l'Església. Dóna als esposos la gràcia d'estimar-se amb l'amor amb què el Crist estima la seva Església; la gràcia del sagrament perfecciona així l'amor humà dels esposos, referma la seva unitat indissoluble i els santifica pel camí de la vida eterna*[3].

1662. *El matrimoni es basa en el consentiment dels contraents, és a dir, en la voluntat de donar-se mútuament i definitivament a fi de viure una aliança d'amor fidel i fecund.*

1663. *Com que el matrimoni estableix els cònjuges en un estat públic de vida en l'Església, convé que la seva celebració sigui pública, en el marc d'una celebració litúrgica, davant el sacerdot (o el testimoni qualificat de l'Església), els testimonis i l'assemblea dels fidels.*

1664. *La unitat, la indissolubilitat i l'obertura a la fecunditat són essencials al matrimoni. La poligàmia és incompatible amb la unitat del matrimoni; el divorci separa el que Déu ha unit; el refús de la fecunditat desvia la vida conjugal del seu «do més excel·lent», el fill*[4].

1. FC 85. 2. Cf. GS, 48, § 1; CIC, can. 1055, § 1. 3. Cf. Cc. Trento: DS 1799. 4. GS 50, § 1.

1665. *El nou matrimoni dels divorciats, mentre viu el consort legítim, contravé el designi i la llei de Déu ensenyats pel Crist. No estan separats de l'Església, però no poden acostar-se a la comunió eucarística. Procuraran dur una vida cristiana sobretot educant els seus fills en la fe.*

1666. *La llar cristiana és el lloc on els fills reben el primer anunci de la fe. Per això la casa familiar s'anomena adequadament l'«Església domèstica», comunitat de gràcia i d'oració, escola de les virtuts humanes i de la caritat cristiana.*

CAPÍTOL QUART

Les altres celebracions litúrgiques

ARTICLE 1 **Els sagramentals**

1667. «La Santa Mare Església ha establert els sagramentals. Són signes sagrats amb els quals, imitant d'alguna manera els sagraments, se signifiquen uns efectes sobretot espirituals, obtinguts per la impetració de l'Església. Pels sagramentals, els homes es preparen a rebre l'efecte principal dels sagraments, i se santifiquen diverses circumstàncies de la vida»[1]

Els trets característics dels sagramentals

1668. Han estat instituïts per l'Església amb vista a la santificació d'alguns ministeris de l'Església, de determinats estats de vida, de circumstàncies molt variades de la vida cristiana, i també de l'ús de les coses útils a l'home. Segons les decisions pastorals dels bisbes, poden també correspondre a les necessitats, a la cultura i a la història pròpies del poble cristià d'una regió o d'una època. Inclouen sempre una pregària, sovint acompanyada d'un signe determinat, com la imposició de la mà, el senyal de la Creu, l'aspersió amb aigua *699, 2157*
beneita (que recorda el Baptisme).

1669. .Els sacramentals recauen en el sacerdoci baptismal: tot batejat és cri- *784*
dat a ser una «benedicció»[2]i a beneir[3] Per això els laics poden presidir deter- *2626*
minades benediccions[4] com més una benedicció afecta la vida eclesial i sacramental, tant més la seva presidència queda reservada al ministeri ordenat (bisbes, preveres o diaques)[5]

1670. Els sagramentals no confereixen la gràcia de l'Esperit Sant a la manera *1128*
dels sagraments, però per la pregària de l'Església preparen a rebre la gràcia i *2001*

1. SC 60; cf. CIC, can. 1166; CCEO, can. 867. 2. Cf. Gn 12,2. 3. Cf. Lc 6,28; Rm 12,14; 1Pe 3,9.
4. Cf. SC 79; CIC, can. 1168. 5. Cf. Ben 16; 18.

disposen a cooperar-hi. «La litúrgia dels sagraments i dels sagramentals fa que se santifiqui gairebé cada acte de la vida dels fidels ben preparats, per la gràcia divina que brolla del misteri Pasqual de la passió, mort i Resurrecció del Crist, del qual reben la seva força tots els sagraments i sagramentals; i fa, també, que gairebé tot ús honest de les coses materials pugui ser dirigit a santificar l'home i alabar Déu»[1].

Les formes variades dels sagramentals

1078 **1671.** Entre els sagramentals hi ha, en primer lloc, les *benediccions* (de persones, de la taula, d'objectes, de llocs). Tota benedicció és lloança de Déu i pregària per obtenir els seus dons. En el Crist, els cristians són beneïts per Déu Pare «amb tota mena de benediccions espirituals» (Ef 1, 3). Per això, l'Església dóna la benedicció tot invocant el nom de Jesús i fent habitualment el senyal de la Creu del Crist.

1672. Algunes benediccions tenen un efecte durador: tenen per objecte *consagrar* unes persones a Déu i reservar per a l'ús litúrgic uns objectes i uns llocs. Entre les destinades a les persones —que no s'han de confondre amb l'ordenació sacramen-
923 tal—, hi ha la benedicció de l'abat o de l'abadessa d'un monestir, la consagració de les
925 verges i de les viudes, el ritu de la professió religiosa i les benediccions per a certs
903 ministeris eclesials (lectors, acòlits, catequistes, etc.). Com exemple de les destinades als objectes, podem indicar la dedicació o la benedicció d'una església o d'un altar, la benedicció dels sants olis, dels vasos i dels ornaments sagrats, de les campanes, etc.

1673. Quan l'Església demana públicament i amb autoritat, en nom de Jesucrist, que una persona o un objecte sigui protegit contra la influència del Maligne i sostret al
395 seu domini, es tracta d'*exorcisme*. Jesús el va practicar[2] i d'Ell té l'Església el poder i
550 l'encàrrec d'exorcitzar[3] En una forma simple, l'exorcisme es practica en la celebració
1237 del Baptisme. L'exorcisme solemne, anomenat «gran exorcisme», únicament pot ser practicat per un sacerdot i amb el permís del bisbe. Cal procedir-hi amb prudència, observant estrictament les regles establertes per l'Església. L'exorcisme pretén expulsar els dimonis o alliberar de la influència demoníaca, i això per l'autoritat espiritual que Jesús ha confiat a la seva Església. Molt diferent és el cas de les malalties, sobretot psíquiques, l'atenció de les quals pertany a la ciència mèdica. Per tant, abans de celebrar l'exorcisme, és important d'assegurar-se que es tracta d'una presència del Maligne, no pas de cap malaltia[4].

La religiositat popular

1674. Fora de la litúrgia dels sagraments i dels sagramentals, la catequesi ha de tenir en compte les formes de la pietat dels fidels i de la religiositat popu-

1. SC 61. 2. Cf. Mc 1,25s. 3. Cf. Mc 3,15; 6,7.13; 16,17. 4. Cf. CIC, can. 1172.

lar. El sentit religiós del poble cristià sempre ha trobat la seva expressió en *2688*
formes variades de pietat que envolten la vida sacramental de l'Església, com
la veneració de les relíquies, les visites als santuaris, els pelegrinatges, les *2669*
processons, el via crucis, les danses religioses, el rosari, les medalles[1], etc. *2678*

1675. Aquestes expressions prolonguen la vida litúrgica de l'Església, però no la substitueixen pas: «Han de regular-se de manera que, atenent els temps litúrgics, s'harmonitzin amb la litúrgia, en certa manera en derivin i hi condueixin el poble, perquè la litúrgia, per la seva naturalesa, els sobrepassa moltíssim»[2].

1676. Cal un discerniment pastoral per a donar suport a la religiositat popular i, si s'escau, per a purificar i rectificar el sentit religiós subjacent a aquestes devocions i per
a fer progressar en el coneixement del misteri del Crist. La seva pràctica queda sotmesa *426*
a la cura i al judici dels bisbes i a les normes generals de l'Església[3].

> La religiositat popular, essencialment, és un conjunt de valors que, amb saviesa cristiana, respon als grans interrogants de l'existència. El seny popular catòlic és constituït per una capacitat de síntesi en vista a l'existència. I així junyeix, d'una manera creativa, allò que és diví i allò que és humà, el Crist i Maria, esperit i cos, comunió i institució, persona i comunitat, fe i pàtria, intel·ligència i sentiment. Aquesta saviesa és un humanisme cristià que afirma radicalment la dignitat de tot ésser com a fill de Déu, estableix una fraternitat fonamental, ensenya a trobar-se amb la natura i a comprendre el treball, i dóna raons de viure en l'alegria i el bon humor, fins i tot enmig d'una vida molt dura. Aquesta saviesa és també per al poble un principi de discerniment, un instint evangèlic que li fa percebre espontàniament quan l'Evangeli és el primer servit en l'Església o quan és privat del seu contingut i asfixiat per altres interessos[4].

EN RESUM

1677. *S'anomenen sagramentals els signes sagrats instituïts per l'Església amb la finalitat de preparar els homes per a rebre el fruit dels sagraments i de santificar les diferents circumstàncies de la vida.*

1678. *Entre els sagramentals, les benediccions ocupen un lloc important. Inclouen a la vegada la lloança de Déu per les seves obres i els seus dons, i la intercessió de l'Església a fi que els homes puguin usar els dons de Déu d'acord amb l'esperit de l'Evangeli.*

1679. *A més de la litúrgia, la vida cristiana s'alimenta de les variades formes de pietat popular, arrelades en les diverses cultures. Tot procurant il·luminar-les amb la llum de la fe, l'Església fomenta les formes de religiositat popular que expressen un instint evangèlic i una saviesa humana i que enriqueixen la vida cristiana.*

1. Cf. Cc. Nicea II: DS 601; 603; Cc. Trento: DS 1822. 2. SC 13. 3. Cf. CT 54. 4. Document de Puebla; cf. EN 48.

ARTICLE 2 **El funerals cristians**

1525 **1680.** Tots els sagraments, i principalment els de la iniciació cristiana, tenen com a finalitat la darrera Pasqua del fill de Déu, aquella que, a través de la mort, el fa entrar en la vida del Regne. Aleshores s'acompleix allò que confessava en la fe i l'esperança: «Espero la Resurrecció dels morts i la vida de la glòria»[1].

I. LA DARRERA PASQUA DEL CRISTIÀ

1010-1074 **1681.** El sentit de la mort es revela a la llum del *misteri Pasqual* de la mort i Resurrecció del Crist, en qui hi ha la nostra única esperança. El cristià que mor en Jesucrist «emigra del cos i se'n va a viure prop del Senyor» (2Co 5, 8).

1682. El dia de la mort inaugura per al cristià, *al terme de la seva vida sacramental*, el perfeccionament de la seva nova naixença iniciada al Baptisme, la «semblança» definitiva «a imatge del Fill» conferida per la unció de l'Esperit Sant i la participació en el banquet del Regne anticipat en l'Eucaristia, fins i tot si encara necessita unes darreres purificacions per a posar-se el vestit de noces.

1683. L'Església que, com a Mare, ha dut sacramentalment en el seu si el
1020 cristià durant el pelegrinatge terrenal, l'acompanya al final del seu camí per posar-lo «a les mans del Pare». Ofereix al Pare, en el Crist, el fill de la seva
627 gràcia, i diposita a la terra, en l'esperança, el germen del cos que ressuscitarà en la glòria[2]. Aquesta ofrena és plenament celebrada pel Sacrifici eucarístic; les benediccions que la precedeixen i la segueixen són sagramentals.

II. LA CELEBRACIÓ DELS FUNERALS

1684. Els funerals cristians són una celebració litúrgica de l'Església. El ministeri de l'Església intenta tant expressar la comunió eficaç amb el *difunt* com fer-hi participar la *comunitat* reunida per a les exèquies i anunciar-li la vida eterna.

1685. Els diversos ritus dels funerals expressen el *caràcter Pasqual* de la mort cristiana i responen a les situacions i tradicions de cada regió, fins i tot pel que fa al color litúrgic[3].

1686. L'*Ordo exsequiarum* de la litúrgia romana proposa tres tipus de celebració dels funerals, que corresponen als tres llocs on se celebren (la casa, l'església, el ce-

1. Símbol de Nicea-Constantinoble. 2. Cf. 1Co 15,42-44. 3. Cf. SC 81.

mentiri), i segons la importància que hi donen la família, els costums locals, la cultura i la pietat popular. El seu desenrotllament és comú a totes les tradicions litúrgiques i comprèn quatre moments principals:

1687. L'*acolliment de la comunitat*. Obre la celebració una salutació de fe. Les persones pròximes al difunt són acollides amb una paraula de «consol» (en el sentit del Nou Testament: la força de l'Esperit Sant en l'esperança)[1]. La comunitat de pregària que s'ha reunit espera també «les paraules de la vida eterna». La mort d'un membre de la comunitat (o el dia de l'aniversari, el dia setè o el trentè) és un esdeveniment que ha de fer superar les perspectives d'«aquest món» i orientar els fidels cap a les veritables perspectives de la fe en el Crist ressuscitat.

1688. La *litúrgia de la Paraula*, en els funerals, exigeix una preparació molt atenta, perquè l'assemblea reunida pot incloure fidels poc assidus a la litúrgia i amics del difunt que no són cristians. L'homilia, en particular, ha d'«evitar el gènere literari de l'elogi fúnebre»[2] i il·luminar el misteri de la mort cristiana a la llum del Crist ressuscitat.

1689. El *Sacrifici eucarístic*. Quan la celebració es fa a l'església, l'Eucaristia és el *1371*
cor de la realitat Pasqual de la mort cristiana[3]. Aleshores l'Església expressa la seva comunió eficaç amb el difunt: oferint al Pare, en l'Esperit Sant, el sacrifici de la mort i de la Resurrecció del Crist, li demana que el seu fill sigui purificat dels pecats i de les seves conseqüències i que sigui admès a la plenitud Pasqual de la taula del Regne[4]. A través de l'Eucaristia celebrada així, la comunitat dels fidels, especialment la família del difunt, aprèn a viure en comunió amb el qui «s'ha adormit en el Senyor», combre- *958*
gant amb el Cos del Crist, del qual ell és membre vivent, i pregant tot seguit per ell i amb ell.

1690. El *comiat* o adéu (a-Déu) al difunt és la seva «recomanació a Déu» per mitjà de l'Església. És «el darrer comiat, amb el qual la comunitat cristiana saluda un membre seu i prega per ell, abans que s'emportin el seu cos a la sepultura»[5]. La tradició *2300*
bizantina l'expressa amb el bes de comiat al difunt.

> Amb aquesta salutació «hom canta amb vista a la seva sortida d'aquesta vida i a la seva separació, però també perquè hi ha una comunió i una reunió. En efecte, morts, de cap manera no ens separem els uns dels altres, perquè tots recorrem el mateix camí i ens retrobarem en el mateix lloc. Mai no ens separarem, perquè vivim per al Crist, i ja ara som units al Crist, anant vers Ell (...) ens reunirem en el Crist»[6].

1. Cf. 1Th 4,18. 2. OEx 41. 3. Cf. OEx 1. 4. Cf. OEx 57. 5. OEx 10. 6. St. Simeó de Tessalònica, sep.

TERCERA PART

La vida en el Crist

Part central del sarcòfag de Iúnius Bassus trobat sota la Confessio *de la Basílica de Sant Pere de Roma i datat de l'any 359.*
El Crist a la glòria, representat molt jove (signe de la seva divinitat), està assegut en el tron celestial amb els peus sobre el déu pagà del cel, Urani. El volten els apòstols Pere i Pau, que es decanten cap al Crist i reben d'ell dos volums: la Llei nova.
Així com Moisès havia rebut de Déu la Llei antiga a la muntanya del Sinaí, ara els apòstols, representats pels seus dos caps, reben del Crist, el Fill de Déu, el Senyor del cel i de la terra, la Nova Llei, que ja no és escrita en taules de pedra, sinó gravada per l'Esperit Sant al cor dels creients. El Crist dóna la força de viure segons la «vida nova» (cf. § 1697). El Crist ve per acomplir en nosaltres allò que ha manat pel nostre bé (cf. § 2074).

ECTVRAVRBINEOFITVSIITADDEVM · VI

1691. «Adona't, oh cristià, de la teva dignitat; fet ja partícip de la naturalesa divina, no vulguis retornar, per una vida degenerada, a la vilesa d'abans. No oblidis el cap ni el cos dels quals ets membre. Recorda't que t'han tret de la potestat de les tenebres i que has estat traslladat al Regne i a la llum de Déu»[1]. *790*

1692. El Símbol de la fe ha professat la grandesa dels dons de Déu a l'home amb l'obra de la seva creació, i més encara amb la redempció i la santificació. Allò que la fe confessa, els sagraments ho comuniquen: pels «sagraments que els han fet renéixer», els cristians esdevenen «fills de Déu» (Jn 1,12; 1Jn 3,1), «participants de la naturalesa divina» (2Pe 1,4). Reconeixent en la fe la seva nova dignitat, els cristians són cridats a dur des d'ara una «vida digna de l'Evangeli del Crist» (Fl 1,27). Pels sagraments i la pregària, reben la gràcia del Crist i els dons del seu Esperit que els en fan capaços.

1693. Jesucrist sempre féu la voluntat del *Pare*[2]. Sempre visqué en comunió perfecta amb ell. De la mateixa manera els seus deixebles són invitats a viure sota la mirada del Pare «que veu en el secret»[3] per arribar a ser «perfectes com el Pare celestial és perfecte» (Mt 5,47).

1694. Incorporats *al Crist* pel baptisme[4], els cristians són «morts al pecat, però vius per a Déu en Jesucrist» (Rm 6,11), i així participen en la vida del *1267*
Ressuscitat[5]. Seguint el Crist i en unió amb ell[6], els cristians poden ser «imitadors de Déu, com a fills estimats, i comportar-se en caritat» (Ef 5,1), bo i conformant els seus pensaments, les seves paraules i les seves accions als mateixos «sentiments que tingué Jesucrist» (Fl 2,5) i seguint els seus exemples[7].

1695. «Justificats en el nom del Senyor Jesucrist i en l'Esperit del nostre Déu» (1Co 6,11), «santificats i sants per vocació» (1Co 1,2), els cristians han esdevingut «el temple de l'*Esperit Sant*»[8]. Aquest «Esperit de fills» els ensenya a pregar el Pare[9] i, havent-se fet la seva vida, els fa actuar[10] per donar «els fruits de l'Esperit» (Ga 5,22) amb la pràctica de la caritat. Guarint les ferides del pecat, l'Esperit Sant ens renova interiorment «per una transformació espiritual» (Ef 4,23). Ens il·lumina i ens enforteix per viure com a «fills de la llum» (Ef 5,8) «en tota mena de bondat, de justícia i de veritat» (Ef 5,9).

1696. El camí del Crist «porta a la vida», un camí contrari «porta a la perdi- *1970*
ció» (Mt 7,13)[11]. La paràbola evangèlica dels *dos camins* sempre és present en

1. St. Lleó el Gran, serm. 21,2-3. 2. Cf. Jn 8,29. 3. Cf. Mt 6,6. 4. Cf. Rm 6,5. 5. Cf. Col 2,12. 6. Cf. Jn 15,5. 7. Cf. Jn 13,12-16. 8. Cf. 1C 6,19. 9. Cf. Ga 4,6. 10. Cf. Ga 5,25. 11. Cf. Dt 30,15-20.

la catequesi de l'Església. Significa la importància de les decisions morals per a la nostra salvació. «Hi ha dos camins, el de la vida i el de la mort; però entre ells dos hi ha una gran diferència»[1].

1697. En la *catequesi,* és important demostrar amb tota claredat el goig i les exigències del camí del Crist[2]. La catequesi de la «vida nova» (Rm 6,4) en Ell haurà de ser:

737 ss. — *una catequesi de l'Esperit Sant,* Mestre interior de la vida segons el Crist, dolç hoste i amic que inspira, condueix, rectifica i enforteix aquesta vida;

1938 ss. — *una catequesi de la gràcia,* perquè per la gràcia som salvats i també per la gràcia les nostres obres poden donar fruits de vida eterna;

1716 ss. — *una catequesi de les benaurances,* perquè el camí del Crist es resumeix en les benaurances, únic camí que porta a la felicitat eterna a què aspira el cor de l'home;

184 ss. — *una catequesi del pecat i del perdó,* perquè, si no es reconeix pecador, l'home no pot conèixer la veritat sobre ell mateix, condició de l'actuació justa, i sense l'oferta del perdó l'home no podria suportar aquesta veritat;

1803 ss. — *una catequesi de les virtuts humanes* que faci sentir la bellesa i l'atracció de les bones disposicions per al bé;

1812 ss. — *una catequesi de les virtuts cristianes* de la fe, l'esperança i la caritat que s'inspiri magnànimament en l'exemple dels sants;

2067 ss. — *una catequesi del doble manament de la caritat* exposat en el Decàleg;

946 ss. — *una catequesi eclesial*, perquè amb els freqüents intercanvis dels «béns espirituals» en la «comunió dels sants» és com la vida cristiana pot créixer, desplegar-se i comunicar-se.

426 **1698.** La referència primera i última d'aquesta catequesi serà sempre Jesucrist mateix, com a «camí, veritat i vida» (Jn 14,16). Contemplant-lo en la fe, els cristians poden esperar que el Crist realitzi en ells les seves promeses, i que, estimant-lo amb l'amor amb què ell els ha estimat siguin capaços de fer les obres que corresponen a la dignitat de la vida cristiana:

> Us demano que considereu com Jesucrist nostre Senyor és el vostre veritable cap, i que vosaltres sou un dels seus membres. Ell és per a vosaltres allò que un cap és per als seus membres. Tot el que és d'ell és vostre: el seu esperit, el seu cor, el seu cos, la seva ànima, totes les seves facultats, i n'heu de fer ús com de coses que són vostres, per servir, lloar, estimar i glorificar Déu. Sou d'ell, tal com els membres són del cap. Així ell té el desig ardent de servir-se de tot allò que hi ha en vosaltres per la glòria del seu Pare, talment com de coses que són seves[3].
>
> Per a mi, viure és el Crist (Fl 1,21).

1. Didakhé 1, 1. 2. Cf. CT 29. 3. St. Joan Eudes, cord. 1, 5.

PRIMERA SECCIÓ
La vocació de l'home: la vida en l'esperit

1699. La vida en l'Esperit Sant duu a terme la vocació de l'home (*capítol primer*). És una vida feta de caritat divina i de solidaritat humana (*capítol segon*). És concedida gratuïtament com una Salvació (*capítol tercer*).

CAPÍTOL PRIMER
La dignitat de la persona humana

1700. La dignitat de la persona humana ve de la creació de l'home a imatge i semblança de Déu (*article 1*); es realitza en la seva vocació a la felicitat divina (*article 2*). Correspon a l'ésser humà encaminar-se lliurement vers aquesta *356*
finalitat (*article 3*). Amb els seus actes deliberats (*article 4*), la persona humana es conforma, o no, al bé promès per Déu i testificat per la consciència moral (*article 5*). Els éssers humans s'edifiquen ells mateixos i creixen interiorment: fan de tota la seva vida sensible i espiritual un material per al seu creixement (*article 6*). Amb l'ajuda de la gràcia creixen en la virtut (*article 7*), *1439*
eviten el pecat i, si l'han comès, es confien, com el fill pròdig[1], a la misericòrdia del nostre Pare del cel (*article 8*). Així arriben a la perfecció de la caritat.

ARTICLE 1 **L'home imatge de Déu**

1701. «El Crist, en la mateixa revelació del misteri del Pare i del seu amor, *359*
manifesta plenament l'home a si mateix i li descobreix la seva vocació altíssima»[2]. L'home, en el Crist, «imatge del Déu invisible» (Col 1,15)[3], ha estat creat «a imatge i semblança» del Creador. En el Crist, redemptor i salvador, la imatge divina, alterada en l'home pel primer pecat, ha estat restaurada en la seva bellesa original i ennoblida amb la gràcia de Déu[4].

1702. La imatge divina és present en cada home. Resplendeix en la comu- *1878*
nió de les persones, a semblança de la unitat de les persones divines entre elles (cf. capítol segon).

1703. Dotada d'una ànima «espiritual i immortal»[5], la persona humana és *363*
«l'única criatura sobre la terra que Déu ha volgut per ella mateixa»[6]. Des de la seva concepció és destinada a la felicitat eterna. *2258*

1704. La persona humana participa de la llum i de la força de l'Esperit diví. Per l'enteniment, és capaç de comprendre l'ordre de les coses establert pel *339*

1. Cf. Lc 15,11-31. 2. GS 22, § 1. 3. Cf. 2Co 4,4. 4. Cf. GS 22, § 2. 5. GS 14. 6. GS 24, § 3.

Creador. Per la seva voluntat, és capaç d'encaminar-se d'ella mateixa cap al seu
30 bé veritable. Troba la seva perfecció en «la recerca i l'amor de la veritat i del bé»[1].

1730 **1705.** En virtut de la seva ànima i de les seves potències espirituals d'intel·ligència i voluntat, l'home gaudeix de llibertat, «signe privilegiat de la imatge divina»[2].

1706. Per la seva raó, l'home coneix la veu de Déu que l'empeny «a fer el bé
1776 i a evitar el mal»[3]. Tothom ha de seguir aquesta llei que ressona dintre la consciència i que es compleix amb l'amor a Déu i al proïsme. L'exercici de la vida moral testimonia la dignitat de la persona.

397 **1707.** «Però l'home, persuadit pel Maligne, ja des del començament de la història, va abusar de la seva llibertat»[4], Va caure a la temptació i va cometre el mal. Conserva el desig del bé, però la seva naturalesa porta la ferida del pecat original. S'inclina al mal i està subjecte a l'error:

> L'home està dividit en si mateix. Per això tota la vida dels homes, individual i col·lectiva, es manifesta com una lluita, certament dramàtica, entre el bé i el mal, entre la llum i les tenebres[5].

617 **1708.** Amb la seva passió, el Crist ens va deslliurar de Satanàs i del pecat. Ens va merèixer la vida nova en l'Esperit Sant. La seva gràcia restaura allò que el pecat havia fet malbé en nosaltres.

1265 **1709.** El qui creu en el Crist esdevé fill de Déu. Aquesta adopció filial el transforma i li permet de seguir l'exemple del Crist. El fa capaç d'actuar com cal i de practicar el bé. En la unió amb el Salvador, el deixeble ateny la perfecció de la caritat, la santedat. Madurada en la gràcia, la vida moral es desclou en
1050 vida eterna, a la glòria del cel.

EN RESUM

1710. *«El Crist manifesta plenament l'home a si mateix i li descobreix la seva vocació altíssima»*[6].

1711. *Dotada d'una ànima espiritual, d'enteniment i de voluntat, la persona humana, des de la seva concepció, està orientada a Déu i destinada a la benaurança eterna. Busca la seva perfecció «amb la recerca i l'amor de la veritat i del bé»*[7].

1712. *La llibertat veritable és, en l'home, «el signe privilegiat de la imatge divina»*[8].

1. GS 15, § 2. 2. GS 17. 3. GS 16. 4. GS 13, § 1. 5. GS 13, § 2. 6. GS 22, § 1. 7. GS 15, § 2. 8. GS 17.

1713. *L'home està obligat a seguir la llei moral que l'impulsa «a fer el bé i a evitar el mal»*[1]*. Aquesta llei ressona dintre la seva consciència.*

1714. *L'home, ferit en la seva naturalesa pel pecat original, està subjecte a l'error i s'inclina al mal en l'exercici de la seva llibertat.*

1715. *El qui creu en el Crist té la vida nova en l'Esperit Sant. La vida moral, desenrotllada i madurada amb la gràcia, ha de culminar en la glòria del cel.*

ARTICLE 2 **«La nostra vocació a la benaurança»**

I. LES BENAURANCES

1716. Les benaurances són al cor de la predicació de Jesús. El seu anunci *2546*
continua les promeses fetes al poble elegit des d'Abraham, les completa i les ordena no pas a la pura fruïció d'una terra, sinó a la possessió del Regne del cel:

> Benaurats els pobres en l'esperit, perquè d'ells és el Regne del cel.
> Benaurats els humils, perquè posseiran la terra.
> Benaurats els qui ploren, perquè seran consolats.
> Benaurats els qui tenen fam i set de ser justos, perquè seran saciats.
> Benaurats els compassius, perquè seran compadits.
> Benaurats els nets de cor, perquè veuran Déu.
> Benaurats els pacificadors, perquè seran anomenats fills de Déu.
> Benaurats els perseguits per causa de la justícia, perquè d'ells és el Regne del cel.
> Benaurats vosaltres quan us insultaran i perseguiran i diran falsament tota mena de mal contra vosaltres, per causa meva; alegreu-vos i celebreu-ho, perquè la vostra recompensa és gran en el cel (Mt 5,3-12).

1717. Les benaurances dibuixen el rostre de Jesucrist i descriuen la seva *459*
caritat; expressen la vocació dels fidels associats a la glòria de la passió i de la Resurrecció; il·luminen les accions i les actituds característiques de la vida cristiana; són les promeses paradoxals que sostenen l'esperança enmig de les
tribulacions; anuncien les benediccions i les recompenses ja obscurament an- *1820*

1. GS 16.

ticipades als deixebles; han estat inaugurades en la vida de la Verge Maria i de tots els sants.

II. EL DESIG DE FELICITAT

27 **1718.** Les benaurances responen al desig natural de felicitat. Aquest desig
1024 és d'origen diví. Déu l'ha posat al cor de l'home per atreure'l vers ell, l'únic que pot satisfer-lo:

> Tots volem viure feliços, i entre els homes no hi ha ningú que no doni el seu consentiment a aquesta proposició, fins i tot abans d'acabar-la de dir[1].
>
> Com us cerco, doncs, Senyor? Perquè quan us cerco a vós, Déu meu, cerco la
> 2541 vida benaurada. Que us cerqui jo, perquè visqui la meva ànima! Que el meu cos viu de la meva ànima i la meva ànima viu de vós[2].
>
> Només Déu pot sadollar[3].

1950 **1719.** Les benaurances descobreixen la finalitat de l'existència humana, el fi últim dels actes humans: Déu ens crida a la seva pròpia benaurança. Aquesta vocació s'adreça a cadascú personalment, però també al conjunt de l'Església, el nou poble dels qui han acollit la promesa i en viuen amb la fe.

III. LA BENAURANÇA CRISTIANA

1027 **1720.** El Nou Testament utilitza moltes expressions per caracteritzar la benaurança a la qual Déu crida l'home: l'adveniment del Regne de Déu[4], la visió de Déu: «Benaurats els nets de cor, perquè veuran Déu» (Mt 5,8)[5]; l'entrada en el goig del Senyor[6]; l'entrada en el repòs de Déu (He 4,7-11):

> Allí reposarem i veurem; veurem i estimarem; estimarem i lloarem. Heus aquí el que serà la fi sense fi. I quin altre fi tenim, sinó el d'arribar al Regne que no tindrà fi?[7]

1721. Déu ens ha fet venir al món per conèixer-lo, servir-lo i estimar-lo i així arribar al Paradís. La benaurança ens fa participar de la naturalesa divina (2Pe 1,4) i de la vida eterna[8]. Amb ella, l'home entra a la glòria del Crist[9] i al
260 goig de la vida trinitària.

1722. Una benaurança com aquesta ultrapassa la intel·ligència i les soles
1028 forces humanes. És fruit del do gratuït de Déu. Per això diem que és sobrenatural, igual que la gràcia que disposa l'home a entrar en el goig diví.

> «Benaurats els nets de cor, perquè veuran Déu». Ben cert que, per la seva grandesa i la seva glòria inexpressable, «ningú no veurà Déu i viurà», ja que el

1. St. Agustí, mor. eccl. 1, 3, 4. 2. St. Agustí, conf. 10, 29. 3. St. Tomàs d'Aquino, symb. 1. 4. Cf. Mt 4,17. 5. Cf. 1Jn 3,2; 1C 13,12. 6. Cf. Mt 25,21.23. 7. St. Agustí, civ. 22, 30. 8. Cf. Jn 17,3. 9. Cf. Rm 8,18.

Pare és inabastable; però pel seu amor, la seva bondat envers els homes i la seva omnipotència, Déu arriba a concedir als qui l'estimen el privilegi de *294*
veure'l (...), «perquè allò que és impossible als homes és possible a Déu»[1].

1723. La benaurança promesa ens posa davant de les opcions morals decisives. Ens invita a purificar el nostre cor dels seus mals instints i a cercar l'amor *2519*
de Déu per damunt de tot. Ens ensenya que la felicitat veritable no resideix ni en la riquesa o el benestar, ni en la glòria humana o el poder, ni en cap obra humana, per útil que sigui, com les ciències, les tècniques i les arts, ni en cap *227*
criatura, sinó només en Déu, font de tot bé i de tot amor:

> La riquesa és l'ídol del nostre temps. Tota la multitud, tota la massa dels homes, li ret un instintiu homenatge. Mesuren la felicitat segons la fortuna, i també segons la fortuna mesuren l'honorabilitat. (...) Tot això ve de la convicció que amb la riquesa ho podem tot. Així la riquesa és un dels ídols d'avui, i la notorietat n'és un altre. (...) La notorietat, el fet de ser conegut i de fer soroll en el món (allò que podríem dir-ne una celebritat fabricada per la premsa), ha arribat a ser considerada com un bé d'ella mateixa, un bé sobirà, un objecte també de veritable veneració[2].

1724. El Decàleg, el Sermó de la Muntanya i la catequesi apostòlica ens descriuen els camins que porten al Regne del cel. Ens hi anem introduint de mica en mica amb els actes de cada dia, sostinguts per la gràcia de l'Esperit Sant. Fecundats per la Paraula del Crist, lentament anem donant fruit en l'Església a glòria de Déu[3].

EN RESUM

1725. *Les benaurances continuen i completen les promeses de Déu des d'Abraham i les ordenen al Regne del cel. Responen al desig de felicitat que Déu ha posat al cor de l'home.*

1726. *Les benaurances ens ensenyen el fi últim al qual Déu ens crida: el Regne, la visió de Déu, la participació a la naturalesa divina, la vida eterna, la filiació, el repòs en Déu.*

1727. *La benaurança de la vida eterna és un do gratuït de Déu; és sobrenatural, com la gràcia que hi porta.*

1. St. Ireneu, haer. 4, 20, 5. 2. Newman, mix. 5, sobre la santedat. 3. Cf. la paràbola del sembrador: Mt 13,2-23.

1728. *Les benaurances ens posen davant d'opcions decisives pel que fa als béns terrenals; ens purifiquen el cor i ens ensenyen a estimar Déu per damunt de tot.*

1729. *La benaurança del cel determina els criteris de discerniment en l'ús dels béns terrenals d'acord amb la Llei de Déu.*

ARTICLE 3 **La llibertat de l'home**

1730. Déu ha creat l'home racional i li ha donat la dignitat d'una persona
dotada de la iniciativa i del domini dels seus actes. «Déu "va deixar l'home a
les mans de la seva pròpia decisió" (Ecli 15,14), a fi que busqui espontània-
30 ment el seu Creador i, adherint-se a ell, arribi lliurement a la perfecció plena i
feliç.»[1]

> L'home és racional, i per això és semblant a Déu, creat lliure i amo dels seus actes[2].

I. LLIBERTAT I RESPONSABILITAT

1731. La llibertat és el poder, arrelat en la raó i la voluntat, d'actuar o de no
actuar, de fer això o allò, de produir per un mateix accions deliberades. En
virtut del lliure albir, cadascú disposa d'ell mateix. La llibertat és, en l'home,
1721 una força de creixement i de maduració en la veritat i la bondat. La llibertat
ateny la seva perfecció quan s'ordena a Déu, la nostra benaurança.

396 **1732.** Mentre no s'hagi consolidat definitivament en Déu, el seu bé últim, la
1849 llibertat implica la possibilitat d'*escollir entre el bé i el mal,* i per tant, de
créixer en perfecció o de defallir i pecar. La llibertat caracteritza els actes
2006 pròpiament humans. És font de lloança o de blasme, de mèrit o de demèrit.

1803 **1733.** Com més fem el bé, més lliures som. Només hi ha veritable llibertat al
servei del bé i de la justícia. L'opció per la desobediència i el mal és un abús
de la llibertat i porta a «l'esclavitud del pecat»[3].

1036 **1734.** La llibertat fa l'home *responsable* dels seus actes en la mesura que són
1804 voluntaris. El progrés en la virtut, el coneixement del bé i l'ascesi augmenten
el domini de la voluntat sobre els seus actes.

1735. La *imputabilitat* i la responsabilitat d'una acció poden ser disminuïdes
597 i fins i tot suprimides per la ignorància, la inadvertència, la violència, la por,
els hàbits, les afeccions immoderades i altres factors psíquics o socials.

1. GS 17. 2. St. Ireneu, haer. 4, 4, 3. 3. Cf. Rm 6,17.

1736. Tot acte directament volgut és imputable al seu autor:

El Senyor va cridar Adam després del pecat en el paradís: «Què has fet?» (Gn 3,13). El mateix va fer amb Caín[1]. I també el profeta Natan amb el rei David, després de l'adulteri *2568*
amb la muller d'Uries i l'assassinat d'aquest[2].

Una acció pot ser indirectament voluntària quan resulta fruit d'una negligència respecte d'allò que un hauria d'haver conegut o fet, per exemple, un accident que prové de la ignorància del codi de circulació.

1737. Un efecte pot ser tolerat sense ser volgut pel qui actua. Així l'esgotament d'una *2263*
mare al capçal del seu fill malalt. L'efecte dolent no és imputable si no ha estat volgut ni com a fi ni com a mitjà de l'acció. Així la mort rebuda per ajudar una persona en perill. Perquè l'efecte dolent sigui imputable, cal que sigui previsible i que el qui actua tingui la possibilitat d'evitar-lo, per exemple, en el cas d'un homicidi comès per un conductor en estat d'embriaguesa.

1738. La llibertat s'exerceix en les relacions entre éssers humans. Cada persona humana, creada a imatge de Déu, té el dret natural de ser reconeguda com un ésser lliure i responsable. Tothom té envers l'altre aquest deure del respecte. El *dret a l'exercici de la llibertat* és una exigència inseparable de la *2106*
dignitat de la persona humana, sobretot en matèria de moral i de religió[3]. Aquest dret ha de ser civilment reconegut i protegit dins els límits del bé comú i de l'ordre públic[4]. *210*

II. LA LLIBERTAT HUMANA EN L'ECONOMIA DE LA SALVACIÓ

1739. *Llibertat i pecat.* La llibertat de l'home és finita i fal·lible. De fet, l'home ha fallit. Lliurement, ha pecat. Refusant el projecte d'amor de Déu, s'ha enga- *387*
nyat a si mateix; s'ha fet esclau del pecat. Aquesta alienació primera n'ha engendrat moltes més. La història de la humanitat, des dels seus orígens, és testimoni de desgràcies i d'opressions nascudes del cor de l'home, a causa *401*
d'un mal ús de la llibertat.

1740. *Amenaces contra la llibertat.* L'exercici de la llibertat no suposa el dret a fer-ho i a dir-ho tot. És falsa aquella pretensió segons la qual «l'home sub- *2108*
jecte de la llibertat es basta a si mateix, bo i tenint per fi la satisfacció del seu interès propi en la fruïció dels béns de la terra»[5]. D'altra banda, les condicions

1. Cf. Gn 4,10. 2. Cf. 2S 12,7-15. 3. Cf. DH 2. 4. Cf. DH 7. 5. CDF, instr. «Libertatis conscientia» 13.

d'ordre econòmic i social, polític i cultural, necessàries per a un exercici just de la llibertat, són massa sovint menystingudes i violades. Aquestes situacions d'encegament i d'injustícia graven la vida moral i col·loquen tant els forts com
1887 els febles en la temptació de pecar contra la caritat. Apartant-se de la llei moral, l'home atempta contra la seva pròpia llibertat, s'encadena ell mateix, trenca la fraternitat amb els seus semblants i es revolta contra la veritat divina.

1741. *Alliberament i salvació.* Per la seva creu gloriosa el Crist va obtenir la salvació de tots els homes. Els va rescatar del pecat que els feia esclaus. «És per a la llibertat que el Crist ens ha alliberat» (Ga 5,1). En ell, entrem a la comunió
782 de «la veritat que ens fa lliures» (Jn 8,32). L'Esperit Sant ens ha estat donat i, com ho ensenya l'Apòstol, «on hi ha l'Esperit del Senyor, hi ha l'alliberament» (2Co 3,17), Des d'ara tenim la glòria de la «llibertat dels fills de Déu» (Rm 8,21).

2002 **1742.** *Llibertat i gràcia.* La gràcia del Crist no s'oposa gens a la nostra llibertat, quan aquesta correspon al sentit de la veritat i del bé que Déu ha posat al cor de l'home. Al contrari, segons el testimoni de l'experiència cristiana, sobretot en la pregària, com més dòcils som als impulsos de la gràcia, més augmenta la nostra llibertat interior i la nostra seguretat en les proves, com en
1784 les pressions i les coaccions del món exterior. Amb el treball de la gràcia, l'Esperit Sant ens educa a la llibertat espiritual, per tal de fer-nos col·laboradors lliures de la seva obra en l'Església i en el món:

> Déu omnipotent i misericordiós, aparteu de nosaltres tota mena d'adversitat, per tal que, sense entrebancs ni rèmores, us servim amb llibertat d'esperit[1].

EN RESUM

1743. *«Déu va deixar l'home a les mans de la seva pròpia decisió» (Ecli 15,14), a fi que busqui espontàniament el seu Creador i, adherint-se a ell, arribi lliurement a la perfecció plena i feliç*[2].

1744. *La llibertat és el poder d'actuar o de no actuar i d'executar així, per un mateix, accions deliberades. La llibertat ateny la perfecció del seu acte quan s'ordena a Déu, bé suprem.*

1745. *La llibertat caracteritza els actes pròpiament humans. Fa l'ésser humà responsable d'aquells actes dels quals és voluntàriament autor. Actuar deliberadament li pertany com a cosa pròpia.*

1746. *La imputabilitat o la responsabilitat d'una acció pot ser atenuada o suprimida per la ignorància, la violència, la por o altres factors psíquics o socials.*

1. MR, col·lecta del diumenge 32. 2. Cf. GS 17, § 1.

1747. *El dret a l'exercici de la llibertat és una exigència inseparable de la dignitat de l'home, sobretot en matèria religiosa i moral. Però l'exercici de la llibertat no comporta el suposat dret a fer-ho i dir-ho tot.*

1748. *«És per a la llibertat que el Crist ens ha alliberat» (Ga 5,1).*

ARTICLE 4 **La moralitat dels actes humans**

1749. La llibertat fa de l'home un subjecte moral. Quan l'home actua d'una manera deliberada podríem dir que és el *pare dels seus actes.* Els actes hu- *1732*
mans, és a dir, lliurement escollits després d'un judici de consciència, són moralment qualificables. Són bons o dolents.

I. LES FONTS DE LA MORALITAT

1750. La moralitat dels actes humans depèn:
— de l'objecte escollit;
— del fi buscat o de la intenció;
— de les circumstàncies de l'acció.
L'objecte, la intenció i les circumstàncies formen les «fonts», o els elements constitutius, de la moralitat dels actes humans.

1751. L'*objecte* escollit és un bé cap al qual s'inclina deliberadament la voluntat. És la matèria d'un acte humà. L'objecte escollit especifica moralment
l'acte del voler, segons que la raó el reconegui i el jutgi conforme o no al bé *1794*
veritable. Les regles objectives de la moralitat anuncien l'ordre racional del bé i del mal, testimoniat per la consciència.

1752. Enfront de l'objecte, la *intenció* es col·loca al costat del subjecte que actua. Com que es manté a la font voluntària de l'acció i la determina pel fi, la intenció és un element essencial en la qualificació moral de l'acció. El fi és el
terme primer de la intenció i designa l'objectiu buscat en l'acció. La intenció *2520*
és un moviment de la voluntat cap al fi; mira el terme de l'acció. És la mirada que donem al bé esperat de l'acció que emprenem. No es limita a la direcció de les nostres accions singulars, sinó que pot ordenar cap a una mateixa finali-
tat moltes accions; pot orientar tota la vida cap a l'últim fi. Per exemple, un *1731*
servei prestat té la finalitat d'ajudar el proïsme, però al mateix temps pot ser inspirat per l'amor a Déu com a fi últim de totes les nostres accions. Una mateixa acció també pot ser inspirada per moltes intencions: es pot fer un servei per obtenir un favor o per vanitat.

1753. Una intenció bona (per exemple: ajudar el proïsme) no fa ni bo ni just
un comportament en ell mateix desordenat (com la mentida i la maledicèn- *2479*

596 cia). El fi no justifica els mitjans. Així, no es podria justificar la condemna d'un innocent com un mitjà legítim per salvar el poble. Per contra, una intenció dolenta afegida (com la vanaglòria), fa dolent un acte que d'ell mateix pot ser bo (com l'almoina)[1].

1754. Les *circumstàncies*, comprenent-hi les conseqüències, són els elements secundaris d'un acte moral. Contribueixen a agreujar o a disminuir la bondat o la malícia moral dels actes humans (per exemple, la quantitat d'un robatori). També poden atenuar o augmentar la responsabilitat del qui obra
1735 (com ara actuar per por de la mort). D'elles mateixes, les circumstàncies no poden modificar la qualitat moral dels actes; no poden fer que sigui bona o justa una acció que d'ella mateixa és dolenta.

II. ELS ACTES BONS I ELS ACTES DOLENTS

1755. L'acte *moralment bo* suposa a la vegada la bonesa de l'objecte, del fi i de les circumstàncies. Un fi dolent corromp l'acció, encara que el seu objecte sigui bo en si mateix (com resar i dejunar «per ser vist dels homes»).

L'*objecte escollit* pot viciar ell tot sol el conjunt d'una actuació. Hi ha accions concretes —com la fornicació— que sempre és equivocat d'optar-hi, ja que la seva elecció comporta un desordre de la voluntat, és a dir, un mal moral.

1756. És un error jutjar la moralitat dels actes humans considerant només la intenció que els inspira, o bé les circumstàncies que els enquadren (ambient, pressió social, coacció o necessitat d'actuar, etc). Hi ha actes que per ells mateixos i en ells mateixos, independentment de les circumstàncies i de les intencions, són sempre greument il·lícits per raó de l'objecte. Així la blasfèmia i el perjuri, l'homicidi i l'adulteri. Mai no és lícit de fer el mal perquè en resulti
1789 un bé.

EN RESUM

1757. *L'objecte, la intenció i les circumstàncies són les tres «fonts» de la moralitat dels actes humans.*

1758. *L'objecte escollit especifica moralment l'acte de la voluntat segons que la raó el reconegui i el jutgi bo o dolent.*

1759. *«No es pot justificar una acció dolenta feta amb bona intenció»*[2]. *El fi no justifica els mitjans.*

1760. *L'acte moralment bo suposa a la vegada la bonesa de l'objecte, del fi i de les circumstàncies.*

1. Cf. Mt 6,2-4. 2. St. Tomàs d'Aquino, dec. praec. 6.

1761. *Hi ha comportaments concrets que sempre és equivocat d'escollir perquè llur opció comporta un desordre de la voluntat, és a dir un mal moral. No és lícit de fer el mal perquè en resulti un bé.*

ARTICLE 5 **La moralitat de les passions**

1762. La persona humana s'ordena a la benaurança amb els seus actes deliberats: les passions o els sentiments que experimenta poden disposar-l'hi i contribuir-hi.

I. LES PASSIONS

1763. La paraula «passions» és pròpia del patrimoni cristià. Els sentiments o les passions designen les emocions o els moviments de la sensibilitat, que inclinen a actuar o a no actuar davant allò que sentim o imaginem com una cosa bona o dolenta.

1764. Les passions són components naturals del psiquisme humà, formen el lloc de pas i asseguren el llaç entre la vida sensible i la vida de l'esperit. Nostre Senyor designa el cor de l'home com la font d'on surt el moviment de les *368*
passions[1].

1765. Hi ha moltes passions. La passió més fonamental és l'amor provocat per l'atracció del bé. L'amor causa el desig del bé absent i l'esperança d'obtenir-lo. Aquest moviment desemboca en el plaer i la joia del bé posseït. L'aprehensió del mal causa l'odi, l'aversió i el temor del mal que pot sobrevenir. Aquest moviment desemboca en la tristesa del mal present o en la ira que se li oposa.

1766. «Estimar és voler bé a algú»[2]. Totes les altres afeccions tenen la font en aquest moviment original del cor de l'home cap al bé. Només el bé és esti- *1704*
mat[3]. «Les passions són dolentes, si l'amor és dolent; bones, si l'amor és bo»[4].

II. PASSIONS I VIDA MORAL

1767. D'elles mateixes, les passions no són ni bones ni dolentes. Reben la qualificació moral en la mesura que depenen efectivament de la raó i de la voluntat. Diem que les passions són voluntàries, «o bé perquè són imperades *1860*
per la voluntat, o bé perquè la voluntat no s'hi oposa»[5]. Pertany a la perfecció del bé moral o humà que la raó governi les passions[6].

1. Cf. Mc 7,21. 2. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 1-2, 26, 4. 3. Cf. st. Agustí, trin. 8, 3, 4. 4. St. Agustí, civ. 14, 7. 5. St. Tomàs d'Aquino s. th. 1-2, 24, 1. 6. Cf. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 2-2, 24, 3.

1768. Els grans sentiments no decideixen ni sobre la moralitat, ni sobre la santedat de les persones; són el dipòsit inesgotable de les imatges i de les afeccions on s'expressa la vida moral. Les passions són moralment bones quan contribueixen a una acció bona, i dolentes en el cas contrari. La voluntat recta ordena al bé i a la benaurança els moviments sensibles que assumeix; la vo-
1803 luntat dolenta sucumbeix a les passions desordenades i les exacerba. Les emo-
1865 cions i els sentiments poden ser assumits en les *virtuts*, o pervertits en els *vicis*.

1769. En la vida cristiana, l'Esperit Sant duu a terme la seva obra mobilitzant tot l'ésser sencer amb els seus dolors, temors i tristeses, com veiem en l'agonia i la passió del Senyor. En el Crist, els sentiments humans poden rebre la seva consumació en la caritat i la benaurança divina.

30 **1770.** La perfecció moral és que l'home no sigui mogut al bé únicament per la seva voluntat, sinó també pel seu apetit sensible segons aquesta paraula del salm: «Ple de goig i amb tot el cor, aclamo el Déu que m'és vida» (Sl 84,3).

EN RESUM

1771. *La paraula «passions» designa les afeccions o els sentiments. A través de les seves emocions, l'home pressent el bé i sospita el mal.*

1772. *Les passions principals són l'amor i l'odi, el desig i la por, el goig, la tristesa i la ira.*

1773. *En les passions en tant que moviments de la sensibilitat, no hi ha ni bé ni mal moral. Però en tant que depenen o no de la raó i de la voluntat, hi ha en elles el bé o el mal moral.*

1774. *Les emocions i els sentiments poden ser assumits en les virtuts o pervertits en els vicis.*

1775. *La perfecció del bé moral és que l'home no sigui mogut al bé únicament per la voluntat, sinó també pel «cor».*

ARTICLE 6 **La consciència moral**

1954 **1776.** «En el fons de la seva consciència l'home descobreix una llei que no es dóna a si mateix, però a la qual ha d'obeir. La seva veu, invitant-lo sempre a estimar i a fer el bé, i a evitar el mal, quan convé sona a la intimitat del seu cor (...). És una llei escrita per Déu al cor de l'home (...). La consciència és el nucli secretíssim i el sagrari de l'home, on es troba tot sol amb Déu, la veu del qual ressona en la seva intimitat»[1].

1. GS 16.

I. EL JUDICI DE CONSCIÈNCIA

1777. Present al cor de la persona, la consciència moral[1] li mana, en el moment oportú, que faci el bé i eviti el mal. Jutja també les opcions concretes: aprova les que són bones i denuncia les que són dolentes[2]. Testimonia l'autoritat de la veritat amb referència al Bé suprem, del qual la persona humana rep *1766*
l'atractiu i acull les ordres. Quan escolta la consciència moral, l'home assenyat *2071*
pot sentir Déu que li parla.

1778. La consciència moral és un judici de la raó pel qual la persona humana reconeix la qualitat moral d'un acte concret que farà, fa o ha fet. En tot el que *1749*
diu i fa, l'home té obligació de seguir fidelment allò que sap que és just i recte. Pel judici de la seva consciència l'home percep i reconeix les prescripcions de la llei divina:

> La consciència és una llei del nostre esperit, però que ultrapassa el nostre esperit. Ens mana i ens fa conèixer responsabilitats i deures, temors i esperances. (...) És la missatgera d'aquell que, tant en el món de la naturalesa com en el de la gràcia, ens parla a través del vel, ens instrueix i ens governa. La consciència és el primer de tots els vicaris del Crist[3].

1779. Cal que cadascú presti prou atenció a si mateix per sentir i seguir la veu de la consciència. Aquesta exigència d'*interioritat* és més necessària pel *1886*
fet que la vida ens exposa sovint a sostreure'ns a tota reflexió, examen o interiorització:

> Entra a la teva consciència, interroga-la (...). Torneu, germans, al vostre interior, i en tot allò que feu, mireu sempre el Testimoni, Déu[4].

1780. La dignitat de la persona humana implica i exigeix la *rectitud de la consciència moral.* La consciència moral comprèn la percepció dels principis de la moralitat (sindèresi), la seva aplicació a les circumstàncies donades mitjançant un discerniment pràctic de les raons i dels béns i, en darrera anàlisi, el judici sobre els actes concrets que cal fer o deixar de fer. La veritat sobre el bé moral, declarada en la llei de la raó, és reconeguda pràcticament i concreta- *1806*
ment pel *judici prudent* de la consciència. Diem que és prudent l'home que escull segons aquest judici.

1781. La consciència permet d'assumir la *responsabilitat* dels actes que es *1731*
fan. Si l'home comet el mal, el judici just de la consciència pot ser dintre d'ell el testimoni de la veritat universal del bé al mateix temps que de la malícia de la seva elecció singular. El veredicte del judici de la consciència roman com una penyora d'esperança i de misericòrdia. Recorda la falta comesa i mou a

1. Cf. Rm 2,14-16. 2. Cf. Rm 1,32. 3. Newman, carta al duc de Norfolk 5. 4. St. Agustí, ep Jo. 8, 9.

demanar perdó, a practicar el bé i a cultivar la virtut sense parar amb la gràcia de Déu:

> Davant d'ell tranquil·litzem els nostres cors. Perquè, si el nostre cor ens acusa, pensem que Déu és més gran que el nostre cor i coneix totes les coses (1Jn 3,19-20).

1782. L'home té el dret d'obrar en consciència i en llibertat a fi de prendre personalment les decisions morals. «L'home no pot ser obligat a actuar contra
2106 la seva consciència. Però tampoc no pot ser impedit d'obrar segons la seva consciència, sobretot en matèria religiosa»[1].

II. LA FORMACIÓ DE LA CONSCIÈNCIA

1783. La consciència ha de ser informada i el judici moral il·luminat. Una consciència ben formada és recta i verídica. Formula els seus judicis segons la raó, en conformitat amb el bé veritable volgut per la saviesa del Creador. L'educació de la consciència és indispensable a uns éssers humans sotmesos a
2039 influències negatives i temptats pel pecat de preferir els seus judicis propis i de refusar els ensenyaments autoritzats.

1784. L'educació de la consciència és una tasca de tota la vida. Des dels primers anys desvetlla l'infant al coneixement i a la pràctica de la llei interior reconeguda per la consciència moral. Una educació prudent ensenya la virtut; preserva o guareix de la por, de l'egoisme i de l'orgull, dels ressentiments de la culpabilitat i dels moviments de complaença nascuts de la feblesa i de les
1742 faltes humanes. L'educació de la consciència garanteix la llibertat i engendra la pau del cor.

1785. En la formació de la consciència, la Paraula de Déu és la llum que ens il·lumina el camí. Ens cal assimilar-la en la fe i en la pregària, i posar-la en pràctica. Ens cal, encara, examinar la nostra consciència a la vista de la creu del
890 Senyor. L'Esperit Sant ens assisteix amb els seus dons, ens ajuden el testimoni i els consells d'altres persones i ens guia l'ensenyament autoritzat de l'Església[2].

III. ESCOLLIR SEGONS LA CONSCIÈNCIA

1786. Posada enfront d'una opció moral, la consciència pot donar o bé un judici recte d'acord amb la raó i amb la llei divina, o bé, al contrari, un judici equivocat que se n'aparta.

1. DH 3. 2. Cf. DH 14.

1787. L'home, de vegades, es troba en situacions que fan menys segur el judici moral i dificulten la decisió. Però sempre ha de cercar allò que és just i *1955*
bo i discernir la voluntat de Déu expressada en la llei divina.

1788. Per això, l'home s'esforça a interpretar les dades de l'experiència i els signes dels temps gràcies a la virtut de la prudència, als consells de persones *1806*
assenyades i amb l'ajuda de l'Esperit Sant i dels seus dons.

1789. Algunes regles s'apliquen en tots els casos:

— Mai no és permès de fer el mal per aconseguir un bé. *1756*

— La «regla d'or»: «Tot allò que voleu que els altres us facin a vosaltres, *1970*
feu-ho també vosaltres a ells» (Mt 7,12)[1].

— La caritat sempre té en compte el respecte degut al proïsme i a la seva *1827*
consciència: «Pecant contra els germans i ferint-los la consciència feble,
pequeu contra el Crist» (1Co 8,12), «És bo de (...) no fer res en què el teu *1971*
germà ensopegui» (Rm 14,21).

IV. EL JUDICI ERRONI

1790. L'home sempre ha d'obeir el judici cert de la seva consciència. Si actuava deliberadament en contra, es condemnaria ell mateix. Però pot passar que la consciència moral es trobi en la ignorància i emeti judicis erronis sobre els actes que es disposi a fer o que ja hagi fet.

1791. Aquesta ignorància sovint pot ser imputada a la responsabilitat personal. Així s'esdevé «quan l'home no es preocupa gaire de buscar la veritat i el *1704*
bé, i la consciència, per l'habitud del pecat, quasi es torna cega a poc a poc»[2]. En aquest cas, la persona és culpable del mal que comet.

1792. La ignorància del Crist i del seu Evangeli, els mals exemples d'altri, *133*
l'esclavitud de les passions, la pretensió a una autonomia mal entesa de la consciència, el refús de l'autoritat de l'Església i del seu ensenyament i la manca de conversió i de caritat poden ser a l'origen de les desviacions del judici en la conducta moral.

1793. Però si la ignorància és invencible, o si el judici és erroni sense res- *1860*
ponsabilitat del subjecte moral, el mal comès per la persona no li pot ser imputat. Tanmateix, continua essent un mal, una privació i un desordre. Aleshores caldrà treballar per corregir la consciència moral del qui va errat.

1794. La consciència bona i pura és il·luminada per la fe veritable. Perquè la caritat procedeix alhora «d'un cor pur, d'una bona consciència i d'una fe sincera» (1Tm 1,5)[3]:

1. Cf. Lc 6,31; Tb 4,15. 2. GS 16. 3. Cf. 1Tm 3,9; 2Tm 1,3; 1Pe 3,21; Ac 24,16.

Com més preval la consciència recta, més les persones i les comunitats s'aparten del cec albir i s'esforcen a conformar-se a les normes objectives de la
1751 moralitat[1].

EN RESUM

1795. *«La consciència és el nucli secretíssim i el sagrari de l'home, on es troba tot sol amb Déu, la veu del qual ressona en la seva intimitat»*[2].

1796. *La consciència moral és un judici de la raó pel qual la persona humana reconeix la qualitat moral d'un acte concret.*

1797. *Per a l'home que ha comès el mal, el veredicte de la seva consciència és una penyora de conversió i d'esperança.*

1798. *Una consciència ben formada és recta i verídica. Formula els seus judicis segons la raó, en conformitat amb el bé veritable volgut per la saviesa del Creador. Tothom ha d'utilitzar els mitjans per a formar-se la consciència.*

1799. *Davant una opció moral, la consciència pot donar o bé un judici recte segons la raó i la llei divina, o bé un judici erroni que se n'aparta.*

1800. *L'home sempre ha d'obeir el judici cert de la seva consciència.*

1801. *La consciència moral pot trobar-se en la ignorància o emetre judicis erronis. Aquestes ignoràncies i aquests errors no sempre són exempts de culpa.*

1802. *La Paraula de Déu és una llum en el nostre camí. L'hem d'assimilar en la fe i en l'oració i posar-la en pràctica. Així es forma la consciència moral.*

ARTICLE 7 **Les virtuts**

1803. «Tot allò que és respectable, que és just, pur, amable, de bona reputació, tot allò que és virtut i digne d'elogi, tot això, feu-ne objecte dels vostres pensaments» (Fl 4,8).

1733 La virtut és una disposició habitual i ferma a fer el bé. Permet a la persona, no solament de practicar actes bons, sinó de donar el millor d'ella mateixa. La
1768 persona virtuosa tendeix al bé amb totes les seves forces sensibles i espirituals; el busca i l'escull en les accions concretes.

1. GS 16. 2. GS 16.

L'objectiu d'una vida virtuosa és fer-se semblant a Déu[1].

I. LES VIRTUTS HUMANES

1804. Les *virtuts humanes* són actituds fermes, disposicions estables, perfeccions habituals de l'enteniment i de la voluntat que regulen els nostres actes, ordenen les nostres passions i guien la nostra conducta segons la raó i la fe. Donen facilitat, domini i goig per dur una vida moralment bona. L'home vir- *2500*
tuós és el qui practica el bé lliurement.
Les virtuts morals són humanament adquirides. Són els fruits i les llavors d'actes moralment bons; disposen totes les potències de l'ésser humà a la comunió amb l'amor diví. *1827*

Distinció de les virtuts cardinals

1805. Quatre virtuts hi juguen un paper fonamental. Per això s'anomenen «cardinals»; totes les altres s'agrupen entorn d'elles. Són la prudència, la justícia, la fortalesa i la temprança. «Si un estima la justícia, és en les virtuts que la saviesa s'esforça: perquè ella ensenya la temprança i la prudència, la justícia i la fortalesa» (Sa 8,7). Amb altres noms, aquestes virtuts són lloades en molts llocs de l'Escriptura.

1806. La *prudència* és la virtut que disposa la raó pràctica a discernir en tota circumstància el nostre veritable bé i a escollir els mitjans justos per aconseguir-lo. «El discret s'hi mira a fer un pas» (Pr 14,15). «Sigueu assenyats i sobris amb vista a l'oració» (1Pe 4,7). La prudència és la «regla recta de l'acció», *1788*
escriu sant Tomàs seguint l'Aristòtil[2]. No es confon ni amb la timidesa o la por, ni amb la duplicitat o la dissimulació. Hom l'anomena *auriga virtutum:* condueix les altres virtuts indicant-los la regla i la mesura. La prudència guia immediatament el judici de la consciència. L'home prudent decideix i ordena *1780*
la seva conducta seguint aquest judici. Gràcies a aquesta virtut, apliquem sense error els principis morals als casos particulars i superem els dubtes sobre el bé que cal practicar i el mal que cal evitar.

1807. La *justícia* és la virtut moral que consisteix en la voluntat ferma i constant de donar al proïsme allò que li és degut. La justícia envers Déu s'anomena «virtut de la religió». Envers els homes, disposa a respectar els drets de cadas- *2095*
cú i a establir en les relacions humanes l'harmonia que promou l'equitat amb referència a les persones i al bé comú. L'home just, sovint evocat en els Llibres sagrats, es distingeix per la rectitud habitual dels seus pensaments i per la conducta recta amb el proïsme. «Faràs cas del pobre i no afavoriràs el pode- *2401*

1. St. Gregori de Nissa, beat. 1. 2. S. th. 2-2, 47, 2.

rós. Judicaràs amb justícia el teu proïsme» (Lv 19,15). «Senyors, concediu als esclaus el que és just i equitatiu, sabent que també vosaltres teniu un Senyor al cel» (Col 4,1).

1808. La *fortalesa* és la virtut moral que assegura en les dificultats la fermesa
2848 i la constància a cercar el bé. Aferma la resolució de fer resistència a les temptacions i de superar els obstacles en la vida moral. La virtut de la fortalesa fa
2473 capaç de vèncer la por, fins i tot de la mort, d'afrontar la prova i les persecucions. Disposa a anar fins a la renúncia i al sacrifici de la vida per defensar una causa justa: «Del Senyor em ve la força i el triomf» (Sl 118,14). «Al món tindreu tribulacions, però confieu: jo he vençut el món» (Jn 16,33).

1809. La *temprança* és la virtut moral que modera l'atractiu dels plaers i procura l'equilibri en l'ús dels béns creats. Assegura el domini de la voluntat
2341 sobre els instints i manté els desigs dintre els límits de l'honestedat. La persona temperant orienta vers el bé els seus apetits sensibles, guarda una sana discreció i «no es deixa endur a seguir les passions del cor» (Ecli 5,2)[1]. La temprança sovint és lloada a l'Antic Testament: «No vagis darrera del que et
2517 dóna la gana, aparta't dels teus desigs» (Ecli 18,30). En el Nou Testament és anomenada «moderació» o «sobrietat»: «Visquem en aquest món amb sobrietat, justícia i pietat» (Tt 2,12).

> Viure bé no és altra cosa que estimar Déu amb tot el cor, amb tota l'ànima i amb tota l'acció. Li conservem un amor enter (per la temprança) que cap desgràcia no pot fer trontollar (això ve de la fortalesa), que l'obeeix només a ell (i això és la justícia), que vetlla amatent per discernir totes les coses i no deixar-se sorprendre de l'engany i la mentida (i això és la prudència)[2].

Les virtuts i la gràcia

1810. Les virtuts humanes adquirides amb l'educació, amb actes deliberats i
1266 amb una perseverança sempre represa amb esforç, es purifiquen i s'eleven per la gràcia divina. Amb l'ajuda de Déu forgen el caràcter i donen facilitat en la pràctica del bé. L'home virtuós és feliç practicant-les.

1811. No és fàcil per a l'home ferit pel pecat guardar l'equilibri moral. El do de la salvació pel Crist ens dóna la gràcia necessària per a perseverar en la
2015 recerca de les virtuts. Sempre hem de demanar aquesta gràcia de llum i de força, hem de recórrer als sagraments, hem de col·laborar amb l'Esperit Sant i seguir les seves crides a estimar al bé i a guardar-nos del mal.

1. Cf. 37,27-31. 2. St. Agustí, mor. eccl. 1, 25, 46.

II. LES VIRTUTS TEOLOGALS *2086-2094*

1812. Les virtuts humanes arrelen en les virtuts teologals que adapten les facultats de l'home a la participació de la naturalesa divina[1]. Car les virtuts teologals es refereixen directament a Déu. Disposen els cristians a viure en relació amb la Santíssima Trinitat. Tenen Déu U i Tri per origen, per motiu i per objecte. *2656-2658* *1266*

1813. Les virtuts teologals fonamenten, animen i caracteritzen l'acció moral del cristià. Informen i vivifiquen totes les virtuts morals. Són infoses per Déu a l'ànima dels fidels per fer-los capaços d'actuar com a fills seus i merèixer la vida eterna. Són la penyora de la presència i de l'acció de l'Esperit Sant en les *2008*
facultats de l'home. Les virtuts teologals són tres: la fe, l'esperança i la caritat[2].

La fe *142-175*

1814. La fe és la virtut teologal per la qual creiem en Déu i en tot allò que ell ens ha dit i revelat, i que la santa Església ens proposa creure, perquè Déu és la veritat mateixa. Per la fe «l'home es confia totalment i lliurement a Déu»[3]. Per això el creient mira de conèixer i complir la voluntat de Déu. «El just viurà *506*
per la fe» (Rm 1,17). La fe viva «actua per la caritat» (Ga 5,6).

1815. El do de la fe habita en aquell que no ha pecat contra ella[4]. Però «la fe sense les obres és morta» (Jm 2,26): privada de l'esperança i de l'amor, la fe no uneix plenament el fidel amb el Crist i no en fa un membre viu del seu Cos.

1816. El deixeble del Crist no solament ha de guardar la fe i viure'n, sinó que també l'ha de professar, n'ha de donar testimoniatge amb certesa i ha de difondre-la: «Cal que tots estiguem preparats a confessar el Crist davant els homes i a seguir-lo pel camí de la creu enmig de les persecucions que no *2471*
manquen a l'Església»[5]. El servei i el testimoniatge de la fe són necessaris per a la salvació: «Tot aquell qui em reconegui davant els homes, també jo el reconeixeré davant el meu Pare del cel; i tot aquell qui em negui davant els homes, el negaré també jo davant el Pare del cel» (Mt 10,32-33).

L'esperança

1817. L'esperança és la virtut teologal per la qual desitgem el Regne del cel i la vida eterna com la nostra felicitat, bo i posant la confiança en les promeses del Crist i recolzant, no pas en les nostres forces, sinó en l'auxili de la gràcia *1024*
de l'Esperit Sant. «Mantinguem indefectiblement la confessió de l'esperança, ja que és fidel aquell qui va fer la promesa» (He 10,23). «L'Esperit Sant, ell el vessà abundosament en nosaltres per Jesucrist, Salvador nostre, a fi que, justifi-

1. Cf. 2Pe 1,4. 2. 1C 13,13. 3. DV 5. 4. Cf. Cc. de Trento: DS 1545. 5. LG 42; cf. DH 14.

cats per la seva gràcia, esdevinguem hereus en la vida eterna que esperem» (Tt 3,6-7).

27 **1818.** La virtut de l'esperança respon a l'aspiració a la felicitat posada per Déu en el cor de cada home; assumeix les esperances que inspiren les activitats dels homes; les purifica per ordenar-les al Regne del cel; protegeix del descoratjament; sosté en tot desempar; eixampla el cor amb l'espera de la felicitat eterna. L'impuls de l'esperança preserva de l'egoisme i condueix a la benaurança de la caritat.

1819. L'esperança cristiana continua i completa l'esperança del poble elegit,
146 que té l'origen i el model en l'*esperança d'Abraham*, sadollat de les promeses de Déu amb Isahac i purificat amb la prova del sacrifici[1]. «Esperant contra tota esperança, va creure, i així esdevingué pare de moltes nacions» (Rm 4,18).

1820. L'esperança cristiana es desplega des del principi de la predicació de
1716 Jesús amb l'anunci de les benaurances. Les *Benaurances* eleven la nostra esperança al Cel, com cap a la nova terra promesa. En marquen el camí a través de les proves en què es troben els deixebles de Jesús. Però pels mèrits de Jesucrist i de la seva passió, Déu ens guarda en «l'esperança que no enganya». L'esperança és «l'àncora de l'ànima, segura i ferma, que penetra (...) allà on Jesús ha entrat per nosaltres com a precursor» (He 6,19-20). També és una arma que ens protegeix en el combat de la salvació: «Revestim-nos amb la cuirassa de la fe i de la caritat, i amb el casc de l'esperança de salvació» (1Te 5,8). Ens dóna alegria en les proves: «Alegreu-vos en l'esperança, sigueu pa-
2772 cients en la tribulació» (Rm 12,12). S'expressa i s'alimenta amb l'oració, especialment amb el Parenostre, resum de tot el que l'esperança ens fa desitjar.

1821. Així, doncs, podem esperar la glòria del cel promesa per Déu als qui
2016 l'estimen[2] i compleixen la seva voluntat[3]. En tota circumstància, cadascú ha d'esperar, amb la gràcia de Déu, que «perseverarà fins a la fi»[4] i aconseguirà la joia del cel, l'eterna recompensa de Déu per les bones obres fetes amb la
1037 gràcia del Crist. Amb esperança l'Església demana que «tots els homes se salvin» (1Tm 2,4); i aspira a unir-se amb el Crist, el seu Espòs, en la glòria del cel:

> Espera, ànima meva, espera. No saps el dia ni l'hora. Vetlla amatent. Tot passa de pressa, per més que la teva impaciència faci dubtós allò que és cert, i llarg un temps tan curt. Pensa que com més hagis de lluitar, més proves donaràs de l'amor que tens a Déu i més t'alegraràs un dia amb l'Estimat en la benaurança i l'encís que no tindran fi[5].

1. Cf. Gn 17,4-8; 22,1-18. 2. Cf. Rm 8,28-30. 3. Cf. Mt 7,21. 4. Cf. Mt 10,22; cf. Cc. de Trento: DS 1541. 5. Sta. Teresa de Jesús, excl. 15, 3.

La caritat

1822. La caritat és la virtut teologal amb què estimem Déu per ell mateix sobre totes les coses, i el nostre proïsme com a nosaltres mateixos per l'amor *1723* de Déu.

1823. Jesús fa de la caritat el *manament nou*[1]. Estimant els seus «fins a l'extrem» (Jn 13,1), manifesta l'amor que ha rebut del Pare. Estimant-se uns als *1970* altres, els deixebles imiten l'amor que també reben de Jesús. Per això Jesús diu: «Com m'ha estimat el Pare, així us he estimat jo; persevereu en el meu amor» (Jn 15,9). Diu també: «Aquest és el meu manament: que us estimeu els uns als altres, tal com jo us he estimat» (Jn 15,12).

1824. Fruit de l'Esperit i plenitud de la Llei, la caritat guarda *els manaments* *735* de Déu i del seu Crist: «Persevereu en el meu amor. Si guardeu els meus manaments, perseverareu en el meu amor» (Jn 15,9-10)[2].

1825. El Crist va morir per amor nostre, quan encara nosaltres érem «ene- *604* mics» (Rm 5,10). El Senyor ens demana que estimem com ell fins i tot els nostres *enemics* (cf. Mt 5,44), que ens fem proïsmes dels més allunyats[3], que estimem els infants[4] i els pobres com a ell mateix[5].

> L'apòstol sant Pau ens ha deixat un quadre incomparable de la caritat: «La caritat és pacient, és bondadosa, la caritat no té enveja, no es vanagloria, no s'enorgulleix, no és insolent, no cerca el propi interès, no s'irrita, no té en compte el mal, no s'alegra de la injustícia, sinó que s'alegra amb la veritat; tot ho excusa, tot ho creu, tot ho espera, tot ho suporta» (1Co 13,4-7).

1826. «Si no tingués caritat, diu encara l'Apòstol, jo no seria res...» I tot allò que és privilegi, servei i àdhuc virtut... «si no tingués caritat, de res no em serviria» (1Co 13,1-4). La caritat és superior a totes les virtuts. És la primera de les virtuts teologals: «Mentrestant subsisteixen la fe, l'esperança i la caritat, totes aquestes tres; però *la més gran de totes és la caritat*» (1Co 13,13).

1827. L'exercici de totes les virtuts és animat i inspirat per la caritat. Aquesta és el «vincle de la perfecció» (Col 3,14). És la *forma de les virtuts;* les articula i *815* les ordena entre elles; és la font i el terme de la manera cristiana de practicar-les. La caritat assegura i purifica la nostra potència humana d'estimar. L'eleva a *826* la perfecció sobrenatural de l'amor diví.

1828. La pràctica de la vida moral animada per la caritat dóna al cristià la llibertat espiritual dels fills de Déu. El cristià ja no es troba davant de Déu com *1972* un esclau, amb por servil, ni com el mercenari que espera la paga, sinó com el fill que correspon a l'amor «d'aquell que ens ha estimat primer» (1Jn 4,19):

1. Cf. Jn 13, 34. 2. Cf. Mt 22,40; Rm 13,8-10. 3. Cf. Lc 10,27-37. 4. Cf. Mc 9,37. 5. Cf. Mt 25,40.45.

> O bé ens apartem del mal per por del càstig —i així ens comportem com l'esclau—, o bé busquem l'al·licient de la recompensa —i ens assemblem als mercenaris—, o bé, finalment, obeïm pel bé mateix i l'amor d'aquell qui mana (...) i llavors ens comportem com els fills[1].

1829. La caritat té com a *fruits* el goig, la pau i la misericòrdia; exigeix la
2540 pràctica del bé i la correcció fraterna; és benvolent; desvetlla la reciprocitat i es manté desinteressada i liberal; és amistat i comunió:

> El coronament de totes les nostres obres és l'amor. En ell i ha el fi. Per aconseguir-lo correm. Cap a ell anem. I un cop hi arribem, en ell reposarem[2].

III. ELS DONS I ELS FRUITS DE L'ESPERIT SANT

1830. La vida moral dels cristians se sosté amb els dons de l'Esperit Sant. Aquests dons són disposicions permanents que fan l'home dòcil als impulsos de l'Esperit Sant.

1831. Els set *dons* de l'Esperit Sant són: saviesa, enteniment, consell, fortale-
1266, 1299 sa, ciència, pietat i temor de Déu. Pertanyen en plenitud al Crist, Fill de David[3]. Completen i perfeccionen les virtuts d'aquells que els reben. Fan els fidels dòcils a obeir amb promptitud les inspiracions divines.

> Que el vostre Esperit em condueixi per terra plana (Sl 143,10).

> Tots els qui són portats per l'Esperit de Déu són efectivament fills de Déu (...). Fills i també hereus; hereus de Déu, cohereus del Crist (Rm 8,14.17).

736 **1832.** Els *fruits* de l'Esperit són perfeccions que l'Esperit Sant forma en nosaltres, com a primícies de la glòria eterna. La Tradició de l'Església n'enumera dotze: «caritat, goig, pau, paciència, longanimitat, bondat, benignitat, mansuetud, fidelitat, modèstia, continència i castedat» (Ga 5,22-23 Vulg.).

EN RESUM

1833. *La virtut és una disposició habitual i ferma a fer el bé.*

1834. *Les virtuts humanes són disposicions estables de l'enteniment i de la voluntat, que regulen els nostres actes, ordenen les nostres passions i guien la nostra conducta segons la raó i la fe. Es poden agrupar entorn de quatre virtuts cardinals: prudència, justícia, fortalesa i temprança.*

1835. *La prudència disposa la raó pràctica a discernir, en tota circumstància, el nostre bé veritable i a escollir els mitjans justos per dur-lo a terme.*

1. St. Basili, reg. fus. prol. 3. 2. St. Agustí, ep Jo. 10, 4. 3. Cf. Is 11,1-2.

1836. *La justícia consisteix en la voluntat ferma i constant de donar a Déu i al proïsme allò que els és degut.*

1837. *La fortalesa assegura, en les dificultats, la fermesa i la constància en la pràctica del bé.*

1838. *La temprança modera l'atractiu dels plaers sensibles i procura l'equilibri en l'ús dels béns creats.*

1839. *Les virtuts morals creixen amb l'educació, amb els actes deliberats i amb la perseverança en l'esforç. La gràcia divina les purifica i les eleva.*

1840. *Les virtuts teologals disposen els cristians a viure en relació amb la Santíssima Trinitat. Tenen Déu per origen, per motiu i per objecte: Déu conegut per la fe, esperat i estimat per ell mateix.*

1841. *Hi ha tres virtuts teologals: la fe, l'esperança i la caritat*[1]*. Informen i vivifiquen totes les virtuts morals.*

1842. *Per la fe creiem en Déu i en tot el que ens ha revelat i la santa Església ens proposa creure.*

1843. *Per l'esperança desitgem i esperem de Déu, amb plena confiança, la vida eterna i les gràcies per merèixer-la.*

1844. *Per la caritat estimem Déu més que totes les coses i el proïsme com a nosaltres mateixos per l'amor de Déu. La caritat és el «vincle de la perfecció» (Col 3,14) i la forma de totes les virtuts.*

1845. *Els set dons de l'Esperit Sant concedits als cristians són: saviesa, enteniment, consell, fortalesa, ciència, pietat i temor de Déu.*

ARTICLE 8 **El pecat**

I. LA MISERICÒRDIA I EL PECAT

1846. L'Evangeli és la revelació, en Jesucrist, de la misericòrdia de Déu envers els pecadors[2]. L'àngel ho anuncia a Josep: «Li has de posar per nom Jesús, *430*
perquè ell salvarà el seu poble dels seus pecats» (Mt 1,21). I el mateix trobem en l'Eucaristia, sagrament de la redempció: «Això és la meva sang de l'aliança, *1365*
que serà vessada per a una multitud en remissió dels pecats» (Mt 26,28).

1847. «Déu, que ens ha creat sense nosaltres, no ens salvarà sense nosaltres[3]. L'acolliment de la seva misericòrdia reclama de nosaltres la confessió de les *387, 1455*

1. Cf. 1C 13,13 2. Cf. Lc 15. 3. St. Agustí, serm. 169, 11, 13.

nostres faltes. «Si diem: No tenim pecat, ens enganyem a nosaltres mateixos, i la veritat no està en nosaltres. Si confessem els nostres pecats, és fidel i just per a perdonar-nos els pecats i purificar-nos de tota injustícia» (1Jn 1,8-9).

1848. Com diu sant Pau, «on abundà el pecat, sobreabundà la gràcia». Però
385 per fer la seva obra, la gràcia ha de descobrir el pecat per convertir el nostre cor i donar-nos «la justícia per a la vida eterna, per Jesucrist, Senyor nostre» (Rm 5,20-21). Com un metge que neteja la nafra abans de curar-la, Déu, amb la seva Paraula i el seu Esperit, projecta una llum viva sobre el pecat:

> La conversió *requereix que es faci llum sobre el pecat,*. Suposa el judici interior de la consciència. Hi podem veure la prova de l'acció de l'Esperit de veritat al fons de tot de l'home, i això és, al mateix temps, el començament d'un nou do de la gràcia i de l'amor: «Rebeu l'Esperit Sant». Així, en aquesta «il·luminació del pecat», hi descobrim *un doble do:* el do de la veritat de la consciència i el
> 1433 do de la certesa de la redempció. L'Esperit de veritat és el Consolador[1].

II. LA DEFINICIÓ DEL PECAT

311 **1849.** El pecat és una falta contra la raó, la veritat i la consciència recta; és un mancament a l'amor veritable, envers Déu i envers el proïsme, a causa d'una adhesió perversa a certs béns. Fereix la naturalesa de l'home i atempta contra
1952 la solidaritat humana. Ha estat definit com «una paraula, una acció o un desig contra la llei eterna»[2].

1440 **1850.** El pecat és una ofensa a Déu: «Contra vós, contra vós sol he pecat, i allò que ofèn els vostres ulls, jo ho he fet» (Sl 51,6). El pecat s'alça contra l'amor de Déu per nosaltres i separa d'ell els nostres cors. Com el pecat pri-
397 mer, és una desobediència, una revolta contra Déu, per part de la voluntat, amb la pretensió d'arribar a ser «com déus», coneixedors i definidors del bé i del mal (Gn 3,5). Així el pecat és «amor d'un mateix fins al menyspreu de Déu»[3]. Amb aquesta exaltació orgullosa d'un mateix, el pecat s'oposa diame-
615 tralment a l'obediència de Jesús que duu a terme la salvació[4].

1851. En la passió, on la misericòrdia del Crist el va vèncer, és allí on el pecat mostra sobretot la seva violència múltiple: incredulitat, odi assassí, rebuig i
598 mofes per part dels dirigents i del poble, covardia de Pilat i crueltat dels soldats, traïció de Judes, tan dura per a Jesús, negacions de Pere i abandó dels

1. DeV 31. 2. St. Agustí, Faust. 22, 27; st. Tomàs d'Aquino, s. th. 1-2, 3. St. Agustí, civ. 14, 28. 4. Cf. Fl 2,6-9.

deixebles. Però, en aquella mateixa hora de les tenebres i del Príncep d'aquest *2746*
món[1], el sacrifici del Crist esdevé secretament la font inesgotable d'on brollarà *616*
el perdó dels nostres pecats.

III. LA DIVERSITAT DE PECATS

1852. La varietat dels pecats és gran. L'Escriptura en presenta moltes llistes. La carta als Gàlates oposa les obres de la carn al fruit de l'Esperit: «Són prou manifestes les obres de la carn, que són: fornicació, impuresa, llibertinatge, idolatria, màgia, enemistats, discòrdies, gelosies, indignacions, disputes, dissensions, divisions, enveges, embriagueses, orgies i altres coses semblants, sobre les quals us previnc, com ja us hi vaig prevenir, que els qui cometen tals coses no posseiran en herència el Regne de Déu» (Ga 5,19-21)[2].

1853. Com passa en tot acte humà, podem distingir els pecats per raó de l'objecte, o *1751*
segons les virtuts a què s'oposen, per excés o per defecte, o segons els manaments als
quals són contraris. També podem classificar-los segons que es refereixin a Déu, al *2067*
proïsme o a un mateix. Podem dividir-los en pecats espirituals i carnals, o també en
pecats de pensament, de paraula, d'obra o d'omissió. L'arrel del pecat és dins el cor de
l'home, en la seva voluntat lliure, segons la doctrina del Senyor: «Del cor provenen *368*
pensaments dolents, homicidis, adulteris, fornicacions, furts, falsos testimonis, injúries. Aquestes són les coses que fan impur un home» (Mt 15,19-20). Dins el cor hi ha també la caritat, principi de les obres bones i pures, que el pecat malmet.

IV. LA GRAVETAT DEL PECAT: PECAT MORTAL I VENIAL

1854. Cal valorar els pecats segons la seva gravetat. Ja ben perceptible a l'Escriptura[3], la distinció entre pecat mortal i pecat venial s'ha imposat en la Tradició de l'Església. L'experiència dels homes la corrobora.

1855. El *pecat mortal* destrueix la caritat en el cor de l'home amb una infrac-
ció greu de la Llei de Déu; desvia l'home de Déu, que és el seu fi últim i la seva *1395*
felicitat, preferint un bé inferior.

El *pecat venial* no destrueix la caritat, per bé que l'ofèn i la fereix.

1856. El pecat mortal ataca en nosaltres el principi vital que és la caritat. Per
això fa necessària una nova iniciativa de la misericòrdia de Déu i una conver- *1446*
sió del cor que es realitza normalment amb el sagrament de la Reconciliació:

> Quan la voluntat elegeix una cosa de per si contrària a la caritat, amb la qual s'ordena a l'últim fi, el pecat, pel seu objecte mateix, té allò que el fa mortal (...) tant si és contra l'amor a Déu, com la blasfèmia, el perjuri, etc., com si és

1. Cf. Jn 14,30. 2. Cf. Rm 1,28-32; 1Co 6,9-10; Ef 5,3-5; Col 3,5-8; 1Tm 1, 9-10; 2Tm 3,2-5. 3. Cf. 1Jn 5,16-17.

contra l'amor al proïsme, com l'homicidi, l'adulteri, etc. (...) Per contra, quan la voluntat del pecador es decideix algun cop per una cosa que conté en si un desordre, però no pas contra l'amor a Déu i al proïsme, com la paraula supèrflua, la gresca immoderada, etc., llavors aquests pecats són venials[1].

1857. Perquè un *pecat* sigui *mortal* s'han de complir alhora tres condicions: «És pecat mortal tot pecat que té per objecte una matèria greu i es comet amb plena consciència i amb propòsit deliberat»[2].

2072 **1858.** La *matèria greu* és precisada pels deu manaments, segons la resposta de Jesús al jove ric: «No matis, no cometis adulteri, no robis, no llevis fals testimoni, no facis cap frau, honra el pare i la mare» (Mc 10,19). La gravetat dels pecats és més o menys gran; un assassinat és més greu que un robatori.
2214 També cal considerar la qualitat o condició de les persones perjudicades: un acte de violència contra els pares és més greu que no pas contra un estrany.

1734 **1859.** El pecat mortal exigeix un *ple coneixement* i un *ple consentiment*. Pressuposa el coneixement del caràcter pecaminós de l'acte, de la seva oposició a la Llei de Déu. Suposa també un consentiment prou deliberat perquè sigui una elecció personal. La ignorància afectada i l'enduriment del cor[3] no disminueixen gens, sinó que l'augmenten, el caràcter voluntari del pecat.

1860. La *ignorància involuntària* pot disminuir i fins excusar la imputabili-
1735 tat d'una falta greu. Però no es pot suposar de ningú que ignori els principis de la llei moral inscrits en la consciència de tothom. Els impulsos de la sensi-
1767 bilitat, les passions, també poden reduir el caràcter voluntari i lliure de la falta, així com les pressions exteriors o les pertorbacions patològiques. El pecat per malícia, per elecció deliberada del mal, és el més greu.

1742 **1861.** El pecat mortal és una possibilitat radical de la llibertat humana, igual que l'amor. Comporta la pèrdua de la caritat i la privació de la gràcia santificant, és a dir, de l'estat de gràcia. Si no és rescatat amb el penediment i el perdó de Déu, causa l'exclusió del Regne del Crist i la mort eterna de l'infern,
1033 ja que la nostra voluntat té el poder d'elegir per sempre, sense retractació possible. Però, si bé podem jutjar que un acte és, d'ell mateix, pecat mortal, hem de deixar el judici sobre les persones a la justícia i a la misericòrdia de Déu.

1862. Es comet un *pecat venial* quan, en matèria lleu, no s'observa la mesura prescrita per la llei moral, o bé quan es desobeeix la llei moral en matèria greu, però sense un coneixement ple o sense un consentiment total.

1394 **1863.** El pecat venial afebleix la caritat: revela una afecció desordenada als béns creats; impedeix els progressos de l'ànima en l'exercici de les virtuts i la

1. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 1-2, 88, 2. 2. RP 17. 3. Cf. Mc 3,5-6; Lc 16,19-31.

pràctica del bé moral; mereix penes temporals. El pecat venial deliberat i que queda sense penediment ens disposa de mica en mica a cometre el pecat mortal. Però el pecat venial no trenca l'aliança amb Déu. És humanament *1472*
reparable amb la gràcia de Déu. «No priva de la gràcia santificant o deïficant, ni de la caritat, ni tampoc, per conseqüent, de la felicitat eterna»[1]:

> Mentre viu en la carn, l'home no pot evitar tot pecat, almenys pel que fa als pecats lleus. Però aquests pecats que nosaltres diem lleus, no els tinguis per lleugers. Si els tens per lleugers quan els peses, tremola quan els comptes. Molts objectes lleugers fan una gran massa; moltes gotes omplen un riu; molts grans fan una pila. Quina és, doncs, la nostra esperança? Primer de tot, la confessió...[2]

1864. «Tot pecat i tota injúria seran perdonats als homes, però la injúria contra l'Esperit no serà pas perdonada» (Mt 12,31)[3]. La misericòrdia de Déu *2091*
no té límits, però el qui es nega deliberadament a acollir la misericòrdia de Déu amb el penediment rebutja el perdó dels seus pecats i la salvació oferta *1037*
per l'Esperit Sant[4]. Un enduriment així pot portar a la impenitència final i a la perdició eterna.

V. LA PROLIFERACIÓ DEL PECAT

1865. El pecat crea un entrenament al pecat; engendra el vici amb la repeti- *401*
ció dels mateixos actes. En resulten inclinacions perverses que enfosqueixen la consciència i corrompen l'apreciació concreta del bé i del mal. Així el pecat *1768*
tendeix a reproduir-se i a reforçar-se, però no pot destruir el sentit moral fins a l'arrel.

1866. Els vicis poden ser classificats segons les virtuts que contrarien, o també referits als *pecats capitals* que l'experiència cristiana ha distingit seguint sant Joan Cassià i sant Gregori el Gran[5]. S'anomenen capitals, perquè engendren altres pecats, altres vicis. Són la supèrbia, l'avarícia, la luxúria, la ira, la gola, l'enveja i la peresa o accídia. *2539*

1867. La tradició catequètica també recorda que hi ha uns pecats que *«clamen venjança davant de Déu»*. Clamen al cel: la sang d'Abel[6]; el pecats de *2268*
Sodoma[7]; el clam del poble oprimit a Egipte[8]; la queixa de l'estranger, de la vídua i de l'orfe[9]; la injustícia contra els obrers[10].

1868. El pecat és un acte personal. A més, tenim una responsabilitat en els pecats que d'altres han comès, quan *hi cooperem:*

1. RP 17. 2. St. Agustí, ep. Jo. 1, 6. 3. Cf. Mc 3,29; Lc 12,10. 4. Cf. DeV 46. 5. Mor. 31, 45. 6. Cf. Gn 4,10. 7. Cf. Gn 18,20; 19,13. 8. Cf. Ex 3,7-10. 9. Cf. Ex 22,20-22. 10. Cf. Dt 24,14-15; Jm 5,4.

1736 — participant-hi directament i voluntàriament;
— manant-los, aconsellant-los, lloant-los o aprovant-los;
— no denunciant-los o no impedint-los, quan hi ha obligació de fer-ho;
— protegint els qui cometen el mal.

1869. Així el pecat fa que els homes siguin còmplices els uns dels altres i que
408 regnin entre ells la concupiscència, la violència i la injustícia. Els pecats provoquen situacions socials i institucions contràries a la Bondat divina. Les «estructures de pecat» són l'expressió i l'efecte dels pecats personals. Indueixen les
1887 víctimes a cometre el mal per la seva banda. En un sentit analògic són un «pecat social»[1].

EN RESUM

1870. *«Déu ha reclòs tots els homes en la desobediència per tenir amb tots misericòrdia» (Rm 11,32).*

1871. *El pecat és «una paraula, un acte o un desig contraris a la llei eterna»[2]. És una ofensa a Déu. S'alça contra Déu amb una desobediència contrària a l'obediència del Crist.*

1872. *El pecat és un acte contrari a la raó. Fereix la naturalesa de l'home i atempta contra la solidaritat humana.*

1873. *L'arrel de tots els pecats és al cor de l'home. Les seves espècies i la seva gravetat es basen, sobretot, en l'objecte.*

1874. *Escollir deliberadament —això és, amb coneixement i voluntat— una cosa greument contrària a la llei divina i al fi últim de l'home, és cometre un pecat mortal. Aquest pecat destrueix en nosaltres la caritat, sense la qual la felicitat eterna és impossible. Sense el penediment, el pecat mortal porta a la mort eterna.*

1875. *El pecat venial constitueix un desordre moral, que pot ser reparat per la caritat que deixa subsistir en nosaltres.*

1. Cf. RP 16. 2. St. Agustí, Faust. 22.

1876. *La repetició dels pecats, fins si són venials, engendra els vicis, entre els quals destaquen els pecats capitals.*

CAPÍTOL SEGON

La comunitat humana

1877. La vocació de la humanitat consisteix a manifestar la imatge de Déu i ésser transformat a imatge del Fill Unigènit del Pare. Aquesta vocació reves- teix una forma personal, ja que cada persona humana és cridada a la benau- rança divina. Però també s'estén al conjunt de la comunitat humana. *355*

ARTICLE 1 **La persona i la societat**

I. EL CARÀCTER COMUNITARI DE LA VOCACIÓ HUMANA

1878. Tots els homes són cridats al mateix fi: Déu. Hi ha una certa semblan- ça entre la unitat de les persones divines i la fraternitat que els homes han *1702* d'instaurar entre ells en la veritat i l'amor[1]. L'amor al proïsme és inseparable de l'amor a Déu.

1879. La persona humana necessita la vida social. Aquesta no constitueix, *1936* d'ella mateixa, per a la persona, quelcom sobreposat, sinó una exigència de la seva naturalesa. Per l'intercanvi amb altres, la reciprocitat dels serveis i el diàleg entre els germans, l'home desenrotlla les seves virtualitats; respon a la seva vocació[2].

1880. Una *societat* és un conjunt de persones lligades d'una manera orgànica *771* per un principi d'unitat que ultrapassa cadascuna d'elles. Assemblea a la ve- gada visible i espiritual, una societat perdura en el temps: recull el passat i prepara l'esdevenidor. Per ella, cada home es constitueix «hereu», rep uns «ta- lents» que enriqueixen la seva identitat i que ell ha de fer fructificar[3]. Amb raó, cada persona es deu amb abnegació a les comunitats de què forma part i ha de respectar les autoritats que tenen la responsabilitat i la comesa del bé comú.

1881. Cada comunitat es defineix pel seu fi i obeeix, en conseqüència, a regles específiques, però «la *persona humana* és i ha de ser el principi, el *1929* subjecte i el fi de totes les institucions socials»[4].

1882. Algunes societats, com la família i la ciutat, corresponen més immedia- tament a la naturalesa de l'home. Li són necessàries. Per afavorir la participació *1913*

1. Cf. GS 24, § 3. 2. Cf. GS 25, § 1. 3. Cf. Lc 19,3.15. 4. GS 25, § 1.

d'un nombre més gran de persones a la vida social, cal encoratjar la creació d'associacions i d'institucions de lliure iniciativa «amb finalitats econòmiques, culturals, socials, esportives, recreatives, professionals, polítiques, tant a l'interior de les comunitats polítiques com a nivell mundial»[1]. Aquesta «*socialització*» expressa igualment la tendència natural que empeny els homes a associar-se, per tal d'aconseguir els objectius que excedeixen les capacitats individuals. Desenvolupa les qualitats de la persona, particularment el seu sentit d'iniciativa i de responsabilitat, i ajuda a garantir els seus drets[2].

1883. La socialització presenta també perills. Una intervenció massa intensa de l'Estat pot amenaçar la llibertat i la iniciativa personals. La doctrina de l'Església ha elaborat el principi de *subsidiarietat*, segons el qual, «una estructura social d'ordre superior no ha d'interferir-se en la vida interna d'un grup social d'ordre inferior; no l'ha de privar de les seves competències, sinó que més
2431 aviat l'ha de sostenir en cas de necessitat i l'ha d'ajudar a coordinar la seva acció amb la dels altres components socials, amb vista al bé comú»[3].

1884. Déu no ha volgut reservar-se per a ell tot sol l'exercici de tots els
307 poders. Deixa a cada ésser creat les funcions que pot exercir, segons les capacitats de la naturalesa que li és pròpia. En la vida social cal imitar aquesta manera de governar. El capteniment de Déu en el governament del món, que testimonia el seu gran respecte envers la llibertat humana, ha d'inspirar la saviesa dels qui governen les comunitats humanes. Han de comportar-se com
302 a ministres de la providència divina.

1885. El principi de subsidiarietat s'oposa a totes les formes de col·lectivisme. Marca els límits de la intervenció de l'Estat. Mira d'harmonitzar les relacions entre els individus i les societats. Tendeix a instaurar un veritable ordre internacional.

II. LA CONVERSIÓ I LA SOCIETAT

1886. La societat és indispensable en la realització de la vocació humana. Per atendre aquest fi, cal que sigui respectada la jerarquia justa dels valors que
1779 «subordina les dimensions materials i instintives a les interiors i espirituals»[4].

> La vida en societat s'ha de considerar, sobretot, com una realitat d'ordre espiritual. És, en efecte, intercanvi de coneixements a la llum de la veritat, exercici de drets i compliment de deures, emulació en la recerca del bé moral, comunió en el noble goig de la bellesa en totes les seves expressions legítimes,
> *2500* disposició permanent a comunicar amb els altres allò que hi ha de millor en

1. MM 60. 2. Cf. GS 25, § 2; CA 12. 3. CA 48, cf. Pius XI, enc. «Quadragesimo anno». 4. CA 36.

nosaltres mateixos i aspiració comuna a un constant enriquiment espiritual. Aquests són els valors que han d'animar i orientar l'activitat cultural, la vida econòmica, l'organització social, els moviments i els règims polítics, la legislació i totes les altres expressions de la vida social en la seva evolució incessant[1].

1887. El capgirament dels mitjans i dels fins[2], que porta a donar valor de fi últim allò que no és més que un mitjà que hi porta, o a considerar les persones com purs mitjans amb vista a un fi, crea estructures injustes que «fan *909*
difícil i pràcticament impossible una conducta cristiana segons els manaments del Legislador diví»[3]. *1869*

1888. Llavors cal apel·lar a les capacitats espirituals i morals de la persona i *787*
a l'exigència permanent de la seva *conversió interior*, a fi d'obtenir canvis *1430*
socials que estiguin realment al seu servei. Ara, la prioritat reconeguda a la conversió del cor no elimina, sinó que imposa l'obligació d'aportar a les institucions i a les condicions de vida, quan provoquen el pecat, els sanejaments que calguin perquè s'avinguin amb les normes de la justícia i afavoreixin el bé, en lloc de posar-li obstacles[4].

1889. Sense l'auxili de la gràcia, els homes no sabrien «descobrir el camí, de vegades estret, entre la mesquinesa que cedeix al mal i la violència que es fa la il·lusió de combatre'l i l'agreuja»[5]. És el camí de la caritat, és a dir, de l'amor a Déu i al proïsme. La caritat representa el manament social més *1825*
gran. Respecta els altres i els seus drets. Exigeix la pràctica de la justícia, i ella sola ens en fa capaços. Inspira una vida de lliurament de si mateix: «El qui busqui de salvar la seva vida, la perdrà; i el qui la perdi, la conservarà» (Lc 17,33).

EN RESUM

1890. *Hi ha una certa semblança entre la unitat de les persones divines i la fraternitat que els homes han d'instaurar entre ells.*

1891. *Per desenrotllar-se d'acord amb la seva naturalesa, la persona humana necessita la vida social. Algunes societats, com la família i la ciutat, corresponen més immediatament a la naturalesa de l'home.*

1892. *«La persona humana és i ha de ser el principi, el subjecte i el fi de totes les institucions socials»*[6].

1893. *Cal encoratjar una àmplia participació en associacions i institucions de lliure elecció.*

1. PT 35. 2. Cf. CA 41. 3. Pius XII, discurs de l'1 de juny de 1941. 4. Cf. LG 36. 5. CA 25. 6. GS 25, § 1.

1894. *Segons el principi de subsidiarietat, ni l'Estat ni cap societat superior no tenen el dret d'absorbir la iniciativa i la responsabilitat de les persones i els cossos socials intermedis.*

1895. *La societat ha d'afavorir l'exercici de les virtuts, i no posar-hi obstacle. Ha d'inspirar-se en una justa jerarquia de valors.*

1896. *On el pecat perverteix el clima social, cal apel·lar a la conversió dels cors i a la gràcia de Déu. La caritat empeny a fer reformes justes. Fora de l'Evangeli, la qüestió social no té solució.*[1].

ARTICLE 2 **La participació en la vida social**

I. L'AUTORITAT

1897. «La vida social mancaria d'ordre i de fecunditat sense la presència
2234 d'homes legítimament investits d'autoritat que assegurin la salvaguarda de les institucions i procurin, en la mesura suficient, el bé comú»[2].
Anomenem «autoritat» aquella qualitat en virtut de la qual les persones o les institucions donen llei i ordres als homes i esperen l'obediència d'aquests.

1898. Tota comunitat humana necessita una autoritat que la regeixi[3]. Aquesta autoritat té el fonament en la naturalesa humana. És necessària per a la unitat de la societat. La seva funció és assegurar tant com sigui possible el bé comú de la societat.

2235 **1899.** L'autoritat exigida per l'ordre moral emana de Déu: «Que tothom se sotmeti a les autoritats que governen, perquè no hi ha autoritat que no vingui de Déu, i les que existeixen són constituïdes per Déu. De manera que el qui s'oposa a l'autoritat, es rebel·la contra l'ordenació de Déu; i els qui es rebel·len es guanyaran la pròpia condemnació» (Rm 13,1-2)[4].

2238 **1900.** El deure d'obediència imposa a tothom de retre a l'autoritat els honors que li són deguts, i respectar-la segons els seus mèrits, amb agraïment i benvolença envers les persones que l'exerceixen.

2240 La pregària més antiga de l'Església a favor de l'autoritat política va sortir de la ploma del papa sant Climent de Roma[5]:

«Concediu-los, Senyor, la santedat, la pau, la concòrdia i l'estabilitat, perquè exerceixin sense destorb la sobirania que vós els heu atorgat. Vós, Senyor, Rei celestial dels segles, doneu als fills dels homes la glòria, l'honor i el poder sobre les coses de la terra. Dirigiu, Senyor, el seu consell, segons allò que és

1. Cf. CA 3. 2. PT 46. 3. Cf. Lleó XIII, enc. «Immortale Dei»; enc. «Diuturnum illud». 4. Cf. 1Pe 2,13-17. 5. Cf. ja 1Tm 2,1-2.

bo, segons el que és agradable als vostres ulls, a fi que us trobin propici, exercint amb pietat, amb pau i mansuetud, el poder que els heu donat»[1].

1901. L'autoritat ve de l'ordre que Déu ha fixat, «però la determinació del règim i la designació dels governants han de ser deixades a la lliure voluntat dels ciutadans»[2].

La diversitat de règims polítics és moralment admissible, mentre concorrin al bé legítim de la comunitat que els adopta. Els règims la naturalesa dels quals *2242*
és contrària a la llei natural, a l'ordre públic i als drets fonamentals de les persones, no poden realitzar el bé comú de les nacions on s'han imposat.

1902. L'autoritat no treu d'ella mateixa la seva legitimitat moral. No pot cap- *1930*
tenir-se d'una manera despòtica, sinó que ha d'actuar per al bé comú, com una «força moral basada sobre la llibertat i el sentit de la responsabilitat»[3]:

> La legislació humana no té caràcter de llei si no va d'acord amb la recta raó; en *1951*
> això es veu que treu la seva força de la llei eterna. En la mesura que s'aparta de la raó, cal declarar-la injusta, car aleshores no verifica la definició de la llei, i és més aviat una forma de violència[4].

1903. L'autoritat només s'exerceix legítimament si cerca el bé comú del grup que presideix i si, per aconseguir-lo, empra mitjans moralment lícits. Si s'es-
cau que els dirigents dictin lleis injustes o prenguin mesures contràries a *2242*
l'ordre moral, aquestes disposicions no poden obligar en consciència. «En aquest cas l'autoritat es desfà del tot i degenera en opressió»[5].

1904. «És preferible que un poder s'equilibri amb altres poders i altres esferes de competència que el mantinguin en el seu límit just. Aquest és el principi de l'"Estat de dret", en el qual és sobirana la llei i no la voluntat arbitrària dels homes»[6].

II. EL BÉ COMÚ

1905. D'acord amb la naturalesa social de l'home, el bé de cadascun es troba
necessàriament relacionat amb el bé comú. I aquest no pot definir-se sinó *801*
amb referència a la persona humana: *1881*

> No visqueu aïllats, tancats en vosaltres mateixos, com si ja estiguéssiu justificats. Reuniu-vos per buscar junts allò que interessa a tots[7].

1906. Per bé comú cal entendre «la suma d'aquelles condicions de la vida social que permeten, tant a les col·lectivitats com a cada un dels membres, d'assolir amb més perfecció i rapidesa la pròpia perfecció»[8]. El bé comú inte-

1. St. Climent de Roma, cor. 61, 1-2. 2. GS 74, § 3. 3. GS 74, § 2. 4. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 1-2, 93, 3 ad 2. 5. PT 51. 6. CA 44. 7. Bernabé, ep. 4, 10. 8. GS 26, § 1; cf. GS 74, § 1.

ressa la vida de tots. Reclama la prudència de cadascun i més encara dels qui exerceixen l'autoritat. Comporta *tres elements essencials*:

1929 **1907.** Suposa, en primer lloc, el *respecte de la persona* com a tal. En nom del bé comú, els poders públics tenen obligació de respectar els drets fonamentals i inalienables de la persona humana. La societat ha de permetre que cadascun dels seus membres realitzi la seva vocació. En particular, el bé comú resideix en les condicions d'exercici de les llibertats naturals que són indispensables per al desenrotllament de la vocació humana: «Així: dret a obrar
2106 segons la recta norma de la seva consciència, a la protecció de la seva vida privada i a una justa llibertat, també en matèria religiosa»[1].

1908. En segon lloc, el bé comú demana el *benestar social* i el *desenvolupament* del grup. El desenvolupament és el resum de tots els deures socials. No
2441 hi ha dubte que és propi de l'autoritat decidir, en nom del bé comú, entre els diversos interessos particulars. Però ha de fer accessible a cadascun allò de què té necessitat per a mantenir una vida verament humana: alimentació, vestit, sanitat, treball, educació i cultura, informació convenient, dret a fundar una família[2], etc.

2304 **1909.** En fi, el bé comú reclama la *pau*, és a dir, l'estabilitat d'un ordre just. Suposa, doncs, que l'autoritat assegura, amb mitjans honestos, la *seguretat* de
2310 la societat i la dels seus membres. Aquí es basa el dret a la legítima defensa personal i col·lectiva.

1910. Cada comunitat humana posseeix un bé comú que li permet de poder-se reconèixer com a tal, i és en la *comunitat política* on això es realitza com-
2244 pletament. Pertoca a l'Estat defensar i promoure el bé comú de la societat civil, dels ciutadans i dels cossos intermedis.

1911. Les dependències humanes s'intensifiquen. S'estenen de mica en mica a tota la terra. La unitat de la família humana, aplegant uns éssers que gaudeixen d'una dignitat natural igual, implica un *bé comú universal.* Això demana
2438 una organització de la comunitat de les nacions capaç de «proveir a les diverses necessitats dels homes, tant en el camp de la vida social —alimentació, salut, educació...,— com en diverses circumstàncies particulars que es poden presentar en algunes bandes, per exemple... posar remei a les dissorts dels refugiats escampats per tot el món, ajudar els emigrants i les seves famílies»[3].

1912. El bé comú sempre s'orienta al progrés de les persones: «L'ordenació de
1881 les coses s'ha de sotmetre a l'ordre de les persones, i no al revés»[4]. Aquest ordre té per fonament la veritat, s'edifica amb la justícia i és vivificat per l'amor.

1. GS 26, § 2. 2. Cf. GS 26, § 2. 3. GS 84, § 2. 4. GS 26, § 3.

III. RESPONSABILITAT I PARTICIPACIÓ

1913. La participació és el compromís voluntari i generós de la persona en els intercanvis socials. Cal que tothom participi, cadascun des del seu lloc i funció, en el foment del bé comú. És un deure inherent a la dignitat de la persona humana.

1914. La participació es realitza primordialment complint bé les funcions a què un s'ha compromès amb *responsabilitat personal* dintre un camp deter- *1734*
minat. Amb la cura dedicada a l'educació de la seva família i fent a consciència el seu treball, l'home participa en el bé dels altres i de la societat[1].

1915. Els ciutadans, tant com els sigui possible, han de prendre una part *2239*
activa en la *vida pública*. Les modalitats d'aquesta participació poden variar d'un país a l'altre o d'una cultura a l'altra. «És de lloar la forma de procedir de les nacions on la majoria dels ciutadans, dins una veritable llibertat, prenen part en els assumptes públics»[2].

1916. La participació de tots en el foment del bé comú implica, com tot deure ètic, una *conversió* constant i renovada dels qui formen part de la socie- *1888*
tat. El frau o d'altres subterfugis amb què alguns s'escapen de les obligacions de la llei o de les prescripcions del deure social, han de ser francament condemnats, ja que són incompatibles amb les exigències de la justícia. Cal ocu- *2409*
par-se de l'expansió de les institucions que milloren les condicions de la vida humana[3].

1917. Pertoca als qui exerceixen l'autoritat d'afermar els valors que atreuen la confiança dels membres del grup i els inciten a posar-se al servei dels seus semblants. La participació comença per l'educació i la cultura. «Amb raó podem pensar que el destí de la humanitat futura es troba en mans d'aquells qui poden donar a les generacions que han de venir raons de viure i d'esperar»[4]. *1818*

EN RESUM

1918. *«No hi ha autoritat que no vingui de Déu, i les que existeixen són constituïdes per Déu» (Rm 13,1).*

1919. *Tota comunitat humana té necessitat d'una autoritat per mantenir-se i desenrotllar-se.*

1. Cf. CA 43. 2. GS 31, § 3. 3. Cf. GS 30, § 1. 4. GS 31, § 3.

1920. *«La comunitat política i l'autoritat pública es fonamenten en la naturalesa humana, i doncs entren en l'ordre preestablert per Déu»*[1].

1921. *L'autoritat s'exerceix d'una manera legítima si procura el bé comú de la societat. Per aconseguir-lo, ha d'emprar mitjans moralment acceptables.*

1922. *La diversitat dels règims polítics és legítima, mentre concorrin al bé de la comunitat.*

1923. *L'autoritat política ha d'actuar dintre els límits de l'ordre moral i ha de garantir les condicions de l'exercici de la llibertat.*

1924. *El bé comú comprèn «la suma d'aquelles condicions de la vida social que permeten, tant a les col·lectivitats com a cadascun dels membres, d'assolir amb més plenitud i rapidesa la pròpia perfecció»*[2].

1925. *El bé comú inclou tres elements essencials: el respecte i la promoció dels drets fonamentals de la persona; la prosperitat o el desenvolupament dels béns espirituals o temporals de la societat; la pau i la seguretat del grup i dels seus membres.*

1926. *La dignitat de la persona humana implica la recerca del bé comú. Cadascú s'ha de preocupar de suscitar i mantenir aquelles institucions que milloren les condicions de la vida humana.*

1927. *Pertoca a l'Estat de defensar i fomentar el bé comú de la societat civil. El bé comú de la família humana en tot el seu conjunt demana una organització de la societat internacional.*

ARTICLE 3 **La justícia social**

1928. La societat assegura la justícia social quan realitza les condicions que
2832 permeten a les associacions i a les persones d'obtenir allò que els és degut segons la seva naturalesa i la seva vocació. La justícia social està vinculada amb el bé comú i amb l'exercici de l'autoritat.

I. EL RESPECTE A LA PERSONA HUMANA

1929. La justícia social només es pot obtenir dins el respecte a la dignitat
1881 transcendent de l'home. La persona representa el fi últim de la societat, que li està ordenada:

1. GS 74, § 3. 2. GS 26, § 1.

La defensa i la promoció de la dignitat humana ens han estat confiades pel Creador. En totes les circumstàncies de la història els homes i les dones en són rigorosament responsables i deutors[1].

1930. El respecte a la persona humana implica el dels drets que deriven de
la seva dignitat de criatura. Aquests drets són anteriors a la societat i se li *1700*
imposen. Són el fonament de la legitimitat moral de tota autoritat. Quan una societat els escarneix o no els vol reconèixer en la seva legislació positiva, mina la seva pròpia legitimitat moral[2]. Sense aquest respecte, una autoritat
només pot recolzar en la força o en la violència per obtenir l'obediència dels *1902*
súbdits. L'Església ha de recordar aquests drets a la memòria dels homes de bona voluntat i els ha de distingir de les reivindicacions abusives o falses.

1931. El respecte a la persona humana passa pel respecte del principi: «Que
cadascú consideri el seu proïsme, sense exceptuar ningú, com un "altre jo", i *2212*
tingui en compte sobretot la seva vida i els mitjans necessaris per a viure-la dignament»[3]. Cap legislació no pot fer desaparèixer, per ella sola, la por, els prejudicis, les actituds d'orgull i d'egoisme que posen obstacles a l'establi-
ment de societats verament fraternals. Aquests comportaments només acaben *1825*
per l'acció de la caritat que troba en cada home un «proïsme», un germà.

1932. El deure de fer-se proïsme de l'altre i de servir-lo activament encara
urgeix amb més força quan aquest altre és indigent en l'ordre que sigui. «En la
mesura en què ho vau fer a un d'aquests germans meus tan petits, a mi m'ho *2449*
féreu» (Mt 25,40).

1933. Aquest mateix deure s'estén als qui pensen o actuen d'una manera diferent de la nostra. L'ensenyament del Crist arriba fins a manar el perdó de les ofenses. Estén el manament de l'amor, que és el de la nova Llei, a tots els
enemics[4]. En l'esperit de l'Evangeli, l'alliberament és incompatible amb l'odi a *2303*
la persona de l'enemic, però no amb l'odi al mal que fa com a enemic.

II. IGUALTAT I DIFERÈNCIES ENTRE ELS HOMES

1934. Creats a imatge del Déu únic, dotats d'una ànima racional, tots els homes tenen una mateixa naturalesa i un mateix origen. Rescatats amb el sacrifici del Crist, tots són cridats a participar de la mateixa benaurança divina:
tots gaudeixen, doncs, d'una dignitat igual. *225*

1. SRS 47. 2. Cf. PT 65. 3. GS 27, § 1. 4. Cf. Mt 5,43-44

1935. La igualtat entre els homes es basa essencialment en la seva dignitat
357 personal i en els drets que en deriven:

> Cal superar i eliminar tota mena de discriminació en els drets fonamentals de la persona, sigui social, sigui cultural, per raó de sexe, raça, color, condició social, llengua o religió, com a contrària als designis de Déu[1].

1879 **1936.** Quan ve al món, l'home no té tot el que li cal per al desenvolupament de la vida corporal i espiritual. Necessita els altres. Hi ha diferències que vénen de l'edat, de les capacitats físiques, de les aptituds intel·lectuals o morals, dels intercanvis de què cadascun s'ha pogut beneficiar, de la distribució de les riqueses[2]. Tampoc els «talents» no estan repartits igualment[3].

340 **1937.** Aquestes diferències pertanyen al pla de Déu, que vol que l'un rebi de
l'altre allò que necessita, i que els qui disposen de «talents» particulars en
791 comuniquin els beneficis als qui en tenen necessitat. Les diferències encorat-
gen i sovint obliguen les persones a la magnanimitat, a la benevolència i a la
1202 compartició; inciten les cultures a enriquir-se les unes amb les altres:

> No dono les virtuts igualment a cadascú. (...) Moltes les distribueixo ara a l'un, ara a l'altre. (...) A un la caritat, a un altre la justícia, a aquest la humilitat, a aquell una fe viva. (...) Pel que fa als béns temporals, les coses necessàries a la vida humana, les he distribuïdes amb la més gran desigualtat, i no he volgut que cadascun tingués tot el que li és necessari, perquè així els homes trobessin ocasió, per necessitat, de practicar la caritat els uns envers els altres. (...) He volgut que es necessitessin els uns als altres i que fossin els meus ministres per a la distribució de les gràcies i de les liberalitats que de mi han rebut[4].

2437 **1938.** Hi ha també *desigualtats iniqües* que afecten milions d'homes i dones. Es troben en contradicció oberta amb l'Evangeli:

> La dignitat igual de les persones demana que es vagi arribant a un nivell de
> vida més humà i equitatiu. Les excessives diferències econòmiques i socials
> 2317 entre els membres o els pobles d'una mateixa família humana provoquen
> escàndol i s'oposen a la justícia social, a l'equitat, a la dignitat de la persona
> humana i fins a la pau social i internacional[5].

III. LA SOLIDARITAT HUMANA

1939. El principi de solidaritat, enunciat també amb el nom d'«amistat» o de
2213 «caritat social», és una exigència directa de la fraternitat humana i cristiana[6].

> Un error «avui molt estès és l'oblit d'aquesta llei de la solidaritat humana i de la caritat, dictada i imposada tant per la comunitat d'origen i per la igualtat de

1. GS 29, § 2. 2. Cf. GS 29, § 2. 3. Cf. Mt 25,14-30; Lc 19,11-27. 4. Sta. Caterina de Siena, dial. 1, 7. 5. GS 29, § 3. 6. Cf. SRS 38-40; CA 10.

> la naturalesa racional de tots els homes, de qualsevol poble que siguin, com *360*
> pel sacrifici de la redempció ofert per Jesucrist sobre l'altar de la creu al Pare celestial, a favor de la humanitat pecadora»[1].

1940. La solidaritat es manifesta, en primer lloc, en la repartició de béns i la *2402*
remuneració del treball. També suposa l'esforç a favor d'un ordre social més just, en el qual les tensions podran ser reabsorbides millor i on els conflictes trobaran camins de negociació més fàcilment.

1941. Els problemes sòcio-econòmics només es podran resoldre amb l'aju- *2317*
da de totes les formes de solidaritat: solidaritat dels pobres entre ells, dels rics i dels pobres, dels treballadors entre ells, dels caps d'empresa i dels empleats en l'empresa, solidaritat entre les nacions i entre els pobles. La solidaritat internacional és una exigència d'ordre moral. En depèn, en part, la pau del món.

1942. La virtut de la solidaritat va més enllà dels béns materials. Quan difon
els béns espirituals de la fe, l'Església, afavoreix alhora la difusió dels béns *1887*
temporals, a la qual sovint ha obert vies noves. Així, el llarg dels segles, s'ha
complert la paraula del Senyor: «Busqueu primer el Regne de Déu i la seva *2362*
justícia, i tot això se us donarà d'escreix» (Mt 6,33).

> Des de fa dos mil anys, viu i persevera en l'ànima de l'Església aquest sentiment que ha impulsat i impulsa encara les ànimes fins a l'heroisme de la caritat dels monjos agricultors, dels alliberadors d'esclaus, dels dedicats a la cura dels malalts, dels missatgers de fe, de civilització i de ciència a totes les generacions i a tots els pobles amb vista a crear condicions socials capaces de fer possible a tothom una vida digna de l'home i del cristià[2].

EN RESUM

1943. *La societat assegura la justícia social realitzant les condicions que permeten a les associacions i a les persones d'obtenir allò que els és degut.*

1944. *El respecte a la persona humana considera l'«altre» com un «altre jo». Suposa el respecte als drets fonamentals que deriven de la dignitat intrínseca de la persona.*

1945. *La igualtat entre els homes té per base la dignitat personal i els drets que en deriven.*

1946. *Les diferències entre les persones vénen del designi de Déu, que vol que tinguem necessitat els uns dels altres. Han d'encoratjar la caritat.*

1. Pius XII, enc. «Summi Pontificatus». 2. Pius XII, discurs de l'1 de juny de 1941.

1947. *La dignitat igual de les persones humanes demana l'esforç per reduir les desigualtats socials i econòmiques excessives. Empeny a fer desaparèixer les desigualtats iniqües.*

1948. *La solidaritat és una virtut eminentment cristiana. Practica la partició dels béns espirituals encara més que la dels béns materials.*

CAPÍTOL TERCER

La salvació de Déu: la llei i la gràcia

1949. Cridat a la benaurança, però ferit pel pecat, l'home necessita la salvació de Déu. L'auxili diví li arriba amb el Crist per la llei que el guia i per la gràcia que el sosté:

> Treballeu amb respecte i temor per dur a terme la vostra salvació; és certament Déu qui obra en vosaltres tant el voler com l'obrar, per complir els designis de la seva benvolença (Fl 2,12-13).

ARTICLE 1 **La llei moral**

1950. La llei moral és obra de la saviesa divina. La podem definir, en sentit bíblic, com una instrucció paternal, una pedagogia de Déu. Prescriu a l'home
53 les vies, les regles de conducta que porten a la felicitat promesa; prohibeix el
1719 camí del mal que desvia de Déu i del seu amor. És tot alhora ferma en els seus preceptes i amable en les seves promeses.

1951. La llei és una regla de conducta dictada per l'autoritat competent amb
295 vista al bé comú. La llei moral suposa l'ordre racional entre les criatures —amb el bé d'aquestes com a objectiu— establert pel poder, la saviesa i la bondat del Creador. Tota llei troba en la llei eterna la seva veritat primera i
306 última. La raó declara i estableix la llei com una participació en la providència del Déu vivent, Creador i Redemptor de tots: «Aquesta ordenació de la raó és el que anomenem llei»[1].

> Únic entre els éssers animats, l'home es pot ben gloriar d'haver estat digne de rebre de Déu una llei: animal dotat de raó, capaç de comprendre i de discernir, regularà la seva conducta, bo i disposant de la llibertat i de la raó, sotmès a
> *301* aquell que li ho va donar tot[2].

1952. Les expressions de la llei moral són diverses i es coordinen entre elles: la llei eterna, font en Déu de totes les lleis; la llei natural; la llei revelada,

1. Lleó XIII, enc. «Libertas praestantissimum», citant st. Tomàs d'Aquino, s. th. 1-2, 90,1. 2. Tertul·lià, Marc. 2, 4.

que comprèn la Llei antiga i la Llei nova o evangèlica, i, finalment, les lleis civils i eclesiàstiques.

1953. La llei moral troba en el Crist la seva plenitud i la seva unitat. Jesucrist *578*
és en persona el camí de la perfecció. És el terme final de la llei, ja que només ell ensenya i dóna la justícia de Déu: «La fi de la Llei és el Crist, perquè sigui justificat tot el qui creu» (Rm 10,4).

I. LA LLEI MORAL NATURAL

1954. L'home participa de la saviesa i la bondat del Creador, que li confereix *307*
el domini dels seus actes i la capacitat de governar-se amb vista a la veritat i al
bé. La llei natural expressa el sentit moral original que permet a l'home de *1776*
discernir per la raó què són el bé i el mal, la veritat i la mentida:

> La llei natural ha estat escrita i gravada a l'ànima de tots i de cadascun dels homes: és la raó humana que ordena fer el bé i prohibeix pecar. (...). Però aquesta prescripció de la raó humana, no podria tenir força de llei, si no fos la veu i l'intèrpret d'una raó més alta, a la qual el nostre esperit i la nostra llibertat s'han de sotmetre[1].

1955. La llei «divina i natural»[2] ensenya a l'home el camí que ha de seguir *1787*
per practicar el bé i aconseguir el seu fi últim. La llei natural enuncia els preceptes primers i essencials que regeixen la vida moral. Té per eix l'aspira-
ció i la submissió a Déu, font i jutge de tot bé, així com aquell sentit segons el *396*
qual l'altre val tant com un mateix. Els seus preceptes principals s'exposen en el Decàleg. Diem que aquesta llei és natural, no pas amb referència a la natura-
lesa dels éssers irracionals, sinó perquè la raó que la dicta pertany pròpiament *2070*
a la naturalesa humana:

> On estan escrites aquestes regles, sinó en el llibre d'aquella llum que anomenem la Veritat? És allí on hi ha escrita tota llei justa. És d'allí que passa al cor de l'home que compleix la justícia, no perquè hi emigri, sinó perquè hi posa el seu encuny, tal com el segell d'un anell passa a la cera sense deixar l'anell[3].
>
> La llei natural no és sinó la llum de l'enteniment que Déu ha posat en nosaltres. Per ella coneixem el que cal fer i el que cal evitar. Aquesta llum o aquesta llei, Déu l'ha donada a la creació[4].

1956. Present al cor de cada home i establerta per la raó, la llei natural és
universal en els seus preceptes i la seva autoritat s'estén a tots els homes. *2261*
Expressa la dignitat de la persona i determina la base dels seus drets i dels seus deures fonamentals:

1. Lleó XIII, enc. «Libertas praestantissimum». 2. GS 89, § 1. 3. St. Agustí, trin. 14, 15, 21. 4. St. Tomàs d'Aquino, dec. praec. 1.

> Hi ha certament una llei veritable: la recta raó; concorda amb la naturalesa, difosa en tothom; immutable i eterna, que mana i crida a l'obligació; les seves prohibicions aparten de la falta... És un sacrilegi substituir aquesta llei per una llei contrària, no és lícit deixar d'aplicar-ne una sola disposició i, pel que fa a abrogar-la totalment, ni tan sols és possible[1].

1957. L'aplicació de la llei natural varia molt. Pot exigir una reflexió adaptada a la multiplicitat de condicions de vida, segons els llocs, les èpoques i les circumstàncies. Malgrat tot, enmig de la diversitat de les cultures, la llei natural es manté com una regla que relaciona els homes entre ells i els imposa uns principis comuns, més enllà de les diferències inevitables.

2072 **1958.** La llei natural és *immutable*[2] i permanent a través de les variacions de la història; subsisteix sota el flux de les idees i dels costums i en sosté el progrés. Les regles que l'expressen són sempre vàlides substancialment. Ni que un arribi a renegar dels seus principis, no podrà destruir-la ni arrancar-la del cor de l'home. Sempre torna a brotar en la vida dels individus i de les societats:

> Castiga el furt la vostra llei, Senyor, i una llei escrita als cors dels homes, que no l'esborra ni la mateixa iniquitat[3].

1959. Obra excel·lent del Creador, la llei natural proporciona els fonaments sòlids sobre els quals l'home pot construir l'edifici de les regles morals que
1879 guiaran les seves opcions. Posa també la base moral indispensable per a l'edificació de la comunitat dels homes. Finalment, procura la base necessària a la llei civil que s'hi relaciona, tant per una reflexió que extreu les conclusions dels seus principis, com per addicions de caràcter positiu i jurídic.

2071 **1960.** No tothom percep els preceptes de la llei natural d'una manera clara i immediata. En la situació actual, la gràcia i la revelació són necessàries a l'home pecador perquè les veritats religioses i morals puguin ser conegudes «de
37 tothom i sense dificultat, amb ferma certesa i sense mescla d'error»[4]. La llei natural procura a la llei revelada i a la gràcia un fonament preparat per Déu i conciliat amb l'acció de l'Esperit.

II. LA LLEI ANTIGA

1961. Déu, el nostre Creador i el nostre Redemptor, va escollir Israel com el
62 seu poble i li va revelar la seva Llei. Així preparava la vinguda del Crist. La Llei de Moisès expressa moltes veritats naturalment accessibles a la raó. Es troben declarades i autenticades a l'interior de l'aliança de la salvació.

1. Ciceró, rep. 3, 22, 33. 2. Cf. GS 10. 3. St. Agustí, conf. 2, 4, 9. 4. Pius XII, enc. «Humani generis»: DS 3876.

1962. La Llei antiga és el primer estadi de la llei revelada. Les seves prescripcions morals es resumeixen en els deu manaments. Els preceptes del Decàleg posen els fonaments de la vocació de l'home, afaiçonat a imatge de Déu; prohibeixen el que és contrari a l'amor de Déu i del proïsme i prescriuen el que li és essencial. El Decàleg és una llum oferta a la consciència de tots els homes per manifestar-los la crida i els camins de Déu i protegir-los contra el mal: *2058*

> Déu va escriure a les taules de la llei allò que els homes no llegien a l'interior dels seus cors[1].

1963. Segons la tradició cristiana, la Llei santa[2], espiritual[3] i bona[4] encara és imperfecta. Com un pedagog[5] ensenya el que cal fer, però no dóna la força, la gràcia de l'Esperit Sant per fer-ho. És una llei d'esclavitud, a causa del pecat que ella no pot treure. Segons sant Pau, té, sobretot, la funció de denunciar i *manifestar el pecat,* que és una «llei de concupiscència»[6] en el cor de l'home. Però la Llei és la primera etapa en el camí del Regne. Prepara i disposa el poble elegit i cada cristià a la conversió i a la fe en Déu Salvador. Procura un ensenyament que es manté per sempre, com a Paraula de Déu. *1610* *2542* *2515*

1964. La Llei antiga és una *preparació per a l'Evangeli.* «La Llei és profecia i pedagogia de les realitats que han de venir»[7]. Profetitza i presagia l'obra de l'alliberament del pecat que culminarà en el Crist, proporciona al Nou Testament les imatges, els «tipus» i els símbols per a expressar la vida segons l'Esperit. La Llei, finalment, es completa amb l'ensenyament dels llibres sapiencials i dels profetes, que l'orienten cap a la Nova Aliança i al Regne del cel. *122*

> Entre els qui vivien sota la Llei de l'Antic Testament, alguns tenien la caritat i la gràcia de l'Esperit Sant, i confiaven principalment en les promeses espirituals i eternes. I, en aquest sentit, pertanyien a la Llei Nova. D'una manera semblant, en el Nou Testament hi ha gent carnal que encara no ha arribat a la perfecció de la Nova Llei, per a la qual resulta oportú que en el Nou Testament se l'indueixi a les obres virtuoses mitjançant el temor de les penes i algunes promeses d'ordre temporal. Ara, pel que fa a la Llei antiga, encara que donés els preceptes de la caritat, no donava, però, l'Esperit Sant, pel qual «l'amor de Déu ha estat vessat en els nostres cors» (Rm 5,5)[8]. *1828*

III. LA LLEI NOVA O LLEI EVANGÈLICA

1965. La Llei nova o Llei evangèlica és la perfecció en aquest món de la llei divina, natural i revelada. És l'obra del Crist i es manifesta particularment en el Sermó de la Muntanya. També és l'obra de l'Esperit Sant i, per ell, esdevé la *459* *581*

1. St. Agustí, psal. 57, 1. 2. Cf. Rm 7,12. 3. Cf. Rm 7,14. 4. Cf. Rm 7,16. 5. Cf. Ga 3,24. 6. Cf. Rm 7. 7. St. Ireneu, haer. 4, 15, 1. 8. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 1-2, 107, 1, ad 2.

llei interior de la caritat: «Conclouré una nova aliança amb la casa d'Israel (...).
715 Posaré les meves lleis en el seu esperit i les inscriuré en el seu cor, i jo seré el seu Déu i ells seran el meu poble» (He 8,8-10)[1].

1999 **1966.** La Llei Nova és la *gràcia de l'Esperit Sant* donada als fidels per la fe en el Crist. Actua per la caritat, amb el Sermó del Senyor ens ensenya el que hem de fer i amb els sagraments ens comunica la gràcia per fer-ho:

> El qui mediti amb pietat i perspicàcia el sermó que nostre Senyor va pronunciar a la muntanya, tal com el llegim a l'Evangeli de sant Mateu, hi trobarà, amb tota certesa, la carta perfecta de la vida cristiana (...). Aquest sermó conté tots els preceptes propis per a guiar la vida cristiana[2].

577 **1967.** La Llei evangèlica «completa»[3], afina, supera i duu a la perfecció la Llei antiga. En les benaurances *completa les promeses* divines tot elevant-les i ordenant-les al «Regne del cel». S'adreça als qui estan disposats a acollir amb fe aquesta esperança nova: els pobres, els humils, els afligits, els nets de cor, els perseguits per causa del Crist, i així traça els camins sorprenents del Regne.

1968. La Llei evangèlica *completa els manaments* de la Llei. El Sermó del Senyor, lluny d'abolir o de rebaixar les prescripcions morals de la Llei antiga,
129 n'extreu les virtualitats amagades i en fa sortir exigències noves: en revela tota la veritat divina i humana. No hi afegeix preceptes exteriors nous, però s'en-
582 dinsa fins a reformar l'arrel dels actes, el cor, allí on l'home elegeix entre el que és pur i el que és impur[4], allí on es formen la fe, l'esperança i la caritat i, amb elles, les altres virtuts. Així l'Evangeli porta la Llei a la seva plenitud amb la imitació de la perfecció del Pare celestial[5], amb el perdó dels enemics i la pregària pels perseguidors, a imitació de la generositat divina[6].

1434 **1969.** La Llei Nova *practica els actes de la religió:* l'almoina, la pregària i el dejuni. I els ordena al «Pare que veu en el secret», contra el desig de «fer-se veure de la gent»[7]. La seva pregària és el Parenostre[8].

1970. La Llei evangèlica imposa l'elecció decisiva entre els «dos camins»[9] i el
1696 compliment pràctic de les paraules del Senyor[10]. Es resumeix en la *regla d'or:*
1789 «Tot allò, doncs, que voleu que els altres us facin a vosaltres, feu-ho també vosaltres a ells; que en això consisteixen la Llei i els Profetes» (Mt 7,12)[11].

1823 Tota la Llei evangèlica s'enclou en el «*manament nou*» de Jesús (Jn 13,34), d'estimar-nos els uns als altres com ell ens ha estimat[12].

1. Cf. Jr 31,31-34 2. St. Agustí, serm. dom. 1, 1. 3. Cf. Mt 5,17-19. 4. Cf. Mt 15,18-19. 5. Cf. Mt 5,48. 6. Cf. Mt 5,44. 7. Cf. Mt 6,1-6; 16-18. 8. Mt 6,9-13. 9. Cf. Mt 7,13-14. 10. Cf. Mt 7,21-27. 11. Cf. Lc 6,31. 12. Cf. Jn 15,12.

1971. Al Sermó del Senyor cal afegir-hi la *catequesi moral dels ensenyaments apostòlics*, com Rm 12-15; 1Co 12-13; Col 3-4; Ef 4-5; etc. Aquesta doctrina transmet l'ensenyament del Senyor amb l'autoritat dels apòstols, especialment amb l'exposició de les virtuts que deriven de la fe en el Crist i són animades per la caritat, el principal do de l'Esperit Sant. «Que la caritat no sigui fingida. (...) Pel que fa a la caritat fraterna, sigueu sol·lícits a estimar-vos els uns als altres. (...) Alegreu-vos en l'esperança, sigueu pacients en la tribulació, perseverants en l'oració; en les necessitats dels sants, feu-los participar dels vostres béns; practiqueu l'hospitalitat» (Rm 12,9-13). Aquesta catequesi *1789*
ens crida també a tractar els casos de consciència a la llum de la nostra relació amb el Crist i amb l'Església[1].

1972. La Llei nova s'anomena *llei d'amor,* perquè fa actuar per l'amor que *782*
infon l'Esperit Sant, més que no pas pel temor; *llei de gràcia,* perquè dóna la força de la gràcia per actuar mitjançant la fe i els sagraments; *llei de llibertat,*[2] perquè ens allibera de les observances rituals i jurídiques de la Llei antiga, ens inclina a actuar espontàniament sota l'impuls de la caritat, i ens fa passar de la condició de l'esclau «que ignora el que fa el seu amo» a la d'amic del Crist, *1828*
«perquè totes les coses que he sentit del meu Pare us les he fetes saber» (Jn 15,15), i també a la condició de fill i hereu[3].

1973. A més dels preceptes, la Llei nova també conté els *consells evangèlics.* *2053*
La distinció tradicional entre els manaments de Déu i els consells evangèlics s'estableix en relació amb la caritat, perfecció de la vida cristiana. Els precep- *915*
tes descarten allò que és incompatible amb la caritat. Els consells tenen per finalitat descartar allò que, tot i no ser-li contrari, pot constituir una trava al desenvolupament de la caritat[4].

1974. Els consells evangèlics manifesten la plenitud viva de la caritat mai no satisfeta de donar prou. Testimonien el seu impuls i ens sol·liciten la promptitud espiritual. La perfecció de la Llei nova consisteix essencialment en els *2013*
preceptes de l'amor a Déu i al proïsme. Els consells indiquen uns camins més directes, uns mitjans més fàcils, cal practicar-los seguint la vocació de cadascú:

> [Déu] no vol pas que cadascú observi tots els consells, sinó solament aquells que són convenients segons la diversitat de les persones, dels temps, de les ocasions i de les forces, tal com la caritat ho demana. Perquè és la caritat, qui, com a reina de totes les virtuts, de tots els manaments, de tots els consells i, en resum, de totes les lleis i de totes les accions cristianes, els dóna a tots i a totes el rang, l'ordre, el temps i el valor[5].

1. Cf. Rm 14; 1C 5-10. 2. Cf. Jm 1,25; 2,12. 3. Cf. Ga 4,1-7.21-31; Rm 8,15. 4. Cf. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 2-2, 184, 3. 5. St. Francesc de Sales, amor 8, 6.

EN RESUM

1975. *Segons l'Escriptura, la Llei és una instrucció paternal de Déu que prescriu a l'home els camins que porten a la benaurança promesa i prohibeix els camins del mal.*

1976. *«La llei és un ordenació de la raó per al bé comú, promulgada pel qui té encarregada la direcció de la societat»*[1].

1977. *El Crist és el fi de la Llei*[2]*. Només ell ensenya i atorga la justícia de Déu.*

1978. *La llei natural és una participació a la saviesa i a la bondat de Déu per l'home, format a imatge del seu Creador. Expressa la dignitat de la persona humana i forma la base dels seus drets i dels seus deures fonamentals.*

1979. *La llei natural és immutable i perdura a través de la història. Les regles que l'expressen sempre són substancialment vàlides. És una base necessària per a l'edificació de les regles morals i per a la llei civil.*

1980. *La Llei antiga és el primer estadi de la llei revelada. Les seves prescripcions morals es resumeixen en els deu manaments.*

1981. *La Llei de Moisès conté moltes veritats naturalment accessibles a la raó. Déu les ha revelades perquè els homes no les llegien dintre el seu cor.*

1982. *La Llei antiga és una preparació per a l'Evangeli.*

1983. *La Llei nova és la gràcia de l'Esperit Sant rebuda per la fe en el Crist i operant per la caritat. S'expressa principalment en el Sermó del Senyor a la Muntanya i amb els sagraments ens comunica la gràcia.*

1984. *La Llei evangèlica completa, supera i porta a la perfecció la Llei antiga: les seves promeses, a través de les benaurances del Regne dels cels, i els seus manaments a través de la transformació de l'arrel de les accions, el cor.*

1985. *La Llei nova és una llei d'amor, una llei de gràcia i una llei de llibertat.*

1. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 1.2, 90, 4. 2. Cf. Rm 10,4.

1986. *La Llei nova, a més dels seus preceptes, comporta els consells evangèlics. «La santedat de l'Església es conrea també d'una manera especial amb els múltiples consells que el Senyor en el seu Evangeli va proposar a l'observança dels seus deixebles»*[1].

ARTICLE 2 **Gràcia i justificació**

I. LA JUSTIFICACIÓ

1987. La gràcia de l'Esperit Sant té el poder de justificar-nos, és a dir, de rentar-nos dels nostres pecats i comunicar-nos «la justícia de Déu per la fe en Jesucrist» (Rm 3,22) i pel baptisme[2]: *734*

> Si hem mort en el Crist, creiem que viurem també amb ell, sabent que el Crist ressuscitat d'entre els morts, ja no mor més; la mort ja no té domini damunt seu. La seva mort fou una mort al pecat una vegada per sempre; però la seva vida és una vida per a Déu. Així també vosaltres tingueu-vos per morts al pecat, però vius per a Déu en el Crist Jesús (Rm 6,8-11).

1988. Pel poder de l'Esperit Sant, prenem part a la passió de Jesucrist morint al pecat, i a la seva Resurrecció naixent a una vida nova, som els membres del seu Cos que és l'Església[3], les sarments empeltades al cep que és ell[4]: *654*

> Per l'Esperit Sant participem de Déu. Per la participació de l'Esperit Sant esdevenim participants de la naturalesa divina (...). Per això, aquells en qui habita l'Esperit Sant són divinitzats[5]. *460*

1989. La primera obra de la gràcia de l'Esperit Sant és la *conversió* que opera la justificació segons l'anunci de Jesús al començament de l'Evangeli: «Convertiu-vos, que el Regne del cel és a prop» (Mt 4,17). Sota la moció de la gràcia, l'home es gira cap a Déu i es deslliga del pecat; així acull el perdó i la justícia de dalt. «La justificació inclou la remissió dels pecats, la santificació i la renovació de l'home interior»[6]. *1427*

1990. La justificació *deslliga l'home del pecat* que contradiu l'amor a Déu, i li purifica el cor. La justificació ve després de la iniciativa de la misericòrdia de Déu que ofereix el perdó. Reconcilia l'home amb Déu. Allibera de l'esclavitud del pecat i guareix. *1446* *1733*

1991. La justificació és, al mateix temps, l'*acolliment de la justícia de Déu* per la fe en Jesucrist. La justícia designa aquí la rectitud de l'amor diví. Amb la justificació, la fe, l'esperança i la caritat són infoses als nostres cors i ens és concedida l'obediència a la voluntat divina. *1812*

1. LG 42. 2. Cf. Rm 6,3-4. 3. Cf. 1C 12. 4. Cf. Jn 15,1-4. 5. St. Atanasi, ep. serap. 1, 24. 6. Cc. Trento: DS 1528.

617 **1992.** La justificació ens ha estat *merescuda per la passió del Crist*, el qual es va oferir a la creu com a víctima viva, santa i agradable a Déu. La seva sang ha
1266 esdevingut instrument de propiciació pels pecats de tots els homes. La justificació es concedeix amb el Baptisme, sagrament de fe. Ens conforma a la justí-
294 cia de Déu que ens fa interiorment justos amb el poder de la seva misericòrdia. Té com a fi la glòria de Déu i del Crist, i el do de la vida eterna[1]:

2543 Ara es manifesta al defora de la Llei la justícia de Déu, testimoniada per la Llei i pels profetes; justícia de Déu per la fe en Jesucrist, per a tots els qui creuen; ja que no hi ha pas distinció. Tots, en efecte van pecar i es troben privats de la glòria de Déu, perquè siguin justificats gratuïtament mitjançant la seva gràcia, per la redempció que s'obté en el Crist Jesús; el qual Déu ha posat com l'instrument de propiciació en la seva sang per la fe, a fi de manifestar la seva justícia, després d'haver tolerat els pecats passats en temps de la paciència de Déu, amb mires a manifestar la seva justícia en el temps present, per tal de ser ell just i justificador del qui té la fe en Jesús (Rm 3,21-26).

2008 **1993.** La justificació estableix la *col·laboració entre la gràcia de Déu i la llibertat de l'home.* Per la banda de l'home, s'expressa amb l'assentiment de la fe a la Paraula de Déu que el convida a la conversió, i amb la cooperació de la caritat a l'impuls de l'Esperit Sant que el prevé i el guarda:

2068 Quan Déu toca el cor de l'home amb la il·luminació de l'Esperit Sant, l'home no resta inactiu en rebre aquesta inspiració que, d'altra banda, podria rebutjar. Però, sense la gràcia divina i amb la sola voluntat lliure, tampoc no pot moure's cap a la justícia davant Déu[2].

1994. La justificació és l'*obra més excel·lent de l'amor de Déu* manifestat en
312 Jesucrist i concedit per l'Esperit Sant. Sant Agustí creu que «la justificació de l'impiu és una obra més gran que la creació del cel i de la terra», ja que «el cel
412 i la terra passaran, mentre que la justificació dels pecadors serà per sempre»[3]. Fins creu que la justificació dels pecadors és superior a la creació dels àngels en la justícia, ja que manifesta una misericòrdia més gran.

741 **1995.** L'Esperit Sant és el mestre interior. Fent néixer l'«home interior» (Rm 7,22; Ef 3,16), la justificació porta la *santificació* de tot l'ésser:

Així com vau lliurar els vostres membres com esclaus a la impuresa i al desordre, per obrar el desordre, lliureu-los ara com esclaus a la justícia per a la santedat. (...) Però ara, alliberats de l'esclavitud del pecat i esdevinguts esclaus de Déu, doneu com a fruit la santedat, i la fi és la vida eterna (Rm 6,19.22).

1. Cf. Cc. Trento: DS 1529. 2. Cc Trento: DS 1525. 3. Ev. Jn. 72, 3.

II. LA GRÀCIA

1996. La nostra justificació ve de la gràcia de Déu. La gràcia és el *favor* o l'*auxili gratuït* que Déu ens dóna per respondre a la seva crida: arribar a ser fills de Déu[1], fills adoptius[2], participants de la naturalesa divina[3] i de la vida eterna[4]. *153*

1997. La gràcia és una *participació a la vida de Déu.* Ens introdueix en la intimitat de la vida trinitària: pel baptisme el cristià participa de la gràcia del Crist, Cap del seu Cos. Com un «fill adoptiu», des d'ara pot dir a Déu «Pare», en unió amb el Fill Unigènit. Rep la vida de l'Esperit Sant que li infon la caritat i que forma l'Església. *375* *260*

1998. Aquesta vocació a la vida eterna és *sobrenatural.* Depèn totalment de la iniciativa gratuïta de Déu: únicament Déu pot revelar-se i donar-se ell mateix. Ultrapassa les capacitats de la intel·ligència i les forces de la voluntat humana, com de tota criatura[5]. *1719*

1999. La gràcia del Crist és el do gratuït que Déu ens ha fet de la seva vida, infosa per l'Esperit Sant en les nostres ànimes per guarir-les del pecat i santificar-les: és la *gràcia santificant* o *deïficant* rebuda en el Baptisme. És en nosaltres la font de l'obra de la santificació[6]: *1966*

> Tot aquell qui és en el Crist, és una nova criatura; ha passat allò que era vell, tot s'ha tornat nou. I tot això és obra de Déu, que ens ha reconciliat amb ell pel Crist (2Co 5,17-18).

2000. La gràcia santificant és un do habitual, una disposició estable i sobrenatural que perfecciona l'ànima per fer-la capaç de viure amb Déu, d'actuar pel seu amor. Cal distingir la *gràcia habitual,* disposició permanent a viure i actuar segons la crida divina, i les *gràcies actuals* que designen les intervencions divines, ja sigui a l'origen de la conversió, ja sigui en el curs de l'obra de la santificació.

2001. La *preparació de l'home* a l'acolliment de la gràcia ja és una obra de la gràcia. Aquesta és necessària per a suscitar i mantenir la nostra col·laboració a la justificació per la fe i a la santificació per la caritat. Déu acaba en nosaltres allò que ha començat: «Ell amb la seva acció comença fent que nosaltres vulguem, i acaba col·laborant amb la nostra voluntat ja convertida»[7]: *490*

> Ben cert que treballem també nosaltres, però no fem més que treballar amb Déu que treballa. La seva misericòrdia ens ha passat davant per guarir-nos, i ens segueix perquè, un cop guarits, siguem vivificats; ens passa davant per cridar-nos, i ens segueix perquè siguem glorificats; ella ens avança perquè

1. Cf. Jn 1,12-18. 2. Cf. Rm 8, 14-17. 3. Cf. 2Pe 1,3-4. 4. Cf. Jn 17,3. 5. Cf. 1Co 2,7-9. 6. Cf. Jn 4,14; 7,38-39. 7. St. Agustí, grat. 17.

> visquem segons la pietat, i ens segueix perquè sempre més visquem amb Déu, ja que sense ell res no podríem fer[1].

1742 **2002.** La lliure iniciativa de Déu reclama la *resposta lliure de l'home,* perquè Déu ha creat l'home a la seva imatge i li ha atorgat, amb la llibertat, el do de poder-lo conèixer i estimar. Només lliurement entra l'ànima a la comunió de l'amor. Déu toca immediatament i mou directament el cor de l'home. Ha posat dintre l'home una aspiració a la veritat i al bé que tan sols ell pot sadollar. Les promeses de la «vida eterna» responen, més enllà de tota esperança, a aquesta aspiració:

> Amb el fet que vós després de les vostres obres molt bones (...) el setè dia reposàreu, ens diu per endavant la veu del vostre llibre que també nosaltres, després de les nostres obres —per això justament molt bones, perquè vós ens
> 2550 les heu donades—, el dissabte de la vida eterna reposarem en vós[2].

1108 **2003.** La gràcia és, en primer lloc i principalment, el do de l'Esperit Sant que ens justifica i ens santifica. Però la gràcia comprèn també els dons que l'Esperit ens concedeix per associar-nos a la seva obra, per fer-nos capaços de contribuir a la salvació dels altres i al creixement del Cos del Crist, l'Església. Són les *gràcies sacramentals,* dons propis dels diferents sagraments. Són també les
1127 *gràcies especials* anomenades *carismes,* segons el mot grec emprat per sant Pau, i que significa favor, do gratuït, benefici[3]. Qualsevol que sigui el seu caràcter, de vegades extraordinari, com el do de fer miracles o de parlar llen-
799-801 güees, els carismes s'ordenen a la gràcia santificant, i tenen per finalitat el bé comú de l'Església. Són un servei de la caritat que edifica l'Església[4].

2004. Entre les gràcies especials, cal esmentar les *gràcies d'estat* que acompanyen l'exercici de les responsabilitats de la vida cristiana i dels ministeris dintre l'Església:

> Tenint dons diferents, segons la gràcia que ens ha estat donada, si és el de profecia, exerciu-lo d'acord amb la fe; si és el de servei, servint; el mestre, ensenyant; el qui exhorta, exhortant; el qui dóna, que ho faci amb simplicitat; el qui presideix, amb diligència; el qui practica la misericòrdia, amb alegria (Rm 12,6-8).

2005. Com que pertany a l'ordre sobrenatural, la gràcia *escapa a la nostra experiència* i només la podem conèixer per la fe. Per tant, no ens podem basar en els nostres sentiments ni en les nostres obres per deduir que estem justificats i salvats[5]. Tanmateix, segons la paraula del Senyor: «Pels seus fruits els coneixereu» (Mt 7,20), la consideració dels beneficis de Déu en la nostra vida i en la vida dels sants ens ofereix la garantia que la gràcia actua en nosaltres i

1. St. Agustí, nat. et grat. 31. 2. St. Agustí, conf. 13, 36, 51. 3. Cf. LG 12. 4. Cf. 1C 12. 5. Cc. Trento: DS 1533-1534.

ens incita a una fe cada dia més gran i a una actitud de pobresa plena de confiança.

> Trobem una de les més belles il·lustracions d'aquesta actitud en la resposta de santa Joana d'Arc a una pregunta capciosa que li feien els seus jutges eclesiàstics: «Preguntada si sabia que estava en gràcia de Déu, respongué: «Si no hi estic, que Déu m'hi posi, i, si hi estic, que m'hi conservi«»[1].

III. EL MÈRIT

> Vós manifesteu la vostra glòria en la multitud dels sants, i, en coronar llurs mèrits, coroneu els vostres dons[2].

2006. La paraula «mèrit» designa, en general, la *paga deguda* per una comu- *1723*
nitat o una societat a l'acció d'un dels seus membres valorada com un benefici o un dany, digne de recompensa o de càstig. El mèrit té origen en la virtut de la justícia, segons el principi de la igualtat que la regeix. *1807*

2007. En relació amb Déu, no hi ha lloc a parlar de dret en sentit estricte o de mèrit per part de l'home. Entre ell i nosaltres la desigualtat és infinita, *42*
donat que tot ho hem rebut d'ell, que és el nostre Creador.

2008. El mèrit de l'home davant Déu en la vida cristiana ve del fet que *Déu ha determinat lliurement d'associar l'home a l'obra de la seva gràcia.* L'acció *306*
paternal de Déu és primer pel seu impuls, i l'actuació lliure de l'home és en segon lloc i en col·laboració, de manera que els mèrits de les obres bones s'han d'atribuir primerament a la gràcia de Déu i després al fidel. El mèrit de *155, 970*
l'home, d'altra banda, retorna a Déu, ja que les seves bones accions procedeixen en el Crist de les mocions previnents i els auxilis de l'Esperit Sant.

2009. L'adopció filial ens fa participar de la naturalesa divina per la gràcia, i així ens confereix, segons la justícia gratuïta de Déu, un *veritable mèrit.* Es tracta d'un dret en virtut de la gràcia, el ple dret de l'amor i ens fa «cohereus» del Crist i dignes d'obtenir l'«herència promesa de la vida eterna»[3]. Els mèrits de les nostres bones obres són dons de la bondat divina[4]. «La gràcia ha anat *604*
davant; ara es dóna el que es deu (...). Els mèrits són dons de Déu»[5].

2010. En l'ordre de la gràcia, la iniciativa és de Déu. *Ningú no pot merèixer la gràcia primera,* la que és a l'origen de la conversió, del perdó i de la *1998*
justificació. Sota la moció de l'Esperit Sant i de la caritat, *podem merèixer després* per a nosaltres mateixos i per a d'altres les gràcies útils a la nostra santificació, al creixement de la gràcia i de la caritat,i a l'obtenció de la vida eterna. Els mateixos béns temporals, com la salut i l'amistat, poden ser meres-

1. Sta. Joana d'Arc, proc. 2. MR, Prefaci dels sants, citant el «Doctor de la gràcia» St. Agustí, Psal. 102,7. 3. Cc. Trento: DS 1546. 4. Cf. Cc. Trento: DS 1548. 5. St. Agustí, serm. 298, 4-5.

cuts segons la saviesa de Déu. Aquestes gràcies i aquests béns són l'objecte de la pregària cristiana. L'oració satisfà la nostra necessitat de la gràcia per a les accions meritòries.

492 **2011.** *La caritat del Crist és en nosaltres la font de tots els nostres mèrits* davant Déu. La gràcia, unint-nos al Crist amb un amor actiu, assegura la qualitat sobrenatural dels nostres actes i, en conseqüència, el seu mèrit davant Déu i davant els homes. Els sants sempre han tingut una consciència viva que tots els seus mèrits eren pura gràcia.

> Acabat l'exili de la terra, espero ser feliç amb vós a la pàtria, però no vull atresorar mèrits per al cel, vull treballar només pel *vostre Amor* (...). Al cap-
> 1460 vespre d'aquesta vida compareixeré davant vostre amb les mans buides, que no us demano pas, Senyor, que compteu les meves obres. Totes les nostres justícies són deficients als vostres ulls. Em vull revestir, doncs, de la vostra *Justícia* i rebre del vostre *Amor* la possessió eterna de *vós mateix*[1]...

IV. LA SANTEDAT CRISTIANA

2012. «Déu col·labora en tot per al bé d'aquells qui l'estimen, d'aquells qui
459 són cridats segons el seu designi. (...) Perquè els qui per endavant ha conegut, els ha predestinat també a esdevenir conformes a la imatge del seu Fill, per tal que ell sigui primogènit entre molts germans. I els qui ha predestinat, també els ha cridat; els qui ha cridat, també els ha justificat; i els qui ha justificat, també els ha glorificat» (Rm 8,28-30).

2013. «La crida a la plenitud de la vida cristiana i a la perfecció de la caritat
915, 2545 s'adreça a tots els qui creuen en el Crist, qualsevol que sigui la seva categoria i
825 estat»[2]. Tothom és cridat a la santedat: «Sigueu perfectes com el meu Pare celestial és perfecte» (Mt 5,48).

> Els fidels han de fer servir les energies que han rebut segons la mesura feta pel Crist a fi que (...) fent en tot la voluntat del Pare, es consagrin amb tota l'ànima a la glòria de Déu i al servei del proïsme. D'aquesta manera la santedat del poble de Déu s'expandirà en fruits abundants, com ho demostra ben clar la història de l'Església amb la vida de tants sants[3].

2014. El progrés espiritual tendeix a la unió sempre més íntima amb el Crist.
774 Aquesta unió s'anomena «mística» perquè participa en el misteri del Crist pels sagraments —«els sants misteris»— i, en ell, al misteri de la Santíssima Trinitat. Déu ens crida tots a aquesta unió íntima amb ell, per més que les gràcies especials o els signes extraordinaris d'aquesta vida mística es concedeixin solament a algunes persones per tal de fer manifest el do gratuït concedit a tots.

1. Sta. Teresa de l'Infant Jesús, offr. 2. LG 40. 3. LG 40.

2015. El camí de la perfecció passa per la Creu. No hi ha santedat sense renúncia i combat espiritual[1]. El progrés espiritual suposa l'ascesi i la mortificació que condueixen gradualment a viure en la pau i en l'alegria de les benaurances: *407, 2725* *1438*

> El qui puja no para mai d'anar de començament en començament per un seguit de començaments que no tenen fi. El qui puja mai no para de desitjar allò que ja coneix[2].

2016. Els fills de la nostra mare, la santa Església, esperen justament *la gràcia de la perseverança final i la recompensa* de Déu, el seu Pare, per les bones obres fetes en gràcia i en comunió amb Jesús[3]. Guardant la mateixa regla de vida, els creients participen en «la benaurada esperança» dels qui la misericòrdia divina reuneix en la «Ciutat santa, la nova Jerusalem, que baixa del cel, procedent de Déu, abillada com una núvia guarnida per al seu espòs» (Ap 21,2). *162, 1821* *1274*

EN RESUM

2017. *La gràcia de l'Esperit Sant ens dóna la justícia de Déu. Unint-nos per la fe i el baptisme a la passió i a la Resurrecció del Crist, l'Esperit Sant ens fa participar a la seva vida.*

2018. *La justificació, com la conversió, presenta dues cares. Sota la moció de la gràcia, l'home s'acosta a Déu i es deslliga del pecat; així acull el perdó i la justícia de dalt.*

2019. *La justificació comporta la remissió dels pecats, la santificació i la renovació de l'home interior.*

2020. *La justificació ens ha estat merescuda per la passió del Crist. Ens és concedida a través del Baptisme. Ens conforma a la justícia de Déu que ens fa justos. Té com a fi la glòria de Déu i del Crist i el do de la vida eterna. És l'obra més excel·lent de la misericòrdia de Déu.*

2021. *La gràcia és l'auxili que Déu ens dóna per respondre a la nostra vocació d'esdevenir fills adoptius. Ens introdueix en la intimitat de la vida trinitària.*

1. Cf. 2Tm 4. 2. St. Gregori de Nissa, hom. in Cant. 8. 3. Cf. Cc. Trento: DS 1576.

2022. *La iniciativa divina en l'obra de la gràcia prevé, prepara i suscita la lliure resposta de l'home. La gràcia respon a les aspiracions profundes de la llibertat humana, i la crida a col·laborar amb ella a la perfecció.*

2023. *La gràcia santificant és el do gratuït que Déu ens fa de la seva vida, infosa per l'Esperit Sant a la nostra ànima, a fi de guarir-la del pecat i santificar-la.*

2024. *La gràcia santificant ens fa «agradables a Déu». Els carismes, gràcies especials de l'Esperit Sant, s'ordenen a la gràcia santificant i tenen com a fi el bé comú de l'Església. Déu actua també amb gràcies actuals múltiples, que cal distingir de la gràcia habitual, permanent en nosaltres.*

2025. *Els nostres mèrits davant Déu sols vénen després del designi diví d'associar l'home a l'obra de la gràcia. El mèrit pertany a la gràcia de Déu en primer lloc i, en segon lloc, a la col·laboració de l'home. El mèrit de l'home retorna a Déu.*

2026. *La gràcia de l'Esperit Sant, en virtut de la nostra filiació adoptiva, pot conferir-nos un veritable mèrit segons la justícia gratuïta de Déu. La caritat és en nosaltres la font principal del mèrit davant Déu.*

2027. *Ningú no pot merèixer la primera gràcia que és a l'origen de la conversió. Sota la moció de l'Esperit Sant, podem merèixer per a nosaltres mateixos i per als altres totes les gràcies útils a l'entrada en la vida eterna, així com també els béns temporals necessaris.*

2028. *«La crida a la plenitud de la vida cristiana i a la perfecció de la caritat s'adreça a tots els qui creuen en el Crist»*[1]. *«La perfecció cristiana només té un límit, el de no tenir límits»*[2].

2029. *«Si algú vol venir darrera meu, que es negui a si mateix, que prengui la seva creu, i que em segueixi» (Mt 16,24).*

ARTICLE 3 **L'Església, mare i educadora**

2030. El cristià duu a terme la seva vocació dintre l'Església, en comunió amb tots els batejats. De l'Església acull la Paraula de Déu que conté els ense-
828 nyaments de la «Llei del Crist» (Ga 6,2). De l'Església rep la gràcia dels sagraments que el sostenen pel «camí». De l'Església aprèn l'*exemple de la santedat*; en reconeix la figura i la font en la Santíssima Verge Maria; la discerneix

1. LG 40. 2. St. Gregori Nazianzè, v. Mos.

en el testimoni autèntic dels qui la viuen, la descobreix en la tradició espiritual i en la llarga història dels sants que l'han precedit i que la litúrgia celebra al ritme del Santoral. *1172*

2031. *La vida moral és un culte espiritual.* «Oferim els nostres cossos com una víctima viva, santa, agradable a Déu»[1], a l'interior del Cos del Crist que formem i en comunió amb l'ofrena de la seva Eucaristia. En la litúrgia i en la celebració dels sagraments, pregària i ensenyament es conjuguen amb la gràcia del Crist per il·luminar i nodrir l'acció cristiana. Com el conjunt de la vida cristiana, la vida moral troba la seva font i el seu cimal en el sacrifici eucarístic. *1368*

I. VIDA MORAL I MAGISTERI DE L'ESGLÉSIA *85-87, 888-892*

2032. L'Església, «columna i fonament de la veritat» (1Tm 3,15), «ha rebut dels apòstols el manament solemne del Crist de predicar la veritat de la salvació»[2]. «A l'Església, li pertoca d'anunciar sempre i arreu els principis morals, fins i tot d'ordre social, i de pronunciar un judici sobre qualsevol qüestió humana, tant com ho exigeixin els drets fonamentals de la persona humana o la salvació de les ànimes»[3]. *2246* *2420*

2033. El *Magisteri dels pastors de l'Església* en matèria moral s'exerceix ordinàriament en la catequesi i en la predicació, amb l'ajuda de les obres dels teòlegs i dels autors espirituals. Així s'ha transmès de generació en generació, sota la direcció i la vigilància dels pastors, el «dipòsit» de la moral cristiana, compost d'un conjunt característic de regles, de manaments i de virtuts procedents de la fe en el Crist i vivificats per la caritat. Aquesta catequesi ha pres per base, tradicionalment, al costat del Credo i del Parenostre, el Decàleg que anuncia els principis de la vida moral vàlids per a tots els homes. *84*

2034. El pontífex romà i els bisbes, com a «mestres autèntics, o sigui, investits de l'autoritat del Crist, prediquen al poble que els ha estat encomanat la fe que han de creure i aplicar a la vida»[4]. El *Magisteri ordinari* i universal del Papa i dels bisbes en comunió amb ell ensenya als fidels la veritat que cal creure, la caritat que cal practicar i la benaurança que cal esperar.

2035. El grau suprem de la participació en l'autoritat del Crist és assegurat pel carisma de la *infal·libilitat*, que s'estén a tot el dipòsit de la Revelació divina[5]; s'estén també a tots aquells elements de doctrina, i de moral, sense els

1. Cf. Rm 12,1. 2. LG 17. 3. CIC, can. 747. 4. LG 25. 5. Cf. LG 25.

quals les veritats salvífiques de la fe no es podrien guardar, exposar o observar[1].

2036. L'autoritat del Magisteri s'estén també als preceptes específics de la *llei*
1960 *natural*, ja que la seva observança, reclamada pel Creador és necessària per a la salvació. Quan recorda les prescripcions de la llei natural, el Magisteri de l'Església exerceix una part essencial de la seva funció profètica d'anunciar als homes allò que són en veritat i de recordar-los el que han de ser davant Déu[2].

2037. La Llei de Déu, confiada a l'Església, és ensenyada als fidels com el camí de la vida i de la veritat. Els fidels, doncs, tenen el *dret*[3] a ser instruïts sobre els preceptes divins saludables que purifiquen el judici i, amb la gràcia, guareixen la raó humana ferida. Tenen el *deure* d'observar les constitucions i els decrets donats per l'autoritat legítima de l'Església. Encara que només si-
2041 guin disciplinàries, aquestes determinacions exigeixen la docilitat en la caritat.

2038. En l'obra d'ensenyament i d'aplicació de la moral cristiana, l'Església té necessitat de la dedicació dels pastors, de la ciència dels teòlegs i de la contribució de tots els cristians i dels homes de bona voluntat. La fe i la pràctica de l'Evangeli procuren a cadascú una experiència de la vida «en el Crist»
2442 que il·lumina i fa capaç d'apreciar les veritats divines i humanes segons l'Esperit de Déu[4]. Així l'Esperit Sant pot servir-se dels més humils per il·lustrar els savis i els més elevats en dignitat.

2039. Els ministeris han d'exercir-se amb un esperit de servei fraternal i de lliurament pel bé de l'Església, en nom del Senyor[5]. Al mateix temps, la consciència de cadascú, en el judici moral sobre els actes personals, ha de mirar de no tancar-se en una consideració individual. Ha d'obrir-se tant com pugui a la consideració del bé de tots, tal com es proposa en la llei moral, natural i
1783 revelada i, consegüentment, en la llei de l'Església i en l'ensenyament autoritzat del Magisteri sobre les qüestions morals. No s'ha d'oposar la consciència personal i la raó a la llei moral o al Magisteri de l'Església.

2040. Així es pot desenrotllar entre els cristians un veritable *esperit filial envers l'Església*. Es tracta del desenvolupament normal de la gràcia del Baptisme, que ens engendra al si de l'Església i ens fa membres del Cos del Crist. En la seva sol·licitud maternal, l'Església ens concedeix la misericòrdia de Déu
167 que preval sobre tots els nostres pecats i actua, sobretot, en el sagrament de la Reconciliació. Com una mare atenta, ens prodiga també en la seva litúrgia, dia rera dia, l'aliment de la Paraula i l'Eucaristia del Senyor.

1. CDF, decl. «Mysterium Ecclesiae». 2. Cf. DH 14. 3. Cf. CIC, can. 213. 4. Cf. 1Co 2,10-15. 5. Cf. Rm 12, 8.11.

II. ELS MANAMENTS DE L'ESGLÉSIA

2041. Els manaments de l'Església se situen en aquesta línia d'una vida moral lligada a la vida litúrgica i que se n'alimenta. El caràcter obligatori d'aquestes lleis positives, dictades per les autoritats pastorals, té la finalitat de garantir als fidels el mínim indispensable en l'esperit de pregària i en l'esforç moral, en el creixement de l'amor a Déu i al proïsme:

2042. El primer manament («Oir missa entera els diumenges i les altres festes de *1389*
precepte i no fer treballs servils») exigeix als fidels que santifiquin el dia en què es commemora la Resurrecció del Senyor i les festes litúrgiques principals en honor dels
misteris del Senyor, de la Mare de Déu i dels sants, en primer lloc participant en la *2180*
celebració eucarística, i descansant d'aquells treballs i ocupacions que puguin impedir aquesta santificació d'aquests dies[1].

El segon manament («Confessar almenys una vegada a l'any») assegura la preparació
a l'Eucaristia amb la recepció del sagrament de la Reconciliació, que continua l'obra *1457*
de conversió i de perdó del Baptisme[2].

El tercer manament («Combregar per Pasqua florida») garanteix un mínim en la *1389*
recepció del Cos i de la Sang del Senyor i la relaciona amb el temps de Pasqua, origen i centre de la litúrgia cristiana[3].

2043. El quart manament («Abstenir-se de menjar carn i dejunar els dies establerts *2177*
per l'Església») assegura els temps d'ascesi i de penitència que ens preparen per a les festes litúrgiques i per a adquirir el domini sobre els nostres instints i la llibertat del cor[4].

El cinquè manament («Ajudar l'Església en les seves necessitats») enuncia que els *1387*
fidels, a més, estan obligats a subvenir, cadascú segons la seva possibilitat, a les ne- *1351*
cessitats de l'Església[5].

III. VIDA MORAL I TESTIMONI MISSIONER

2044. La fidelitat dels batejats és una condició primordial per a l'anunci de
l'Evangeli i la *missió de l'Església en el món*. Per manifestar davant els homes *852, 905*
la seva força de veritat i d'irradiació, el missatge de la salvació ha de ser autenticat amb el testimoni de la vida cristiana: «El mateix testimoni de la vida
cristiana i les obres bones fetes amb esperit sobrenatural tenen força per *753*
atreure els homes a la fe i a Déu»[6].

2045. Els cristians perquè són els membres del Cos del qual el Crist és el Cap[7], contribueixen a l'*edificació de l'Església* amb la constància de les seves

1. Cf. CIC, can. 1246-1248; CCEO, can. 880, 3; 881, 1.2.4. 2. Cf. CIC, can. 989; CCEO, can. 719. 3. Cf. CIC, can. 920; CCEO, can. 708; 881, 3. 4. Cf. CIC, can. 1249-1251; CCEO, can. 882. 5. Cf. CIC, can. 222; CCEO, can. 25. Les Conferències Episcopals poden, a més, establir altres preceptes eclesiàstics per al propi territori. Cf. CIC, can. 455. 6. AA 6. 7. Cf. Ef 1,22.

convicciones i dels seus costums. L'Església creix, augmenta i es desenrotlla
828 amb la santedat dels seus fidels[1], fins que es constitueixi «en l'estat d'home perfecte, en el complet desenrotllament del Crist» (Ef 4,13).

671, 2819 **2046.** Amb la seva vida segons el Crist, els cristians *acceleren la vinguda del Regne de Déu,* «Regne de justícia, de veritat i de pau»[2]. Però no per això abandonen les tasques d'aquest món; fidels al seu Mestre, s'hi dediquen amb rectitud, paciència i amor.

EN RESUM

2047. *La vida moral és un culte espiritual. L'obrar cristià troba el seu aliment en la litúrgia i la celebració dels sagraments.*

2048. *Els manaments de l'Església es refereixen a la vida moral i cristiana unida a la litúrgia, de la qual s'alimenta.*

2049. *El Magisteri dels pastors de l'Església en matèria de moral s'exerceix ordinàriament en la catequesi i la predicació, sobre la base del Decàleg que enuncia els principis de la vida moral vàlids per a tothom.*

2050. *El pontífex romà i els bisbes, com a mestres autèntics, prediquen al Poble de Déu la fe que cal creure i aplicar als costums. Els pertoca també de pronunciar-se sobre les qüestions morals que deriven de la llei natural i de la raó.*

2051. *La infal·libilitat del Magisteri dels pastors s'estén a tots aquells elements de doctrina i de moral sense els quals les veritats salvadores de la fe no es poden guardar, explicar o complir.*

1. Cf. LG 39. 2. MR, Prefaci de Crist Rei.

ELS DEU MANAMENTS

Èxode 20,2-17	**Deuteronomi 5,6-21**	
Jo sóc el Senyor, el teu Déu, que t'he fet sortir del país d'Egipte, de la casa d'esclavatge.	Jo sóc el Senyor, el teu Déu, que t'he fet sortir del país d'Egipte, de la casa d'esclavatge.	
No tinguis altres déus fora de mi. No et facis cap escultura, ni cap imatge de res del que hi ha dalt del cel, a baix a la terra o sota les aigües de sota la terra. No les adoris ni els donis culte, perquè jo, el Senyor, sóc el teu Déu, un Déu gelós, que castigo la culpa dels pares en els fills, fins a la tercera i la quarta generació dels qui no m'estimen; però mantinc fidelment el meu amor fins a la mil·lèsima generació dels qui m'estimen i observen els meus manaments.	No tinguis altres déus fora de mi.	1. Estimaràs Déu sobre totes les coses.
No juris en nom del Senyor, el teu Déu, en fals, perquè el Senyor no deixarà sense càstig el qui jura en el seu nom en fals.	No juris en nom del Senyor, el teu Déu, en fals...	2. No juraràs el nom de Déu en va.
Recorda't de santificar el dissabte. Treballa durant sis dies i ocupa't en les teves feines, però el dia setè és dia de repòs, dedicat al Senyor el teu Déu. No t'ocupis en cap treball, ni tu, ni el teu fill, ni la teva filla, ni el teu criat, ni la teva	Mira de santificar el dissabte, com t'ha manat el Senyor, el teu Déu.	3. Santificaràs les festes.

ELS DEU MANAMENTS

Èxode 20,2-17	**Deuteronomi 5,6-21**	
criada, ni els teus animals, ni els forasters que viuen al teu país. Perquè el Senyor va fer en sis dies el cel, la terra, el mar i tot allò que es mou en aquests llocs, però reposà el dia setè. Per això el Senyor beneí el dissabte i el féu sagrat.		
Honra el pare i la mare, perquè tinguis llarga vida al país que el Senyor, el teu Déu, et donarà.	Honra el pare i la mare, com et mana el Senyor, el teu Déu, perquè tinguis una vida llarga i siguis feliç al país que el Senyor, el teu Déu, et dóna.	4. Honraràs pare i mare.
No matis.	No matis.	5. No mataràs.
No cometis adulteri.	No cometis adulteri.	6. No faràs accions impures.
No robis.	No robis.	7. No robaràs
No llevis fals testimoni contra el teu proïsme.	No llevis fals testimoni contra el teu proïsme.	8. No diràs falsos testimonis ni mentiràs.
No desitgis la casa del teu proïsme. No desitgis la muller del teu proïsme, ni el seu criat, ni la seva criada, ni el seu bou, ni el seu ase, ni res que li pertanyi.	No desitgis la muller del teu proïsme. No desitgis la casa del teu proïsme, ni el seu camp, ni el seu criat, ni la seva criada, ni el seu bou, ni el seu ase, ni res que li pertanyi.	9. No consentiràs pensaments ni desigs impurs. 10. No desitjaràs els béns del proïsme.

SEGONA SECCIÓ
Els deu manaments

Mestre, què he de fer...?

2052. «Mestre, quina cosa bona puc fer per obtenir la vida eterna?» Al jove que li va fer aquesta pregunta, Jesús va respondre, en primer lloc, invocant la necessitat de reconèixer «Déu» com «l'únic bo», com el Bé per excel·lència i com la font de tot bé. Després li declara: «Si vols entrar a la vida eterna, guarda els manaments». I cita al seu interlocutor els preceptes que es refereixen a *1858*
l'amor al proïsme: «No mataràs, no cometràs adulteri, no robaràs, no diràs falsos testimonis, honraràs el pare i la mare». Jesús, finalment, resumeix aquests manaments d'una manera positiva: «Estimaràs els altres com a tu mateix» (Mt 19,16-19).

2053. A aquesta primera resposta, n'hi afegí una altra: «Si vols ser perfecte, vés, ven el que tens i dóna-ho als pobres, i tindràs un tresor al cel; després vine, segueix-me» (Mt 19,21). No anul·la la primera. El seguiment de Jesús *1968*
comprèn el compliment dels manaments. La Llei no és abolida[1], però l'home és invitat a trobar en la persona del seu Mestre aquell qui n'és l'acompliment perfecte. En els tres Evangelis sinòptics, la crida de Jesús adreçada al jove ric perquè el segueixi amb l'obediència del deixeble i l'observança dels preceptes, es relaciona amb la crida a la pobresa i a la castedat[2]. Els consells evangè- *1973*
lics no es poden separar dels manaments.

2054. Jesús reprèn els deu manaments, però manifesta alhora la força de *581*
l'Esperit ja operant en la seva lletra. Predica «la justícia que sobrepassa la dels escribes i fariseus» (Mt 5,20) i la dels pagans[3]. Desplega totes les exigències dels manaments. «Heu sentit que es va dir als antics: No mataràs... Doncs, jo us dic que tot el qui s'enfadi contra el seu germà, serà sotmès al tribunal» Mt 5,21-22).

2055. Quan li van preguntar: «Quin és el més gran manament de la Llei?» (Mt 22,36), Jesús va respondre: «Estimaràs el Senyor, el teu Déu, amb tot el teu *129*
cor, amb tota la teva ànima i amb tot el teu esperit; aquest és el més gran i el primer manament. El segon li és semblant: Estimaràs el teu proïsme com a tu mateix. D'aquests dos manaments depenen tota la Llei i els Profetes» (Mt 22,37-40)[4]. El Decàleg s'ha d'interpretar a la llum del doble i únic manament de la caritat, plenitud de la Llei:

> Allò de no adulteraràs, no mataràs, no robaràs, no cobejaràs, i qualsevol altre manament, tots es resumeixen en aquesta sentència: Estimaràs el teu proïsme

1. Cf. Mt 5,17. 2. Mt 19,6-12.21.23-29. 3. Mt 5,46-47. 4. Cf. Dt 6,5; Lv 19,18.

com a tu mateix. La caritat mai no fa mal al proïsme. La caritat, doncs, conté la Llei en tota la seva plenitud (Rm 13,9-10).

El Decàleg en la sagrada Escriptura

2056. El mot «Decàleg» significa literalment «deu paraules» (Ex 34,28; Dt
700 4,13; 10,4). Aquestes «deu paraules», Déu les va revelar al seu poble al cim de la muntanya santa. Les va escriure amb «el seu Dit» (Ex 31,18; Dt 5,22), a
62 diferència dels altres preceptes escrits per Moisès[1]. Són paraules de Déu a títol eminent. Ens han estat transmeses pel llibre de l'Èxode[2] i pel Deuteronomi[3]. A l'Antic Testament, els llibres sants fan referència a les «deu paraules»[4], però fins a la Nova Aliança, amb Jesucrist, no serà revelat tot el seu sentit.

2057. El Decàleg es comprèn, primerament, en el context de l'Èxode, que és
2084 el gran esdeveniment alliberador de Déu, al centre de l'Antiga Aliança. Tant si es formulen com a preceptes negatius, prohibicions, o en forma de manaments positius (com: «Honraràs el pare i la mare»), les «deu paraules» indiquen les condicions d'una vida alliberada de l'esclavitud del pecat. El Decàleg és un camí de vida:

> Si estimes el Senyor, el teu Déu, segueixes els seus camins i observes els seus manaments, els seus decrets i les seves decisions, viuràs i et multiplicaràs (Dt 30,16).

2170 Aquesta força alliberadora del Decàleg es palesa, per exemple, en el manament sobre el repòs del dissabte, destinat igualment als estrangers i als esclaus:

> Recorda't que eres esclau al país d'Egipte i que el Senyor, el teu Déu, te'n va fer sortir amb mà forta i amb braç poderós (Dt 5,15).

1962 **2058.** Les «deu paraules» resumeixen i proclamen la Llei de Déu: «Aquestes són les paraules que el Senyor, amb veu potent, adreçà a tot el poble reunit a la muntanya, des del foc, enmig de foscor i d'espesses nuvolades. Sense afegir-hi res més, les va escriure damunt dues taules de pedra i me les donà». (Dt 5,22). Per això aquestes dues taules s'anomenen «el Testimoniatge» (Ex 25,16). Contenen, en efecte, les clàusules de l'aliança pactada entre Déu i el seu poble. Aquestes «taules del Testimoniatge» (Ex 31,18; 32,15; 34,29) han de ser posades a «l'arca» (Ex 25,16; 40,1-2).

2059. Les «deu paraules» són pronunciades per Déu enmig d'una teofania
707 («Cara a cara us va parlar el Senyor a la muntanya, enmig del foc»: Dt 5,4). Pertanyen a la revelació que Déu fa d'ell mateix i de la seva glòria. El do dels

1. Cf. Dt 31,9.24. 2. Cf. Ex 20,1-17. 3. Cf. Dt 5,6-22. 4. Cf. per exemple Os 4,2; Jr 7,9; Ez 18,5-9.

manaments és un do de Déu mateix i del seu sant voler. Fent conèixer la seva 2823
voluntat, Déu es revela al seu poble.

2060. El do dels manaments i de la Llei forma part de l'aliança segellada per Déu amb els seus. Segons el llibre de l'Èxode, la revelació de les «deu paraules» es va concedir entre la proposició de l'aliança[1] i la seva conclusió[2] després que el poble es va comprometre a «fer» tot allò que el Senyor havia
dit i a «obeir-lo» (Ex 24,7). El Decàleg sempre més es va transmetre unit al 62
record de l'Aliança («El Senyor, el vostre, Déu, va concloure una aliança amb vosaltres a l'Horeb»: Dt 5,2).

2061. Els manaments reben la seva plena significació a l'interior de l'aliança. Segons l'Escriptura, l'activitat moral de l'home pren tot el seu sentit dintre l'aliança i per mitjà d'ella. La primera de les «deu paraules» recorda l'amor primordial de Déu envers el seu poble:

> En càstig del pecat, hi havia hagut el pas del paradís de la llibertat a l'esclavitud d'aquest món. Per això, la primera frase del Decàleg, la primera paraula
> dels manaments de Déu, es refereix a la llibertat: «Jo sóc el Senyor, el teu 2086
> Déu, que t'he fet sortir del país d'Egipte, de la casa de l'esclavatge» (Ex 20,2; Dt 5,6)[3].

2062. Els manaments pròpiament dits vénen en segon lloc. Expressen les
implicacions de la pertinença a Déu instituïda amb l'aliança. L'existència moral 142
és una *resposta* a la iniciativa amorosa del Senyor. És reconeixença, homenat-
ge a Déu i culte d'acció de gràcies. És la col·laboració al designi que Déu 2002
manté en la història.

2063. L'aliança i el diàleg entre Déu i l'home encara ens són testimoniats pel fet que totes les obligacions s'enuncien en primera persona («Jo sóc el Senyor...») i s'adrecen a un altre subjecte («Tu...»). En tots els manaments, un
pronom personal en *singular* designa el destinatari. Al mateix temps que a tot 878
el poble, Déu fa conèixer la seva voluntat a cada persona en particular:

> El Senyor va prescriure l'amor a Déu i va ensenyar la justícia envers els altres, perquè l'home no fos ni injust, ni indigne de Déu. Així, amb el Decàleg, Déu preparava l'home perquè arribés a ser el seu amic i tingués un sol cor amb el seu proïsme. (...) Les paraules del Decàleg continuen entre nosaltres, cristians, de la mateixa manera. No han estat abolides. Ben al contrari, han rebut una amplificació i un desenrotllament pel fet de la vinguda del Senyor en la carn[4].

1. Cf. Ex 19. 2. Cf. Ex 24. 3. Orígenes, hom.in Ex. 8,1. 4. St. Ireneu, haer. 4,16,3-4.

El Decàleg en la Tradició de l'Església

2064. Amb fidelitat a l'Escriptura i d'acord amb l'exemple de Jesús, la Tradició de l'Església ha reconegut al Decàleg una importància i una significació primordials.

2065. Des de sant Agustí, els «deu manaments» han tingut un lloc preponderant en la catequesi dels catecúmens i dels fidels. Al segle XV es propagà el costum de formular els preceptes del Decàleg en forma rimada, fàcil de recordar, i amb sentit positiu. Encara avui s'utilitzen en alguns llocs. Els catecismes de l'Església sovint han exposat la moral cristiana seguint l'ordre dels «deu manaments».

2066. La divisió i la numeració dels manaments ha variat enllà de la història. El present catecisme segueix la divisió dels manaments establerta per sant Agustí i esdevinguda tradicional a l'Església catòlica. També la segueixen les confessions luteranes. Els Pares grecs van utilitzar una divisió una mica diferent que es troba en ús a les Esglésies ortodoxes i a les comunitats reformades.

2067. Els deu manaments enuncien les exigències de l'amor a Déu i al proïs-
1853 me. Els tres primers es refereixen, sobretot, a l'amor a Déu i els altres set a l'amor al proïsme.

> Així com la caritat té dos preceptes, en els quals el Senyor inclou tota la Llei i els Profetes (...), també els deu manaments es divideixen en dues taules. Tres van ser escrits a la primera taula, i set a la segona[1].

2068. El Concili de Trento ensenya que els deu manaments obliguen els
1993 cristians i que l'home justificat també té obligació d'observar-los[2]. I el Concili Vaticà II afirma: «Els bisbes, com a successors dels apòstols, reben del Senyor (...) la missió d'ensenyar tots els pobles i de predicar el missatge joiós a tota
888 criatura, a fi que tots els homes assoleixin la salvació per mitjà de la fe, del baptisme i del compliment dels preceptes»[3].

La unitat del Decàleg

2534 **2069.** El Decàleg forma un tot indissociable. Cada «paraula» remet a alguna d'altra i a totes; es condicionen recíprocament. Les dues Taules s'il·lustren mútuament; formen una unitat orgànica. Transgredir un manament és infringir tots els altres[4]. Ningú no pot honorar l'altre sense beneir Déu, el seu Creador. Ningú no podria adorar Déu sense estimar tots homes creatures seves. El Decàleg unifica la vida teologal i la vida social de l'home.

1. St. Agustí, serm. 33,2,2 2. Cf. DS 1569-1570. 3. LG 24. 4. Cf. Jm 2,10-11.

El Decàleg i la llei natural

2070. Els deu manaments pertanyen a la revelació de Déu. Ens ensenyen al mateix temps la veritable humanitat de l'home. Posen a la llum els deures 1955
essencials, i doncs, indirectament, els drets fonamentals, inherents a la naturalesa de la persona humana. El Decàleg conté una expressió privilegiada de la «llei natural»:

> Des del començament, Déu havia fet arrelar al cor dels homes els preceptes de la llei natural. De moment, s'acontentà de recordar-los-els. Fou el Decàleg[1].

2071. Tot i ser accessibles a la llum de la raó, els preceptes del Decàleg van 1960
ser revelats. Per assolir un coneixement complet i cert de les exigències de la llei natural, la humanitat pecadora tenia necessitat d'aquesta revelació:

> Va caldre una explicació plena dels manaments del Decàleg en l'estat de pecat, a causa de l'enfosquiment de la llum de la raó i de la desviació de la voluntat[2].

Coneixem els manaments de Déu per la revelació divina que ens és proposa- 1777
da per l'Església i per la veu de la consciència moral.

L'obligació del Decàleg

2072. Perquè els deu manaments formulen els deures fonamentals de l'ho- 1858
me envers Déu i envers els altres, les obligacions que revelen, en el seu contingut primordial, són *greus*. Fonamentalment, els manaments són immuta- 1958
bles i les seves obligacions són vàlides arreu i sempre. Ningú no pot dispensar-les. Déu ha gravat els deu manaments al cor de l'home.

2073. L'obediència als manaments comporta també d'altres obligacions la matèria de les quals és, d'ella mateixa, lleu. Així el cinquè manament prohibeix la injúria verbal, la qual, però, només serà greu en funció de les circumstàncies o de la intenció del qui la profereix.

«Sense mi no podeu fer res»

2074. Jesús va dir: «Jo sóc el cep, vosaltres les sarments. Qui resta en mi, i jo
en ell, aquest dóna molt de fruit, perquè sense mi no podeu fer res» (Jn 15,5). 2732
El fruit evocat amb aquestes paraules és la santedat d'una vida fecundada per la unió amb el Crist. Quan creiem en Jesucrist, entrem en comunió amb els
seus misteris i guardem els seus manaments, el Senyor ve en persona a esti- 521
mar en nosaltres el seu Pare i els seus germans, el nostre Pare i els nostres germans. La seva persona, gràcies a l'Esperit, es fa la regla viva i interior de la nostra activitat. «Aquest és el meu manament: que us estimeu els uns als altres, tal com jo us he estimat» (Jn 15,12).

1. St. Ireneu, haer. 4,15,1. 2. St. Bonaventura, sent. 4,37,1,3.

EN RESUM

2075. *«Mestre, quina cosa bona puc fer per obtenir la vida eterna? — Si vols entrar a la vida eterna, guarda els manaments» (Mt 19,16-17).*

2076. *Amb la seva activitat i amb la seva predicació, Jesús va certificar la perennitat del Decàleg.*

2077. *El do del Decàleg fou concedit a l'interior de l'aliança establerta entre Déu i el seu poble. Els manaments de Déu reben el seu sentit veritable dintre l'aliança i per mitjà d'ella.*

2078. *Amb fidelitat a l'Escriptura i seguint l'exemple de Jesús, la Tradició de l'Església ha reconegut al Decàleg una importància i una significació primordials.*

2079. *El Decàleg forma una unitat orgànica on cada «paraula» o «manament» remet a tot el conjunt. Transgredir un manament és violar tota la Llei*[1].

2080. *El Decàleg conté una expressió privilegiada de la llei natural. El coneixem per la revelació divina i per la raó humana.*

2081. *Els deu manaments enuncien, en llur contingut fonamental, obligacions greus. Tanmateix, l'obediència als preceptes comporta també unes obligacions la matèria de les quals és, d'ella mateixa, lleu.*

2082. *Allò que Déu mana, ho fa possible amb la seva gràcia.*

CAPÍTOL PRIMER

«Estimaràs el Senyor, el teu Déu, amb tot el teu cor, amb tota la teva ànima i amb tot el teu esperit»

2083. Jesús resumeix els deures de l'home envers Déu amb aquestes paraules: «Estimaràs el Senyor, el teu Déu, amb tot el teu cor, amb tota la teva
367 ànima i amb tot el teu esperit» (Mt 22,37)[2]. Això respon immediatament a la crida solemne: «Escolta Israel: El Senyor és el nostre Déu, el Senyor tot sol» (Dt 6,4).

1. Cf. Jm 2,10-11. 2. Cf. Lc 10,27: «...amb tota la teva força».

Déu ha estimat primer. L'amor del Déu Únic se'ns recorda en la primera de les «deu paraules». Els manaments expliciten tot seguit la resposta d'amor que l'home és cridat a donar al seu Déu. *199*

ARTICLE 1 **El primer manament**

> Jo sóc el Senyor, el teu Déu, que t'he fet sortir de la terra d'Egipte, de la casa d'esclavatge. No tinguis altres déus fora de mi. No en facis cap escultura, ni cap imatge de res del que hi ha a dalt del cel, a baix de la terra, o a les aigües de sota la terra. No les adoris ni els donis culte (Ex 20,2-5)[1].
>
> Està escrit: «Adoraràs el Senyor, el teu Déu, i només a ell donaràs culte» (Mt 4,10).

I. «ADORA EL SENYOR, EL TEU DÉU, I DÓNA-LI CULTE»

2084. Déu es fa conèixer recordant la seva acció omnipotent, benèvola i alliberadora en la història d'aquell a qui s'adreça: «T'he fet sortir de la terra d'Egipte, de la casa d'esclavatge». La primera paraula conté el primer manament de la Llei: «Adora el Senyor, el teu Déu, i dóna-li culte. (...) No segueixis altres déus» (Dt 6,13-14). La primera crida i l'exigència justa de Déu és que l'home l'aculli i l'adori. *2057* *338*

2085. El Déu únic i veritable revela, en primer lloc, la seva glòria a Israel[2]. La revelació de la vocació i de la veritat de l'home va lligada amb la revelació de Déu. L'home té la vocació de manifestar Déu amb la seva activitat d'acord amb la seva creació «a imatge i semblança de Déu»: *200* *1701*

> Mai no hi haurà un altre Déu, Trifó, i mai no n'hi ha hagut d'altre, d'ençà que el món és món (...), fora d'aquell que ha fet i ha ordenat l'univers. No ens passa pel cap que el nostre Déu sigui diferent del vostre. És el mateix que va fer sortir els vostres pares d'Egipte «amb mà forta i amb braç poderós». No posem l'esperança en cap més déu, perquè no n'hi ha cap més, sinó en aquell mateix en qui vosaltres confieu, el Déu d'Abraham, d'Isahac i de Jacob[3].

2086. «El primer dels preceptes abraça la fe, l'esperança i la caritat. Qui diu Déu, en efecte, diu un ésser constant, immutable, sempre el mateix, fidel i perfectament just. D'on se segueix que hem d'acceptar necessàriament les seves paraules i tenir-li una fe i una esperança totals. És totpoderós, clement, infinitament donat a fer el bé. Qui podria deixar de posar en Déu tota la seva esperança? I qui podria deixar d'estimar-lo, quan contempla els tresors de *212*

1. Cf. Dt 5,6-9. 2. Cf. Ex 19,16-26; 24,15-18. 3. St. Justí, dial. 11, 1.

bondat i de tendresa que ha prodigat amb tothom? D'aquí ve aquesta fórmula que Déu utilitza en la sagrada Escriptura, adés al començament, adés al final
2061 dels seus preceptes: «Jo sóc el Senyor«»[1].

1814-1816 La fe

2087. La nostra vida moral troba el seu solc en la fe en Déu que ens revela el
143 seu amor. Sant Pau parla de «l'obediència de la fe» (Rm 1,5; 16,26) com de la primera obligació. Fa veure en el «desconeixement de Déu» el principi i l'explicació de totes les desviacions morals[2]. El nostre deure amb Déu és creure en ell i donar-ne testimoni.

2088. El primer manament ens demana alimentar i guardar amb prudència i vigilància la nostra fe i rebutjar tot allò que s'hi oposi. Hi ha diverses maneres de pecar contra la fe:

157 El *dubte voluntari* aplicat a la fe negligeix o refusa de tenir com a veritable allò que Déu ha revelat i l'Església ens proposa a creure. El *dubte involuntari* designa la vacil·lació a creure, la dificultat de superar les objeccions relacionades amb la fe, o també l'ansietat provocada per l'obscuritat que li és inherent. Si aquest dubte és fomentat deliberadament, pot conduir a l'encegament de l'esperit.

162 **2089.** La *incredulitat* és la negligència davant la veritat revelada o el refús
817 voluntari a donar-hi assentiment. «Hom anomena *heretgia* la negació pertinaç, un cop rebut el baptisme, d'alguna veritat que cal creure amb fe divina i catòlica, o un dubte pertinaç sobre aquesta veritat; *apostasia,* el rebuig total de la fe cristiana; *cisma,* el rebuig de la subjecció al Summe Pontífex o de la comunió amb els membres de l'Església que estan sotmesos a ell»[3].

1817-1821 L'esperança

2090. Quan Déu es revela o crida l'home, aquest no pot respondre plenament a l'amor diví amb les seves pròpies forces. Ha d'esperar que Déu li donarà la capacitat de retornar-li l'amor i d'actuar segons els manaments de la
1996 caritat. L'esperança és l'expectació confiada de la benedicció divina i de la visió benaurada de Déu; és també el temor d'ofendre l'amor de Déu i de provocar el càstig.

2091. El primer manament es refereix també als pecats contra l'esperança, que són la desesperació i la presumpció:

Amb la *desesperació,* l'home deixa d'esperar de Déu la salvació personal, els
1864 auxilis per aconseguir-la o el perdó dels pecats. S'oposa a la bondat de Déu, a

1. Catech. R. 3, 2, 4. 2. Cf. Rm 1,18-32. 3. CIC, can. 751.

la seva justícia —ja que el Senyor és fidel a les seves promeses— i a la seva misericòrdia.

2092. Hi ha dues menes de *presumpció*. O bé l'home presumeix de les seves 2732
capacitats (espera poder-se salvar sense l'ajuda de Déu), o bé presumeix de l'omnipotència o la misericòrdia divines (esperant d'obtenir el perdó sense convertir-se o d'aconseguir la glòria sense mèrits).

La caritat 1822-1829

2093. La fe en l'amor de Déu embolcalla la crida i l'obligació de respondre a la caritat divina amb un amor sincer. El primer manament ens ordena d'estimar Déu per damunt de tot i sobre totes les criatures, només per ell i per causa d'ell[1].

2094. Es pot pecar de diverses maneres contra l'amor a Déu: La *indiferència* negligeix o refusa la consideració de la caritat divina; en desconeix les iniciatives prèvies i en nega la força. La *ingratitud* omet o fuig de reconèixer la caritat divina i de retre-li en retorn amor per amor. La *tebiesa* és una vacil·lació o una
negligència a respondre a l'amor diví; pot implicar el refús a lliurar-se al movi- 2733
ment de la caritat. L'*accídia* o peresa espiritual arriba fins a rebutjar el goig que ve de Déu i a tenir horror al bé diví. L'*odi a Déu* ve de l'orgull. S'oposa a
l'amor a Déu, del qual nega la bondat i s'atreveix a maleir-lo perquè prohibeix 2303
els pecats i infligeix els càstigs.

II. «NOMÉS A ELL DONARÀS CULTE»

2095. Les virtuts teologals de la fe, l'esperança i la caritat informen i vivifiquen les virtuts morals. Així, la caritat ens porta a donar a Déu allò que amb
tota justícia li devem com a criatures. La *virtut de la religió* ens disposa a 1807
aquesta actitud.

L'adoració 2628

2096. L'adoració és l'acte primer de la virtut de la religió. Adorar Déu és reconèixer-lo com a Déu, com el Creador i el Salvador, com a Amo i Senyor de tot el que existeix, com l'Amor infinit i misericordiós. «Adoraràs el Senyor, el teu Déu, i només a ell donaràs culte» (Lc 4,8), diu Jesús, citant el Deuteronomi (Dt 6,13).

2097. Adorar Déu és reconèixer, amb el respecte més gran i la màxima sub- 2807
missió, el «no-res de la criatura», que només existeix per Déu. Adorar Déu és,

1. Cf. Dt 6,4-5.

com fa Maria en el Magníficat, lloar-lo, enaltir-lo i humiliar-se un mateix, bo i confessant amb agraïment que ha fet meravelles i que el seu nom és sant[1]. L'adoració del Déu únic allibera l'home de replegar-se en ell mateix i de l'esclavitud del pecat i de la idolatria del món.

2558 **L'oració**

2098. Els actes de fe, d'esperança i de caritat que el primer manament ens mana, es fan amb l'oració. L'elevació de l'esperit a Déu és una expressió de la nostra adoració de Déu: pregària de lloança i d'acció de gràcies, d'intercessió i
2742 de súplica. La pregària és una condició indispensable per a poder obeir els manaments de Déu. «Cal pregar sempre i no defallir» (Lc 18,1).

El sacrifici

2099. És just d'oferir sacrificis a Déu en senyal d'adoració i de reconeixença, de súplica i de comunió: «És un veritable sacrifici qualsevol acció que fem per
613 unir-nos a Déu amb santa comunió i poder ser benaurats»[2].

2100. Perquè sigui autèntic, el sacrifici exterior ha de ser l'expressió del sacrifici espiritual: «El sacrifici que ofereixo és un cor penedit...» (Sl 51,19).
2711 Els profetes de l'Antiga Aliança sovint van denunciar els sacrificis fets sense participació interior[3] o sense el lligam de l'amor al proïsme[4]. Jesús recorda les
614 paraules del profeta Osees: «Misericòrdia vull, i no sacrifici» (Mt 9,13; 12,7)[5]. L'únic sacrifici perfecte és el que el Crist va oferir a la creu en total ofrena d'amor al Pare i per la nostra salvació[6]. Unint-nos al seu sacrifici, podem fer de
618 la nostra vida un sacrifici a Déu.

Promeses i vots

2101. En moltes ocasions, el cristià és cridat a fer *promeses* a Déu. El Baptis-
1237 me i la Confirmació, el Matrimoni i l'Orde n'exigeixen sempre. Per devoció personal, el cristià també pot prometre a Déu un acte determinat, una pregària, una almoina, un pelegrinatge, etc. La fidelitat a les promeses fetes a Déu és
1064 una manifestació del respecte degut a la Majestat divina i de l'amor a Déu sempre fidel.

2102. «El *vot,* és a dir, la promesa deliberada i lliure feta a Déu d'un bé possible i millor, ha de complir-se per la virtut de la religió»[7]. El vot és un acte

1. Cf. Lc 1,46-49. 2. St. Agustí, civ. 10, 6. 3. Cf. Am 5,21-25. 4. Cf. Is 1,10-20. 5. Cf. Os 6,6. 6. Cf. He 9,13-14. 7. CIC, can. 1191, § 1.

de *devoció*, amb el qual el cristià es consagra ell mateix a Déu o li promet una obra bona. Amb el compliment dels vots, dóna a Déu allò que li ha promès i consagrat. Els Actes dels apòstols ens presenten sant Pau delerós de complir els vots que ha fet[1].

2103. L'Església reconeix un valor exemplar als vots de practicar els *consells evangèlics*[2]: *1973*

> S'alegra la Mare Església que al seu si es trobin molts homes i dones que segueixin més de prop i posin més de manifest l'anorreament del Salvador, acollint la pobresa amb aquella llibertat dels fills de Déu i renunciant als seus propis volers. És ben clar que aquests se sotmeten a l'home per amor a Déu en matèria de perfecció, més enllà, doncs, d'allò a què els pugui obligar el precepte, per tal d'assemblar-se més al Crist obedient[3]. *914*

> En alguns casos l'Església, per raons proporcionades, pot dispensar dels vots i de les promeses[4].

El deure social de religió i el dret a la llibertat religiosa

2104. «Tots els homes estan obligats a cercar la veritat i, un cop coneguda, a acceptar-la i guardar-la, més que més, si es tracta d'allò que fa referència a Déu i a la seva Església»[5]. Aquest deure deriva de «la mateixa naturalesa dels homes»[6]. No contradiu gens el «respecte sincer» a les diverses religions que «porten sovint un raig de la veritat que il·lumina tots els homes»[7], ni l'exigència de la caritat que mou els cristians «a actuar amb amor, prudència i paciència envers tots aquells qui viuen en l'error o en la ignorància de la fe»[8]. *2467* *851*

2105. El deure de donar a Déu un culte autèntic recau sobre l'home individualment i socialment. Es tracta de la «doctrina catòlica tradicional sobre el deure moral dels homes i de les societats amb referència a la religió veritable i a l'única Església de Jesucrist»[9]. Evangelitzant els homes sense parar, l'Església treballa perquè puguin «infondre esperit cristià en la mentalitat i els costums, en les lleis i les estructures de la comunitat on viuen»[10]. El deure social dels cristians és de respectar i desvetllar en cada home l'amor a la veritat i al bé. Aquest deure els demana de fer conèixer el culte de l'única religió veritable que subsisteix en l'Església catòlica i apostòlica[11]. Els cristians són cridats a ser llum del món[12]. L'Església manifesta així la reialesa del Crist sobre tota la creació i en particular sobre les societats humanes[13]. *854* *898*

2106. «Que ningú no sigui forçat d'anar contra la seva pròpia consciència, en privat i en públic, sol o associat a d'altres, dintre els límits deguts»[14]. Aquest *160* *1782*

1. Cf. Ac 18,18; 21,23-24. 2. Cf. CIC, can. 654. 3. LG 42. 4. Cf. CIC, can. 692; 1196-1197. 5. DH 1. 6. DH 2. 7. NA 2. 8. DH 14. 9. DH 1. 10. AA 13. 11. Cf. DH 1. 12. Cf. AA 13. 13. Cf. Lleó XIII, enc. «Immortale Dei»; Pius XI, enc. «Quas primas». 14. DH 2.

1738 dret es fonamenta en la mateixa naturalesa de la persona humana, la dignitat de la qual fa que s'adhereixi lliurement a la veritat divina que transcendeix l'ordre temporal. Per això «aquest dret persisteix fins en aquells que no satisfan l'obligació de cercar la veritat i d'adherir-s'hi»[1].

2107. «Si per raó de les circumstàncies particulars en què es troben els pobles s'atorga un reconeixement civil especial en l'ordenament jurídic de la societat a una comunitat religiosa determinada, cal que al mateix temps sigui reconegut i respectat el dret a la llibertat en matèria religiosa a tots els ciutadans i a totes les comunitats religioses»[2].

1740 **2108.** El dret a la llibertat religiosa no és ni el permís moral d'adherir-se a l'error[3], ni un suposat dret a l'error[4], sinó un dret natural de la persona humana a la llibertat civil, és a dir, a la immunitat de coacció exterior, dintre dels justos límits, en matèria religiosa, enfront del poder polític. Aquest dret natural ha de ser reconegut en l'ordre jurídic de la societat, de tal manera que constitueixi un dret civil[5].

2244 **2109.** El dret a la llibertat religiosa no pot ser d'ell mateix ni il·limitat[6], ni limitat solament per un «ordre públic» concebut d'una manera positivista o naturalista[7]. Els «justos límits» que li són inherents han de determinar-se, per a cada situació social,
1906 amb la prudència política, segons les exigències del bé comú, ratificades per l'autoritat civil segons unes «regles jurídiques conformes a l'ordre moral objectiu»[8].

III. «NO TINGUIS ALTRES DÉUS FORA DE MI»

2110. El primer manament prohibeix honrar altres déus fora de l'únic Senyor que s'ha revelat al seu poble. Proscriu la superstició i la irreligió. La superstició representa, d'alguna manera, una mena d'excés pervers de religió; la irreligió és un vici oposat per defecte a la virtut de la religió.

La superstició

2111. La superstició és la desviació del sentiment religiós i de les pràctiques que imposa. Pot afectar també el culte que donem al Déu veritable, per exemple, quan atribuïm una importància d'alguna manera màgica a certes pràctiques legítimes o necessàries. Reduir l'eficàcia de les pregàries o dels signes sacramentals únicament a la seva materialitat, prescindint de les disposicions interiors que demanen, és caure en la superstició[9].

1. DH 2. 2. DH 6. 3. Cf. Lleó XIII, enc. «Libertas praestantissimum». 4. Cf. Pius XII, discurs del 6 de desembre de 1953. 5. Cf. DH 2. 6. Cf. Pius VI, breu «Quod aliquantum». 7. Cf. Pius IX, enc. «Quanta cura». 8. DH 7. 9. Cf. Mt 23,16-22.

La idolatria

2112. El primer manament condemna el *politeisme.* Exigeix que l'home no cregui en altres déus fora de Déu, que no veneri altres divinitats que l'Únic. L'Escriptura recorda constantment aquest rebuig dels «ídols, or i plata, obra *210* de les mans dels homes», que «tenen boca i no parlen, que tenen ulls i no hi veuen»... Aquests ídols vans fan va: «Seran com ells els qui els fabriquen, i tots els qui hi tenen confiança» (Sl 115,4-5.8)[1]. Déu, al contrari, és el «Déu vivent» (Js 3,10; Sl 42,3; etc.), que fa viure i intervé en la història.

2113. La idolatria no es refereix únicament als falsos cultes del paganisme. És una temptació constant de la fe. Consisteix a divinitzar allò que no és Déu. *398* Hi ha idolatria quan l'home honora i reverencia una criatura en lloc de Déu, tant si es tracta de déus com de dimonis (per exemple, el satanisme), de *2534* poder, de plaer, de la raça, dels avantpassats, de l'Estat, del diner, etc. «No podeu servir Déu i el diner», diu Jesús (Mt 6,24). Molts màrtirs han mort per *2289* no adorar «la Bèstia»[2], fins negant-se a fingir que li donaven culte. La idolatria rebutja l'única sobirania de Déu; és, doncs, incompatible amb la comunió *2473* divina[3].

2114. La vida humana s'unifica en l'adoració de l'Únic. El manament d'adorar únicament el Senyor simplifica l'home i el salva d'una dispersió infinita. La idolatria és una perversió del sentit religiós innat a l'home. L'idòlatra és el qui «aplica a qualsevol cosa abans que a Déu la indestructible noció de Déu»[4].

Endevinació i màgia

2115. Déu pot revelar el futur als seus profetes o a d'altres sants. Però l'actitud cristiana justa consisteix a posar-se amb confiança en les mans de la Provi- *305* dència pel que fa al futur i a abandonar tota curiositat morbosa en aquest sentit. La imprevisió pot constituir una manca de responsabilitat.

2116. Cal rebutjar totes les formes d'*endevinació:* pacte amb Satanàs o els diables, evocació dels morts o d'altres pràctiques que pretenen, erròniament, «revelar» el futur[5]. La consulta dels horòscops, l'astrologia, la quiromància, la interpretació de presagis, els sortilegis, els fenòmens de visió, el recurs als mèdiums, encobreixen una voluntat de poder sobre el temps, sobre la història i finalment sobre els homes, al costat d'un desig de congraciar-se els poders ocults. Totes aquestes formes d'endevinació van contra l'honor i el respecte, barrejat d'amorosa temença, que devem només a Déu.

1. Cf. Is 44,9-20; Jr 10,1-16; Dn 14,1-30; Ba 6; Sa 13,1-15, 19. 2. Cf. Ap 13-14. 3. Cf. Ga 5,20; Ef 5,5. 4. Orígenes, Cels. 2, 40. 5. Cf. Dt 18,10; Jr 29,8.

2117. Totes les pràctiques de *màgia* o de *bruixeria,* amb què es pretén domesticar poders ocults, a fi de posar-los al seu servei i obtenir un poder sobrenatural sobre el proïsme —ni que sigui per guarir-lo d'alguna malaltia— són greument contraris a la virtut de la religió. Aquestes pràctiques encara són més condemnables quan van acompanyades d'una intenció de perjudicar algú o quan recorren a la intervenció del dimoni. També és reprensible portar amulets. L'*espiritisme* sovint va barrejat amb pràctiques d'endevinació o de màgia. Per això l'Església avisa els fidels que se'n guardin. El recurs a les medicines anomenades tradicionals no legitima ni la invocació dels poders malignes, ni l'explotació de la credulitat de la gent.

La irreligió

2118. El primer manament de Déu reprova els principals pecats d'irreligió: l'acció de temptar Déu, de paraula o d'obra, el sacrilegi i la simonia.

2119. L'acció de *temptar Déu* consisteix a voler posar a prova, amb paraules
394 o accions, la seva bondat i la seva omnipotència. Així Satanàs volia obtenir de Jesús que es tirés daltabaix del temple i d'aquesta manera obligués Déu a actuar[1]. Jesús va oposar-li la paraula de Déu: «No temptaràs el Senyor, el teu Déu» (Dt 6,16). El desafiament que inclou aquesta acció de temptar Déu fereix el respecte i la confiança que hem de tenir envers el nostre Creador i Senyor.
2088 Suposa també que dubtem del seu amor, de la seva providència i del seu poder[2].

2120. El *sacrilegi* és profanar o tractar indignament els sagraments i les altres accions litúrgiques, així com les persones, les coses i els llocs consagrats a Déu. El sacrilegi és un pecat greu, sobretot quan es comet contra l'Eucaristia, puix que, en aquest sagrament, se'ns hi fa substancialment present el Cos
1374 mateix del Crist[3].

2121. La *simonia*[4] es defineix com la compra o la venda de realitats espirituals. A Simó el Mag, quan volia comprar el poder espiritual que veia en l'obra dels apòstols, Pere li va dir: «Que el teu diner se'n vagi amb tu a la perdició, per haver-te cregut que el do de Déu es pot adquirir amb diners» (Ac 8,20). Així s'avenia amb l'ensenyament de Jesús: «Gratuïtament ho heu rebut, doneu-
1578 ho gratuïtament» (Mt 10,8)[5]. És impossible d'apropiar-se dels béns espirituals i considerar-se'n amo o propietari, ja que tenen la font en Déu. Només gratuïtament els podem rebre d'ell.

1. Cf. Lc 4,9. 2. Cf. 1C 10,9; Ex 17,2-7; Sl 95,9. 3. Cf. CIC, can. 1367; 1376. 4. Cf. Ac 8,9-24.
5. Cf. ja Is 55,1.

2122. «Llevat de les ofrenes determinades per l'autoritat competent, el ministre no ha de demanar res per l'administració dels sagraments, vigilant sempre que els pobres no quedin privats de l'ajut dels sagraments per raó de llur pobresa»[1]. L'autoritat competent fixa aquestes «ofrenes» en virtut del principi segons el qual el poble cristià ha de contribuir al manteniment dels ministres de l'Església: «L'obrer prou es mereix el seu manteniment» (Mt 10,10)[2].

L'ateisme

2123. «Molts dels nostres contemporanis no copsen de cap manera o fins refusen explícitament aquesta unió íntima i vital amb Déu, talment que l'ateisme s'ha de considerar entre les més greus realitats d'aquest temps»[3]. *29*

2124. El nom d'ateisme s'aplica a fenòmens molt diversos. Una de les seves formes freqüents és el materialisme pràctic que limita les seves necessitats i ambicions a l'espai i al temps. L'humanisme ateu considera falsament que l'home «és fi de si mateix, únic artífex i demiürg de la seva pròpia història»[4]. Una altra forma de l'ateisme contemporani espera l'alliberament de l'home d'un alliberament econòmic i social, al qual «la religió, per la seva naturalesa, s'oposaria, ja que, orientant l'esperança humana vers una vida futura enganyosa, l'aparta de l'edificació de la ciutat terrenal»[5].

2125. En tant que rebutja o nega l'existència de Déu, l'ateisme és un pecat contra la virtut de la religió[6]. La imputabilitat d'aquesta falta pot ser molt dismi- *1535*
nuïda per raó de les intencions i de les circumstàncies. En la gènesi i la difusió de l'ateisme, «els creients hi poden tenir una bona participació, en tant que, per una negligent educació de la fe, o per una exposició fal·laç de la doctrina, o fins també pels defectes de la seva vida religiosa, moral i social, cal dir que més aviat velen que no pas revelen el rostre autèntic de Déu i de la religió»[7].

2126. Sovint l'ateisme es basa en una concepció falsa de l'autonomia huma- *396*
na, empesa fins a la negació de tota dependència respecte de Déu[8]. I, tanmateix, «el reconeixement de Déu no s'oposa de cap manera a la dignitat de l'home, ja que aquesta dignitat es fonamenta i es perfecciona en el mateix *154*
Déu»[9]. «L'Església sap perfectament que el seu missatge concorda amb els desigs més secrets del cor de l'home»[10].

L'agnosticisme

2127. L'agnosticisme presenta moltes formes. En certs casos, l'agnòstic no vol negar Déu; al contrari, postula l'existència d'un ésser transcendent que no podria revelar-se i del qual ningú no podria dir res. En d'altres casos, l'agnòs- *36*

1. CIC, can. 848. 2. Cf. Lc 10,7; 1C 9,5-18; 1Tm 5,17-18. 3. GS 19, § 1. 4. GS 20, § 1. 5. GS 20, § 2. 6. Cf. Rm 1,18. 7. GS 19, § 3. 8. Cf. GS 20, § 1. 9. GS 21, § 3. 10. GS 21, § 7.

tic no es pronuncia sobre l'existència de Déu; declara que és igualment impossible d'afirmar-la o de negar-la.

2128. De vegades, l'agnosticisme pot contenir una certa recerca de Déu, però també pot representar igualment un indiferentisme, una fugida davant la
1036 qüestió última de l'existència, i una peresa de la consciència moral. L'agnosticisme equival massa sovint a un ateisme pràctic.

1159-1162 IV. «NO ET FACIS CAP ESCULTURA...»

2129. El manament diví comporta la prohibició de tota representació de Déu per la mà de l'home. El Deuteronomi explica: «El dia que el Senyor us va parlar a l'Horeb, enmig del foc, no veiéreu cap imatge. No us pervertiu, doncs; no us feu cap escultura, ídol o imatge d'home o de dona» (Dt 4,15-16). Va ser Déu absolutament transcendent el qui va revelar-se a Israel. «Ell ho és tot»,
300 però, al mateix temps, «és superior a totes les seves obres» (Ecli 43,27-28). «És
2500 la font de totes les coses belles creades» (Sa 13,3).

2130. Però, des de l'Antic Testament, Déu ha ordenat o ha permès la institució d'imatges que poden conduir simbòlicament a la salvació per mitjà del Verb encarnat. Per exemple: la serp de bronze[1], l'arca de l'aliança i els querubins[2].

476 **2131.** Basant-se en el misteri del Verb encarnat, el setè Concili ecumènic (Nicea, any 787), va justificar contra els iconoclastes el culte de les imatges o icones: les del Crist, però també les de la Mare de Déu, dels àngels i de tots els sants. El Fill de Déu, encarnant-se, va inaugurar una nova «economia» de les imatges.

2132. El culte cristià de les imatges no és contrari al primer manament que prohibeix els ídols. En efecte, «l'honor que tributem a una imatge es refereix al model original»[3], i «el qui venera una imatge, venera la persona que representa»[4]. L'honor que donem a la sagrades imatges és una «veneració respectuosa», no una adoració, que només escau a Déu:

> El culte de la religió no s'adreça a les imatges per elles mateixes, com a realitats, sinó que les mira sota el seu aspecte propi d'imatges que ens porten al Déu encarnat. El moviment que es dirigeix a la imatge com a tal, no s'hi atura, ans arriba a la realitat representada per la imatge[5].

1. Cf. Nm 21, 4-9; Sv 16,5-14; Jn 3,14-15. 2. Cf. Ex 25,10-22; 1Re 6,23-28; 7,23-26. 3. St. Basili, Spir. 18, 45. 4. Cc. Nicea II: DS 601; cf. Cc. Trento: DS 1821-1825 5. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 2-2, 81, 3, ad 3.

EN RESUM

2133. *«Estimaràs el Senyor, el teu Déu, amb tot el teu cor, amb tota la teva ànima i amb totes les forces» (Dt 6,5).*

2134. *El primer manament crida l'home a creure en Déu, a esperar en ell i a estimar-lo sobre totes les coses.*

2135. *«Adoraràs el Senyor, el teu Déu» (Mt 4,10). Adorar Déu, pregar-li, oferir-li el culte que se li deu, complir les promeses i els vots que se li fan, són actes de la virtut de la religió que depenen de l'obediència al primer manament.*

2136. *El deure de donar a Déu un culte autèntic pertany a l'home individualment i socialment.*

2137. *L'home «ha de poder professar lliurement la religió en privat i en públic»[1].*

2138. *La superstició és una desviació del culte que devem al Déu veritable. Es manifesta en la idolatria, i també en les diverses formes d'endevinació i de màgia.*

2139. *L'acció de temptar Déu, amb paraules o actes, el sacrilegi i la simonia són pecats d'irreligió prohibits pel primer manament.*

2140. *En tant que rebutja o nega l'existència de Déu, l'ateisme és un pecat contra el primer manament.*

2141. *El culte de les sagrades imatges es basa en el misteri de l'Encarnació del Verb de Déu. No és contrari al primer manament.*

ARTICLE 2 **El segon manament**

No juris en nom del Senyor, el teu Déu, en fals (Ex 20,7; Dt 5,11).

Heu sentit que es va dir als antics: «No perjuraràs». (...) Doncs jo us dic que no jureu de cap manera (Mt 5,33-34).

I. EL NOM DEL SENYOR ÉS SANT *2807-2815*

2142. El segon manament *mana respectar el nom del Senyor*. Depèn, com el primer manament, de la virtut de la religió i regula més particularment l'ús de la paraula en les coses santes.

1. DH 15.

2143. Entre totes les paraules de la Revelació, n'hi ha una d'especial que és la
203 revelació del seu nom. Déu confia el seu nom als qui creuen en ell; se'ls revela en el seu misteri personal. El do del nom pertany a l'ordre de la confidència i de la intimitat. «El nom del Senyor és sant». Per això l'home no en pot abusar.
435 L'ha de guardar en la memòria amb un silenci d'adoració amorosa[1]. No l'ha de fer intervenir en la seva parla, si no és per beneir-lo, lloar-lo i glorificar-lo[2].

2144. La deferència envers el seu nom expressa la que és deguda al misteri de Déu mateix i a tota la realitat sagrada que el seu nom evoca. El *sentit del sagrat* depèn de la virtut de la religió:

> Els sentiments de temor i de respecte al sagrat, són sentiments cristians o no? Ningú no en pot dubtar raonablement. Són els sentiments que tindríem, i en grau intens, si tinguéssim la visió del Déu sobirà. Són els sentiments que tindríem si «realitzàvem» la seva presència. En la mesura que el creiem present, els hem de tenir. No tenir-los és no «verificar», no creure que és present[3].

2472 **2145.** El fidel ha de donar testimoni del nom de Senyor, confessant la seva fe sense cedir a la por[4]. L'acte de la predicació i l'acte de la catequesi han d'estar
427 penetrats d'adoració i de respecte envers el nom de nostre Senyor Jesucrist.

2146. El segon manament *prohibeix l'abús del nom de Déu*, és a dir, tot ús inconvenient del nom de Déu, de Jesucrist, de la Mare de Déu i dels sants:

2101 **2147.** Les *promeses* fetes a d'altres en nom de Déu empenyoren l'honor, la fidelitat, la veracitat i l'autoritat divines. Cal respectar-les en justícia. Ser-hi infidels és abusar del nom de Déu i, d'alguna manera, fer de Déu un mentider[5].

2148. La *blasfèmia* s'oposa directament al segon manament. Consisteix a dir contra Déu —interiorment o exteriorment— paraules d'odi, de retret, de desafiament, o a dir mal de Déu, a parlar-ne sense respecte i a abusar del nom de Déu. Sant Jaume reprova «els qui blasfemen el bell nom que ha estat invocat damunt d'ells» (Jm 2,7). La prohibició de la blasfèmia s'estén a les paraules contra l'Església del Crist, els sants i les coses sagrades. També és blasfematori recórrer al nom de Déu per cobrir pràctiques criminals, reduir pobles a l'esclavitud, torturar o matar. L'abús del nom de Déu per cometre un crim provoca el rebuig de la religió.

La blasfèmia és contrària al respecte degut a Déu i al seu sant nom. És d'ella
1756 mateixa un pecat greu[6].

1. Cf. Za 2,17. 2. Cf. Sl 29,2; 96,2; 113,1-2. 3. Newman, par. 5, 2. 4. Cf. Mt 10,32; 1Tm 6,12. 5. Cf. 1Jn 1,10. 6. Cf. CIC, can. 1369.

2149. Els *renecs*, que fan intervenir el nom de Déu sense intenció de blasfèmia, són una manca de respecte envers el Senyor. El segon manament també prohibeix l'*ús màgic* del nom diví.

> El nom de Déu és gran, quan es pronuncia amb el respecte degut a la seva grandesa i a la seva majestat. El nom de Déu és sant, quan es diu amb veneració i amb temor d'ofendre'l[1].

II. EL NOM DEL SENYOR PRONUNCIAT EN FALS

2150. El segon manament prohibeix *jurar en fals*. Jurar és posar Déu per testimoni d'allò que afirmem. És invocar la veracitat divina com a penyora de la seva pròpia veracitat. El jurament empenyora el nom del Senyor: «Reverencia el Senyor, el teu Déu, i dóna-li culte, i jura pel seu nom» (Dt 6,13).

2151. La reprovació del jurament fals és un deure envers Déu. Com a Creador i Senyor, Déu és la regla de tota veritat. La paraula humana o és conforme *215*
o és oposada a Déu, que és la mateixa Veritat. Quan és verídic i legítim, el jurament il·lumina la relació de la paraula humana amb la veritat de Déu. El jurament fals crida Déu a ser el testimoni d'una mentida.

2152. És *perjur* el qui, sota jurament, fa una promesa que no té intenció de *2476*
complir, o el qui, després d'haver promès sota jurament, no manté la paraula
donada. El perjuri és una gran manca de respecte contra el Senyor de tota *1756*
paraula. Obligar-se amb jurament a fer una obra dolenta és contrari a la santedat del nom diví.

2153. Jesús va exposar el segon manament en el Sermó de la Muntanya: «Heu sentit que es va dir als antics: «No perjuraràs, sinó que compliràs amb el Senyor els teus juraments». Doncs jo us dic que no jureu de cap manera (...). Que el vostre llenguatge sigui sí, quan és sí; no, quan és no. El que es diu de més, ve del Maligne» (Mt 5,33-34.37)[2]. Jesús ensenya que tot jurament suposa
una referència a Déu i que la presència de Déu i de la seva veritat ha de ser *2466*
honorada en tota paraula. La discreció del recurs a Déu en el llenguatge va unida amb l'atenció respectuosa a la seva presència, testimoniada o befada en cadascuna de les nostres afirmacions.

2154. Seguint l'ensenyament de sant Pau[3], la Tradició de l'Església ha entès que la paraula de Jesús no s'oposa al jurament que es fa per una causa greu i justa (per exemple, davant el tribunal). «El jurament, és a dir, la invocació del nom de Déu com a testimoni de la veritat, només pot prestar-se amb veritat, amb judici i amb justícia»[4].

1. St. Agustí, serm. Dom. 2, 45, 19. 2. Cf. Jm 5,12. 3. Cf. 2Co 1,23; Ga 1,20. 4. CIC, can. 1199, § 1.

2155. La santedat del nom diví exigeix que hom no hi recorri per qualsevol fotesa, i de no prestar jurament en circumstàncies susceptibles d'ésser interpretades com una aprovació al poder que l'exigeix injustament. Quan el jura-
1903 ment és imposat per autoritats civils il·legítimes, es pot refusar en consciència. És obligat de refusar-lo quan l'autoritat l'exigeix amb fins contraris a la dignitat de les persones o a la comunió de l'Església.

III. EL NOM CRISTIÀ

232 **2156.** El sagrament del Baptisme és donat «en nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant» (Mt 28,19). En el Baptisme, el nom del Senyor santifica l'home, i el cristià rep el seu nom dintre l'Església. Aquest nom pot ser d'un sant, és a
1267 dir, d'un deixeble que ha viscut una vida de fidelitat exemplar al seu Senyor. El patronatge del sant ofereix un model de caritat i assegura la seva intercessió. El «nom de Baptisme» també pot expressar un misteri cristià o una virtut cristiana. «Els pares, els padrins i el rector han de procurar que no sigui imposat un nom aliè al sentit cristià»[1].

2157. El cristià comença el dia, la pregària i les activitats amb el senyal de la
1235 creu, «en nom del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant. Amén». El batejat dedica la jornada a la glòria de Déu i demana la gràcia del Salvador que li permet d'obrar en l'Esperit Sant com a fill del Pare. El senyal de la Creu ens enforteix
1668 en les temptacions i en les dificultats.

2158. Déu crida cadascun pel seu nom[2]. El nom de tota persona és sagrat. El nom és la imatge de la persona. Reclama respecte, en senyal de la dignitat del qui el porta.

2159. El nom rebut és un nom d'eternitat. En el Regne, el caràcter misteriós i únic de cada persona marcada amb el nom de Déu resplendirà a plena llum. «Al qui surti vencedor li donaré (...) una pedreta blanca, i, escrit sobre la pedreta, un nom nou que ningú no sap, fora del qui el rep» (Ap 2,17). «Vaig veure encara l'Anyell que estava sobre la muntanya de Sió, i amb ell cent quaranta-quatre mil, que porten escrit al front el nom d'ell i el nom del seu Pare» (Ap 14,1).

EN RESUM

2160. *«Que n'és de gloriós, Senyor, sobirà nostre, el vostre nom arreu de la terra!» (Sl 8,2).*

2161. *El segon manament ens obliga a respectar el nom del Senyor. El nom del Senyor és sant.*

1. CIC, can. 855. 2. Cf. Is 43,1; Jn 10,3.

2162. *El segon manament prohibeix qualsevol ús inconvenient del nom de Déu. La blasfèmia consisteix a dir el nom de Déu, de Jesucrist, de la Mare de Déu i dels sants d'una manera injuriosa.*

2163. *Jurar en fals és posar Déu per testimoni d'una mentida. El perjuri és una falta greu contra el Senyor, sempre fidel a les seves promeses.*

2164. *«No jurar ni pel Creador ni per la criatura, si no és amb veritat, necessitat i reverència»*[1].

2165. *En el Baptisme, el cristià rep el seu nom dintre l'Església. Els pares, els padrins i el rector vetllaran perquè el nom imposat sigui cristià. El patronatge d'un sant ofereix un model de caritat i assegura la seva pregària.*

2166. *El cristià comença les seves pregàries i les seves activitats amb el senyal de la Creu «en nom del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant. Amén».*

2167. *Déu crida cada cadascú pel seu nom*[2].

ARTICLE 3 **El tercer manament**

Recorda't de santificar el dissabte. Treballa durant sis dies i ocupa't en les teves feines, però el dia setè és dia de repòs, dedica't al Senyor, el teu Déu. No t'ocupis en cap treball (Ex 20,8-10)[3].

El dissabte ha estat fet per a l'home, i no pas l'home per al dissabte. Per això el Fill de l'home és Senyor també del dissabte (Mc 2,27-28).

I. EL DIA DEL SÀBAT *346-348*

2168. El tercer manament del Decàleg recorda la santedat del dissabte: «El setè dia és un sàbat, un repòs absolut consagrat al Senyor» (Ex 31,15).

2169. Amb aquest motiu, l'Escriptura fa *memòria de la creació:* «Perquè el Senyor va fer en sis dies el cel, la terra, el mar i tot allò que es mou en aquests llocs, però reposà el dia setè. Per això el Senyor beneí el dissabte i el féu sagrat» (Ex 20,11). *2057*

2170. L'Escriptura revela també amb el dia del Senyor un *memorial de l'alliberament d'Israel* de l'esclavitud d'Egipte: «Recorda't que eres esclau al país d'Egipte i que el Senyor, el teu Déu, te'n va fer sortir amb mà forta i amb braç poderós. Per això el Senyor, el teu Déu, t'ordenà de celebrar el dissabte» (Dt 5,15).

1. St. Ignasi, ex. esp. 38. 2. Cf. Is 43,1. 3. Cf. Dt 5,12-15.

2171. Déu va confiar a Israel el dissabte perquè el guardés *com a signe d'aliança* irrompible[1]. El Senyor reservà santament el dissabte per a la lloança de Déu, de la seva obra de la creació i de les seves accions salvífiques a favor d'Israel.

2172. L'activitat de Déu és el model de l'activitat humana. Si Déu va «prendre
2184 alè» el setè dia (Ex 31,17), també l'home ha de «fer festa» i deixar que els altres, sobretot els pobres, «prenguin alè» (Ex 23,12). El dissabte fa parar els treballs diaris i permet un respir. És un dia de protesta contra les servituds del treball i el culte a la riquesa[2].

582 **2173.** L'Evangeli relata molts incidents en què Jesús és acusat de violar la llei del dissabte. Però Jesús mai no va profanar la santedat d'aquest dia[3]. Amb autoritat, en dóna la interpretació autèntica: «El dissabte ha estat fet per a l'home, i no pas l'home per al dissabte» (Mc 2,27). Amb compassió, el Crist s'autoritza de fer el bé en dissabte, més que no pas el mal, de salvar una vida, més que no pas de perdre-la (cf. Mc 3,4). El dissabte és el dia del Senyor de les misericòrdies i de l'honor de Déu[4]. «El Fill de l'home és Senyor també del dissabte» (Mc 2,28).

II. EL DIA DEL SENYOR

> Avui és el dia en què ha obrat el Senyor, alegrem-nos i celebrem-lo (Sl 118,24).

El dia de la Resurrecció: la nova creació

638 **2174.** Jesús va ressuscitar d'entre els morts «el primer dia de la setmana» (Mt 28,1; Mc 16,2; Lc 24,1; Jo 20,1). Com a «primer dia», el dia de la resurrecció del Crist recorda la primera creació. Com a «vuitè dia» que ve després del dissab-
349 te[5], significa la nova creació inaugurada amb la resurrecció del Crist. Per als cristians ha arribat a ser el primer de tots els dies, la primera de totes les festes, el dia del Senyor (*He kyriakè hèmera, dies dominica*), «el diumenge»:

> Ens reunim tots els «dies del sol», perquè és el primer dia [després del sàbat jueu, però també el primer dia], aquell en què Déu, traient la matèria de les tenebres va crear el món, i aquell mateix dia en què Jesucrist, el nostre Salvador va ressuscitar d'entre els morts[6].

El diumenge —acompliment del sàbat

1166 **2175.** El diumenge es distingeix expressament del dissabte i el succeeix cronològicament cada setmana. Entre els cristians, el substitueix pel que fa a la

1. Cf. Ex 31,16. 2. Cf. Ne 13,15-22; 2Pe 36,21. 3. Cf. Mc 1,21; Jn 9,16. 4. Cf. Mt 12,5; Jn 7,23. 5. Cf. Mc 16,1; Mt 28,1. 6. St. Justí, apol. 1, 67.

prescripció cerimonial. Amb la Pasqua del Crist, completa la veritat espiritual del sàbat jueu i anuncia el repòs etern de l'home en Déu. Car el culte de la llei preparava el misteri del Crist, i allò que s'hi practicava figurava realitats referents al Crist:[1]:

> Els qui vivien segons l'antic ordre de coses han vingut a la nova esperança, i ja no observen més el dissabte, sinó el dia del Senyor, en el qual la nostra vida és beneïda per ell i per la seva mort[2].

2176. La celebració del diumenge observa la prescripció moral naturalment inscrita al cor de l'home de «donar a Déu un culte exterior, visible i públic sota el signe de la seva benvolença universal envers els homes»[3]. El culte dominical acompleix el precepte moral de l'Antiga Aliança, i en continua el ritme i l'esperit quan celebra cada setmana el Creador i el Redemptor del seu poble.

L'Eucaristia dominical

2177. La celebració dominical del dia i de l'Eucaristia del Senyor és al cor de *1167*
la vida de l'Església. «El diumenge, en què se celebra el misteri pasqual, per tradició apostòlica, ha de ser observat en tota l'Església com a festa primordial de precepte»[4].

> «També han de ser observats els dies de Nadal de nostre Senyor Jesucrist, *2043*
> Epifania, Ascensió, santíssim Cos i Sang del Crist, santa Maria Mare de Déu i la seva Immaculada Concepció i Assumpció, sant Josep i sants apòstols Pere i Pau, i Tots Sants»[5].

2178. Aquesta pràctica de l'assemblea cristiana data del començament de *1343*
l'edat apostòlica[6]. La Carta als Hebreus recorda: «No abandoneu les vostres reunions, com és costum d'alguns, ans encoratgeu-vos mútuament» (He 10,25).

> La tradició guarda el record d'una exhortació sempre actual: «Venir aviat a l'Església, acostar-se al Senyor i confessar els pecats, penedir-se en la pregària (...). Assistir a la santa i divina litúrgia, acabar la pregària i no marxar de seguida abans del comiat (...). N'hem parlat sovint: Se us ha donat aquest dia perquè pregueu i reposeu. És el dia que el Senyor ha fet. Alegrem-nos-en i celebrem-lo»[7].

2179. «La *parròquia* és una determinada comunitat de fidels constituïda d'una manera estable en l'Església particular, la cura pastoral de la qual, sota *1567*
l'autoritat del bisbe diocesà, és encomanada a un rector, com el seu pastor

1. Cf. 1C 10,11. 2. St. Ignasi d'Antioquia, magn. 9, 1. 3. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 2-2, 122, 4. 4. CIC, can. 1246, § 1. 5. CIC, can. 1246, § 1. 6. Cf. Ac 2,42-46; 1C 11,17. 7. Autor anònim, serm. dom.

2691 propi»[1]. És el lloc on tots els fidels poden reunir-se per a la celebració dominical de l'Eucaristia. La parròquia inicia el poble cristià en l'expressió ordinària
2226 de la vida litúrgica, el congrega per a aquesta celebració; li ensenya la doctrina salvadora del Crist; practica la caritat del Senyor amb obres bones i fraternals:

> No pots pas pregar a casa teva com a l'Església, on són molts els reunits, on s'aixeca un clam a Déu com sortint d'un sol cor. Hi ha allí quelcom més, la unió dels esperits, la concòrdia de les ànimes, el llaç de la caritat, les pregàries dels sacerdots[2].

L'obligació del diumenge

2042 **2180.** El manament de l'Església determina i precisa la llei del Senyor: «El diumenge i els altres dies festius de precepte els fidels tenen l'obligació de
1389 participar a la missa»[3]. «Satisfà el precepte de participar a la missa el qui hi assisteix en qualsevol lloc que se celebri en un ritu catòlic, tant el dia de festa mateix com el vespre del dia anterior»[4].

2181. L'Eucaristia del diumenge fonamenta i confirma tota la pràctica cristiana. Per això els fidels tenen l'obligació de participar a l'Eucaristia els dies de precepte, excepte que n'estiguin excusats per una raó greu (per exemple, una malaltia, la cura dels nadons) o els n'hagi dispensat el pastor propi[5]. Els qui deliberadament no compleixen aquesta obligació cometen un pecat greu.

815 **2182.** La participació a la celebració comuna de l'Eucaristia dominical és un testimoniatge de pertinença i de fidelitat al Crist i a la seva Església. Amb això els fidels donen testimoni de la seva comunió en la fe i en la caritat. Testifiquen junts la santedat de Déu i la seva esperança de Salvació. Es conforten mútuament sota el guiatge de l'Esperit.

2183. «Si per manca de ministre sagrat o una altra causa greu resulta impossible la participació en la celebració eucarística, és molt recomanable que els fidels prenguin part en una litúrgia de la Paraula, a l'església parroquial o en un altre lloc sagrat, celebrada segons les prescripcions del bisbe diocesà, o dediquin un temps a l'oració personalment o en família, o, si és oportú, en grups de famílies»[6].

Dia de gràcia i de descans laboral

2172 **2184.** Així com Déu «acabà la seva obra el dia setè i, en aquest dia setè, reposà de tota l'obra que havia fet» (Gn 2,2), també la vida humana té el ritme del

1. CIC, can. 515, § 1. 2. St. Joan Crisòstom, incomprehens. 3, 6. 3. CIC, can. 1247. 4. CIC, can. 1248, § 1. 5. Cf. CIC, can. 1245. 6. CIC, can. 1248, § 2.

treball i el descans. La institució del Dia del Senyor contribueix a fer que tothom tingui un temps de repòs i de lleure suficient que permeti de cultivar la vida familiar, cultural, social i religiosa[1].

2185. Durant el diumenge i els altres dies de festa de precepte, els fidels s'abstindran de lliurar-se als treballs o a les activitats que impedeixen el culte *2428*
de Déu, l'alegria pròpia del dia del Senyor, la pràctica d'obres de misericòrdia i l'esbarjo convenient de l'esperit i del cos[2]. Les necessitats familiars o una gran utilitat social són excuses legítimes del precepte del descans dominical. Els fidels vetllaran perquè les excuses legítimes no introdueixin habituds perjudicials a la religió, a la vida de la família i a la salut.

> L'amor a la veritat cerca el sant repòs, la necessitat de l'amor acull el treball just[3].

2186. Que els cristians que disposen de lleure i de repòs es recordin dels seus germans que tenen les mateixes necessitats i els mateixos drets i no *2447*
poden descansar a causa de la pobresa i la misèria. La pietat cristiana ha consagrat tradicionalment el diumenge a les bones obres, als humils serveis dels malalts, dels impedits i dels vells. També els cristians santificaran el diumenge dedicant a les seves famílies i amistats el temps i les atencions que és difícil oferir-los els altres dies de la setmana. El diumenge és un temps de reflexió, de silenci, de cultura i de meditació que afavoreix el creixement de la vida interior i cristiana.

2187. La santificació dels diumenges i dies de festa demana un esforç comú. Cada cristià ha de mirar de no imposar sense necessitat a un altre, allò que li impediria de guardar el dia del Senyor. Quan els costums (esports, restaurants, etc.) i les obligacions *2289*
socials (serveis públics, etc.) imposen a alguns el treball dominical, cadascun té la responsabilitat de reservar-se un temps suficient de lleure. Els fidels vetllaran, amb temprança i caritat, per evitar els excessos i les violències originats, de vegades, per les diversions multitudinàries. Malgrat les pressions econòmiques, els poders públics vetllaran per assegurar als ciutadans un temps destinat al repòs i al culte diví. Els amos tenen una responsabilitat semblant amb referència als seus empleats.

2188. Dintre el respecte a la llibertat religiosa i al bé comú, els cristians tenen el deure de procurar que els diumenges i festes de guardar de l'Església *2105*
siguin reconeguts com a dies de festa legals. Han de donar a tothom un exemple públic de pregària, de respecte i d'alegria i defensar les seves tradicions com una contribució preciosa a la vida espiritual de la societat humana. Si la legislació del país o d'altres raons obliguen a treballar el diumenge, caldrà, almenys, que aquest dia sigui viscut com el dia del nostre alliberament que

1. Cf. GS 67, § 3. 2. Cf. CIC, can. 1247. 3. St. Agustí, civ. 19, 19.

ens fa participar a «l'aplec festiu», a «l'assemblea de les primícies inscrites al cel» (He 12,22-23).

EN RESUM

2189. *«Mira de santificar el dissabte» (Dt 5,12). «El setè dia és d'un repòs absolut consagrat al Senyor» (Ex 31,15).*

2190. *El dissabte, que representava l'acabament de la primera creació, és substituït pel diumenge, que recorda la creació nova, inaugurada amb la Resurrecció del Crist.*

2191. *L'Església celebra el dia de la resurrecció del Crist, el vuitè dia, anomenat ben justament el dia del Senyor o diumenge*[1].

2192. *«El diumenge (...) ha de ser observat en tota l'Església com a festa primordial de precepte»*[2]. *«El diumenge i els altres dies festius de precepte els fidels tenen l'obligació de participar a la missa»*[3].

2193. *El diumenge i els altres dies festius de precepte «els fidels s'han d'abstenir d'aquells treballs i activitats que impedeixen de retre culte a Déu, fruir de l'alegria pròpia del dia del Senyor o del degut descans de l'esperit i del cos»*[4].

2194. *La institució del diumenge contribueix a fer que tothom frueixi «del repòs i del lleure suficients per a cultivar la vida familiar, cultural, social i religiosa»*[5].

2195. *Cada cristià ha d'evitar d'imposar als altres, sense necessitat, allò que li impediria de guardar el dia del Senyor.*

CAPÍTOL SEGON

«Estimaras el teu proïsme com a tu mateix»

Jesús va dir als seus deixebles: «Estimeu-vos els uns als altres tal com jo us he estimat» (Jn 13,34).

2196. A la pregunta sobre quin és el primer dels manaments, Jesús respon: «El primer és: «Escolta Israel: el Senyor, Déu nostre, és l'únic Senyor; i estimaràs el Senyor, el teu Déu, amb tot el teu cor, amb tota la teva ànima, amb tot el teu esperit i amb tota la teva força». El segon és aquest: «Estimaràs el teu proïsme» com a tu mateix. Més gran que aquests no hi ha cap altre manament» (Mc 12,29-31).

1. Cf. SC 106. 2. CIC, can. 1246, § 1. 3. CIC, can. 1247. 4. CIC, can. 1247. 5. GS 67, § 3.

L'apòstol sant Pau ho recorda: «Qui estima el proïsme ha complert tota la llei. *2822*
Perquè allò de *no adulteraràs, no mataràs, no robaràs, no cobejaràs,* i qualsevol altre manament, tots es resumeixen en aquesta sentència: Estimaràs el teu proïsme com a tu mateix. La caritat mai no fa mal al proïsme. La caritat, doncs, conté la llei en tota la seva plenitud» (Rm 13,8-10).

ARTICLE 4 **El quart manament**

> Honra pare i mare, perquè tinguis llarga vida al país que el Senyor, el teu Déu, et donarà (Ex 20,12).
>
> Els era obedient (Lc 2,51).
>
> Jesús mateix, el Senyor, va recordar la força d'aquest «manament de Déu» (Mc 7,8-13). L'Apòstol ensenya: «Fills, obeïu els vostres pares en el Senyor; és just que ho feu així. *Honra el teu pare i la teva mare;* és el primer manament que comporta una promesa: *perquè tot et vagi bé i tinguis llarga vida a la terra»* (Ef 6,1-3)[1].

2197. El quart manament obre la segona taula. Indica l'ordre de la caritat. Déu ha volgut que, després d'ell, honréssim els nostres pares als quals devem la vida i que ens han transmès el coneixement de Déu. Tenim obligació d'honrar i respectar tots aquells a qui Déu ha donat la seva autoritat pel nostre bé. *1897*

2198. Aquest precepte s'expressa amb la forma positiva d'uns deures que cal complir. Anuncia els manaments següents que es refereixen a aspectes particulars de la vida, el matrimoni, els béns terrenals, la paraula. És un dels fonaments de la doctrina social de l'Església. *2419*

2199. El quart manament s'adreça expressament als fills en les seves relacions amb el pare i la mare, perquè aquesta és la relació més universal. Afecta igualment les relacions de parentiu amb els membres del grup familiar. Demana que es doni honor, afecte i reconeixença als avis i als avantpassats. També s'estén als deures dels alumnes amb els seus mestres, dels empleats amb els amos, dels subordinats amb els seus superiors, dels ciutadans amb la pàtria i d'aquells que l'administren o governen.

Aquest manament comporta i sobreentén els deures dels pares, dels tutors, dels mestres, dels superiors, dels magistrats, dels governants i de tots els qui exerceixen una autoritat sobre la comunitat o les persones.

2200. L'observança del quart manament comporta la seva recompensa: «Honra pare i mare, perquè tinguis llarga vida a la terra que el Senyor, el teu

1. Cf. Dt 5,16.

Déu, et donarà» (Ex 20,12; Dt 5,16). L'obediència a aquest manament compor-
2304 ta, juntament amb els fruits espirituals, els fruits temporals de pau i de prosperitat. Al contrari, la seva desobediència ocasiona grans mals a les comunitats i a les persones.

I. LA FAMÍLIA EN EL PLA DE DÉU

Naturalesa de la família

1625 **2201.** La comunitat conjugal s'estableix sobre el consentiment dels esposos. El matrimoni i la família s'ordenen al bé dels esposos i a la procreació i educació dels fills. L'amor dels esposos i la generació dels fills estableixen entre els membres d'una mateixa família relacions personals i responsabilitats primordials.

2202. Un home i una dona units en matrimoni formen, amb els seus fills,
1882 una família. Aquesta disposició és anterior a tot reconeixement per part de l'autoritat pública: s'imposa per ella mateixa. Es considera com la referència normal, en funció de la qual cal apreciar les diverses formes de parentiu.

369 **2203.** Creant l'home i la dona, Déu va instituir la família humana i la va dotar de la seva constitució fonamental. La formen persones iguals en dignitat. Pel bé comú dels seus membres i de la societat, la família implica una diversitat de responsabilitats, de drets i de deures.

1655-1658 La família cristiana

2204. «La família cristiana ve a ser una revelació i una realització específica
533 de la comunitat eclesial; raó per la qual (...) cal designar-la com una *església domèstica*»[1]. És una comunitat de fe, d'esperança i de caritat; té una importància singular dintre l'Església, tal com veiem en el Nou Testament[2].

2205. La família cristiana és una comunió de persones, reflecteix una imatge
1702 de la comunió del Pare i del Fill en l'Esperit Sant. La seva activitat procreativa i educativa és el reflex de l'obra creadora del Pare. És cridada a participar en la pregària i el sacrifici del Crist. L'oració diària i la lectura de la Paraula de Déu l'enforteix en la caritat. La família cristiana és evangelitzadora i missionera.

2206. Les relacions dintre la família inclouen una afinitat de sentiments, d'afeccions i d'interessos, que ve sobretot del respecte mutu de les persones. La família és una *comunitat privilegiada*, cridada a «una deliberació comuna dels esposos, a una col·laboració contínua dels pares en l'educació dels fills»[3].

1. FC 21; cf. LG 11. 2. Cf. Ef 5,21-6,4; Col 3,18-21; 1Pe 3,1-7. 3. GS 52, § 1.

II. LA FAMÍLIA I LA SOCIETAT

2207. La família és la *cèl·lula original de la vida social.* És la societat natural on l'home i la dona són cridats a donar-se ells mateixos en l'amor i el do de la *1880*
vida. L'autoritat, l'estabilitat i la vida de relacions dintre la família constitueixen el fonament de la llibertat, de la seguretat i de la fraternitat a l'interior de la *372*
societat. La família és la comunitat on, des de la infantesa, es poden aprendre els valors morals, començar a honrar Déu i a fer un bon ús de la llibertat. La *1603*
vida de família és la iniciació a la vida en la societat.

2208. La família ha de viure de manera que els seus membres aprenguin a preocupar-se i a tenir cura dels joves i dels vells, de les persones malaltes o disminuïdes i dels pobres. Moltes famílies no es troben en situació de prestar aquesta ajuda. Llavors pertoca a d'altres persones i famílies —i, subsidiàriament, a la societat— d'atendre aquestes necessitats: «La religió pura i incontaminada davant de Déu Pare consisteix en això: visitar orfes i vídues en la seva tribulació, guardar-se a si mateix incontaminat del món» (Jm 1,27).

2209. La família ha de rebre ajuda i defensa amb les mesures socials apropiades. Quan les famílies no poden dur a terme les seves funcions, els altres cossos socials tenen el deure d'ajudar-la i de sostenir la institució familiar. Segons el principi de subsidiarietat, les comunitats més vastes es guardaran *1883*
d'usurpar les facultats de la família o d'immiscir-se en la seva vida.

2210. La importància de la família per a la vida i el bé de la societat[1] comporta una responsabilitat particular d'aquesta en el sosteniment i la consolidació del matrimoni i la família. Cal «que els poders públics considerin com un deure sagrat ben seu de respectar, protegir i promoure la veritable naturalesa del matrimoni i de la família, de salvaguardar la moralitat pública i d'encoratjar la prosperitat domèstica»[2].

2211. La comunitat política té el deure d'honrar la família, d'assistir-la i assegurar-li, sobretot:

- la llibertat de fundar una llar, de tenir fills i d'educar-los segons les pròpies conviccions morals i religioses;
- la protecció de l'estabilitat del lligam conjugal i de la institució familiar;
- la llibertat de professar la fe, de transmetre-la i d'educar-hi els fills amb els mitjans i les institucions necessàries;
- el dret a la propietat privada, la llibertat d'iniciativa, d'obtenir un treball, un habitatge, el dret d'emigrar;

1. Cf. GS 47, § 1. 2. GS 52, § 2.

— segons les institucions del país, el dret a les atencions mèdiques, a l'assistència de les persones d'edat i als subsidis familiars;

— la protecció de la seguretat i de la salut, especialment davant perills com la droga, la pornografia, l'alcoholisme, etc.;

— la llibertat de formar associacions amb altres famílies i de ser així representades davant les autoritats civils[1].

2212. El quart manament *il·lumina les altres relacions dintre la societat.* En els germans i les germanes veiem els fills dels nostres pares; en els cosins, els descendents dels nostres avis; en els conciutadans, els fills de la nostra pàtria;
225 en els batejats, els fills de la nostra mare, l'Església; en tota persona humana, un fill o una filla d'Aquell que vol que li diguem «Pare nostre». Així, les relacions amb el proïsme es revelen d'ordre personal. El proïsme no és un «indi-
1931 vidu» de la col·lectivitat humana; és «algú» que, pels seus orígens coneguts, mereix una atenció i un respecte singulars.

2213. Les comunitats humanes estan *compostes de persones.* El seu bon governament no es limita a la garantia dels drets i al compliment dels deures, ni tampoc a la fidelitat en els contractes. Unes relacions justes entre empresaris i
1939 treballadors, governants i ciutadans, suposen la benevolència natural d'acord amb la dignitat de les persones humanes, deleroses de justícia i fraternitat.

III. DEURES DELS MEMBRES DE LA FAMÍLIA

Deures dels fills

2214. La paternitat divina és la font de la paternitat humana[2]; és el fonament de l'honor dels pares. El respecte dels fills, menors o adults, envers el pare i la
1858 mare[3] es nodreix de l'afecte natural nascut del lligam que els uneix. El reclama el precepte diví[4].

2215. El respecte envers els pares (*pietat filial*) és fet de la *gratitud* que hom els deu pel do de la vida i per l'amor i els treballs que han esmerçat en els fills que han portat al món, perquè poguessin créixer en edat, en saviesa i en gràcia. «Honora el teu pare amb tot el cor, i no t'oblidis dels dolors de la teva mare. Recorda't que per ells has nascut. Què els donaràs a canvi del que han fet per tu?» (Ecli 7,27-28).

532 **2216.** El respecte filial es manifesta amb la docilitat i l'*obediència* veritables: «Guarda, fill, el precepte del teu pare, no rebutgis la llei de la teva mare (...),

1. Cf. FC 46. 2. Cf. Ef 3,14. 3. Cf. Pr 1,8; Tb 4,3-4. 4. Cf. Ex 20,12.

Quan caminis que et facin de guia; quan jeguis, que vetllin per tu» (Pr 6,20-22). «Un fill savi es mostra dòcil al seu pare, però el descregut no escolta la reprensió» (Pr 13,1).

2217. El fill, mentre viu al domicili dels pares, ha d'obeir totes les disposicions que li donen motivades pel seu bé o pel de la família. «Fills, obeïu els pares en tot, que això és bo en el Senyor» Col 3,20)[1]. Els fills han d'obeir també totes les disposicions raonables dels seus educadors i de tots aquells a qui els seus pares els han encomanat. Però, si el fill està convençut en consciència que és moralment il·lícit de complir una ordre determinada, no l'ha d'obeir.

Quan es fan grans, els fills han de continuar respectant els pares. Atendran els seus desigs, sol·licitaran de bon grat els seus consells i n'acceptaran els amonestaments justificats. L'obediència als pares acaba quan els fills s'emancipen, però el respecte que els és degut no acaba mai. Aquest respecte té l'arrel en el temor de Déu, que és un dels dons de l'Esperit Sant. *1831*

2218. El quart manament recorda als fills, ja grans, les *responsabilitats que tenen amb els pares.* Tant com puguin, els han de prestar ajuda material i moral durant els anys de la vellesa i durant les èpoques de malaltia, solitud o angoixa. Jesús recorda aquest deure de gratitud[2].

> El Senyor glorifica el pare en els seus fills, i en ells confirma el dret de la mare. El qui honra el pare expia els pecats; el qui glorifica la mare és com qui aplega un tresor. El qui honra el pare el faran feliç els fills; els dies que pregui serà escoltat. El qui glorifica el pare tindrà llarga vida; obeeix el Senyor el qui complau la seva mare (Ecli 3,2-6).
>
> Fill meu, acull el teu pare a les seves velleses, no l'entristeixis durant la seva vida. Fins si el seu enteniment s'afebleix, sigues indulgent; no el menyspreïs, tu que et trobes en plenes forces (...). Aquell qui abandona el pare és un blasfem, i és maleït del Senyor, el qui irrita la seva mare (Ecli 3,12-13.16).

2219. El respecte filial afavoreix l'harmonia de tota la vida familiar, s'estén també a les *relacions entre germans i germanes.* El respecte als pares irradia a tot l'àmbit familiar. «La corona dels vells són els fills dels fills» (Pr 17,6). «Amb tota humilitat i mansuetud, amb paciència, suporteu-vos els uns als altres amb caritat»(Ef 4,2).

2220. Pel que fa als cristians, tenim un deure especial d'agraïment envers aquells de qui hem rebut el do de la fe, la gràcia del Baptisme i la vida dintre l'Església. Es pot tractar dels pares i d'altres membres de la família, dels avis, dels pastors, dels catequistes, d'altres mestres o amics. «Evoco el record de la fe tan sincera que tens, que primer van tenir la teva àvia Lois i la teva mare Eunica, i sé que també tens tu» (2Tm 1,5).

1. Cf. Ef 6,1. 2. Cf. Mc 7,10-12.

Deures dels pares

2221. La fecunditat de l'amor conjugal no es limita tan sols a la procreació dels fills, sinó que ha d'estendre's a l'educació moral i a la formació espiritual.
1653 «El *paper dels pares en l'educació* té tanta importància que és gairebé impossible substituir-lo»[1]. El dret i el deure de l'educació que tenen els pares són primordials i inalienables[2].

2222. Els pares han de mirar els seus fills com a *fills de Déu* i els han de respectar com a *persones humanes.* Els eduquen a complir la llei de Déu
494 mostrant-se ells mateixos obedients a la voluntat del Pare del cel.

2223. Els pares són els primers responsables de l'educació dels seus fills. Donen testimoni d'aquesta responsabilitat, en primer lloc, amb la *creació d'una llar*, on la tendresa, el perdó, el respecte, la fidelitat i el servei desinteressat
1804 són la regla. La llar és un lloc apropiat per a l'*educació de les virtuts.* Aquestes demanen l'aprenentatge de l'abnegació, d'un judici sa, del domini d'un mateix, condicions de tota llibertat veritable. Els pares ensenyaran als fills a subordinar «les dimensions físiques i instintives a aquelles que són interiors i espirituals»[3]. Els pares tenen la greu responsabilitat de donar bons exemples als fills. Si saben reconèixer davant d'ells els seus propis defectes, també els serà més fàcil de guiar-los i corregir-los:

> «El qui estima el seu fill li prodiga els assots, qui reprèn el seu fill hi trobarà satisfacció» (Ecli 30,1-2). «I vosaltres, els pares, no exaspereu els vostres fills, sinó eduqueu-los amb aquella manera de corregir i de reprendre que és pròpia del Senyor» (Ef 6,4).

2224. La llar és un medi natural per a la iniciació de l'ésser humà a la solida-
1939 ritat i a les responsabilitats comunitàries. Els pares ensenyaran els fills a guardar-se dels compromisos i les degradacions que amenacen les societats humanes.

2225. Per la gràcia del sagrament del matrimoni, els pares han rebut la responsabilitat i el privilegi d'*evangelitzar els seus fills.* Des de la primera edat els
1656 iniciaran als misteris de la fe, dels quals, davant els fills, ells són els «primers heralds»[4]. Des de ben petits els associaran a la vida de l'Església. Les maneres de viure familiars poden alimentar les disposicions afectives que durant tota la vida seran autèntics fonaments i puntals d'una fe viva.

2226. L'*educació a la fe* per part dels pares ha de començar en la primera infantesa. Ja es dóna quan els membres de la família s'ajuden a créixer en la fe pel testimoniatge d'una vida cristiana d'acord amb l'Evangeli. La catequesi familiar precedeix, acompanya i enriqueix les altres formes d'ensenyament de

1. GE 3. 2. Cf. FC 36. 3. CA 36. 4. LG 11; CIC, can. 1246, § 1.

la fe. Els pares tenen la missió d'ensenyar els fills a resar i a descobrir la seva vocació de fills de Déu[1]. La parròquia és la comunitat eucarística i el cor de la vida litúrgica de les famílies cristianes; és un lloc privilegiat de la catequesi dels infants i dels pares. *2179*

2227. Per la seva banda, els fills contribueixen al *creixement* dels seus pares *en la santedat.*[2]. Tots i cadascun es concediran generosament i sense cansar-se els perdons mutus exigits per les ofenses, les baralles, les injustícies i els abandons. L'afecte mutu ho suggereix. La caritat del Crist ho mana[3]. *2013*

2228. Durant la infantesa, el respecte i l'afecte dels pares es tradueix d'antuvi per la cura i l'atenció que consagren a l'educació dels fills, a *satisfer les seves necessitats físiques i espirituals.* Durant la creixença, el mateix respecte i la mateixa dedicació porten els pares a educar els fills en l'ús correcte de la raó i de la llibertat.

2229. Com a primers responsables de l'educació dels seus fills, els pares tenen el dret d'*escollir-los una escola* que correspongui a les seves conviccions. És un dret fonamental. Els pares, tant com els sigui possible, tenen el deure d'escollir aquelles escoles que els ajudaran en la seva tasca d'educadors cristians[4]. Els poders públics tenen el deure de garantir aquest dret dels pares i d'assegurar les condicions reals del seu exercici.

2230. Quan arriben a adults, els fills tenen el deure i el dret d'*escollir la professió i l'estat de vida.* Assumiran aquestes noves responsabilitats dins una relació amb els pares plena de confiança, i els demanaran i rebran de bon grat
els avisos i consells. Els pares miraran de no forçar els fills ni en l'elecció de *1625*
professió, ni en la de cònjuge. Aquest deure de reserva, no els prohibeix —ben al contrari— d'ajudar-los amb avisos assenyats, principalment amb referència a la fundació d'una llar.

2231. Alguns no es casen per tenir cura dels pares, o dels germans i germanes, per dedicar-se exclusivament a una professió o per altres motius honorables. Així poden contribuir considerablement al bé de la família humana.

IV. LA FAMÍLIA I EL REGNE

2232. Els llaços de família, per més que siguin importants, no són absoluts. Així com el fill va creixent vers la maduresa i l'autonomia humana i espiritual, també es va afirmant amb més claredat i força la seva vocació singular que ve
de Déu. Els pares respectaran aquesta crida i ajudaran la resposta dels seus *1618*

1. Cf. LG 11. 2. Cf. GS 48, § 4. 3. Cf. Mt 18,21-22; Lc 17,4. 4. Cf. GE 6.

fills a seguir-la. Cal tenir el convenciment que la primera vocació del cristià és *seguir Jesús*[1]: «Qui estima el pare o la mare més que a mi, no és digne de mi; qui estima el fill o la filla més que a mi, no és digne de mi» (Mt 10,37).

2233. Esdevenir deixeble de Jesús és acceptar la invitació de pertànyer a la
542 *família de Déu*, de viure en conformitat amb la seva manera de viure: «Aquell qui faci la voluntat del meu Pare del cel, aquest m'és germà i germana i mare» (Mt 12,49).

Els pares acolliran i respectaran amb alegria i acció de gràcies la crida del Senyor a un dels seus fills a seguir-lo en la virginitat per causa del Regne, en la vida consagrada o en el ministeri sacerdotal.

V. LES AUTORITATS EN LA SOCIETAT CIVIL

2234. El quart manament de Déu ens ordena també d'honrar els qui, pel
1897 nostre bé, han rebut de Déu una autoritat en la societat. Aquest manament determina els deures dels qui exerceixen l'autoritat i els d'aquells que són els seus beneficiats.

Deures de les autoritats civils

2235. Els qui exerceixen una autoritat l'han d'exercir com un servei. «El qui vulgui arribar a ser gran entre vosaltres, serà el vostre servent» (Mt 20,26).
1899 L'exercici d'una autoritat és moralment mesurat pel seu origen diví, per la seva naturalesa raonable i el seu objecte específic. Ningú no pot manar o instituir allò que és contrari a la dignitat de les persones i a la llei natural.

2236. L'exercici de l'autoritat ha de manifestar una justa jerarquia dels valors, a fi de facilitar l'exercici de la llibertat i de la responsabilitat de tots. Els supe-
2411 riors exerceixin la justícia distributiva amb saviesa, tenint en compte les necessitats i la contribució de cadascun amb vista a la concòrdia i a la pau. Vetllin perquè les regles i les disposicions que prenen no indueixin a la temptació d'oposar l'interès personal al de la comunitat[2].

2237. Els *poders polítics* tenen obligació de respectar els drets fonamentals
357 de la persona humana. Han de fer humanament possible la justícia dintre el respecte del dret de cadascú, principalment el de les famílies i dels desheretats.

Els drets polítics vinculats a la ciutadania poden ser concedits, i han de ser-ho, segons les exigències del bé comú. Els poders públics no els poden suspendre sense motiu legítim i proporcionat. L'exercici dels drets polítics està destinat al bé comú de la nació i de la comunitat humana.

1. Cf. Mt 16,25. 2. Cf. CA 25.

Deures dels ciutadans

2238. Els qui estan sotmesos a una autoritat miraran els seus superiors com a representants de Déu que els ha instituït ministres dels seus dons[1]: «Subjecteu-vos, a causa del Senyor, a tota institució humana. (...) Comporteu-vos com a lliures, però no fent de la llibertat com un vel per encobrir la dolenteria, sinó com a servents de Déu» (1Pe 2,13.16). La seva col·laboració lleial comporta el dret, i de vegades el deure, de fer retrets justos sobre tot allò que els sembli perjudicial per a la dignitat de les persones i el bé de la comunitat. *1900*

2239. El *deure dels ciutadans* és de contribuir amb els poders civils al bé de la societat amb esperit de veritat, de justícia, de solidaritat i de llibertat. L'amor i el servei a la *pàtria* deriven del deure de gratitud i de l'ordre de la caritat. La submissió a les autoritats legítimes i el servei del bé comú exigeixen dels ciutadans que compleixin la seva funció en la vida de la comunitat política. *1915* *2310*

2240. La submissió a l'autoritat i la corresponsabilitat del bé comú exigeixen moralment el pagament dels impostos, l'exercici del dret de vot i la defensa del país: *2265*

> Doneu a tothom el que li és degut: a qui l'impost, l'impost; a qui la contribució, la contribució; a qui el temor, el temor; a qui l'honor, l'honor (Rm 13,7).
>
> Els cristians tenen una pàtria, però hi viuen com estrangers. Com a ciutadans, tot ho tenen comú amb els altres, i tot ho suporten i sofreixen com a forasters (...). Acaten les lleis establertes, però llur conducta és superior a la llei (...). Aquest és el lloc on Déu els ha posat, i no els és lícit de fugir-ne[2].

L'Apòstol ens exhorta a pregar i a donar gràcies pels reis i per tots els qui exerceixen l'autoritat, «a fi que puguem menar una vida tranquil·la i pacífica, en tota pietat i honestedat» (1Tm 2,2). *1900*

2241. Les nacions més riques tenen l'obligació d'acollir, tant com els sigui possible, l'*estranger* que cerca la seguretat i els recursos vitals que no pot trobar en el seu país d'origen. Els poders públics vetllaran perquè es respecti el dret natural que posa l'hoste sota la protecció dels qui el reben.

Les autoritats polítiques, amb vista al bé comú, del qual tenen la responsabilitat, poden subordinar l'exercici del dret d'immigració a diverses condicions jurídiques, principalment en allò que fa referència al respecte dels deures dels emigrants amb el seu país d'adopció. L'immigrat té l'obligació de respectar amb reconeixença el patrimoni material i espiritual del país que l'ha acollit, d'obeir les seves lleis i de contribuir a les seves càrregues.

2242. El ciutadà té l'obligació en consciència de no complir les prescripcions de les autoritats civils quan són contràries a les exigències de l'ordre

1. Cf. Rm 13,1-2. 2. Carta a Diognet 5, 5.10; 6, 10.

1903 moral, als drets fonamentals de les persones o als ensenyaments de l'Evangeli. El *refús de l'obediència* a les autoritats civils, quan les seves exigències són
2313 contràries a les de la consciència recta, es justifica amb la distinció entre el servei a Déu i el servei a la comunitat política. «Doneu al Cèsar el que és del
450 Cèsar i a Déu el que és de Déu» (Mt 22,21). «S'ha d'obeir Déu abans que els homes» (Ac 5,29):

1901 Allà on l'autoritat pública, traspassant la seva competència, oprimeix els ciutadans, que aquests no es refusin a allò que objectivament demana el bé comú. Els és lícit, però, de defensar els drets d'ells i dels seus conciutadans contra l'abús d'aquesta autoritat, si no passen els límits marcats per la llei moral i evangèlica[1].

2243. La *resistència* a l'opressió del poder polític no recorrerà legítimament
2309 a les armes, mentre no es reuneixin les condicions següents: 1) en cas de violacions certes, greus i prolongades dels drets fonamentals; 2) després d'haver esgotat tots els altres recursos; 3) sense provocar desordres pitjors; 4) que hi hagi esperança fundada d'èxit; 5) si és impossible de preveure raonablement solucions millors.

La comunitat política i l'Església

1910 **2244.** Tota institució s'inspira, àdhuc implícitament, en una visió de l'home i del seu destí. D'on treu les seves referències de judici, la seva jerarquia de valors i la seva línia de conducta. La majoria de les societats han referit les
1881 seves institucions a una certa preeminència de l'home sobre les coses. Només la religió divinament revelada ha reconegut clarament en Déu, Creador i Redemptor, l'origen i el destí de l'home. L'Església invita els poders polítics a
2109 referir els seus judicis i les seves decisions a aquesta inspiració de la Veritat sobre Déu i sobre l'home:

> Les societats que ignoren aquesta inspiració o la refusen en nom de la seva independència enfront de Déu, són menades a cercar en elles mateixes o a manllevar a una ideologia les referències al seu fi, i no admeten que es defensi un criteri objectiu del bé i del mal; s'atribueixen sobre l'home i el seu destí un poder totalitari, declarat o encobert, com ensenya la història[2].

2245. L'Església que, per raó de la seva missió i de la seva competència, no
912 es confon de cap manera amb la comunitat política, és alhora el signe i la salvaguarda del caràcter transcendent de la persona humana. «L'Església respecta i promou la llibertat política i la responsabilitat dels ciutadans»[3].

2032 **2246.** És propi de la missió de l'Església «exposar el seu judici moral, àdhuc en coses que toquen l'ordre polític, quan ho exigeixin els drets fonamentals

1. GS 74, § 5. 2. Cf.CA 45; 46. 3. GS 76, § 3.

de la persona o la salvació de les ànimes, servint-se de tots i únicament d'a-
quells mitjans que són conformes a l'Evangeli i al bé comú, segons la diversitat 2420
de temps i de situacions»[1].

EN RESUM

2247. *«Honra el pare i la mare» (Dt 5,16; Mc 7,10).*

2248. *Segons el quart manament, Déu ha volgut que, després d'ell, honréssim els pares i aquells qui, pel nostre bé, ha investit d'autoritat.*

2249. *La comunitat conjugal és establerta sobre l'aliança i el consentiment dels esposos. El matrimoni i la família s'ordenen al bé dels cònjuges, a la procreació i a l'educació dels fills.*

2250. *«El benestar de la persona i de la societat humana i cristiana està estretament lligat amb una feliç situació de la comunitat conjugal i familiar»*[2].

2251. *Els fills deuen als pares respecte, agraïment, obediència justa i ajuda. El respecte filial afavoreix l'harmonia de tota la vida familiar.*

2252. *Els pares són els primers responsables de l'educació dels seus fills en la fe, la pregària i totes les virtuts. Tenen el deure de proveir tant com els sigui possible les necessitats físiques i espirituals dels seus fills.*

2253. *Els pares han de respectar i fomentar la vocació dels seus fills. Recordaran i ensenyaran que la primera crida del cristià és la de seguir Jesús.*

2254. *L'autoritat pública té l'obligació de respectar els drets fonamentals de la persona humana i les condicions d'exercici de la seva llibertat.*

2255. *El deure dels ciutadans és de treballar amb els poders civils en l'edificació de la societat amb esperit de veritat, de justícia, de solidaritat i de llibertat.*

2256. *El ciutadà té l'obligació en consciència de no complir les prescripcions de les autoritats civils quan els seus preceptes són contraris a les exigències de l'ordre moral. «S'ha d'obeir Déu abans que els homes» (Ac 5,29).*

2257. *Tota societat refereix els seus judicis i la seva conducta a una visió de l'home i del seu destí. Fora de la llum de l'Evangeli sobre Déu i sobre l'home, les societats es tornen fàcilment totalitàries.*

1. GS 76, § 6. 2. GS 47, § 1.

ARTICLE 5 **El cinquè manament**

No matis (Ex 20,13).

Heu sentit que es va dir als antics: «No mataràs; i el qui mati serà sotmès al tribunal». Doncs jo us dic que tot el qui s'enfadi contra el seu germà, serà sotmès al tribunal (Mt 5,21-22).

358 **2258.** «*La vida humana és sagrada*, perquè, des del seu origen, suposa l'acció creadora de Déu i sempre es manté en una relació especial amb el Creador, el seu únic fi. Només Déu és l'amo de la vida des del seu començament fins al seu terme: ningú en cap circumstància no pot reivindicar per a ell el dret de destruir directament un ésser humà innocent»[1].

I. EL RESPECTE DE LA VIDA HUMANA

El testimoni de la Història sagrada

401 **2259.** L'Escriptura, en la narració de l'assassinat d'Abel pel seu germà Caín[2], revela —des del començament de la història humana— la presència en l'home de la ira i l'enveja, conseqüències del pecat original. L'home s'ha tornat enemic del seu semblant. Déu declara la maldat d'aquest fratricidi: «Què has fet! El crit de la sang del teu germà em clama des de la terra. Ara, doncs, seràs maleït de la terra, que ha obert la boca per recollir de les teves mans la sang del teu germà» (Gn 4,10-11).

2260. L'aliança de Déu i de la humanitat està teixida de records del do diví de la vida humana i de la violència homicida de l'home:

Demanaré compte de la sang de cadascun de vosaltres (...). Qui vessi la sang de l'home, per l'home serà vessada la seva sang; ja que a imatge de Déu ha fet Déu l'home (Gn 9,5-6).

L'Antic Testament sempre va considerar la sang com un signe sagrat de la vida[3]. La necessitat d'aquest ensenyament és constant i de tots els temps.

2261. L'Escriptura precisa la prohibició del cinquè manament: «No faràs mo-
1756 rir l'innocent ni el just» (Ex 23,7). L'homicidi voluntari d'un innocent és greument contrari a la dignitat de l'ésser humà, a la regla d'or i a la santedat del Creador. La llei que el prohibeix és universalment vàlida: obliga tothom i
1956 cadascú, sempre i pertot arreu.

1. CDF, instr. «Donum vitae» intr. 5. 2. Cf. Gn 4,8-12. 3. Cf. Lv 17,14.

2262. En el Sermó de la Muntanya, el Senyor recorda el precepte: «No mataràs» (Mt 5,21), i hi afegeix la prohibició de la ira, de l'odi i de la venjança. Més encara, el Crist mana al seu deixeble que pari l'altra galta[1] i que estimi els *2844*
seus enemics[2]. Ell mateix no es va defensar i va dir a Pere que embeinés l'espasa[3].

La legítima defensa

2263. La defensa legítima de les persones i de les societats no és una excepció a la prohibició de matar l'innocent que constitueix l'homicidi voluntari. «L'acció de defensar-se pot comportar un doble efecte: l'un és la conservació *1737*
de la vida d'un mateix; l'altre, la mort de l'agressor. (...) Només un d'aquests efectes és volgut; l'altre no ho és»[4].

2196
2264. L'amor d'un mateix és un principi fonamental de la moralitat. Per això és legítim de fer respectar el dret d'un mateix a la vida. Qui defensa la seva vida no és culpable d'homicidi, encara que es vegi obligat a donar al seu agressor un cop mortal:

> Si per defensar-se un practica més violència de la que cal, l'acció no serà lícita. Però ho serà si rebutja la violència amb mesura (...). I no és necessari per a la salvació que un ometi aquest acte de protecció mesurada per evitar la mort de l'altre, ja que un té més obligació de vetllar per la seva pròpia vida que per la d'un altre[5].

2265. La legítima defensa pot ser no solament un dret, sinó també un deure *2240*
greu, quan un és responsable de la vida d'un altre, del bé comú de la família o de la societat. La defensa del bé comú exigeix col·locar l'agressor en la situació de no poder causar perjudici. Per aquest motiu, els qui tenen autoritat legítima tenen també el dret de rebutjar, fins i tot amb l'ús de les armes, els agressors de la societat civil confiada a la seva responsabilitat.

2266. A l'exigència de tutela del bé comú hi correspon l'esforç de l'Estat per contenir la difusió de comportaments lesius dels drets humans i de les normes fonamentals de la convivència civil. La autoritat pública legítima té el dret i el deure d'aplicar penes proporcionades a la gravetat del delicte.

La pena té com a primer efecte el de compensar el desordre introduït amb la falta. Quan aquesta pena és voluntàriament acceptada pel culpable, té valor d'expiació. A més, la pena té per efecte preservar l'ordre públic i la seguretat *2308*
de les persones. Finalment, la pena té un valor medicinal i, en tant que és possible, ha de contribuir a l'esmena del culpable[6].

1. Cf. Mt 5,22-39. 2. Cf. Mt 5,44. 3. Cf. Mt 26,52. 4. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 2-2, 64, 7. 5. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 2-2, 64, 7. 6. Cf. Lc 23,40-43.

2267. L'ensenyament tradicional de l'Església no exclou, suposada la plena verificació de la identitat i de la responsabilitat del culpable, el recurs a la pena de mort, quan aquesta és l'única via practicable per a defensar eficaçment de
2298 l'agressor injust la vida d'éssers humans. Si els mitjans que no comporten èl vessament de sang són suficients per a defensar les vides humanes contra l'agressor i protegir l'ordre públic i la seguretat de les persones, l'autoritat ha d'ate-
2306 nir-se a aquests mitjans, ja que són els que corresponen millor a les condicions concretes del bé comú i són més conformes a la dignitat de la persona humana. Avui, de fet, a conseqüència de les possibilitats de què disposa l'Estat per reprimir eficaçment el crim fent inofensiu aquell que l'ha comès, sense treure-li definitivament la possibilitat de redimir-se, els casos d'absoluta necessitat de supressió del reu «són ja molt rars, per no dir pràcticament inexistents»[1].

L'homicidi voluntari

2268. El cinquè manament prohibeix com a greument pecaminós l'*homici-*
1867 *di directe i voluntari*. L'assassí i els qui col·laboren voluntàriament a l'assassinat cometen un pecat que clama venjança al cel[2].

L'infanticidi[3], el fratricidi, el parricidi i l'assassinat del cònjuge són crims especialment greus per raó dels llaços naturals que trenquen. Les preocupacions d'eugenèsia o d'higiene pública no poden justificar cap homicidi, encara que el manessin els poders públics.

2269. El cinquè manament prohibeix tot allò que es fa amb la intenció de provocar *indirectament* la mort d'una persona. La llei moral prohibeix d'exposar algú, sense raó greu, a un risc mortal, així com de negar l'assistència a una persona en perill.

L'acceptació, per part de la societat humana, de situacions de fam o de penúria extrema, sense esforçar-se a posar-hi remei, és una injustícia escandalosa i una falta greu. Els traficants, les pràctiques usuràries i mercantils dels quals provoquen la fam i la mort dels seus germans en humanitat, es fan reus d'homicidi indirecte. I els és imputable[4].

2290 L'homicidi *involuntari* no és moralment imputable. Però hom no s'excusa de falta greu si, sense raons proporcionades, ha actuat de tal manera que ha causat la mort, fins i tot sense intenció de provocar-la.

L'avortament

2270. La vida humana s'ha de respectar i protegir d'una manera absoluta
1703 des del moment de la concepció. Des del primer moment de la seva existència l'ésser humà ha de ser reconegut en els seus drets de persona, i entre
357 aquests drets hi ha el dret inviolable de tot ésser innocent a la vida[5].

> Abans de formar-te al ventre de la mare, t'he conegut, i abans que sortissis del si, t'he posat a part (Jr 1,5)[6].

1. EV 56. 2. Cf. Gn 4,10. 3. Cf. GS 51, § 3. 4. Cf. Am 8,4-10. 5. Cf. CDF, instr. «Donum vitae», 1, 1. 6. Cf. Jb 10,8-12; Sl 22,10-11.

Res de meu no us passava per alt, quan jo m'anava fent secretament, com un brodat, aquí baix a la terra (Sl 139,15).

2271. Des del segle I, l'Església ha afirmat la malícia moral de tot avortament provocat. Aquest ensenyament no ha canviat; continua invariable. L'avortament directe, és a dir, volgut, com un fi o com un mitjà, és greument contrari a la llei moral:

No mataràs l'embrió mitjançant l'avortament, ni donaràs mort al nadó[1].

Déu, Senyor de la vida, ha confiat als homes l'altíssim càrrec de perpetuar la vida, càrrec a exercir d'una manera digna de l'home. Així, doncs, la vida ha de ser protegida amb la més gran sol·licitud d'ençà de la concepció: l'avortament i l'infanticidi són crims abominables[2].

2272. La col·laboració formal a un avortament és una falta greu. L'Església sanciona amb pena canònica d'excomunió aquest delicte contra la vida humana. «El qui procura un avortament, si aquest es produeix, incorre en excomunió *latae sententiae*[3], «de manera que hi incorre pel sol fet de cometre el delicte»[4], d'acord amb les condicions previstes pel Dret[5]. Amb això, l'Església no pretén restringir el camp de la misericòrdia, sinó que manifesta la gravetat *1463*
del crim comès, el dany irreparable causat a l'innocent donant-li la mort i el que es fa als seus pares i a tota la societat.

2273. El dret inalienable a la vida de tot individu humà innocent és un *element constitutiu de la societat civil i de la seva legislació*: *1930*

«La societat civil i l'autoritat pública hauran de reconèixer i respectar els drets inalienables de la persona. Els drets de l'home no depenen ni dels individus, ni dels pares, ni tampoc representen una concessió de la societat i de l'Estat. Pertanyen a la naturalesa humana i són inherents a la persona per raó de l'acte creador que li ha donat origen. Entre aquests drets fonamentals, cal esmentar el dret a la vida i a la integritat física de tot ésser humà des de la concepció fins a la mort»[6].

«Des del moment en què una llei positiva priva una categoria d'éssers humans de la protecció que la legislació civil li ha de donar, l'Estat nega la igualtat de tots davant la llei. Quan l'Estat no posa la seva força al servei dels drets de tots els ciutadans, i en particular dels més febles, els fonaments d'un estat de dret es troben amenaçats (...). Com a conseqüència del respecte i de la protecció que cal assegurar a l'infant des del moment de la seva concepció, la llei haurà de preveure sancions penals apropiades contra tota violació deliberada d'aquests drets»[7].

2274. Des del moment de la concepció, cal tractar l'embrió com una persona. Per això cal defensar-lo íntegrament, tenir-na cura i guarir-lo, tant com sigui possible, tal com es fa amb qualsevol ésser humà.

El *diagnòstic prenatal* és moralment lícit, «si respecta la vida i la integritat de l'embrió i del fetus humà, i si s'orienta a la seva salvaguarda o a la seva guarició individual (...).

1. Didaché 2, 2; cf. Bernabé, ep. 19, 5; Carta a Diognet 5,5; Tertul·lià, apol. 9. 2. GS 51, § 3. 3. CIC, can. 1398. 4. CIC, can. 1314. 5. Cf. CIC, can. 1323-1324. 6. CDF, Instr. «Donum vitae» 3. 7. CDF, Instr. «Donum vitae» 3.

S'oposa greument a la llei moral, quan preveu, en funció dels resultats, l'eventualitat de provocar un avortament. Un diagnòstic no pot ser l'equivalent d'una sentència de mort»[1].

2275. «Cal considerar lícites les intervencions en l'embrió humà, mentre li respectin la vida i la integritat i no suposin, per a ell, riscs desproporcionats, sinó que s'adrecin a la seva guarició, al millorament de les seves condicions de salut o a la seva supervivència individual»[2].

«És immoral de produir embrions humans destinats a l'explotació com a material biològic disponible»[3].

«Algunes temptatives d'*intervenció sobre el patrimoni cromosòmic o genètic* no són terapèutiques, sinó que tendeixen a la producció d'éssers humans seleccionats segons el sexe o d'altres qualitats preestablertes. Aquestes manipulacions són contràries a la dignitat personal de l'ésser humà, a la seva integritat i a la seva identitat», única, no reiterable[4].

L'eutanàsia

1503 **2276.** Aquells la vida dels quals és disminuïda o debilitada reclamen un respecte especial. Les persones malaltes o minusvàlides han de rebre ajuda per portar una vida tan normal com sigui possible.

2277. Qualssevol que siguin els motius o els mitjans, l'eutanàsia directa consisteix a posar fi a la vida de persones disminuïdes, malaltes o moribundes. És moralment inacceptable.

Una acció o omissió que, d'ella mateixa o per la intenció, produeix la mort a fi de suprimir el dolor, constitueix un assassinat greument contrari a la dignitat de la persona humana i al respecte al Déu vivent, el seu Creador. L'error de judici en què hom pot caure de bona fe no canvia la naturalesa d'aquesta acció homicida, sempre prohibida i rebutjable.

2278. La interrupció de procediments mèdics onerosos, perillosos, extraordinaris o desproporcionats amb els resultats que se n'esperen, pot ser legítima. És el refús de l'«acarnissament terapèutic». Amb això no es vol donar la mort; s'accepta el fet de no
1007 poder-la impedir. Les decisions les haurà de prendre el pacient, si es troba en situació i amb capacitat de fer-ho, o sinó, els qui la llei assenyala, bo i respectant sempre la voluntat raonable i els interessos legítims del pacient.

2279. Fins si la mort es considera imminent, la cura ordinària que cal tenir d'una persona malalta no es pot interrompre legítimament. L'ús d'analgèsics per alleujar els

1. CDF, Instr. «Donum vitae» 1, 2. 2. CDF, Instr. «Donum vitae» 1, 3. 3. CDF, Instr. «Donum vitae» 1, 5. 4. CDF, Instr. «Donum vitae» 1, 6.

sofriments del moribund, fins amb el risc d'avançar-li la mort, pot ser moralment conforme a la dignitat humana, si la mort no és volguda, ni com a fi ni com a mitjà, sinó solament prevista i tolerada com a inevitable. La cura pal·liativa del malalt pot constituir una forma privilegiada de la caritat desinteressada. Per aquest motiu cal encoratjar-la.

El suïcidi

2280. Cada persona és responsable de la seva pròpia vida davant Déu que la hi ha donada. Ell n'és el Senyor sobirà. Nosaltres l'hem de rebre amb reconei- *2258*
xença i l'hem de conservar pel seu honor i la salut de les ànimes. Som els administradors i no els propietaris de la vida que Déu ens ha confiat. No en podem disposar.

2281. El suïcidi contradiu la inclinació natural de l'ésser humà a conservar i a perpetuar la seva vida. És greument contrari a l'amor just que ens devem a nosaltres mateixos. Ofèn igualment l'amor al proïsme, ja que trenca injustament els llaços de solidaritat amb les societats familiar, nacional i humana, *2212*
amb les quals tenim obligacions. El suïcidi és contrari a l'amor al Déu vivent.

2282. Si es comet amb la intenció de servir d'exemple, principalment per als joves, el suïcidi pren encara la gravetat d'un escàndol. La col·laboració voluntària al suïcidi és contrària a la llei moral.

Pertorbacions psíquiques greus, l'angoixa o la por greu de la prova, del sofriment o de la tortura poden disminuir la responsabilitat del suïcida. *1735*

2283. No hem de desesperar de la salvació eterna de les persones que s'han donat la mort. Déu els pot procurar, pels camins que només ell sap, l'ocasió d'un penediment saludable. L'Església prega per les persones que han atemp- *1037*
tat contra la seva pròpia vida.

II. EL RESPECTE DE LA DIGNITAT DE LES PERSONES

El respecte a l'ànima dels altres: l'escàndol

2284. L'escàndol és l'actitud o el comportament que duu els altres a fer el mal. El qui escandalitza es fa temptador del seu proïsme. Atempta contra la *2847*
virtut i la rectitud; pot arrossegar el germà a la mort espiritual. L'escàndol és una falta greu si, amb l'acció o l'omissió, porta deliberadament els altres a pecar greument.

2285. L'escàndol té una gravetat particular en virtut de l'autoritat d'aquell *1903*
que el causa o de la feblesa dels qui el reben. Va inspirar a Jesucrist aquesta maledicció: «Si algú ha de fer caure un d'aquests petits que creuen en mi, més li valdria que li pengessin al coll una mola d'ase i l'enfonsessin al mig del mar»

(Mt 18,6)[1]. L'escàndol és greu quan el donen els qui, per naturalesa o per funció han d'ensenyar i educar els altres. Jesús n'acusa els escribes i els fariseus: els compara a llops disfressats d'anyell[2].

2286. L'escàndol pot ser provocat per la llei o per les institucions, per la moda o per l'opinió.

1887 Així es fan culpables d'escàndol els qui institueixen lleis o estructures socials que porten a la degradació dels costums i a la corrupció de la vida religiosa, o a «condicions socials que, voluntàriament o no, fan difícil i pràcticament impossible una conducta cristiana conforme als manaments»[3]. El mateix cal dir dels caps d'empresa que
2498 posen reglaments que inciten al frau, dels mestres que «exasperen» els petits[4] o dels qui manipulen l'opinió pública i la desvien dels valors morals.

2287. El qui empra els poders de què disposa en condicions que arrosseguen a fer el mal, es fa culpable d'escàndol i responsable del mal que, directament o indirectament, ha fomentat. «És inevitable que vinguin els escàndols; però ai d'aquell per causa del qual vénen!» (Lc 17,1).

El respecte a la salut

1503 **2288.** La vida i la salut física són béns preciosos confiats per Déu. Els hem d'atendre raonablement, bo i tenint en compte les necessitats dels altres i el bé comú.

1509 L'*atenció a la salut* dels ciutadans demana l'ajuda de la societat per obtenir les condicions d'existència que permetin de créixer i d'assolir la maduresa: aliment i vestit, habitatge, cura de la salut, ensenyament bàsic, treball, assistència social.

364 **2289.** Si la moral reclama el respecte a la vida corporal, no en fa, tanmateix, un valor absolut. Es rebel·la contra una concepció neopagana que tendeix a promoure el *culte del cos*, a sacrificar-li-ho tot, a idolatrar la perfecció física i
2113 l'èxit esportiu. Per la tria selectiva que fa entre els forts i els febles, aquesta concepció pot conduir a la perversió de les relacions humanes.

1809 **2290.** La virtut de la temprança disposa a *evitar tota mena d'excessos*, l'abús del menjar, de l'alcohol, del tabac i dels medicaments. Els qui en estat d'embriaguesa, o per gust immoderat de la velocitat, posen en perill la seguretat dels altres i la seva pròpia a les carreteres, al mar o a l'aire, es fan greument culpables.

2291. L'*ús de la droga* és causa de grans malvestats a la salut i a la vida humana. Fora d'indicacions estrictament terapèutiques, és una falta greu. La

1. Cf. 1C 8,10-13. 2. Cf. Mt 7,15. 3. Pius XII, discurs de l'1 de juny de 1941. 4. Cf. Ef 6,4; Col 3,21.

producció clandestina i el tràfic de drogues són pràctiques escandaloses; són una col·laboració directa, ja que inciten a pràctiques greument contràries a la llei moral.

El respecte a la persona i la investigació científica

2292. Els experiments científics, mèdics o psicològics sobre persones o grups humans poden contribuir a la guarició de malalts i al progrés de la salut pública.

2293. La investigació científica de base i la investigació aplicada constitueixen una *159*
expressió significativa de la senyoria de l'home sobre la creació. La ciència i la tècnica són recursos preciosos quan es posen al servei de l'home i promouen el desenvolupament integral o benèfic de tots; però per si soles no poden indicar el sentit de l'existència i del progrés humà. La ciència i la tècnica s'ordenen a l'home, al qual
deuen l'origen i el creixement; troben, doncs, en la persona i en els seus valors morals *1703*
la indicació de la seva finalitat i la consciència dels seus límits.

2294. És il·lusori de reivindicar la neutralitat moral de la investigació científica i de les seves aplicacions. D'altra banda, els criteris d'orientació no poden deduir-se ni de la simple eficàcia tècnica, ni de la utilitat que en pot derivar en benefici d'uns i en detriment d'altres, ni, cosa pitjor, de les ideologies dominants. La ciència i la tècnica demanen, per la seva significació intrínseca, el respecte incondicional dels criteris fonamen-
tals de la moralitat; han d'estar al servei de la persona humana, dels seus drets *2375*
inalienables, del seu bé veritable i integral, segons el projecte i la voluntat de Déu.

2295. Les investigacions o els experiments sobre l'ésser humà no poden
legitimar uns actes d'ells mateixos contraris a la dignitat de les persones i a la *1753*
llei moral. El consentiment eventual dels subjectes no justifica aquests actes. Els experiments sobre l'ésser humà no són moralment legítims si fan córrer riscs desproporcionats o evitables a la vida o a la integritat física i psíquica del subjecte. L'experimentació sobre els éssers humans no és conforme a la dignitat de la persona si, a més, es realitza sense el consentiment il·lustrat del subjecte o dels seus representants legals.

2296. La *trasplantació d'òrgans* és conforme a la llei moral si els danys i els riscs
físics i psíquics que sofreix el donant són proporcionals al bé que es busca per al *2301*
destinatari. La donació d'òrgans després de la mort és un acte noble i meritori, que ha de ser encoratjat com una manifestació de solidaritat generosa. És moralment inadmissible si el donant o els seus legítims representants no hi han donat explícit consentiment. A més, no es pot admetre moralment la mutilació que deixa invàlid, o provocar directament la mort, encara que es faci per retardar la mort d'altres persones.

El respecte a la integritat corporal

2297. Els *segrestaments* i la *presa d'ostatges* fan regnar el terror i, amb l'amenaça, exerceixen intolerables pressions sobre les víctimes. Són moralment

il·legítims. El *terrorisme* amenaça, fereix i mata sense discriminació; és greument contrari a la justícia i a la caritat. La *tortura* que empra la violència física o moral per arrancar confessions, per castigar culpables, espantar els oponents o satisfer l'odi és contrari al respecte de la persona i de la dignitat humana. Fora d'indicacions mèdiques estrictament terapèutiques, l'*amputació,* la *mutilació* o l'*esterilització* directament voluntàries de persones innocents són contràries a la llei moral[1].

2298. En temps passat, els governs legítims empraven ordinàriament pràctiques cruels per mantenir la llei i l'ordre, sovint sense protesta dels pastors de l'Església, que aplicaven també, en els seus propis tribunals, les prescripcions del dret romà sobre la tortura. Al costat d'aquests fets lamentables, l'Església sempre ha ensenyat el deure de
2267 la clemència i la misericòrdia; ha prohibit als clergues el vessament de sang. En temps recents, s'ha fet evident que aquestes pràctiques cruels no eren ni necessàries a l'ordre públic, ni conformes als drets legítims de la persona humana. Al contrari, aquestes pràctiques condueixen a les pitjors degradacions. Cal treballar per abolir-les. Cal pregar per les víctimes i pels seus botxins.

El respecte als morts

2299. Cal tenir cura dels moribunds per ajudar-los a viure els seus darrers moments amb dignitat i en pau. Els ajudarà la pregària dels qui són al seu costat. Aquests procuraran que els malalts rebin en temps oportú els sagra-
1525 ments que preparen la trobada amb el Déu viu.

1681-1690 **2300.** Els cossos dels difunts han de tractar-se amb respecte i caritat, en la fe i l'esperança de la resurrecció. Enterrar els morts és una obra de misericòrdia corporal[2]; honora els fills de Déu, temples de l'Esperit Sant.

2301. L'autòpsia dels cadàvers es pot admetre moralment per motius d'enquesta legal o d'investigació científica. La donació gratuïta d'òrgans després de la mort és legítima i pot ser meritòria.

L'Església permet la incineració, excepte que manifesti una negació de la resurrecció dels cossos[3].

III. LA SALVAGUARDA DE LA PAU

La pau

2302. Recordant el precepte: «No mataràs» (Mt 5,21), nostre Senyor dema-
1765 na la pau del cor i denuncia la immoralitat de la ira homicida i de l'odi:

La *ira* és un desig de venjança. «Desitjar la venjança pel mal d'aquell que cal castigar és il·lícit»; però és lloable imposar una reparació «per la correcció

1. Cf. DS 3722. 2. Cf. Tb 1,16-18. 3. Cf. CIC, can. 1176, § 3.

dels vicis i el manteniment de la justícia»[1]. Si la ira va fins al desig deliberat de matar el proïsme o de ferir-lo greument, és pecat mortal contra la caritat. El Senyor diu: «El qui s'enfadi contra el seu germà, serà sotmès al tribunal» (Mt 5,22).

2303. L'*odi* voluntari és contrari a la caritat. L'odi al proïsme és un pecat quan l'home li vol mal deliberadament. L'odi al proïsme és pecat greu quan, *2094*
amb deliberació, hom li desitja un dany greu. «Doncs jo us dic: Estimeu els vostres enemics i pregueu pels qui us persegueixen; perquè sigueu fills del vostre Pare del cel...» (Mt 5,44-45). *1933*

2304. El respecte i el creixement de la vida humana demanen la *pau*. La pau *1909*
no és solament absència de guerra i no es limita a assegurar l'equilibri entre forces adverses. No es pot tenir pau a la terra sense la salvaguarda dels béns de les persones, la lliure comunicació entre els éssers humans, el respecte de la
dignitat de les persones i dels pobles i la pràctica assídua de la fraternitat. La *1807*
pau és la «tranquil·litat de l'ordre»[2]. És obra de la justícia[3] i efecte de la caritat[4].

2305. La pau de la terra és imatge i fruit de la *pau del Crist*, el «Príncep de la
pau» messiànica (Is 9,5). Per la sang de la seva creu, el Crist «ha matat en ell *1468*
l'enemistat» (Ef 2,16)[5]. Ha reconciliat els homes amb Déu i ha fet de la seva Església el sagrament de la unitat del llinatge humà i de la seva unió amb Déu. «Ell és la nostra pau» (Ef 2,14). Declara «benaurats els pacificadors» (Mt 5,9).

2306. Els qui renuncien a l'acció violenta i sangonent, i per la salvaguarda *2267*
dels drets de l'home recorren als mitjans de defensa que són a l'abast dels més febles, donen testimoni de la caritat evangèlica, mentre això es faci sense perjudicar els drets i les obligacions dels altres homes i de les societats. Testimonien legítimament la gravetat dels riscs físics i morals del recurs a la violència amb les seves ruïnes i morts[6].

Evitar la guerra

2307. El cinquè manament prohibeix la destrucció voluntària de la vida humana. A causa dels mals i de les injustícies que la guerra comporta, l'Església exhorta amb insistència a pregar i a actuar perquè la Bondat divina ens alliberi de l'antiga servitud de la guerra[7].

2308. Cada ciutadà i cada governant ha de treballar per evitar les guerres.

Però «mentre hi hagi un perill de guerra i no hi hagi una autoritat internacio-
nal competent i dotada dels poders necessaris, hom no podrà denegar tampoc *2266*
als governs el dret legítim de defensa»[8].

1. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 2-2, 158, 1, ad 3. 2. St. Agustí, civ. 19, 13. 3. Cf. Is 32,17. 4. Cf. GS 78, § 1-2. 5. Cf. Col 1,20-22. 6. Cf. GS 78, § 5. 7. Cf. GS 81, § 4. 8. GS 79, § 4.

2309. Cal considerar amb rigor les condicions estrictes d'una *legítima defen-*
2243 *sa mitjançant la força militar.* La gravetat d'una tal decisió la sotmet a unes decisions estrictes de legitimitat moral. Cal a la vegada:

— que el dany infligit per l'agressor a la nació o a la comunitat de les nacions sigui durable, greu i cert;

— que tots els altres mitjans adoptats per posar-hi fi hagin resultat impracticables o ineficaços;

— que es donin totes les condicions serioses d'èxit;

— que l'ús de les armes no ocasioni mals i desordres més greus que el dany que es vol eliminar. La potència dels mitjans moderns de destrucció pesa terriblement en l'apreciació d'aquesta condició.

Aquests són els elements tradicionals en la doctrina anomenada de la «guerra justa».

L'apreciació d'aquestes condicions de legitimitat moral pertany al judici pru-
1897 dencial dels qui tenen la càrrega del bé comú.

2310. Els poders públics tenen en aquest cas el dret i el deure d'imposar als ciutadans les *obligacions necessàries per a la defensa nacional.*

2239 Els qui es dediquen al servei de la pàtria en la vida militar són servidors de la
1909 seguretat i de la llibertat dels pobles. Si exerceixen correctament aquesta comesa, concorren veritablement al bé comú de la nació i al manteniment de la pau[1].

2311. Els poders públics tindran en compte amb equitat els casos dels qui,
1782, 1790 per motius de consciència, refusen l'ús de les armes, tot i restar obligats a servir d'una altra manera la comunitat humana[2].

2312. L'Església i la raó humana declaren la validesa permanent de la *llei moral durant els conflictes armats.* «El fet d'haver esclatat ja dissortadament una guerra no vol dir que tot sigui lícit entre les parts bel·ligerants»[3].

2313. Cal respectar i tractar amb humanitat els no-combatents, els soldats ferits i els presoners.

Les accions deliberadament contràries al dret de gents i als seus principis universals, així com les ordres que manen executar-les, són veritables crims. Una obediència cega no excusa els qui s'hi sotmeten. Cal condemnar com un
2242 pecat mortal l'extermini d'un poble, d'una nació o d'una minoria ètnica. Hi ha obligació moral de negar-se a complir les ordres que manen un genocidi.

2314. «Tota acció bèl·lica que tendeix a destruir indistintament ciutats senceres o grans regions amb els seus habitants és un crim contra Déu i contra el

1. Cf. GS 79, § 5. 2. Cf. GS 79, § 3. 3. GS 79, § 4.

mateix home, un crim que hom ha de condemnar amb fermesa i sense cap vacil·lació»[1]. Un risc de la guerra moderna és de donar ocasió de cometre aquests crims als detentors d'armes científiques, sobretot atòmiques, biològiques o químiques.

2315 L'*acumulació d'armament* es presenta per a molts com una manera paradoxal de dissuadir de la guerra els eventuals adversaris. Hi veuen el mitjà més eficaç per assegurar la pau entre les nacions. Aquest procediment de dissuasió ofereix reserves morals severes. La *cursa d'armaments* no assegura la pau. Lluny d'eliminar les causes de la guerra, corre el risc d'agreujar-les. Les despeses de riqueses fabuloses en la preparació d'armes cada dia noves impedeix de portar ajuda als pobles necessitats[2]; posa traves al desenvolupament dels pobles. El *superarmament* multiplica els motius de conflicte i augmenta el risc del contagi.

2316. *La producció i el comerç de les armes* toquen el bé comú de les nacions i de la comunitat internacional. Per això les autoritats públiques tenen el *1906*
dret i el deure de reglamentar-los. La recerca d'interessos privats o col·lectius a curt termini no pot legitimar unes empreses que atien la violència i els conflictes entre les nacions i comprometen l'ordre jurídic internacional.

2317. Les injustícies, les desigualtats excessives d'ordre econòmic o social, *1938*
l'enveja, la desconfiança i l'orgull causen estralls entre els homes i les nacions, *2538*
amenacen constantment la pau i provoquen les guerres. Tot el que es fa per
vèncer aquests desordres contribueix a edificar la pau i a evitar la guerra: *1941*

> En la mesura que els homes són pecadors, el perill de guerra amenaça, i així serà fins al retorn del Crist. Però en la mesura que, units en l'amor, els homes superen el pecat, superen també la violència fins al compliment d'aquella profecia: «Amb les seves espases faran relles, i falçs amb les seves llances. Les nacions no alçaran l'espasa l'una contra l'altra, ni aprendran més a fer la guerra» (Is 2,4)[3].

EN RESUM

2318. *«De la mà del Senyor és l'ànima de tot ésser vivent i l'esperit de tota carn és el seu do» (Jb 12,10).*

2319. *Tota vida humana, des del moment de la concepció fins a la mort, és sagrada, perquè Déu, vivent i sant, ha volgut la persona humana per ella mateixa, segons la seva imatge i semblança.*

2320. *L'homicidi és greument contrari a la dignitat de la persona i a la santedat del Creador.*

1. GS 80, § 4. 2. Cf. PP 53. 3. GS 78, § 6.

2321. *La prohibició de matar no abroga el dret de posar fora de l'estat de causar dany un agressor injust. La legítima defensa és un deure greu per al qui és responsable de la vida d'altri o del bé comú.*

2322. *Des del moment de la concepció, l'infant té dret a la vida. L'avortament directe, és a dir, volgut com un fi o com un mitjà, és una «ignomínia»[1] greument contrària a la llei moral. L'Església sanciona amb una pena canònica d'excomunió aquest delicte contra la vida humana.*

2323. *Perquè ha d'ésser tractat com a persona des de la seva concepció, l'embrió ha de ser defensat en la seva integritat, curat i guarit com tot altre ésser humà.*

2324. *L'eutanàsia voluntària, qualssevol que en siguin les formes i els motius, constitueix un assassinat. És greument contrària a la dignitat de la persona humana i al respecte al Déu vivent, el seu Creador.*

2325. *El suïcidi és greument contrari a la justícia, a l'esperança i a la caritat. El prohibeix el cinquè manament.*

2326. *L'escàndol és una falta greu quan, per acció o per omissió, impulsa deliberadament un altre a pecar greument.*

2327. *A causa dels mals i de les injustícies que la guerra provoca, cal fer tot el que és —raonablement possible per evitar-la. L'Església prega: «De la pesta, de la fam i de la guerra, deslliureu-nos, Senyor».*

2328. *L'Església i la raó humana declaren la validesa permanent de la llei moral durant els conflictes armats. Les pràctiques deliberadament contràries al dret de gents i als seus principis universals són crims.*

2329. *«La carrera d'armaments és una plaga gravíssima per a la humanitat i perjudica el pobre d'una manera intolerable»[2].*

2330. *«Benaurats els pacificadors, perquè seran anomenats fills de Déu» (Mt 5,9).*

ARTICLE 6 **El sisè manament**

No cometis adulteri (Ex 20,14; Dt 5,17).

Heu sentit que es va dir: «No cometràs adulteri». Doncs jo us dic que qualsevol que mira un dona per desitjar-la, ja ha comès adulteri amb ella en el seu cor (Mt 5,27-28).

1. GS 27, § 3. 2. GS 81, § 3.

I. «CREÀ L'HOME I LA DONA» *369-373*

2331. «Déu és amor i viu en si mateix un misteri de comunió personal d'amor. Creant-la a imatge seva (...) Déu inscriu en la humanitat de l'home i de la *1604* dona la *vocació* i, per consegüent, la capacitat i la responsabilitat de l'*amor* i de la comunió»[1].

«Déu creà l'home a la seva imatge (...). Creà l'home i la dona» (Gn 1,27). «Creixeu i multipliqueu-vos» (Gn 1,28). «El dia que Déu va crear Adam, el va fer semblant a Déu. Els va crear home i dona. Els va beneir i els posà el nom d'Adam, que vol dir «Home», el dia que foren creats» (Gn 5,1-2).

2332. La *sexualitat* afecta tots els aspectes de la persona humana, en la unitat del seu cos i de la seva ànima. Es refereix particularment a l'afectivitat, a la *362* capacitat d'estimar i de procrear, i, d'una manera més general, a l'aptitud per a establir vincles de comunió amb altri.

2333. Pertoca a cada home i a cada dona de reconèixer i d'acceptar la seva *identitat* sexual. La *diferència* i la *complementaritat* físiques, morals i espirituals s'orienten al bé del matrimoni i a l'expansió de la vida familiar. L'harmo- *1603* nia de la parella i de la societat depèn, en part, de la manera com es viuen entre els dos sexes la complementaritat, la necessitat i l'ajuda mútues.

2334. «Creant l'ésser home i dona, Déu dóna la dignitat personal de la mateixa manera a l'home i a la dona»[2]. «L'home és una persona i això val tant per *357* a l'home com per a la dona, car ambdós foren creats a imatge i semblança d'un Déu personal»[3].

2335. Cadascun dels dos sexes, amb una dignitat igual, bé que d'una manera diferent, és imatge del poder i la tendresa de Déu. La *unió de l'home i la dona* en el matrimoni és una manera d'imitar, en la carn, la generositat i la fecundi- *2205* tat del Creador: «L'home deixarà el pare i la mare i s'ajuntarà a la seva dona, i seran una sola carn» (Gn 2,24). D'aquesta unió procedeixen totes les generacions humanes[4].

2336. Jesús va venir a restaurar la creació en la puresa dels seus orígens. En *1614* el Sermó de la Muntanya interpreta d'una manera rigorosa el designi de Déu: «Heu sentit que es va dir: «No cometràs adulteri». Doncs jo us dic que qualsevol que mira una dona per desitjar-la, ja ha comès adulteri amb ella en el seu cor» (Mt 5,27-28). L'home no ha de separar el que Déu va unir[5].

La Tradició de l'Església ha entès el sisè manament com englobant tot el conjunt de la sexualitat humana.

1. FC 11. 2. FC 22; cf. GS 49, § 2. 3. MD 6. 4. Cf. Gn 4,1-2.25-26; 5,1. 5. Cf. Mt 19,6.

II. LA VOCACIÓ A LA CASTEDAT

2520 **2337.** La castedat significa la integració reeixida de la sexualitat en la persona i, per aquí, la unitat interior de l'home en el seu ésser corporal i espiritual.
2349 La sexualitat, amb la qual s'expressa la pertinença de l'home al món corporal i biològic, esdevé personal i verament humana quan s'integra en la relació de persona a persona, en el do mutu total i temporalment il·limitat de l'home i de la dona.

La virtut de la castedat comporta, doncs, la integritat de la persona i la integralitat del do.

La integritat de la persona

2338. La persona casta manté la integritat de les forces de vida i d'amor dipositades en ella. Aquesta integritat assegura la unitat de la persona i s'oposa a tot comportament que li pot dur perjudici. No tolera ni la doble vida, ni el doble llenguatge[1].

2339. La castedat suposa un *aprenentatge del domini d'un mateix*, que és una pedagogia de la llibertat humana. L'alternativa és clara: o l'home mana les seves passions i obté la pau, o es deixa esclavitzar per elles i es fa desgraciat[2]. «La dignitat de l'home exigeix que obri segons una elecció conscient i lliure, és a dir, mogut i induït personalment des de dins, i no pas per un impuls intern cec o sota una mera coacció externa. L'home obté una tal digni-
1767 tat quan, deslliurant-se de tota captivitat de les passions, persegueix el seu fi en la lliure elecció del bé i es procura amb eficàcia i iniciativa intel·ligent els ajuts oportuns»[3].

2340. El qui vol perseverar fidel a les promeses del seu Baptisme i resistir a les temptacions, vetllarà per adoptar els *mitjans* necessaris: el coneixement
2015 de si mateix, la pràctica d'una ascesi adaptada a les situacions trobades, l'obediència als manaments divins, la pràctica de les virtuts morals i la fidelitat a la pregària. «De fet, per la castedat som ajudats i reduïts a la unitat, que perdérem dispersant-nos»[4].

2341. La virtut de la castedat es troba sota el vassallatge de la virtut cardinal
1809 de la *temprança,* que tendeix a impregnar de raó les passions i els apetits de la sensibilitat humana.

2342. El domini d'un mateix és una *obra de llarg abast.* Mai no es pot consi-
407 derar adquirit una vegada per sempre. Suposa un esforç renovat en totes les

1. Cf. Mt 5,37. 2. Cf. Sir 1,22. 3. GS 17. 4. St. Agustí, conf. 10, 29.

edats de la vida[1]. L'esforç exigit pot ser més intens en certes èpoques, quan es forma la personalitat, durant la infantesa i l'adolescència.

2343. La castedat té *lleis de creixement* que passen per graus marcats per la imperfecció i massa sovint pel pecat. L'home virtuós i cast «es construeix dia a dia amb les seves opcions nombroses i lliures; per això ell coneix, estima i realitza el bé moral segons diverses etapes de creixement»[2]. *2223*

2344. La castedat representa una tasca eminentment personal, implica també un *esforç cultural*, car hi ha una «interdependència entre el desenrotllament de la persona i el de la societat»[3]. La castedat suposa el respecte dels drets de la persona, en particular, el de rebre una informació i una educació que respectin les dimensions morals i espirituals de la vida humana. *2525*

2345. La castedat és una virtut moral. És també un do de Déu, —una *gràcia,* un fruit de l'obra espiritual[4]. L'Esperit Sant concedeix de poder imitar la puresa del Crist[5] al qui ha estat regenerat amb l'aigua del baptisme. *1810*

La integralitat del do d'un mateix

2346. La caritat és la forma de totes les virtuts. Sota la seva influència, la castedat es presenta com una escola de donació de la persona. El domini d'un mateix s'ordena al do d'un mateix. La castedat porta el qui la practica a fer-se prop dels altres un testimoni de la fidelitat i de la tendresa de Déu. *1627* *210*

2347. La virtut de la castedat es desclou en l'*amistat.* Indica al deixeble com ha de seguir i imitar aquell que ens ha escollit per ser els seus amics[6], se'ns ha donat totalment i ens ha fet participar de la seva condició divina. La castedat és promesa d'immortalitat. *374*

La castedat s'expressa principalment amb l'*amistat envers el proïsme.* Desenrotllada entre persones del mateix sexe o de sexe diferent, l'amistat representa un gran bé per a tots. Porta a la comunió espiritual.

Els diversos règims de la castedat

2348. Tot batejat és cridat a la castedat. El cristià ha estat «revestit del Crist» (Ga 3,27), model de tota castedat. Tots els fidels del Crist són cridats a portar una vida casta d'acord amb el seu estat particular de vida. En el moment del seu Baptisme, el cristià es compromet a conduir la seva afectivitat dins la castedat.

2349. «Tothom ha de guardar aquella castedat que correspon al seu estat de vida: els uns en la virginitat o el celibat consagrat, manera eminent de lliurar- *1620*

1. Cf. Tt 2,1-6. 2. FC 34. 3. GS 25, § 1. 4. Cf. Ga 5,22. 5. Cf. 1Jn 3,3. 6. Cf. Jn 15,15.

se amb més facilitat a Déu amb un cor no partit; els altres, tal com determina per a tothom la llei moral i segons que siguin casats o celibataris»[1]. Els casats són cridats a viure la castedat conjugal; els altres, a practicar la castedat en la continència:

> Hi ha tres formes de la virtut de la castedat: una és la dels esposos; l'altra, la dels vidus, i la tercera, la de la virginitat. No en lloem una amb exclusió de les altres. En això la disciplina de l'Església és rica[2].

1632 **2350.** Els *promesos* han de viure la castedat en la continència. Han de veure en aquesta situació de prova una descoberta del respecte mutu, un aprenentatge de la fidelitat i de l'esperança de rebre's l'un i l'altre de Déu. Reservaran per al temps del matrimoni les manifestacions de tendresa específica de l'amor conjugal. S'ajudaran mútuament a créixer en la castedat.

Les ofenses a la castedat

2528 **2351.** La *luxúria* és un desig desordenat o una fruïció il·lícita del plaer veneri. El plaer sexual és moralment desordenat quan és recercat per ell mateix, aïllat de les finalitats de la procreació i la unió.

2352. Per *masturbació*, cal entendre l'excitació voluntària dels òrgans genitals, a fi de treure'n plaer veneri. «En la línia d'una tradició constant, tant el magisteri de l'Església com el sentit moral dels fidels han afirmat sense vacil·lar que la masturbació és un acte intrínsecament i greument desordenat». «Per qualsevol motiu que sigui, l'ús deliberat de la facultat sexual fora de les relacions conjugals normals en contradiu la finalitat». La fruïció sexual hi és recercada fora de «la relació sexual reclamada per l'ordre moral, aquella que realitza, dins el context d'un amor veritable, el sentit integral d'una donació mútua i de la procreació humana»[3].

Per formar un judici equitatiu sobre la responsabilitat moral dels subjectes i per orientar l'acció pastoral, caldrà tenir en compte la immaduresa afectiva, la força de les habituds contretes, l'estat d'angoixa o d'altres factors psíquics o
1735 socials que poden disminuir i àdhuc reduir al mínim la culpabilitat moral.

2353. La *fornicació* és la unió carnal fora del matrimoni entre un home i una dona lliures. És greument contrària a la dignitat de les persones i a la sexualitat humana naturalment ordenada al bé dels esposos i a la generació i l'educació dels fills. A més, és un escàndol greu, quan s'hi dóna la corrupció de joves.

2354. La *pornografia* consisteix a treure els actes sexuals, reals o simulats,
2523 de la intimitat de les parelles per exhibir-los davant terceres persones d'una

1. CDF, decl. «Persona humana» 11. 2. St. Ambròs, vid. 23. 3. CDF, decl. «Persona humana» 9.

manera deliberada. Ofèn la castedat perquè desnaturalitza l'acte conjugal, do íntim i mutu dels esposos. Atempta greument contra la dignitat dels qui s'hi lliuren (actors, comerciants, públic), ja que l'un esdevé per a l'altre l'objecte d'un plaer rudimentari i d'un profit il·lícit. Enfonsa uns i altres en la il·lusió d'un món artificial. És una falta greu. Les autoritats civils han d'impedir la producció i la distribució de material pornogràfic.

2355. La *prostitució* és contrària a la dignitat de la persona que es prostitueix, reduïda al plaer veneri que es treu d'ella. El qui paga peca greument contra ell mateix: trenca la castedat a què l'obliga el Baptisme i embruta el seu cos, temple de l'Esperit Sant[1]. La prostitució és un flagell social. Afecta habitualment les dones, però també els homes, els infants o els adolescents (en aquests dos darrers casos, hi ha encara el pecat d'escàndol). Sempre és greument pecaminós lliurar-se a la prostitució, però la misèria, la coacció o la pressió social poden atenuar la imputabilitat de la falta. *1735*

2356. La *violació* és l'entrada per efracció, amb violència, en la intimitat sexual d'una persona. És un atemptat contra la justícia i contra la caritat. La *2297*
violació fereix profundament el dret de cadascú al respecte, a la llibertat i a la integritat física i moral. Crea un perjudici greu, que pot marcar la víctima per *1756*
tota la vida. Sempre és un acte intrínsecament dolent. Encara és més greu la *2388*
violació comesa pels pares (cf. incest) o pels educadors amb els infants que els són confiats.

Castedat i homosexualitat

2357. L'homosexualitat designa les relacions entre homes o dones que senten un atractiu sexual exclusivament o predominantment envers les persones del seu propi sexe. Presenta formes molt variables a través dels segles i de les cultures. La seva gènesi psíquica encara resta inexplicada. Basant-se en la sagrada Escriptura, que els presenta com greus depravacions[2], la Tradició sempre ha declarat que «els actes d'homosexualitat són intrínsecament de- *2333*
sordenats»[3]. Són contraris a la llei natural. Tanquen l'acte sexual al do de la vida. No procedeixen d'una complementaritat afectiva i sexual veritable. No es poden aprovar en cap cas.

2358. Un nombre no negligible d'homes i dones presenten tendències homosexuals pregonament arrelades. Aquesta inclinació, objectivament desordenada, per a la majoria d'ells és una prova. Cal acollir-los amb respecte, compassió i delicadesa. Cal evitar amb ells tot senyal de discriminació injusta. Aquestes persones són cridades a realitzar la voluntat de Déu en la seva vida

1. Cf. 1C 6,15-20. 2. Cf. Gn 19,1-29; Rm 1,24-27; 1C 6,10; 1Tm 1,10. 3. CDF, decl. «Persona humana» 8.

i, si són cristianes, a unir al sacrifici de la creu del Senyor les dificultats que poden trobar pel fet de la seva condició.

2359. Les persones homosexuals són cridades a la castedat. Amb les virtuts de domini, educadores de la llibertat interior, de vegades amb el suport d'una
2347 amistat desinteressada, amb l'oració i la gràcia sacramental, poden apropar-se gradualment i resoltament —i així ho han de fer— a la perfecció cristiana.

III. L'AMOR DELS ESPOSOS

2360. La sexualitat s'ordena a l'amor conjugal de l'home i de la dona. En el
1601 matrimoni la intimitat corporal dels esposos és un signe i una penyora de comunió espiritual. Entre els batejats, els vincles del matrimoni són santificats amb el sagrament.

1643 **2361.** «La sexualitat, per mitjà de la qual l'home i la dona es lliuren l'un a l'altre amb els actes propis i exclusius dels esposos, no és quelcom purament
2332 biològic, sinó que pertany a la persona humana en allò que ella té de més íntim. No es realitza de manera veritablement humana sinó quan és part integrant de l'amor amb el qual l'home i la dona es comprometen del tot entre ells fins a la mort»[1].

1611 Tobies aleshores es va alçar del llit i digué a Sara: «Aixeca't, germana; preguem i supliquem al nostre Senyor que ens tingui compassió i ens salvi». Es van alçar i van començar a pregar i a suplicar que els salvés. I començà dient: «Sou beneït, Déu dels nostres pares (...). Vós creàreu Adam i féreu Eva, la seva muller, que l'ajudés i el confortés. I d'ells dos sortí la raça dels homes. Sou vós qui diguéreu: «No està bé que l'home estigui sol: fem-li un auxili, semblant a ell». Jo, doncs, ara, rebo aquesta germana meva no per motius impurs, sinó tal com ha de ser. Vulgueu tenir-nos compassió, i que puguem arribar plegats a la vellesa». I deien l'un a l'altre: «Amén, amén». I aquella nit dormiren (Tb 8,4-9).

2362. «Els actes per mitjà dels quals els esposos s'uneixen l'un amb l'altre íntimament i castament són dignes i honestos: acomplerts d'una manera verament humana, signifiquen i afavoreixen aquella mútua donació amb la qual s'enriqueixen l'un a l'altre amb joia i gratitud»[2]. La sexualitat és font d'alegria i de plaer:

El Creador mateix (...) va establir que en aquesta funció [de generació] els esposos trobessin un plaer i una satisfacció de cos i d'esperit.. Així, doncs, els esposos no fan res de mal cercant aquest plaer i fruint-ne. Accepten allò que el

1. FC 11. 2. GS 49, § 2.

Creador els ha destinat. Ara, els esposos han de saber-se mantenir dins els límits d'una justa moderació[1].

2363. Amb la unió dels esposos es realitza la doble finalitat del matrimoni: el bé dels mateixos esposos i la transmissió de la vida. No es poden separar aquestes dues significacions o valors del matrimoni sense alterar la vida espiritual de la parella ni comprometre els béns del matrimoni i el futur de la família.

L'amor conjugal de l'home i de la dona es col·loca així sota la doble exigència de la fidelitat i de la fecunditat.

La fidelitat conjugal *1646-1648*

2364. «L'íntima comunitat de vida i d'amor conjugal, establerta pel Creador *1603*
i estructurada amb lleis pròpies, es funda en l'aliança matrimonial, és a dir, en un irrevocable consentiment de persones»[2]. Ambdós es donen totalment i irrevocablement l'un a l'altre. Ja no són dos, sinó que formen una sola carn. L'aliança contractada lliurement pels esposos els imposa l'obligació de mantenir-la una i indissoluble[3]. «El que Déu va unir, que l'home no ho separi» *1615*
(Mc 10,9)[4].

2365. La fidelitat expressa la constància en el manteniment de la paraula donada. Déu és fidel. El sagrament del matrimoni fa entrar l'home i la dona en la fidelitat del Crist envers l'Església. Per la castedat conjugal, donen testi- *1640*
moni d'aquest misteri davant el món.

Sant Joan Crisòstom suggereix als marits joves que facin aquest discurs a les seves esposes: «T'he pres als meus braços, t'he estimat, t'he preferit a la meva mateixa vida. La vida present no és res, i el meu somni més viu és de passar-la tota amb tu, perquè així tinguem la certesa que tampoc no ens separarem en aquella altra vida que ens és reservada (...). Poso el meu amor per damunt de tot, i res no em fóra més penós que no tenir els mateixos pensaments que tu»[5].

La fecunditat del matrimoni *1652-1653*

2366. La fecunditat és un do, un *fi del matrimoni,* ja que l'amor conjugal tendeix naturalment a ser fecund. El fill no ve de l'exterior a afegir-se a l'amor mutu dels esposos; surt del cor mateix d'aquest do mutu, i n'és un fruit i un acompliment. Així l'Església, que «pren partit per la vida»[6], ensenya que «tot acte matrimonial, en si mateix, ha d'estar obert a la transmissió de la vida»[7].

1. Pius XII, discurs del 29 d'octubre de 1951. 2. GS 48, § 1. 3. Cf. CIC, can. 1056. 4. Cf. Mt 19,1-12; 1C 7,10-11. 5. Hom. in Eph. 20, 8. 6. FC 30. 7. HV 11.

«Aquesta doctrina, exposada moltes vegades pel Magisteri, es basa en el lligam indissoluble que Déu ha volgut i que l'home no pot rompre per la seva iniciativa entre les dues significacions de l'acte conjugal: unió i procreació»[1].

2205 **2367.** Cridats a donar la vida, els esposos participen del poder creador i de la paternitat de Déu[2]. «En transmetre i després educar la vida humana, ofici que ha de ser considerat com la seva missió pròpia, els esposos se saben *cooperadors de l'amor de Déu Creador* i, per dir-ho així, els seus intèrprets. Així, doncs, compliran el seu deure amb responsabilitat humana i cristiana»[3].

2368. Un aspecte particular d'aquesta responsabilitat es refereix a la *regulació de la procreació*. Per raons justes, els esposos poden voler espaiar els naixements dels seus fills. Han d'assegurar-se que el seu desig no procedeix de l'egoisme, sinó que es conforma amb la generositat justa d'una paternitat responsable. A més, regularan el seu comportament segons els criteris objectius de la moralitat:

> En l'harmonització de l'amor conjugal amb la transmissió responsable de la vida, la moralitat d'un determinat comportament no depèn solament de la intenció sincera i de la valoració dels motius, sinó que s'ha de determinar per criteris objectius, basats en la naturalesa de la persona i dels seus actes i que respectin tot el significat de la mútua donació i de la procreació humana en un context d'amor veritable, cosa que no és possible si un no estima de debò la virtut de la castedat conjugal[4].

2369. «Salvaguardant aquests dos aspectes essencials, unió i procreació, l'acte conjugal conserva íntegrament el sentit de l'amor mutu i veritable i la seva ordenació a l'altíssima vocació de l'home, la paternitat»[5].

2370. La continència periòdica, els mètodes de regulació dels naixements basats en l'autoobservació i el recurs als períodes infecunds[6], són conformes als criteris objectius de la moralitat. Aquests mètodes respecten el cos dels esposos, encoratgen la tendresa entre ells i afavoreixen l'educació d'una llibertat autèntica. Per contra, és intrínsecament dolenta «tota acció que, ja sigui en previsió de l'acte conjugal, ja sigui durant el seu desenrotllament, ja sigui durant el curs de les seves conseqüències naturals, es proposi com un fi o un mitjà fer impossible la procreació»[7]:

> Al llenguatge natural que expressa la recíproca donació total dels esposos, la contracepció oposa un llenguatge objectivament contradictori, és a dir, el de no donar-se a l'altre totalment: es produeix no sols el refús positiu de l'obertura a la vida, sinó també una falsificació de la veritat interior de l'amor conjugal, cridat sempre a donar-se en plenitud personal. La diferència antropològica i

1. HV 12; cf. Pius XI, enc. «Casti connubii». 2. Cf. Ef 3,14; Mt 23,9. 3. GS 50, § 2. 4. GS 51, § 3. 5. HV 12. 6. Cf. HV 16. 7. HV 14.

moral que existeix entre la contracepció i el recurs als ritmes periòdics implica dues concepcions de la persona i de la sexualitat humana, irreconciliables entre si[1].

2371. «A part d'això, que tothom sàpiga de cert que la vida de l'home i la comesa de transmetre-la no queden reclosos dins d'aquest món, el qual no en pot donar tota la mesura ni tota la comprensió, sinó que tenen en perspectiva el *destí etern dels homes*»[2]. *1703*

2372. L'Estat és responsable del benestar dels ciutadans. Per això és legítim que intervingui per orientar l'increment de la població. Pot fer-ho pel camí d'una informació objectiva i respectuosa, però no per via autoritària i de coacció. No és lícit que substitueixi la iniciativa dels esposos, primers responsables de la procreació i l'educa- *2209*
ció dels fills[3]. No està autoritzat a fomentar mitjans de regulació demogràfica contraris a la moral.

El do del fill

2373. La sagrada Escriptura i la pràctica tradicional de l'Església veuen en les *famílies nombroses* un signe de la benedicció divina i de la generositat dels pares[4].

2374. És gran el sofriment dels esposos que es descobreixen estèrils. «Què *1654*
em voleu donar?», demanava Abraham a Déu. «Estic per anar-me'n sense fills...» (Gn 15,2). I Raquel cridava al seu marit Jacob: «Dóna'm fills; si no, em moro!» (Gn 30,1).

2375. Les investigacions que intenten reduir l'esterilitat humana són dignes *2293*
d'encoratjament, amb la condició que tinguin per norma «el servei de la persona humana, dels seus drets inalienables i el seu veritable bé integral, segons el projecte i la voluntat de Déu»[5].

2376. Les tècniques que provoquen una dissociació de pares, amb la intervenció d'una persona estranya a la parella (donació d'esperma o d'òvul, préstec d'úters) són greument deshonestes. Aquestes tècniques (inseminació i fecundació artificials heteròlogues) lesionen el dret del fill a néixer d'un pare i d'una mare coneguts d'ell i units entre ells pel matrimoni. Són tècniques que fan traïció al «dret d'arribar a ser pare i mare exclusivament l'un a través de l'altre»[6].

2377. Practicades dintre la parella, aquestes tècniques (inseminació i fecundació artificials homòlogues) són potser menys perjudicials, però encara són moralment inacceptables. Dissocien l'acte sexual de l'acte procreador. L'acte fundador de l'existència del fill ja no és un acte pel qual dues persones es donen l'una a l'altra, «confia la vida i la identitat de l'embrió al poder dels metges i dels biòlegs, i instaura un domini de la

1. FC 32. 2. GS 51, § 4. 3. Cf. HV 23; PP 37. 4. Cf. GS 50, § 2. 5. CDF, instr. «Donum vitae» intr. 2. 6. CDF, instr. «Donum vitae» 2, 1.

tècnica sobre l'origen i sobre el destí de la persona humana. Aquesta relació de domini és d'ella mateixa contrària a la dignitat i a la igualtat que han de ser comunes entre pares i fills»[1]. «La generació de la persona humana resta objectivament privada de la seva perfecció pròpia: és a dir, la de ser el terme i el fruit d'un acte conjugal específic de la unió dels esposos. (...) Només el respecte de la connexió que hi ha entre els significats de l'acte conjugal i el respecte de la unitat de l'ésser humà permeten una procreació conforme amb la dignitat de la persona»[2].

2378. El fill no és quelcom *degut*, sinó un *do*. El «do més excel·lent del matrimoni», és una persona humana. No es pot considerar com un objecte de propietat, extrem a què conduiria un pretès «dret al fill». En aquest camp, només el fill té veritables drets: «Té dret a ser el fruit de l'acte específic de l'amor conjugal dels seus pares i també el dret a ser respectat com una persona des del moment de la concepció»[3].

2379. L'Evangeli ensenya que l'esterilitat física no és un mal absolut. Els esposos que, després d'haver esgotat els recursos legítims de la medicina, sofreixen per l'esterilitat s'associaran a la Creu del Senyor, font de tota fecunditat espiritual. Poden mostrar la seva generositat adoptant infants abandonats o realitzant serveis exigents a favor d'algú altre.

IV. LES OFENSES A LA DIGNITAT DEL MATRIMONI

2380. L'*adulteri*. Aquesta paraula designa la infidelitat conjugal. Quan un home i una dona, dels quals almenys un és casat, estableixen entre ells una relació sexual, ni que sigui efímera, cometen un adulteri. El Crist condemna
1611 l'adulteri, encara que sols sigui de desig[4]. El sisè manament i el Nou Testament prohibeixen absolutament l'adulteri[5]. Els profetes en denuncien la gravetat. Veuen en l'adulteri la figura del pecat d'idolatria[6].

2381. L'adulteri és una injustícia. El qui el comet falta als seus compromisos.
1640 Fereix el signe de l'aliança que és el vincle matrimonial, lesiona els drets de l'altre cònjuge i atempta contra la institució del matrimoni violant el contracte que n'és el fonament. Compromet el bé de la generació humana i dels fills que tenen necessitat de la unió estable dels pares.

El divorci

2382. Jesucrist, el Senyor, va insistir sobre la intenció original del Creador
1614 que volgué un matrimoni indissoluble[7]. Va abolir les toleràncies que s'havien introduït en la Llei antiga[8].

1. CDF, instr. «Donum vitae» 2, 5. 2. CDF, instr. «Donum vitae» 2, 4. 3. CDF, instr. «Donum vitae» 2, 8. 4. Cf. Mt 5,27-28. 5. Cf. Mt 5,32; 19,6; Mc 10,11; 1Co 6,9-10. 6. Cf. Os 2,7; Jr 5,7; 13,27. 7. Cf. Mt 5,31-32; 19,3-9; Mc 10,9; Lc 16, 18; 1Co 7,10-11. 8. Cf. Mt 19,7-9.

Entre batejats, «el matrimoni celebrat i consumat no pot ser dissolt per cap potestat humana, ni per cap altra causa, fora de la mort»[1].

2383. La *separació* dels esposos amb el manteniment del vincle matrimonial pot ser legítima en certs casos previstos pel Dret canònic[2]. *1649*

Si el divorci civil resulta ser l'única manera possible d'assegurar alguns drets legítims, la cura dels fills o la defensa del patrimoni, es podrà tolerar sense constituir falta moral.

2384. El *divorci* és una ofensa greu a la llei natural. Pretén rompre el contracte lliurement consentit pels esposos de viure l'un amb l'altre fins a la mort. *1650* El divorci fa injúria a l'aliança de salvació, de la qual el matrimoni sacramental és el signe. El fet de contractar una nova unió, per més que la llei civil la reconegui, afegeix encara més gravetat a la ruptura: el cònjuge que s'ha tornat a casar es troba llavors en situació d'adulteri públic i permanent:

> Si el marit, després de separar-se de la muller, té relacions amb una altra dona, és adúlter, ja que fa cometre un adulteri a aquesta dona; i la dona que habita amb ell és adúltera, ja que ha atret vers ella el marit d'una altra[3].

2385. El divorci té també caràcter immoral pel desordre que introdueix en la cèl·lula familiar i en la societat. Aquest desordre provoca perjudicis greus: per al cònjuge que es troba abandonat; per als fills, traumatitzats per la separació dels pares i sovint estiragassats entre ells; pels seus efectes de contagi, que en fan una veritable plaga social.

2386. Pot esdevenir-se que un dels cònjuges sigui la víctima innocent del divorci pronunciat per la llei civil; llavors aquest cònjuge no trenca el precepte moral. Hi ha una diferència considerable entre el cònjuge que s'ha esforçat amb sinceritat a ser fidel al sagrament del Matrimoni i es veu injustament *1640* abandonat, i el qui, per una falta greu que ha comès, destrueix un matrimoni canònicament vàlid[4].

Altres ofenses a la dignitat del matrimoni

2387. És comprensible el drama del qui, desitjós de convertir-se a l'Evangeli, es veu obligat a repudiar una o més dones amb qui ha conviscut maritalment durant anys. Tanmateix la *poligàmia* no s'avé amb la llei moral. «S'oposa radi- *1610* calment a la comunió conjugal; nega directament el designi de Déu tal com ens ha estat revelat des del començament, és contrària a la igualtat en la dignitat personal de l'home i de la dona, que en el matrimoni es donen en un amor total que per aquest fet mateix és únic i exclusiu»[5]. El cristià que havia estat

1. CIC, can. 1141. 2. Cf. CIC, can. 1151-1155. 3. St. Basili, moral. regla 73. 4. Cf. FC 84. 5. FC 19; cf. GS 47, § 2.

polígam té obligació greu en justícia de fer honor a les obligacions contractades en relació amb les seves antigues dones i els seus fills.

2356 **2388.** L'*incest* designa les relacions íntimes entre parents o afins en un grau que prohibeix el matrimoni entre ells[1]. Sant Pau estigmatitza aquesta falta particularment greu: «A tot arreu se sent dir que hi ha un cas d'incest entre vosaltres (...), fins al punt que un té la dona del seu pare! (...) Congregats en nom del Senyor Jesús (...), que aquest tal sigui lliurat a Satanàs per a perdició
2207 de la seva carn...»[2]. L'incest corromp les relacions familiars i marca una regressió a l'animalitat.

2389. Es poden relacionar amb l'incest els abusos sexuals comesos per adults amb infants o adolescents confiats a la seva guarda. Llavors la falta es
2285 duplica amb un atemptat escandalós contra la integritat física i moral dels joves, que en resultaran senyalats per tota la vida, i una violació de la responsabilitat educativa.

2390. Hi ha *unió lliure* quan l'home i la dona es neguen a donar una forma
1631 jurídica i pública a un enllaç que comporta la intimitat sexual.

L'expressió és fal·laç. Què pot significar una unió en la qual les persones no es comprometen l'una amb l'altra, i testimonien així una manca de confiança en l'altre, en ells mateixos i en el futur?

L'expressió s'aplica a situacions diferents: concubinatge, refús de matrimoni com a tal, incapacitat a obligar-se amb lligams duradors[3]. Totes aquestes situacions ofenen la dignitat del matrimoni; destrueixen la idea mateixa de la famí-
2353 lia, i afebleixen el sentit de la fidelitat. Són contràries a la llei moral: l'acte sexual ha de tenir lloc exclusivament dintre el matrimoni; fora d'ell consti-
1385 tueix sempre un pecat greu i exclou de la comunió sacramental.

2391. Molts reclamen avui una mena de «*dret de prova*», quan hi ha intenció de contreure matrimoni. Sigui quina sigui la fermesa del propòsit dels qui es comprometen amb relacions sexuals prematures, «aquests tals no donen garanties segures sobre la sinceritat i la fidelitat que han de tenir les relacions interpersonals entre home i dona, ni tampoc de protegir-les contra fantasies i
2364 capricis»[4]. La unió carnal tan sols és moralment legítima quan s'instaura en una comunitat de vida definitiva entre l'home i la dona. L'amor humà no tolera la «prova». Exigeix un do total i definitiu de les persones entre elles[5].

EN RESUM

2392. *«L'amor és la vocació fonamental i innata de tot ésser humà»*[6].

1. Cf. Lv 18,7-20. 2. 1C 5,1.4-5. 3. Cf. FC 81. 4. CDF, decl. «Persona humana» 7. 5. Cf. FC 80. 6. FC 11.

2393. *Creant l'ésser humà home i dona, Déu donà la mateixa dignitat personal a l'un i a l'altra. Ambdós, home i dona, han de reconèixer cadascun la seva identitat sexual.*

2394. *El Crist és el model de la castedat. Tot batejat és cridat a portar una vida casta, cadascú segons el seu propi estat de vida.*

2395. *La castedat significa la integració de la sexualitat en la persona. Comporta l'aprenentatge del domini d'un mateix.*

2396. *Entre els pecats greument contraris a la castedat, cal citar la masturbació, la fornicació, la pornografia i les pràctiques homosexuals.*

2397. *L'aliança que els esposos han contret lliurement implica un amor fidel. Els imposa l'obligació de guardar indissoluble el seu matrimoni.*

2398. *La fecunditat és un bé, un do i un fi del matrimoni. Donant la vida, els esposos participen de la paternitat de Déu.*

2399. *La regulació de la natalitat representa un dels aspectes de la paternitat i de la maternitat responsables. La legitimitat de les intencions dels esposos no justifica el recurs a mitjans moralment inacceptables (per exemple, l'esterilització directa i la contracepció).*

2400. *L'adulteri i el divorci, la poligàmia i la unió lliure són ofenses greus a la dignitat del matrimoni.*

ARTICLE 7 **El setè manament**

No robis (Ex 20,15; Dt 5,19).

No robaràs (Mt 19,18).

2401. El setè manament prohibeix de prendre o retenir injustament el bé
del proïsme i de causar-li perjudici en els seus béns de qualsevol manera que *1807*
sigui. Prescriu la justícia i la caritat en la gestió dels béns terrenals i dels fruits
del treball de l'home. Amb vista al bé comú, mana que es respecti la destinació *952*
universal dels béns i el dret de propietat privada. La vida cristiana s'esforça a ordenar a Déu i a la caritat fraterna els béns d'aquest món.

I. LA DESTINACIÓ UNIVERSAL I LA PROPIETAT PRIVADA DELS BÉNS

2402. Al començament Déu va confiar la terra i els seus recursos a la gerèn-
cia comuna de la humanitat perquè en tingués cura, la dominés amb el seu *226*
treball i gaudís dels seus fruits[1]. Els béns de la creació són destinats a tot el

1. Cf. Gn 1,26-29.

llinatge humà. Però la terra està repartida entre els homes per assegurar-los la vida, exposada a la penúria i amenaçada amb la violència. L'apropiació dels béns és legítima per garantir la llibertat i la dignitat de les persones, per ajudar cadascun a subvenir a les seves necessitats fonamentals i a les necessitats d'aquells la cura dels quals té encarregada. Aquesta apropiació ha de perme-
1939 tre que es manifesti una solidaritat natural entre els homes.

2403. El *dret a la propietat privada,* adquirida o rebuda de manera justa, no aboleix la destinació original de la terra al conjunt de la humanitat. La *destinació universal dels béns* continua essent primordial, tot i que la promoció del bé comú exigeix el respecte de la propietat privada, del seu dret i del seu exercici.

2404. «L'home, en usar-ne, ha de tenir les coses exteriors que posseeix, no solament com a pròpies d'ell, sinó encara com a comunes, en el sentit que puguin aprofitar no tan sols a ell, sinó també als altres»[1]. La propietat d'un bé
307 fa del propietari un administrador de la Providència perquè el faci fructificar i en comuniqui els beneficis als altres, principalment als seus pròxims.

2405. Els béns de producció —materials o immaterials— com terres o fàbriques, aptituds o arts, demanen les atencions dels seus possessors, perquè siguin profitosos a molts. Els propietaris dels béns d'ús i de consum se n'han de servir amb temprança i han de reservar la part millor per a l'hoste, el malalt i el pobre.

1903 **2406.** L'*autoritat política* té el dret i el deure de regular, en funció del bé comú, l'exercici legítim del dret de propietat[2].

II. EL RESPECTE A LES PERSONES I ALS SEUS BÉNS

2407. En matèria econòmica, el respecte a la dignitat humana exigeix la
1809 pràctica de la virtut de la *temprança,* per moderar l'afecció als béns d'aquest
1807 món; de la virtut de la *justícia,* per preservar els drets del proïsme i donar-li el
1839 que li és degut, i de la *solidaritat,* segons la regla d'or i la liberalitat del Senyor que «era ric i per nosaltres es va fer pobre, per enriquir-nos amb la seva pobresa» (2Co 8,9).

El respecte als béns d'altri

2408. El setè manament prohibeix el *robatori,* és a dir, la usurpació dels béns d'altri contra la voluntat raonable del propietari. No hi ha robatori si el consentiment es pot suposar o si el refús és contrari a la raó i a la destinació universal dels béns. Aquest és el cas de la necessitat urgent i evident, quan

1. GS 69, § 1. 2. Cf. GS 71, § 4; SRS 42; CA 40; 48.

l'únic mitjà de subvenir a les necessitats immediates i essencials (alimentació, habitatge, vestit...) és disposar del béns d'un altre i utilitzar-los[1].

2409. Qualsevol forma de prendre o de retenir injustament els béns d'un altre, fins si no contradiu les disposicions de la llei civil, és contrària al setè manament. Així, retenir deliberadament objectes prestats o perduts; defraudar en el comerç[2]; pagar salaris injustos[3]; apujar els preus especulant amb la ignorància o amb la misèria dels altres[4]. *1867*

També són actes moralment il·lícits: l'especulació amb què hom mira de fer canviar artificialment l'estimació dels béns, amb vista a treure'n avantatge en detriment d'altri; la corrupció amb què es procura torçar el judici dels qui han de prendre les decisions segons el dret; l'apropiació i l'ús privat dels béns socials d'una empresa; els treballs mal fets, el frau fiscal, la falsificació de xecs i de factures, les despeses excessives, la malversació. Causar voluntàriament un dany a les propietats privades o públiques és contrari a la llei moral i demana reparació.

2410. Hi ha obligació de mantenir les *promeses* i d'observar rigorosament els *contractes,* en tant que el compromís pres sigui moralment just. Una part notable de la vida econòmica i social depèn del valor dels contractes entre persones físiques o morals. Així els contractes comercials de venda o compra, els contractes de lloguer o de treball. Tot contracte ha de ser ajustat i executat de bona fe. *2101*

2411. Els contractes se sotmeten a la *justícia commutativa* que regula els intercanvis entre les persones i entre les institucions amb el puntual respecte de llurs drets. La justícia commutativa obliga estrictament; exigeix la salvaguarda dels drets de propietat, el pagament dels deutes i la prestació de les obligacions lliurement contractades. Sense la justícia commutativa, no és possible cap més forma de justícia. *1807*

La justícia *commutativa* es distingeix de la justícia *legal,* que fa referència a allò que el ciutadà deu equitativament a la comunitat, i també de la justícia *distributiva,* que regula allò que la comunitat deu als ciutadans proporcionalment a llurs contribucions i necessitats.

2412. En virtut de la justícia commutativa, la *reparació de la injustícia* comesa exigeix la restitució del bé furtat al seu propietari: *1459*

Jesús beneí Zaqueu perquè es va comprometre a restituir: «A tots els qui he defraudat res, els ho restitueixo quatre vegades més» (Lc 19,8). Els qui d'una manera directa o indirecta s'han apoderat d'un bé que no és seu, tenen obligació de restituir-lo, o de *2487*
tornar l'equivalent en naturalesa o en espècie, si la cosa ha desaparegut, així com els fruits o els avantatges que legítimament n'hauria obtingut el seu propietari. També estan obligats a restituir, a proporció de les seves responsabilitats i profits, tots els qui

1. Cf. GS 69, § 1. 2. Cf. Dt 25, 13-16. 3. Cf. Dt 24,14-15; Jm 5,4. 4. Cf. Am 8,4-6.

han participat al robatori d'alguna manera, o se n'han aprofitat amb coneixement de causa. Per exemple: els qui l'han manat, l'han ajudat o l'han encobert.

2413. Els *jocs d'atzar* (jocs de cartes, etc.) o les *apostes* no són, en si, contraris a la justícia. Però esdevenen moralment inacceptables quan priven la persona d'allò que li cal per a subvenir a les seves necessitats o a les dels altres. La passió del joc corre el risc de tornar-se una servitud greu. Apostar injustament o fer trampa en el joc és una falta en matèria greu, excepte que el dany infligit sigui tan lleuger que el qui l'ha sofert no pugui considerar-lo raonablement com una cosa important.

2297 **2414.** El setè manament prohibeix els actes o empreses que, per la raó que sigui, egoista o ideològica, mercantil o totalitària, *esclavitzen les persones,* els trepitgen la dignitat personal, els compren, els venen i els intercanvien, com si fossin mercaderies. És un pecat contra la dignitat de les persones i els seus drets fonamentals reduir-les per la violència a un valor d'ús o a una font d'ingressos. Sant Pau manava a un amo cristià que tractés el seu esclau cristià «no ja com un esclau (...), sinó com a germà estimat en el Senyor» (Flm 16).

El respecte a la integritat de la creació

226, 358 **2415.** El setè manament mana que respectem tot el que Déu ha creat. Els animals, les plantes i els éssers inanimats, són destinats naturalment al bé comú de la humanitat passada, present i futura[1]. L'ús dels recursos minerals, vegetals i animals de l'univers no es pot separar del respecte de les exigèn-
373 cies morals. El domini concedit pel Creador a l'home sobre els éssers inanimats i els éssers vius no és absolut; ha de tenir en compte la qualitat de vida del proïsme, incloses les generacions que han de venir; exigeix un respecte
378 religiós a la integritat de la creació[2].

2416. Els *animals* són criatures de Déu, que les volta de sol·licitud providencial[3]. Amb la seva simple existència, el beneeixen i li donen glòria[4]. Per això els homes els han de tractar amb mirament. Recordem amb quina delicadesa els
344 sants, com sant Francesc d'Assís o sant Felip Neri, tractaven els animals.

2417. Déu va confiar els animals a l'atenció d'aquell que va crear a la seva imatge[5]. Per tant, és lícit que ens servim dels animals per menjar i per la con-
2234 fecció dels vestits. Es poden domesticar perquè ajudin l'home en els seus treballs i en els seus ocis. Els experiments mèdics i científics amb animals són pràctiques moralment acceptables si es mantenen dintre els límits raonables i contribueixen a guarir o a salvar vides humanes.

2418. És contrari a la dignitat humana fer patir inútilment els animals i malgastar les seves vides. És igualment indigne que hom despengui per ells quan-

1. Cf. Gn 1,28-31. 2. Cf. CA 37-38. 3. Cf. Mt 6,26. 4. Cf. Dn 3,57-58. 5. Cf. Gn 2,19-20; 9,1-4.

titats de diner que caldria dedicar prioritàriament a alleujar la misèria dels homes. Podem estimar els animals, però sense desviar vers ells l'afecte que devem només a les persones 2446

III. LA DOCTRINA SOCIAL DE L'ESGLÉSIA

2419. «La revelació cristiana ens fa conèixer amb més profunditat les lleis de 1960
la vida social»[1]. L'Església rep de l'Evangeli la revelació plena de la veritat de
l'home. Quan compleix la seva missió d'anunciar l'Evangeli, dóna testimoni a 359
l'home, en nom del Crist, de quina és la seva dignitat pròpia i la seva vocació a la comunió de les persones; li ensenya també les exigències de la justícia i de la pau, conformes a la saviesa divina.

2420. L'Església emet un judici moral, en matèria econòmica i social «quan 2032
els drets fonamentals de la persona o la salut de les ànimes ho reclamen»[2]. En l'ordre de la moralitat, actua en nom d'una missió diferent de la que tenen les autoritats polítiques: l'Església es preocupa dels aspectes temporals del bé
comú per raó de llur ordenament al Bé sobirà, el nostre fi últim. S'esforça per 2246
inspirar les actituds justes amb referència als béns terrenals i en les relacions sòcio-econòmiques.

2421. La doctrina social de l'Església es va desenrotllar durant el segle XIX, quan es produeix l'encontre de l'Evangeli amb la societat industrial moderna, de les seves noves estructures de producció de béns de consum, de la nova manera d'entendre la societat, l'Estat i l'autoritat, de les noves formes de treball i de propietat. El desenvolupament de la doctrina de l'Església, en matèria econòmica i social, dóna testimoni del valor permanent de l'ensenyament de l'Església i alhora del sentit veritable de la seva Tradició sempre viva i activa[3].

2422. L'ensenyament social de l'Església conté un cos de doctrina que s'articula a mesura que l'Església va interpretant els esdeveniments enllà de la història, a la llum del conjunt de la paraula revelada per Jesucrist amb l'assis-
tència de l'Esperit Sant[4]. Aquest ensenyament esdevé més acceptable per als 2044
homes de bona voluntat com més inspira la conducta dels fidels.

2423. La doctrina social de l'Església proposa uns principis de reflexió; en fa sortir criteris de judici, i dóna orientacions per a l'acció:

Tot sistema segons el qual les relacions socials han d'estar determinades completament pels factors econòmics és contrari a la naturalesa de la persona humana i dels seus actes[5].

2424. Una teoria que fa del profit la regla exclusiva i el fi últim de l'activitat econòmica és moralment inacceptable. L'afany desordenat de riquesa no deixa de produir els

1. GS 23, § 1. 2. GS 76, § 5. 3. Cf. CA 3. 4. Cf. SRS 1; 41. 5. Cf. CA 24.

2317 seus efectes perversos. És una de les causes dels nombrosos conflictes que pertorben l'ordre social[1].

Un sistema que «sacrifiqui els drets fonamentals de les persones i dels grups a l'organització col·lectiva de la producció» és contrari a la dignitat de l'home[2]. Tota pràctica que redueixi les persones a no ser res més que purs mitjans de cara al profit, esclavitza l'home, condueix a la idolatria dels diners i contribueix a l'expansió de l'ateisme. «No podeu servir Déu i el diner» (Mt 6,24; Lc 16,13).

2425. L'Església ha rebutjat les ideologies totalitàries i atees associades, en temps
676 modern, al «comunisme» o al «socialisme». D'altra banda, ha refusat en la pràctica del «capitalisme» l'individualisme i la primacia absoluta de la llei del mercat sobre el treball de l'home[3]. La regulació de l'economia mitjançant la sola planificació centralitzada perverteix d'arrel els llaços socials; la regulació per la sola llei del mercat falta a la justícia social, car «hi ha moltes necessitats humanes que no tenen sortida en el mer-
1886 cat»[4]. Cal preconitzar una regulació raonable del mercat i de les iniciatives econòmiques, segons una justa jerarquia dels valors i atenent al bé comú.

IV. L'ACTIVITAT ECONÒMICA I LA JUSTÍCIA SOCIAL

2426. El desenvolupament de les activitats econòmiques i el creixement de la producció són per subvenir a les necessitats dels éssers humans. La vida econòmica no és solament per multiplicar els béns produïts i augmentar el profit o el poder; està ordenada, en primer lloc, al servei de les persones, de tot l'home i de tota la comunitat humana. Conduïda amb mètodes propis,
1928 l'activitat econòmica s'ha d'exercir dins els límits de l'ordre moral, segons la justícia social, a fi de respondre al designi de Déu sobre l'home.[5].

307 **2427.** El *treball humà* procedeix immediatament de persones creades a la imatge de Déu, i cridades a prolongar, les unes amb les altres i per les altres,
378 l'obra de la creació amb el domini sobre la terra[6]. El treball, doncs, és un deure: «Si algú no vol treballar, que no mengi» (2Te 3,10)[7]. El treball fa honor als dons del Creador i als talents rebuts. També pot ser redemptor. Suportant la pena[8] en unió amb Jesús, l'obrer de Natzaret i el crucificat del Calvari, l'home col·labora d'una certa manera amb el Fill de Déu en la seva obra re-
531 demptora. Es mostra deixeble del Crist portant la creu, cada dia, en l'activitat que és cridat a practicar[9]. El treball pot ser un mitjà de santificació i una animació de les activitats terrenals en l'Esperit del Crist.

1. Cf. GS 63, § 3; LE 7; CA 35. 2. GS 65. 3. Cf. CA 10; 13; 44. 4. CA 34. 5. Cf. GS 64. 6. Cf. Gn 1,28; GS 34; CA 31. 7. Cf. 1Te 4,11. 8. Cf. Gn 3,14-19. 9. Cf. LE 27.

2428. Amb el treball, la persona exerceix i completa una part de les capacitats inscrites en la seva naturalesa. El valor primordial del treball prové de l'home mateix, que n'és l'autor i el destinatari. El treball és per a l'home, i no l'home per al treball[1]. *2834* *2185*

Tothom ha de poder treure del treball els mitjans de subvenir a la seva vida i a la dels seus, i de servir la comunitat humana.

2429. Tothom té el *dret d'iniciativa econòmica.* Cadascú se servirà legítimament dels seus talents per contribuir a una abundància profitosa per a tots, i per recollir els fruits justos dels seus esforços. Vetllarà per conformar-se a les reglamentacions donades per les autoritats legítimes amb vista al bé comú[2].

2430. La *vida econòmica* posa en joc interessos diversos, sovint oposats entre ells. Així s'explica l'emergència dels conflictes que la caracteritzen[3]. Hom s'esforçarà a reduir aquests conflictes amb la negociació que respecti els drets i els deures de cada col·laborador social: els responsables de les empreses, els representants dels assalariats, per exemple, de les organitzacions sindicals, i, eventualment, els poders públics.

2431. La *responsabilitat de l'Estat.* «L'activitat econòmica —en particular l'economia de mercat— no pot desenvolupar-se dins un buit institucional, jurídic i polític. Al contrari, suposa una seguretat que garanteixi la llibertat individual i la propietat, ultra un sistema monetari estabilitzat i uns serveis públics *1908* eficients. La primera incumbència de l'Estat és, doncs, de garantir aquesta seguretat, de tal manera que el qui treballa i produeix pugui disposar dels fruits del seu treball, i doncs se senti estimulat a fer-lo amb eficàcia i honestedat (...). Una altra incumbència de l'Estat és la de vigilar i encarrilar l'exercici dels drets humans en el sector econòmic. Però, en aquest camp, la primera responsabilitat *1883* no és de l'Estat, sinó de cada persona i dels diversos grups i associacions en *41* què la societat s'articula»[4].

2432. Els *responsables d'empresa* tenen davant la societat la responsabilitat econòmica i ecològica de les seves operacions[5]. Tenen el deure de considerar *2415* el bé de les persones i no pas solament l'augment dels *profits.* Aquests, tanmateix, són necessaris. Permeten de realitzar les inversions que asseguren l'esdevenidor de les empreses i garanteixen els llocs de treball.

2433. L'*accés al treball* i a la professió ha d'estar obert a tothom sense discriminacions injustes, homes i dones, sans i disminuïts, autòctons i immigrats[6]. En funció de les circumstàncies, la societat, per la seva banda, ha d'ajudar els ciutadans a procurar-se un treball i una ocupació[7].

1. Cf. LE 6. 2. Cf. CA 32; 34. 3. Cf. LE 11. 4. CA 48. 5. Cf. CA 37. 6. Cf. LE 19; 22-23. 7. Cf. CA 48.

2434. El *salari just* és el fruit legítim del treball. Negarlo o retenir-lo pot constituir una injustícia greu[1]. Per determinar la remuneració equitativa, cal-
1867 drà tenir en compte alhora les necessitats i la contribució de cadascú. «El treball s'ha de remunerar de tal manera que permeti a l'home de portar, ell i els seus, una vida digna en el pla material, social, cultural i espiritual, tenint en compte el càrrec i la productivitat de cadascú, així com la situació de l'empresa i el bé comú[2]. L'acord de les parts no és suficient per a justificar moralment l'import del salari.

2435. La *vaga* és moralment legítima quan es presenta com un recurs inevitable, o necessari, amb vista a un benefici proporcionat. És moralment inacceptable quan va acompanyada de violències, o bé si se li assignen objectius no directament relacionats amb les condicions de treball o contraris al bé comú.

2436. És injust de no pagar als organismes de la seguretat social les *cotitzacions* establertes per les autoritats legítimes.

La *privació de treball* a causa de l'atur, és quasi sempre, per al qui n'és víctima, un atemptat a la seva dignitat i una amenaça contra l'equilibri de la vida. A més del dany personalment sofert, molts altres perills en deriven per a la seva llar[3].

V. JUSTÍCIA I SOLIDARITAT ENTRE LES NACIONS

1938 **2437.** En el pla internacional, la desigualtat dels recursos i dels mitjans econòmics arriba a provocar entre les nacions un veritable «fossat»[4]. D'una banda, hi ha els qui tenen i desenrotllen els mitjans de creixement i, de l'altra, els qui acumulen els deutes.

2438. Diverses causes, de naturalesa religiosa, política, econòmica i financera, donen avui «a la qüestió social una dimensió mundial»[5]. Cal que hi hagi solidaritat entre les nacions, la política de les quals ja és interdependent. Això
1911 encara és més indispensable quan es tracta d'acabar amb els «mecanismes perversos» que posen obstacles al desenvolupament dels països menys avançats[6]. Cal substituir els sistemes financers de caràcter abusiu o usurari[7], les
2315 relacions comercials iniqües entre les nacions i la cursa d'armaments, per un esforç comú que mobilitzi els recursos vers objectius de desenvolupament moral, cultural i econòmic. «Caldrà tornar a fixar les prioritats i les escales de valors»[8].

2439. Les *nacions riques* tenen una responsabilitat moral greu amb referència a aquelles que, per elles mateixes, no poden assegurar els mitjans del seu

1. Cf. Lv 19,13; Dt 24,14-15; Jm 5,4. 2. GS 67, § 2. 3. Cf. LE 18. 4. SRS 14. 5. SRS 9. 6. Cf. SRS 17; 45. 7. Cf. CA 35. 8. CA 28.

desenrotllament o s'han vist impedides per tràgics esdeveniments històrics. És un deure de solidaritat i de caritat; és també una obligació de justícia, si el benestar de les nacions riques prové de fonts que no han estat pagades equitativament.

2440. L'*ajuda directa* és una resposta apropiada a necessitats immediates, extraordinàries, causades, per exemple, per catàstrofes naturals, epidèmies, etc. Però no és suficient per a reparar els greus danys que resulten de situacions de misèria, ni per a proveir a les necessitats d'una manera duradora. Cal també *reformar les institucions* econòmiques i financeres internacionals perquè promoguin millor unes relacions equitatives amb els països menys avançats[1]. Cal sostenir l'esforç dels països pobres treballant pel seu creixement i el seu alliberament[2]. I aquesta doctrina demana de ser aplicada d'una manera molt particular dins l'àmbit del treball agrícola. Els camperols, sobretot en el tercer món, formen la massa preponderant dels pobres.

2441. Fer créixer el sentit de Déu i el coneixement d'un mateix és a la base *1908*
de tot *desenvolupament complet de la societat humana*. Aquest desenvolupament multiplica els béns materials i els posa al servei de la persona i de la seva llibertat. Disminueix la misèria i l'explotació econòmiques. Fa créixer el respecte de les identitats culturals i l'obertura a la transcendència[3].

2442. Els pastors de l'Església no han d'intervenir directament en la construcció política i en l'organització de la vida social. Aquesta tasca forma part de
la vocació dels *fidels laics*, que han d'actuar amb iniciativa pròpia entre els *899*
seus conciutadans. L'acció social pot implicar molts camins concrets. Però sempre tindrà a la vista el bé comú i s'inspirarà en el missatge evangèlic i en l'ensenyament de l'Església. Pertany als fidels laics «animar les realitats temporals amb zel cristià i comportar-s'hi com artesans de pau i de justícia»[4].

VI. L'AMOR ALS POBRES *2544-2547*

2443. Déu beneeix els qui ajuden els pobres i reprova els qui se n'aparten: «Dóna a qui et demana; i no esquivis el qui et vol manllevar». «Gratuïtament
ho heu rebut, doneu-ho gratuïtament» (Mt 10,8). Pel que hauran fet amb els *786*
pobres, el Crist reconeixerà els seus elegits[5]. El signe de la presència del Crist
es dóna quan «els desventurats reben l'anunci de la Bona Nova» (Mt 11,5)[6]. *525, 544, 853*

2444. «L'amor de l'Església als pobres (...) pertany a la seva tradició constant»[7]. S'inspira en l'Evangeli de les benaurances[8], en la pobresa de Jesús[9] i en
la seva atenció als pobres[10]. L'amor als pobres és encara un dels motius del *1716*

1. Cf. SRS 16. 2. Cf. CA 26. 3. SRS 32; CA 51. 4. SRS 47; cf. SRS 42. 5. Cf. Mt 25,31-36. 6. Cf. Lc 4,18. 7. CA 57. 8. Cf. Lc 6,20-22. 9. Cf. Mt 8,20. 10. Cf. Mc 12,41-44.

deure de treballar perquè «es pugui donar al qui passa necessitat» (Ef 4,28). No s'estén únicament a la pobresa material, sinó també a les nombroses formes de pobresa cultural i religiosa[1].

2536 **2445.** L'amor als pobres és incompatible amb l'amor immoderat a la riquesa o el seu ús egoista:

> Au, ara, els rics! Ploreu, planyeu-vos per les calamitats que han de venir damunt vostre. La vostra riquesa quedarà podrida, i els vostres vestits arnats; el
> 2547 vostre or i plata, rovellats, i el seu rovell serà un testimoni contra vosaltres i devorarà la vostra carn. És com un foc el que heu atresorat per als darrers dies. La paga que heu escatimat als obrers que han segat els vostres camps clama, i els clams dels segadors han arribat fins a les orelles del Senyor dels exèrcits. Heu viscut a la terra en delícies i plaers, heu afartat els vostres cors el dia de la matança. Heu condemnat, heu mort el just; no us oposava resistència (Jm 5,1-6).

2446. Sant Joan Crisòstom ho recorda amb força: «No fer participar els pobres dels nostres béns és arrancar-los la vida. No tenim els béns nostres, tenim
2402 els d'ells»[2]. «Que hom satisfaci, en primer lloc, les exigències de la justícia, per tal de no oferir com a dons de la caritat allò que ja es deu a títol de justícia»[3]:

> Quan oferim als pobres allò que necessiten, no donem pas mostres de generositat personal, sinó que els donem allò que els pertany. Complim més aviat un deure de justícia que no pas un acte de caritat[4].

2447. Les *obres de misericòrdia* són les accions caritatives amb què acudim a
1460 ajudar el nostre proïsme en les seves necessitats corporals i espirituals[5]. Instruir, aconsellar, consolar, confortar, són obres de misericòrdia espirituals, com perdonar i suportar amb paciència. Les obres de misericòrdia corporals consisteixen principalment a donar menjar al qui té fam, acollir el qui no té aixopluc, vestir el despullat, visitar els malalts i presos i enterrar els morts[6]. Entre aquestes obres, l'almoina feta als pobres[7] és un dels principals testimo-
1038 niatges de la caritat fraterna: és també una pràctica de justícia que agrada a
1969 Déu[8]:

> Qui tingui dues túniques, que en doni al qui no en té, i qui tingui menjar que faci el mateix (Lc 3,11). Doneu en almoina el que teniu, i tot us quedarà pur (Lc 11,41). Si un germà o una germana van nus i mancats de l'aliment de cada

1. CA 57. 2. Laz. 1, 6. 3. AA 8. 4. St. Gregori el Gran, past. 3, 21. 5. Cf. Is 58,6-7; He 13,1. 6. Cf. Mt 25,31-46. 7. Cf. Tb 4,5-11; Ecli 17,22. 8. Cf. Mt 6,2-4.

> dia, i algun de vosaltres els diu: «Aneu-vos-en en pau, no passeu fred ni gana», però no els doneu allò que és necessari al cos, de què servirà? (Jm 2,15-16[1]). *1004*

2448. «Sota moltes formes: misèria material, opressió injusta, malalties físiques i psíquiques i, finalment, la mort, *la misèria humana* és el signe palès de la feblesa congènita en què l'home es troba des del primer pecat i de la neces- *596*
sitat de salvació. Per això ha atret la compassió del Crist Salvador, el qual ha volgut prendre-la damunt seu i identificar-se amb els "més petits d'entre els seus germans". Per això els qui es troben aclaparats per la misèria són objecte d'*un amor preferencial* per part de l'Església, la qual, des dels orígens, a despit de les defallences de molts dels seus membres, no para de treballar per *1586*
consolar-los, defensar-los i alliberar-los. Ho fa amb un seguit d'obres de beneficència que sempre i arreu són indispensables»[2].

2449. Des de l'Antic Testament, tot un seguit de mesures jurídiques (any de perdó, prohibició de prestar a interès i de retenir una penyora, obligació del delme, pagament diari del jornal, dret d'espigolar i esgotimar) responen a l'exhortació del Deuteronomi: «Mai no en mancaran, de pobres, en el país; per això, et dono aquest manament: Obre les mans al teu germà, als pobres que hi hagi al teu país» (Dt 15,11). Jesús fa seves aquestes paraules: «De pobres, sempre en tindreu amb vosaltres, però a mi no sempre em tindreu» (Jn 12,8). Amb això no treu res a la vehemència dels antics oracles: «Compren els *1397*
humils amb diner, i el pobre amb un parell de sandàlies» (Am 8,6); sinó que ens invita a reconèixer la seva presència en els pobres que són els seus germans[3]:

> Un dia la seva mare li botzinava perquè feia entrar a casa pobres i malalts, i santa Rosa de Lima[4] li digué: «Quan servim els pobres i els malalts, servim Jesús. No ens hem de cansar mai d'ajudar-los: és Jesús a qui servim». *786*

EN RESUM

2450. *«No robis» (Dt 5,19). «Ni els lladres, ni els usurers (...) ni els rapaços posseiran en herència el Regne de Déu» (1Co 6,10).*

2451. *El setè manament mana que practiquem la justícia i la caritat en la gestió dels béns de la terra i els fruits del treball dels homes.*

2452. *Els béns de la creació estan destinats a tots els homes. El dret de propietat privada no aboleix la destinació universal dels béns.*

1. Cf. 1Jn 3,17. 2. CDF, instr. «Libertatis conscientia» 68. 3. Cf. Mt 25,40. 4. Vita.

2453. *El setè manament prohibeix el robatori. El robatori és la usurpació d'un bé d'altri, contra la voluntat raonable del propietari.*

2454. *Tota forma de prendre o de servir-nos injustament del bé d'un altre és contrària al setè manament. La injustícia comesa exigeix reparació. La justícia commutativa imposa la restitució del bé robat.*

2455. *La llei moral prohibeix els actes que, amb fins mercantils o totalitaris, porten a esclavitzar persones, a comprar-les, a vendre-les i a intercanviar-les com si fossin mercaderies.*

2456. *El domini concedit pel Creador sobre els recursos minerals, vegetals i animals de l'univers no es pot separar del respecte de les obligacions morals, incloses les que es refereixen a les futures generacions.*

2457. *Els animals estan confiats a l'atenció de l'home, que els ha de tractar bé. Poden servir per a satisfer les justes necessitats de l'home.*

2458. *L'Església emet judicis sobre matèria econòmica social quan els drets fonamentals de la persona i la salut de les ànimes ho exigeixen. Es preocupa del bé temporal de l'home en tant que s'ordena al Bé suprem, el nostre fi últim.*

2459. *L'home és l'autor, el centre i el fi de tota la vida econòmica i social. El punt decisiu de la qüestió social és que els béns creats per Déu en benefici de tots arribin efectivament a tots, segons la justícia i amb l'ajuda de la caritat.*

2460. *El valor primordial del treball ve de l'home, que n'és l'autor i el destinatari. Per mitjà del treball, l'home participa a l'obra de la creació. Unit al Crist, el treball pot ser redemptor.*

2461. *El desenvolupament veritable és el que comprèn tot l'home. Es tracta de fer créixer la capacitat de cada persona perquè respongui a la seva vocació, i doncs a la crida de Déu*[1].

2462. *L'almoina feta als pobres és un testimoni de la caritat fraterna. És també una pràctica de justícia que agrada a Déu.*

2463. *En la multitud de la gent que no té pa, ni sostre, ni lloc, hem de veure-hi Llàtzer, el pobre famolenc de la paràbola*[2]*; hem de sentir-hi Jesús que ens diu: «Tampoc no m'ho fèieu a mi» (Mt 25,45).*

1. Cf. CA 29. 2. Cf. Lc 17,19-31.

ARTICLE 8 **El vuitè manament**

No llevis fals testimoni contra el teu proïsme (Ex 20,16).

Es va dir als antics: «No perjuraràs, sinó que compliràs amb el Senyor els teus juraments» (Mt 5,33).

2464. El vuitè manament prohibeix que es tergiversi la veritat en les relacions amb els altres. Aquesta prescripció moral deriva de la vocació del poble sant a ser testimoni del seu Déu que vol la veritat. Les ofenses a la veritat expressen amb paraules o actes un refús a comprometre's en la rectitud moral: són infidelitats profundes a Déu, i en aquest sentit minen les bases de l'aliança.

I. VIURE EN LA VERITAT

2465. L'Antic Testament ho certifica: *Déu és font de tota veritat*[1]. La seva Paraula és veritat[2]. «La vostra veritat es manté pels segles» (Sl 119,90). Ja que «Déu ha de ser necessàriament verídic» (Rm 3,4), els membres del seu poble són cridats a viure en la veritat[3] *215*

2466. En Jesucrist, la veritat de Déu es va manifestar del tot. «Ple de gràcia i de veritat» (Jn 1,14), el Crist és «la llum del món» (Jn 8,12), *és la Veritat*[4]. «Tot aquell qui creu en ell no es queda en les tenebres» (Jn 12,46). El deixeble de Jesús «persevera en la seva paraula», a fi de conèixer «la veritat que fa lliure» (Jn 8,32) i que santifica[5]. Seguir Jesús és viure de «l'Esperit de veritat» (Jn 14,17) que el Pare envia en el seu nom[6] i que porta a «la veritat completa» (Jn 16,13). Als seus deixebles, Jesús els ensenya l'amor incondicional a la veritat: *2153*
«Que el vostre llenguatge sigui: sí, quan és sí; no, quan és no» (Mt 5,37).

2467. L'home s'inclina naturalment a la veritat. Té l'obligació d'honrar-la i de donar-ne testimoni. «Tots els homes, segons la seva dignitat, ja que són persones (...), senten un impuls natural, més encara, tenen obligació moral de cercar la veritat, i abans de tot la veritat religiosa. Estan també obligats a adherir-se a la veritat coneguda i a ordenar la seva vida segons les exigències de la *2104*
veritat»[7].

2468. La veritat com a rectitud de l'acció i de la paraula humana té per nom *veracitat*, sinceritat o franquesa. La veritat o la veracitat és la virtut que consis-

1. Cf. Pr 8,7; 2S 7,28. 2. Cf. Sl 119,142. 3. Cf. Lc 1,50. 4. Cf. Sl 119,30. 5. Cf. Jn 14,6. 6. Cf. Jn 17,17. 7. Cf. Jn 14,26.

1458 teix a mostrar-se veritable en els actes i a dir la veritat en les paraules, bo i guardant-se de la duplicitat, la dissimulació i la hipocresia.

2469. «Els homes no podrien viure junts si no es tenien *confiança* entre ells,
1807 és a dir, si no es deien la veritat»[1]. La virtut de la veritat dóna justament a l'altre allò que se li deu. La veracitat observa un just equilibri entre allò que cal manifestar i el secret que cal guardar: comporta l'honestedat i la discreció. En justícia, «un home deu a l'altre honestament la manifestació de la veritat»[2].

2470. El deixeble del Crist accepta de «viure en la veritat»[3], és a dir, en la simplicitat d'una vida que segueix l'exemple del Senyor i persevera en la veritat. «Si diem que tenim comunió amb ell, però caminem en les tenebres, mentim i no practiquem la veritat» (1Jn 1,6).

II. «DONAR TESTIMONI DE LA VERITAT»

2471. Davant Pilat, el Crist proclama que ell ha vingut al món a «donar testi-
1816 moni de la veritat» (Jn 18,37). El cristià no ha d'avergonyir-se de «donar testimoni de nostre Senyor» (2Tm 1,8). En les situacions que exigeixen el testimoniatge de la fe, el cristià l'ha de professar sense equívoc, com sant Pau davant els seus jutges. Ha de guardar «una consciència irreprotxable davant de Déu i davant dels homes» (Ac 24,16).

2472. El deure dels cristians de prendre part a la vida de l'Església els mou a
863, 905 actuar com a *testimonis de l'Evangeli* i de les obligacions que en deriven. Aquest testimoniatge és transmissió de la fe amb paraules i obres. El testimo-
1807 niatge és un acte de justícia que estableix o fa conèixer la veritat[4]:

> Tots els cristians, arreu on viuen, per l'exemple de la seva vida i el testimoniatge de la seva paraula, tenen l'obligació de manifestar l'home nou, que han revestit pel baptisme, i la força de l'Esperit Sant, que els ha enfortit per mitjà de la confirmació[5].

852 **2473.** El *martiri* és el testimoniatge suprem donat a la fe; significa un testimoniatge que arriba a la mort. El màrtir dóna testimoni del Crist, mort i res-
1808 suscitat, al qual està unit per la caritat. Dóna testimoni de la veritat de la fe i de
1258 la doctrina cristiana. Suporta la mort per un acte de força. «Deixeu-me ser pastura de les feres, que per elles em serà concedit d'arribar a Déu»[6].

2474. Amb la més gran sol·licitud l'Església ha guardat els records dels qui han arribat al capdamunt de tot en el testimoniatge de la fe. Són les Actes dels Màrtirs. Són els arxius de la Veritat escrita amb lletres de sang:

1. DH 2. 2. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 2-2, 109, 3, ad 1. 3. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 2-2, 109, 3. 4. Cf. Mt 18,16. 5. AG 11. 6. St. Ignasi d'Antioquia, rom. 4, 1.

> De res no em serveixen els encisos del món i els reialmes de la terra. Em val més morir per unir-me a Jesucrist que no pas regnar d'un cap a l'altre del món. Ell és el qui cerco, ell que ha mort per nosaltres; ell, el qui jo vull, ell, que per nosaltres ha ressuscitat. S'acosta l'hora del meu naixement...[1] *1011*
>
> Jo us beneeixo per haver-me considerat digne d'aquest dia i d'aquesta hora, digne de ser comptat en el nombre dels vostres màrtirs (...). Heu guardat la vostra promesa, Déu de la fidelitat i de la veritat. Per aquesta gràcia i per totes les coses, jo us lloo, us beneeixo i us glorifico per Jesucrist, el Gran Sacerdot celestial i etern, el vostre Fill estimat. Per ell, que és amb vós, i l'Esperit Sant, glòria us sigui donada, ara i per tots els segles que vindran. Amén[2].

III. LES OFENSES A LA VERITAT

2475. Els deixebles del Crist s'han revestit «de l'home nou, creat a la imatge de Déu en al justícia i la santedat de la veritat» (Ef 4,24). Per això se'ls diu: «Abandoneu la mentida» (Ef 4,25). Han de renunciar «a tota dolenteria i a tota falsedat, hipocresies, enveges i tota mena de maledicència» (1Pe 2,1).

2476. *Fals testimoni i perjuri.* Quan es fa públicament, una afirmació contrà- *2152*
ria a la veritat revesteix una gravetat particular. Davant un tribunal, és un fals testimoni[3]. Si s'afirma amb jurament, és un perjuri. Una actuació així contribueix, adés a condemnar un innocent, adés a disculpar un culpable o a augmentar la pena incorreguda per l'acusat[4]. Això compromet greument l'exercici de la justícia i l'equitat de la sentència pronunciada pels jutges.

2477. El *respecte de la bona fama* de les persones prohibeix tota actitud i tota paraula susceptibles de causar un dany injust[5]. Es fa culpable:

- de *judici temerari* el qui, ni que sigui tàcitament, admet com a cosa certa, sense prou fonament, un defecte moral d'una altra persona;
- de *maledicència* el qui, sense raó objectiva vàlida, revela a persones que els ignoren els defectes i faltes d'un altre[6];
- de *calúmnia* el qui, amb paraules contràries a la veritat, perjudica la bona fama dels altres i dóna ocasió a judicis falsos sobre ells.

2478. Per evitar el judici temerari, cal esforçar-se a interpretar en sentit favorable, tant com sigui possible, els pensaments, les paraules i les accions dels altres:

> Tot bon cristià ha de ser més prompte a salvar la proposició del proïsme que no pas a condemnar-la; i, si no la pot salvar, inquireixi com l'entén, i si l'entén malament, corregeixi'l amb amor; i, si no basta, cerqui tots els mitjans convenients perquè, entenent-la bé, se salvi[7].

1. St. Ignasi d'Antioquia, rom. 6, 1-2. 2. St. Policarp, mart. 14,2-3. 3. Cf. Pr 19,9. 4. Cf. Pr 18,5. 5. Cf. CIC, can. 220. 6. Cf. Ecli 21,28. 7. St. Ignasi de Loiola, ex. esp. 22.

2479. La maledicència i la calúmnia destrueixen la *reputació i l'honor del proïsme*. Ara bé, l'honor és el testimoniatge social donat a la dignitat humana,
1753 i cadascú posseeix un dret natural a l'honor del seu nom, a la seva reputació i al respecte. Així, la maledicència i la calúmnia lesionen les virtuts de la justícia i de la caritat.

2480. Cal prohibir tota paraula o actitud que per *afalac, adulació o complaença,* encoratgi o confirmi un altre en la malícia dels seus actes i en la perversitat de la seva conducta. L'adulació és una falta greu si es fa còmplice de vicis o de pecats greus. El desig de fer un servei o l'amistat no justifiquen una duplicitat de llenguatge. L'adulació és pecat venial quan només desitja fer-se agradable, evitar un mal, remeiar una necessitat o obtenir avantatges legítims.

2481. La *jactància* o vanaglòria és una falta contra la veritat. El mateix cal dir de la *ironia*, quan tendeix a menysprear algú, caricaturant amb malevolència tal o tal altre aspecte del seu comportament.

2482. «La *mentida* consisteix a dir una cosa falsa amb intenció d'enganyar»[1]. El Senyor denuncia en la mentida una obra diabòlica: «Vosaltres teniu per pare el diable (...), no hi ha veritat en ell. Quan profereix la mentida, parla
392 del que és seu, perquè és mentider i pare de la mentida» (Jn 8,44).

2483. La mentida és l'ofensa més directa contra la veritat. Mentir és parlar o actuar contra la veritat per fer caure en error. Ferint la relació de l'home amb la veritat i amb el proïsme, la mentida ofèn la relació fonamental de l'home i de la seva paraula amb el Senyor.

2484. La *gravetat de la mentida* es mesura segons la naturalesa de la veritat
1750 que deforma, segons les circumstàncies, les intencions del que la comet i els perjudicis ocasionats als qui en són víctimes. Si la mentida, d'ella mateixa, és només pecat venial, pot arribar a ser mortal quan lesiona greument les virtuts de la justícia i de la caritat.

1756 **2485.** La mentida és condemnable en la seva naturalesa. És una profanació de la paraula, que té la missió de comunicar als altres la veritat coneguda. El propòsit deliberat d'induir els altres a l'error amb proposicions contràries a la veritat és un mancament contra la justícia i la caritat. La culpabilitat és més greu quan la intenció d'enganyar perilla de tenir conseqüències funestes per als qui són desviats de la veritat.

2486. La mentida (per tal com és una violació de la virtut de la veracitat), és una veritable violència contra els altres. Els fereix en la capacitat de conèixer,
1607 que és la condició de tot judici i de tota decisió. Conté, en germen, la divisió

1. St. Agustí, mend. 4, 5.

dels esperits i totes les malvestats que en deriven. La mentida és funesta per a tota societat; mina la confiança entre els homes i destrueix els teixits de les relacions socials.

2487. Tota falta comesa en matèries de justícia i de veritat reclama el *deure de reparació*, encara que el seu autor hagi estat perdonat. Quan és impossi- *1459*
ble de reparar un tort públicament, cal fer-ho en secret; si el qui ha sofert un perjudici no en pot ser directament indemnitzat, cal donar-li satisfacció moralment en nom de la caritat. Hi ha també aquest deure de reparació quan es tracta de faltes comeses contra la bona fama d'un altre. Aquesta reparació, *2412*
moral i de vegades material, ha d'apreciar-se segons el dany que s'ha causat. Obliga en consciència.

IV. EL RESPECTE A LA VERITAT

2488. El *dret a la comunicació* de la veritat no és incondicional. Tothom ha *1740*
de conformar la seva vida al precepte evangèlic de l'amor fratern. Això, en les situacions concretes, demana apreciar si convé o no de revelar la veritat a aquell que la demana.

2489. La caritat i el respecte a la veritat han de dictar la resposta a tota *demanda d'informació o de comunicació*. El bé i la seguretat d'altri, el respecte a la vida privada i el bé comú són raons suficients per callar allò que no ha de ser conegut, o per emprar un llenguatge discret. El deure d'evitar l'escàndol *2284*
imposa sovint una discreció molt estricta. Ningú no té obligació de revelar la veritat al qui no té dret a conèixer-la[1].

2490. El *secret del sagrament de la Reconciliació* és sagrat, i no es pot trair *1467*
per cap pretext. «El sigil sacramental és inviolable; per això, al confessor, no li és lícit de delatar el penitent de paraula o de qualsevol manera o per qualsevol motiu»[2].

2491. Els *secrets professionals* —els que guarden, per exemple, els polítics, els militars, els metges, els juristes— o les confidències fetes amb condició de secret, han de guardar-se, fora dels casos excepcionals en què la retenció del secret causaria al qui el confia, al qui el rep o a terceres persones uns mals molt greus i només evitables amb la divulgació de la veritat. Encara que no hagin estat confiades amb la condició de guardar secret, les informacions pri-

1. Cf. Sir 27,16; Pr 25,9-10. 2. CIC, can. 983, § 1.

vades que poden perjudicar algú no es poden divulgar sense una raó greu i proporcionada.

2522 **2492.** Tothom ha de guardar una justa reserva sobre la vida privada de la gent. Els responsables de la comunicació han de mantenir una justa proporció entre les exigències del bé comú i el respecte als drets particulars. La ingerència de la informació en la vida privada de les persones dedicades a una activitat política o pública és condemnable en tant que atempta a la seva intimitat i la seva llibertat.

V. L'ÚS DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ SOCIAL

2493. En la societat moderna, els mitjans de comunicació social tenen una funció important sobre la informació, la promoció cultural i la formació. Aquesta funció creix per raó dels progressos tècnics, de l'amplitud i la diversitat de les notícies transmeses, i per la influència exercida sobre l'opinió pública.

1906 **2494.** La informació que donen els mitjans està al servei del bé comú[1]. La societat té dret a una informació basada en la veritat, la llibertat, la justícia i la solidaritat:

> El bon exercici d'aquest dret demana que la comunicació sigui sempre verídica quant a l'objecte i —dintre el respecte a les exigències de la justícia i de la caritat— completa; que sigui també, quant a la forma, honesta i convenient, és a dir, que en l'adquisició i la difusió de les notícies, observi absolutament les lleis morals, els drets i la dignitat de l'home[2].

906 **2495.** «És necessari que tots els membres de la societat compleixin els seus deures de justícia i caritat, i així, amb l'ajuda d'aquests mitjans, lluitin per formar i divulgar unes opinions públiques rectes»[3]. La solidaritat apareix com una conseqüència d'una comunicació verídica i justa, i de la lliure circulació de les idees que afavoreixen el coneixement i el respecte dels altres.

2496. Els mitjans de comunicació social (en particular els mass media) poden engendrar una certa passivitat entre els usuaris, tot convertint aquests darrers en consu-
2525 midors poc crítics dels missatges o dels espectacles. Els usuaris han d'imposar-se moderació i disciplina amb referència als mass media. Han de formar-se una consciència il·lustrada i recta per resistir més fàcilment les influències poc honestes.

2497. Pel títol mateix de la seva professió en la premsa, els responsables de difondre la informació estan obligats a servir la veritat i a no ofendre la caritat. Procuraran respectar, amb un interès igual, la naturalesa dels fets i els límits del judici crític sobre les persones. No han de cedir a la difamació.

1. Cf. IM 11. 2. IM 5. 3. IM 8.

2498. «L'*autoritat civil* té peculiars deures en aquest assumpte per raó del bé comú, cap al qual s'ordenen aquests instruments. És propi de la seva autoritat, en funció de la seva missió, defensar i vetllar la veritable i justa llibertat d'informació»[1]. Amb la promulgació i l'aplicació de lleis, els poders públics s'asseguraran que el mal ús d'aquests mitjans «no causi greus perjudicis als costums públics i al progrés de la societat»[2]. *2237*
Sancionaran la violació dels drets de les persones a la bona fama i al secret de la vida privada. Donaran a temps i honestament les informacions que interessen el bé general o responen a les inquietuds fundades de la població. Res no pot justificar el recurs a informacions falses per manipular l'opinió pública amb els mitjans de comunicació. Aquestes intervencions no han d'atemptar contra la llibertat dels individus i dels grups. *2286*

2499. La moral denuncia la plaga dels Estats totalitaris que falsifiquen sistemàticament la veritat, exerceixen amb els mass media un domini polític de l'opinió, «manipulen» els acusats i els testimonis dels processos públics i miren d'assegurar llur tirania jugulant i reprimint tot allò que titllen de «delictes d'opinió». *1903*

VI. VERITAT, BELLESA I ART SAGRAT

2500. La pràctica del bé va acompanyada d'un plaer espiritual gratuït i de la bellesa moral. Igualment, la veritat porta el goig i la resplendor de la bellesa espiritual. La veritat és bella per ella mateixa. La veritat de la paraula, expressió racional del coneixement de la realitat creada i increada, és necessària per a l'home dotat d'intel·ligència; però la veritat també pot trobar d'altres formes d'expressió humana, complementàries, sobretot quan es tracta d'evocar allò que té d'inefable, les pregoneses del cor humà, les elevacions de l'ànima i els misteris de Déu. Àdhuc abans de revelar-se a l'home amb paraules de veritat, *1864*
Déu se li manifesta amb el llenguatge universal de la creació, obra de la seva paraula i de la seva saviesa: l'ordre i l'harmonia dels cosmos —que l'infant i l'home de ciència descobreixen. «De la grandesa i la bellesa de les criatures *341*
venim a contemplar el seu Autor» (Sa 13,5), «perquè és ell, origen de tota bellesa, qui les ha creades» (Sa 13,3). *2129*

> La saviesa és exhalació de la potència de Déu, irradiació sense mescla de la glòria del Totpoderós. Per això cap cosa impura no s'hi barreja. És reflex de la llum eterna, mirall sense taca de l'activitat de Déu i imatge de la seva bonesa (Sa 7,25-26). És més meravellosa que el sol, més que qualsevol constel·lació. Comparada amb la llum, la guanya, perquè després de la llum segueix la nit, però la maldat no pot res contra la saviesa (Sa 7,29-30). Me'n vaig enamorar (Sa 8,2).

2501. «Creat a imatge de Déu» (Gn 1,26), l'home expressa així la veritat de la seva relació amb Déu Creador per la bellesa de les seves obres artístiques. L'*art*, en efecte, és una forma d'expressió pròpiament humana; més enllà de la

1. IM 12. 2. IM 12.

recerca de les necessitats vitals, comuna a totes les criatures vivents, l'art és una sobreabundància gratuïta de la riquesa interior de l'ésser humà. Sortint d'un talent donat pel Creador i de l'esforç de l'home, l'art és una forma de saviesa pràctica, uneix coneixement i habilitat[1] per donar forma a la veritat
339 d'una realitat en el llenguatge accessible a la vista o a l'oïda. L'art comporta així una certa semblança amb l'activitat de Déu en la creació, en tant que s'inspira en la veritat i en l'amor als éssers. Més que qualsevol altra activitat humana, l'art no té en ell mateix el seu fi absolut, sinó que s'ordena i s'ennobleix amb el fi últim de l'home[2].

1156-1162 **2502.** L'*art sagrat* és ver i bell quan, per la forma, correspon a la seva vocació pròpia: evocar i glorificar, en la fe i l'adoració, el misteri transcendent de Déu, bellesa sublim i invisible de veritat i d'amor, apareguda en Jesucrist, «resplendor de la seva glòria, empremta de la seva substància» (He 1,3), en qui «habita corporalment tota la plenitud de la divinitat» (Col 2,9), bellesa espiritual reflectida en la Santíssima Verge Mare de Déu, els àngels i els sants. L'art sagrat veritable porta l'home a l'adoració, a la pregària i a l'amor a Déu, Creador i Salvador, Sant i Santificador.

2503. Per això els bisbes, ells mateixos o per delegació, han de vetllar i promoure l'art sagrat, antic i actual, sota totes les formes, i han de descartar amb el mateix zel religiós de la litúrgia i dels edificis del culte tot allò que no s'adiu amb la veritat de la fe i amb l'autèntica bellesa de l'art *sagrat*[3].

EN RESUM

2504. *«No llevis fals testimoni contra el teu proïsme» (Ex 20,16). Els deixebles del Crist s'han «revestit de l'home nou, creat a imatge de Déu en la justícia i la santedat de la veritat» (Ef 4,24).*

2505. *La veritat o la veracitat és la virtut que consisteix a mostrar-se veritable en les accions, a dir la veritat amb les paraules i a guardar-se de la duplicitat, la dissimulació i la hipocresia.*

2506. *El cristià no ha de «tenir vergonya de donar testimoni de nostre Senyor» (2Tm 1,8) amb obres i paraules. El martiri és el testimoniatge suprem donat a la veritat i a la fe.*

2507. *El respecte a la bona fama i a l'honor de les persones prohibeix tota actitud i tota paraula de maledicència o de calúmnia.*

2508. *La mentida és dir una cosa falsa amb intenció d'enganyar.*

1. Cf. Sa 7,17. 2. Cf. Pius XII, discurs del 25 de desembre de 1955 i discurs del 3 de setembre de 1950. 3. Cf. SC 122-127.

2509. *Una falta comesa contra la veritat demana reparació.*

2510. *La regla d'or ajuda a discernir, en les situacions concretes, si convé o no de revelar la veritat al qui la demana.*

2511. *«El sigil sacramental és inviolable»*[1]. *Cal guardar els secrets professionals. Les confidències perjudicials per a algú no es poden divulgar.*

2512. *La societat té dret a una informació basada en la veritat, la llibertat i la justícia. Cal imposar-se moderació i disciplina en l'ús dels mitjans de comunicació social.*

2513. *Les belles arts, sobretot l'art sagrat, «per la seva naturalesa, intenten expressar, d'alguna manera, amb obres humanes, la bellesa divina; tant més es poden dedicar a Déu i contribuir a la seva lloança i glòria, com més tinguin com a objectiu únic col·laborar sobretot, amb les seves obres, a conduir piadosament l'esperit de l'home cap a Déu»*[2].

ARTICLE 9 **El novè manament**

> No desitgis la casa del teu proïsme. No desitgis la muller del teu proïsme, ni el seu criat, ni la seva criada, ni el seu bou, ni el seu ase, ni res que li pertanyi (Ex 20,17).
>
> Qualsevol qui mira una dona per desitjar-la, ja ha comès adulteri amb ella en el seu cor (Mt 5,28).

2514. Sant Joan distingeix tres menes de mal desig o de concupiscència: la *377, 400*
cobejança de la carn, la cobejança dels ulls i l'orgull de la vida[3]. Segons la tradició catequètica catòlica, el novè manament prohibeix la concupiscència carnal; el desè, la concupiscència dels béns d'altri.

2515. En sentit etimològic, la «concupiscència» pot designar tota forma *405*
vehement de desig humà. La teologia cristiana li ha donat el sentit particular de moviment de l'apetit sensible que contraria l'obra de la raó humana. L'apòstol sant Pau l'identifica amb la revolta que la «carn» mou contra l'«esperit»[4]. Ve de la desobediència del primer pecat (Gn 3,11). Malmena les facultats morals de l'home i, sense ser d'ella mateix una falta, inclina a cometre pecats[5].

2516. Ja dintre l'home, per tal com és un ésser *compost, esperit i cos,* hi ha *362*
una certa tensió, una certa lluita de tendències entre l'«esperit» i la «carn». Però aquesta lluita, de fet, pertany a l'herència del pecat, n'és una conseqüència i alhora una confirmació. Forma part de l'experiència diària del combat
espiritual: *407*

1. CIC, can. 983, § 1. 2. SC 122. 3. Cf. 1Jn 2,16. 4. Cf. Ga 5,16.17.24; Ef 2,3. 5. Cf. Cc. Trento: DS 1515.

Pel que fa a l'Apòstol, no es tracta de menysprear i de condemnar el cos, el qual, amb l'ànima espiritual, constitueix la naturalesa de l'home i la seva personalitat de subjecte. Al contrari, tracta de les obres o, més aviat, de les disposicions estables —virtuts i vicis— moralment *bons o dolents,* que són el fruit de la *submissió* (en el primer cas) o al contrari de la *resistència* (en el segon cas) *a l'acció salvadora de l'Esperit Sant*. Per això l'Apòstol escriu: «Si vivim per l'Esperit Sant, comportem-nos també segons l'Esperit» (Ga 5,25)[1].

I. LA PURIFICACIÓ DEL COR

368 **2517.** El cor és la seu de la personalitat moral: «Del cor provenen els pensament dolents, homicidis, adulteris, fornicacions, furts, falsos testimonis, injúries» (Mt 15,19). La lluita contra la cobejança carnal passa per la purificació del
1809 cor i la pràctica de la temprança:

> Mantén-te en la simplicitat i la innocència, i seràs com els infants que ignoren el mal, destructor de la vida dels homes[2].

2518. La sisena benaurança proclama: «Benaurats els nets de cor, perquè veuran Déu» (Mt 5,8). Els «nets de cor» són els qui han fet concordar l'enteniment i la voluntat amb les exigències de la santedat de Déu, principalment en
94 tres dominis: la caritat[3], la castedat o rectitud sexual[4], l'amor a la veritat i l'ortodòxia de la fe[5]. Hi ha un lligam entre la puresa del cor, del cos i de la fe:

> Els fidels han de creure els articles del Símbol, «a fi que, creient, obeeixin Déu; obeint, visquin rectament; vivint rectament, purifiquin el seu cor i, purifi-
> 158 cant el seu cor, comprenguin el que creuen»[6].

2548 **2519.** Als «nets de cor» ha estat promès que veuran Déu cara a cara i que li seran semblants[7]. La puresa de cor és el preàmbul de la visió. A partir d'ara, ja
2819 ens concedeix de veure-hi *segons* Déu, de rebre l'altre com a «proïsme». Ens permet de percebre el cos humà, el nostre i el dels altres, com un temple de
2501 l'Esperit Sant, una manifestació de la bellesa divina.

II. EL COMBAT PER LA PURESA

1264 **2520.** El Baptisme concedeix al qui el rep la gràcia de la purificació de tots els pecats. Però el batejat ha de continuar lluitant contra la concupiscència de la carn i les cobejances desordenades. Per la gràcia de Déu, ho aconsegueix:

2337 — amb la *virtut* i el *do de la castedat,* ja que la castedat permet d'estimar amb un cor recte i no dividit;

1. Joan Pau II, DeV 55. 2. Hermas, mand. 2, 1. 3. Cf. 1Tm 4,3-9; 2Tm 2,22. 4. Cf. 1Te 4,7; Col 3,5; Ef 4,19. 5. Cf. Tt 1,15; 1Tm 1,3-4; 2Tm 2,23-26. 6. St. Agustí, fid. et symb. 10, 25. 7. Cf. 1C 13,12; 1Jn 3,2.

— amb la *puresa d'intenció* que consisteix a tenir present el fi veritable de l'home: amb mirada simple, el batejat cerca de trobar i complir en tot la voluntat de Déu[1]; 1752

— amb la *puresa de la mirada,* exterior i interior; amb la disciplina dels sentiments i de la imaginació; amb el refús de tota complaença en els pensaments impurs que inclinen a desviar-se del camí dels manaments divins: «La vista roba el cor als insensats» (Sa 15,5); 1762

— amb la *pregària:* 2846

> Jo creia que la continència depenia de les forces pròpies, les quals jo no sentia en mi, essent tan estult que ignorava que ningú (...) no pot ser continent sinó per do vostre. Do que prou m'hauríeu fet, si amb gemec íntim hagués trucat a les vostres orelles i amb sòlida fe hagués llançat en vós la meva angoixa[2].

2521. La puresa demana el *pudor*. Aquest és una part integrant de la temprança. El pudor preserva la intimitat de la persona. Designa el refús de descobrir allò que cal mantenir amagat. S'ordena a la castedat, la delicadesa de la qual testimonia. Guia les mirades i els gestos d'acord amb la dignitat de les persones i de la seva unió.

2522. El pudor protegeix el misteri de les persones i del seu amor. Invita a la paciència i a la moderació en les relacions amoroses; demana que es compleixin les condicions del do i del compromís definitiu de l'home i de la dona entre ells. El pudor és modèstia. Inspira l'elecció del vestit. Manté el silenci o la reserva allí on traspua el risc d'una curiositat malsana. És fet de discreció. 2492

2523. Hi ha un pudor dels sentiments tant com del cos. Protesta, per exemple, contra les exploracions «exhibicionistes» del cos humà en certes publicitats, o contra la sol·licitació de certs mitjans de comunicació a anar massa lluny en la revelació de confidències íntimes. El pudor inspira una manera de viure que permet d'oposar resistència a les sol·licitacions de la moda i a la pressió de les ideologies dominants. 2354

2524. Les formes que presenta el pudor varien d'una cultura a l'altra. Però arreu es conserva el pressentiment d'una dignitat espiritual pròpia de l'home. Neix amb el desvetllament de la consciència del subjecte. Ensenyar el pudor als infants i als adolescents, és desvetllar-los al respecte de la persona humana.

2525. La puresa cristiana demana una *purificació del clima social.* Reclama als mitjans de comunicació social una informació respectuosa i discreta. La puresa de cor allibera de l'erotisme difús i aparta dels espectacles que afavoreixen l'exhibicionisme i la fantasia. 2344

2526. Allò que anomenem la *permissivitat dels costums* es basa en una concepció errònia de la llibertat humana; perquè aquesta es pugui edificar, ha de 1740

1. Cf. Rm 12,2; Col 1,10; 2. St. Agustí, conf. 6, 11, 20.

deixar-se educar prèviament per la llei moral. Cal demanar als responsables de l'educació que proporcionin als joves un ensenyament respectuós de la veritat, de les qualitats del cor i de la dignitat moral i espiritual de l'home.

1204 **2527.** «El missatge joiós del Crist renova contínuament la vida i la cultura de l'home caigut, combat i allunya els errors i mals provinents de la seducció, sempre amenaçadora, del pecat. Purifica i eleva constantment els comportaments dels pobles. Amb la seva riquesa divina, fecunda, com penetrant-los, els dots i qualitats espirituals de cada poble i de cada època, els vigoritza, els perfà i els restaura en el Crist»[1].

EN RESUM

2528. *«Qualsevol que mira una dona per desitjar-la, ja ha comès adulteri amb ella en el seu cor» (Mt 5,28).*

2529. *El novè manament posa en guàrdia contra la cobejança o concupiscència carnal.*

2530. *La lluita contra la concupiscència carnal passa per la purificació del cor i la pràctica de la temprança.*

2531. *La puresa de cor ens permetrà de veure Déu: ens permet, ja ara, de veure-ho tot segons Déu.*

2532. *La purificació del cor demana l'oració, la pràctica de la castedat i la puresa d'intenció i de mirada.*

2533. *La puresa de cor demana el pudor, que és paciència, modèstia i discreció. El pudor preserva la intimitat de la persona.*

ARTICLE 10 **El desè manament»**

> No desitgis (...) res que pertanyi al teu proïsme (Ex 20,17). No desitgis la casa del teu proïsme, ni el seu camp, ni el seu criat, ni la seva criada, ni el seu bou, ni el seu ase, ni res que li pertanyi (Dt 5,21).
>
> On hi ha el teu tresor, allí hi haurà també el teu cor (Mt 6,21).

2534. El desè manament desdobla i completa el novè, que es refereix a la concupiscència de la carn. Prohibeix la cobejança dels béns d'altri, arrel del robatori, de la rapinya i del frau, condemnats pel setè manament. La «concupiscència dels ulls»[2] porta a la violència i a la injustícia, prohibides pel cinquè
2112 manament[3]. La cobdícia troba el seu origen, com la fornicació, en la idolatria,

1. GS 58, § 4. 2. Cf. 1Jn 2,16. 3. Cf. Mi 2,2.

prohibida en les tres primeres prescripcions de la llei[1]. El desè manament té com a objectiu la intenció del cor; resumeix, juntament amb el novè, tots els preceptes de la llei. *2069*

I. EL DESORDRE DE LES COBEJANCES

2535. L'apetit sensible ens porta a desitjar les coses agradables que no tenim. Així, desitgem menjar quan tenim gana, o escalfar-nos quan tenim fred. Aquests desigs, d'ells mateixos són bons; però sovint no guarden la mesura de *1767*
la raó i ens empenyen a cobejar injustament allò que no és nostre i pertany, o és degut, a un altre.

2536. El desè manament prohibeix l'*avidesa* i el desig d'una apropiació desmesurada dels béns d'aquest món; veda la *cobdícia* desenfrenada, nascuda de la passió immoderada de les riqueses i del seu poder. Condemna també el desig de cometre una injustícia, amb què es causaria dany al proïsme en els seus béns temporals:

> Quan la Llei ens diu: «No cobejaràs», ens amonesta, amb altres paraules que apartem els nostres desigs de tot allò que no ens pertany. Car la set dels béns dels altres és immensa, infinita, i mai no es veu satisfeta. Per això s'ha escrit: «L'avar no en té mai prou» (Ecle 5,9)[2].

2537. Però no trenca aquest manament desitjar coses que són d'un altre, mentre s'estigui disposat a obtenir-les amb mitjans justos. La catequesi tradicional assenyala amb realisme quina mena de gent ha de lluitar més contra les cobejances dolentes, i, per tant, quina gent cal exhortar més a observar aquest precepte:

> Són els comerciants (...) que desitgen temps de penúria i d'alça dels preus dels queviures, i es disgusten si d'altres en tenen per vendre o comprar, perquè així ells no els podran vendre prou cars ni adquirir a preus més baixos. Els qui desitgen que d'altres passin necessitat, perquè ells, comprant o venent, puguin guanyar més (...). Els metges que desitgen que hi hagi malalts. I els advocats que volen que hi hagi força plets i ben importants[3].

2538. El desè manament mana foragitar l'*enveja* del cor de l'home. Quan el profeta Natan va voler desvetllar el penediment del rei David, li contà la histò- *2317*
ria del pobre que només tenia una ovella i la tractava com si li fos filla, i del ric, amo de grans ramats, que envejava el pobre i va acabar robant-li l'ovella[4]. L'enveja pot conduir a les pitjors malifetes[5]. Per l'enveja del diable la mort va entrar al món (Sa 2,24): *351*

1. Cf. Sa 14,12. 2. Catech. R. 3, 37. 3. Catech. R. 3, 37. 4. Cf. 2S 12,1-4. 5. Cf. Gn 4,3-7; 1Re 21,1-29.

> Ens fem guerra els uns als altres, i és a causa de l'enveja (...). Si tots ens dediquem a fer trontollar així el Cos del Crist, on arribarem? Estem debilitant el Cos del Crist (...). Ens declarem membres d'un mateix organisme, i ens devorem els uns als altres, com si fóssim feres[1].

1866 **2539.** L'enveja és un vici capital. Designa la tristesa que sentim pel bé d'un altre i el desig immoderat d'apropiar-nos-el, encara que sigui amb mitjans injustos. Quan desitja un mal greu a l'altre, és pecat mortal:

> Sant Agustí veia en l'enveja «el pecat diabòlic per excel·lència»[2]. «De l'enveja neixen l'odi, la maledicència, la calúmnia, el goig causat pel mal del proïsme i la tristesa causada per la seva prosperitat»[3].

2540. L'enveja representa una de les formes de la tristesa i és un refús de la
1829 caritat; el batejat lluitarà contra ella amb la benevolència. L'enveja sovint ve de l'orgull; el batejat s'esforçarà a viure en la humilitat:

> Voldríeu que Déu fos glorificat per vosaltres? Doncs alegreu-vos dels progressos dels vostres germans, i amb això Déu serà glorificat per vosaltres. Es dirà: Déu serà lloat pel fet que el seu servidor hagi sabut vèncer l'enveja i hagi posat el seu goig en el mèrit dels altres[4].

II. ELS DESIGS DE L'ESPERIT

2541. L'economia de la llei i de la gràcia treu el cor dels homes de la cobe-
1718 jança i de l'enveja: l'inicia en el desig del Bé Suprem; l'instrueix dels desigs de
2764 l'Esperit Sant que satisfà el cor de l'home.

Sempre el Déu de les promeses ha posat l'home en guàrdia contra la seducció
397 d'allò que, des del principi, s'ha presentat «bo per a menjar, agradable a la vista i temptador per a adquirir el coneixement» (Gn 3,6).

1963 **2542.** La llei confiada a Israel mai no va ser suficient per justificar aquells que li estaven sotmesos; esdevingué, fins i tot, l'instrument de la «cobejança»[5]. La inadequació entre el voler i el fer[6] indica el conflicte entre la Llei de Déu, que és la «llei de la raó» i una altra llei «que m'encadena a la llei del pecat que hi ha en els meus membres» (Rm 7,23).

1992 **2543.** «Ara es manifesta al defora de la Llei la justícia de Déu, testimoniada per la Llei i pels profetes; justícia de Déu per la fe en Jesucrist, per a tots els qui creuen» (Rm 3,21-22). Des de llavors els fidels del Crist «han crucificat la carn amb els seus vicis i concupiscències» (Ga 5,24); l'Esperit[7] els condueix i segueixen els desigs de l'Esperit[8].

1. St. Joan Crisòstom, hom. in 2 Cor. 28, 3-4. 2. Catech. 4, 8. 3. St. Gregori el Gran, mor. 31, 45. 4. St. Joan Crisòstom, hom. in Rom. 7, 3. 5. Cf. Rm 7, 7. 6. Cf. Rm 7,10. 7. Cf. Rm 8,14. 8. Cf. Rm 8,27.

III. LA POBRESA DE COR *2443-2449*

2544. Jesús intima als seus deixebles que el prefereixin a tot i a tothom, i els proposa que donin «tots els seus béns» (Lc 14,33) per causa d'ell i de l'Evangeli[1]. Poc abans de la seva passió els proposà com exemple la pobra vídua de Jerusalem, que, de la seva indigència, donà tot el que tenia per viure[2]. El precepte del despreniment de les riqueses és obligatori per entrar al Regne del cel. *544*

2545. Tots els fidels del Crist «han d'ordenar rectament els seus sentiments, no fos que l'ús de les coses d'aquest món fet amb amor a les riqueses i no pas amb esperit de pobresa evangèlica, els impedeixi de buscar la caritat perfecta»[3]. *2013*

2546. «Benaurats els pobres en l'esperit» (Mt 5,3). Les benaurances revelen un ordre de felicitat i de gràcia, de felicitat i de pau. Jesús celebra l'alegria dels *1716*
pobres, als quals ja pertany el Regne[4]:

> El Verb anomena «pobresa en l'esperit» la humilitat voluntària d'un esperit humà i el seu renunciament. I l'Apòstol ens dóna un exemple de la pobresa de Déu quan diu: «Per nosaltres es va fer pobre» (2Co 8,9)[5].

2547. El Senyor es lamenta a causa dels rics, perquè troben el seu consol en l'abundor de béns (Lc 6,24). «L'orgullós cerca el poder terrenal, mentre que el pobre en l'esperit cerca el Regne del cel»[6]. L'abandó a la Providència del Pare del cel allibera de la inquietud pel demà[7]. La confiança en Déu disposa a la *305*
benaurança dels pobres. Ells veuran Déu.

IV. «VULL VEURE DÉU»

2548. El desig de felicitat veritable treu l'home de l'afecció immoderada als béns del món, a fi de realitzar-se en la visió i la felicitat de Déu. «La promesa *2519*
de veure Déu supera tota benaurança. En l'Escriptura, veure és posseir. El qui veu Déu ha aconseguit tots els béns que es poden concebre»[8].

2549. El poble sant encara ha de lluitar, amb la gràcia divina, per obtenir els béns que Déu promet. Per posseir i contemplar Déu, els fidels del Crist mortifiquen les seves cobejances, i superen, amb la gràcia de Déu, les seduccions *2015*
del plaer i del poder.

2550. Per aquest camí de la perfecció, l'Esperit i l'Esposa criden el qui els escolta[9] a la comunió perfecta amb Déu:

1. Cf. Mc 8,35. 2. Cf. Lc 21,4. 3. LG 42. 4. Cf. Lc 6,20. 5. St. Gregori de Nissa, beat. 1. 6. St. Agustí, serm. dom, 1, 1, 3. 7. Cf. Mt 6,25-34. 8. St. Gregori de Nissa, beat. 6. 9. Cf. Ap 22,17.

Allí hi haurà la glòria veritable. Ningú no serà lloat per error o per adulació. Els veritables honors no seran ni refusats als qui els mereixen, ni concedits als indignes. D'altra banda, cap indigne no ho pretendrà allí on només seran admesos els dignes. Allí regnarà la veritable pau, on ningú no trobarà oposició ni en ell mateix ni en els altres. Déu mateix serà la recompensa de la virtut, ell que ha donat la virtut i s'ha promès ell mateix com el premi millor i més gran que hi pugui haver: «Jo seré el seu Déu, i ells seran el meu poble» (Lv 26,12)... Aquest és també el sentit de les paraules de l'Apòstol: «Perquè Déu ho sigui tot
314 en tots» (1Co 15,28). Allí serà ell mateix el fi sense fi dels nostres desigs. El contemplarem per sempre i l'estimarem sense fatiga. I el lloarem sense cansar-nos-en. I aquest do, aquest amor, aquesta ocupació, seran, amb tota certesa, comuns a tots, com la mateixa vida eterna[1].

EN RESUM

2551. *«On hi ha el teu tresor, allí hi haurà també el teu cor» (Mt 6,21).*

2552. *El desè manament prohibeix la cobejança desordenada, nascuda de la passió immoderada de les riqueses i del seu poder.*

2553. *L'enveja és la tristesa experimentada davant el bé d'altri i el desig immoderat d'apropiar-se'l. És un vici capital.*

2554. *El batejat combat l'enveja amb la benevolència, la humilitat i l'abandó a la Providència de Déu.*

2555. *Els fidels del Crist «han crucificat la carn amb els seus vicis i concupiscències» (Ga 5,24). Els condueix l'Esperit Sant i segueixen els seus desigs.*

2556. *El deseiximent de les riqueses és necessari per a entrar en el Regne del cel. «Benaurats els pobres de cor».*

2557. *L'home de desig diu: «Vull veure Déu». La set de Déu és sadollada per l'aigua de la vida eterna[2].*

1. St. Agustí, civ. 22, 30. 2. Cf. Jn 4,14.

QUARTA PART

La pregària cristiana

Miniatura del Monestir de Dionisiu, al mont Athos (còdex 587), pintat a Constantinoble cap a l'any 1059.

El Crist es dirigeix pregant al Pare (cf. § 2599). Prega sol, en un lloc desert. Els deixebles el miren des d'una distància respectuosa. Sant Pere, el cap dels apòstols, es gira als altres i els indica Aquell qui és el Mestre i el Camí de la pregària cristiana (cf. § 2607): «Senyor, ensenyeu-nos a pregar» (Lc 11,1).

PRIMERA SECCIÓ
La pregària en la vida cristiana

2558. «El misteri de la fe és gran!» L'Església el professa en el Símbol dels apòstols (*primera part*) i el celebra en la litúrgia sacramental (*segona part*), a fi que la vida dels fidels sigui conformada al Crist en l'Esperit Sant a la glòria de Déu Pare (*tercera part*). Aquest misteri exigeix, doncs, que els fidels hi creguin, el celebrin i en visquin en una relació viva i personal amb el Déu vivent i veritable. Aquesta relació és la pregària.

Què és la pregària?

> Per mi, la *pregària* és un impuls del cor, és una simple mirada dirigida al cel, és un crit de reconeixement i d'amor tant en la prova com en l'alegria[1].

La pregària com a do de Déu

2559. «La pregària és l'elevació de l'ànima a Déu o la petició a Déu dels béns convenients»[2]. ¿Des d'on parlem quan preguem? ¿Des de l'altura del nostre orgull i de la nostra pròpia voluntat, o des de «l'abisme» (Sl 130,1) d'un cor humil i contrit? El qui s'humilia és exalçat[3]. La *humilitat* és el fonament de la *2613*
pregària. «No sabem què hem de demanar per pregar com cal» (Rm 8,26). La humilitat és la disposició per rebre gratuïtament el do de la pregària: l'home *2736*
és un captaire de Déu[4].

2560. «Si sabessis el do de Déu!» (Jn 4,10). La meravella de la pregària es revela justament allà, al costat dels pous on anem a buscar la nostra aigua: allà, el Crist surt a trobar tot ésser humà, Ell és el primer de buscar-nos i és Ell qui demana de beure. Jesús té set, la seva petició ve de les profunditats de Déu que ens desitja. La pregària, ho sapiguem o no, és la trobada de la set de Déu i de la nostra. Déu té set que nosaltres tinguem set d'Ell[5].

2561. «Ets tu qui l'hauries pregat i t'hauria donat aigua viva» (Jn 4,10). La nostra pregària de petició és paradoxalment una resposta. Resposta a la queixa del Déu vivent: «M'han abandonat, a mi, la font d'aigua viva, per cavar-se cisternes esquerdades!» (Jr 2,13), resposta de fe a la promesa gratuïta de la salvació[6], resposta d'amor a la set del Fill unigènit[7].

1. Sta. Teresa de l'Infant Jesús, ms. autob. C 25r. 2. St. Joan Damascè, f. o. 3,24. 3. Cf. Lc 18,9-14. 4. Cf. st. Agustí, serm. 56, 6, 9. 5. Cf. st. Agustí, quaest. 64, 4. 6. Cf. Jn 7,37-39; Is 12,3; 51,1. 7. Cf. Jn 19,28; Za 12,10; 13,1.

La pregària com a aliança

2562. D'on ve la pregària de l'home? Sigui quin sigui el llenguatge de la pregària (gestos i paraules), és tot l'home qui prega. Però per designar el lloc d'on brolla la pregària, les Escriptures parlen a vegades de l'ànima o de l'esperit, i més sovint del cor (més de mil vegades). És el *cor* qui prega. Si el cor és lluny de Déu, l'expressió de la pregària és vana.

368 **2563.** El cor és l'estança on sóc, on habito (segons l'expressió semítica o
bíblica: on «baixo»). És el nostre centre amagat, inabastable a la nostra raó i als
altres; només l'Esperit de Déu el pot sondejar i conèixer. És el lloc de la
2699 decisió, en el més profund de les nostres tendències psíquiques. És el lloc de
la veritat, on escollim la vida o la mort. És el lloc de la trobada, ja que, nosal-
1696 tres, a imatge de Déu, vivim en relació: és el lloc de l'aliança.

2564. La pregària cristiana és una relació d'aliança entre Déu i l'home en el Crist. És acció de Déu i de l'home; brolla de l'Esperit Sant i de nosaltres, tota dirigida al Pare, en unió amb la voluntat humana del Fill de Déu fet home.

La pregària com a comunió

2565. En la Nova Aliança, la pregària és la relació viva dels fills de Déu amb
el Pare infinitament bo, amb el seu Fill Jesucrist i amb l'Esperit Sant. La gràcia
260 del Regne és «la unió de tota la Santa Trinitat amb tot l'esperit»[1]. Així, la vida
de pregària és estar habitualment en presència del Déu tres vegades Sant i en
comunió amb Ell. Aquesta comunió de vida és sempre possible perquè, pel
baptisme, hem esdevingut un mateix ésser amb el Crist[2]. La pregària és *cristia-*
792 *na* en tant que és comunió amb el Crist i s'escampa en l'Església que és el seu
Cos. Les seves dimensions són les de l'Amor del Crist[3].

CAPÍTOL PRIMER
La revelació de la pregària

La crida universal a la pregària

2566. *L'home és cercador de Déu.* Per la creació, Déu crida tot ésser del
296 no-res a l'existència. «Coronat de glòria i de prestigi» (Sl 8,6), l'home és,
després dels àngels, capaç de reconèixer «que n'és de gloriós el nom del
Senyor per tota la terra» (Sl 8,2). Fins i tot després d'haver perdut, pel pecat, la
355 semblança amb Déu, l'home segueix essent a la imatge del seu Creador. Con-
serva el desig d'Aquell que el crida a l'existència. Totes les religions donen
28 testimoni d'aquesta recerca essencial dels homes[4].

1. St. Gregori Nazianzè, or. 16, 9. 2. Cf. Rm 6,5. 3. Cf. Ef 3,18-21. 4. Cf. Ac 17,27.

2567. *Déu pren la iniciativa de cridar l'home.* Encara que l'home oblidi el seu Creador o s'amagui lluny del seu rostre, encara que corri darrera els ídols o acusi la divinitat d'haver-lo abandonat, el Déu viu i veritable crida incansablement cada persona a la trobada misteriosa de la pregària. Aquest pas d'a- *30*
mor del Déu fidel és sempre el primer en la pregària, i el pas de l'home és sempre una resposta. A mesura que Déu es revela i revela l'home a si mateix, la pregària apareix com una crida recíproca, un drama d'aliança. A través de *142*
les paraules i dels actes, aquest drama compromet el cor. Es manifesta a través de tota la història de la salvació.

ARTICLE 1 **En l'Antic Testament**

2568. La revelació de la pregària en l'Antic Testament s'inscriu entre la caiguda i l'aixecament de l'home, entre la crida dolorosa de Déu als seus primers *410*
fills : «On ets? (...) Què has fet?» (Gn 3,9.13) i la resposta del Fill unigènit *1736*
entrant en el món («Heus aquí que vinc a fer, oh Déu, la vostra voluntat»: He 10,5-7). Així la pregària va unida a la història dels homes, és la relació amb Déu en els esdeveniments de la història. *2738*

La creació — font de la pregària

2569. La pregària fou primerament viscuda a partir de les realitats de la *creació*. *288*
Els nou primers capítols del Gènesi descriuen aquesta relació amb Déu com una ofrena dels primogènits del ramat feta per Abel[1], com una invocació del nom diví feta per Henoc[2], com un «camí amb Déu» (Gn 5,24). L'ofrena de Noè és «agradable» a Déu que el beneeix, i a través d'ell, beneeix tota la *58*
creació[3], perquè el seu cor és just i íntegre: ell també «camina amb Déu» (Gn 6,9). Aquesta qualitat de la pregària és viscuda per una multitud de justos en totes les religions.

En la seva aliança indefectible amb els éssers vius[4], Déu crida sempre els homes a pregar-lo. Però és sobretot a partir del nostre pare Abraham que la pregària es va revelar en l'Antic Testament. *59*

La promesa i la pregària de la fe

2570. Tan bon punt Déu el crida, Abraham se'n va «com li ho havia dit el Senyor» (Gn 12,4): el seu cor és tot «submís a la Paraula», obeeix. L'escolta del cor que es decideix segons Déu és essencial a la pregària, les paraules hi fan *145*
referència. Però la pregària d'Abraham s'expressa primer per actes: home de silenci, construeix, a cada etapa, un altar al Senyor. Tan sols més tard apareix la

1. Cf. Gn 4,4. 2. Cf. Gn 4,26. 3. Cf. Gn 8,20-9,17. 4. Cf. Gn 9,8-16.

seva primera pregària en paraules: una velada queixa que recorda a Déu les seves promeses que no semblen fer-se realitat[1]. Des del principi apareix, doncs, un dels aspectes del drama de la pregària: la prova de la fe en la fidelitat de Déu.

2571. Havent cregut en Déu[2], caminant en presència seva i en aliança amb Ell[3], el patriarca està disposat a acollir a la seva tenda l'Hoste misteriós: és
494 l'admirable hospitalitat de Mambré, preludi de l'Anunciació del veritable Fill de la promesa[4]. Des d'aleshores, havent-li confiat Déu el seu designi, el cor d'Abraham sintonitza amb la compassió del seu Senyor pels homes i gosa
2635 intercedir per ells amb una confiança audaciosa[5].

2572. Com a última purificació de la seva fe, es demana al «que havia rebut les promeses» (He 11,17) que sacrifiqui el fill que Déu li ha donat. La seva fe no s'enfonsa: «Déu proveirà de l'anyell per a l'holocaust» (Gn 22,8), «ja que Déu, pensava, és poderós fins per fer ressuscitar els morts» (He 11,19). Així, el
603 pare dels creients és conformat a la semblança del Pare que no planyerà el seu propi Fill sinó que el lliurarà per tots nosaltres[6]. La pregària restableix l'home en la semblança de Déu i el fa participar del poder de l'amor de Déu que salva la multitud[7].

2573. Déu renova la seva promesa a Jacob, l'avantpassat de les dotze tribus d'Israel[8]. Abans d'enfrontar-se amb el seu germà Esaú, lluita tota una nit amb «algú» misteriós que es nega a revelar el seu nom, però que el beneeix abans d'anar-se'n, a l'alba. La tradició espiritual de l'Església ha conservat d'aquest relat el símbol de la pregària com a combat de la fe i victòria de la perseveran-
162 ça[9].

Moisès i la pregària del mitjancer

2574. Quan comença a fer-se realitat la promesa (la Pasqua, l'Èxode, el do de
62 la Llei i la conclusió de l'aliança), la pregària de Moisès és la figura colpidora de la pregària d'intercessió que s'acomplirà en «l'únic Mitjancer entre Déu i els homes, el Crist Jesús» (1Tm 2,5).

205 **2575.** Aquí també, Déu és el primer de venir. Crida Moisès des del centre de l'Esbarzer ardent[10]. Aquest esdeveniment serà una de les figures primordials de la pregària en la tradició espiritual jueva i cristiana. En efecte, si «el Déu d'Abraham, d'Isahac i de Jacob» crida el seu servent Moisès, és que Ell és el Déu Vivent que vol la vida dels homes. Es revela per salvar-los, però no els salva pas tot sol ni malgrat ells: crida Moisès per enviar-lo, per associar-lo a la

1. Cf. Gn 15,2-3. 2. Cf. Gn 15,6. 3. Cf. Gn 17,1-2. 4. Cf. Gn 18,1-15; Lc 1,26-38. 5. Cf. Gn 18,16-33. 6. Cf. Rm 8,32. 7. Cf. Rm 4,16-21. 8. Cf. Gn 28,10-22. 9. Cf. Gn 32,25-31; Lc 18,1-8. 10. Cf. Ex 3,1-10.

seva compassió, a la seva obra de salvació. Hi ha com una imploració divina en aquesta missió i Moisès, després d'un llarg debat, ajustarà la seva voluntat a la del Déu Salvador. Però en aquest diàleg en què Déu es confia, Moisès també aprèn a pregar: es resisteix, posa objeccions, sobretot pregunta, i, en resposta a la seva pregunta, el Senyor li confia el seu nom impronunciable que es revelarà en les seves gestes.

2576. Ara bé, «Déu parlava a Moisès cara a cara, com un home parla amb el seu amic» (Ex 33,11). La pregària de Moisès és típica de la pregària contemplativa gràcies a la qual el servent de Déu és fidel a la seva missió. Moisès «conversa» sovint i llargament amb el Senyor, puja a la muntanya per escoltar-lo i implorar-lo, i baixa cap al poble per repetir-li les paraules del seu Déu i per guiar-lo. «Ell s'està a casa meva, li parlo cara a cara, en l'evidència» (Nm 12,7-8), ja que «Moisès era un home molt humil, l'home més humil que hi ha hagut a la terra» (Nm 12,3). *555*

2577. En aquesta intimitat amb el Déu fidel, lent en la còlera i ple d'amor[1],
Moisès ha tret la força i la tenacitat de la seva intercessió. No prega per ell, sinó *210*
pel Poble que Déu ha fet seu. Ja durant el combat amb els Amalequites[2] o per *2635*
obtenir la guarició de Míriam[3], Moisès intercedeix. Però és sobretot després de l'apostasia del poble que «gosa encarar-se» a Déu (Sl 106,23) per salvar el poble[4]. Els arguments de la seva pregària (la intercessió també és un combat misteriós) inspiraran l'audàcia tant dels grans orants del poble jueu com de
l'Església: Déu és amor, per tant és just i fidel; no es pot contradir, s'ha de *214*
recordar de les seves accions meravelloses, la seva Glòria està en joc, no pot abandonar aquest poble que porta el seu nom.

David i la pregària del rei

2578. La pregària del Poble de Déu s'esbadellarà a l'ombra de l'estança de Déu, l'arca de l'aliança i més tard el Temple. Primer són els guies del poble —els pastors i els profetes— els qui l'ensenyaran a pregar. Infant, Samuel, va haver d'aprendre de la seva mare Anna com «s'havia de comportar davant del Senyor»[5] i del sacerdot Elí com havia d'escoltar la seva Paraula: «Parleu, Senyor, que el vostre servent escolta» (1S 3,9-10). Més tard, també ell coneixerà el preu i el pes de la intercessió: «Per la meva part, em guardaré de pecar contra el Senyor deixant de pregar per vosaltres i d'ensenyar-vos el camí bo i recte» (1S 12,23).

2579. David és per excel·lència el rei «segons el cor de Déu», el pastor que *709*
prega pel seu poble i en nom seu, aquell del qual la submissió a la voluntat de
Déu, la lloança i el penediment seran el model de la pregària del poble. Ungit *436*

1. Cf. Ex 34,6. 2. Cf. Ex 17,8-13. 3. Cf. Nm 12,13-14. 4. Cf. Ex 32,1-34,9. 5. Cf. 1Sa 1,9-18.

de Déu, la seva pregària és adhesió fidel a la promesa divina[1], confiança amorosa i joiosa en Aquell que és l'únic Rei i Senyor. En els Salms, David, inspirat per l'Esperit Sant, és el primer profeta de la pregària jueva i cristiana. La pregària del Crist, veritable Messies i Fill de David, revelarà i farà realitat el sentit d'aquesta pregària.

583 **2580.** El Temple de Jerusalem, la casa d'oració que David volia construir, serà l'obra del seu fill, Salomó. La pregària de la Dedicació del Temple[2] es basa en la promesa de Déu i la seva aliança, la presència activa del seu nom al mig del seu Poble i el record de les gestes de l'Èxode. El rei eleva aleshores les mans al cel i suplica el Senyor per ell, per tot el poble, per les generacions futures, pel perdó dels seus pecats i les necessitats de cada dia, a fi que totes les nacions sàpiguen que Ell és l'únic Déu i que el cor del seu poble sigui tot sencer per a Ell.

Elies, els profetes i la conversió del cor

2581. El Temple havia de ser per al Poble de Déu el lloc de la seva educació en la pregària: els pelegrinatges, les festes, els sacrificis, l'ofrena del vespre,
1150 l'encens, els pans de «proposició», tots aquests signes de la santedat i de la glòria del Déu Altíssim i tan Pròxim, eren crides i camins de la pregària. Però el ritualisme arrossegava sovint el poble a un culte massa exterior. Hi faltava l'educació de la fe, la conversió del cor. Aquesta va ser la missió dels profetes, abans i després de l'Exili.

2582. Elies és el pare dels profetes, «de la generació dels que busquen Déu, per veure'l de cara» (Sl 24,6). El seu nom, «El Senyor és el meu Déu», anuncia el crit del poble en resposta a la seva pregària a la muntanya del Carmel[3]. Jaume remet a ell per incitar-nos a la pregària: «Pot molt l'oració fervent del just» (Jm 5,16b-18).

2583. Després d'haver conegut la misericòrdia en el recés del torrent de Carit, ensenya a la viuda de Sarepta la fe en la paraula de Déu, fe que confirma per la seva pregària insistent: Déu retorna a la vida el fill de la viuda[4].

En el sacrifici a la muntanya del Carmel, prova decisiva per a la fe del Poble de
696 Déu, per la seva súplica el foc del Senyor consumeix l'holocaust, «a l'hora en què es presenta l'ofrena del vespre»: «Responeu-me, Senyor, responeu-me!» són les paraules mateixes d'Elies que les litúrgies orientals repeteixen en l'epiclesi eucarística[5].

1. Cf. 2Sa 7,18-29. 2. Cf. 1Re 8,10-61. 3. Cf. 1Re 18,39s. 4. Cf. 1Re 17,7-24. 5. Cf. 1Re 18,20-39.

Finalment, en reemprendre el camí del desert cap al lloc on el Déu vivent i veritable es va revelar al seu poble, Elies s'arrauleix, com Moisès, «al forat de la roca» fins que «passa» la presència misteriosa de Déu[1]. Però només a la muntanya de la Transfiguració es revelarà Aquell, el Rostre del qual encalcen[2]: *555*
el coneixement de la Glòria de Déu és en el rostre del Crist crucificat i ressuscitat[3].

2584. En el «tu a tu amb Déu», els profetes pouen llum i força per a la seva *2709*
missió. La seva pregària no és pas una fuga del món infidel sinó un parar l'oïda a la Paraula de Déu, a vegades un debat o una queixa, sempre una intercessió que espera i prepara la intervenció del Déu Salvador, Senyor de la història[4].

Els Salms, pregària de l'assemblea

2585. Des de David fins a la vinguda del Messies, els llibres sagrats contenen textos de pregària que donen testimoni de l'aprofundiment de la pregària, per *1093*
a si mateix i per als altres[5]. Els salms van ser reunits a poc a poc en un recull de cinc llibres: els Salms (o «Lloances»), obra mestra de la pregària en l'Antic Testament.

2586. Els Salms nodreixen i expressen la pregària del Poble de Déu com a assemblea, en les grans festes a Jerusalem i cada sàbat a les sinagogues. Aquesta pregària és inseparablement personal i comunitària; afecta els qui preguen i tots els homes; s'eleva de la Terra santa i de les comunitats de la Diàspora, però abraça tota la creació; recorda els esdeveniments salvadors del passat i s'estén fins a la consumació de la història; fa memòria de les promeses de Déu *1177*
ja realitzades i espera el Messies que les acomplirà definitivament. Resats i acomplerts en el Crist, els Salms continuen sent essencials en la pregària de la seva Església[6].

2587. El Salteri és el llibre en què la paraula de Déu esdevé pregària de l'home. En els altres llibres de l'Antic Testament, «les paraules proclamen les obres (de Déu per als homes) i fan descobrir el misteri que s'hi conté»[7]. En el Salteri, les paraules del salmista expressen, tot cantant-les per a Déu, les seves obres de salvació. El mateix Esperit Sant inspira l'obra de Déu i la resposta de l'home. El Crist unirà l'una i l'altra. En Ell, els salms no paren d'ensenyar-nos a *2641*
pregar.

2588. Les expressions multiformes de la pregària dels salms prenen forma alhora en la litúrgia del Temple i en el cor de l'home. Tant si es tracta d'himne, de pregària angoixada o d'acció de gràcies, de súplica individual o comunità-

1. Cf. 1Re 19,1-14; Ex 33,19-23. 2. Cf. Lc 9,30-35. 3. Cf. 2Co 4,6. 4. Cf. Am 7,2.5; Is 6,5.8.11; Jr 1,6; 15,15-18; 20,7-18. 5. Cf. Esd 9,6-15; Ne 1,4-11; Jo 2,3-10; Tb 3,11-16; Jdt 9,2 14. 6. Cf. IGLH 100-109. 7. DV 2.

ria, de cant reial o de pelegrinatge, de meditació sapiencial, els salms són el mirall de les meravelles de Déu en la història del seu poble i de les situacions humanes viscudes pel salmista. Un salm pot reflectir un esdeveniment del passat, però és d'una tal sobrietat que pot ésser resat de debò pels homes de tota condició i de tot temps.

2589. Uns trets constants recorren els salms: la simplicitat i l'espontaneïtat de la pregària, el desig de Déu mateix a través de tot i amb tot el que és bo en la seva creació, la situació incòmoda del creient que, en el seu amor preferent pel Senyor, està exposat a una multitud d'enemics i de temptacions, i la certesa
304 del seu amor i el lliurament a la seva voluntat en l'espera d'allò que farà el Déu fidel. La pregària dels salms és conduïda sempre per la lloança i per això el títol d'aquest recull escau a allò que ens ofereix: «les Lloances». Aplegat per al culte de l'assemblea, fa sentir la crida a la pregària i en canta la resposta: «*Hallelu-Ya!*» (Al·leluia), «Lloeu el Senyor!».

> Què hi ha de millor que un salm? Per això, David diu molt bé: «Lloeu el Senyor, ja que el salm és una bona cosa: lloem el nostre Déu, és agradós de lloar-lo!» I és veritat. Perquè el salm és benedicció pronunciada pel poble, lloança de Déu per l'assemblea, aplaudiment fet per tots, paraula dita per l'univers, veu de l'Església, melodiosa professió de fe[1]...

EN RESUM

2590. *«La pregària és l'elevació de l'ànima a Déu o la petició a Déu dels béns convenients[2].»*

2591. *Déu crida incansablement cada persona a la trobada misteriosa amb Ell. La pregària acompanya tota la història de la salvació com una crida recíproca entre Déu i l'home.*

2592. *La pregària d'Abraham i de Jacob es presenta com un combat de la fe dins la confiança en la fidelitat de Déu i dins la certesa de la victòria promesa a la perseverança.*

2593. *La pregària de Moisès respon a la iniciativa del Déu vivent per a la salvació del seu poble, i prefigura la pregària d'intercessió de l'únic mitjancer, el Crist Jesús.*

2594. *La pregària del Poble de Déu es desclou a l'ombra de l'estança de Déu, l'arca de l'aliança i el Temple, sota el guiatge dels pastors, el rei David especialment, i dels profetes.*

1. St. Ambròs, psal. 1,9. 2. St. Joan Damascè, f. o. 3,24.

2595. *Els profetes criden a la conversió del cor i, tot buscant ferventment el rostre de Déu, com Elies, intercedeixen pel poble.*

2596. *Els salms constitueixen l'obra mestra de la pregària en l'Antic Testament. Presenten dos components inseparables: personal i comunitari. S'estenen a totes les dimensions de la història, commemorant les promeses de Déu ja complertes i esperant la vinguda del Messies.*

2597. *Resats i acomplerts en el Crist, els salms són un element essencial i permanent de la pregària de la seva Església. S'adapten als homes de tota condició i de tot temps.*

ARTICLE 2 **En la plenitud del temps**

2598. El drama de la pregària ens és revelat plenament en el Verb que s'ha fet carn i que habita entre nosaltres. Intentar de comprendre la seva pregària, a través d'allò que els seus testimonis ens n'anuncien en l'Evangeli, és acostar-nos a Nostre Senyor Jesucrist com a l'Esbarzer ardent: primer, el contemplarem Ell mateix en pregar, i després, escoltarem com ens ensenya a pregar, per conèixer finalment com acull la nostra pregària.

Jesús prega

2599. El Fill de Déu esdevingut Fill de la Verge també ha après a pregar *470*
segons el seu cor d'home. Aprèn de la seva mare les fórmules de pregària, d'ella que conservava totes les «meravelles» del Totpoderós i les rumiava en el seu cor[1]. N'aprèn en les paraules i els ritmes de la pregària del seu poble, a
la sinagoga de Natzaret i al Temple. Però la seva pregària brolla d'una font, *584*
d'altra banda secreta, com ho deixa pressentir a l'edat de dotze anys: «He d'estar per les coses del meu Pare» (Lc 2,49). Aquí comença a revelar-se la
novetat de la pregària en la plenitud dels temps: la *pregària filial*, que el Pare *534*
esperava dels seus fills serà finalment viscuda pel mateix Fill unigènit en la seva Humanitat, amb els homes i per als homes.

2600. L'Evangeli segons sant Lluc subratlla l'acció de l'Esperit Sant i el sentit
de la pregària en el ministeri del Crist. Jesús prega abans dels moments deci- *535*
sius de la seva missió: abans que el Pare en doni testimoni en ocasió del
Baptisme[2] i de la Transfiguració[3], i abans de complir amb la passió el designi *554*
d'amor del Pare[4]. També prega abans dels moments decisius que encamina- *612*
rien la missió dels seus apòstols: abans d'escollir i de cridar els Dotze[5], abans
que Pere el confessi com a «Ungit de Déu»[6] i a fi que la fe del cap dels apòstols *858*

1. Cf. Lc 1,49; 2,19; 2,51. 2. Cf. Lc 3,21. 3. Cf. Lc 9,28. 4. Cf. Lc 22,41-44. 5. Cf. Lc 6,12. 6. Cf. Lc 9,18-20.

443 no defalleixi en la temptació[1]. La pregària de Jesús abans dels esdeveniments de la salvació que el Pare li demana de dur a terme és un lliurament, humil i confiat, de la seva voluntat humana a la voluntat amorosa del Pare.

2601. «Un dia, en un cert indret, Jesús pregava. Quan va acabar, un dels deixebles li va demanar: Senyor, ensenyeu-nos a pregar» (Lc 11,1). ¿No és inicialment en contemplar el seu Mestre que prega, que el deixeble del Crist desitja pregar? Aleshores en pot aprendre del Mestre de la pregària. *Contem-*
2765 *plant* i escoltant el Fill, els fills aprenen a pregar el Pare.

2602. Jesús es retira sovint a un lloc apartat, *en la solitud*, a la muntanya, preferentment de nit, per pregar[2]. *Porta els homes* en la seva pregària, ja que
616 també assumeix la humanitat en la seva Encarnació, i els ofereix al Pare tot oferint-se Ell mateix. Ell, el Verb, que ha «assumit la carn», comparteix en la seva pregària humana tot el que viuen «els seus germans» (He 2,12); es compadeix de les seves febleses per deslliurar-los-en[3]. Per això el Pare l'ha enviat. Les seves paraules i les seves obres apareixen aleshores com la manifestació visible de la seva pregària «en el secret».

2603. Del Crist, durant el seu ministeri, els evangelistes n'han recordat dues pregàries més explícites. Ara bé, cadascuna comença per l'acció de gràcies. En
2637 la primera[4], Jesús confessa el Pare, el reconeix i el beneeix perquè ha amagat els misteris del Regne als qui es creuen doctes i l'ha revelat als «més petits»
2546 (els pobres de les benaurances). El seu estremiment «Sí, Pare!» expressa el fons del seu cor, la seva adhesió al «beneplàcit» del Pare, com un ressò del «*Fiat*» de la seva Mare en el moment que el va concebre i com a preludi d'allò
494 que dirà al Pare en l'agonia. Tota la pregària de Jesús és en aquesta adhesió amorosa del seu cor d'home al «misteri de la voluntat» del Pare (Ef 1,9).

2604. La segona pregària és narrada per sant Joan[5] abans de la resurrecció de Llàtzer. L'acció de gràcies precedeix l'esdeveniment: «Pare, us dono gràcies perquè m'heu escoltat», cosa que implica que el Pare escolta sempre la seva petició; i Jesús afegeix tot seguit: «Prou sabia bé que sempre m'escolteu», cosa que implica que, per la seva banda, Jesús *demana* constantment. Així, conduïda per l'acció de gràcies, la pregària de Jesús ens revela com hem de demanar:
478 *abans* que el do sigui donat, Jesús s'adhereix a Aquell que dóna i es dóna en els seus dons. El Donant és més valuós que el do atorgat, és Ell el «Tresor», i el cor del seu Fill és en Ell; el do és donat «per escreix»[6].

2746 La pregària «sacerdotal» de Jesús[7] ocupa un lloc únic en l'economia de la salvació. Serà meditada al final de la primera secció. Efectivament, revela la pregària sempre actual

1. Cf. Lc 22,32. 2. Cf. Mc 1,35; 6,46; Lc 5,16. 3. Cf. He 2,15; 4,15. 4. Cf. Mt 11,25-27 i Lc 10,21-22. 5. Cf. Jn 11,41-42. 6. Cf. Mt 6,21.33. 7. Cf. Jn 17.

del nostre Gran Sacerdot, i, al mateix temps, conté el que Ell ens ensenya en la nostra pregària al nostre Pare, que serà explicada en la segona secció.

2605. Quan arriba l'Hora en què compleix el designi d'amor del Pare, Jesús deixa entreveure la profunditat insondable de la seva pregària filial, no tan sols abans de donar-se lliurement («*Abbà*... no pas la meva voluntat, sinó la vostra»: Lc 22,42), sinó fins *a les seves últimes paraules* a la creu, quan pregar i donar-se són una sola cosa: «Pare meu, perdoneu-los, no saben el que fan» (Lc 23,34); «En veritat, t'ho dic, des d'avui seràs amb mi al paradís» (Lc 24,43); «Dona, aquí tens el teu fill (...). Aquí tens la teva mare» (Jn 19,26-27); «Tinc *614*
set!» (Jn 19,28); «Déu meu,Déu meu, per què m'heu abandonat?» (Mc 15,34)[1]; «Tot s'ha consumat» (Jn 19,30); «Pare, a les vostres mans encomano el meu esperit» (Lc 23,46), fins a aquell «gran clam» quan expira i lliura l'esperit[2].

2606. Totes les dissorts de la humanitat de tots els temps, esclava del pecat i
de la mort, totes les peticions i les intercessions de la història de la salvació es *403*
recullen en aquest crit del Verb encarnat. Heus ací que el Pare les acull i, més enllà de tota esperança, les escolta ressuscitant el seu Fill. Així es compleix i es consuma el drama de la pregària en l'economia de la creació i de la salvació. *653*
El Salteri ens en dóna la clau en el Crist. És en l'Avui de la Resurrecció que el Pare diu: «Ets el meu Fill, avui t'he engendrat. Demana-m'ho, i et daré els pobles per herència, posseiràs el món d'un cap a l'altre !» (Sl 2,7-8[3]). *2587*

La Carta als Hebreus expressa en termes dramàtics com la pregària de Jesús obté la victòria de la salvació: «Ell, que durant la seva vida mortal, amb grans clamors i llàgrimes, va oferir pregàries i súpliques a Aquell qui podia salvar-lo de la mort, i va ser escoltat a causa de la seva reverència, tot i ser Fill, va aprendre pels seus propis sofriments l'obediència; i, arribat al terme, va esdevenir per a tots els qui l'obeeixen causa de salvació eterna» (He 5,7-9).

Jesús ensenya a pregar

2607. Quan Jesús prega, ja ens ensenya a pregar. El camí teologal de la nostra pregària és la seva pregària al Pare. Però l'Evangeli ens dóna un ensenyament explícit de Jesús sobre la pregària. Com un pedagog, ens pren allà on *520*
som i, progressivament, ens condueix al Pare. Quan parla a les multituds que el segueixen, Jesús parteix del que ja coneixen de la pregària segons l'Antiga Aliança i els descobreix la novetat del Regne que ve. Després els revela en paràboles aquesta novetat. Finalment, als seus deixebles que hauran de ser

1. Cf. Sl 22,2. 2. Cf. Mc 15,37; Jn 19,30b. 3. Cf. Ac 13,33.

pedagogs de la pregària en l'Església, els parlarà obertament del Pare i de l'Esperit Sant.

541 **2608.** Des del *sermó de la Muntanya*, Jesús insisteix en la *conversió del cor*:
1430 la reconciliació amb el germà abans de presentar una ofrena a l'altar[1], l'amor als enemics i la pregària pels perseguidors[2], pregar el Pare «en el secret» (Mt 6,6), no repetir constantment múltiples paraules[3], perdonar des del fons del cor en la pregària[4], la puresa del cor i la recerca del Regne[5]. Aquesta conversió es polaritza tota cap al Pare, és filial.

2609. El cor, decidit així a convertir-se, aprèn a pregar en la *fe*. La fe és una
153, 1814 adhesió filial a Déu, més enllà del que sentim i comprenem. S'ha fet possible perquè el Fill predilecte ens obre l'accés al Pare. Ell ens pot demanar que «busquem» i que «truquem», perquè Ell mateix és la porta i el camí[6].

2610. Igual que Jesús prega el Pare i dóna gràcies abans de rebre'n els dons, ens ensenya aquesta *audàcia filial*: «Tot el que demaneu en la pregària, creieu que ja ho heu rebut» (Mc 11,24). Fins a aquest punt és gran la força de
165 la pregària, «tot és possible a aquell qui creu» (Mc 9,23), amb una fe «que no vacil·la» (Mt 21,22). Jesús tant com s'entristeix per la «falta de fe » dels que té a la vora (Mc 6,6) i la «poca fe» dels deixebles (Mt 8,26), s'admira davant la «gran fe» del centurió romà (Mt 8,10) i de la cananea (Mt 15,28).

2611. La pregària de fe no consisteix només a dir «Senyor, Senyor», sinó a
2827 portar el cor a complir la *voluntat del Pare* (Mt 7,21). Jesús crida els seus deixebles a incorporar a la pregària[7] aquest afany de cooperar al designi diví.

2612. En Jesús «el Regne de Déu és molt a prop», Jesús crida a la conversió i
672 a la fe, però també a la *vigilància*. En la pregària, el deixeble vetlla atent a Aquell que és i que ve en el record de la primera Vinguda en la humilitat de la carn i en l'esperança del segon Adveniment en la Glòria[8]. En comunió amb el
2725 Mestre, la pregària dels deixebles és un combat, i només vetllant en la pregària hom evita de caure en la temptació[9].

546 **2613.** Sant Lluc ens transmet tres paràboles principals sobre la pregària:

La primera, «l'amic importú»[10], convida a una pregària insistent: «Truqueu, i us obriran.» A aquell qui prega així, el Pare del cel «li donarà tot el que necessita», i sobretot l'Esperit Sant que conté tots els dons.

La segona, «la viuda importuna»[11], se centra en una de les qualitats de la pregària: cal pregar sempre sense defallir amb la *paciència* de la fe. «Però quan vindrà el Fill de l'home, ¿trobarà fe a la terra?»

1. Cf. Mt 5,23-24. 2. Cf. Mt 5,44-45. 3. Cf. Mt 6,7. 4. Cf. Mt 6,14-15. 5. Cf. Mt 6,21.25.33. 6. Cf. Mt 7,7-11.13-14. 7. Cf. Mt 9,38; Lc 10,2; Jn 4,34. 8. Cf. Mc 13; Lc 21,34-36. 9. Cf. Lc 22,40.46. 10. Cf. Lc 11,5-13. 11. Cf. Lc 18,1-8.

La tercera paràbola, «el fariseu i el publicà»[1], es refereix a la *humilitat* del cor que prega. «Déu meu, tingueu pietat de mi, que sóc un pecador.» L'Església no para d'apro- *2559*
piarse aquesta pregària: «*Kyrie eleison!*»

2614. Quan Jesús confia obertament als seus deixebles el misteri de la pregària al Pare, els revela quina haurà de ser la seva pregària, i la nostra, quan Ell, en la seva Humanitat glorificada, haurà tornat al Pare. La novetat és ara la de *434*
«demanar *en el seu nom*» (Jn 14,13). La fe en Ell introdueix els deixebles en el coneixement del Pare, perquè Jesús és «el Camí, la Veritat i la Vida» (Jn 14,6). La fe porta el seu fruit en l'amor: guardar la seva Paraula, els seus manaments, habitar amb Ell en el Pare que en Ell ens estima fins a habitar en nosaltres. En aquesta aliança nova, la certesa de ser escoltats en les nostres peticions es basa en la pregària de Jesús[2].

2615. Encara més, allò que el Pare ens dóna quan la nostra pregària s'uneix a *728*
la de Jesús és «l'altre Paraclet, per estar amb vosaltres per sempre, l'Esperit de Veritat» (Jn 14,16-17). Aquesta novetat de la pregària i de les seves condicions apareix a través del discurs de comiat[3]. En l'Esperit Sant, la pregària cristiana és comunió d'amor amb el Pare, no tan sols pel Crist, sinó també *en Ell*: «Fins ara no heu demanat res en nom meu. Demaneu i rebreu, i la vostra joia serà perfecta» (Jn 16,24).

Jesús escolta la pregària

2616. La pregària *a Jesús* ja l'ha escoltada durant el seu ministeri, a través dels signes que anticipen el poder de la seva mort i de la seva Resurrecció: Jesús escolta la pregària de fe, expressada en paraules (el leprós[4]; Jaire[5]; la *548*
Cananea[6]; el bon lladre[7]) o en silenci (els portadors del paralític[8]; l'hemorroïsa que li toca el vestit[9]; les llàgrimes i el perfum de la pecadora[10]). La petició insistent dels cecs: «Tingueu pietat de nosaltres, Fill de David» (Mt 9,27) o «Fill de David, Jesús, tingueu pietat de mi» (Mc 10,48) ha continuat en la tradició de la *Pregària a Jesús*: «Jesús, Crist, Fill de Déu, Senyor, tingueu pietat de mi, pecador!» Guarició de les malalties o remissió dels pecats, Jesús respon *2667*
sempre a la pregària que l'implora amb fe: «Vés-te'n en pau, la teva fe t'ha salvat!»

> Sant Agustí resumeix admirablement les tres dimensions de la pregària de Jesús: «Prega per nosaltres com a sacerdot nostre, prega en nosaltres com a

1. Cf. Lc 18,9-14. 2. Cf. Jn 14,13-14. 3. Cf. Jn 14,23-26; 15,7.16; 16,13-15; 16,23-27. 4. Cf. Mc 1,40-41. 5. Cf. Mc 5,36. 6. Cf. Mc 7,29. 7. Cf. Lc 23,39-43. 8. Cf. Mc 2,5. 9. Cf. Mc 5,28. 10. Cf. Lc 7,37-38.

cap nostre, és pregat per nosaltres com a Déu nostre. Reconeguem, doncs, en Ell les nostres veus i la seva veu en nosaltres[1].»

La pregària de la Verge Maria

148 **2617.** La pregària de Maria se'ns revela a l'aurora de la plenitud dels temps. Abans de l'Encarnació del Fill de Déu i abans de l'efusió de l'Esperit Sant, la seva pregària coopera d'una manera única en el designi benvolent del Pare, en
494 l'Anunciació per a la concepció del Crist[2], en la Pentecosta per a la formació de l'Església, Cos del Crist[3]. En la fe de la seva humil serventa, el Do de Déu troba l'acolliment que Ell esperava des del començament dels temps. Aquella que el Totpoderós ha feta «plena de gràcia» respon amb l'ofrena de tot el seu ésser:
490 «Heus aquí la serventa del Senyor, faci's en mi segons la teva paraula». «*Fiat*», és la pregària cristiana: ser tot d'Ell ja que Ell és tot nostre.

2674 **2618.** L'Evangeli ens revela com Maria prega i intercedeix en la fe: a Canà[4], la Mare de Jesús prega el seu Fill per les necessitats d'un banquet de noces, signe d'un altre Banquet, el de les noces de l'Anyell que dóna el seu Cos i la seva Sang a petició de l'Església, la seva Esposa. I és a l'hora de la Nova Aliança, al
726 peu de la Creu[5], que Maria és escoltada com la Dona, la nova Eva, la veritable «Mare dels vivents».

2619. Per això, el càntic de Maria[6], el «*Magnificat*» llatí, el *Megalinàrion* bizantí, és alhora el càntic de la Mare de Déu i el de l'Església, càntic de la Filla
724 de Sió i del nou Poble de Déu, càntic d'acció de gràcies per la plenitud de gràcies escampades en l'economia de la salvació, càntic dels «pobres» l'esperança dels quals és satisfeta pel compliment de les promeses fetes als nostres pares «a favor d'Abraham i de la seva descendència, per sempre».

EN RESUM

2620. *En el Nou Testament, el model perfecte de la pregària resideix en la pregària filial de Jesús. Feta sovint en la solitud, en el secret, la pregària de Jesús comporta una adhesió amorosa a la voluntat del Pare fins a la Creu i una absoluta confiança que serà escoltada.*

2621. *En el seu mestratge, Jesús ensenya els seus deixebles a pregar amb un cor purificat, una fe viva i perseverant, una audàcia filial. Els crida a*

1. Cf. Sl 85,1; cf. IGLH 7. 2. Cf. Lc 1,38. 3. Cf. Ac 1,14. 4. Cf. Jn 2,1-12. 5. Cf. Jn 19,25-27. 6. Cf. Lc 1,46-55.

la vigilància i els convida a presentar a Déu les seves peticions en el seu nom. Jesucrist Ell mateix escolta les pregàries que se li adrecen.

2622. *La pregària de la Verge Maria, en el* «Fiat» *i en el Magnificat, es caracteritza per l'ofrena generosa de tot el seu ésser en la fe.*

ARTICLE 3 **En el temps de l'Església**

2623. El dia de la Pentecosta, l'Esperit de la promesa fou vessat sobre els deixebles, «reunits en un mateix lloc» (Ac 2,1), que l'esperaven «tots en un mateix cor, dedicats a la pregària» (Ac 1,14). L'Esperit, que instrueix l'Església i li recorda tot el que Jesús va dir[1], també la formarà en la vida de pregària. *731*

2624. En la primera comunitat de Jerusalem, els creients «es manifestaven assidus a l'ensenyament dels apòstols, fidels a la comunió fraterna, a la fracció del pa i a les pregàries» (Ac 2,42). La seqüència és típica de la pregària de l'Església: fundada sobre la fe apostòlica i autenticada per la caritat, s'alimenta en l'Eucaristia. *1342*

2625. Aquestes pregàries són inicialment les que els fidels escolten i llegeixen en les Escriptures, però elles les actualitzen, particularment les dels salms, a partir del seu compliment en el Crist[2]. L'Esperit Sant, que així recorda el Crist a la seva Església orant, també la condueix a la veritat sencera i suscita formulacions noves que expressaran l'insondable misteri del Crist actuant en la vida, els sagraments i la missió de la seva Església. Aquestes formulacions es desenvoluparan en les grans tradicions litúrgiques i espirituals. Les *formes de la pregària*, tals com les revelen les Escriptures apostòliques canòniques, seguiran essent normatives de la pregària cristiana. *1092* *1200*

I. LA BENEDICCIÓ I L'ADORACIÓ

2626. La *benedicció* expressa el moviment de fons de la pregària cristiana: és una trobada de Déu i l'home; en ella es criden i s'uneixen el do de Déu i l'acolliment de l'home. La pregària de benedicció és la resposta de l'home als dons de Déu: com que Déu beneeix, el cor de l'home en resposta pot beneir Aquell que és la font de tota benedicció. *1078*

2627. Dues formes fonamentals expressen aquest moviment: tan aviat s'eleva, portada en l'Esperit Sant, pel Crist cap al Pare (el beneïm perquè ens ha beneït[3]); com implora la gràcia de l'Esperit Sant que, pel Crist, baixa del Pare (és Ell qui ens beneeix[4]). *1083*

1. Cf. Jn 14,26. 2. Cf. Lc 24,27.44. 3. Cf. Ef 1,3-14; 2Co 1,3-7; 1Pe 1,3-9. 4. Cf. 2Co 13,13; Rm 15,5-6.13; Ef 6,23-24.

2096-2097 **2628.** L'*adoració* és la primera actitud de l'home que es reconeix criatura davant el seu Creador. Exalta la grandesa del Senyor que ens ha fet[1] i l'Omnipotència del Salvador que ens allibera del mal. És la prosternació de l'esperit davant el «Rei de glòria» (Sl 24,9-10) i el silenci respectuós davant el Déu «cada vegada més gran»[2]. L'adoració del Déu tres vegades sant i sobiranament
2559 amable confon d'humilitat i dóna seguretat a les nostres súpliques.

II. LA PREGÀRIA DE PETICIÓ

2629. El vocabulari de la súplica és ric en matisos en el Nou Testament: demanar, reclamar, cridar amb insistència, invocar, clamar, i fins i tot «lluitar en la pregària»[3]. Però la forma més habitual, perquè és la més espontània, és la petició. Per la pregària de petició traduïm la consciència de la nostra relació
396 amb Déu: criatures, no som ni el nostre origen, ni amos de les adversitats, ni el nostre fi últim; però també, pel fet de ser pecadors, sabem, com a cristians, que ens apartem del nostre Pare. La petició ja és un retorn cap a Ell.

2630. El Nou Testament no conté gaires pregàries de lamentació, freqüents en l'Antic Testament. D'ara endavant, en el Crist ressuscitat, la petició de l'Església és sostingu-
2090 da per l'esperança, tot i que encara estem en actitud d'espera i cada dia ens hem de convertir. La petició cristiana brolla d'una altra profunditat, d'aquella que sant Pau anomena el *gemec*: el de la creació «en dolors de part» (Rm 8,22), també el nostre «en l'espera de la redempció del nostre cos, ja que hem estat salvats en esperança» (Rm 8,23-24), i, finalment, «els gemecs inefables» del mateix Esperit Sant que «ajuda la nostra feblesa, ja que no sabem què hem de demanar per pregar com cal» (Rm 8,26).

2838 **2631.** La *petició del perdó* és el primer moviment de la pregària de petició (cf. el publicà: «Tingueu pietat de mi, que sóc pecador», Lc 18,13). És la condició prèvia d'una pregària justa i pura. La humilitat confiada ens restableix a la llum de la comunió amb el Pare i el seu Fill Jesucrist, i dels uns amb els altres[4]: aleshores, «qualsevol cosa que li demanem, la rebrem d'Ell» (1Jn 3,22). La petició del perdó és la condició prèvia de la litúrgia eucarística, també la de la pregària personal.

1816 **2632.** La petició cristiana se centra en el desig i la *recerca del Regne* que ve, d'acord amb l'ensenyament de Jesús[5]. Hi ha una jerarquia en les peticions:
1942 primer, el Regne; després, el que és necessari per a acollir-lo i per a cooperar a la seva vinguda. Aquesta cooperació a la missió del Crist i de l'Esperit Sant,

1. Cf. Sl 95,1-6. 2. St. Agustí, psal. 62, 16. 3. Cf. Rm 15,30; Col 4,12. 4. Cf. 1Jn 1,7—2,2. 5. Cf. Mt 6,10.33; Lc 11,2.13.

que ara és la de l'Església, és l'objecte de la pregària de la comunitat apostòlica[1]. La pregària de Pau, l'apòstol per excel·lència, ens revela com la divina preocupació de totes les Esglésies ha d'animar la pregària cristiana[2]. Per la pregària, tot batejat treballa per la Vinguda del Regne. *2854*

2633. Quan hom participa així en l'amor salvador de Déu, comprèn que *tota necessitat* pot esdevenir objecte de petició. El Crist que ho ha assumit tot per *2830* redimir-ho tot és glorificat per les peticions que oferim al Pare en el seu nom[3]. En aquesta seguretat, Jaume[4] i Pau ens exhorten a pregar *en tota ocasió*[5].

III. LA PREGÀRIA D'INTERCESSIÓ

2634. La intercessió és una pregària de petició que ens configura més de prop a la pregària de Jesús. Ell és l'únic Intercessor davant el Pare a favor de tots els homes, dels pecadors en particular[6]. És «capaç de salvar definitivament *432* aquells que per Ell avancen cap a Déu, i viure sempre per intercedir en favor seu» (He 7,25). El mateix Esperit Sant «intercedeix per nosaltres (...) i la seva intercessió pels sants correspon als projectes de Déu» (Rm 8,26-27).

2635. Intercedir, demanar a favor d'un altre, és, des d'Abraham, allò que és *2571* propi d'un cor lliurat a la misericòrdia de Déu. En el temps de l'Església, la intercessió cristiana participa de la del Crist: és l'expressió de la comunió dels sants. En la intercessió, aquell que prega no «busca els propis interessos, sinó *2577* que més aviat pensa en els dels altres» (Fl 2,4), fins a pregar per aquells que li fan mal[7].

2636. Les primeres comunitats cristianes van viure intensament aquesta forma de compartició[8]. L'apòstol Pau les fa participar així en el seu ministeri de l'Evangeli[9], però també intercedeix per elles[10]. La intercessió dels cristians no coneix fronteres: «per tots els homes, pels constituïts en autoritat» (1Tm 2,1), *1900* pels que persegueixen[11], per la salvació dels que rebutgen l'Evangeli[12]. *1037*

IV. LA PREGÀRIA D'ACCIÓ DE GRÀCIES

2637. L'acció de gràcies caracteritza la pregària de l'Església que, celebrant *224* l'Eucaristia, manifesta i esdevé encara més allò que ella és. Efectivament, en *1328* l'obra de la salvació, el Crist allibera la creació del pecat i de la mort per consagrar-la de nou i fer-la tornar al Pare, per a la seva Glòria. L'acció de gràcies dels membres del Cos participa en la del seu Cap. *2603*

1. Cf. Ac 6,6; 13,3. 2. Cf. Rm 10,1; Ef 1,16-23; Fl 1,9-11; Col 1,3-6; 4,3-4.12. 3. Cf. Jn 14,13. 4. Cf. Jm 1,5-8. 5. Cf. Ef 5,20; Fl 4,6-7; Col 3,16-17; 1Te 5,17-18. 6. Cr. Rm 8,34; 1Jn 2,1; 1Tm 2,5-8. 7. Cf. Esteve pregant pels seus botxins, com Jesús: cf. Ac 7,60; Lc 23,28.34. 8. Cf. Ac 12,5; 20,36; 21,5; 2Co 9,14. 9. Cf. Ef 6,18-20; Col 4,3-4; 1Te 5,25. 10. Cf. 2Te 1,11; Col 1,3; Fl 1,3-4. 11. Cf. Rm 12,14. 12. Cf. Rm 10,1.

2638. Com en la pregària de petició, tot esdeveniment i tota necessitat poden esdevenir ofrena d'acció de gràcies. Les cartes de sant Pau comencen i s'acaben sovint amb una acció de gràcies, i el Senyor Jesús sempre hi és present. «Doneu gràcies en tota ocasió; què això és el que Déu vol de vosaltres en el Crist Jesús» (1Te 5,18). «Sigueu constants en la pregària; que ella us mantingui vigilants en l'acció de gràcies» (Col 4,2).

V. LA PREGÀRIA DE LLOANÇA

2639. La lloança és la forma de pregària que reconeix més immediatament que Déu és Déu. El canta per Ell mateix, li dóna glòria, més enllà del que fa,
213 perquè ELL ÉS. Participa en la benaurança dels cors purs que l'estimen en la fe abans de veure'l en la glòria. Per ella, l'Esperit s'uneix al nostre esperit a fi de donar testimoniatge que som fills de Déu[1], dóna testimoniatge al Fill unigènit en qui hem estat adoptats i per qui glorifiquem el Pare. La lloança integra les altres formes de pregària i les porta cap a Aquell que n'és la font i el terme: «L'únic Déu, el Pare, de qui tot ve i per a qui som fets» (1Co 8,6).

2640. Sant Lluc esmenta sovint en el seu Evangeli l'admiració i la lloança davant les meravelles del Crist, i també les subratlla davant les accions de l'Esperit Sant que són els Fets dels apòstols: la comunitat de Jerusalem[2], l'impossibilitat guarit per Pere i Joan[3], la multitud que en glorifica Déu[4], els pagans de Pisídia que, «molt contents, glorifiquen la Paraula del Senyor» (Ac 13,48).

2641. «Reciteu entre vosaltres salms, himnes i càntics espirituals; canteu i celebreu el Senyor amb tot el cor» (Ef 5,19; Col 3,16). Com els escriptors inspirats del Nou
2587 Testament, les primeres comunitats cristianes rellegeixen el llibre dels salms, cantanthi el misteri del Crist. En la novetat de l'Esperit, també componen himnes i càntics a partir de l'Esdeveniment inaudit que Déu ha acomplert en el seu Fill: la seva Encarnació, la seva mort vencedora de la mort, la Resurrecció i l'Ascensió a la seva dreta[5]. D'aquesta «meravella» de tota l'economia de la salvació se n'alça la doxologia, la lloança de Déu[6].

2642. La Revelació «d'allò que ha d'arribar aviat», l'Apocalipsi, és conduïda pels càn-
1137 tics de la litúrgia celestial[7] i també per la intercessió dels «testimonis» (màrtirs: Ap 6,10). Els profetes i els sants, tots els qui foren degollats a la terra a causa del testimoniatge de Jesús[8], la multitud immensa d'aquells qui, vinguts de la gran tribulació, ens han precedit en el Regne, canten la lloança de glòria d'Aquell qui seu al Tron i de l'Anyell[9]. En comunió amb ells, l'Església de la terra canta també aquests càntics, en la fe i la prova. La fe, en la petició i la intercessió, espera contra tota esperança i dóna

1. Cf. Rm 8,16. 2. Cf. Ac 2,47. 3. Cf. Ac 3,9. 4. Cf. 4,21. 5. Cf. Fl 2,6-11; Col 1,15-20; Ef 5,14; 1Tm 3,16; 6,15-16.; 2Tm 2,11-13. 6. Cf. Ef 1,3-14; Rm 16,25-27; Ep 2,20-21; Jud 24-25. 7. Cf. Ap 4,8-11; 5,9-14; 7,10-12. 8. Cf. Ap 18,24. 9. Cf. Ap 19,1-8.

gràcies al «Pare de les llums, de qui ve tot do excel·lent» (Jm 1,17). La fe és així una pura lloança.

2643. L'Eucaristia conté i expressa totes les formes de pregària: és «l'ofrena pura» de tot el Cos del Crist «a la glòria del seu nom»[1]; és, segons les tradicions d'Orient i d'Occident, «*el* sacrifici de lloança». *1330*

EN RESUM

2644. *L'Esperit Sant, que ensenya a l'Església i li recorda tot allò que Jesús va dir, també l'educa en la vida de pregària, suscitant expressions que es renoven al si de formes permanents: benedicció, petició, intercessió, acció de gràcies i lloança.*

2645. *Perquè Déu el beneeix, el cor de l'home pot beneir en reciprocitat Aquell que és la font de tota benedicció.*

2646. *La pregària de petició té per objecte el perdó, la recerca del Regne i també tota veritable necessitat.*

2647. *La pregària d'intercessió consisteix en una petició a favor d'un altre. No coneix fronteres i s'estén fins als enemics.*

2648. *Tota alegria i tota pena, tot esdeveniment i tota necessitat poden ser la matèria de l'acció de gràcies que, participant en la del Crist, ha d'omplir tota la vida: «Doneu gràcies en tota ocasió» (1Te 5,18).*

2649. *La pregària de lloança, absolutament desinteressada, es dirigeix a Déu; el canta per Ell, li dóna glòria, més enllà del que Ell fa, perquè ELL ÉS.*

CAPÍTOL SEGON

La tradició de la pregària

2650. La pregària no es redueix a ésser raig espontani d'un impuls interior: per pregar, cal voler-ho. No n'hi ha prou tampoc de saber allò que les Escriptures revelen sobre la pregària: també cal aprendre a pregar. Però en «l'Església creient i orant»[2], l'Esperit Sant, ensenya els fills de Déu a pregar per mitjà d'una tradició viva (la sagrada Tradició). *75*

2651. La tradició de la pregària cristiana és una de les formes de creixement de la Tradició de la fe, en particular per la contemplació i l'estudi dels creients *94*

1. Cf. Ml 1,11. 2. DV 8.

que conserven en el seu cor els esdeveniments i les paraules de l'economia de la salvació, i per la penetració profunda de les realitats espirituals, de què fan experiència[1].

ARTICLE 1 **A les fonts de la pregària**

694 **2652.** L'Esperit Sant és «l'aigua viva» que, en el cor que prega, «raja fins a la Vida eterna» (Jn 4,14). Ell ens ensenya a acollir-la en la mateixa font: el Crist. Ara bé, en la vida cristiana hi ha dolls on el Crist ens espera per abeurar-nos de l'Esperit Sant:

La paraula de Déu

133 **2653.** L'Església «exhorta amb força i d'una manera especial tots els cristians (...) a adquirir mitjançant una lectura freqüent de les divines Escriptures 'la
1100 ciència eminent de Jesucrist'. (...) Però la pregària ha d'acompanyar la lectura de la Sagrada Escriptura perquè s'estableixi un diàleg entre Déu i l'home, ja que 'és a Ell a qui ens adrecem quan preguem, és a Ell a qui escoltem quan llegim els oracles divins[2]'.»

2654. Els Pares espirituals, parafrasejant Mt 7,7, resumeixen així les disposicions del cor alimentat per la Paraula de Déu en la pregària: «Cerqueu llegint i trobareu meditant; truqueu pregant i trobareu obert contemplant[3].»

La litúrgia de l'Església

1073 **2655.** La missió del Crist i de l'Esperit Sant que, en la litúrgia sacramental de l'Església, anuncia, actualitza i comunica el misteri de la salvació, continua en el cor que prega. Els Pares espirituals comparen de vegades el cor amb un
368 altar. La pregària interioritza i assimila la litúrgia durant i després de la seva celebració. Fins i tot quan és viscuda «en el secret» (Mt 6,6), la pregària és sempre pregària *de l'Església*, comunió amb la Santa Trinitat[4].

1812-1829 Les virtuts teologals

2656. S'entra en pregària com s'entra en litúrgia: per la porta estreta de la *fe*. A través dels signes de la seva Presència, nosaltres cerquem i desitgem el Rostre del Senyor, volem escoltar i guardar la seva Paraula.

2657. L'Esperit Sant, que ens ensenya a celebrar la litúrgia en l'espera del retorn del Crist, ens educa a pregar en l'*esperança*. Inversament, la pregària

1. Cf. DV 8. 2. St. Ambròs, off, 1, 88, citat per DV 25. 3. Cf. Guigo, el Cartoixà, scala. 4. Cf. IGLH 9.

de l'Església i la pregària personal alimenten en nosaltres l'esperança. Els salms sobretot, amb el seu llenguatge concret i variat, ens ensenyen a fixar la nostra esperança en Déu: «Tenia posada l'esperança en el Senyor, i ell inclinant-se cap a mi, ha escoltat el meu clam» (Sl 40,2). «Que el Déu de l'esperança us ompli de tota joia i pau en la vostra fe, perquè la vostra esperança sigui ben abundant pel poder de l'Esperit Sant» (Rm 15,13).

2658. «L'esperança no enganya, perquè l'*amor* de Déu ha estat vessat en els nostres cors per l'Esperit Sant que ens va ser donat» (Rm 5,5). La pregària, formada per la vida litúrgica, ho extreu tot de l'Amor amb què som estimats en *826*
el Crist i que ens permet respondre-hi estimant com Ell ens va estimar. L'Amor és *la* font de la pregària; qui hi beu arriba al cim de la pregària:

> Us estimo, Déu meu, i el meu únic desig és estimar-vos fins a l'últim alè de la meva vida. Us estimo, Déu meu infinitament amable, i m'estimo més morir estimant-vos que viure sense estimar-vos. Us estimo, Senyor, i l'única gràcia que us demano és estimar-vos eternament. (...) Déu meu, si la meva llengua no pot dir a cada moment que us estimo, vull que el meu cor us ho repeteixi tantes vegades com respiro[1].

«Avui»

2659. Aprenem a pregar en certs moments escoltant la Paraula del Senyor i *1165*
participant en el seu misteri Pasqual, però en tot temps, en els esdeveniments de *cada dia*, el seu Esperit se'ns ofereix per fer brollar la pregària. L'ensenya- *2837*
ment de Jesús sobre la pregària al nostre Pare va en la mateixa línia que l'ensenyament sobre la Providència[2]: el temps és a les mans del Pare; el tro- *305*
bem en el present, ni ahir ni demà, sinó avui: «Tant de bo que avui sentíssiu la seva veu; no enduriu els vostres cors» (Sl 95,7-8).

2660. Pregar en els esdeveniments de cada dia i de cada instant és un dels secrets del Regne revelats als «més petits», als servents del Crist, als pobres de *2546*
les benaurances. És just i bo pregar perquè la vinguda del Regne de justícia i *2632*
de pau influeixi en el camí de la història, però també és important fonyar amb la pregària la pasta de les humils situacions quotidianes. Totes les formes de pregària poden ser el llevat amb el qual el Senyor compara el Regne[3].

EN RESUM

2661. *Per una transmissió viva, la Tradició, l'Esperit Sant, en l'Església, ensenya els fills de Déu a pregar.*

2662. *La Paraula de Déu, la litúrgia de l'Església, les virtuts de fe, d'esperança i de caritat són fonts de la pregària.*

1. St. Joan Maria Baptista Vianney, pregària. 2. Cf. Mt 6,11.34. 3. Cf. Lc 13,20-21.

ARTICLE 2 **El camí de la pregària**

1201 **2663.** En la tradició vivent de la pregària, cada Església proposa als seus fidels, segons el context històric, social i cultural, el llenguatge de la seva pregària: paraules, melodies, gestos, iconografia. Correspon al Magisteri[1] discernir la fidelitat d'aquests camins de pregària a la tradició de la fe apostòlica, i pertoca als pastors i als catequetes explicar-ne el sentit, sempre relatiu a Jesucrist.

La pregària al Pare

2664. No hi ha cap més camí de la pregària cristiana que el Crist. Tant si la
2780 nostra pregària és comunitària com personal, tant si és oral com interior, només té accés al Pare si preguem «en el nom» de Jesús. La sagrada Humanitat de Jesús és, doncs, el camí pel qual l'Esperit Sant ens ensenya a pregar Déu, Pare nostre.

La pregària a Jesús

2665. La pregària de l'Església, alimentada per la Paraula de Déu i la celebra-
451 ció de la litúrgia, ens ensenya a pregar al Senyor Jesús. Encara que s'adreci sobretot al Pare, comporta, en totes les tradicions litúrgiques, formes de pregària adreçades al Crist. Alguns salms, segons la seva actualització en la Pregària de l'Església, i el Nou Testament ens posen als llavis i ens graven al cor les invocacions d'aquesta pregària al Crist: Fill de Déu, Verb de Déu, Senyor, Salvador, Anyell de Déu, Rei, Fill estimat, Fill de la Verge, Bon Pastor, la nostra Vida, la nostra Llum, la nostra Esperança, la nostra Resurrecció, Amic dels homes,...

2666. Però el nom que ho conté tot és el que el Fill de Déu rep en la seva
432 Encarnació: JESÚS. El nom diví és impronunciable pels llavis humans[2] però, assumint la nostra humanitat, el Verb de Déu ens el lliura i el podem invocar: «Jesús», «YHWH salva[3]. El nom de Jesús ho conté tot: Déu i l'home i tota l'economia de la creació i de la salvació. Pregar «Jesús» és invocar-lo, cridar-lo en nosaltres. El seu nom és l'únic que conté la Presència que significa. Jesús ha
435 ressuscitat, i tot aquell que invoca el seu nom acull el Fill de Déu que l'ha estimat i s'ha lliurat per Ell[4]

2667. Aquesta invocació de fe absolutament senzilla s'ha desenvolupat en la tradició de la pregària sota moltes formes, a Orient i a Occident. La formulació més habitual, transmesa pels espirituals del Sinaí, de Síria i de l'Athos, és la invocació: «Jesús, Crist,

1. Cf. Dv 10. 2. Cf. Ex 3,14; 33,19-23. 3. Cf. Mt 1,21. 4. Cf. Rm 10,13; Ac 2,21: 3,15-16; Ga 2,20.

Fill de Déu, Senyor, tingueu pietat de nosaltres, pecadors!» Conjuga l'himne cristològic *2616*
de Fl 2,6-11 amb el prec del publicà i dels captaires de la llum[1]. Amb aquesta invocació, el cor sintonitza amb la misèria dels homes i amb la Misericòrdia del seu Salvador.

2668. La invocació del sant nom de Jesús és el camí més senzill de la pregària contínua. *435*
Recitada sovint per un cor humilment atent, no es dispersa en una «onada de paraules» (Mt 6,7), sinó que «guarda la Paraula i produeix fruit per la constància[2]». Aquesta invocació és possible «en tot temps», ja que no és una ocupació al costat d'una altra sinó l'única ocupació, la d'estimar Déu, que anima i transfigura tota acció en el Crist Jesús.

2669. La pregària de l'Església venera i honora el *Cor de Jesús*, de la mateixa manera *478*
que n'invoca el santíssim nom. Adora el Verb encarnat i el seu Cor que, per amor als homes, es va deixar traspassar pels nostres pecats. La pregària cristiana desitja seguir el
camí de la Creu seguint el Salvador. Les estacions des del Pretori fins al Gòlgota i al *1674*
Sepulcre escandeixen el camí de Jesús, que ha redimit el món per la seva santa Creu.

«Veniu, Esperit Sant»

2670. «Ningú no pot dir: 'Jesús és Senyor', si no és sota l'acció de l'Esperit *683*
Sant» (1Co 12,3). Cada vegada que comencem a pregar Jesús, és l'Esperit Sant
qui, per la seva gràcia prevenient, ens atreu al camí de la pregària. Ja que ens *2001*
ensenya a pregar recordant-nos el Crist, ¿com no invocar-lo Ell mateix? Per això, l'Església ens convida a implorar cada dia el Sant Esperit, en especial al
començament i al final de tota acció important. *1310*

> Si l'Esperit no ha de ser adorat, ¿com és que em divinitza per mitjà del Baptisme? I si ha de ser adorat, ¿no ha de ser objecte d'un culte particular[3]?

2671. La forma tradicional de la petició de l'Esperit és invocar el Pare pel Crist nostre Senyor perquè ens doni l'Esperit Consolador[4]. Jesús insisteix en aquesta petició en el seu nom al mateix moment en què promet el do de l'Esperit de Veritat[5]. Però la pregària més senzilla i més directa també és tradicional: «Veniu, Esperit Sant», i cada tradició litúrgica l'ha desenvolupada en antífones i himnes:

> Veniu, Esperit Sant, ompliu el cor dels vostres fidels, i enceneu-hi la flama del vostre amor[6].
>
> Rei celestial, Esperit Consolador, Esperit de Veritat, present pertot i que tot ho ompliu, tresor de tot bé i font de la Vida, veniu, habiteu en nosaltres, purifiqueu-nos i salveu-nos, Vós que sou Bo[7]!

1. Cf. Mc 10,46-52; Lc 18,13. 2. Cf. Lc 8,15. 3. St. Gregori Nazianzè, or. theol. 5,28. 4. Cf. Lc 11,13. 5. Cf. Jn 14,17; 15,26; 16,13. 6. Cf. la Seqüència de Pentecosta. 7. Litúrgia bizantina, Tropari de les Vespres de Pentecosta.

695 **2672.** L'Esperit Sant, la unció del qual impregna tot el nostre ésser, és el Mestre interior de la pregària cristiana. És l'artesà de la tradició viva de la pregària. Certament, hi ha tantes trajectòries en la pregària com orants, però el mateix Esperit és qui actua en tothom i amb tothom. En la comunió de l'Esperit Sant, la pregària cristiana és pregària en l'Església.

En comunió amb la santa Mare de Déu

689 **2673.** En la pregària, l'Esperit Sant ens uneix a la Persona del Fill unigènit, en la seva Humanitat glorificada. Per ella i en ella, la nostra pregària filial es troba en l'Església en comunió amb la Mare de Jesús[1].

494 **2674.** Des del consentiment donat en la fe en el moment de l'Anunciació i mantingut sense vacil·lació al peu de la Creu, la maternitat de Maria s'estén als germans i a les germanes del seu Fill «que encara són pelegrins i que estan exposats als perills i a les misèries»[2]. Jesús, l'únic Mitjancer, és el camí de la nostra pregària; Maria, la seva Mare i la nostra Mare, li és del tot transparent: «ensenya el camí» (*Hodoghitria*), n'és «el Signe», segons la iconografia tradicional a Orient i a Occident.

970 **2675.** A partir d'aquesta cooperació singular de Maria a l'acció de l'Esperit Sant, les Esglésies han anat desplegant la pregària a la santa Mare Déu, cen-
512 trant-la en la Persona del Crist manifestada en els seus misteris. En els innombrables himnes i antífones que expressen aquesta pregària, s'alternen habitualment dos moviments: l'un «magnifica» el Senyor per les «les coses grans»
2519 que ha fet a la seva serventa humil, i a través d'ella, a tots els humans[3]; l'altre confia a la Mare de Jesús les súpliques i les lloances dels fills de Déu, ja que ara ella coneix la humanitat que en ella s'ha esposat el Fill de Déu.

2676. Aquest doble moviment de la pregària a Maria troba una expressió privilegiada en la pregària de l'«Avemaria»:

722 «*Déu vos salve, Maria (Alegreu-vos, Maria).*» La salutació de l'àngel Gabriel obre la pregària de l'Avemaria. És el mateix Déu qui, per mediació del seu àngel, saluda Maria. La nostra pregària gosa reprendre la salutació de Maria amb la mirada que Déu va dirigir a la seva humil serventa[4] i alegrar-se de la joia que troba en ella[5].

490 «*Plena de gràcia, el Senyor és amb vós*»: Les dues paraules de la salutació de l'àngel s'il·lustren mútuament. Maria és plena de gràcia perquè el Senyor és amb ella. La gràcia de la qual és plena és la presència d'Aquell que és la font de tota gràcia. «Alegra't (...)

1. Cf. Ac 1,14. 2. LG 62. 3. Cf. 1,46-55. 4. Cf. Lc 1,48. 5. Cf. So 3,17b.

filla de Jerusalem (...) el Senyor és enmig teu» (So 3,14.17a). Maria, en qui el mateix Senyor ve a habitar, és en persona la filla de Sió, l'arca de l'aliança, el lloc on resideix la glòria del Senyor: és «l'estança de Déu entre els homes» (Ap 21,3). «Plena de gràcia», es va donar tota a Aquell qui ve a habitar en ella i que ella va donar al món.

«Beneïda sou vós entre totes les dones i beneït és el fruit del vostre ventre, Jesús.» *435*
Després de la salutació de l'àngel, fem nostra la d'Elisabet. «Plena de l'Esperit Sant» (Lc 1,41), Elisabet és la primera de la llarga sèrie de generacions que declaren Maria benaurada[1]: «Benaurada aquella que ha cregut...» (Lc 1,45); Maria és «beneïda entre totes les dones» perquè ha cregut en el compliment de la paraula del Senyor. Abraham, per *146*
la seva fe, va esdevenir una benedicció per a «totes les nacions de la terra» (Gn 12,3). Per la seva fe, Maria va esdevenir la mare dels creients gràcies a la qual totes les nacions de la terra reben Aquell qui és la benedicció mateixa de Déu: «Jesús, el fruit beneït del vostre ventre.»

2677. *«Santa Maria, Mare de Déu, pregueu per nosaltres...»* Amb Elisabet, ens mera- *495*
vellem: «D'on em ve això, que la Mare del meu Senyor em vingui a trobar?» (Lc 1,43). Pel fet de donar-nos Jesús, el seu fill, Maria és la Mare de Déu i la nostra mare; podem confiar-li tots els nostres afanys i les nostres peticions; ella prega per nosaltres com va pregar per ella mateixa: «Faci's en mi segons la vostra paraula» (Lc 1,38). Confiant-nos a la seva pregària ens abandonem amb ella a la voluntat de Déu: «Faci's la vostra voluntat.»

«Pregueu per nosaltres, pecadors, ara i en l'hora de la nostra mort.» Demanant a Maria que pregui per nosaltres, ens reconeixem pobres pecadors i ens adrecem a la «Mare de la misericòrdia», a la Verge Santíssima. Ens hi remetem «ara», en l'avui de les nostres vides. I la nostra confiança s'eixampla fins a posar des d'ara en les seves mans «l'hora de la nostra mort». Que hi sigui present com en la mort en Creu del seu Fill i *1020*
que a l'hora del nostre traspàs ens aculli com a mare nostra[2] per conduir-nos al seu Fill Jesús, al Paradís.

2678. La pietat medieval de l'Occident anà formant la pregària del Rosari, com a *971, 1674*
substitut popular de la Pregària de les Hores. A Orient, la lloança en forma de lletania de l'Acatist i de la Paràclisi s'ha mantingut més pròxima a l'ofici coral en les Esglésies bizantines, mentre les tradicions armènia, copta i siríaca han preferit els himnes i els càntics populars a la Mare de Déu. Però en l'Avemaria, en els theotòkia, i en els himnes de sant Efrem o de sant Gregori de Narek, la tradició de la pregària és fonamentalment la mateixa.

2679. Maria és l'Orant perfecta, figura de l'Església. Quan la invoquem, ens *967*
adherim amb ella al designi del Pare, que envia el seu Fill a salvar tots els homes. Com el deixeble predilecte, acollim a casa nostra[3] la Mare de Jesús, convertida en mare de tots els vivents. Podem pregar amb ella i pregar-la. La *972*
pregària de l'Església és com portada per la pregària de Maria. Se li uneix en l'esperança[4].

1. Cf. Lc 1,48. 2. Cf. Jn 19,27. 3. Cf. Jn 19,27. 4. Cf. LG 68-69.

EN RESUM

2680. *La pregària s'adreça principalment al Pare; es dirigeix igualment a Jesús, sobretot per la invocació del seu sant nom: «Jesús, Crist, Fill de Déu, Senyor, tingueu pietat de nosaltres, pecadors!»*

2681. *«Ningú no pot dir: »Jesús és el Senyor», si no és per l'acció de l'Esperit Sant» (1Co 12,3). L'Església ens convida a invocar el Sant Esperit com a Mestre interior de la pregària cristiana.*

2682. *En virtut de la seva cooperació singular en l'acció de l'Esperit Sant, l'Església desitja pregar en comunió amb la Verge Maria, per magnificar amb ella les coses grans que Déu ha realitzat en ella i per confiar-li súpliques i lloances.*

ARTICLE 3 **Guies per a la pregària**

Un núvol de testimonis

2683. Els testimonis que ens han precedit en el Regne[1], especialment els que l'Església reconeix com a «sants», participen en la tradició viva de la pregària,
956 pel model de la seva vida, per la transmissió dels seus escrits i per la seva pregària avui. Contemplen Déu, el lloen i no paren d'ocupar-se d'aquells que han deixat a la terra. Entrant «al goig» del seu Senyor, han estat «posats sobre molt[2].» La seva intercessió és el seu més alt servei del designi de Déu. Podem i hem de demanar-los, que intercedeixin per nosaltres i pel món sencer.

2684. En la comunió dels sants s'han desenvolupat al llarg de la història de
917 les Esglésies diverses *espiritualitats*. El carisma personal d'un testimoni de l'amor de Déu als homes s'ha pogut transmetre, com «l'esperit» d'Elies a Eliseu[3] i a Joan Baptista[4], perquè hi hagi deixebles que participin en aquest espe-
919 rit[5]. Una espiritualitat també es troba en la confluència d'altres corrents, litúrgics i teològics, i dóna testimoni de la inculturació de la fe en un àmbit humà i
1202 en la seva història. Les espiritualitats cristianes participen de la tradició viva de la pregària i són guies indispensables per als fidels. Reflecteixen, en una rica diversitat, la pura i única llum de l'Esperit Sant.

1. Cf. He 12,1. 2. Cf. Mt 25,21. 3. Cf. 2Re 2,9. 4. Cf. Lc 1.17. 5. Cf. PC 2.

> «L'Esperit és veritablement el lloc dels sants, i el sant és per a l'Esperit un lloc propi, ja que s'ofereix a habitar amb Déu i és anomenat el seu temple[1].»

Servents de la pregària

2685. La *família cristiana* és el primer lloc de l'educació en la pregària. *1657*
Basada en el sagrament del Matrimoni, és «l'Església domèstica» on els fills de Déu aprenen a pregar «com a Església» i a perseverar en la pregària. Per als fills petits particularment, la pregària familiar diària és el primer testimoni de la memòria viva de l'Església despertada pacientment per l'Esperit Sant.

2686. Els *ministres ordenats* també són responsables de la formació en la *1547*
pregària dels seus germans i germanes en el Crist. Servidors del Bon Pastor, són ordenats per guiar el Poble de Déu a les fonts vives de la pregària: la paraula de Déu, la litúrgia, la vida teologal, l'Avui de Déu en les situacions concretes[2].

2687. Molts *religiosos* han consagrat tota la seva vida a la pregària. Des del *916*
desert d'Egipte, ermitans, monjos i monges han dedicat el seu temps a la lloança de Déu i a la intercessió pel seu poble. La vida consagrada no es manté i no es propaga sense la pregària; és una de les fonts vives de la contemplació i de la vida espiritual en l'Església.

2688. La *catequesi* dels infants, dels joves i dels adults té com a objectiu que la Paraula de Déu sigui meditada en la pregària personal, actualitzada en la pregària litúrgica i interioritzada en tot moment a fi de donar el seu fruit en una vida nova. La catequesi és també el moment en què es pot discernir i
educar[3] la pietat popular. La memorització de les pregàries fonamentals pro- *1674*
porciona un suport indispensable a la vida de la pregària, però és important fer-ne assaborir el sentit[4].

2689. *Grups de pregària*, fins i tot «escoles de pregària», són avui un dels signes i un dels ressorts de la renovació de la pregària en l'Església, a condició que s'abeurin en les fonts autèntiques de la pregària cristiana. L'afany per la comunió és signe de la veritable pregària en l'Església.

2690. L'Esperit Sant dóna a certs fidels dons de saviesa, de fe i de discerniment amb vista a aquest bé comú que és la pregària (*direcció espiritual*). Aquells i aquelles que en són dotats són veritables servents de la Tradició viva de la pregària:

> Per això, l'ànima que vol avançar en la perfecció, segons el consell de sant Joan de la Creu, ha de «considerar bé en quines mans es posa, perquè de tal mestre, tal deixeble; de tal pare, tal fill». I encara: «El director no sols ha de ser savi

1. St. Basili, spir. 26, 62. 2. Cf. PO 4-6. 3. Cf. CT 54. 4. Cf. CT 55.

i prudent, sinó també experimentat (...). Si el guia espiritual no té l'experiència de la vida espiritual, és incapaç de conduir-hi les ànimes que Déu, malgrat tot, crida, i ni tan sols no les comprendrà[1].»

Llocs favorables a la pregària

1181 **2691.** L'església, casa de Déu, és el lloc propi de la pregària litúrgica de la
2197 comunitat parroquial. També és el lloc privilegiat de l'adoració de la presència
1379 real del Crist en el Santíssim Sagrament. La tria d'un lloc favorable no és indiferent a la veritat de la pregària:

— per a la pregària personal, aquest pot ser un «racó de pregària», amb les Sagrades Escriptures i icones, per estar «allà, en el secret» davant el nostre Pare[2]. En una família cristiana, aquest tipus de petit oratori afavoreix la pregària en comú;

— a les regions on hi ha monestirs, la vocació d'aquestes comunitats és la de compartir
1175 amb els fidels la pregària de les Hores i permetre la solitud necessària per a una pregària personal més intensa[3];

1674 — els pelegrinatges evoquen la nostra marxaací a la terra cap al cel. Són tradicionalment moments importants de renovació de la pregària. Els santuaris són, per als pelegrins que cerquen les fonts vives, llocs excepcionals per viure «com a Església» les formes de la pregària cristiana.

EN RESUM

2692. *En la seva pregària, l'Església pelegrina s'associa a la dels sants de qui sol·licita la intercessió.*

2693. *Les diferents espiritualitats cristianes participen en la tradició vivent de la pregària i són guies precioses per a la vida espiritual.*

2694. *La família cristiana és el primer lloc de l'educació a la pregària.*

2695. *Els ministres ordenats, la vida consagrada, la catequesi, els grups de pregària, la «direcció espiritual» asseguren en l'Església una ajuda per a la pregària.*

2696. *Els llocs més favorables per a la pregària són l'oratori personal o familiar, els monestirs, els santuaris de pelegrinatge i, sobretot, l'església*

1. Llama, estrofa 3. 2. Cf. Mt 6,6. 3. Cf. PC 7.

que és el lloc propi de la pregària litúrgica per a la comunitat parroquial i el lloc privilegiat de l'adoració eucarística.

CAPÍTOL TERCER

La vida de pregària

2697. La pregària és la vida del cor nou. Ens ha d'animar en tot moment. Però nosaltres oblidem Aquell qui és la nostra Vida i el nostre Tot. Per això, els Pares espirituals, en la tradició del Deuteronomi i dels profetes, insisteixen en la pregària com a «record de Déu», desvetllament freqüent de la «memòria *1099*
del cor»: «Cal recordar-se de Déu més sovint que no es respira[1].» Però no es pot pregar «en tot temps» si hom no es decideix a pregar en moments determinats: són els temps importants de la pregària cristiana, en intensitat i en durada.

2698. La Tradició de l'Església proposa als fidels alguns ritmes de pregària *1168*
destinats a alimentar la pregària contínua. Alguns són diaris: la pregària del
matí i del vespre, d'abans i de després dels àpats, la Litúrgia de les Hores. El *1174*
diumenge, centrat en l'Eucaristia, és santificat principalment per la pregària. El
cicle de l'any litúrgic i les seves grans festes són els ritmes fonamentals de la *2177*
vida de pregària dels cristians.

2699. El Senyor condueix cada persona pels camins que li agraden i de la manera que li és plaent. Cada fidel li respon també segons la determinació del seu cor i les expressions personals de la seva pregària. Això no obstant, la tradició cristiana ha conservat tres expressions majors de la vida de pregària: la pregària vocal, la meditació, l'oració. Un tret fonamental els és comú: el *2563*
recolliment del cor. Aquesta cura per conservar la Paraula i per viure en presència de Déu fa d'aquestes tres expressions uns temps importants de la vida de pregària.

ARTICLE 1 **Les expressions de la pregària**

I. LA PREGÀRIA VOCAL

2700. Per la seva Paraula, Déu parla a l'home. Per paraules, mentals o vocals, la nostra pregària pren cos. Però el més important és la presència del cor en *1176*
Aquell a qui parlem en la pregària. «Que la nostra pregària sigui escoltada no depèn de la quantitat de les paraules sinó del fervor de les nostres ànimes[2].»

1. St. Gregori Nazianzè, or. theol. 1, 4. 2. St. Joan Crisòstom, ecl. 2.

2701. La pregària vocal és un element indispensable de la vida cristiana. Als deixebles, atrets per la pregària silenciosa del Mestre, Aquest els ensenya una
2603 pregària vocal: el Parenostre. Jesús no va pregar únicament amb les pregàries litúrgiques de la sinagoga; els Evangelis ens el presenten elevant la veu per expressar la seva pregària personal, des de la benedicció exultant del Pare[1]
612 fins a l'angoixa de Getsemaní[2].

2702. La necessitat d'associar els sentits a la pregària interior respon a una exigència de la nostra naturalesa humana. Som cos i esperit i experimentem la
1146 necessitat de traduir exteriorment els nostres sentiments. Cal pregar amb tot el nostre ésser per donar a la nostra súplica tot el poder possible.

2703. Aquesta necessitat també respon a una exigència divina. Déu busca adoradors en Esperit i en Veritat, i, en conseqüència, la pregària que s'eleva, viva, de les profunditats de l'ànima. També vol l'expressió exterior que associa
2097 el cos a la pregària interior, ja que li presenta l'homenatge perfecte de tot allò a què té dret.

2704. Pel fet de ser exterior i tan plenament humana, la pregària vocal és per excel·lència la pregària de les multituds. Però, alhora, la pregària més interior no podria negligir la pregària vocal. La pregària esdevé interior en la mesura que prenem consciència d'Aquell «a qui parlem»[3]. Aleshores, la pregària vocal esdevé una primera forma de la pregària contemplativa.

II. LA MEDITACIÓ

2705. La meditació és sobretot una recerca. L'esperit intenta comprendre el
158 perquè i el com de la vida cristiana, a fi d'adherir-se i de respondre a allò que el Senyor demana. Hi cal una atenció difícil de disciplinar. Habitualment hom recorre a l'ajuda d'un llibre, i els cristians no n'estan mancats: les sagrades Escriptures, singularment l'Evangeli, les sagrades icones, els textos litúrgics
127 del dia o del temps, els escrits dels Pares espirituals, les obres d'espiritualitat, el gran llibre de la creació i el de la història, la pàgina de «l'Avui» de Déu.

2706. Meditar el que hom llegeix porta a apropiar-s'ho confrontant-ho amb un mateix. Aquí s'obre un altre llibre: el de la vida. Es passa dels pensaments a la realitat. En la mesura de la humilitat i de la fe, hom hi descobreix els moviments que agiten el cor i els pot discernir. Es tracta de posar en pàctica la veritat per arribar a la Llum: «Senyor, què voleu que faci?»

2707. Els mètodes de meditació són tan diversos com els mestres espirituals.
2690 Un cristià ha de voler meditar regularment; si no, s'assembla a les tres prime-

1. Cf. Mt 11,25-26. 2. Cf. Mc 1,36. 3. Sta. Teresa de Jesús, cam. 26.

res terres de la paràbola del sembrador[1]. Però un mètode només és una guia; l'important és avançar, amb l'Esperit Sant, per l'únic camí de la pregària: el Crist Jesús. *2664*

2708. La meditació posa en acció el pensament, la imaginació, l'emoció i el desig. Aquesta mobilització és necessària per aprofundir les conviccions de fe, suscitar la conversió del cor i enfortir la voluntat de seguir el Crist. La pregària cristiana s'aplica preferentment a meditar «els misteris del Crist», com en la *516*
lectio divina o el rosari. Aquesta forma de reflexió orant és de gran valor, però *2678*
la pregària cristiana s'ha d'encaminar a anar més lluny: al coneixement d'amor del Senyor Jesús, a la unió amb Ell.

III. L'ORACIÓ

2709. Què és l'oració? Santa Teresa respon: «L'oració mental no és, al meu parer, res més que un intercanvi íntim d'amistat, en el qual hom enraona *2562-2564*
sovint de tu a tu amb aquest Déu per qui se sap estimat[2].»
L'oració busca «Aquell que el meu cor estima» (Ct 1,7)[3]. És Jesús i, en Ell, el Pare. Es cercat, perquè desitjar-lo és sempre el començament de l'amor, i és cercat en la fe pura, aquesta fe que ens fa néixer d'Ell i viure en Ell. Hom pot encara meditar en l'oració, però la mirada s'adreça al Senyor.

2710. La tria *del temps i de la durada de l'oració* depèn d'una voluntat determinada, reveladora dels secrets del cor. No es fa oració quan se'n té temps: es pren el temps d'estar per al Senyor, amb la ferma determinació de no tornar- *2726*
l'hi a prendre en el curs del camí, siguin quines siguin les dificultats i la sequedat de la trobada. No es pot meditar sempre, però sempre es pot entrar en oració, independentment de les condicions de salut, de treball o d'afectivitat. El cor és el lloc de la recerca i de la trobada, en la pobresa i en la fe.

2711. L'*entrada en oració* és anàloga a la de la litúrgia eucarística: «reunir» el cor, recollir tot el nostre ésser sota la moció de l'Esperit Sant, habitar en *1348*
l'estança del Senyor que som nosaltres, despertar la fe per entrar en la Presència d'Aquell que ens espera, fer caure les nostres màscares i encarar el nostre cor cap al Senyor que ens estima a fi de lliurar-nos a Ell com una ofrena que s'ha de purificar i transformar. *2100*

2712. L'oració és la pregària del fill de Déu, del pecador perdonat que consent a acollir l'amor amb què és estimat i que vol respondre-hi estimant enca-

1. Cf. Mc 4,4-7.15-19. 2. Vida 8. 3. Cf. Ct 3,1-4.

ra més[1]. Però sap que el seu amor de resposta és el que l'Esperit vessa en el
2822 seu cor, ja que tot és gràcia que ve de Déu. L'oració és el lliurament humil i pobre a la voluntat amorosa del Pare en unió cada vegada més profunda amb el seu Fill estimat.

2713. L'oració és, doncs, l'expressió més senzilla del misteri de la pregària.
2259 L'oració és un *do*, una gràcia; només pot ser acollida en la humilitat i la pobresa. L'oració és una relació d'*aliança* establerta per Déu al fons del nostre ésser[2]. L'oració és *comunió*: la Santa Trinitat hi conforma l'home, imatge de Déu, «a la seva semblança».

2714. L'oració també és el *temps fort* per excel·lència de la pregària. En l'oració, el Pare ens «arma de poder per mitjà del seu Esperit perquè s'enforteixi en nosaltres l'home interior, perquè el Crist habiti en els nostres cors per la fe i perquè arrelem i ens fonamentem en l'amor» (Ef 3,16-17).

2715. La contemplació és *mirada* de fe, fixada en Jesús. «El miro i Ell em mira», deia, en temps del seu sant rector, un pagès d'Ars que pregava davant
1380 el sagrari. Aquesta atenció en Ell és renúncia al «jo». La seva mirada purifica el cor. La llum de la mirada de Jesús ens il·lumina els ulls del nostre cor; ens ensenya a veure-ho tot a la llum de la seva veritat i de la seva compassió per a
521 tots els homes. La contemplació també concentra la mirada en els misteris de la vida del Crist. Ensenya també «el coneixement interior del Senyor» per estimar-lo i seguir-lo cada vegada més[3].

2716. L'oració és *escolta* de la paraula de Déu. Lluny de ser passiva, aquesta
494 escolta és l'obediència de la fe, acolliment incondicional del servent i adhesió amorosa del fill. Participa en el «Sí» del Fill esdevingut Servent i en el *«Fiat»* de la seva humil serventa.

533 **2717.** L'oració és *silenci*, aquest «símbol del món que ve»[4] o «silenciosa amor»[5]. Les paraules en l'oració no són discursos sinó branquillons que alimenten el foc de l'amor. En aquest silenci, insuportable per a l'home «ex-
498 terior», el Pare ens diu la seva Paraula encarnada, sofrent, morta i ressuscitada, i l'Esperit filial ens fa participar de la pregària de Jesús.

2718. L'oració és unió a la pregària del Crist en la mesura en què fa participar en el seu misteri. El misteri del Crist és celebrat per l'Església en l'Eucaristia, i l'Esperit Sant el fa viure en l'oració, a fi que sigui manifestat en la caritat activa.

1. Cf. Lc 7,36-50; 19,1-10. 2. Cf. Jr 31,33. 3. Cf. st. Ignasi, ex. espir. 104. 4. St. Isaac de Nínive, tract. myst. 66. 5. St. Joan de la Creu.

2719. L'oració és una comunió d'amor portadora de Vida per a la multitud, en la mesura en què és consentiment a romandre en la nit de la fe. La Nit *165*
Pasqual de la Resurrecció passa per la de l'agonia i del sepulcre. Aquests tres temps forts de l'Hora de Jesús són els que el seu Esperit (i no la «carn, que és feble») fa viure en l'oració. Cal consentir a «vetllar una hora amb Ell»[1]. *2730*

EN RESUM

2720. *L'Església convida els fidels a una pregària regular: pregàries quotidianes, Litúrgia de les Hores, Eucaristia dominical, festes de l'any litúrgic.*

2721. *La tradició cristiana comprèn tres expressions majors de la vida de pregària: la pregària vocal, la meditació i l'oració. Tenen en comú el recolliment del cor.*

2722. *La pregària vocal, basada en la unió del cos i de l'esperit en la natura humana, associa el cos a la pregària interior del cor, seguint l'exemple del Crist que prega el seu Pare i ensenya el Parenostre als deixebles.*

2723. *La meditació és una recerca orant que posa en acció el pensament, la imaginació, l'emoció, el desig. Té com a objectiu l'apropiació creient del tema considerat, confrontat amb la realitat de la nostra vida.*

2724. *L'oració mental és l'expressió senzilla del misteri de la pregària. És una mirada de fe fixada en Jesús, una escolta de la Paraula de Déu, una silenciosa amor. Fa realitat la unió amb la pregària del Crist en la mesura en què ens fa participar del seu misteri.*

ARTICLE 2 **El combat de la pregària**

2725. La pregària és un do de la gràcia i una resposta decidida per part nostra. Suposa sempre un esforç. Tant els grans orants de l'Antiga Aliança abans del Crist, com la Mare de Déu i els sants amb Ell ens ho ensenyen: la *2612*
pregària és un combat. Contra qui? Contra nosaltres mateixos i contra els enganys del Temptador que ho fa tot per desviar l'home de la pregària, de la *409*

1. Cf. Mt 26,40.

unió amb el seu Déu. Hom prega tal com viu, perquè hom viu tal com prega.
Qui habitualment no es vol comportar segons l'Esperit del Crist, tampoc no
2015 pot habitualment pregar en el seu nom. El «combat espiritual» de la vida nova
del cristià és inseparable del combat de la pregària.

I. LES OBJECCIONS A LA PREGÀRIA

2726. En el combat de la pregària ens hem d'encarar, en nosaltres mateixos i
al voltant nostre, a *concepcions errònies sobre la pregària*. Uns hi veuen una
simple operació psicològica, d'altres un esforç de concentració per arribar al
buit mental. Alguns la codifiquen com a actituds i paraules rituals. En l'incons-
cient de molts cristians, pregar és una ocupació incompatible amb tot el que
2710 han de fer: no tenen temps. Els qui busquen Déu per la pregària es desanimen
aviat perquè ignoren que la pregària també ve de l'Esperit Sant i no pas d'ells
sols.

2727. També ens hem d'encarar a *mentalitats* d'«aquest món»; ens envaei-
xen si no vigilem bé, per exemple: només seria veritat el que és verificat per la
37 raó i la ciència (ara bé, pregar és un misteri que sobrepassa la nostra conscièn-
cia i el nostre inconscient); els valors de producció i de rendiment (la pregà-
ria, improductiva, és, doncs, inútil); el sensualisme i el confort, criteris de la
veritat, del bé i de la bellesa (ara bé, la pregària, «amor de la Bellesa» [philoca-
2500 lia], està enamorada de la glòria del Déu viu i veritable); en reacció contra
l'activisme, veus ací que la pregària és presentada com a fuga del món (ara bé,
la pregària cristiana no és una sortida de la història ni un divorci de la vida).

2728. Finalment, el nostre combat s'ha d'encarar a allò que sentim com *els nostres fracassos en la pregària*: desànim davant les nostres sequedats, tristesa de no donar-ho tot al Senyor, ja que tenim «grans béns»[1], decepció de no ser escoltats d'acord amb la nostra pròpia voluntat, ferida en el nostre orgull que s'endureix sobre la nostra indignitat de pecadors, al·lèrgia a la gratuïtat de la pregària, etc. La conclusió és sempre la mateixa: per què serveix pregar? Per a vèncer aquests obstacles cal lluitar a favor de la humilitat, la confiança i la perseverança.

II. L'HUMIL VIGILÀNCIA DEL COR

Davant les dificultats de la pregària

2729. La dificultat habitual de la nostra pregària és la *distracció*. Pot recaure en les paraules i el seu sentit, en la pregària vocal; pot recaure, més profunda-

1. Cf. Mc 10,22.

ment, en Aquell a qui preguem, en la pregària vocal (litúrgica o personal), en la meditació i en l'oració. Sortir a la caça de les distraccions seria caure als seus paranys, quan n'hi ha prou de tornar al nostre cor: una distracció ens revela allò que ens lliga i aquesta presa de consciència humil davant el Senyor ha de despertar el nostre amor preferent per Ell, oferint-li decididament el *2711* nostre cor perquè Ell el purifiqui. El combat se situa en la tria de l'Amo al qual servir[1].

2730. Positivament, el combat contra el nostre jo possessiu i dominador és la *vigilància*, la sobrietat del cor. Quan Jesús insisteix en la vigilància, sempre és en relació amb Ell, la seva Vinguda, l'últim dia i cada dia: «avui». L'Espòs ve a *2659* mitjanit; la llum que no s'ha d'apagar és la de la fe: «De part Vostra em diu el cor: "Busca la meva presència"» (Sl 27,8).

2731. Una altra dificultat, especialment per a aquells que volen sincerament pregar, és la *sequedat*. Forma part de l'oració en què el cor és eixut, sense gust pels pensaments, records i sentiments, ni tan sols espirituals. És el moment de la fe pura que es manté fidelment amb Jesús en l'agonia i al sepulcre. «El gra de blat, si mor, dóna molt de fruit» (Jn 12,24). Si la sequedat es deu a la falta d'arrels, perquè la Paraula ha caigut damunt la roca, el combat depèn de la conversió[2]. *1426*

Davant les temptacions en la pregària

2732. La temptació més corrent, la més amagada, és la nostra *falta de fe*. No *2609* s'expressa tant per una incredulitat declarada com per unes preferències de fet. Quan comencem a pregar, mil feines o preocupacions, considerades ur- *2089* gents, se'ns presenten prioritàries; una altra vegada, és el moment de la veritat del cor i del seu amor de preferència. De vegades ens adrecem al Senyor com a últim recurs: però, hi creiem de debò? De vegades prenem el Senyor per aliat, però el cor encara segueix en la presumpció. En tots els casos, la nostra falta de fe revela que encara no hem arribat a la disposició del cor humil: «Sense mi, no podeu fer *res*» (Jn 15,5).

2733. Una altra temptació a la qual la presumpció obre la porta, és la peresa. Els Pares espirituals entenen per peresa (accídia) una forma de depressió *2094* deguda a la deixadesa en l'ascesi, a la baixada de la vigilància, a la negligència del cor. «L'esperit està a punt, però la carn és feble» (Mt 26,41). Com més d'alt hom cau, més mal es fa. El descoratjament, dolorós, és el revers de la pre-

1. Cf. Mt 6,21,24. 2. Cf. Lc 8,16.13.

sumpció. Qui és humil no s'estranya de la seva misèria, ans el porta a tenir més confiança, a parar ferm en la constància.

III. LA CONFIANÇA FILIAL

2734. La confiança filial és posada a prova —es demostra— en la tribulació[1].
2629 La dificultat principal afecta la *pregària de petició*, per si mateix o pels altres en la intercessió. Alguns fins i tot deixen de pregar perquè pensen que la seva petició no és escoltada. Aquí es plantegen dues preguntes: Per què pensem que la nostra petició no ha estat escoltada? De quina manera la nostra pregària és escoltada, és «eficaç»?

Per què ens queixem de no ser escoltats?

2735. Per començar, ens hauria d'estranyar una constatació. Quan lloem Déu o li donem gràcies pels seus beneficis en general, no ens preocupem gaire per saber si la nostra pregària li és agradable. En canvi, exigim veure el
2779 resultat de la nostra petició. Quina és, doncs, la imatge de Déu que motiva la nostra pregària: un mitjà a utilitzar o el Pare de nostre Senyor Jesucrist?

2559 **2736.** ¿Estem convençuts que «no sabem què demanar per pregar com cal» (Rm 8,26)? ¿Demanem a Déu «els béns convenients»? El nostre Pare sap prou què necessitem, abans que li ho demanem[2], però atén la nostra petició perquè
1730 la dignitat dels seus fills resideix en la seva llibertat. Ara bé, cal pregar amb el seu Esperit de llibertat, per poder conèixer de veritat el seu desig[3].

2737. «No posseïu perquè no demaneu. Demaneu i no rebeu perquè demaneu malament, amb la intenció de malgastar-ho en les vostres passions» (Jm 4,2-3)[4]. Si demanem amb un cor dividit, «adúlter» (Jm 4,4), Déu no ens pot escoltar, ja que Ell vol el nostre bé, la nostra vida. «¿Penseu que l'Escriptura diu en va: Amb gelosia desitja ell l'esperit que ha fet habitar en vosaltres?» (Jm 4,5). El nostre Déu està «gelós» de nosaltres, cosa que és el signe de la veritat del seu amor. Entrem en el desig del seu Esperit i serem escoltats:

> No t'afligeixis si no reps immediatament de Déu el que li demanes; és que encara vol fer més bé per la teva perseverança a seguir amb Ell en la pregària[5]. Ell vol que el nostre desig es posi a prova en la pregària. Així ens disposa a rebre allò que Ell està disposat a donar-nos[6].

Com és eficaç, la nostra pregària?

2738. La revelació de la pregària en l'economia de la salvació ens ensenya
2568 que la fe es fonamenta en l'acció de Déu dins la història. La confiança filial és

1. Cf. Rm 5,3-5. 2. Cf. Mt 6,8. 3. Cf. Rm 8,27. 4. Cf. tot el context Jm 4,1-10; 1,5-8.; 5,16. 5. Evagri, or. 34. 6. St. Agustí, ep. 130, 8, 17.

suscitada per la seva acció per excel·lència: la passió i la resurrecció del seu Fill. La pregària cristiana és cooperació a la seva Providència, al seu designi *307*
d'amor pels homes.

2739. En sant Pau, aquesta confiança és audaç[1], basada en la pregària de *2778*
l'Esperit en nosaltres i basada també en l'amor fidel del Pare que ens ha donat el seu Fill unigènit[2]. La transformació del cor que prega és la primera resposta a la nostra petició.

2740. La pregària de Jesús fa de la pregària cristiana una petició eficaç. Ell n'és el model, Ell prega en nosaltres i amb nosaltres. Ja que el cor del Fill no busca res més que allò que plau al Pare, ¿com podria el cor dels fills adoptius *2604*
adherir-se als dons més que al Donant?

2741. Jesús també prega per nosaltres, en el nostre lloc i a favor nostre. Totes les nostres peticions han estat recollides d'una sola vegada en el seu Crit a la Creu i escoltades pel Pare en la Resurrecció, i per això no deixa d'interce- *2605*
dir per nosaltres davant el Pare[3]. Si la nostra pregària s'uneix decididament amb la de Jesús, en la confiança i l'audàcia filial, obtenim tot el que demanem en el seu nom, molt més que això o allò: el mateix Esperit Sant, que conté tots *2614*
els dons.

IV. PERSEVERAR EN L'AMOR

2742. «Pregueu sense parar» (1Te 5,17), «doneu sempre gràcies per tot a *2098*
Déu Pare en nom de nostre Senyor Jesucrist» (Ef 5,20), «pregueu tothora en esperit amb tota mena d'oracions i de súpliques; vetlleu-hi amb tot interès i intercediu per tots els sants» (Ef 6,18). «No ens ha estat prescrit que treballem, vetllem i dejunem constantment, mentre que per a nosaltres és una llei pregar sense parar[4].» Aquest ardor incansable només pot venir de l'amor. Contra la nostra pesantor i la nostra peresa, el combat de la pregària és el de l'*amor* *162*
humil, confiat i perseverant. Aquest amor obre els nostres cors a tres evidències de fe, lluminoses i vivificants:

2743. Pregar és *sempre possible*: el temps del cristià és el del Crist ressuscitat que és «amb nosaltres, dia rera dia» (Mt 28,20), siguin quins siguin els temporals[5]. El nostre temps és a la mà de Déu:

1. Cf. Rm 10,12-13. 2. Cf. Rm 8,26-39. 3. Cf. He 5,7; 7,25; 9,24. 4. Evagri, cap. pract. 49. 5. Cf. Lc 8,24.

> És possible, fins i tot al mercat o en un passeig solitari, fer una freqüent i fervent pregària. Asseguts a la vostra botiga, tant si compreu com si veneu, o fins i tot si cuineu[1].

2744. Pregar és una *necessitat vital*. La prova del contrari no és menys convincent: si no ens deixem portar per l'Esperit, tornem a caure en l'esclavatge del pecat[2]. ¿Com pot, l'Esperit Sant, ser «la nostra Vida» si el nostre cor és lluny d'Ell?

> No hi ha res com la pregària; fa possible el que és impossible, fàcil el que és difícil. És impossible que l'home que prega pugui pecar[3].

> Qui prega, se salva certament; qui no prega es condemna certament[4].

2745. Pregària i *vida cristiana* són *inseparables* ja que es tracta del mateix amor i de la mateixa renúncia que procedeix de l'amor. De la mateixa conformitat filial i amorosa al designi d'amor del Pare. De la mateixa unió trans-
2660 formadora en l'Esperit Sant que ens fa cada vegada més conformes al Crist Jesús. Del mateix amor a tots els homes, aquest amor amb què Jesús ens ha estimat. «Tot el que demanareu al Pare en el meu nom, us ho concedirà. El que us mano és que us estimeu els uns als altres» (Jn 15,16-17).

> Prega sense parar aquell que uneix la pregària a les obres i les obres a la pregària. Només així podem considerar realitzable el principi de pregar sense parar[5].

La pregària de l'Hora de Jesús

2746. Quan arriba la seva Hora, Jesús prega el Pare[6]. La seva pregària, la més llarga transmesa per l'Evangeli, abraça tota l'economia de la creació i de la
1085 salvació, també la seva mort i la seva Resurrecció. La pregària de l'Hora de Jesús continua sempre essent la seva, de la mateixa manera que la Pasqua, que va succeir «una vegada per sempre», continua present en la litúrgia de la seva Església.

2747. La tradició cristiana l'anomena amb justícia la pregària «sacerdotal» de Jesús. És la del nostre Gran Sacerdot, és inseparable del seu Sacrifici, del seu «pas» (Pasqua) cap al Pare, en el qual Ell és «consagrat» totalment al Pare[7].

518 **2748.** En aquesta pregària Pasqual, sacrificial, tot és «recapitulat» en Ell[8]: Déu i el món, el Verb i la carn, la vida eterna i el temps, l'amor que es dóna i el

1. St. Joan Crisòstom, ecl. 2. 2. Cf. Ga 5,16-25. 3. St. Joan Crisòstom, anna 4, 5. 4. St. Alfons de Ligori, mez. 5. Orígenes, or. 12. 6. Cf. Jn 17. 7. Cf. Jn 17,11.13-19. 8. Cf. Ef 1,10.

pecat que el traeix, els deixebles presents i els que creuran en Ell per la seva paraula, la humiliació i la glòria. És la pregària de la Unitat. *820*

2749. Jesús ha complert tota l'obra del Pare, i la seva pregària, com el seu Sacrifici, s'estén fins a la consumació del temps. La pregària de l'Hora omple els darrers temps i els porta cap a la seva consumació. Jesús, el Fill a qui el Pare ho ha donat tot, s'ha lliurat del tot al Pare, i, alhora, s'expressa amb una llibertat sobirana[1] pel poder que el Pare li ha donat sobre tota carn. El Fill, que s'ha fet Servent, és el Senyor, el *Pantocràtor*. El nostre Gran Sacerdot que prega per nosaltres és també Aquell que prega en nosaltres i és Déu que ens *2616*
escolta.

2750. Si ens introduïm en el sant nom del Senyor Jesús podem acollir, des de dins, la pregària que Ell ens ensenya: «Pare nostre!» La seva pregària sacer- *2815*
dotal inspira, des de dins, les grans peticions del Parenostre: la preocupació pel nom del Pare[2], la passió del seu Regne (la glòria[3]), el compliment de la voluntat del Pare, del seu designi de salvació[4] i l'alliberament del mal[5].

2751. Finalment, en aquesta pregària Jesús ens revela i ens dóna el «coneixement» indissociable del Pare i del Fill[6] que és el misteri mateix de la Vida de *240*
pregària.

EN RESUM

2752. *La pregària suposa un esforç i una lluita contra nosaltres mateixos i contra els enganys del Temptador. El combat de la pregària és inseparable del «combat espiritual» necessari per obrar habitualment segons l'Esperit del Crist; hom prega tal com viu, perquè hom viu tal com prega.*

2753. *En el combat de la pregària ens hem d'encarar a concepcions errònies, a diversos corrents de mentalitat, a l'experiència dels nostres fracassos. A aquestes temptacions que posen en dubte la utilitat o fins i tot la possibilitat de la pregària convé de respondre amb la humilitat, la confiança i la perseverança.*

2754. *Les dificultats principals en l'exercici de la pregària són la distracció i la sequedat. El remei es troba en la fe, la conversió i la vigilància del cor.*

2755. *Dues temptacions freqüents amenacen la pregària: la manca de fe i la peresa, que és una forma de depressió deguda a la deixadesa de l'ascesi i que porta al descoratjament.*

1. Cf. Jn 17,11.13.19.24. 2. Cf. Jn 17,6.11.12.26. 3. Cf. Jn 17,1.5.10.24.23-26. 4. Cf. Jn 17,2.4.6.9.11.12.24. 5. Cf. Jn 17,15. 6. Cf. Jn 17,3.6-10.25.

2756. *La confiança filial es posa a prova quan tenim el sentiment de no ser sempre escoltats. L'Evangeli ens convida a interrogar-nos sobre la conformitat de la nostra pregària amb el desig de l'Esperit.*

2757. *«Pregueu sense parar» (1Te 5,17). Pregar és sempre possible. Fins i tot és una necessitat vital. Pregària i vida cristiana són inseparables.*

2758. *La pregària de l'Hora de Jesús, anomenada justament «pregària sacerdotal»*[1]*, recapitula tota l'economia de la creació i de la salvació. Inspira les grans peticions del Parenostre.*

1. Cf. Jn 17.

SEGONA SECCIÓ

La Pregària del Senyor: «Pare nostre!»

2759. «Una vegada que es trobava Jesús en un cert indret pregant, quan va acabar, un dels deixebles li digué: "Ensenyeu-nos a pregar, tal com Joan ensenyava als seus deixebles"» (Lc 11,1). Responent a aquesta petició, el Senyor confia als seus deixebles i a la seva Església la pregària cristiana fonamental. Sant Lluc en dóna un text breu (de cinc peticions[1]), sant Mateu una versió més desenvolupada (de set peticions[2]). El text de sant Mateu és el que la tradició litúrgica de l'Església ha conservat: (Mt 6,9-13).

> Pare nostre que esteu en el cel,
> sigui santificat el vostre nom,
> vingui a nosaltres el vostre regne,
> faci's la vostra voluntat, així a la terra com es fa en el cel.
> El nostre pa de cada dia, doneu-nos, Senyor, el dia d'avui;
> perdoneu les nostres culpes així com nosaltres
> perdonem els nostres deutors;
> i no permeteu que nosaltres caiguem a la temptació,
> ans deslliureu-nos de qualsevol Mal.

2760. Molt aviat, el costum litúrgic va acabar la Pregària del Senyor amb una doxologia. En la Didakhé (8,2): «Perquè són vostres el poder i la glòria per tots els segles.» *2855*
Les Constitucions Apostòliques (7,24,1) afegeixen al començament: «el regne», i és la fórmula conservada fins als nostres dies en la pregària ecumènica. La tradició bizantina afegeix després el glòria «al Pare, al Fill i a l'Esperit Sant». El missal romà desenvolupa l'última petició[3] en la perspectiva explícita de «l'espera de la benaurada *2854*
esperança» (Tt 2,13) i de l'Adveniment de Jesucrist nostre Senyor; després ve l'aclamació de l'assemblea o la repetició de la doxologia de les constitucions apostòliques.

ARTICLE 1 **«El resum de tot l'Evangeli»**

2761. «L'Oració dominical és realment el resum de tot l'Evangeli[4].» «Quan el Senyor ens va llegar aquesta fórmula de pregària va afegir: "Demaneu i rebreu" (Lc 11,9). Cadascú pot, doncs, adreçar al cel diverses pregàries segons

1. Cf. Lc 11,2-4. 2. Cf. Mt 6,9-13. 3. Cf. Embolisme. 4. Tertul·lià, or. 1.

les seves necessitats, però començant sempre per la Pregària del Senyor que continua sent la pregària fonamental[1].»

I. AL CENTRE DE LES ESCRIPTURES

2762. Després d'haver exposat com els salms són l'aliment principal de la pregària cristiana i conflueixen amb les peticions del Parenostre, sant Agustí conclou:

> Resseguiu totes les pregàries que hi ha en les Escriptures, i no crec que hi pugueu trobar res que no estigui comprès en l'Oració dominical[2].

2763. Totes les Escriptures (la Llei, els Profetes i els salms) es compleixen en
102 el Crist[3]. L'Evangeli és aquesta «Bona Nova». El seu primer anunci és resumit per sant Mateu en el sermó de la Muntanya[4]. Però, la pregària del Parenostre és al centre d'aquest anunci. En aquest context s'il·lumina cada petició de la pregària llegada pel Senyor:

> L'Oració dominical és la més perfecta de les pregàries (...). No tan sols hi
> 2541 demanem tot el que podem desitjar amb rectitud, sinó que, a més, ho fem segons l'ordre en què cal desitjar-ho. De manera que aquesta pregària no tan sols ens ensenya a demanar sinó que també forma tota la nostra afectivitat[5].

1965 **2764.** El sermó de la Muntanya és doctrina de vida, l'Oració dominical és pregària, però en l'un i en l'altra l'Esperit del Senyor dóna forma nova als nostres desigs, aquests moviments interiors que animen la nostra vida. Jesús
1969 ens exposa aquesta vida nova amb les seves paraules i ens ensenya a demanar-la per la pregària. De la rectitud de la nostra pregària dependrà la de la nostra vida en Ell.

II. «LA PREGÀRIA DEL SENYOR»

2765. L'expressió tradicional «Oració dominical» (és a dir, «Pregària del Senyor») significa que la pregària al nostre Pare ens és ensenyada i donada pel
2701 Senyor Jesús. Aquesta pregària que ens ve de Jesús és veritablement única: és «del Senyor». D'una banda, en efecte, per les paraules d'aquesta pregària, el Fill unigènit ens dóna les paraules que el Pare li ha donat[6]: és el Mestre de la nostra pregària. D'altra banda, com a Verb encarnat, coneix en el seu cor d'home les necessitats dels seus germans i germanes humans, i ens les revela: és el Model de la nostra pregària.

2766. Però Jesús no ens deixa una fórmula que calgui repetir maquinalment[7]. Com per a tota pregària vocal, l'Esperit Sant, ensenya els fills de Déu a

1. Tertul·lià, or. 10. 2. Ep. 130, 12, 22. 3. Cf. Lc 24,44. 4. Cf. Mt 5-7. 5. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 2-2, 83, 9. 6. Cf. Jn 17,7. 7. Cf. Mt 6,7; 1Re 18,26-29.

pregar el seu Pare mitjançant la Paraula de Déu. Jesús no tan sols ens dóna les paraules de la nostra pregària filial, ens dóna al mateix temps l'Esperit per qui aquestes paraules esdevenen en nosaltres «esperit i vida» (Jn 6,63). Encara més, la prova i la possibilitat de la nostra pregària filial és que el Pare «ha enviat als nostres cors l'Esperit del seu Fill que crida: '*Abbà*, Pare!«» (Ga 4,6). Com que la nostra pregària interpreta els nostres desigs davant Déu, és encara «Aquell que escruta els cors», el Pare, qui «sap quin és el voler de l'Esperit, com és segons Déu que intercedeix pels sants» (Rm 8,27). La pregària al nos- *690*
tre Pare s'empelta en la missió misteriosa del Fill i de l'Esperit.

III. LA PREGÀRIA DE L'ESGLÉSIA

2767. Aquest do indissociable de les paraules del Senyor i de l'Esperit Sant que els dóna vida en el cor dels creients ha estat rebut i viscut per l'Església des dels orígens. Les primeres comunitats resen la Pregària del Senyor «tres vegades cada dia»[1], en lloc de les «Divuit benediccions» usuals en la pietat jueva.

2768. Segons la Tradició apostòlica, la Pregària del Senyor està essencialment arrelada en la pregària litúrgica.

> El Senyor ens ensenya a fer les nostres pregàries en comú per tots els nostres germans. Ja que no diu pas «Pare meu» que ets al cel, sinó Pare «nostre», a fi que la nostra pregària sigui, en una sola ànima, per a tot el Cos de l'Església[2].

En totes les tradicions litúrgiques, la Pregària del Senyor és una part integrant de les grans hores de l'Ofici diví. Però el seu caràcter eclesial resulta evident sobretot en els tres sagraments de la iniciació cristiana:

2769. En el *Baptisme* i la *Confirmació*, el lliurament (*traditio*) de la Pregària *1243*
del Senyor significa la nova naixença a la vida divina. Ja que la pregària cristiana és parlar a Déu amb la Paraula mateixa de Déu, els qui són «engendrats de nou per la paraula del Déu vivent» (1Pe 1,23) aprenen a invocar el seu Pare amb l'única paraula que Ell escolta sempre. I en endavant ho poden fer, ja que el Segell de la unció de l'Esperit Sant ha estat marcat indeleblement en el seu cor, les seves orelles, els seus llavis, en tot el seu ésser filial. Per això, la major part dels comentaris patrístics del Parenostre s'adrecen als catecúmens i als neòfits. Quan l'Església resa la Pregària del Senyor sempre és el poble dels «nounats» qui prega i obté misericòrdia[3].

2770. En la *litúrgia eucarística* la Pregària del Senyor es presenta com la *1350*
pregària de tota l'Església. S'hi revela el seu sentit complet i la seva eficàcia. Situada entre l'Anàfora (pregària eucarística) i la litúrgia de la comunió, reca-

1. Didakhé 8, 3. 2. St. Joan Crisóstom, hom. in Mt 19,4. 3. Cf. 1Pe 2,1-10.

pitula d'una banda totes les peticions i intercessions expressades en el moviment de l'epiclesi, i de l'altra, truca a la porta del Festí del Regne que la comunió sacramental anticiparà.

2771. En l'Eucaristia, la Pregària del Senyor també manifesta el caràcter *esca-*
1403 *tològic* de les seves peticions. És la pregària pròpia dels «darrers temps», dels temps de la salvació que van començar amb l'efusió de l'Esperit Sant i que s'acabaran amb el Retorn del Senyor. Les peticions al Pare, a diferència de les pregàries de l'Antiga Aliança, es basen en el misteri de la salvació ja realitzat, una vegada per sempre, en el Crist crucificat i ressuscitat.

1820 **2772.** D'aquesta fe incommovible brolla l'esperança que suscita cadascuna de les set peticions. Aquestes expressen els gemecs del temps present, aquest temps de la paciència i de l'espera durant el qual «allò que serem encara no s'ha manifestat» (1Jn 3,2)[1]. L'Eucaristia i el Parenostre es projecten vers la vinguda del Senyor, «fins que Ell vingui!» (1Co 11,26).

EN RESUM

2773. *En resposta a la petició dels seus deixebles («Senyor, ensenyeu-nos a pregar»: Lc 11,1), Jesús els confia la pregària cristiana fonamental del Parenostre.*

2774. *«L'Oració dominical és realment el resum de tot l'Evangeli»[2], «la més perfecta de les pregàries»[3]. És al centre de les Escriptures.*

2775. *S'anomena «Oració dominical» perquè ens ve del Senyor Jesús, Mestre i Model de la nostra pregària.*

2776. *L'Oració dominical és la pregària de l'Església per excel·lència. Forma part integrant de les grans hores de l'Ofici diví i dels sagraments de la iniciació cristiana: Baptisme, Confirmació i Eucaristia. Integrada en l'Eucaristia manifesta el caràcter «escatològic» de les seves peticions, en l'esperança del Senyor, «fins que vingui» (1Co 11,26).*

ARTICLE 2 **«Pare nostre que esteu en el cel»**

I. «GOSAR ACOSTAR-NOS AMB TOTA CONFIANÇA»

2777. En la litúrgia romana, l'assemblea eucarística és convidada a pregar el nostre Pare amb audàcia filial; les litúrgies orientals utilitzen i desenvolupen expressions anàlogues: «Gosar en tota seguretat», «Feu-nos dignes de». Da-

1. Cf. Col 3,4. 2. Tertul·lià, or. 1. 3. St. Tomàs d'Aquino, s. th. 2-2, 83, 9.

vant l'Esbarzer ardent fou dit a Moisès: «No t'acostis. Treu-te les sandàlies» (Ex 3,5). Aquest llindar de la Santedat divina només el podia creuar Jesús, Aquell qui, «després d'haver acomplert l'expiació dels pecats» (He 1,3), ens introdueix davant el Rostre del Pare: «Aquí em teniu, a mi i els fills que Déu m'ha donat» (He 2,13):

> La consciència que tenim de la nostra situació d'esclaus ens faria tornar sota terra, la nostra condició terrenal es fondria en pols, si l'autoritat del nostre mateix Pare i l'Esperit del seu Fill no ens empenyessin a proferir aquest crit: «*Abbà*, Pare!» (Rm 8,15). (...) ¿Quan la feblesa d'un mortal gosaria anomenar Déu el seu Pare, si no únicament quan la intimitat de l'home està animada pel poder de les altures[1]? *270*

2778. Aquest poder de l'Esperit que ens introdueix en la Pregària del Senyor s'expressa en les litúrgies d'Orient i d'Occident per la bella expressió típicament cristiana: *parrhesia*, senzillesa sense doblecs, confiança filial, seguretat *2828* joiosa, audàcia humil, certesa de ser estimat[2].

II. «PARE!»

2779. Abans de fer nostre aquest primer impuls de la Pregària del Senyor no és sobrer de purificar humilment el nostre cor de certes falses imatges d'«aquest món». La *humilitat* ens fa reconèixer que «ningú no coneix el Pare si no és el Fill i aquell a qui el Fill el vol revelar», és a dir, «els més petits» (Mt 11,25-27). La *purificació* del cor es refereix a les imatges paternes o maternes, sortides de la nostra història personal i cultural i que influeixen en la nostra relació amb Déu. Déu, el nostre Pare, transcendeix les categories del món *239* creat. Transposar a Ell, o contra Ell, les nostres idees en aquest terreny seria fabricar ídols, per adorar o per abatre. Pregar el Pare és entrar en el seu misteri, tal com Ell és, i tal com el Fill ens l'ha revelat:

> L'expressió Déu Pare no havia estat revelada mai a ningú. Quan el mateix Moisès va preguntar a Déu qui era, va sentir un altre nom. A nosaltres, aquest nom ens ha estat revelat en el Fill, ja que aquest nom implica el nom nou de Pare[3].

2780. Podem invocar Déu com a «Pare» perquè *ens és revelat* pel seu Fill fet home i perquè el seu Esperit ens el fa conèixer. En allò que l'home no pot *240*

1. St. Pere Crisòleg, serm. 71. 2. Cf. Ef 3,12; He 3,6; 4,16; 10,19; 1Jn 2,28; 3,21; 5,14. 3. Tertul·lià, or. 3.

concebre, ni els poders angèlics entreveure, i és la relació personal del Fill envers el Pare[1], l'Esperit del Fill ens hi fa participar, a nosaltres que creiem que Jesús és el Crist i que hem nascut de Déu[2].

2665 **2781.** Quan preguem el Pare estem *en comunió amb Ell* i amb el seu Fill, Jesucrist[3]. Aleshores el coneixem i el reconeixem en un embadaliment sempre nou. La primera paraula de la Pregària del Senyor és una benedicció d'adoració, abans de ser una imploració. La glòria de Déu és que el reconeguem com a «Pare», Déu veritable. Li donem gràcies perquè ens ha revelat el seu nom, perquè ens ha concedit de creure-hi i perquè estem habitats per la seva Presència.

2782. Podem adorar el Pare perquè ens ha fet renéixer a la seva Vida *adop-*
1267 *tant*-nos com a fills en el seu Fill unigènit: pel Baptisme, ens incorpora al Cos del seu Crist, i per la unció del seu Esperit que es vessa als membres des del Cap, fa de nosaltres «crists»:

> Déu, en efecte, que ens ha predestinat a l'adopció com a fills, ens ha fet conformes al Cos gloriós del Crist. Des d'aleshores, doncs, com a participants del Crist, sou anomenats amb justícia «crists»[4].

> L'home nou, que ha renascut i ha estat tornat al seu Déu per la gràcia, diu primer «Pare!», perquè ha esdevingut fill[5].

1701 **2783.** Així, per la Pregària del Senyor, som *revelats a nosaltres mateixos* alhora que el Pare ens és revelat[6]:

> Oh home, tu no gosaves aixecar la mirada al cel, abaixaves els ulls a la terra, i de sobte has rebut la gràcia del Crist: tots els teus pecats t'han estat perdonats. De mal servent has esdevingut un bon fill. (...) Eleva, doncs, els ulls al Pare que t'ha rescatat pel seu Fill i digues: Pare nostre (...). Però no et beneficiïs de cap privilegi. Només és el Pare, d'una manera especial, del Crist, mentre que a nosaltres ens ha creat. Digues, doncs, tu també per gràcia: Pare nostre, per merèixer d'ésser el seu fill[7].

2784. Aquest do gratuït de l'adopció exigeix per part nostra una conversió
1428 contínua i una *vida nova*. Pregar el nostre Pare ha de desenvolupar en nosaltres dues disposicions fonamentals:

El *desig i la voluntat d'assemblar-nos a Ell*. Creats a la seva imatge, per la
1997 gràcia ens ha estat restablerta la semblança i hi hem de respondre.

1. Cf. 1Jn 1,1. 2. Cf. 1Jn 5,1. 3. Cf. 1Jn 1,3. 4. St. Ciril de Jerusalem, catech. myst 3, 1. 5. St. Cebrià, dom. orat. 9. 6. Cf. GS 22, § 1. 7. St. Ambròs, sacr. 5, 19.

> Quan anomenem Déu «Pare nostre», cal que recordem que ens hem de comportar com a fills de Déu[1].
>
> No podeu anomenar el vostre Pare Déu de tota bondat si conserveu un cor cruel i inhumà; perquè en aquest cas ja no teniu en vosaltres la marca de la bondat del Pare celestial[2].
>
> Cal que contemplem sense parar la bellesa del Pare i impregnar-ne la nostra ànima[3].

2785. Un *cor humil i confiat* que ens fa «tornar a l'estat dels infants» (Mt 18,3): ja que el Pare es revela en els «petits» (Mt 11,25): 2562

> És una mirada a Déu tot sol, un gran foc d'amor. L'ànima s'hi fon i se submergeix en la santa dilecció, i s'entreté amb Déu com amb el seu propi Pare, molt familiarment, en una tendresa de pietat molt particular[4].
>
> Pare nostre: aquest nom suscita en nosaltres, tot alhora, l'amor, l'afecte en la pregària, (...) i també l'esperança d'obtenir el que ens disposem a demanar (...). En efecte, ¿què pot negar a la pregària dels seus fills, quan Ell prèviament ja els ha permès ser els seus fills[5]?

III. PARE «NOSTRE»

2786. Pare «nostre» es refereix a Déu. Aquest adjectiu, per la nostra part, no expressa una possessió, sinó una relació ben nova amb Déu. 443

2787. Quan diem Pare «nostre» reconeixem d'entrada que totes les seves promeses d'amor anunciades pels profetes es compleixen, dins la *nova i eterna aliança* en el seu Crist: hem esdevingut el «seu» Poble i Ell és en endavant 782
el «nostre» Déu. Aquesta relació nova és una pertinença mútua donada gratuïtament: per l'amor i la fidelitat[6] hem de respondre a «la gràcia i a la veritat» que ens són donades en Jesucrist (Jn 1,17).

2788. Com que la Pregària del Senyor és la del seu Poble en els «darrers temps», aquest «nostre» també expressa la certesa de la nostra esperança en l'última promesa de Déu: en la nova Jerusalem Ell dirà al vencedor: «Jo seré el seu Déu i ell serà el meu fill» (Ap 21,7).

2789. Quan preguem el «nostre» Pare, és al Pare de nostre Senyor Jesucrist a qui ens adrecem personalment. No dividim la divinitat, perquè el Pare n'és «la 245
font i l'origen», però confessem d'aquesta manera que el Fill és engendrat eternament per Ell i que d'Ell procedeix l'Esperit Sant. Tampoc no confonem les Persones, perquè confessem que la nostra comunió és amb el Pare i el seu

1. St. Cebrià, dom. orat. 11. 2. St. Joan Crisòstom, hom. in Mt 7,14. 3. St. Gregoru de Nissa, or. dom. 2. 4. St. Joan Cassià, coll. 9, 18. 5. St. Agustí, serm. dom. 2, 4, 16. 6. Cf. Os 2,21-22; 6,1-6.

253 Fill, Jesucrist, en el seu únic Esperit Sant. La *Santíssima Trinitat* és consubstancial i indivisible. Quan preguem el Pare, l'adorem i el glorifiquem amb el Fill i el Sant Esperit.

2790. Gramaticalment, «nostre» qualifica una realitat comuna a diversos. Només hi ha un sol Déu i és reconegut Pare per aquells qui, per la fe en el seu
787 Fill unigènit, han renascut d'Ell per l'aigua i per l'Esperit[1]. L'*Església* és aquesta nova comunió de Déu i dels homes: unida al Fill unigènit esdevingut «el gran d'una multitud de germans» (Rm 8,29), està en comunió amb un únic i mateix Pare, en un únic i mateix Esperit Sant[2]. Quan prega el «nostre» Pare, cada batejat prega en aquesta comunió: «La multitud dels creients tenia un sol cor i una sola ànima» (Ac 4,32).

821 **2791.** Per això, malgrat les divisions dels cristians, la pregària al «nostre» Pare continua essent el bé comú i una crida urgent per a tots els batejats. En comunió per la fe en el Crist i pel baptisme, han de participar en la pregària de Jesús per la unitat dels seus deixebles[3].

2792. Finalment, si resem de veritat el Parenostre, sortim de l'individualisme, ja que l'amor que acollim ens n'allibera. El «nostre» del començament de la Pregària del Senyor, com el «nosaltres» de les quatre últimes peticions, no és exclusiu de ningú. Per dir-lo de veritat[4], les nostres divisions i oposicions han de ser superades.

2793. Els batejats no poden pregar el «nostre» Pare sense portar davant Ell tots aquells a qui ha donat el seu Fill predilecte. L'amor de Déu no té fronte-
634 res, la nostra pregària tampoc no n'ha de tenir[5]. Pregar el «nostre» Pare ens obre a les dimensions del seu amor manifestat en el Crist: pregar amb i per tots els homes que encara no el coneixen, perquè es «reuneixin en la unitat» (Jn 11,52). Aquesta divina preocupació per tots els homes i per tota la creació ha animat tots els grans orants: ha de dilatar la nostra pregària en amplitud d'amor quan gosem dir Pare «nostre».

IV. «QUE ESTEU EN EL CEL»

326 **2794.** Aquesta expressió bíblica no significa un lloc («l'espai»), sinó una manera de ser; no l'allunyament de Déu, sinó la seva majestat. El nostre Pare no és «en un altre lloc», és «més enllà de tot» el que podem concebre de la seva Santedat. Perquè és tres vegades Sant, és molt prop del cor humil i contrit:

1. Cf. 1Jn 5,1; Jn 3,5. 2. Cf. Ef 4,4-6. 3. Cf. UR 8; 22. 4. Cf. Mt 5,23-24; 6,14-16. 5. Cf. NA 4.

> Amb raó, les paraules «Pare nostre que esteu en el cel» s'entenen des del cor dels justos, on Déu habita com al seu temple. També, per això, també aquell qui prega desitjarà veure que resideix en ell Aquell que invoca[1].
>
> El «cel» podrien ser també aquells que porten la imatge del món celestial, i en qui Déu habita i es passeja[2].

2795. El símbol del cel ens remet al misteri de l'aliança que vivim quan preguem el nostre Pare. Ell és al cel, el cel és la seva estança, la Casa del Pare *1024*
és, doncs, la nostra «pàtria». El pecat ens ha exiliat de la terra de l'aliança[3] i la conversió del cor ens fa tornar al Pare, al cel[4]. Però el cel i la terra es reconcilien[5] en el Crist, perquè el Fill «ha baixat del cel», sol, i ens hi fa pujar amb Ell, per la seva Creu, la seva Resurrecció i la seva Ascensió[6].

2796. Quan l'Església prega «Pare nostre que esteu en el cel», professa que som el Poble de Déu ja «asseguts al cel en el Crist Jesús» (Ef 2,6), «amagats *1003*
amb el Crist en Déu» (Col 3,3), i, alhora, «gemegant en aquest estat, fervent-ment desitjosos de revestir, damunt de l'altra, la nostra habitació celestial» (2Co 5,2)[7]:

> Els cristians són en la carn, però no viuen segons la carn. Passen la seva vida a la terra, però són ciutadans del cel[8].

EN RESUM

2797. *La confiança senzilla i fidel, la seguretat humil i joiosa, són les disposicions que convenen a aquell qui resa el Parenostre.*

2798. *Podem invocar Déu com a «Pare» perquè el Fill de Déu fet home ens l'ha revelat i en Ell, pel baptisme, som incorporats i adoptats com a fills de Déu.*

2799. *La pregària del Senyor ens posa en comunió amb el Pare i amb el seu Fill, Jesucrist. Alhora, ens revela a nosaltres mateixos[9].*

2800. *Pregar el nostre Pare ha de desenvolupar en nosaltres la voluntat d'assemblar-nos-hi, i també un cor humil i confiat.*

2801. *Dient Pare «nostre» invoquem la Nova Aliança en Jesucrist, la comunió amb la Santíssima Trinitat i la caritat divina que s'estén per l'Església fins als confins del món.*

2802. *«Que esteu en el cel» no designa un lloc sinó la majestat de Déu i la seva presència en el cor dels justos. El cel, la Casa del Pare, constitueix la veritable pàtria a la qual tendim i a la qual ja pertanyem.*

1. St. Agustí, ser. dom. 2, 5, 17. 2. St. Ciril de Jerusalem, catech. myst. 5, 11. 3. Cf. Gn 3. 4. Cf. Jr 3,19—4,1a; Lc 15,18.21. 5. Cf. Is 45,8; Sl 85,12. 6. Cf. Jn 12,32; 14,2-3; 16,28; 20,17; Ef 4,9-10; He 1,3; 2,13. 7. Cf. Fl 3,20; He 13,14. 8. Epístola a Diognet 5,8-9. 9. Cf. GS 22, § 1.

ARTICLE 3 **Les set peticions**

2803. Després d'haver-nos posat en presència de Déu Pare nostre per ado-
2627 rar-lo, estimar-lo i beneir-lo, l'Esperit filial fa pujar dels nostres cors set peticions, set benediccions. Les tres primeres, més teologals, ens atreuen a la glòria del Pare; les quatre últimes, com camins cap a Ell, presenten la nostra misèria a la seva gràcia. «L'abisme crida l'abisme» (Sl 42,8).

2804. La primera onada ens porta cap a Ell, per a Ell: el *vostre* nom, el *vostre* Regne, la *vostra* voluntat! És propi de l'amor pensar primer en Aquell que estimem. En cadascuna de les tres peticions no «ens» anomenem nosaltres, sinó que ens impressiona «el desig fervent», fins i tot «l'angoixa», que el Fill estimat sent per la glòria del seu Pare[1]: «Sigui santificat (...). Vingui (...). Faci's...»: aquestes tres súpliques són escoltades ja en el Sacrifici del Crist Salvador, però des d'ara es dirigeixen, en l'esperança, cap al seu compliment final, mentre Déu encara no és tot en tots[2].

2805. La segona onada de peticions es descabdella amb el moviment de
1105 certes epiclesis eucarístiques: és ofrena de les nostres esperes i atreu la mirada del Pare misericordiós. S'eleva des de nosaltres i ens afecta ja des d'ara, en aquest món: «Doneu-*nos* (...) perdoneu-*nos* (...) no permeteu que *caiguem* (...) deslliureu-*nos*.» La quarta i la cinquena petició es refereixen a la nostra vida, com a tal, per alimentar-la o per guarir-la del pecat; les dues últimes es refereixen al nostre combat per la victòria de la Vida, el mateix combat de la pregària.

2656-2658 **2806.** Amb les tres primeres peticions ens afermem en la fe, plens d'esperança i encesos per la caritat. Criatures i encara pecadors com som, hem de demanar per nosaltres, aquest «nosaltres» amb dimensions del món i de la història, que oferim a l'amor sense mesura del nostre Déu. Perquè pel nom del seu Crist i pel Regnat del seu Esperit, el nostre Pare compleix el seu designi de salvació, a favor nostre i del món sencer.

2142-2159 I. «SIGUI SANTIFICAT EL VOSTRE NOM»

2807. El terme «santificar» s'ha d'entendre aquí no en primer lloc en el seu sentit causatiu (només Déu santifica, fa sant) sinó sobretot en un sentit valora-
2097 tiu: reconèixer com a sant, tractar d'una manera santa. D'aquesta manera en l'adoració, aquesta invocació és sovint entesa com una lloança i una acció de gràcies[3]. Però aquesta petició ens és ensenyada per Jesús com un optatiu: una petició, un desig i una espera en els quals Déu i l'home s'han compromès. Des

1. Cf. Lc 22,14; 12,50. 2. Cf. 1Co 15,28. 3. Cf. Sl 111,9; Lc 1,49.

de la primera petició al nostre Pare, estem submergits en el misteri íntim de la seva Divinitat i en el drama de la salvació de la nostra humanitat. Demanar-li que el seu nom sigui santificat ens implica en «el designi benèvol que Ell va formar per endavant» perquè «siguem sants i immaculats en la seva Presència, en l'amor»[1].

2808. En els moments decisius de la seva economia, Déu revela el seu nom, *203, 432*
però el revela complint la seva obra. Ara bé, aquesta obra només es fa realitat per nosaltres i en nosaltres si el seu nom és santificat per nosaltres i en nosaltres.

2809. La santedat de Déu és la llar inaccessible del seu misteri etern. Allò que n'és manifestat en la creació i la història, l'Escriptura ho anomena la *Glòria*, la irradiació de la seva majestat[2]. Quan fa l'home «a la seva imatge i sem- *293*
blança» (Gn 1,26), Déu «el corona de glòria» (Sl 8,6), però l'home, quan peca, és «privat de la Glòria de Déu» (Rm 3,23). Aleshores, Déu manifestarà *705*
la seva santedat revelant i donant el seu nom, per restaurar l'home «a la imatge del seu Creador» (Col 3,10).

2810. En la promesa feta a Abraham i en el jurament que l'acompanya[3], Déu es compromet Ell mateix però sense desvelar el seu nom. Comença a revelar-lo a Moisès[4], i el manifesta als ulls de tot el poble quan el salva dels egipcis: «És cobert de glòria» (Ex 15,1). Des de l'aliança del Sinaí, aquest poble és *63*
«seu» i ha de ser una «nació santa» (o consagrada, és la mateixa paraula en hebreu[5]) perquè el nom de Déu habita en ell.

2811. Però malgrat la Llei santa que li dóna i li torna a donar el Déu Sant[6], i *2143*
encara que el Senyor «en consideració al seu nom», actua amb paciència, el poble es desvia del Sant d'Israel i «profana el seu nom entre les nacions»[7]. Per això, els justos de l'Antiga Aliança, els pobres retornats de l'exili i els profetes s'abrusen per la passió del nom.

2812. Finalment, en Jesús el nom del Déu Sant ens és revelat i donat, en la carn, com a Salvador[8]: revelat per allò que Ell és, per la seva paraula i pel seu *434*
sacrifici[9]. És el cor de la seva pregària sacerdotal: «Pare Sant (...) per ells em consagro jo mateix, perquè ells també siguin consagrats en la veritat» (Jn 17,19). Pel fet que Ell mateix «santifica» el seu nom[10], Jesús ens «manifesta» el nom del Pare (Jn 17,6). Al terme de la seva Pasqua, el Pare li dóna aleshores el nom que és damunt de tot nom: Jesús és Senyor a glòria de Déu Pare[11].

1. Cf. Ef 1,9.4. 2. Cf. Sl 8; Is 6,3. 3. Cf. He 6,13. 4. Cf. Ex 3,14. 5. Cf. Ex 19,5-6. 6. Cf. Lv 19,2: «Sigueu sants, perquè jo, el vostre Déu, sóc sant». 7. Cf. Ez 20; 36. 8. Cf. Mt 1,21; Lc 1,31. 9. Cf. Jn 8,28; 17,8; 17,17-19. 10. Cf. Ez 20,39; 36,20-21. 11. Cf. Fl 2,9-11.

2813. En l'aigua del Baptisme hem estat «rentats, santificats, justificats pel nom del Senyor Jesucrist i per l'Esperit del nostre Déu» (1Co 6,11). En tota la nostra vida, el nostre Pare «ens crida a la santificació» (1Te 4,7), i, ja que «per
2013 Ell estem en el Crist Jesús, que per nosaltres ha esdevingut santificació» (1Co 1,30), hi va la seva glòria i la nostra vida que el seu nom sigui santificat en nosaltres i per nosaltres. Aquesta és la urgència de la nostra primera petició.

> Qui podria santificar Déu, si és Ell mateix qui santifica? Però inspirant-nos en aquesta paraula «Sigueu sants, perquè jo sóc sant» (Lv 20,26), demanem que, santificats pel Baptisme, perseverem en allò que hem començat a ser. I ho demanem cada dia, perquè rellisquem quotidianament i hem de purificar els nostres pecats amb una santificació constant (...). Recorrem, doncs, a la pregària perquè aquesta santedat continuï en nosaltres[1].

2045 **2814.** Depèn inseparablement de la nostra *vida* i de la nostra *pregària* que el seu nom sigui santificat entre les nacions:

> Demanem a Déu que santifiqui el seu nom, ja que per la santedat Ell salva i santifica tota la creació (...). Es tracta del nom que dóna la salvació al món perdut, però demanem que aquest nom de Déu sigui santificat en nosaltres *per la nostra vida*. Ja que si vivim bé, el nom diví és beneït; però si vivim malament, és blasfemat, segons la paraula de l'apòstol: «El nom de Déu és blasfemat entre les nacions a causa de vosaltres» (Rm 2,24; Ez 36,20-22). Preguem, doncs, per merèixer tenir en les nostres ànimes tanta santedat com sant és el nom del nostre Déu[2].

> Quan diem «Sigui santificat el vostre nom» demanem que sigui santificat en nosaltres, que estem en ell, però també en els altres que la gràcia de Déu encara espera, a fi d'adequar-nos al precepte que ens obliga a *pregar per tothom*, fins i tot pels nostres enemics. Per això no diem expressament: Sigui santificat el vostre nom «en nosaltres», perquè demanem que ho sigui en tots els homes[3].

2750 **2815.** Aquesta petició, que les conté totes, és escoltada per la *pregària del Crist*, com les sis peticions següents. La pregària al nostre Pare és la nostra pregària si es fa «*en el nom*» de Jesús[4]. Jesús demana en la seva pregària sacerdotal: «Pare sant, guardeu en el vostre nom els qui m'heu donat» (Jn 17,11).

II. «VINGUI A NOSALTRES EL VOSTRE REGNE»

541 **2816.** En el Nou Testament, la mateixa paraula *Basileia* es pot traduir per «reialesa» (nom abstracte), «regne» (nom concret) o «regnat» (nom d'acció).

1. St. Cebrià, dom. orat. 12. 2. St. Pere Crisòleg, serm. 71. 3. Tertul·lià, or. 3. 4. Cf. Jn 14,13; 15,16; 16,24.26.

El Regne de Déu és abans que nosaltres. S'ha aproximat en el Verb encarnat, *2632*
ha estat anunciat a través de tot l'Evangeli, ha vingut en la mort i la Resurrecció
del Crist. El Regne de Déu ve des del sant Sopar i en l'Eucaristia, és enmig *560*
nostre. El Regne vindrà en la glòria quan el Crist el tornarà al seu Pare: *1107*

> Fins i tot pot ser que el Regne de Déu signifiqui el Crist en persona, Aquell a qui cridem cada dia amb les nostres promeses, i la vinguda del qual volem avançar amb la nostra espera. De la mateixa manera que Ell és la nostra Resurrecció, ja que en Ell ressuscitem, i també pot ésse el Regne de Déu, ja que en Ell regnarem[1].

2817. Aquesta petició és el «*Marana tha*», el crit de l'Esperit i de l'Esposa: *451, 2632*
«Veniu, Senyor Jesús»: *671*

> Encara que aquesta pregària no ens hagués obligat a demanar la vinguda d'aquest Regne, nosaltres mateixos hauríem elevat aquest crit, afanyant-nos a anar a estrènyer les nostres esperances. Les ànimes dels màrtirs, sota l'altar, invoquen el Senyor amb grans crits: «Fins quan, Senyor, esperareu a demanar comptes de la nostra sang als habitants de la terra?» (Ap 6,10). Efectivament, han d'obtenir justícia a la fi dels temps. Apresseu, doncs, Senyor, la vinguda del vostre regne[2]!

2818. En la pregària del Senyor es tracta principalment de la vinguda final *769*
del Regne de Déu pel retorn del Crist[3]. Però aquest desig no distreu l'Església de la seva missió en aquest món, més aviat la hi compromet. Ja que des de la Pentecosta, la vinguda del Regne és l'obra de l'Esperit del Senyor «que continua la seva obra en el món i completa tota santificació»[4].

2819. «El Regne de Déu és justícia, pau i alegria en l'Esperit Sant» (Rm *2046*
14,17). Els darrers temps en què estem són els de l'efusió de l'Esperit Sant.
Des d'aleshores hi ha entaulat un combat decisiu entre «la carn» i l'Esperit[5]: *2516*

> Només un cor pur pot dir amb seguretat: «Vingui el vostre Regne.» S'ha d'ha- *2519*
> ver estat a l'escola de Pau per dir: «Que el pecat, doncs, no regni en el vostre cos mortal» (Rm 6,12). Aquell qui es manté pur en les seves accions, els seus pensaments i les seves paraules, pot dir a Déu: «Vingui el vostre Regne[6]!»

2820. En un discerniment segons l'Esperit, els cristians han de distingir en-
tre el creixement del Regne de Déu i el progrés de la cultura i de la societat en *1049*
què estan compromesos. Aquesta distinció no és una separació. La vocació de l'home a la vida eterna no suprimeix sinó que reforça el seu deure de posar en pràctica les energies i els mitjans rebuts del Creador per servir en aquest món la justícia i la pau[7].

1. St. Cebrià, dom. orat. 13. 2. Tertul·lià, or. 5. 3. Cf. tt 2,13. 4. MR, pregària eucarística IV. 5. Cf. Ga 5,16-25. 6. St. Ciril de Jerusalem, catech. myst. 5, 13. 7. Cf. GS 22; 32; 39; 45; EN 31.

2746 **2821.** Aquesta petició és transmesa i escoltada en la pregària *de* Jesús[1], pregària present i eficaç en l'Eucaristia; porta el seu fruit en la vida nova segons les benaurances[2].

III. «FACI'S LA VOSTRA VOLUNTAT AIXÍ A LA TERRA COM ES FA EN EL CEL»

851 **2822.** La Voluntat del nostre Pare és «que tots els homes se salvin i arribin al coneixement de la veritat» (1Tm 2,3-4). «Pren paciència perquè no vol que
2196 ningú es perdi» (2Pe 3,9)[3]. El seu manament, que resumeix tots els altres i que ens diu tota la seva voluntat, és que «ens estimem els uns als altres, com Ell ens ha estimat» (Jn 13,34)[4].

59 **2823.** «Ens ha fet conèixer el misteri de la seva voluntat, d'acord amb la decisió benvolent que s'havia proposat per endavant (...) reunir totes les coses sota un sol Cap, el Crist (...). En Ell hem estat fets possessió seva, predestinats segons el designi d'Aquell qui ho fa tot segons la decisió de la seva voluntat» (Ef 1,9-11). Demanem amb insistència que es realitzi plenament aquest designi benèvol, a la terra com ja es fa al cel.

2824. En el Crist i per la seva voluntat humana, la Voluntat del Pare ha estat
475 complerta perfectament i d'una vegada per sempre. Jesús va dir en entrar en aquest món: «Vinc a fer, oh Déu, la vostra voluntat» (He 10,7; Sl 40,7). Només Jesús pot dir: «Faig sempre el que li agrada» (Jn 8,29). En la pregària de l'agonia, consent del tot a aquesta voluntat: «Que no es faci la meva voluntat sinó la
612 vostra!» (Lc 22,42)[5]. Aquesta és la raó, per la qual Jesús «s'ha lliurat pels nostres pecats segons la voluntat de Déu» (Ga 1,4). «En virtut d'aquesta voluntat som santificats per l'oblació del Cos de Jesucrist» (He 10,10).

2825. Jesús, «tot i ser Fill, va aprendre pels seus propis sofriments l'obediència» (He 5,8). Amb més raó, nosaltres, criatures i pecadors, fets en Ell fills adoptius. Demanem al nostre Pare que uneixi la nostra voluntat a la del seu
615 Fill per complir la seva voluntat, el seu designi de salvació per a la vida del món. Nosaltres en som radicalment impotents, però units a Jesús i amb el poder del seu Esperit Sant, li podem lliurar la nostra voluntat i decidir d'escollir allò que el seu Fill sempre ha escollit: fer el que agrada al Pare[6]:

> Adherint-nos al Crist, podem esdevenir un sol esperit amb Ell, i per tant complir la seva voluntat; d'aquesta manera, serà perfecta a la terra com al cel[7].
>
> Considereu com Jesucrist ens ensenya a ser humils fent-nos veure que la nostra virtut no depèn només del nostre treball sinó de la gràcia de Déu. Aquí Ell ordena a cada fidel que prega que ho faci universalment per a tota la terra. Ja

1. Cf. Jn 17,17-20. 2. Cf. Mt 5,13-16; 6,24; 7,12-13. 3. Cf. Mt 18,14. 4. Cf. 1Jn 3; 4; Lc 10,25-37. 5. Cf. Jn 4,34; 5,30; 6,38. 6. Cf. Jn 8,29. 7. Orígenes, or. 26.

que no diu «Faci's la vostra voluntat» en mi o en vosaltres, sinó «en tota la terra»: a fi que l'error en sigui bandejat, que la veritat hi regni, que el vici hi sigui destruït, que la virtut hi torni a florir, i que en endavant la terra ja no sigui diferent del cel[1].

2826. Per la pregària podem «discernir quina és la voluntat de Déu» (Rm 12,2; Ef 5,17) i obtenir «la constància per complir-la» (He 10,36). Jesús ens ensenya que s'entra al Regne del cel no pas per paraules, sinó «fent la voluntat del meu Pare que és al cel» (Mt 7,21).

2827. «Si algú fa la voluntat de Déu, Déu l'escolta» (Jn 9,31)[2]. Aquest és el poder de la pregària de l'Església en el nom del seu Senyor, sobretot en l'Eucaristia; és comunió d'intercessió amb la Santíssima Mare de Déu[3] i de tots els sants que han estat «agradables» al Senyor perquè només han volgut la seva Voluntat: *2611*

Sense ferir la veritat, encara podem traduir aquestes paraules: «Faci's la vostra voluntat així a la terra com es fa en el cel» per aquestes: en l'Església com en nostre Senyor Jesucrist; en l'Esposa amb qui ha fet prometatge com en l'Espòs que ha complert la voluntat del Pare[4]. *796*

IV. «EL NOSTRE PA DE CADA DIA, DONEU-NOS, SENYOR, EL DIA D'AVUI»

2828. «*Doneu-nos*»: és bonica la confiança dels fills que ho esperen tot del seu Pare. «Fa sortir el sol damunt bons i dolents i fa ploure sobre justos i injustos» (Mt 5,45) i dóna a tots els vivents «l'aliment al seu temps» (Sl 104,27). Jesús ens ensenya aquesta petició que, en efecte, glorifica el nostre Pare perquè reconeix fins a quin punt és bo més enllà de tota bondat. *2778*

2829. «Doneu-nos» és també l'expressió de l'aliança: som d'Ell i Ell és nostre, per a nosaltres. Però aquest «nosaltres» també el reconeix com el Pare de tots els homes i li demanen per tots ells, en solidaritat amb les seves necessitats i els seus sofriments. *1939*

2830. «*El nostre pa.*» El Pare, que ens dóna la vida, no pot deixar de donarnos l'aliment necessari a la vida, tots els béns «convenients», materials i espirituals. En el sermó de la Muntanya, Jesús insisteix en aquesta confiança filial que coopera amb la Providència del nostre Pare[5]. No ens incita a cap passivi- *2633*

1. St. Joan Crisòstom, hom. in Mt 19,5. 2. Cf. 1Jn 5,14. 3. Cf. Lc 1,38.49. 4. St. Agustí, serm. dom. 2, 6, 24. 5. Cf. Mt 6,25-34.

tat[1], sinó que ens vol alliberar de tota inquietud persistent i de tota preocupació. Així és l'abandó filial dels fills de Déu:

> 227 Als qui busquen el Regne i la justícia de Déu els promet que els ho donarà tot per escreix. Efectivament, tot pertany a Déu: a qui posseeix Déu, no li falta res, si ell mateix no falta a Déu[2].

2831. Però la presència dels qui passen fam perquè no tenen pa revela una altra profunditat d'aquesta petició. El drama de la fam en el món crida els cristians que preguen de veritat a una responsabilitat efectiva cap als seus germans, tant en els comportaments personals com en la solidaritat amb la
1038 família humana. Aquesta petició de la Pregària del Senyor no es pot aïllar de les paràboles del pobre Llàtzer[3] i del Judici final[4].

2832. Com el llevat a la pasta, la novetat del Regne ha de fer pujar la terra per l'Esperit del Crist[5]. S'ha de manifestar per la instauració de la justícia en les
1928 relacions personals i socials, econòmiques i internacionals, sense oblidar mai que no hi ha estructura justa sense éssers humans que volen ser justos.

2546 **2833.** Es tracta del «nostre» pa, «un» per a «molts». La pobresa de les benaurances és la virtut del compartir: exhorta a comunicar i a compartir els béns materials i espirituals, no per força sinó per amor, perquè l'abundància dels uns posi remei a les necessitats dels altres[6].

2834. «Prega i treballa[7].» «Pregueu com si tot depengués de Déu i treballeu
2428 com si tot depengués de vosaltres[8].» Després de fer la nostra feina, l'aliment segueix essent un do del nostre Pare; és bo demanar-l'hi donant-li gràcies. És el sentit de la benedicció de la taula en una família cristiana.

2835. Aquesta petició, i la responsabilitat que comporta, valen encara per a
2443 una altra fam a causa de la qual els homes s'afebleixen: «L'home no viu solament de pa sinó de tot el que surt de la boca de Déu» (Dt 8,3; Mt 4,4), és a dir, la seva Paraula i el seu Alè. Els cristians han de mobilitzar tots els seus esforços per «anunciar l'Evangeli als pobres». Hi ha una fam a la terra, «no una fam de
1384 pa ni una set d'aigua, sinó de sentir la paraula de Déu» (Am 8,11). Per això, el sentit específicament cristià d'aquesta quarta petició es refereix al Pa de Vida: la Paraula de Déu que s'ha d'acollir en la fe, el Cos del Crist rebut en l'Eucaristia[9].

1165 **2836.** «*Avui*» és també una expressió de confiança. El Senyor ens ho ensenya[10]; la nostra presumpció no ho podia inventar. Com que es tracta sobretot

1. Cf. 2Te 3,6-13. 2. St. Cebrià, dom. orat. 21. 3. Cf. Lc 16,19-31. 4. Cf. Mt 25,31-46. 5. Cf. AA 5. 6. Cf. 2Co 8,1-15. 7. Cf. st. Benet, reg. 20; 48. 8. Atribuït a st. Ignasi de Loyola , citat a E. Bianco, *Dizionario di pensieri citabili*, LDC, Torí 1990, 26. 9. Cf. Jn 6,26-58. 10. Cf. Mt 6,34; Ex 16,19.

de la seva Paraula i del Cos del seu Fill, aquest «avui» no és tan sols el del nostre temps mortal: és l'Avui de Déu:

> Si reps el pa cada dia, cada dia és avui per a tu. Si el Crist és teu avui, cada dia ressuscita per tu. I això, com? «Ets el meu Fill; avui t'he engendrat» (Sl 2,7). Avui, és a dir, quan el Crist ressuscita[1].

2837. «*De cada dia.*» Aquesta paraula, *epiousios*, no surt cap altra vegada en 2659
el Nou Testament. Presa en sentit temporal és una repetició pedagògica d'«a-vui»[2] per a confirmar-nos en una confiança «sense reserves». Presa en sentit
qualitatiu significa el necessari per a la vida, i més àmpliament tot bé suficient 2633
per a la subsistència[3]. Presa al peu de la lletra (*epiousios*: «sobre-essencial»)
designa directament el Pa de Vida, el Cos del Crist, «remei d'immortalitat»[4] 1405
sense el qual no tenim la Vida en nosaltres[5]. Finalment, lligat a l'anterior, el
sentit celestial és evident: «cada Dia» és el del Senyor, el del Festí del Regne, 1166
anticipat en l'Eucaristia que ja és el tast del regne que ve. Per això convé que la
litúrgia eucarística se celebri «cada dia». 1389

> L'Eucaristia és el nostre pa de cada dia. La virtut pròpia d'aquest diví aliment és una força d'unió: ens uneix al Cos del Salvador i fa de nosaltres els seus membres perquè esdevinguem allò que rebem (...). Aquest pa de cada dia és també en les lectures que escolteu diàriament a l'Església, en els himnes que es canten i que canteu. Tot això és necessari per al nostre pelegrinatge[6].
>
> El Pare del cel ens exhorta a demanar com a fills del cel, el Pa del cel[7]. El Crist «Ell mateix és el pa que, sembrat en la Verge, crescut en la carn, pastat en la passió, cuit al forn del sepulcre, reservat en l'Església, aportat als altars, proporciona cada dia als fidels un aliment celestial1»[8].

V. «PERDONEU LES NOSTRES CULPES, AIXÍ COM NOSALTRES PERDONEM ELS NOSTRES DEUTORS»

2838. Aquesta petició és sorprenent. Si només tingués el primer membre de 1425
la frase —«Perdoneu les nostres culpes»— es podria incloure, implícitament,
en les tres primeres peticions de la Pregària del Senyor, ja que el sacrifici del
Crist és «en remissió dels pecats». Però, d'acord amb una segona part de la 1933
frase, la nostra petició només serà escoltada si abans nosaltres hem respost a
una exigència. La nostra petició és girada cap al futur, la nostra resposta l'ha
d'haver precedit; dues paraules les lliguen: «així com». 2631

1. St. Ambròs, sacr. 5, 26. 2. Cf. Ex 16,19-21. 3. Cf. 1Tm 6,8. 4. St. Ignasi d'Antioquia, Eph. 20,2. 5. Cf. Jn 6,53-56. 6. St. Agustí, serm. 57, 7, 7. 7. Cf. Jn 6,51. 8. St. Pere Crisòleg, serm. 71.

«Perdoneu les nostres culpes»...

2839. Per una confiança audaciosa, hem començat a resar al nostre Pare. Suplicant-li que el seu nom sigui santificat, li hem demanat ser cada vegada
1425 més santificats. Però, tot i anar revestits amb la túnica baptismal, no deixem de pecar, de desviar-nos de Déu. Ara, en aquesta nova petició, tornem a Ell, com
1439 el fill pròdig[1], i ens reconeixem pecadors, davant Ell, com el publicà[2]. La nostra petició comença per una «confessió» en què confessem alhora la nostra misèria i la seva Misericòrdia. La nostra esperança és ferma, ja que, en el seu Fill, «tenim la redempció, la remissió dels nostres pecats» (Col 1,14; Ef 1,7). El
1422 signe eficaç i indubtable del seu perdó el trobem en els sagraments de la seva Església[3].

2840. Ara bé, i això és temible, aquesta onada de misericòrdia no pot penetrar en el nostre cor mentre no hàgim perdonat aquells que ens han ofès. L'amor, com el Cos del Crist, és indivisible: no podem estimar el Déu que no veiem si no estimem el germà, la germana, que veiem[4]. En la negativa a perdonar els nostres germans i germanes, el nostre cor es tanca, la seva duresa el fa
1864 impermeable a l'amor misericordiós del Pare; en la confessió del nostre pecat, el nostre cor s'obre a la seva gràcia.

2841. Aquesta petició és tan important que és l'única en la qual el Senyor insisteix i que explica en el sermó de la Muntanya[5]. Aquesta exigència crucial del misteri de l'aliança és impossible per a l'home. Però «tot és possible a Déu».

...«així com nosaltres perdonem els nostres deutors»

2842. Aquest «com» no és únic en l'ensenyament de Jesús: «Sigueu perfectes «com» el vostre Pare celestial és perfecte» (Mt 5,48); «Mostreu-vos misericordiosos «com» el vostre Pare és misericordiós» (Lc 6,36); «Us dono un manament nou: estimeu-vos els uns als altres «com» jo us he estimat» (Jn 13,34). Observar el manament del Senyor és impossible si es tracta d'imitar des de
521 fora el model diví. Es tracta d'una participació vital, i que ve «del fons del cor», en la santedat, en la misericòrdia, en l'amor del nostre Déu. Només l'Esperit que és «la nostra vida» (Ga 5,25) pot fer «nostres» els mateixos sentiments que hi va haver en el Crist Jesús[6]. Aleshores, la unitat del perdó esdevé possible, «perdonant-nos mútuament "com" Déu ens ha perdonat en el Crist» (Ef 4,32).

1. Cf. Lc 15,11-32. 2. Cf. Lc 18,13. 3. Cf. Mt 26,28; Jn 20,23. 4. Cf. 1Jn 4,20. 5. Cf. Mt 6,14-15; 5,23-24; Mc 11,25. 6. Cf. Fl 2,1.5.

2843. Així prenen vida les paraules del Senyor sobre el perdó, aquest amor que estima fins a l'extrem de l'amor[1]. La paràbola del servent despietat, que corona l'ensenyament del Senyor sobre la comunió eclesial[2], s'acaba amb aquestes paraules: «Així us tractarà el meu Pare celestial, si cada un de vosaltres no perdona el seu germà en el fons del cor.» És, efectivament, «al fons del *cor*» on tot es lliga i es deslliga. No està en el nostre poder no sentir més 368
l'ofensa i oblidar-la; però el cor que s'ofereix a l'Esperit Sant transforma la ferida en compassió i purifica la memòria transformant l'ofensa en intercessió.

2844. La pregària cristiana arriba fins al *perdó dels enemics*[3]. Transfigura el 2262
deixeble configurant-lo al seu Mestre. El perdó és una culminació de la pregària cristiana; el do de la pregària només es pot rebre en un cor sintonitzat amb la compassió divina. El perdó també dóna testimoni que, en el nostre món, l'amor és més fort que el pecat. Els màrtirs, d'ahir i d'avui, porten aquest testimoniatge de Jesús. El perdó és la condició fonamental de la Reconciliació[4], dels fills de Déu amb el seu Pare i dels homes entre ells[5].

2845. No hi ha ni límit ni mesura per a aquest perdó essencialment diví[6]. Si 1441
es tracta d'ofenses (de «pecats» segons Lc 11,4 o de «deutes» segons Mt 6,12), de fet sempre som deutors: «Que mai ningú no us pugui reclamar cap deute, si no és el d'estimar-vos els uns als altres» (Rm 13,8). La comunió de la Santíssima Trinitat és la font i el criteri de la veritat de tota relació[7]. És viscuda en la pregària, sobretot en l'Eucaristia[8]:

> Déu no accepta el sacrifici dels causants de desunió. Els aparta de l'altar perquè primer es reconciliïn amb els seus germans: Déu vol ser pacificat amb pregàries de pau. L'obligació més bella de Déu és la nostra pau, la nostra concòrdia, la unitat de tot el poble fidel en el Pare, el Fill i el Sant Esperit[9].

VI. «NO PERMETEU QUE NOSALTRES CAIGUEM A LA TEMPTACIÓ»

2846. Aquesta petició arriba a l'arrel de la precedent, ja que els nostres pecats són els fruits del consentiment a la temptació. Demanem al nostre Pare 164
que no ho «permeti». Traduir en una sola paraula el terme grec és difícil: significa «no permeteu entrar a»[10], «no ens deixeu sucumbir a la temptació». «Déu ni és temptat pels mals, ni Ell tempta ningú» (Jm 1,13), al contrari, ens en vol alliberar. Li demanem que no ens deixi prendre el camí que condueix

1. Cf. Jn 13,1. 2. Cf. Mt 18,23-35. 3. Cf. Mt 5,43-44. 4. Cf. 2Co 5,18-21. 5. Cf. Joan Pau II, DM 14. 6. Cf. Mt 18,21-22; Lc 17,3-4. 7. Cf. 1Jn 3,19-24. 8. Cf. Mt 5,23-24. 9. St. Cebrià, Dom. orat. 23. 10. Cf. Mt 26,41.

2516 al pecat. Estem compromesos en el combat «entre la carn i l'Esperit». Aquesta petició implora l'Esperit de discerniment i de força.

2847. L'Esperit Sant ens fa *discernir* entre la prova, necessària per al creixement de l'home interior[1] cap a una «virtut provada» (Rm 5,3-5), i la temptació, que condueix al pecat i a la mort[2]. També hem de discernir entre «ser temptat» i «consentir» a la temptació. Finalment, el discerniment desemmascara la
2284 mentida de la temptació: aparentment, el seu objecte és «bo, seductor de veure, desitjable» (Gn 3,6), quan, en realitat, el seu fruit és la mort.

> Déu no vol imposar el bé, vol éssers lliures (...). La temptació serveix per a alguna cosa. Tots, tret de Déu, ignoren el que la nostra ànima ha rebut de Déu, fins i tot nosaltres. Però la temptació ho manifesta, per ensenyar-nos a conèixer-nos i, per tant, descobrir-nos la nostra misèria i obligar-nos a donar gràcies pels béns que la temptació ens ha manifestat[3].

2848. «No caure a la temptació» implica una *decisió del cor*: «On hi ha el teu tresor, allí també hi haurà el teu cor (...). Ningú no pot servir dos senyors» (Mt 6,21.24). «Si vivim per l'Esperit, comportem-nos també segons l'Esperit» (Ga
1808 5,25). En aquest «consentiment» a l'Esperit Sant el Pare ens dóna la força. «No us ha sobrevingut cap temptació que fos sobrehumana; Déu és fidel, i no permetrà que sigueu temptats per damunt de les vostres forces, sinó que a l'hora de la temptació us donarà també el mitjà de sortir-ne per poder-la suportar» (1Co 10,13).

2849. Però, un combat i una victòria com aquests només són possibles en la pregària. Per la seva pregària, Jesús és vencedor del Temptador, des del començament[4] i en l'últim combat de la seva agonia[5]. El Crist ens uneix al seu
540, 612 combat i a la seva agonia en aquesta petició al nostre Pare. La *vigilància* del cor és recordada amb insistència[6] en comunió amb la seva. La vigilància és
2612 «guàrdia del cor» i Jesús demana al Pare que «ens guardi en el seu nom» (Jn 17,11). L'Esperit Sant intenta despertar-nos constantment a aquesta vigilància[7]. Aquesta petició pren tot el seu sentit dramàtic en relació amb la temptació
162 final del nostre combat a la terra; demana la *perseverança final*. «Vinc com un lladre: feliç el qui vetlla!» (Ap 16,15).

VII. «ANS DESLLIUREU-NOS DE QUALSEVOL MAL»

2850. L'última petició al nostre Pare també es troba en la pregària de Jesús: «No prego que els tragueu del món, sinó que els preserveu del Maligne» (Jn 17,15). Ens afecta, a cadascú personalment, però sempre som «nosaltres» els

1. Cf. Lc 8,13-15; LAc 14,22; 2Tm 3,12. 2. Cf. Jm 1,14-15. 3. Orígenes, or. 29. 4. Cf. Mt 4,1-11. 5. Cf. Mt 26,36-44. 6. Cf. Mc 13,9.23.33-37; 14,38; Lc 12,35-40. 7. Cf. 1Co 16,13; Col 4,2; 1Te 5,6; 1Pe 5,8.

qui preguem, en comunió amb tota l'Església i per l'alliberament de tota la família humana. La Pregària del Senyor ens obre sense parar a les dimensions de l'economia de la salvació. La nostra interdependència en el drama del *309*
pecat i de la mort es transforma en solidaritat dins del Cos del Crist, en «comunió dels sants»[1].

2851. En aquesta petició, el Mal no és una abstracció, sinó que designa una persona, Satanàs, el Maligne, l'àngel que s'oposa a Déu. El «diable» (*diabolos*) és aquell qui «es posa de través» en el designi de Déu i de la seva «obra *391*
de salvació» feta realitat en el Crist.

2852. «Homicida des de l'origen, mentider i pare de la mentida» (Jn, 8,44), «Satanàs, el seductor del món sencer» (Ap 12,9), per ell el pecat i la mort han entrat en el món i, amb la seva derrota definitiva, la creació sencera serà «alliberada del pecat i de la mort»[2]. «Sabem que tot el qui ha estat engendrat per Déu no peca, sinó que l'Engendrat de Déu el guarda, i el Maligne no el pot tocar. Sabem que som de Déu, i que el món sencer està sota el poder del Maligne» (1Jn 5,18-19):

> El Senyor que us ha llevat el pecat i perdonat les faltes és capaç de protegir-vos i de guardar-vos contra els enganys del Diable que us combat, a fi que l'enemic, que té el costum d'engendrar la falta, no us sorprengui. Qui es posa en mans de Déu no tem el Dimoni. «Si Déu és amb nosaltres, qui estarà contra nosaltres?» (Rm 8,31[3]).

2853. La victòria sobre el «príncep d'aquest món» (Jn 14,30) s'obté, una *677*
vegada per sempre, a l'Hora en què Jesús es dóna lliurement a la mort per oferir-nos la seva Vida. És el judici d'aquest món i el príncep d'aquest món és «llançat a baix» (Jn 12,31; Ap 12,11). «Es llança a perseguir la Dona»[4], però no té influència sobre ella: la nova Eva, «plena de gràcia» de l'Esperit Sant, és preservada del pecat i de la corrupció de la mort (Concepció immaculada i *490*
Assumpció de la santíssima Mare de Déu, Maria, sempre verge). «Aleshores, furiós de despit contra la Dona, se'n va a fer la guerra contra la resta dels seus fills» (Ap 12,17). Per això, l'Esperit i l'Església preguen: «Veniu, Senyor Je- *972*
sús» (Ap 22, 17.20) perquè la seva Vinguda ens alliberarà del Maligne.

2854. Quan demanem d'ésser alliberats del Maligne, preguem igualment per ser alliberats de tots els mals, presents, passats i futurs, dels quals és l'autor o l'instigador. En aquesta última petició, l'Església porta tota l'angoixa del món davant del Pare. Amb l'alliberament dels mals que aclaparen la humanitat,

1. Cf. RP 16. 2. MR, pregària eucarística IV. 3. St. Ambròs, sacr. 5,30. 4. Cf. Ap 12,13-16.

implora el do preciós de la pau i la gràcia de l'espera perseverant del retorn
2632 del Crist. Pregant així, anticipa en la humilitat de la fe la recapitulació de tothom i de tot en Aquell qui «té la clau de la Mort i de l'Hades» (Ap 1,18), «el Senyor de tot, el qui és, el qui era i el qui ve» (Ap 1,8)[1]:

> Allibereu-nos, Senyor, de tots els mals; feu que hi hagi pau als nostres dies; i per la vostra misericòrdia, guardeu-nos del pecat i de qualsevol pertorbació:
> 1041 mentre esperem l'acompliment de la nostra esperança, la manifestació de Jesucrist, el nostre Salvador[2].

La doxologia final

2760 **2855.** La doxologia final «Perquè són vostres per sempre el Regne, el poder i la glòria» reprèn, per inclusió, les tres primeres peticions del Parenostre: la glorificació del seu nom, la vinguda del seu Regne i el poder de la seva voluntat salvífica. Però aquesta repetició es fa ací en forma d'adoració i d'acció de gràcies, com en la litúrgia celestial[3]. El príncep d'aquest món s'havia atribuït amb mentida aquests tres títols de reialesa, de poder i de glòria[4]; el Crist, el Senyor, els restitueix al seu Pare i nostre Pare, fins que li lliuri el Regne quan el misteri de la salvació serà definitivament consumat i Déu serà tot en tots[5].

1061-1065 **2856.** «Després, acabada la pregària, dius: Amén, afirmant amb aquest Amén, que significa "Que així sigui"[6], allò que conté la pregària que Déu ens ha ensenyat»[7].

EN RESUM

2857. *En el Parenostre, les tres primeres peticions tenen per objecte la Glòria del Pare: la santificació del nom, la vinguda del Regne i el compliment de la voluntat divina. Les altres quatre li presenten els nostres desigs: aquestes peticions es refereixen a la nostra vida a fi d'alimentar-la o guarir-la del pecat i es relacionen amb el nostre combat per la victòria del Bé sobre el Mal.*

2858. *Quan demanem: «Sigui santificat el vostre nom» entrem en el designi de Déu, la santificació del seu nom —revelat a Moisès i després en Jesús— per nosaltres i en nosaltres, igual que en tota nació i en cada home.*

2859. *Amb la segona petició, l'Església té principalment davant els ulls el retorn del Crist i la vinguda final del Regne de Déu. També prega pel creixement del Regne de Déu en l'«avui» de les nostres vides.*

1. Cf. Ap 1,4. 2. MR, Embolisme. 3. Cf. Ap 1,6; 4,11; 5,13. 4. Cf. Lc 4,5-6. 5. Cf. 1Co 15,24-28. 6. Cf. Lc 1,38. 7. St. Ciril de Jerusalem, catech. myst. 5, 18.

2860. *En la tercera petició demanem al Pare que uneixi la nostra voluntat a la del seu Fill per complir el seu designi de salvació en la vida del món.*

2861. *En la quarta petició, dient «Doneu-nos», expressem, en comunió amb els nostres germans, la nostra confiança filial en el nostre Pare del cel. «El nostre pa» designa l'aliment terrenal necessari per a la subsistència de tots nosaltres i significa també el Pa de Vida: Paraula de Déu i Cos del Crist. És rebut en l'«Avui» de Déu com l'aliment indispensable, (sobre-)essencial, del festí del Regne que l'Eucaristia anticipa.*

2862. *La cinquena petició implora per a les nostres ofenses la misericòrdia de Déu, misericòrdia que només pot entrar en el nostre cor si hem sabut perdonar els nostres enemics, amb l'exemple i l'ajuda del Crist.*

2863. *Quan diem «No permeteu que nosaltres caiguem a la temptació» demanem a Déu que no ens permeti de prendre el camí que condueix al pecat. Aquesta petició implora l'Esperit de discerniment i de força; sol·licita la gràcia de la vigilància i la perseverança final.*

2864. *En l'última petició, «Ans deslliureu-nos de qualsevol Mal», el cristià prega Déu amb l'Església que manifesti la victòria, ja obtinguda pel Crist, sobre el «príncep d'aquest món», sobre Satanàs, l'àngel que s'oposa personalment a Déu i al seu designi de salvació.*

2865. *Amb l'«Amén» final expressem el nostre «Fiat» en relació a les set peticions: «Que així sigui...».*

ÍNDEX

- de Cites
- Temàtic
- General

ÍNDEX DE CITES

Les referències es fan als números dels paràgrafs del Catecisme.
Els números seguits d'un asterisc indiquen que el text no és objecte d'una citació literal sinó d'un confer.

SAGRADA ESCRIPTURA

ANTIC TESTAMENT

Gènesi

1	1-2, 4	337
1	1	268*, 279, 280, 290
1	2-3	292*
1	2	243*, 703*, 1218*
1	3	298*
1	4	299
1	10	299
1	12	299
1	14	347*
1	18	299
1	21	299
1	26-29	2402*
1	26-28	307*
1	26-27	1602*
1	26	36*, 225, 299*, 343*, 2501, 2809
1	27	355, 383, 1604*, 2331
1	28-31	2415*
1	28	372, 373, 1604, 1607*, 1652, 2331, 2427*
1	31	299, 1604*
2	1-3	345
2	2	314*, 2184
2	7	362, 369*, 703*
2	8	378*
2	15	378
2	17	376*, 396, 396, 400*, 1006, 1008*
2	18-25	1605*
2	18	371, 1652
2	19-20	371, 2417*
2	22	369*, 1607*
2	23	371
2	24	372, 1627*, 1644*, 2335
2	25	376*
3		390*, 2795*
3	1-5	391*
3	1-11	397*
3	3	1008*
3	5	392, 398*, 399*, 1850
3	6	2541, 2847
3	7	400*
3	8-10	29*
3	9-10	399*
3	9	410*, 2568
3	11-13	400*
3	11	2515
3	12	1607*
3	13	1736, 2568
3	14-19	2427*
3	15	70*, 410*, 489*
3	16-19	1607*
3	16	376*, 400*, 1609
3	16b	1607*
3	17-19	378*
3	17	400*
3	19	376*, 400, 400*, 1008*, 1609
3	20	489*
3	21	1608*
3	24	332*
4	1-2	2335*
4	3-15	401*
4	3-7	2538*
4	4	2569*
4	8-12	2259*
4	10-11	2259
4	10	1736*, 1867*, 2268*
4	26	2569*
5	1-2	2331
5	1	2335*
5	24	2569
6	3	990*
6	5	401*
6	9	2569
6	12	401*
8	8-12	701*
8	20-9, 17	2569*
9	1-4	2417*
9	5-6	2260
9	8-16	2569*
9	9	56*
9	16	71*
10	5	56
10	20-31	56*
11	4-6	57*
12	1-4	145*
12	1	59
12	2	762*, 1669*
12	3	706*, 2676
12	3 LXX	59
12	4	2570
13	8	500*
14	16	500*

14	18	58*, 1333, 1544
15	2-3	2570*
15	2	2374
15	5-6	762*
15	5	146*, 288*
15	6	146*, 2571*
17	1-2	2571*
17	4-8	1819*
17	5	59
18	1-15	706*, 2571*
18	10-14	489*
18	14	148*, 276
18	16-33	2571*
18	20	1867*
19		332*
19	1-29	2357*
19	13	1867*
21	1-2	489*
21	17	332*
22	1-18	1819*
22	8	2572
22	11	332*
22	17-19	706*
23	4	145*
28	10-22	2573*
29	15	500*
30	1	2374
32	25-31	2573*
38	18	1295*
41	42	1295*
45	8	312
49	24	269
50	20	312

Èxode

3	1-10	2575*
3	5-6	208*
3	5	2777
3	6	205, 207
3	7-10	1867*
3	13-15	205
3	14	446*, 2666*, 2810*
4	22	238, 441*
12	3-14	608
13	3	1363*
13	12-13	529*
13	22	659*
15	1	2810
15	26	1502
16	19-21	2837*
16	19	2836*
17	1-6	694*
17	2-7	2119*
17	8-13	2577*
19-20		708*
19		751*, 2060*
19	5-6	709, 762*, 2810*
19	6	63*, 1539
19	16-25	2085*
20	1-17	2056*
20	2-5	2083
20	2	2061
20	7	2141
20	8-10	2167
20	11	2169
20	12	2196, 2200, 2214*
20	13	2257
20	14	2330
20	15	2400
20	16	2463, 2504
20	17	1456*, 2513, 2533
22	20-22	1867*
23	7	2261
23	12	2172
23	20-23	332*
24		2060*
24	7	2060
24	8	613*
24	15-18	697*, 2085*
25	10-22	2130*
25	16	2058, 2058
25	22	433*
29	1-30	1539*
29	7	436*
30	22-32	695*
31	15	2168, 2189
31	16	2171*
31	17	2172
31	18	700, 2056, 2058
32		210*
32	1-34, 9	2577*
32	15	2058
33	9-10	697*
33	11	2576
33	12-17	210*
33	18-19	210
33	19-23	2583*, 2666*
34	5-6	210
34	6	214, 231, 2577*
34	7	211
34	9	210*
34	28	2056
34	29	2058
40	1-2	2058
40	36-38	697*

Levític

8		1539*
8	12	436*
16	2	433*
16	15-16	433*, 613*
17	14	2260*

18	7-20	2388*
19	2	2811
19	13	2434*
19	15	1807
19	18	2055*
20	26	2813
26	12	2550

Nombres

1	48-53	1539*
7	89	433*
11	24-25	1541*
12	3	2576
12	7-8	2576
12	13-14	2577*
21	4-9	2130*
24	17-19	528*
24	17	528*
28	9	582*

Deuteronomi

1-11		708*
4	13	2056
4	15-16	2129
4	19	57*
4	37	218*
5	2	2060
5	4	2059
5	6-22	2056*
5	6-9	2083*
5	6	431, 2061, 2133
5	11	2141
5	12-15	2167*
5	12	2189
5	15	2057, 2170
5	16	2196*, 2200, 2247
5	17	2330
5	19	2400, 2450
5	21	2533
5	22	2056, 2058
6	4-5	201, 459*, 2093*
6	4	228, 2083
6	5	368*, 2055*, 2133
6	13-14	2084
6	13	2096, 2150
6	16	2119
7	6	762*
7	8	218*
7	9	215*
8	3	1334*, 2835
10	4	2056
10	15	218*
11	14	1293*
14	1	441*
15	11	2449
18	10	2116*
24	1	1610*
24	14-15	1867*, 2409*, 2434*
25	13-16	2409*
28	10	63
29-30		708*
29	3	368*
30	15-20	1696*
30	16	2057
31	9	2056*
31	24	2056*
32	6	238*
32	8	57*, 441*
32	34	1295*
32	39	304*

Josuè

3	10	2112
13	33	1539*

Jutges

6	11-24	332*
13		332*
13	18	206*

Primer llibre de Samuel

1		489*
1	9-18	2578*
3	9-10	2578
9	16	436*
10	1	436*
12	23	2578
16	1	436*
16	12-13	436*
16	13	695*
28	19	633*

Segon llibre de Samuel

7		709*
7	14	238*, 441*
7	18-29	2579*
7	28	215, 2465*
12	1-4	2538*
12	7-15	1736*

Primer llibre dels Reis

1	39	436*
6	23-28	2130*
7	23-26	2130*
8	10-61	2580*
8	10-12	697*
17	7-24	2583*
18	20-39	2583*
18	26-29	2766*
18	38-39	696*
18	39	2582*
19	1-14	2583*
19	5	332*

19 16 436*
21 1-29 2538*
21 8 1295*

Segon llibre dels Reis
2 9 2684*

Primer llibre de les Cròniques
17 13 441*

Segon llibre de les Cròniques
36 21 2172*

Esdres
9 6-15 2585*

Nehemies
1 4-11 2585*
13 15-22 2172*

Tobit
1 16-18 2300*
2 12-18 vulg. 312*
3 11-16 2585*
4 3-4 2214*
4 5-11 2447*
4 15 1789*
8 4-9 2361
8 6 360*
12 8 1434*
12 12 336*
13 2 269*

Judit
9 2-14 2585*

Ester
4 17b 269*

Segon llibre dels Macabeus
6 30 363*
7 9 992
7 14 992
7 22-23 297
7 28 297
7 29 992*
10 29-30 333*
11 8 333*
12 45 958
12 46 1032

Job
1 5 1032*
1 6 441*
10 8-12 2270*
12 10 2318
33 23-24 336*
36 26 223
38 7 332*
42 2 275
42 3 299*

Salms
2 1-2 600*
2 2 436*
2 6-7 745*
2 7-8 2606
2 7 441*, 653*, 2836
6 3 1502*
6 6 633*
8 2809*
8 2 300, 2160, 2566
8 3 559*
8 6 2566, 2809
16 9-10 627*
19 2-5 299*
19 2 326*
22 304*
22 1 603
22 2 2605*
22 10-11 2270*
22 15 112*
22 27 716*
23 5 1293*
24 6 2582
24 7-10 559
24 8-10 269
24 9-10 2628
27 8 2730
27 10 239*
29 2 2143*
32 304*
32 5 1502*
33 6 292*, 703*
34 3 716*
34 8 336*
35 304*
38 1502*
38 5 1502*
39 9 1502*
39 12 1502*
40 2 2657
40 5 150*
40 7-9 LXX 462
40 7 2824
42 3 2112
42 8 2803
50 3 1039
51 6 431*, 1850
51 12 298*, 431*
51 19 1428, 2100
55 23 322*
56 5 990*
68 6 238*
69 10 584

79	9	431*
82	6	441*
84	3	1770
85	11	214*
85	12	2795*
88	11-13	633*
89		709*
89	49	633*
91	10-13	336*
95	1-6	2628*
95	7-8	2659
95	7	1165*
95	9	2119*
95	10	539*
96	2	2143*
102	27-28	212
103		304*
103	20	329
104		288*
104	13-15	1333*
104	15	1293*
104	24	295
104	27	2828
104	30	292*, 703*
105	3	30
106	23	2577
107	20	1502*
110		447
110	1	659*
110	4	1537*
111	9	2807*
113	1-2	2143*
115	3	268, 303
115	4-5	2112
115	8	2112
115	15	216*, 287
115	16	326*, 326*
116	12	224
116	13	1330*
116	17	1330*
117	24	2173
118	14	1808
118	22	587*, 756*
118	24	2173
118	26	559
119	30	2465*
119	142	2465*
119	90	2465
119	105	141
119	160	215
121	2	1605*
124	8	287
130	14	2559
131	2	239*
131	2-3	370*
134	3	287
135	6	269
138		304*
138	2	214
139	15	2270
143	10	1831
145	3	300
145	9	295, 342*
146	3-4	150*

Proverbis

1	8	2214*
6	20-22	2216
8	1-9, 6	721*
8	7	2465*
8	22-31	288*
13	1	2216
14	15	1806
17	6	2219
18	5	2476*
19	9	2476*
19	21	303
21	1	269*
25	9-10	2489*

Eclesiastès

3	20-21	703
12	1	1007
12	7	1007

Càntic dels Càntics

1	7	2709
3	1-4	2709*
8	6-7	1611
8	6	1040*, 1295*

Llibre de la Saviesa

1	13	413, 1008*
2	23-24	1008*
2	24	391*, 413, 2538*
4	8	1308
7	17	2501*
7	17-21	216*, 283
7	25-26	2500
7	29-30	2500
8	1	302
8	2	2500
8	7	1805
9	9	295*
10	5	57*
11	20	299
11	21	269
11	23	269
11	24-26	301
11	24	373
13	1-15, 19	2112*
13	1-9	32*, 216*
13	1	1147*

13	3	2129, 2500
13	5	41, 2500
14	12	2534*
15	5	2520
16	5-14	2130*
18	13	441*

Eclesiàstic

1	22	2339*
3	2-6	2218
3	12-13	2218
3	16	2218
5	2	1809
5	9	2536
7	27-28	2215
11	14	304*
15	14	1730, 1743
17	22	2447*
18	30	1809
21	28	2477*
24		721*
27	16	2489*
30	1-2	2223
36	11	441*
37	27-31	1809*
43	27-28	2129
43	28	300*
48	1	696
50	20	433*

Isaïes

1	2-4	762*
1	6	1293*
1	10-20	2100*
1	16-17	1430*
1	17	1435*
1	24	269
2	2-5	762*
2	2-4	64*
2	4	2317
5	1-7	755*
6-12		712*
6	1	1137
6	2-3	1138*
6	3	2809*
6	5	208, 2584*
6	6	332*
6	8	2584*
6	11	2584*
7	14	497
9	5	2305
10	5-15	304*
11	1-9	672*
11	1-2	712, 1831*
11	2	436*, 536*, 1286*
12	3	2561*
29	11	1295*
29	13	368*
32	17	2304*
33	24	1502*
38		1502*
40	1-3	719*
40	6	990*
40	11	754*
42	1-9	713*
42	1	536*, 555*
42	3	580
42	6	580
43	1-7	218*
43	1	287*, 2158*, 2167*
43	19	711
44	6	198, 212*
44	9-20	2112*
44	24	288*
45	5-7	304*
45	8	2795*
45	15	206
45	22-24	201
49	1-6	713
49	5-6	64*
49	13	716*
49	14-15	219*, 370*
49	15	239*
50	4-10	713*
50	4	141*
51	1	2561*
52	13-53, 12	713*
53	1	591*
53	4-6	1505*
53	4	517*, 1505*
53	7-8	601*
53	7	608
53	8	627
53	10-12	440*, 615
53	10	623*
53	11-12	601*
53	11	64*, 579*, 601, 623, 1502*
53	12	536*, 608*
54		1611*
54	8	220
54	10	220
55	1	694*, 2121*
55	3	762*
58	6-7	2447*
61	1-2	714*
61	1	436*, 695*, 716*, 1286*
61	6	1539*
62		1611*
62	4-5	219*
65	16	1063
66	13	239*, 370*

Jeremies

1	5	2270
1	6	2584*
2-3		1611*
2		762*
2	13	2561
3	4-19	370*
3	19-4, 1a	2795*
3	19	441*
5	7	2380*
7	9	2056*
10	1-16	2112*
11	19	608*
13	27	2380*
15	15-18	2584*
17	5-6	150*
20	7-18	2584*
27	5	269*
29	8	2116*
31		1611*
31	3	220
31	31-34	64*, 715*, 762*, 1965*
31	33	368, 580, 2713*
31	35-37	346*
32	10	1295*
32	17	269*
33	19-26	288*, 346*

Lamentacions

5	21	1432

Baruc

6		2112*

Ezequiel

1	26-28	1137*
9	4-6	1296*
11	19	715*
14	14	58
16		219*
16		1611*
18	5-9	2056*
20		2811*
20	39	2812*
23		1611*
32	17-32	633*
34	11-31	754*
36		64*, 2811*
36	20-22	2814
36	20-21	2812*
36	25-28	715*
36	25-27	1287*
36	26-27	1432*
36	26	368*
37	1-14	715*
37	10	703*

Daniel

3	57-58	2416*
7	10	678*
7	13	440*
7	14	664
10	9-12	330*
12	1-13	992*
12	2	998*
14	1-30	2112*

Osees

1-3		1611*
1		762*
2		218*
2	1	441*
2	7	2380*
2	21-22	2787*
4	2	2056*
6	1-6	2787*
6	2	627*
6	6	589*, 2100*
11		219*
11	1-4	370*
11	1	219, 441*, 530*
11	9	208

Joel

2	12-13	1430*
3-4		678*
3	1-5	715*
3	1-2	1287*

Amós

5	21-25	2100*
5	24	1435*
7	2	2584*
7	5	2584*
8	4-10	2269*
8	4-6	2409*
8	6	2449
8	11	2835

Jonàs

1	3	29*
2	1	627*
2	3-10	2585*

Miquees

2	2	2534*
4	1-4	762*

Sofonies

2	3	64*, 711*, 716*
3	14	722*, 2676
3	17a	2676
3	17b	2676*

Zacaries

1	12	336*
2	14	722*
2	17	2143*
4	14	436*
6	13	436*
9	9	559
12	10	1432*, 2561*
13	1	2561*
14	8	694*

Malaquies

1	11	1330*, 1350*, 2643*
2	6	217
2	7-9	1540*
2	10	238*
2	13-17	1611*
3	19	678*

NOU TESTAMENT

Evangeli segons sant Mateu

1	16	437
1	18-25	497*
1	20	333*, 437, 486*, 497
1	21	430, 452, 1507*, 1846, 2666*, 2812*
1	23	497, 744
2	1-12	486*
2	1	528
2	2	439*, 528
2	4-6	528*
2	11	724*
2	13-18	530*
2	13	333*
2	15	530*
2	19	333*
3	3	523*
3	7-12	678*
3	7	535*
3	13-17	535, 1286*
3	13	1223*
3	14-15	608*
3	15	536, 1224
3	16-17	1224
3	16	536
3	16 par.	701*
3	17	444*, 713*
4	1-11	394*, 2849*
4	4	2835
4	10	2083, 2135
4	11	333*
4	17	1720*, 1989
4	19	878*
4	21	878*
4	24	1503*
5-7		2763*
5-6		764*
5	1	581*
5	3-12	1716
5	3	544, 2546
5	8	1720, 2518
5	9	2305, 2330
5	11-12	520*
5	13-16	782*, 2821*
5	14	1243
5	16	326
5	17-19	577, 592*, 1967*
5	17	2053
5	20	2054
5	21-22	2054, 2257
5	21	2262, 2302
5	22-39	2262*
5	22	678*, 1034*, 2302
5	23-24	2608*, 2792*, 2841*, 2845
5	24	1424
5	27-28	2330, 2336, 2380*
5	28	1456*, 2513, 2528
5	29-30	226*
5	29	1034*
5	31-32	2382*
5	32	2380*
5	33-34	581, 2141, 2153
5	33	592*, 2463
5	37	2153, 2338*, 2466
5	42	2443
5	43-44	1933*, 2844*
5	44-45	2303, 2608*
5	44	1825*, 1968*, 2262
5	45	2828
5	46-47	2054*
5	47	1693
5	48	443*, 1968*, 2013, 2842
6	1-18	1434*
6	1-6	1430*, 1969*
6	2-4	1753*, 2447*
6	2-18	575*
6	2	1063*
6	5	1063*
6	6	1693*, 2608, 2655, 2691*
6	7	2608*, 2668, 2766*
6	8	443*, 2736*
6	9-13	1969, 2759, 2759*
6	9	268*, 443
6	10	2632*
6	11	1165*, 2659*
6	12	2845
6	14-16	2792*
6	14-15	2608*, 2841*
6	16-18	1430*

6	16	1063*
6	21	368*, 2533, 2551, 2604*, 2608*, 2729*, 2848
6	24	2113, 2424, 2729*, 2821*, 2848
6	25-34	2547*, 2830*
6	25	2608*
6	26-34	322*
6	26	2416*
6	31-33	305
6	32	270*
6	33	1942, 2604*, 2608*, 2632*
6	34	2659*, 2836*
7	1-5	678*
7	7-11	2609*
7	12-13	2821*
7	12	1789, 1970
7	13-14	1036, 1970*, 2609*
7	13	1696
7	15	2285*
7	20	2005
7	21-27	1970*
7	21	443*, 1821*, 2611, 2826
7	28-29	581
8	2	448*
8	4	586*
8	8	1386*
8	10	2610
8	11	543*
8	17	517, 1505
8	20	2444*
8	26	2610
9	12	581*
9	13	589*, 2100
9	27	439*, 2616
9	38	2611*
10	5-7	543*
10	8	1509, 2121, 2443
10	10	2122
10	16	764*
10	19-20	728*
10	22	161, 1821*
10	25	765*
10	28	363*, 1034*
10	29-31	305*
10	32-33	1816
10	32	14*, 2145*
10	37	2232
10	38	1506*
10	40	858
11	5	549*, 2443
11	6	548
11	13-14	719*
11	13	523*
11	20-24	678*
11	25-27	2603*, 2779
11	25-26	2701*
11	25	153*, 544*, 2785
11	27	151*, 240, 443*, 473*
11	28	1658
11	29-30	1615*
11	29	459
12	5	581*, 582*, 2173*
12	6	586*, 590
12	7	2100
12	12	342
12	18-21	713*
12	23	439*
12	24	574*
12	26	550*
12	28	550
12	30	590
12	31	1031
12	32	679*, 1864
12	36	590*
12	37	590*
12	39	994
12	40	627*, 635*
12	41-42	590, 678
12	49	764*, 2233
13	3-23	1724*
13	3-9	546*
13	10-17	787*
13	10-15	546*
13	11	546
13	22	29*
13	24-30	827*
13	41-42	1034
13	41	333*
13	42	1034*
13	44-45	546*
13	50	1034*
13	52	1117*
13	55	495*, 500
14	13-21	1335*
14	19	1329*
14	30	448*
15	3-7	579*
15	18-19	1968*
15	19-20	1853
15	19	2517
15	22	439*, 448*
15	28	2610
15	32-39	1335*
15	36	1329*
16-18		1969*
16	16-23	440*
16	16	424, 442
16	17	153, 442
16	18-19	881*

16	18	424*, 442*, 552, 586*, 869*
16	19	553, 1444
16	21-23	540*, 607*
16	21	554
16	22-23	554*
16	24-26	736*
16	24	226*, 618, 2029
16	25-26	363*
16	25	2232*
16	26	1021*
17	1-8 par.	554*
17	5	444*
17	10-13	718
17	23	554*
17	24-27	586*
18	3-4	526*
18	3	2785
18	6	2285
18	10	329, 336*
18	14	605, 2822*
18	16	2472*
18	18	553*, 1444*
18	20	1088, 1373
18	21-22	982*, 2227*, 2845*
18	23-35	2843*
19	1-12	2364*
19	3-12	1620*
19	3-9	2382*
19	4	1652
19	6-12	2053*
19	6	796, 1605, 1614, 1644, 2336*, 2380*
19	7-9	2382*
19	8	1610*, 1614*
19	10	1615*
19	11	1615*
19	12	922, 1579, 1618
19	16-19	2052
19	16-17	2075
19	18	2400
19	21	2053, 2053*
19	23-29	2053*
19	23-24	226*
19	26	276, 308*, 1058
19	28	765*
20	19	572
20	26	2235
20	28	440, 601*, 605, 622, 786
20	30	439*
21	1-11	559*
21	9	439*
21	13	584*
21	15-16	559*
21	15	439*
21	18	544*
21	22	2610
21	28-32	546*
21	32	535*
21	33-43 par.	755*
21	34-36	443*
21	37-38	443*
21	42 par.	756*
22	1-14	546*, 796*
22	21	2242
22	23-34	575*
22	23-24	581*
22	34-36	581*
22	36	2055
22	37-40	2055
22	37	2083
22	40	1824*
22	41-46	439*, 447*
23	9	2367
23	12	526*
23	16-22	2111*
23	21	586*
23	37a	558*
23	37b	558
23	39	674
24	1-2	585*
24	3	585*
24	12	675*
24	13	161
24	36	443*
24	44	673*
25	1-13	672*, 796*
25	6	1618*
25	14-30	546*, 1936*
25	21	1029*, 1720*, 2683*
25	23	1029*, 1720*
25	31-46	544*, 1033*, 1373, 2447*, 2831*
25	31-36	2443*
25	31	331, 333*, 671*, 679*, 1038
25	32	1038
25	36	1503
25	40	678, 1397*, 1825*, 1932, 2449*
25	41	1034
25	45	598*, 1825*, 2463
25	46	1038
26	17-29	1339*
26	20	610*
26	26	1328, 1329*
26	28	545, 610, 613, 1365, 1846, 2839*
26	29	1403
26	31	764*
26	36-44	2849*

26	38	363*
26	39	536*, 612
26	40	2719*
26	41	2733, 2846*
26	42	612*, 612*
26	52	2262*
26	53	333*, 609*
26	54	600*
26	64-66	591*
26	64	443*
26	66	596
27	25	597
27	39-40	585*
27	48	515*
27	51	586*
27	52-53	633*
27	54	441*
27	56	500*
28	1	500, 2174, 2174*
28	6	652*
28	9-10	641*
28	9	645*
28	10	654
28	11-15	640*
28	16-20	857*, 1444*
28	16-17	645*
28	17	644
28	18-20	1120*
28	19-20	2, 767*, 849, 1223, 1257*, 1276
28	19	189, 232, 543*, 691*, 730*, 831*, 1122, 2156
28	20	80, 788*, 860*, 2743

Evangeli segons sant Marc

1	1	422, 515*
1	11	151, 422
1	12-13	538*
1	12	333*
1	15	541, 1423*, 1427
1	16-20	787*
1	21	2173*
1	24	438
1	25	1673*
1	26	1673*
1	35	2602*
1	40-41	2616*
1	41	1504*
2	1-12	1421*
2	5-12	1502*, 1503*
2	5	1441, 1484, 2616*
2	7	430, 574*, 574*, 589, 1441*
2	8	473*
2	10	1441
2	14-17	574*
2	17	545, 1484*, 1503*
2	19	796
2	23-27	581*
2	23-26	544*
2	25-27	582*
2	27-28	2167
2	27	2173
2	28	2173
3	1-6	574*
3	4	2173
3	5-6	1859*
3	5	591
3	6	574*, 591*
3	10	1504*
3	13-19	551*, 787*
3	13-14	858
3	14-19	1577*
3	14-15	765*
3	15	1673*
3	16	552*
3	22	548*, 574*
3	27	539
3	29	1864*
3	31-35	500*
4	4-7	2707*
4	11	546
4	15-19	2707*
4	33-34	546*
5	21-42	994*
5	25-34	548*
5	28	2616*
5	34	1504*
5	36	1504*, 2616*
6	3	500*
6	5	699*
6	6	2610
6	7	765*, 1673*
6	12-13	1506
6	13	1511*, 1673*
6	17-29	523*
6	38	472*
6	46	2602*
6	56	1504*
7	8-13	2196
7	8	581
7	10-12	2218*
7	10	2247
7	13	581
7	14-23	574*
7	18-21	582
7	21	1764*
7	29	2616*
7	32-36	1504*
7	33-35	1151*
8	6	1329*
8	19	1329*

8	22-25	1151*, 1504*
8	23	699*
8	27	472*
8	31-33	557*
8	31	474*, 572, 649*
8	34	459*, 1615*
8	35	2544*
9	2	552*
9	7	151*, 459
9	9-31	649*
9	23	1504*, 2610
9	24	162*
9	31-32	557*
9	31	474*
9	37	1825*
9	43-48	1034*
10	8	1627*
10	9	1639*, 2364, 2382*
10	11-12	1650
10	11	2380*
10	14	1244, 1261
10	16	699*
10	19	1858
10	22	2728*
10	28-31	1618*
10	32-34	557*
10	33-34	474*
10	34	649*, 994*
10	38	536*, 1225
10	39	618*
10	43-45	1551*
10	45	608, 1570*
10	46-52	2667*
10	48	2616
10	52	548*
11	24	2610
11	25	2841*
12	17	450*
12	24	993
12	25	1619*
12	27	993
12	28-34	575*
12	29-31	129*, 2196
12	29-30	202*
12	29	228
12	35-37	202*
12	38-40	678*
12	41-44	2444*
13		2612*
13	9	2849*
13	23	2849*
13	32	474*, 673*
13	33-37	672*, 2849*
14	12-25	1339*
14	18-20	474*
14	22	1328
14	25	1335*, 1403*
14	26-30	474*
14	33-34	1009*
14	36	473*, 2701*
14	38	2849*
14	57-58	585*
14	61	443*
15	11	597*
15	34	603, 2605
15	37	2605*
15	39	444
16	1	641*, 2174*
16	2	2174
16	5-7	333*
16	7	652*
16	11	643*
16	12	645, 659*
16	13	643*
16	14	643
16	15-16	977, 1223*
16	15	888*
16	16	161*, 183, 1253*, 1256, 1257*
16	17-18	670*, 1507
16	17	434*, 1673*
16	18	699*
16	19	659, 659*
16	20	2, 156*, 670*

Evangeli segons sant Lluc

1	11	332*
1	15-19	724*
1	15	717
1	17	523, 696, 716*, 718, 2684*
1	23	1070*
1	26-38	497*, 706*, 723*, 2571*
1	26-27	488
1	26	332*
1	28-37	494*
1	28	490, 491
1	31	430*, 2812*
1	32-33	709*
1	32	559
1	34	484, 497*, 505
1	35	431, 484, 486*, 697
1	37-38	494
1	37	148, 269*, 273, 276
1	38	64*, 148, 510, 2617*, 2677, 2827*, 2856*
1	41	523*, 717, 2676
1	43	448*, 495, 2677
1	45	148, 2676
1	46-55	722*, 2619*, 2675*
1	46-49	2097*
1	48	148*, 971, 2676*, 2676*

1	49	273, 2599*, 2807*, 2827*
1	50	2465*
1	54-55	706*
1	55	422*
1	68	422*, 717
1	73	706*
1	76	523
2	6-7	525*
2	7	515*
2	8-20	486*, 525*
2	8-14	333*
2	10	333
2	11	437, 448*, 695*
2	14	333, 559*, 725*
2	19	2599*
2	21	527*
2	22-39	529*, 583*
2	25	711*
2	26-27	695*
2	32	713*
2	34	575, 587*
2	35	149*, 618*
2	38	711*
2	41-52	534*
2	41	583*
2	46-49	583*
2	48-49	503*
2	49	2599
2	51-52	531
2	51	517*, 2196, 2599*
2	52	472
3	3	535
3	8	1460
3	10-14	535*
3	11	2447
3	16	696
3	21	608*, 2600*
3	22	536*
3	23	535*
4	1	695*
4	5-6	2855*
4	8	2096
4	9	2119*
4	13	538
4	16-22	1286*
4	16-21	436*
4	18-19	695*, 714
4	18	544, 2443*
4	19	1168*
5	8	208
5	16	2602*
5	17	1116*
5	30	588*
5	32	588
6	6-9	581*
6	12-16	1577*
6	12	2600*
6	19	695*, 1116*, 1504
6	20-22	2444*
6	20	2546*
6	24	2547
6	28	1669*
6	31	1789*, 1970*
6	36	1458*, 2842
7	11-17	994*
7	16	1503
7	18-23	547*
7	19	453
7	22	544*
7	26	523*, 719
7	36-50	2712*
7	36	575*, 588*
7	37-38	2616*
7	48	441
8	6	2731*
8	10	1151*
8	13-15	2847*
8	13	2731*
8	15	368*, 2668*
8	24	2743*
8	26-39	550*
8	46	695*, 1116*
9	2	551
9	18-20	2600*
9	23	1435*
9	28	2600*
9	30 35	2583*
9	31	554, 1151*
9	33	556*
9	34-35	659*, 697
9	35	516, 554
9	45	554*
9	51	557
9	58	544*
10	1-2	765*
10	2	2611*
10	7	2122*
10	16	87, 858*
10	17-20	787*
10	21-23	2603*
10	21	1083
10	25-37	2822*
10	27-37	1825*
10	27	2083
10	34	1293*
11	1	520*, 2601, 2759, 2773
11	2-4	2759*
11	2	2632*
11	4	1425, 2845
11	5-13	2613*
11	9	2761

11	13	443*, 728*, 2632*, 2671*
11	20	700
11	21-22	385*
11	37	588*
11	39-54	579*
11	41	2447
12	1-3	678*
12	6-7	342
12	8-9	333*
12	10	1864*
12	12	1287*
12	13	549*
12	14	549*
12	32	764
12	35-40	2849*
12	49	696
12	50	536*, 607*, 1225*, 2804*
13	15-16	582*
13	20-21	2660*
13	31	575*
13	33	557
13	35	585*
14	1	575*, 588*
14	3-4	582*
14	26	1618*
14	33	2544
15		1443*, 1846*
15	1-2	589*
15	7	545
15	11-32	545*, 2839*
15	11-31	1700*
15	11-24	1439
15	18	1423*, 2795*
15	21	2795*
15	23-32	589*
15	32	1468
16	1	952*
16	3	952*
16	13	2424
16	16	523*
16	18	2382*
16	19-31	1859*, 2831*
16	22-26	633*
16	22	336*, 1021*
17	1	2287
17	3-4	2845*
17	4	2227*
17	5	162*
17	14	586*
17	19-31	2463*
17	33	1889
18	1-8	2573*, 2613*
18	1	2098
18	8	675*
18	9-14	2559*, 2613*
18	9	588
18	13	2631, 2667*, 2839*
19	1-10	2712*
19	8	549*, 2412
19	9	1443*
19	11-27	1936*
19	13	1880*
19	15	1880*
19	38	559*
19	41-42	558
20	17-18	587*
20	36	330*
20	39	575*
21	4	2544*
21	12	675*
21	24	58*, 674*
21	27	671, 697*
21	34-36	2612*
22	7-20	1151*, 1339
22	14	2804*
22	15-16	1130
22	15	607*
22	18	1403*
22	19-20	1365
22	19	610, 611*, 621, 1328, 1381
22	20	612*
22	26-27	894*
22	27	1570*
22	28-30	787*
22	29-30	551
22	30	765*
22	31-32	641*, 643*
22	32	162*, 552*, 2600*
22	40	2612*
22	41-44	2600*
22	42	532, 2605, 2824
22	43	333*
22	46	2612*
22	61	1429
22	70	443
23	2	596*
23	19	596
23	28	2635*
23	34	591*, 597*, 2605, 2635*
23	39-43	440*, 2616*
23	40-43	2266*
23	43	1021*
23	46	730*, 1011*, 2605
23	47	441*
24	1	641*, 2174
24	3	640*
24	5-6	626, 640
24	6-7	652
24	9-10	641

24	11	643
24	12	640*
24	13-49	1094*
24	13-35	1329*, 1347*
24	15	645*, 659*
24	17	643
24	21	439*
24	22-23	640*
24	25-27	112*, 601*
24	26-27	572, 652*
24	26	555, 710*
24	27	555*, 2625*
24	30	645*, 1166*
24	31	659*
24	34	552*, 641
24	36	641, 645*
24	38	644*
24	39	644*, 645*, 645*, 999
24	40	645*
24	41-43	645*
24	41	644
24	43	2605
24	44-48	652*
24	44-46	112*
24	44-45	572, 601*
24	44	702*, 2625*, 2763*
24	45	108
24	46	627
24	47-48	730*
24	47	981, 1120*, 1122
24	48-49	1304*
24	51	659*

Evangeli segons sant Joan

1	1-3	291
1	1	241, 454*, 2780*
1	3	268*
1	4	612*
1	6	717
1	7	719
1	9	1216
1	11	530
1	12-18	1996*
1	12-13	706*
1	12	526, 1692
1	13	496*, 505, 526
1	14	423, 445, 454*, 461, 594*, 705*, 2466
1	16	423, 504
1	17	2787
1	18	151, 454*, 473*
1	19	575*, 613
1	23	719
1	29	408, 523, 536, 608, 1137*, 1505
1	31-34	486*
1	31	438
1	32-34	713*
1	32-33	536
1	33-36	719
1	33-34	1286*
1	36	608*
1	43	878*
2	1-12	2618*
2	1-11	1613*
2	1	495
2	11	486*, 1335*
2	13-14	583*
2	16-17	584
2	18-22	586*
2	18	575*
2	19-22	994*
2	21	586*
2	25	473*
3	2	581*
3	3-5	782
3	5-8	691, 728*, 1287*
3	5	432*, 720*, 1215, 1225, 1238, 1257*, 1262*, 2790*
3	7	526, 591
3	9	505*
3	13	423, 440, 661
3	14-15	2130*
3	16	219, 444, 454*, 458, 706*
3	17	679*
3	18	444, 454*, 679*
3	20-21	678*
3	29	523, 796*
3	30	524
3	34	504, 690*, 1286
3	36	161*
4	6-7	544*
4	10-14	694*, 1137*
4	10	728*, 2560, 2561
4	14	728*, 1999*, 2557*, 2652
4	21	586
4	22	528*, 586*
4	23-24	586*, 728*
4	24	1179
4	25-26	439*
4	34	606, 2611*, 2824*
5	1	583*
5	10	575*
5	14	583*
5	16-18	594*
5	18	574*, 589*
5	19	859, 1063*
5	22	679
5	24-25	994*

5	24	1470
5	25	635
5	26	612*, 679*
5	27	679*
5	28-29	1038
5	29	998
5	30	859, 2824*
5	33	719*
5	36	548*, 582*
5	39	702*
5	46	702*
6		1338*
6	5-15	549*
6	15	439*, 559*
6	26-58	2835*
6	27	698, 728*, 1296*
6	32	1094
6	33	423
6	38	606, 2824*
6	39-40	989*, 1001
6	40	161*, 994*
6	44	259*, 591*, 1001, 1428*
6	46	151
6	51	728*, 1355, 1406, 2837*
6	53-56	2837*
6	53	1384
6	54	994*, 1001, 1406, 1509*, 1524
6	56	787, 1391, 1406
6	57	1391
6	58	1509*
6	60	1336
6	61	473*
6	62-63	728*
6	62	440*
6	63	2766
6	67	1336
6	68	1336
6	69	438
7	1	583*
7	10	583*
7	12	574*
7	13	575*
7	14	583*
7	16	427
7	19	578*
7	22-24	582*
7	22-23	581*
7	23	2173*
7	37-39	728*, 1287*, 2561*
7	38-39	1999*
7	38	694*
7	39	244*, 690*
7	48-49	575*
7	49	588*
7	50	595*
7	45	574*
8	2	583*
8	12	2466
8	28	211, 653, 2812*
8	29	603*, 1693*, 2824, 2825*
8	31-32	89*
8	32	1741, 2466
8	33-36	588*
8	34-36	549*, 601*, 613*
8	44	391*, 392, 394, 2482, 2852
8	46	578*, 592*, 603*
8	48	574*
8	55	473*
8	58	590
8	59	574*
9	6	1151*, 1504*
9	7	1504*
9	16-17	595*
9	16	596*, 2173*
9	22	575*, 596*
9	31	2827
9	34	588*
9	40-41	588*
10	1-21	764*
10	1-10	754*
10	3	2158*
10	11-15	754*
10	11	553, 754*
10	16	60*
10	17-18	614*, 649
10	17	606
10	18	609
10	19-21	595*
10	19	596*
10	20	574*
10	22-23	583*
10	25	548*, 582*
10	30	590
10	31-38	548*
10	31	574*
10	33	574*, 589*, 594
10	36-38	591*
10	36	437, 444*
10	37-38	582*
10	38	548*
11		994*
11	24	993*, 1001
11	25	994
11	27	439*
11	28	581*
11	34	472*
11	39	627*
11	41-42	2604
11	44	640*

11	47-48	548*
11	48	596
11	49-50	596
11	52	58, 60*, 706*, 2793
12	8	2449
12	24	2731
12	27	363*, 607
12	28	434*
12	31	550, 2853
12	32	542, 662, 786*, 1428*, 2795*
12	37	582*
12	41	712
12	42	595
12	46	2466
12	48	679*
12	49	1039*
13	1-17	1337*
13	1	557*, 609, 616, 622, 730*, 1085*, 1380, 1524*, 1823, 2843*
13	3	423
13	12-16	1694*
13	12-15	1269*
13	13	447*
13	15	520*
13	20	858*
13	34	782*, 1823*, 1970, 2195, 2822, 2842
14	1	151
14	2-3	2795*
14	2	661
14	3	1025*
14	6	74*, 459, 1698, 2466*, 2614
14	9-10	470*
14	9	516
14	13-14	2614*
14	13	2614, 2633*, 2815*
14	16-17	729*, 2615
14	16	692
14	17	243*, 687, 2466, 2671*
14	18	788*
14	22	647*
14	23-26	2615*
14	23	260
14	26	243*, 244*, 263*, 692, 729, 1099*, 2466*, 2623*
14	30	1851*, 2853
14	31	606
15	1-17	1108*
15	1-5	755*
15	1-4	1988*
15	3	517*
15	4-5	787
15	5	308*, 737, 859*, 864* 1694*, 2074, 2732
15	7	2615*
15	8	737
15	9-10	1824
15	9	1823
15	12	459, 1823, 1970*, 2074
15	13	363*, 609, 614*
15	15	1972, 2347*
15	16-17	2745
15	16	434, 737, 2615*, 2815*
15	19-20	675*
15	20	530*, 765*
15	26	244*, 248, 263, 692, 719*, 729*, 1433*, 2671*
16	7-15	729*, 1287*
16	7	692
16	8-9	1433
16	8	388
16	11	385*
16	13-15	2615*
16	13	91*, 243, 687, 692, 1117, 2466, 2671*
16	14-15	485*
16	14	244*, 690*
16	23-27	2615*
16	24	2615, 2815*
16	26	2815*
16	28	661*, 2795*
16	33	1808
17		2604*, 2746*, 2758*
17	1	730*, 1085*, 2750*
17	2	2750*
17	3	217*, 684, 1721*, 1996*, 2751*
17	4	1069*, 2750*
17	5	2750*
17	6-10	2751*
17	6	589*, 2750*, 2750*, 2812
17	7	2765*
17	8	2812*
17	9	2750*
17	10	2750*
17	11	2747*, 2749*, 2750*, 2750*, 2815, 2849
17	12	2750*, 2750*
17	13	2747*, 2749*
17	15	2750*, 2850
17	17-20	2821*
17	17-19	2812*
17	17	2466*
17	18	858*
17	19	611, 2747*, 2749*, 2812
17	21-23	260*, 877*

17	21	820
17	22	690*
17	23-26	2750*
17	24	2749*, 2750*, 2750*
17	25	2751*
17	26	589*, 729*, 2750*
18	4-6	609*
18	11	607
18	12	575*
18	20	586*
18	31	596*
18	36	549*, 600*
18	37	217, 559*, 2471
19	11	600*
19	12	596*
19	15	596*
19	19-22	440*
19	21	596*
19	25-27	726*, 2618*
19	25	495
19	26-27	501*, 964, 2605
19	27	2677*, 2679*
19	28	544*,607, 2561*, 2605
19	30	607, 624*,730*, 2605
19	30b	2605*
19	31	641*
19	34	478*, 694*, 1225
19	36	608*
19	37	1432*
19	38-39	595*
19	38	575*
19	42	624*, 641*
20	1	2174
20	2	640
20	5-7	640*
20	6	640
20	7	515*
20	8	640
20	11-18	641*
20	13	640*
20	14-15	645*, 659*
20	14	645*, 645*
20	16	645*
20	17	443, 645* 660* 2795*
20	19	575*, 643*, 645*, 659*
20	20	645*
20	21-23	1087*, 1120*, 1441*
20	21	730, 858
20	22-23	976, 1485
20	22	730*, 788*, 1287
20	23	1461*, 2839*
20	24-27	644*
20	26	645*, 659*
20	27	645*, 645*
20	28	448
20	30	514*
20	31	442*, 514
21	4	645*, 645*, 659*
21	7	448, 645*
21	9	645*
21	12	1166*
21	13-15	645*
21	15-17	553, 881*, 1429*, 1551*
21	18-19	618*
21	22	878
21	24	515*

Actes dels Apòstols

1	1-2	512
1	3	659*
1	6-7	672*
1	7	474*, 673
1	8	672*, 730*, 735, 857*, 1287*
1	9	659*, 697
1	10-11	333*
1	11	665*
1	14	726, 1310*, 2617*, 2623, 2673*
1	22	523*, 535*, 642*, 995
2	1-4	1287*
2	1	2623
2	3-4	696
2	11	1287
2	17-21	715*
2	17-18	1287*
2	21	432*, 2666*
2	22	547
2	23	597*, 599
2	24	633*, 648*
2	26-27	627
2	33	659*, 788*
2	34-36	447*, 449*
2	36-38	1433*
2	36	440, 597*, 695*, 731*, 746
2	38	1226, 1262*, 1287*, 1427
2	41	363*, 1226*
2	42-46	2178*
2	42	3*, 857*, 949, 1329*, 1342, 2624
2	46	584*, 1329*, 1342
2	47	2640*
3	1	584*
3	9	2640*
3	13-14	597*
3	13	599
3	14	438, 601*
3	15-16	2666*
3	15	612, 626, 632, 635
3	17-18	591*, 600*

3	17	597
3	18	601*
3	19-21	674
4	10	597*
4	11	756*
4	12	432, 452, 1507*
4	20	425
4	21	2640*
4	26-27	436*
4	27-28	600
4	32	952, 2790
4	33	995*
5	12	699*
5	18-20	334*
5	20	584*
5	21	584*
5	28	597*
5	29	450*, 2242, 2256
5	30	597*
5	41	432*
6	6	2632*
6	7	595
7	52	597*, 601*
7	53	332*
7	56	659*
7	60	2635*
8	9-24	2121*
8	12-13	1226*
8	14-17	1315
8	15-17	1288*
8	17-19	699*
8	20	2121
8	26-29	334*
8	32-35	601*
8	37	454*
9	3-18	639*
9	4-5	598*
9	13	823*
9	14	432*
9	20	442
9	34	1507*
10	3-8	334*
10	35	761
10	38	438, 453, 486, 1289
10	39	597*
10	41	659*, 995
10	42	679*
10	48	1226*
11	14	1655*
12	5	2636*
12	6-11	334*
13	2	1070*
13	3	699*, 2632*
13	24	523*
13	27-28	597*
13	29	601*
13	31	647
13	32-33	638, 653
13	33	445*, 2606*
13	37	630
13	38-41	578*
13	48	2640
14	3	699*, 1507*
14	15	32*
14	17	32*, 1147*
14	22	556, 2847*
15	5	595
15	10	578*
16	15	1226*, 1252*
16	16-18	434*
16	31-33	1226
16	31	1655*
16	33	1252*
17	24-29	287*
17	26-28	28
17	26-27	57*
17	26	360
17	27-28	32*
17	27	2566*
17	28	300
17	31	679*
17	32	996*
18	6	597*
18	8	1252*, 1655*
18	18	2102*
19	5-6	1288*
19	6	699*
19	13-16	434*
19	39	751*
20	7	1329*, 1343
20	11	1329*
20	32	798
20	36	2636*
21	5	2636*
21	20	595
21	23-24	2102*
23	6	993*
24	15	1038
24	16	1794*, 2471
26	22-23	601*
27	23-25	334*
28	20	453

Carta als Romans

1	1	876
1	3-4	648
1	3	437*, 496*
1	4	445, 695*
1	5	143*, 494, 2087
1	17	1814
1	18-32	401*, 2087*
1	18-25	57*

1	18	2125*
1	19-20	32, 287*, 1147*
1	24-27	2357*
1	28-32	1852*
1	32	1777*
2	14-16	1777*
2	16	678*
2	24	2814
3	4	2465
3	20	708*
3	21-26	1992
3	21-22	2543
3	22	1987
3	23	399*, 705, 2809
3	25	433, 1460*
4	3	146
4	11	146
4	16-21	706*, 2572*
4	17	298
4	18-21	723*
4	18	146, 165, 1819
4	20	146
4	25	517*, 519, 654*, 977*
5	3-5	2734*, 2847
5	5	368*, 733, 1820, 1964, 2658
5	8	604
5	10	603, 1825
5	12-21	388*
5	12	400*, 402, 602*, 612*, 1008
5	18-19	605*
5	18	402
5	19-21	1009*
5	19-20	411*
5	19	397*, 402, 532*, 615, 623*
5	20-21	1848
5	20	312*, 385*, 412, 420
6	3-9	1006*
6	3-4	1214*, 1227, 1987*
6	4-5	790*
6	4	537, 628, 648*, 654, 658, 730, 977, 1697
6	5	1694*, 2565*
6	8-11	1987
6	10	1085
6	11	1694
6	12	2819
6	17	197, 1237*, 1733*
6	19	1995
6	22	1995
6	23	1006, 1008*
7		1963*
7	7	2542*
7	10	2542*
7	12	1963*
7	14	1963*
7	16	1963*
7	22	1995
7	23	2542
8	2	782
8	3	602*
8	9	693
8	11	632, 658*, 693, 695*, 989, 990
8	14-17	1996*
8	14	259*, 693, 1831, 2543*
8	15	257, 693, 1303, 1972*, 2777
8	16	2639*
8	17	1265, 1460, 1831
8	18-23	280*
8	18	1721*
8	19-23	1046
8	20	400
8	21	1741
8	22	2630
8	23-24	2630
8	23	735*
8	26-39	2739*
8	26-27	2634
8	26	741, 2559, 2630, 2736
8	27	2543*, 2736*, 2766
8	28-30	1821*, 2012
8	28	313, 395
8	29	257, 381*, 501, 1161, 1272*, 2790
8	31	2852
8	32	603, 706*, 2572*
8	34	1373, 2634*
9	4-5	839
9	5	449*
10	1	2632*, 2636*
10	2	579*
10	4	1953, 1977*
10	6-13	432*
10	7	635*
10	9	14*, 186*, 449*
10	12-13	2739*
10	13	2666*
10	14-15	875
10	17	875
11	12	674
11	13-26	755*
11	15	674
11	17-18	60*
11	20	591, 674
11	24	60*
11	25	591, 674, 674
11	26	674

11	28	60*
11	29	839
11	31	674*
11	32	1870
12-15		1454*, 1971*
12	1	2031
12	2	2520*, 2826
12	4	114*
12	5	1372
12	6-8	2004
12	6	114*
12	8	2039*
12	9-13	1971
12	11	2039*
12	12	1820
12	14	1669*, 2636*
13	1-2	1899, 2238*
13	1	1918
13	7	2240
13	8-10	1824*, 2196
13	8	2845
13	9-10	2055
14		1971*
14	7	953
14	9	668
14	17	2819
14	21	1789
15	5-6	2627*
15	5	520*
15	13	162*, 2627*, 2657
15	16	1070*
15	19	693
15	27	1070*
15	30	2629*
16	25-27	2641*
16	26	143*, 1204, 2087

Primera carta als Corintis

1-6		401*
1	2	752*, 1695
1	16	1252*
1	18	268*
1	24-25	272
1	27	489*
1	30	2813
2	7-16	221*
2	7-9	1998*
2	8	446*, 498*, 598
2	9	1027
2	10-15	2038
2	10-11	152
2	11	687
2	16	389*
3	9	307, 755, 756*
3	11	756*
3	12-15	679*
3	15	1031*
3	16-17	797*
4	1	859, 1117*
4	5	678*
4	7	224
5-10		1971*
5	1	2388
5	4-5	2388
5	6-8	129*
5	7	608*, 610*, 613*
5	11	1470
6	1	823*
6	9-10	1852*, 2380*
6	10	2357*, 2450
6	11	693, 1227*, 1425, 1695, 2813
6	13-15	1004
6	14	989*
6	15-20	2355*
6	15-16	796*
6	15	1265*
6	19-20	364*, 1004
6	19	1265*, 1269, 1695*
7	10-11	2364*, 2382*
7	14	1637
7	16	1637*
7	26	672
7	31	1619*
7	32	1579*, 1618*
7	34-36	922*
7	34-35	506*
7	39	1602
7	40	693
8	6	258*, 2639
8	10-13	2285*
8	12	1789
9	1	659*, 857*
9	5-18	2122*
9	5	500 *
9	19	876*
9	22	24
10	1-11	129*
10	1-6	1094*
10	1-2	697*
10	2	117*
10	4	694*
10	6	128*
10	9	2119
10	11	117, 128*, 2175*
10	13	2848
10	16-17	1329*, 1331*, 1396
10	16	1334
10	17	1621*
10	24	953*
11	17-34	1329*
11	17	2178*

11	18	752*
11	20	1329*
11	23-26	1339*
11	23	610, 1366
11	24-25	1356
11	24	1328, 1329*
11	25	611, 613*
11	26	671*, 1076, 1130, 1393, 2772, 2776
11	27-29	1385
11	30	1509 *
12-13		1454*, 1971*
12		1988*, 2003*
12	3	152, 449*, 455, 683, 2670, 2681
12	4-6	249*
12	6	308*
12	7	801, 951
12	9	1508*
12	13	694, 790*, 798*, 1227*, 1267, 1396*
12	26-27	953
12	26	1469*
12	27	1265*
12	28	1508*
12	30	1508*
13		735*, 800*
13	1-4	1826
13	4-7	1825
13	5	953
13	8	773
13	12	163, 164, 314, 1023*, 1720, 2519*
13	13	1813*, 1826, 1841*
14	19	752*
14	28	752*
14	34	752*
14	35	752*
15	3-5	186*
15	3-4	639, 652*
15	3	519, 601, 601, 619, 624
15	4-8	642*
15	4	627
15	5	552*, 641*
15	7-8	857*
15	8	659
15	9	752*
15	12-14	991
15	12-13	996*
15	14	651
15	20-22	655
15	20	632, 991
15	21-22	411*
15	24-28	2855*
15	24	668*
15	26	1008*
15	27-28	668*
15	28	130, 294, 671*, 674, 1050, 1060, 1130, 1326*, 2550, 2804*
15	35-50	646*
15	35-37	999
15	42-44	1683*
15	42	999, 1017*
15	44-45	364*
15	44	999, 1017
15	45	411*, 504*
15	47	504
15	53	999
15	56	602*
16	1	752*, 823*, 1351*
16	13	2849*
16	15-16	1269*
16	22	451, 671, 1130, 1403

Segona carta als Corintis

1		2627*
1	3-7	2627*
1	20	1065
1	21-22	1274*
1	21	695*, 735*
1	22	698, 1107*, 1296
1	23	2154*
2	15	1294*
3	3	700
3	6	859
3	14-16	1094*
3	14	702*
3	17	693, 1741
4	4	1701*
4	6	298*, 2583*
4	7	1420
4	14	989*
5	1	1420
5	2	2796
5	6	769*
5	7	164
5	8	1005, 1021*, 1681
5	14	616, 851
5	15	605*, 655, 1269*
5	17	1214, 1265
5	17-18	1999
5	18-21	2844*
5	18	981, 1442, 1461*
5	19	433, 620
5	20	859, 1424, 1442
5	21	602
6	2	1041
6	4	859
6	16	797, 1179
6	18	270

8	1-15	2833*
8	9	517*, 1351*, 2407, 2546
9	12	1070*
9	14	2636*
9	15	1083
11	2	505*, 796*
12	9	268, 273*, 1508
13	4	648*
13	13	249, 734, 1109, 2627*

Carta als Gàlates

1	1	857*
1	4	2824
1	13	752*
1	15-16	442
1	15	153*
1	16	659*
1	19	500*
1	20	2154*
2	10	886*
2	20	478, 616*, 1380*, 2666*
3	2	476
3	8	59*
3	10	578*, 580
3	13	580
3	14	693, 706*
3	16	706*
3	24	582*, 708, 1963*
3	27-28	791
3	27	1227, 1243, 1425, 2348
4	1-7	1972*
4	4-5	422
4	4	484, 488, 527*, 531*, 580*, 702
4	5-7	1265*
4	6	683, 689*, 693, 742, 1695*, 2766
4	19	526, 562*, 793
4	21-31	1972*
4	26-28	723*
4	26	757
5		1454*
5	1	1741, 1748
5	3	578*
5	6	162, 1814
5	16-25	2744*, 2819*
	16	2515*
5	17	2515*
5	19-21	1470*, 1852
5	20	2113*
5	22-23	736
5	22-23 vg	1832
5	22	1108*, 1695, 2345*
5	24	2515*, 2543, 2555
5	25	736, 782, 1695*, 2516, 2842, 2848
6	2	1642*, 2030
6	15	1214

Carta als Efesis

1	3-14	2627*, 2641
1	3-6	381*, 1077
1	3	492, 1671
1	4-5	52*, 257
1	4	492*, 796*, 865*, 1426, 2807*
1	5-6	294
1	6	1083
1	7	517*, 2839
1	9-11	2823
1	9	257, 1066, 2603, 2807*
1	10	668, 772, 1043, 2748*
1	13-14	706, 1274*
1	13	693, 698, 1296*
1	14	1107*
1	16-23	2632*
1	18	158
1	19-22	272, 648*
1	20-22	668
1	22-23	830*
1	22	669*, 753*, 2045*
2	3	2515*
2	4-5	654*
2	4	211, 1073
2	6	1003, 2796
2	14	2305
2	16	2305
2	19-22	756*
2	20	857
2	21	797*
3	4	1066*
3	8	424
3	9-12	221*
3	9-11	772*
3	9	1066
3	12	2778*
3	14	239*, 2214*, 2367*
3	16-17	1073*, 2714
3	16	1995
3	18-21	2565*
3	20-21	2641*
4	6	1454*
4	5	1971*
4	2	2219
4	3-5	866*
4	3	814
4	4-6	172*, 249*, 2790 *
4	7	913
4	8-10	661*
4	9-10	631, 2795*
4	9	633*, 635*
4	10	668*

4	11-16	794*
4	11-13	669*
4	11	1575*
4	13	674, 695, 2045
4	16	798*
4	19	2518*
4	23	1695
4	24	1473*, 2475, 2504
4	25	1267, 2475
4	28	2444
4	30	698, 1274, 1296*
4	32	2842
5	1	1694
5	2	616*
5	3-5	1852*
5	4	2204*
5	5	2113*
5	8	1216, 1695
5	9	1695
5	14	2641*
5	16	672*
5	17	2826
5	19	1156, 2641
5	20	2633*, 2742
5	21-6, 4	2204*
5	21	1269*, 1642
5	25-27	772*
5	25-26	757, 1616
5	25	616*, 1659
5	26-27	1617*
5	26	628*, 796, 1228*
5	27	773, 796*, 1426
5	29	757, 796*
5	31-32	796, 1602*, 1616
5	31	1627*
5	32	772, 1624*, 1659
6	1-3	2196
6	1	2217*
6	4	2223, 2286*
6	18-20	2636*
6	18	1073, 1174, 2742
6	23-24	2627*

Carta als Filipencs

1	3-4	2636*
1	9-11	2632*
1	21	1010, 1698
1	23	1005, 1011, 1021*, 1025*
1	27	1692
2	1	2842*
2	4	2635
2	5-8	461
2	5	520*, 1694, 2842*
2	6-11	2641*, 2667*
2	6-9	1850*
2	6	449
2	7	472, 602*, 705*, 713, 876, 1224
2	8-9	908*
2	8	411, 612, 623
2	9-11	449*, 2812*
2	9-10	434
2	10-11	201*
2	10	633*, 635
2	12-13	1949
2	13	308
2	14-17	1070*
2	15	1243*
2	25	1070*
2	30	1070*
3	6	752*
3	8-11	428
3	8	133
3	10-11	989*, 1006*
3	10	648*
3	20	1003*, 2796*
3	21	556, 999
4	6-7	2633*
4	8	1803
4	13	273*, 308*, 1460

Carta als Colossencs

1	3-6	2632*
1	3	2636*
1	10	2520*
1	12-14	1250*
1	13-14	517*
1	14	2839
1	15-20	2641*
1	15	241, 299, 381, 1701
1	16-17	291
1	16	331
1	18-20	624*
1	18	504*, 658, 753*, 792, 792
1	20-22	2305*
1	24	307*, 618*, 1508
1	27	568, 772
2	9	484, 515, 722, 2502
2	11-13	527
2	12	628*, 1002, 1214*, 1227, 1694*
2	19	794*
3-4		1971*
3	1-3	655*
3	1	1002
3	3	665*, 1003, 1420, 2796
3	4	1003, 2772*
3	5-8	1852*
3	5	2518*
3	10	2809

3	14	815, 1827, 1844
3	16-17	1156*, 2633*
3	16	2641
3	18-21	2204 *
3	20	2217
3	21	2286*
4	1	1907
4	2	2638, 2849*
4	3-4	2632*, 2636*
4	11	307*
4	12	2629*, 2632*

Primera carta als Tessalonicencs

1	10	442*
2	13	104*, 1349*
2	14-15	597*
3	2	307
4	7	2518*, 2813
4	11	2427*
4	13-14	1012*
4	14	649, 989*
4	16	1001
4	17	1025*
4	18	1687*
5	2-3	675*
5	2	673*
5	5	1216
5	6	2849*
5	8	1820
5	12-13	1269*
5	17-18	2633*
5	17	1174, 2742, 2757
5	18	2638, 2648
5	19	696
5	23	367
5	25	2636*

Segona carta als Tessalonicencs

1	10	1041
1	11	2636*
2	3-12	673*
2	4-12	675*
2	7	385, 671*
3	6-13	2830*
3	10	2427

Primera carta a Timoteu

1	3-4	2518*
1	5	1794
1	9-10	1852*
1	10	2357*
1	15	545*
1	18-19	162
2	1-2	1349, 1900*
2	1	2636
2	2	2240
2	3-4	2822,
2	4	74, 851, 1058, 1256*, 1261*, 1821
2	5-8	2634*
2	5	618, 1544, 2574
3	1-13	1577*
3	1	1590
3	9	1794*
3	15	171, 756*, 2032
3	16	385, 463, 2641*
4	1	672*
4	3-9	2518*
5	17-18	2122*
6	8	2837*
6	12	2145*
6	15-16	2641*
6	16	52
6	20	84*

Segona carta a Timoteu

1	3	1794*
1	5	2220
1	6	1577*, 1590
1	8	2471, 2506
1	9-10	257, 1021*
1	12-14	84*
1	12	149
1	13-14	857*
1	14	1202
2	5	1264
2	8	437*
2	11-13	2641*
2	11	1010
2	22	2518*
2	23-26	2518*
3	2-5	1852*
3	12	2847*
4		2015*
4	1	679*

Carta a Titus

1	5-9	1577*
1	5	1590
1	15	2518*
2	1-6	2342*
2	12	1809
2	13	449*, 1041, 1130, 1404*, 2760, 2818*
2	14	802
3	5	1215
3	6-7	1817

Carta a Filemó

16		2414

Carta als Hebreus

1	1-3	102*
1	1-2	65, 65*

1	3	241, 320, 2502, 2777, 2795*
1	6	333
1	13	447*
1	14	331
2	4	156*
2	9	624, 629*
2	10	609*
2	12	2602
2	13	2777, 2795*
2	14-15	635
2	14	407*, 636
2	15	1520*, 2602*
2	17-18	609*
3-4	11	117*
3	6	2778*
3	7-4, 11	1165*
4	3-4	346*
4	4-9	624*
4	7-11	1720
4	13	302
4	14-15	1137*
4	15	467, 540, 609*, 612*, 2602*
4	16	2778*
5	1-10	1564*
5	1	1539*
5	3	1540*
5	4	1578*
5	6	1537*
5	7-9	609*, 2606
5	7-8	612*, 1009*
5	7	2741*
5	8	2825
5	9	617
5	10	1544
6	2	699*, 1288*
6	4-6	679*
6	5	655
6	6	598
6	13	2810*
6	19-20	1820
6	20	1544
7	3	58*
7	11	1537*
7	16	648*
7	23-25	1476*
7	24	1366, 1564*
7	25-27	1364*
7	25	519, 662, 2634, 2741*
7	26	1544
7	27	1085, 1366, 1540*
8	2	1070*
8	6	1070*
8	8-10	1965
9	5	433*
9	7	433*
9	11-28	1476*, 1564 *
9	11	586*, 662
9	12	1085
9	13-14	2100 *
9	14	614*
9	15	522, 579*, 580, 592*
9	24	519, 662, 2741*
9	25	662
9	26	571
9	27	1013, 1021*
10	1-4	1540*
10	1	128*
10	5-10	606
10	5-7	462, 516*, 2568
10	5	488*
10	7	2824
10	10	614*, 2824
10	14	1544
10	16	64*
10	19-21	1137*
10	19	2778*
10	23	1817
10	25	2178
10	26-31	679*
10	32	1216
10	36	2826
11	1	146
11	2	147
11	3	286
11	6	161, 848
11	8	145
11	17	145*, 2572
11	19	2572
11	39	147
11	40	147
12	1-2	165
12	1	1161, 2683*
12	2	147
12	3	569*, 598*
12	22-23	2188
12	23	1021*
13	3	2447*
13	10	1182*
13	14	2796*
13	15	1330
13	17	1269,
13	20	632*
Carta de Jaume		
1	5-8	2633*, 2737*
1	13	2846
1	14-15	2847*
1	17	212, 2642
1	25	1972*
1	27	2208

2	7	432*, 2148
2	10-11	2069*, 2079*
2	10	578
2	12	1972*
2	14-26	162*
2	15-16	2447
2	26	1815
4	1-10	2737*
4	2-3	2737
4	4	2737
4	5	2737
5	1-6	2445
5	4	1867*, 2409*, 2434*
5	12	2153*
5	14-15	1510, 1511*, 1526
5	14	1519
5	15	1519*, 1520
5	16	2737*
5	16b-18	2582
5	20	1434*

Primera carta de Pere

1		2627*
1	3-9	2627*
1	3	654*
1	7	1031*
1	10-12	719
1	18-20	602
1	18-19	517*
1	18	622
1	19	613*
1	23	1228*, 2769
2	1-10	2769*
2	1	2475
2	4-5	1141*, 1179
2	4	552
2	5	756*, 901, 1268, 1330, 1546*
2	7	756*
2	9	709*, 782, 803, 1141, 1268, 1546*
2	13-17	1899*
2	13	2238
2	16	2238
2	21	618
2	24	612
3	1-7	2204*
3	9	1669*
3	18-19	632*
3	20-21	845*
3	20	1219
3	21	128*, 1094*, 1794*
4	6	634
4	7	670*, 1806
4	8	1434
4	14	693
4	17	672*
5	3	893, 1551*
5	4	754*
5	7	322
5	8	409*, 2849*

Segona carta de Pere

1	3-4	1996*
1	4	460, 1129*, 1265, 1692, 1721, 1812*
1	16-18	554*
2	4	392*
3	9	1037, 2822
3	11-12	671*
3	12-13	677*
3	13	1043, 1405*

Primera carta de Joan

1	1-4	425
1	3-7	1108*
1	3	2781*
1	5	214
1	6	2470
1	7-2, 2	2631*
1	8-10	827*
1	8-9	1847
1	8	1425
1	10	2147*
2	1-2	1460*
2	1	519, 692*, 2634*
2	2	605*, 606
2	16	377*, 2514*, 2534*
2	18	670, 672*, 675*
2	20	91*, 695*
2	22	675*
2	23	454*
2	27	91*, 695*
2	28	2778*
3		2822*
3	1	1692
3	2	163, 1023, 1161*, 1720*, 2519*, 2772
3	3	2345*
3	5	457
3	8	385*, 392, 394
3	15	1033
3	17	2447*
3	19-24	2845*
3	19-20	208, 1781
3	21	2778*
3	22	2631
4		2822*
4	2-3	465*
4	2	423, 463
4	3	672*
4	8	214, 221, 733, 1604*

4	9	458, 516
4	10	457, 604, 614*, 620, 1428*
4	11-12	735*
4	14	457
4	16	221, 733, 1604*
4	19	604*, 1828
4	20	2840*
5	1	2780*, 2790*
5	6-8	1225*
5	8	694*
5	14	2778*, 2827*
5	16-17	1854*
5	18-19	2852
5	19	409
5	20	217

Segona carta de Joan

7		465*, 675*

Tercera carta de Joan

7		432*

Carta de Judes

3		171
24-25		2641*

Apocalipsi

1	4	1403, 2854*
1	6	1546, 2855*
1	8	2854
1	17	612
1	18	625, 633*, 635, 2854
2-3		401*
2	5	1429
2	16	1429
2	17	1025*, 2159
3	7	303
3	14	1065
4-5		1138*
4	2	1137
4	6-11	662*
4	8-11	2642*
4	11	295, 2855*
5	6	1137
5	9-14	2642*
5	9-10	1546*
5	13	449*, 2855*
6	9-11	1138
6	10	2642, 2817
7	1-8	1138*
7	2-3	1296*
7	9	775, 1138
7	10-12	2642*
9	4	1296*
11	15	450*
12		1138*
12	9	391*, 2852
12	11	2853
12	13-16	2853*
12	17	501*, 757*, 2853
13	14	2113*
13	8	677*
14	1	1138*, 2159
14	4	778*, 1618*
16	15	2849
18	24	2642*
19	1-9	677*
19	1-8	2642*
19	6	865*
19	7	757*, 1602, 1612
19	9	1329*, 1602, 1612
20	7-10	677*
20	12	677*
21	1-22, 5	117*
21	1-2	756*
21	1	1043*
21	2-4	677*
21	2	757*, 1045, 2016
21	3	756*, 2676
21	4	1044, 1186
21	5	1044
21	6	694*, 1137*
21	7	2788
21	9	757*, 865, 1045, 1138*
21	10-11	865
21	12-14	765*
21	14	857, 865, 869
21	22	586*
21	27	1044*, 1045*
22	1	1137
22	4	1023*
22	5	1029
22	15	1470*
22	16	437*, 528*
22	17	524*, 671, 694*, 757*, 796*, 1130, 2550*, 2853
22	20	451, 671, 673*, 1130, 1403, 2853
22	21	1061*

SÍMBOLS DE LA FE

(citats segons DS)

1-64	192*
10-64	496*
71-72	192*
71	254
75-76	192*
75	266
76	1035*

Símbol dels Apòstols 167, 194*, 196*, 325, 750, 946, 1331

CONCILIS ECUMÈNICS

(citats segons DS, exceptuant el Cc. Vaticà II)

Cc. NICEA I
126 465
130 465
Credo 465

Cc. CONSTANTINOBLE I
Símbol de Nicea-Constantinoble
150 242, 245, 245 195*, 196*, 243, 291, 325, 652, 664, 685, 750, 1680
en l'original grec 167

Cc. EFES
250 466
251 466, 495*
255 468*

Cc. CALCEDÒNIA
301-302 467

Cc. CONSTANTINOBLE II
421 253, 258, 258*
424 468, 468*
427 499*
432 468

Cc. CONSTANTINOBLE III
556-559 475*
556 475

Cc. NICEA III
600-603 476
600 1161
601 477, 1674*, 2132
603 1674*
COD 111 1160

Cc. CONSTANTINOBLE IV
657 367

Cc. LATERÀ IV
800-802 192*
800 202, 296, 299*, 327, 391
801 999, 1035*
802 1576*
804 253, 254
806 43

Cc. LIÓ II
850 248
851-861 192*
854 1017
856 1032*
857-858 1022*
858 1035
859 1059
860 1113*

Cc. VIENA
902 365*

Cc. CONSTANÇA
1154 1584*

Cc. FLORÈNCIA
1300-1301 246
1302 248
1304-1306 1022*
1304 1031*
1310 1113*
1314 1213*
1315 1256*
1316 1263*
1319 1303*
1324-1325 1510*
1325 1520*
1330 255
1331 248, 255, 258
1333 299*
1334-1336 120*
1351 1035*

Cc. LATERÀ V
1440 366*

Cc. TRENTO
1501-1504 120*
1510-1516 406*
1511-1512 404*
1511 375, 407, 1008*
1512 403*
1513 390*, 405*
1514 403*, 1250*
1515 1264, 1426*, 2515*
1525 1993
1528 1989
1529 615*, 617, 1992*
1532 161*
1533-1534 2005*
1541 1821*
1542 1446*
1545 1426*, 1815*
1546 2009
1548 2009*
1549 1059*

1567	1037*
1569-1570	2068*
1573	411*
1575	1035*
1576	2016*
1580	1031*
1600-1601	1114
1601	1113*
1604	1129*
1605	1127*
1606	1127*
1608	1128*
1609-1619	1272*
1609	1121, 1280*, 1304*
1612	1584*
1618	1257*
1624	1280
1638	1394*, 1436
1640	1413*
1641	1377*
1642	1376
1647	1457*
1651	1374, 1413*
1661	1457*
1672	980
1673	1450*
1674	1468
1676	1451
1677-1678	1431*
1677	1452*
1678	1453*
1680	1456, 1456, 1458*
1683	1457*
1690	1460*
1691	1460
1694	1523
1695-1696	1510*
1695	1511
1696	1512*
1697	1516*
1698	1523
1705	1431*, 1453*
1708	1457*
1712-1713	1472
1712	1459*
1716-1717	1510*
1717	1520*
1719	1516*
1740	1337, 1366
1743	1367, 1371
1752	611*
1764	611*
1767	1582*
1774	1583*
1799	1661*
1800	1617*

1813-1816	1631*
1820	1022*, 1031*, 1472*
1821-1825	2132*
1822	1674*
1835	1478*
Cc. VATICÀ I	
3002	293, 299*, 327*
3003	302
3004	36
3005	38*, 367
3008-3010	156
3008	154
3009	156
3010	155*
3012	161
3013	812
3015	50*, 237
3016	90*, 498
3017	159
3022	296*
3023-3024	296*
3025	293, 296
3026	36*, 47*, 286*
3057	834
3074	891
Cc. VATICÀ II	
Sacrosanctum concilium	
IV	1174*
2	771, 1068
3-4	1075*
4	1203
5	766, 1067
6	1076*, 1086, 1113*
7	1070, 1088, 1089, 1181*, 1373
8	1090
9	1072
10	824, 1074
11	1071
13	1675
14	1141
21	1205
24	1100
26-27	1482
26	1140
27	1140, 1517*
28	1144
29	1143
33	1548*, 1552*
35 4	1570*
37-40	1204*, 1232*
41	1561*
47	1323, 1332*
55	1388

56 1346
59 1123
60 1667
61 1621*, 1670
64 1232
65 1232
67 1255*
71 1298*
73 1513*, 1514
79 1669*
81 1685*
83 1175
84 1174, 1174
86 1175*
90 1176
96 1175
98 1174, 1175
100 1175
102 1163, 1194
103 508, 971*, 1172
104 1173
106 1166, 1167, 1193, 2191*
108 1173*
109-110 1438
111 1173*
112 1156, 1157, 1157*
118 1158
119 1158*
121 1158
122-127 1181*, 2503*
122 2513
126 2132*
128 1183

Inter mirifica
5 2494
8 2495
11 2494*
12 2498, 2498

Lumen gentium
1 748, 775, 1045
2 375, 541, 759, 769, 1050*, 1076*, 1093
3 541, 542*, 669, 763, 763*, 766, 960, 1364, 1405
4 767, 768, 810
5 541, 543, 567, 669, 763, 764, 764, 768, 769
6 753, 754, 755, 756, 757, 769*, 1621*
7 562, 788, 790, 790, 791, 793, 798
8 769*, 771, 786, 811, 816, 819, 819, 827, 853, 853, 1428
9 753*, 761*, 762, 776, 782
10 784, 901*, 1120, 1141, 1141*, 1273*, 1535*, 1538*, 1546, 1547, 1547, 1548*, 1552*, 1657
11 825, 1119, 1119, 1251*, 1270, 1273*, 1285, 1303*, 1303*, 1324, 1422, 1440*, 1499, 1522, 1535, 1641, 1641, 1656, 1656, 2204*, 2225, 2226*
12 92, 93, 785, 798, 801, 823, 889*, 951, 1303*, 2003
13 761*, 804, 814, 831, 836
14 815*, 837, 846, 1249, 1257*
15 819*, 838, 853*
16 761*, 839, 841, 843, 844, 847, 1260 *, 1281*
17 776, 1270*, 2032
18 874
19 880
20 87*, 860, 861, 862, 1555, 1576
21 1549*, 1556, 1557, 1558, 1575*, 1576, 1582*
22 880, 881, 882, 883, 884, 885, 1444, 1559, 1559*
23 833, 835, 882, 886, 886, 886, 887, 938, 1202*, 1560 *
24 1551, 2068
25 90, 888, 891, 891, 891*, 892, 2034, 2035*
26 832, 893, 893, 1312, 1462, 1561*
27 894, 895, 896
28 1548*, 1554, 1562, 1564, 1566, 1567, 1582*
29 1569, 1570*, 1571, 1582*, 1588
30 801*
31 871*, 897, 898, 932
32 872*
33 900*, 913
34 901, 1141*

35	904, 905
36	337, 786, 908, 909, 912, 943*, 1888*
37	1269*
39	823, 2045*
40	828*, 1426*, 2013, 2013, 2028
41	1251*, 1570*, 1641
42-43	915*
42	826, 1620, 1816, 1986, 2103, 2545
43	917
44	914, 933
48-51	828*
48-50	1469*
48	670, 671, 769, 773*, 776, 824, 825, 1001, 1013, 1036, 1042, 1373*
49	954, 954, 955, 956, 1023*
50	957, 958, 1090*
51	959
52	499*
53	492, 963, 967
55	489
56	488, 490, 492, 493, 494, 494*, 511
57	499, 964
58	165, 964
59	965, 966
60	970
61	488*, 968
62	969, 970, 2674
63	501, 506, 507*, 967
64	507
65	829
66	971
67	2132*
68-69	2679*
68	972
69	965, 972

Orientalium ecclesiarum

15	1389*

Unitatis redintegratio

1	820*
2	812, 813, 813, 815*, 1126
3	816, 817, 818, 819, 819*, 824, 827*, 838, 1271
4	94*, 820, 821, 855, 1202*
5	822, 1126*
6	821*, 827*
7	821*
8	821 2791*,
9	821*, 821*
10	821
11	90, 821*
13-18	838*
15	925*, 1399, 1399
22	1271, 1400, 1400, 2791*
24	828*

Christus Dominus

2	882*, 937, 1558
3	886*
4	1560*
9	882*
11	833*, 1548*
13	1586
15	1569*
16	1586*
33-35	927*
36	1560*
37	1560*

Perfectae caritatis

1	915*, 918
2	2684*
5	916*
7	2691*
11	929
12	1620

Optatam totius

10	1620*
20	1565

Gravissimum educationis

3	1653*, 2221
6	2229*

Nostra aetate

1	360*, 842
2	843*, 2104
3	841*
4	597, 839*
5	2793*

Dei Verbum

2	51, 53, 64, 142, 1103, 2587
3	54, 55, 62*
4	66
5	143*, 153, 158, 1814
6	36*, 38*
7	74, 75, 76, 76, 77

8		77, 78, 78, 79, 94, 94, 94, 98, 1124*, 2650, 2651*
8	3	120*
9		80, 81, 82
10		84, 85, 86, 97, 889*, 891, 2663*
10	3	95
11		105, 106, 107, 136*, 337*
12	1	109*
12	2	110
12	3	111, 111*, 119
13		101
14-16		1094*
14		121*
15		122
16		129*
17		124
18		125
19		126, 573*
20		124*
21		103*, 104, 131, 141, 1346*
22		131
23		94*
24		94*, 104*, 132, 135
25		133, 2653

Apostolicam actuositatem

2		863, 873, 940
3		798*, 864
4		864*
5		2832*
6		851*, 905, 2044
8		2446
13		2105, 2105*
16		1570*

Dignitatis humanae

1		2104, 2105, 2105*
2		1738*, 2104, 2106, 2106, 2108*, 2467
3		1782
4		1180*
6		2107
7		1738*, 2109
10		160
11		160, 160
14		1785*, 1816*, 2036*, 2104
15		2137

Ad gentes

1		804, 849, 853, 1344
2-9		257*
2		248*, 294, 767*, 850, 868
3		763*
4		767, 830*
5-6		767*
5		852, 857, 877, 1257*, 1560*
6		830, 854, 1560*
7		776, 848, 1260*
7	23	1270*
9		856, 856
11		2472
14		1233*, 1248, 1249
15		854, 905*
16		1570*, 1571
18		927*
38		1560*
40		927*

Presbyterorum ordinis

2		1141*, 1142*, 1369, 1548*, 1562, 1563, 1566*, 1582*
4-6		2686*
4		888, 1102, 1122
5		1175*, 1181, 1324, 1392
6		1548*
8		1568
10		1565
13		1464*, 1466*
15		1142*
16		1579*, 1580*

Gaudium et spes

2	2	421
10		1958*
10	2	450
12	1	358*
12	3	356
12	4	383
13	1	390*, 401, 415, 1707
13	2	1707
14		1703
14	1	364, 382
14	2	33*
15	2	1704, 1711
16		1706, 1713, 1776, 1791, 1794, 1795
17		1705, 1712, 1730, 2339
17	1	1743*
18		1006, 1008, 1018
18	1	33
19-21		29*
19	1	27, 29, 2123

19	3	2125
20-21		676*
20	1	2124, 2126*
20	2	2124
21	3	2126
21	7	2126
22		1260, 1612*, 2820*
22	1	359, 1701, 1710, 2783*, 2799*
22	2	470, 470, 521, 618, 1701*
22	5	367*, 618
23	1	2419
24	3	356, 358*, 1703, 1878*
25	1	1879*, 1881, 1892, 2344
25	2	1882*
26	1	1906, 1924
26	2	1907, 1908*
26	3	1912
27	1	1931
27	3	2322
29	2	1935, 1936*
29	3	1938
30	1	1916*
31	3	1915, 1917
32		2820*
34		2427*
36		49
36	2	159, 339
36	3	308
37	2	409
38		520
39		2820*
39	1	358*, 1048
39	2	1049
39	3	1050
40	2	854
43	4	942
43	6	853
44	2	94*
45		2820*
45	1	776
45	2	450*
47	1	1603, 2210*, 2250
47	2	1603*, 2387*
48		1251
48	1	1603, 1627, 1639, 1646, 1652, 1660*, 2364
48	2	1535, 1639, 1642
48	4	2227*
49	2	1645, 2334*, 2362
49	3	1632
50	1	372*, 1652, 1664
50	2	2367, 2373*
51	3	2268*, 2271, 2368
51	4	2371
52	1	1657, 2206
52	2	2210
58	4	2527
62	7	94
63	3	2424*
64		2426*
65		2424
67	2	2434
67	3	2184*, 2194
69	1	2404, 2408*
71	4	2406*
74	1	1906*
74	2	1902
74	3	1901, 1920
74	5	2242
76	3	2245
76	5	2246, 2420
78	1-2	2304*
78	3	813
78	5	2306*
78	6	2317
79	3	2311*
79	4	2308, 2312
79	5	2310*
80	4	2314
81	3	2329
81	4	2307*
84	2	1911
89	1	1955

CONCILIS I SÍNODES

(citats segons DS)

Cc. ROMA

179	120*

Cc. CARTAGO

Estatuts de l'Església antiga

325	650*

Cc. ORANGE II

371-372	406*
397	1037*

SÍNODE DE CONSTANTINOBLE

409	1035*
411	1035*

Cc. BRAGA I

455-463	299*

Cc. TOLEDO IV

485	633*

Cc. TOLEDO VI
490 245

Cc. LATERÀ
503 496, 499*
504 476*

Cc. TOLEDO XI
525-541 192*
527 245
528 255
530 253, 254
539 650*

Cc. TOLEDO XVI
571 499*

Cc. ROMA
587. 633*

Cc. FRIÜL
619 503

Cc. QUIERCY
624 605

DOCUMENTS PONTIFICIS

Damas I
c. als bisbes orientals
149 471*

Innocenci I
c. «Si instituta ecclesiastica» de 19 març 416
216 1510*

Lleó el Gran
c. «Quam laudabiliter» de 21 juliol 447
284 247*
286 299*

c. «Lectis dilectionis tuae» de 13 juny 449
291 499*
294 499*

Anastasi II
c. «In prolixitate epistolae» de 497
359 650*

Hormisdas
c. «Inter ea quae» de 26 mars 521
369 650*

Vigili
c. «Dum in sanctae» de 5 febrer 552
415 233*

Pelagi I
c. «Humani generis» de 3 febrer 557
442 499*

Gregori el Gran
c. «Sicut aqua» de 600
475 473*

Nicolau I
resposta «Ad consulta vestra» de 13 novembre 866
646 1256*

Innocenci III
c. «Eius exemplo» de 18 desembre 1208
794 1576*

Joan XXII
butlla «Ne super his» de 3 desembre 1334
990 1022*

Benet XII
const. «Benedictus Deus» de 29 gener 1336
1000-1001 1022*
1000 1023
1002 1022*, 1035*

libel «Cum dudum» de 1341
1011 633*

c. «Super quibusdam» de 29 setembre 1351
1077 633*

Pius IV
butlla «Iniunctum nobis» de 13 novembre 1564
1862-1870 192*

const. «Cum quorumdam hominum» de 7 agost 1555
1880 499*

Pius VI
breu «Quod aliquantum» de 10 març 1791
2109*

Pius IX
butlla «Ineffabilis Deus» de 8 desembre 1854
DS 2803 411*, 491

enc. «Quanta cura» de 8 desembre 1864
2109*

Leó XIII
enc. «Diuturnum illud» de 29 juny 1881
1898*

enc. «Immortale Dei» de l'1 novembre 1885
1898*, 2105*

enc. «Libertas praestantissimum» de 20 juny 1898
1951, 1954, 2108*

Pius XI
enc. «Quas primas» d'11 desembre 1925
2105*

enc. «Casti connubii» de 31 desembre 1930
2366*
DS 3722 2297*

enc. «Quadragesimo anno» de 15 maig 1931
1883*

enc. «Divini Redemptoris» de 19 març 1937
676*

Pius XII
enc. «Summi pontificatus» de 20 octubre 1939
360, 1939

enc. «Mystici Corporis» de 29 juny 1943
1119
DS 3808 797, 798
DS 3812 478*

const. ap. «Provida mater» de 2 febrer 1947
929

enc. «Mediator Dei» de 20 novembre 1947
1548

const. ap. «Sacramentum Ordinis» de 30 novembre 1947
DS 3858 1573*

enc. «Humani generis» de 12 agost 1950
DS 3875 37
DS 3876 38, 1960
DS 3891 330*, 367*
DS 3896 366*
DS 3897 390*

const. ap. «Munificentissimus Deus» de l'1 novembre 1950
DS 3903 966*

enc. «Haurietis aquas» de 15 maig 1956
DS 3924 478

enc. «Fidei donum» de 21 abril 1957
1560

discursos
1 juny 1941 1887, 1942, 2286
20 febrer 1946 899
3 setembre 1950 2501
29 octubre 1951 2362
6 desembre 1953 2108*
25 desembre 1955 2501*

Joan XXIII
enc. «Mater et Magistra» de 15 maig 1961
60 1882

enc. «Pacem in terris» d'11 abril 1963
35 1886
46 1897
51 1903
65 1930*

Pau VI
enc. «Mysterium fidei» de 3 setembre 1965
1183, 1418
18 1381
39 1374
56 1378

const. ap. «Indulgentiarum doctrina» de l'1 gener 1967
1471
5 1474, 1475, 1477
8 1478*

enc. «Populorum progressio» de 26 març 1967
37 2372*
53 2315*

Credo del Poble de Déu: professió de fe solemne de 30 juny 1968
192*
2 251
8 327*, 366*
9 265*
12 1035*
15 975
16 419
19 827
20 182
28 1005*, 1052
29 1053
30 962

enc. «Humanae vitae» de 25 juliol 1968
11 2366
12 2366, 2369
14 2370
16 2370*
23 2372*

const. ap. «Divinae consortium naturae» de 15 agost 1971
1212, 1288, 1300

const. ap. «Sacram unctionem infirmorum» de 30 novembre 1972
1513

exh. ap. «Marialis cultus» de 2 febrer 1974
42 971*
56 971

exh. ap. «Evangelii nuntiandi» de 8 desembre 1975
31 2820*
48 1676*
53 843*
62 835
63-64 1201*
73 910

discursos
5 gener 1964 a Natzaret LH, of. lect. de la Festa de la Sda. Família 533
21 nov. 1964 963
11 juliol 1966 390*
22 juny 1973 776
14 des. 1975 838

Joan Pau II
enc. «Redemptor hominis» de 4 març 1979
11 519
18-21 783*

exh. ap. «Catechesi tradendae» de 16 octubre 1979
1 4*
2 4*
5 426, 426
6 427
9 561
13 7
18 5, 6*
20-22 23*
23 1074
25 23*
29 1697*
53 1204*
54 1676*, 1676*, 2688*
55 2688*

c. «Dominicae cenae» sobre el misteri i el culte de l'Eucaristia, de 14 febrer 1980
3 1380

enc. «Dives in misericordia» de 30 novembre 1980
14 2844*

enc. «Laborem exercens» de 14 setembre 1981
6 2428*
7 2424*
11 2430*
18 2436*
19 2433*
22-23 2433*
27 2427*

exh. ap. «Familiaris consortio» de 22 novembre 1981
11 2331, 2361, 2392
13 1642*, 1643
16 1620*
19 1644, 1645*, 2387
20 1648*
21 1656*, 2204
22 2334
28 1653*
30 2366
32 2370
34 2343
36 2221*
46 2211*
67 1622
80 2391*
81 2390*
83 1649*
84 1651, 2386*
85 1658

exh. ap. «Reconciliatio et poenitentia» de 2 desembre 1984
16 408*, 1869*, 2850*
17 1857, 1863
31 1469

enc. «Dominum et Vivificantem» de 18 maig 1986
27-48 1433*
31 1848
46 1864*
55 2516

enc. «Redemptoris Mater» du 25 mars 1987
18 165

enc. «Sollicitudo rei socialis» de 30 des. 1987
1 2422*
9 2438
14 2437
16 2440*
17 2438*
32 2441*
38-40 1939*
41 2422*
42 2406*, 2442*
45 2438*
47 1929, 2442

c. ap. «Mulieris dignitatem» de 15 agost 1988
6 2334
26-27 1577*
27 773, 773

c. ap. «Vicesimus quintus annus» de 4 desembre 1988
16 1205, 1206

exh. ap. «Christifideles laici» de 30 desembre 1988
9 899
16 3 828
17 3 828
24 801*

enc. «Redemptoris Missio» de 7 desembre 1990
11 851*

12-20	853*
21	852
23	850*
42-47	854*
48-49	854*
50	855*
52-54	854*
55	856*
69	927, 931*

enc. «Centesimus annus» de l'1 maig 1991

3	1896*, 2421*
10	1939*, 2425*
12	1882*
13	2425*
24	2423*
25	407*, 1889, 2236*
26	2440*
28	2438
29	2461*
31	2427*
32	2429*
34	2425, 2429*
35	2424*, 2438*
36	1886, 2223
37-38	2415*
37	2432*
40	2406*
41	1887*
43	1914*
44	1904, 2425*
45	2244*
46	2244*
48	1883, 2406*, 2431, 2433*
51	2441*
57	2444, 2444*

enc. «Evangelium vitae» de 25 març 1995

56	2267

exh. ap. «Vita consecrata»

7	922*

discursos

7 des. 1985	10

DOCUMENTS ECLESIALS

CATECHISMUS ROMANUS

prefaci 10	25
prefaci 11	24
1 1 3	190
1 1 4	191
1 2 2	199, 200
1 2 13	274
1 5 11	598, 598
1 6 3	633
1 10 1	749
1 10 20	770
1 10 22	750*
1 10 24	947, 950
1 10 27	952
1 11 3	978
1 11 4	979
1 11 5	982
1 11 6	987
2 2 5	1213
2 5 18	1468
2 5 21	1450
2 5 4	1431*
3 2 4	2086
3 37	2536, 2537

CONGREGACIONS

Congregació per a la doctrina de la fe

c. als bisbes d'Anglaterra de 16 setembre 1864

DS 2888	811*

decret de 19 juliol 1944

DS 3839	676*

c. de l'arquebisbe de Boston de 8 agost 1949

DS 3866-3872	847*

decl. «Mysterium Ecclesiae» de 24 juny 1973

3	2035

decl. «Persona humana» de 29 desembre 1975

7	2391
8	2357
9	2352, 2352, 2352
11	2349

decl. «Inter insigniores» de 15 octubre 1976
1577*

instr. «Pastoralis actio» de 20 octubre 1980
1252*

instr. «Libertatis conscientia» de 22 març 1913

13	1740
68	2448

instr. «Donum vitae» de 22 febrer 1987

intr. 2	2375
intr. 5	2258
1 1	2270*
1 2	2274
1 3	2275
1 5	2275
1 6	2275

2	1	2376
2	4	2377
2	5	2377*
2	8	2378
3		2273, 2273

Congregació del clergat
Directorium Catecheticum Generale

43	234
47	234
51	280
69	1056

Congregació dels ritus
instr. «Eucharisticum mysterium» de 25 maig 1967

6	1325

Congregació dels estudis
decret de 27 juliol 1914: tesis tomistes

DS 3624	318*

SÍNODE DELS BISBES

relació final «Exeunte coetu secundo» de 7 desembre 1985

II B a 4	10, 11

ASSEMBLEES EPISCOPALS

Document de Puebla 1979
1676

DRET CANÒNIC

CÀNON DELS APÒSTOLS

34	887*

CODEX IURIS CANONICI

129	2	911
204	1	871, 1213*
205		815*
206		1249*
207	1	934
207	2	873, 934
208-223		1269*
208		872
212	3	907
213		2037*
220		2477*
222		2043*
229		906*
230	1	903*
230	3	903
290-293		1583*
330		880*
331		936
336		883*
337	1	884
368-369		833*
443	4	911
455		2043*
463	1	911
463	2	911
492	1	911
511		911
515	1	2179
517	2	911
536		911, 911
573		916, 925
591		927*
603	1	920
604	1	923, 924
604	2	924*
605		919*
607		925*
654		2103*
692		2103*
710		928
713	2	929*
731	1	930
731	2	930
747		2032
748	2	160 *
751		817*, 2089
774		906*
776		906*
780		906*
783		931
788	3	1249*
823	1	906*
835	4	902
844		1462*
844	3	1399*
844	4	1401*
847	1	1513*
848		2122
849		1213*
851		1233*
851	2º	1233*
855		2156
861	1	1256*
861	2	1256*
864		1246
865		1233*
866		1233*, 1298*
867		1250*
868		1233*, 1251*
872-874		1255*
882		1313*
883	2	1312*
883	3	1307*, 1314*

884	2	1313
889	1	1306*
890		1306
891		1307*
893	1	1311*
893	2	1311*
914		1457*
916		1388*, 1457*
917		1388*
919		1387*
920		1389*, 2042*
961	1	1483*
961	2	1483*
962	1	1483*
967-969		1462*
972		1462*
976		1463*
982		2490
983	1	2511
986		1464*
988	2	1458*
989		1457*, 2042*
1003		1516*
1004	1	1514*
1005		1514*
1007		1514*
1012		1576*
1024		1577
1055	1	1601, 1660*
1055	2	1617*
1056		2364*
1057	1	1626, 1628
1057	2	1627*
1063		1632*
1071		1629*
1086		1635*
1095-1107		1629*
1103		1628*
1108		1631*
1124		1635*
1125		1635*
1134		1638
1141		1640*, 2382
1151-1155		1649*, 2383*
1166		1667*
1168		1669*
1172		1673*
1176	3	2301*
1191	1	2102
1196-1197		2103*
1199	1	2154
1245		2181*
1246-1248		2042*
1246	1	2177, 2177, 2192
1247		2180, 2185*, 2192, 2193
1248	1	2180
1248	2	2183
1249-1253		1438*
1249-1251		2043*
1314		2272
1323-1324		2272*
1331		1463*
1336	1,3º.5º	1583*
1338	2	1583*
1354-1357		1463*
1367		2120*
1369		2148*
1376		2120*
1388	1	1467
1398	2	272
1421	2	911

CORPUS CANONUM ECCLESIARUM ORIENTALIUM

25		2043*
117	1	833*
118		833*
311	1	833*
312		833*
675	1	1213*
675	2	1269*
677	1	1256*
679		1246
681		1250*
686	1	1250*
695	1	1290*
696	1	1290*
708		2042*
711		1457*
719		2042*
722	3-4	1462*
725		1463*
735		1464*
738		1514*
739	1	1516*
744		1576*
747		1576*
817		1623*
828		1623*
867		1667*
880-883		1438*
880	3	2042*
881	1	2042*
881	2	2042*
881	3	2042*
881	4	2042*
882		2043*
1420		1463*
1431		1463*
1434		1463*
1456		1467

LITÚRGIA

RITU LLATÍ

Missal Romà

Institutio generalis
240 1390
259 1182*
271 1184
272 1184

Ofertori
1333

Prefaci
de Nadal 477
de l'Ascensió 661
de Crist Rei 2046
dels apòstols 857, 1575*
dels sants 2005
de difunts 1012

«Sanctus»
335

Canon romà
88 1037
90 1353*
95 1333*
96 1383, 1402
97 1274

Pregària eucarística
III 116 1404
IV 2818, 2852
IV 118 55, 380

Embolisme
1404, 2760*, 2854

Col·lecta
del 26è diumenge 277
del 32è diumenge 1742

Litúrgia del Divendres Sant
13 pregària universal VI 63, 839

Vigília pasqual
18 Exsultet 412, 631, 647
24 pregària després de la 1a lectura 349*
26 pregària després de la 3a lectura 528
42 benedicció de l'aigua baptismal 1217, 1218, 1219, 1221

Seqüència
de Pentecosta 2671*

Ritual Romà

Ordo initiationis christianae adultorum
1232*
praenotanda 1-2 1212*
19 1248*
98 1248*

Ordo baptismi parvulorum
62 1241*

Ordo baptismi adultorum
168

Ordo confirmationis
praenotanda 1 1285*
praenotanda 2 1285*
praenotanda 3 1309*
praenotanda 5 1311*
praenotanda 6 1311*

Ordo poenitentiae
fórmula de l'absolució 1424, 1449
31 1484

De ordinatione episcopi, presbyterorum et diaconorum
pregària consecratòria de l'ordenació de bisbes 1541
pregària consecratòria de l'ordenació de diaques 1543
pregària consecratòria de l'ordenació de preveres 1542

Ordo celebrandi Matrimonium
45 1627

De Benedictionibus
consagració del sant crisma 1299
16 1669*
18 1669*

Ordo consecrationis virginum
praenotanda 1 923
praenotanda 2 924

Ordo exsequiarum
1686*
«Commendatio animae» 1020
«In Paradisum deducant te angeli» 335*
1 1689*
10 1690
41 1688
57 1689*

Litúrgia de les Hores

Introducció general
7 2616*
9 2655*
100-109 2586*

Himne
«O lux beata Trinitas» 257
«Te Deum» 168
«Veni, Creator Spiritus» 291, 700
«Vexilla Regis» 550, 617

Antífona
de vespres de l'octava de Nadal 526
de laudes de l'octava de Nadal 469
del Magníficat de les segones vespres de l'Epifania 528*

Càntic
de les Vespres del dissabte 461*

Pregàries

Pregària
«Ave Maria» 1014, 2676, 2677
«O sacrum convivium» 1402
«Veniu, Esperit Sant» 2671

Lletania dels sants 1014

LITÚRGIES ORIENTALS

Litúrgia de S. Joan Crisòstom
«Himne dels querubins» 335*
Anàfora 42, 1137
Preparació a la Comunió 1386

Litúrgia bizantina 1166

Troparis
«O monoghenis» 469
de la festa de la Dormició [15 agost] 966
de Pasqua 638
de les matines dels diumenges del segon mode 703
de vespres de Pentecosta 291, 732, 2671

Kontakia
de la festa de la Transfiguració 555
de Romà el Melode 525

Euchologion
fórmules d'absolució 1481
pregària d'ordenació 1587

Litúrgia siríaca
d'Antioquia, epiclesi de la consagració del sant crisma 1297

Fanqîth
Ofici siríac d'Antioquia, Vol. 6, Ia part de l'estiu, p. 193 b 1167
Ofici siríac d'Antioquia, Vol. 1, Comú, 237a-b 1391

ESCRIPTORS ECLESIÀSTICS

A.A.
Homilia antiga
per al Dissabte Sant PG 43, 440 A. 452C LH, of. lect. del Dissabte Sant 635

constitutiones apostolorum
7 24 1 2760
8 13 12 1331

Didakhé XII Apostolorum
1 1 1696
2 2 2271
8 2 2760
8 3 2767
9 5 1331
10 6 1331, 1403

Epístola a Diognet
5 5 2240, 2271*
5 8-9 2796
5 10 2240
6 10 2240

Imitació de Crist
1 23 1 1014

sermo de die dominica
PG 86/1, 416C.421C 2178

Agustí, St. 695

de catechizandis rudibus
3 5 281*
4 8 2539

de civitate Dei
10 6 1372, 2099
10 13 2304
14 7 1766
14 28 1850
18 51 769
19 13 2304
19 19 2185
22 17 1118
22 30 1720, 2550

confessiones
1 1 1 30
2 4 9 1958

3 6 11 300
6 11 20 2520
7 7 11 385
9 6 14 1157
9 11 27 1371
10 20 29 1718
10 28 39 45
10 29 40 1718, 2340
13 36 2002
13 38 2002

***enchir**idion de fide, spe et caritate*
11 3 311

***ep**istulae*
98 5 PL 33, 362 1274
130 8 17 PL 33, 500 2737
130 12 22 PL 33, 502 2762
187 11 34 PL 33, 845 774

*in **ep**istulam **Jo**hannis ad Parthos tractatus*
1 6 1863
8 9 1779
10 4 1829

*in **ev**angelium **Jo**hannis tractatus*
5 5 1584
12 13 1458
21 8 795
26 6 13 1398
72 3 1994
80 3 1228

*contra **Faust**um manichoeum*
22 1871
22 PL 42, 418 1849

*de **fid**e et **symb**olo*
10 25 PL 40, 196 2518

*contra epistulam Manichoei quam vocant **fund**amenti*
5 6 PL 42, 176 119

*de **Gen**esi contra **Man**ichoeos*
1 2 4 PL 35, 175 338*

*de **grat**ia et libero arbitrio*
17 PL 44, 901 2001

*quaestiones in **Hept**ateuchum*
2 73 PL 34, 623 129

*de **lib**ero arbitrio*
1 1 1 PL 32, 1221-1223 311*

*de **mend**acio*
4 5 PL 40, 491 2482

*de **mor**ibus ecclesiae catholicae*
1 3 4 PL 32, 1312 1718
1 25 46 PL 32, 1330-1331 1809

*de **nat**ura et **grat**ia*
31 PL 44, 264 2001

*enarratio in **Psal**mos*
57 1 1962
62 16 2628
72 1 1156*
74 4 796
85 1 2616
88 2 5 996
102 7 2005
103 1 15 329
103 4 1 102

*de diversis **quaest**ionibus octoginta tribus*
64 4 PL 40, 56 2560*

*de **serm**one **Dom**ini in monte*
1 1 3 PL 34, 1232 2547
1 1 PL 34, 1229-1231 1966
2 4 16 PL 34, 1276 2785
2 5 17 PL 34, 1277 2794
2 6 24 PL 34, 1279 2827
2 45 19 PL 34, 1278 2149

***serm**ones*
18 4 4 PL 38, 130-131 1039
33 2 2 PL 38, 208 2067
43 7 9 PL 38, 258 158
52 6 16 PL 38, 360 230
56 6 9 PL 38, 381 2559*
57 7 7 PL 38, 389 2837
58 11 13 PL 38, 399 1064
78 6 PL 38, 492-493 556
96 7 9 PL 38, 588 845
169 11 13 PL 38, 923 187
186 1 PL 38, 999 510
213 8 PL 38, 1064 983
214 11 PL 38, 1071-1072 981
241 2 PL 38, 1134 32
267 4 PL 38, 1231D 797
272 PL 38, 1247 1396
298 4-5 PL 38, 1367 2009

*de **Trin**itate*
8 3 4 1766*
14 15 21 1955
15 26 47 264

*de sancta **virg**initate*
3 PL 40, 398 506
6 PL 40, 399 963

Agustí de Dacia

***Rot**ulus pugillaris*
I 118

Alfons de Liguori, St.

*del gran **mit**jà de la pregària* 2744

Ambròs, St.

***ep**istulae*
41 12 PL 16, 1116B 1429

*expositio evangelii secundum **Luc**am*
2 85-89 PL 15,1583-1586 766*
10 121 PL 15, 1834A 1025

*de **myst**eriis*
7 42 PL 16,402-403 1303
9 50.52 PL 16,405-406 1375

*de **off**iciis ministrorum*
1 88 PL 16, 50A 2653

*de **poenit**entia*
1 34 PL 16, 477A 983

*expositio **Psal**mi **CXVIII***
14 30 PL 15, 1403A 908

*enarrationes in **Psal**mos*
1 9 PL 14, 924
LH, of. lect. setmana
10, dissabte 2589

*de **sacr**amentis*
2 6 PL 16, 425C 1225
4 7 PL 16, 437D 1383
4 28 PL 16, 446A 1393
5 7 PL 16, 447C 1383
5 19 PL 16, 450C 2783
5 26 PL 16, 453A 2836
5 30 PL 16, 454AB 2852

*explanatio **symb**oli*
1 PL 17, 1155C 197
7 PL 17, 1158D 194
8 PL 17, 1158D 191*

*de **vid**uis*
23 PL 153, 255A 2349

*de **virg**initate*
18 118 PL 16, 297B 845

Anselm de Cantòrbery, St.

***prosl**ogion*
proem. PL 153, 225A 158

Arístides

***apol**ogia*
16 6 760*

Atanasi d'Alexandria, St.

***ep**istula **fest**ivalis*
329 PG 26, 1366A 1169

***ep**istulae ad **Serap**ionem*
1 24 PG 26, 585B 1988

*de **inc**arnatione*
54 3 PG 25, 192B 460

Basili de Cesarea a Capadòcia, St.

*adversus **Eun**omium*
3 1 PG 29, 656B 336

***moral**ia*
regla 73 PG 31, 849D-853B 2384

***reg**ulae **fus**ius tractatae*
pròl. 3 PG 31, 896B 1828

*liber de **Spir**itu Sancto*
15 36 PG 32, 132 163, 736
18 45 PG 32, 149C 2132
26 62 PG 32, 184A 2684

Benet, St.

***reg**ula*
20 2834*
43 3 347
48 2834*

Bernabé

***ep**istula*
4 10 1905
19 5 2271*

Bernat de Claravall, St.

*in **Cant**icum sermones*
27 14 PL 183, 920D 771

***hom**ilia super **miss**us est*
4 11 PL 183, 86B 108

Bonaventura, St.

*in libros **sent**entiarum*
2 1 2 2 1 293
4 37 1 3 2071

Caterina de Siena, Sta.

***dial**ogi*
1 7 1937
4 13 LH, t.o. set. 19, diumenge, of. lect. 356
4 138 313

Cebrià de Cartago, St. 1290

*de **Dom**inica **orat**ione*
9 PL 4, 525A 2782
11 PL 4, 526B 2784
12 PL 4, 526A-527A 2813
13 PL 4, 521C-528A 2816
21 PL 4, 534A 2830
23 PL 4, 535C-536A 810, 2845

***ep**istulae*
56 10 1 PL 4, 357B 1028

*de catholicae **unit**ate **eccl**esiae*
PL 4, 503A 181

Cesari d'Arles, St.

*expositio **symb**oli (sermo 9)*
CCL 103, 48 232

Cesària la Jove, Sta.

*a Sta. **Riqu**ilda i Sta. Radegunda*
Sources chrétiennes 345, 480 127

Ciril d'Alexandria, St.

*in **Luc**am*
22 19 PG 72, 921B 1381

*commentarius in **Jo**annem*
12 PG 74, 560-561 738

Ciril de Jerusalem, St.

***catech**eses illuminandorum*
5 12 PG 33, 521-524 186
18 29 PG 33, 1049 LH, t. o. set. 17 dijous, of. lect 1050

***catech**eses **myst**agogicae*
3 1 PG 33, 1088A 2782
5 9 1371
5 10 PG 33, 1116B-1117A 1371
5 11 PG 33, 1117B 2794
5 13 PG 33, 1120A 2819
5 18 PG 33, 1124A 2856

Climent d'Alexandria

***paed**agogus*
1 6 760, 813

Climent de Roma, St.

*epistula ad **Cor**inthios*
7 4 1432
42 861*
42 4 1577
44 861*
44 3 1577
61 1-2 1900

Domènec, St.

*Jordà de Saxònia, **lib**ellus de principiis Ordinis Praedicatorum*
93 956*

Elisabet de la Trinitat, beata

pregària
260

Epifani, St.

*panarion seu adversus LXXX **haer**eses*
1 1 5 PG 41, 181C 760*

Etèria

***peregr**inatio ad loca sancta*
46 PLS 1, 1047 281*

Evagri el Pòntic

***cap**ita **pract**ica ad Anatolium*
49 PG 40, 1245C 2742

*de **or**atione*
34 PG 79, 1173 2737

Faust de Riez

*de **Spir**itu Sancto*
1 2 CSEL 21, 104 169

Francesc d'Assís, St.

***Cànt**ic de les criatures*
344, 1014

***admon**itio*
5 3 598

Francesc de Sales, St.

*tractat de l'**amor** de Déu*
8 6 1974

Fulgenci de Ruspe, St.

*contra gesta **Fab**iani*
28 16-19 CCL 19A, 813-814 LH, set. 28, dilluns, of. lect. 1394

Gregori de Nissa, St.

*orationes de **beat**itudinibus*
1 PG 44, 1200D 1803, 2546
6 PG 44, 1265A 2548

***hom**iliae **in Cant**icum*
8 PG 44, 941C 2015

or_atio_ ***catech***_etica_
15 PG 45, 48B 457
16 PG 45, 52B 625

homiliae in ***or***_ationem_ ***dom***_inicam_
2 PG 44, 1148B 2784

in Christi ***res***_urrectionem_
1 PG 46, 617B 650

_de_ ***Spir***_itu sancto_
3 1 PG 45, 1321A-B 690

de vita ***Mos***_is_
PG 44, 300D 2028

Gregori el Gran, St.

dial_ogi_
4 39 1031

hom_iliae in_ ***Ez***_echielem_
1 7 8 PL 76, 843D 94

mor_alia in Job_
praef.1, 6, 4 PL 75, 525A 795
31 45 PL 76, 621 2539
31 45 PL 76, 621A 1866

regula ***past***_oralis_
3 21 2446

Gregori Nazianzè, St.

orationes ***theol***_ogicae_
1 4 PG 36, 16B 2697
5 26 FG 36, 161C 684
5 28 PG 36, 165C 2670

or_ationes_
2 71 PG 35, 480B 1589
2 73 PG 35, 481A 1589
2 74 PG 46, 481B 1589
16 9 PG 35, 954C 2565
39 17 PG 36, 356A 980
40 3-4 PG 36, 361C 1216
40 9 PG 36, 369B 537
40 41 PG 36, 417 256

Guigo, el Cartoixà

scala _claustralium_
PL 184, 476C 2654*

Hermas

mand_ata pastoris_
2 1 2517

vis_iones pastoris_
2 4 760

Hilari de Poitiers, St.

in evangelium ***Mat***_thaei_
2 PL 9, 927 537

Hipòlit de Roma, St.

_de_ ***pasch***_ate_
1-2 1165

trad_itio_ ***ap***_ostolica_
3 1586
8 1569*
21 1291*, 1301*
35 749

Hug de Sant Víctor

de arca ***Noe***
2 8 PL 176, 642C 134

Ignasi d'Antioquia, St.
2837

epistula ad ***Eph***_esios_
19 1 498
20 2 1331, 1405, 2837

epistula ad ***Magn***_esios_
6 1 1549*
9 1 2175

epistula ad ***Rom***_anos_
1 1 834
4 1 2473
6 1-2 1010, 2474
7 2 1011

epistula ad ***Smyrn***_aeos_
1-2 496
8 1 896, 1369
8 2 830

epistula ad ***Trall***_ianos_
3 1 1549, 1554, 1593*

Ignasi de Loiola, St.

ex_ercicis_ ***espir***_ituals_
22 2478
38 2164
104 2715*

Ireneu de Lió, St.

dem_onstratio apostolica_
3 1274
7 683
11 704
100 190

*adversus **haer**eses*

1 10	1-2	173, 174
2 22	4	518*
2 30	9	292
3 3	2	834
3 17	1	53*
3 18	1	518
3 18	3	438
3 18	7	518
3 19	1	460
3 20	2	53
3 22	4	494
3 24	1	175, 797
4 4	3	1730
4 12	4	53*
4 15	1	1964, 2070
4 16	3-4	2063
4 18	4	1350
4 18	4-5	1000
4 18	5	1327
4 20	1	292
4 20	5	1722
4 20	7	294
4 21	3	53*
5 20	1	174
5 32	1	1047

Isahac de Nínive, St.

***tract**atus **myst**ici, editio Bedjan*
66 2717

Jeroni, St.

*commentarii in **Eccl**esiasten*
10 11 PL 23, 1096 1456

*commentariorum in **Is**aiam libri XVIII*
pròl. PL 24, 17B 133

*in die dominica **pasch**ae homilia*
CCL 78, 550, 52 1166

Joan Cassià, St.

***coll**ationes*
9 18 PL 49, 788C 2785

Joan Crisòstom, St.

*sermones de **Anna***
4 5 PG 54, 666 2744

***ecl**ogae ex diversis homiliis*
2 PG 63, 583A 2700
2 PG 63, 585A 2743

***hom**ilia **in** illud «Angusta est porta» et de oratione domini*
PG 51, 44B 2784

***hom**iliae **in** **Matth**aeum*
19 4 PG 57, 278D 2768
19 5 PG 57, 280B 2825

***hom**iliae **in** ad **Rom**anos*
7 3 PG 60, 445 2540

***hom**iliae **in** primam ad **Cor**inthios*
27 4 PG 61, 229-230 1397
41 5 PG 61, 361C 1032

***hom**iliae **in** secundam ad **Cor**inthios*
28 3-4 PG 61, 594-595 2538

***hom**iliae **in** ad **Eph**esios*
20 8 PG 62, 146-147 2365

*de **incomprehens**ibili dei natura seu contra Anomoeos*
3 6 PG 48, 725D 2179

*in **Laz**arum*
1 6 PG 48, 992D 2446

*de **prod**itione **Jud**ae*
1 6 PG 49, 380C 1375

*de **sac**erdotio*
2 4 PG 48, 635D 1551
3 5 PG 48, 643A 983

***serm**ones **in** **Gen**esim*
2 1 PG 54,587D-588A 358

*de **virg**initate*
10 1 PG 48, 540A 1620

Joan Damascè, St.

*de **fide** **or**thodoxa*
2 4 PG 94, 877C 393
3 24 PG 94, 1089D 2559, 2590
3 27 PG 94, 1098A 626
4 2 PG 94, 1104C 663
4 13 PG 94, 1142A 1106

*de sacris **imag**inibus orationes*
1 16 PG 96, 1245A 1159
1 27 PG 94, 1268AB 1162

Joan de la Creu, St.
2717

*subida del monte **Carm**elo*
2 22 LH, of. lect., Advent set. 2, dilluns 65

***dichos** de luz y amor*
64 1022

***llama** de amor viva*
696*
estrofa 3 2690

Joan Eudes, St.

tractatus de admirabili ***corde*** *Iesu*
1 5 LH, of. lect. de 19 agost 1698

tractatus de ***regno*** *Iesu*
LH,t. o. 33 divendres, of. lect. 521

Joan Maria Baptista Vianney, St. (Rector d'Ars)

Nodet, B., ***Jean-Marie Vianney****, Curé d'Ars*
100 1589

Pregària 2658

Joana d'Arc, Sta.

dictum 223, 435

actes del ***procés*** 795, 2005

Juliana de Norwich

rev*elation of Divine Love*
32 313

Justí, St.

apol*ogiae*
1 61 12 1216
1 65 1345
1 66 1-2 1355
1 67 1345, 2174
1 67 6 1351
2 7 760*

dial*ogus cum Tryphone Judaeo*
11 1 2085
99 7 498*

Lleó el Gran, St.

serm*ones*
4 1 PL 54, 149 786
4 3 PL 54, 151 424*
21 2-3 PL 54, 192A LH, of. lect. de Nadal 469*, 1691
23 PL 54, 224B LH, of. lect. de l'Epifania 528
51 1 PL 54, 309B 424*
51 3 PL 54, 310C 568*
62 2 PL 350C-351A 424*
73 4 PL 54, 396 412
74 2 PL 54, 398A 1115
83 3 PL 54, 432A 424*

Màxim el Confessor, St.

ambig*uorum liber*
PG 91,1156C 398

opusc*ula theologica et polemica*
PG 91,137-140 834

qu*aestiones et* ***dub****ia*
66 PG 90, 840A 473

Newman, John Henry

apol*ogia pro vita sua*
157

Carta *al Duc de Norfolk 5* 1778

disc. to ***mix****ed congreg.*
5 sobre la santedat 1723

par. *pl. ser.*
5 2 pp. 21-22 2144

Nicetas

explanatio ***sym****boli*
10 PL 52, 871B 946

Nicolau de Flüe, St.

pregària 226

Orígenes

Hom*iliae* ***in Ex****odum*
4 5 137
8 1 2061

hom*iliae* ***in Lev****iticum*
5 5 113

hom*iliae* ***in Ezech****ielem*
9 1 817

contra ***Cels****um*
1 32 498*
1 69 498*
2 40 2114

de ***or****atione*
12 2745
26 2825
29 2847

Pere Crisòleg, St.

serm*ones*
71 PL 52, 401CD 2777
71 PL 52, 402A 2814
71 PL 52, 402D 2837

117 PL 52, 520B LH, t.o.set. 29, dissabte, of. lect. 359

Policarp d'Esmirna, St.

ep*istula ad Philippenses*
5 2 1570*

mart*yrium Polycarpi*
14 2-3 2474
17 957

Pròsper d'Aquitània

ep*istula*
217 PL 45, 1031 1124

Rosa de Lima, Sta.

vita *mirabilis (P. Hansen, Lovaina 1668)* 618, 2449

Simeó de Tessalònica, St.

de ordine ***sep****ulturae*
PG 155, 685B 1690

Teòfil d'Antioquia, St.

ad ***Autol****ycum*
2 4 PG 6,1052 296

Teresa de Jesús, Sta.

cam*ino de perfección*
26 2704

excl*amaciones del alma a Dios*
15 3 1821

poe*sías*
30 227

libro de la ***vida***
1 1011
8 2709

Teresa de l'Infant Jesús, Sta.

m*anuscrits* ***autob****iographiques*
A 83v 127
B 3v 826
C 25r 2558

*acte d'****off****rande a l'Amour miséricordieux* 2011

novissima ***verba*** 956, 101

Tertul·lià

apol*ogeticus*
9 2271*
50 852

adversus ***Marc****ionem*
1 3 228
2 4 1951

de ***or****atione*
1 2761, 2774
3 2779, 2814
5 2817
10 2761

de ***poen****itentia*
4 2 1446

de ***res****urrectione carnis*
1 1 991
8 2 1015

ad ***ux****orem*
2 9 1642

Tomàs d'Aquino, St.

comp*endium theologiae*
1 2 184

collationes in ***dec****em* ***praec****eptis*
1 1955
6 1759

in ad ***Hebr****aeos*
7 4 1545

quaestiones disputatae de ***mal****o*
4 1 404

opusc*ulum*
57 in festo Corp. Chr. 1460

expositio in ***Psal****mos*
21 11 112

summa contra ***gent****iles*
1 30 43
3 71 310*

s*umma* ***th****eologiae*
1 1 1 38*
1 1 10 ad 1 116
1 2 3 34
1 25 5 ad 1 271
1 25 6 310*
1 114 3 ad 3 350
1-2 24 1 1767
1-2 24 3 1767*
1-2 26 4 1766
1-2 71 6 1849
1-2 79 1 311*

1-2	88	2	1856
1-2	90	1	1951
1-2	90	4	1976
1-2	93	3 ad 2	1902
1-2	107	1 ad 2	1964
2-2	1	2 ad 2	170
2-2	2	9	155
2-2	4	1	163*
2-2	47	2	1806
2-2	64	7	2263, 2264
2-2	81	3 ad 3	2132
2-2	83	9	2763, 2774
2-2	109	3	2469
2-2	109	3 ad 1	2469
2-2	122	4	2176
2-2	158	1 ad 3	2302
2-2	171	5 obj. 3	157
2-2	184	3	1973*
3	1	3 ad 3	412
3	22	4	1548
3	30	1	511
3	45	4 ad 2	555, 556
3	48	2 ad 1	795
3	51	3	627
3	60	3	1130
3	64	2 ad 3	1118*
3	65	1	1210*
3	65	3	1211
3	68	8	1128
3	71	4 ad 3	904
3	72	5 ad 2	1305
3	72	8 ad 2	1308
3	73	3	1374
3	75	1	1381

in libros ***sent****entiarum*
2 pròl. 293

expositio in ***symb****olum apostolicum*
1 1718
10 947

*Himne «****Adoro*** *te devote»*
1381

Tomàs More, St.

carta *des de la presó*
LH, memòria de St. Tomàs More, 22 juny, of. lect. 313

ÍNDEX ANALÍTIC

A

Abandonament
Déu no abandona mai el seu poble, 2577;
Els deixebles abandonen Jesús, 1851;
L'abandonament de Maria en Déu, 506;
L'abandonament en mans de la Providència, 305, 322, 2115;
L'abandonament a la voluntat de Déu, 2677.

Abba
L'Esperit de Déu clama dins de nostres cors: "Abba, Pare", 683, 742, 1303, 2766, 2777.

Abel
Abel, venerat com a just, 58;
Fratricidi contra Abel, 401, 2559.

Abraham
La pregària d'Abraham, 2569, 2570, 2592;
Vocació d'Abraham, 59, 72, 762;
Abraham, model d'obediència per la fe en Déu, 144-46, 165, 2570, 2572, 2676;
Abraham, model de creient, 165, 1819;
Abraham i la benedicció divina, 59, 1080;
Aliança de Déu amb Abraham, 72, 992 2571;
Jesús, inserit en la descendència d'Abraham, 527;
Els musulmans i la fe d'Abraham, 841;
El poble descendent d'Abraham, 63, 709, 762, 1541;
Promeses fetes per Abraham, 422, 705, 706, 1222, 1716, 1725, 25.

Absolució, *cf. Penitència i Reconciliació.*

Abstinència
Per a preparar les festes litúrgiques, 2043.

Acceptació
Acceptació de la misericòrdia, 1847, 1991;
Acceptació de l'Evangeli i iniciació cristiana, 1229, 1247;
Acceptació de la gràcia, 678, 682;
Acceptació per la Verge Maria del projecte diví, 148, 502, 2617;
Acceptació de la vida divina per part de l'home, 505.

Accídia, 1866, 2733, 2755, *cf. Mandra.*

Acció
Acció ètica, *cf. Consciència;*
Acció evangelitzadora, 900, 905;
Acció humana, 236, 307, 1146, 1148, 1724, 1806, 2306, 2668, 2670;
Acció litúrgica, 15, 1070, 1074, 1088, 1097, 1108, 1111, 1136, 1140, 1153, 1155;
Acció moral procedent de l'aliança, 2061;
Acció pastoral, 2352, 2423;
Acció social, 407, 1883, 2442;
Acció de Crist, *cf. Crist;*
Acció de Déu, 260, 292, 301, 308, 988, 1148, 1164, 1325, 1448, 2008, 2084, 2171, 2258, 2564, 2738;
Acció de l'Església, 771, 1072, 1074, 1083;
Acció de la gràcia, 644, 1453, 1742;
Intenció de l'acció, 1752;
Acció i llibertat, 302, 323, 1731, 1744, 1745;
Acció i pregària, 2157, 2166, 2570, 2670;
Propòsit de l'acció, 1752;
Acció de l'Esperit Sant en Maria, 2675, 2682;
Acció de la Santíssima Trinitat, 648;
La veritat en l'acció, 2468.
Mèrit de l'acció, *cf. Mèrit.*

Aclamació a Jesús entrant a Jerusalem, 559.

Aclamacions Litúrgiques, 1154, 1345, 2760.

Acollida / Acollir
Acollir immigrants i estrangers, 2241;
Acollir l'amor de Déu, 2712, 2792;
Acollir la gràcia divina, 2001;
Acollir la vocació dels fills, 2233;
Acollir els homosexuals, 2358;
Acollir els pobres, 2449;
Acollir el proïsme, 2519;
Acollir el perdó, 1989;
Acollir la Revelació per mitjà de la fe, 35, 99;
Acollir la Paraula de Déu, 839, 171, 2030, 2086, 2935;
Acollir la Paraula de Jesús, 528, 543, 76, 1967, 2835;
"Qui us acull a vosaltres, m'acull a mi", 858.

Acte humà, *cf. Actuar, Passions, Home*;
L'acte humà moralment bo, 1755, 1760;
L'acte humà moralment desordenat, 1761;
Circumstàncies i conseqüències de l'acte humà, 1754;
El consentiment matrimonial en tant que acte humà, 1625-32;
La fe en tant que acte humà, 154, 155, 180;
Intenció de l'acte humà, 1752-53, 1756;
Llibertat de l'acte humà, 1731, 1744, 1745, 1782, 2008, 2106;
Moralitat de l'acte humà, 1709, 1749-56, 1757-61, 1805, 1813, 1853, 1954, 2085, 2157;
Objecte de l'acte humà, 1751.

Activitat, *cf. Acció i Treball*;
Activitat missionera, 856;
Activitat econòmica, 2426, 2431, 2424;
Activitats humanes dirigides per Déu, 912, 1818, 2172, 2185;
L'apostolat com a activitat de Cos Místic, 863;
L'activitat quotidiana com a expressió de portar la creu, 2427;
Activitat de Déu, 2500, 2501;
Activitat de l'Església, 824, 828, 1442;
Família cristiana i la seva activitat, 2205;
Activitat laboral i salari just, 2434.

Actuar
Actuar en virtut de l'amor, 1972;
Actuar segons (la voluntat de) Déu, 798, 1695, 2000, 2752;
Actuar com a cristià, 3, 16, 1813, 2031, 2047, 2181;
Actuar com a testimoniatge de l'Evangeli, 2472;
Com actuava Jesús, 576, 1575, 2076;
Els Ministres actuen "in persona Christi", 875, 935, 1548, 1563, 1581, 1584.

Acusació, *cf. Penitència, Reconciliació, Confessió.*

Adam
Adam i la gràcia de la santedat original, 375, 399;
Jesucrist i Adam, 359, 388, 402, 504, 505, 518, 532, 538, 539, 635;
El pecat d'Adam i les seves conseqüències, 402-405, 416-17, 1736.

Adhesió
Adhesió a Déu per la fe, 150, 176, 1098, 1102, 2609, 1730, 2716;
Adhesió per la fe als dogmes de l'Església, 88;
Adhesió de Jesús a la voluntat del Pare, 566, 2600, 2603, 2620;
Adhesió de Maria a la voluntat de Déu, 967.

Adolescència
Adolescència i abusos sexuals, 2389;
Adolescència i catequesi, 5, 24;
Adolescència i domini d'un mateix, 2342;
Adolescència i prostitució, 2355;
Adolescència i pudor, 2524.

Adopció
Adopció i herència de la felicitat eterna, 1, 294;
Adopció d'infants abandonats, 2379;
L'adopció filial fa dels homes cohereus de Crist, 2009;
L'adopció filial fa dels homes fills de Déu, 257, 1077;
L'adopció ens fa fills per mitjà de Jesucrist 52, 257, 422, 460, 505, 654, 839, 1110, 1709, 2639, 2782, 2798, 2825;
L'adopció segons el projecte de Déu, 1, 52, 257;
Efectes de l'adopció, 654, 1709, 2784;
El pla de Déu en l'adopció, 270, 2782;
Déu ens regala l'adopció en els sagraments, 537, 1129, 1197, 1265, 1279;
Llibertat de Déu en el do de l'adopció, 52, 257, 1996.

Adoració
L'adoració, acte principal de la virtut de la religió, 2096, 2628, *cf. Déu;*
Adoració de Déu, 2096;
Els àngels i l'adoració del Verb Encarnat, 333;
Adoració i art sagrat, 2502;
Benedicció i adoració, 2626.

Adulteri
Definició d'adulteri, 2380;
L'adulteri, greu ofensa contra la dignitat del Matrimoni, 2380-81;
L'adulteri i el cor humà, 1853, 2517;
L'adulteri i el mandat diví, 2052, 2055, 2196;
Adulteri i desig, 2336, 2528;
Adulteri i divorci, 1650, 2384;
Gravetat de l'adulteri, 1756, 1856, 1858, 2380, 2400.

Adults
Baptisme d'adults, 1247;

Catequesi d'adults, 5, 2688;
Catecumenat d'adults, 1232, 1233;
Fills adults i vida familiar, 2214, 2218, 2230;
Iniciació cristiana d'adults, 1233, 1247, *cf. Iniciació cristiana.*

Adveniment i Advent, *cf. Expectació, Consumació;*
"Vingui a nosaltres el vostre Regne", 2816-21, 2859;
Adveniment de Crist i Judici, 1040;
Adveniment de Crist i derrota del regne de Satanàs, 550;
L'adveniment del Regne de Déu realitzat en signes i miracles, 542, 1505;
Adveniment de l'Esperit Sant i Pentecosta, 729, 732;
Expectació de l'adveniment de Crist, 840;
Incertesa a propòsit del moment de l'últim i gloriós adveniment de Crist, 673-74, 1040, 2772;
Preparació per a l'adveniment de Crist, 522-24;
La Transfiguració com a tast del gloriós adveniment de Crist, 556;
"Veniu, Senyor Jesús", 2853.

Advocat
Crist, advocat nostre, 519
L'Esperit Sant, l'altre Advocat (Paraclet), 692, 729, 1433, 1848.

Agnosticisme, 2127, 2128.

Alè de l'Esperit
L'alè com a imatge de l'Esperit Sant, 691, *cf. Esperit Sant* .

Aliment
L'Eucaristia com a aliment, 141, 728, 1020, 1244, 1335, 1392, 1426, 1436, 2861;
Aliment material, 2288, 2417, 2447, 2805, 2830, 2861;
La Sagrada Escriptura com a aliment, 104, 131-132, 141, 2861;

Alliberament
L'alliberament realitzat pel Baptisme, 1221, 1237;
Alliberament del pecat, 1741, 1964;
Alliberament i salvació, 1741;
Alliberament d'Israel, 1363, 2170;
L'alliberació econòmic i social, 2124;
La pregària per a l'alliberament del mal, 2750, 2850-54.

Almoina
L'almoina en la Llei Nova, 1969;
L'almoina com a forma de penitència, 1434, 1438;
L'almoina com a obra de caritat i misericòrdia, 2447, 2462.

Altar
Altar del cel, 1383, 1589;
Altar del Senyor construït per Abraham, 2570;
Benedicció de l'altar, 1672;
Símbols de l'altar, 1383;
El cor com a altar, 786, 2655;
L'Eucaristia, sagrament de l'altar, 13721;
Altar i Nova aliança, 1182;
El sacrifici de la creu i l'altar, 1182, 1364, 1366-68, 1939.

Àmbit, *cf. Naturalesa i Creació.*

Ambó, 1184.

Amén
"Amén" en la litúrgia eucarística, 1345;
"Amén", última paraula del "Credo" i de la Sagrada Escriptura 1061;
Crist, "Amén" definitiu de l'amor del Pare, 1065;
Significat de la paraula Amén, 1062-64, 1348, 1396, 2856, 2865.

Amic
Donar la vida per l'amic, 609;
Crist, amic de l'home, 1972;
Déu, amic de l'home, 142, 2063, 2576.

Amistat
Amistat entre Crist i l'home, 1395, 2665;
Amistat entre Déu i l'home, 55, 277, 355, 374, 384, 396, 1023, 1030, 1468, 1863, 2709;
L'amistat no excusa els atacs contra la veritat, 2480;
L'amistat com a ajuda a persones homosexuals, 2359;
Caritat, acord i amistat, 1829, 1939;
La castedat es desclou i es manifesta en l'amistat, 2347.

Amor, *cf. Caritat.*

Amor a Déu
Estimar Déu com a Únic Senyor, 2086;
El celibat per amor a Déu, 1599;

El cristià mor per estar amb Déu, 1011;
"Estimaràs el Senyor el teu Déu amb tot el teu cor...", 2055, 2063, 2083, 2093;
La fe es fiar-se de l'amor de Déu, 278, 1064, 2087, 2614;
La litúrgia com a resposta de la fe i de l'amor a Déu, 1083;
Guardar els manaments i restar en l'amor, 1824;
La pregària, participació en l'amor de Déu, 2633, 2738;
Amor i pregària, 2709, 2792;
La pregària, font de totes les coses per l'amor que Crist ens té, 2058;
La pregària ininterrompuda i l'ardor que procedeix de l'amor, 2742;
La pregària, comunió d'amor en l'Esperit Sant, 2615, 2712.

Amor al proïsme
Estimar com Crist pobres i rics, 1825, 2443;
L'amor als enemics, 2608, 2844;
L'amor als pobres no pot ser compatible amb el desmesurat amor a les riqueses, 2445;
L'amor al proïsme orientat envers el qui erra en la fe, 2104;
L'amor al proïsme, inseparable de l'amor a Déu, 1878;
L'amor al proïsme com a pregària per tots al Pare de tots, 2793;
L'amor al proïsme com a perdó al germà des del més profund del cor, 2843;
"Estimeu-vos els uns a altres com jo us he estimat...", 459, 1337, 1823;
Estimar Déu i el proïsme, síntesi del Decàleg, 1822, 2055, 2067, 2069;
"Estimaràs el teu proïsme...", 1844, 2055, 2196;
La Família de Natzaret, exemple d'amor al proïsme, 533.

Amor de preferència per Déu, 2729, 2732.

Amor de Crist
La caritat, manament nou, 1823;
El Cor de Crist, signe del seu amor envers nosaltres, 478, 2669;
La pregària com a adhesió a la voluntat del Pare, 2600;
La Passió, amor obert a tots, 605, 616;
La Passió de Crist, sacrifici en remissió dels pecats, 545;
La Mort de Crist per amor nostre, 1825;
Les guaricions, signes de l'amor, 1503;
La vida de Jesús, revelació del misteri d'amor del Pare, 516, 701.

Amor de Déu, *cf. Déu*;
La Creació, primer testimoniatge de l'amor de Déu, 315;
L'amor de Déu disposa les creatures envers el seu fi últim, 321;
L'amor de Déu envers Israel, el seu Poble, 219-20;
L'amor de Déu crea i conserva el món, 42 11;
L'amor de Déu disposa totes les coses per a la salvació de l'home, 313;
L'amor de Déu, causa de la Creació, 27, 293, 295;
Déu, "gelós" de nosaltres, com a expressió vertadera del seu amor, 2737;
L'amor de Déu, font de la pregària, 2658;
L'amor de Déu, primer do diví, 733;
L'amor de Déu, fruit de l'Esperit Sant, 736, 1832, 2658;
L'amor de Déu, principi de vida, 735;
Déu no abandona mai les seves criatures, 2577;
L'home partícip de l'amor de la Santíssima Trinitat, 850;
L'home i la dona creats a imatge de l'amor de Déu, 2331.

Déu revelat com a amor
"Déu és amor", 214, 221, 231, 733
El cel, amor de comunió, 1024;
Els homes seran jutjats sobre l'amor, 1022;
Pare, Fill i Esperit Sant en nom de l'amor, 221, 257, 850.

Amor de l'Església, *cf. Església*;
Amor de l'Església envers els germans separats 818;
Amor de l'Església als pobres, 2444, 2448.

L'amor de l'home, *cf. Home*;
La família, societat natural d'amor, 22;
Amor de l'home al bé, 1765-66;
L'amor conjugal en l'home, orientat a la procreació i a la unitat, 1601 2363, 2366, 2369;
L'amor conjugal com a imatge de l'amor de Déu, 1604;
L'amor conjugal en l'home, indissoluble i fidel per naturalesa, 1646;
L'amor conjugal en la institució del Matrimoni, 1603;
Amor a la pàtria, 2239;
Amor a la veritat, 2105, 2185, 2466, 2518;

L'ordre per al bé comú vivificat per l'amor, 1912.

Anàfora, 1352.

Analogia
Analogia de la revelació bíblica, 128-30, *cf. Tipologia*;
"Analogia de la fe", 114;
El Creador i l'analogia amb les seves creatures, 41, 2500;
La vida espiritual i la seva analogia amb la vida natural, 1210-12.

Anamnesi, 1103, 1106, 1354, 1362.

Ancianitat, *cf. Ancians.*

Ancians
La família i la cura dels ancians, 2208;
El servei als ancians, 2186.

Àngel
Els àngels, custodis dels homes, 336;
Els àngels en la Pregària Eucarística, 1352;
Els àngels en la vida de l'Església, 334-35;
Els àngels caiguts, 391-93, 414. 760;
Els àngels poden desviar-se del camí de Déu, 311;
Les imatges dels àngels en l'art, 119, 2131, 2502;
L'Àngel Custodi, 336;
L'Àngel sant Gabriel, missatger d'un anunci, 148, 267
El cel i els àngels, 326, 1023-29, 1053;
Crist i els àngels, 331, 538, 954, 1038, 1161;
L'existència dels àngels com a veritat de fe, 328;
Identitat i missió dels àngels, 329; 332-36, 350-52, 1034, 1352;
El Nadal i els àngels, 525, 559;

Ànima
Significat de l'ànima, 363;
El Baptisme i la Confirmació imprimeixen caràcter en l'ànima, 1280, 1304, 1317;
L'ànima de Crist, 466, 467, 470-72, 624-26, 630, 632, 637, 650;
Crist, metge de les ànimes, 658, 1421, 1509;
El cos i l'ànima, 362-64;
Creació de l'ànima, 33, 366, 382;
L'Eucaristia omple l'ànima de gràcia, 1323, 1402;
Eucaristia i presència de Crist en cos i ànima, 1374;
Eucaristia i divinitat, 1374;
Glorificació del cos i de l'ànima, 1042, 1052;
L'home, dotat d'ànima, 1934;
La llei natural gravada en l'ànima, 37, 1954;
El Manament "Estimaràs el Senyor el teu Déu amb tota la teva ànima", 2055, 2083;
Maria, elevada al cel en cos i ànima, 966, 972, 974;
La pregària i l'ànima, 2559, 2562, 2590, 2700, 2703, 2709;
La pregària i les ànimes del Purgatori, 1498;
El pecat i la seva influència en l'ànima, 400, 403, 1035, 1456, 1863;
La Resurrecció, conjunció de l'ànima i del cos, 990, 997, 1005, 1016;
Els Sagraments i el perdó, redempció de l'ànima, 978, 981, 1520;
La salvació de l'ànima, 95, 1023, 1053, 2032, 2264, 2280, 2420, 2458;
Els signes de l'espiritualitat de l'ànima, 33;
L'Esperit Sant, ànima del cos místic, 809;
Esperit, ànima i cos, 367;
Últim destí de l'ànima, 1021, 1051;
La unitat de cos i ànima en l'home, 327, 362, 364-65, 382, 992, 1004, 1060, 1503, 2332;
La Paraula de Déu, aliment de l'ànima, 127, 131;
Les virtuts teologals infoses en l'ànima, 1813.

Animals
Diferència entre l'home i els animals, 371;
Cura i respecte als animals, 2415, 2416, 2418;
Relació entre l'home i els animals, 2417, 2456-57.

Antic Testament, *cf. Sagrada Escriptura i Antic Testament*
El compliment de les promeses i l'Antic Testament, 122, 528, 652, 1067;
La malaltia de l'home i l'Antic Testament, 1502;
El cànon de les Escriptures i l'Antic Testament, 120;
La catequesi desvetlla el que s'amaga sota la lletra de l'Antic Testament, 1094;
Imatges simbòliques en l'Antic Testament, 2130;
En l'Antic Testament, Déu és presentat com a Pare i font de tota veritat, 684, 2465;

La Litúrgia i l'Antic Testament, 1093, 1349;
El Messies, anunciat pels Profetes en l'Antic Testament, 1283;
El Misteri de l'Església, prefigurat en l'Antic Testament, 753;
El Misteri de la Trinitat i l'Antic Testament, 237;
La pregària en l'Antic Testament, 2568, 2569, 2585, 2596, 2630;
L'ordenament jurídic en l'Antic Testament, 2449;
Relació entre Antic i Nou Testament, 702;
Les teofanies en l'Antic Testament, 697;
El títol de "Fill de Déu" i l'Antic Testament, 441;
La Trinitat, la seva acció creadora i l'Antic Testament, 292;
Valor de l'Antic Testament, 121;
Veneració de l'Antic Testament i de les seves imatges, 61, 123, 138;
La vida com a sagrada en l'Antic Testament, 2260.

Antiga Aliança, *cf. Antic Testament*;
Abraham i l'aliança, 72, 992, 2571;
El cor com a lloc de l'aliança, 2563;
El Decàleg i l'aliança, 2057, 2077;
Déu i l'aliança amb el seu Poble, 238, 781, 1102, 1612, 2058;
L'aliança del Sinaí, 62, 204, 2810;
L'home, cridat a l'aliança amb el seu Creador, 357;
Llei i aliança, 346, 709, 2060-63, 2070;
Litúrgia i aliança, 1093, 1156;
L'ofrena del pa i del vi i l'aliança, 1334;
Pregària i aliança entre Déu i l'home, 2564, 2567, 2569, 2713, 2795, 2829, 2841
Els Manaments i el sentit de l'aliança, 2061-63;
Figures anticipades i aliança, 1217, 1223, 1544;
Preparació en l'aliança per a la vinguda de Crist, 522, 762;
El sàbat, signe de l'aliança, 2171;
Sacerdoci i aliança, 1539, 1542;
Signes i símbols de l'aliança, 1145, 1150-52, 1334;
Valor permanent de l'aliança, 121.

Anunci, *cf. Evangelització*;
La difusió de l'anunci de la salvació, 900, 2044;
La família com a primer lloc de l'anunci de la fe, 1666;
L'anunci de l'Església, 2126;
L'anunci de l'Evangeli i la pregària del "Parenostre", 2763;
L'anunci de l'Evangeli en la iconografia, 1160;
L'anunci del Regne i la vocació a la conversió, 1427, 1989;
Un sol anunci de salvació per al món sencer, 174;

Anunciació, *cf. Maria i Àngel*;
Consentiment de Maria en l'Anunciació, 973;
La festa de l'Anunciació, 1171
En l'Anunciació, l'àngel saluda la
"Plena de gràcia", 490;
Jesús, nom donat per Déu en l'Anunciació, 430;
Maternitat de Maria i Anunciació, 969, 2674;
La pregària de Maria i l'Anunciació, 2617;
L'Anunciació inaugura la "plenitud dels temps", 484.

Any Litúrgic, *cf. Advent, Nadal, Quaresma, Pasqua, Pentecosta*;
Descripció de l'any litúrgic, 1168-71;
El diumenge, dia del Senyor, fonament i nucli de l'any litúrgic, 1193;
Pregària i any litúrgic, 2698;
Èpoques de penitència, 1438.

Anyell
Abraham i l'Anyell destinat a l'holocaust, 2572;
Anyell i Apocalipsi, 1137, 2159;
Crist, Anyell, 523, 536, 602, 608, 613, 719, 1364;
L'Església, Esposa de l'Anyell, 757, 796;
"Les noces de l'Anyell", 1329, 1602, 1612, 1642, 2618;
Els testimonis i la glòria de l'Anyell, 2642.

Apostasia
Moisès i l'apostasia del seu poble 2577;
La prova final de l'Església i l'apostasia, 675;
Significat de l'apostasia, 2089;
L'apostasia i els atacs a la unitat de l'Església, 817;

Apòstol
Recepció de les ensenyances dels Apòstols, 87, 949, 2624;
Potestat dels Apòstols per a perdonar els pecats, 981, 983, 984, 1442, 1444, 1485, 1586;

Predicació dels Apòstols, 76;
Els Apòstols i el Baptisme, 1226;
La catequesi dels Apòstols, 1094;
El Col·legi dels Apòstols, 880;
L'Església i els Apòstols, 688, 756, 857, 865, 869, 1342, 2032;
Elecció i vocació dels Apòstols, 2, 75, 96, 858-60, 873, 935, 1086, 1120, 1122, 1575, 2600;
Els Apòstols i la transmissió de la fe, 171, 173, 605, 815, 816, 889, 1124;
Els Apòstols i la imposició de mans, 699, 1288, 1299, 1315;
Els Apòstols i la institució de l'Eucaristia, 610-11, 1337, 1339-41;
Els Apòstols i el ministeri de la reconciliació, 981, 1442, 1461;
Els Apòstols i les aparicions del Ressuscitat, 641-42, 644-45, 647;
Els Apòstols i el sagrament de l'Orde 1087, 1536, 1565, 1576, 1577, 1594;
Significat de la paraula Apòstol, 858;
Els Apòstols i l'Esperit Sant 244, 74 798, 1287, 1288, 1299, 1302, 131 1485, 1556;
Els successors dels Apòstols, 77, 861-63, 892, 938, 1313, 1560, 1562, 2068;
El testimoniatge dels Apòstols, 664, 1518
Els Apòstols i la transmissió de la Paraula de Déu, 3, 81, 84, 96, 126, 571.

Apostolat
Apostolat de l'Església, 863-64;
Apostolat i Eucaristia, 864, 1324;
Apostolat dels laics, 900, 905, 940.

Apostòlica, *cf. Església*, 81, 84, 96, 126, 571.

Arbre del bé i del mal, 396.

Arca de l'aliança
La pregària del poble i l'arca de l'aliança, 2578, 2594;
L'arca de l'aliança, signe de la salvació, 2130;
Les taules "del Testimoni" i l'arca de l'aliança, 2058.

Arca de Noè, 845, 1094, 1219.

Armes
Les armes en tant que amenaça per a la pau, 2317;
Acumulació d'armes, 2315;
Fabricació i comerç d'armes, 2316;
Condicions per al recurs a les armes, 2243, 2309;
La cursa d'armaments, 2315, 2329, 2438;
Refús de l'ús de les armes, 2311;
L'ús indiscriminat de les armes, 2314.

Art, *cf. Icones o Imatges santes; Art sagrat*, 2500, 2502-03, 2513;
Semblança de l'art amb l'activitat divina en la Creació, 2501.

Ascensió de Crist, *cf. Crist;*
Celebració del dia de l'Ascensió, 2177.

Ascesi
Fidelitat a les promeses del Baptisme i ascesi, 2340;
Ascesi i voluntat de Déu, 1734;
Ascesi i progrés espiritual, 2015.

Assemblea
Dirigir i presidir l'assemblea, 1184, 1348;
Assemblea dominical, 1167, 1174, 2188; 1383, 1566, 2777;
Assemblea humana, 1880;
Assemblea litúrgica, 752, 1097, 1102, 1144, 1167, 1193, 2760;
Participació de l'assemblea, 1141, 1372, 2178;
Assemblea dels sants, 946, 1372, 2006;
L'Església i l'assemblea dels homes, 541, 75152, 771, 777-78;
Assemblea i pregària, 2585-86, 2589;
Preparació i disposició de l'assemblea per a la litúrgia, 1098, 1112, 1154, 1236, 1688;
La professió de fe de l'assemblea, 167;
L'Esperit Sant actua en l'assemblea, 1092, 1112.

Assistència / Assistir
Assistència dels àngels als homes 332, 335;
Assistència divina al Summe Pontífex i als bisbes, 892;
Assistència del Senyor als malalts, 1520;
Assistència sanitària i social, 2288;
Assistència dels diaques, 1369, 1570;
Assistir les famílies, 2211;
Assistir a la litúrgia, 2178, 2180;
Assistència de l'Esperit Sant, 86, 94, 688, 2182, 2422.

Associacions de treballadors, 2430.

Assumpció de Maria, 966, *cf. Maria.*

Ateisme
Agnosticisme i ateisme, 2128;
Causes de l'ateisme, 2126, 2424;
Formes i significats de l'ateisme, 2123-24;
Pecat d'ateisme, 2125, 2140.

Atur
L'atur com a atemptat contra la dignitat humana i els perills que en deriven, 2436.

Autonomia
Autonomia dels fills, 2232;
La mal entesa autonomia de la consciència, 1792.

Autòpsia, 2301.

Autoritat
Autoritat dels Apòstols, 551, 873, 1444, 1575;
Autoritat civil i humana, 1900, 1901, 2234;
L'autoritat, necessària per a la vida humana, 1897-98, 1919;
Autoritats civils il·legítimes, 2155;
Les autoritats religioses de Jerusalem i Jesús, 575, 587, 589, 591, 595-96;
Abusos per part de les autoritats civils, 2155, 2242, 2298;
Missió de les autoritats, 1917, 1923, 2235-36, 2241, 2272, 2316, 2354, 2498;
La guerra i l'autoritat internacional, 2308;
Autoritat i bé comú, 1903, 1906, 1909, 1928, 2239, 2266, 2406, 2429, 2498;
L'autoritat de Crist, 581-82, 651, 668-69, 1063, 1441, 1673, 2173;
L'autoritat de Déu, 156, 239, 668, 1295, 1381, 2086, 2777;
L'autoritat de l'Església, 85, 119, 553, 874, 895, 918, 1023, 1125, 1399, 1578, 1635, 1673, 1792, 2037, 2420;
Autoritat dels bisbes, 883, 888, 894, 1596, 2034, 2179;
El legítim exercici de l'autoritat, 1897, 1921;
Autoritat i família, 2202, 2207, 2234;
Fonament de l'autoritat humana, 1897-1904;
Fonament de l'autoritat, 1899, 1918, 1920, 1930;
La llei en tant que emanada de l'autoritat, 1951;
Límits de l'autoritat, 2267;
Autoritat del Magisteri de l'Església, 88, 2036;
Autoritat dels ministres de l'Església, 875, 1551, 1563;
Respecte a l'autoritat, 1880;
Autoritat i respecte als altres, 1902, 1930, 2199, 2254;
Refús de l'obediència a l'autoritat, 2256;
L'autoritat com a servei, 2235;
L'autoritat del Summe Pontífex, 1594, 2034;
Autoritat del Símbol dels Apòstols, 194-95;
Autoritat de la veritat, 1777.

Avarícia, pecat capital, 1866.

Avortament
Col·laboració a l'avortament, 2272;
Cultura de la vida i avortament, 2770;
Els Manaments i l'avortament, 227, 2274.

Àzims, 1334, 1339.

B

Babel, 57.

Baptisme, *cf. Sagrament/s;*
Els Apòstols i la missió de batejar, 1223, 1276;
Denominacions del Baptisme, 1214-16;
Significat del Baptisme, 628, 950, 1213-14, 1220, 1227-28, 1234-45, 1262, 1617;
El Baptisme d'adults, 1247-49;
El Baptisme de Jesús, 535-37, 556, 565, 608, 701, 1223-25, 1286;
El Baptisme dels infants, 403, 1231, 1233, 1250-52, 1282, 1290;
El Baptisme de Joan el Baptista, 523, 720;
El Baptisme "de sang", 1258;
El Baptisme, sagrament de la fe, 1236, 1253;
Baptisme i castedat, 2345, 2348, 2355;
Salvació dels catecúmens que moren sense el Baptisme, 1259, 1281;
Baptisme i preparació dels catecúmens, 281;
Baptisme i consagració religiosa, 916, 931, 945;
Baptisme i conversió, 1427-29;
Desig del Baptisme (Baptisme "de desig"), 1258-60, 1280;
L'Església i el Baptisme, 846, 866, 122628, 1267;
La fe i el Baptisme, 172, 1226, 1236, 1253-55;
La gràcia del Baptisme, 1262-66, 1308;
El Baptisme i la gràcia de Crist, 1255, 1262-74, 1279, 1997, 1999;

Els infants morts sense el Baptisme, 1261, 1283;
Necessitat del Baptisme, 846, 1257-61, 1277;
El Baptisme i el nom cristià, 2156, 2165;
Baptisme i Passió de Crist, 565, 1225;
La Passió i la creu de Crist, fonts del Baptisme, 1225;
Prefiguracions del Baptisme, 117, 527, 1094, 1217-22;
El Baptisme i la professió de la fe, 14, 167, 189, 1064;
Promeses del Baptisme, 1185, 1254, 2101, 2340;
L'Esperit Sant i el Baptisme, 691, 694, 698, 701, 798, 1274, 2017, 2670;
Subjecte del Baptisme, 1246-47;
Baptisme i unitat dels cristians, 855, 1271;
La vida cristiana fonamentada en el Baptisme, 1266.

Administració i ritu baptismal
L'aigua i la seva força simbòlica en el Baptisme, 694, 1214, 1217;
L'exorcisme en la celebració del Baptisme, 1673;
Facultat dels laics per a administrar el Baptisme, 903;
Ministres del Baptisme, 1256, 1284;
Els pares, els padrins i el Baptisme, 1255, 1311;
Ritus del Baptisme, 1185, 1278, 1229-45, 2769;
Lliurament de la pregària del "Parenostre" en el Baptisme, 2769;
Unció amb l'oli i Baptisme, 1294.

El Baptisme i els altres Sagraments, 1113, 1210, 1535;
Confirmació i Baptisme, 1288-91, 1298, 1304-06, 1312-13;
Eucaristia i Baptisme, 1244, 1392, 1396;
Baptisme i iniciació cristiana, 1212, 1229-33, 1275, 1285, 1306, 1318, 1321, 1525, 1533;
Penitència i Baptisme, 980, 1425, 1446-47, 2042;
Baptisme i Unció dels Malalts, 1523.

Efectes del Baptisme, 1262;
L'apostolat, tasca nascuda del Baptisme, 871, 900, 1268;
El Baptisme ens fa membres del cos de Crist, 537, 818, 871, 950, 985, 1003, 1267-70, 1279, 1694, 2565, 2782, 2791, 2798;
El caràcter com a segell espiritual inesborrable, 1272-74, 1280;
La comunió amb l'Església, 838, 846, 1267-70, 1273, 1277, 1279;
Consagració al sacerdoci ministerial, 119, 1141, 1305, 1546, 1591;
El do de la fe i de la vida nova, 168, 1236, 1253-55;
El do de la gràcia de la justificació, 1266;
Entrada en l'Església, nou Poble de Déu 782, 784, 804, 846, 950, 1185, 1277;
Drets i deures emanats del Baptisme, 1269-70;
Justificació i Baptisme, 1987, 1992, 2020, 2813;
La nova creatura que neix de l'Esperit, 168, 507, 683, 1010, 1227, 1262, 1265-66, 1277, 1279;
Participació en la vida trinitària, 265;
El perdó dels pecats, 403, 405, 628, 977-80, 981, 985, 1213, 1216, 126266, 1279, 1434, 1694, 2520;
Baptisme i salvació final, 1023, 2068;
Baptisme i santificació, 2813;
La unió amb Crist mort i el Baptisme, 790, 1002, 1010, 1227;
Efecte vivificant de la Paraula de Déu, 1228.

Baptisteri, 1185.

Baró, *cf. Home.*

Bellesa
L'art i la bellesa, 2501-03, 2513;
La contemplació de Déu i la bellesa, 319, 2784;
El cos humà com a manifestació de la bellesa divina, 2519;
Déu, autor de tota bellesa, 2119, 2500;
La pregària i la seva bellesa expressiva, 1157, 1191;
La perfecció de Déu i la bellesa de les creatures, 41, 341;
La bellesa del món com a camí per a abastar a Déu, 32, 33;
La bellesa de les santes imatges impresa en la vida dels fidels, 1162.

Benedicció
Els batejats, cridats a la benedicció, 1669;
Benedicció de la taula, 2834;
Benedicció del pa i el vi, 1000, 1334-35, 1347, 1353, 1412;
La benedicció de Déu, 1077-1082, 1110, 2627, 2644;

La benedicció de l'Església, 1082, 1217, 1245, 1624, 1630, 1671-72;
Eucaristia i benedicció, 1328, 1360, 1402;
Les famílies nombroses i la benedicció divina, 2373;
Formes de benedicció, 2627;
La mort com a benedicció, 1009;
Pregària i benedicció, 2589, 2767, 2781, 2803;
L'especialíssima benedicció del Pare a Maria, 492, 2676;
Significat de la benedicció, 1078, 2626, 2645.

Benevolència
La benevolència pròpia de Déu, 214;
Benevolència dels homes cap als animals, 2416;
El projecte benvolent de Déu, 50-51, 257, 315, 2807, 2823;
Caritat i benevolència, 1829;
Comunitats humanes i benevolència, 2213, 2540, 2554;
L'Esperit Sant ens dóna la benevolència, 736, 1832.

Bé (El)
L'arbre de la ciència del bé i del mal, 396;
El bé de la comunió dels sants, 947;
Buscar el bé, 1811, 1828, 2727, 2857;
Buscar el bé espiritual del penitent, 1460;
Crist com a bé de l'home, 457, 519;
La consciència moral i el bé, 177677, 1780-81, 1783, 1791, 1798;
La Creació "...I veié Déu que tot era molt bo...", 299;
Criteri objectiu del bé i del mal, 2244;
Déu, autor i font de tot bé, 14, 1723, 2052;
Déu, bé etern i suprem, 356, 2052;
El diumenge i les obres bones, 2186;
Els bisbes contribueixen al bé de totes les Esglésies, 886;
Exigència de conversió per al bé de la societat, 1886;
Els fills i el bé de la família, 1652, 2217;
Lluita de l'home entre el bé i el mal, 1707;
L'home, cridat a fer sempre el bé, 307, 409, 1706, 1713, 2002, 2541;
Els laics i el bé de l'Església, 907;
El bé i la llei moral, 33, 1713, 1954-55;
El mal físic coexisteix amb el bé físic fins al final, 310;
El mal mai no es justifica per a aconseguir un bé, 1756, 1761, 1789;
El Matrimoni i el bé dels cònjuges, 1601, 1660, 2201, 2203, 2363;
Els ministeris de l'Església, destinats al bé comú, 874, 937, 1539;
Totes les creatures estan destinades per al bé de la humanitat, 353;
Els pares, la seva autoritat i el bé dels fills, 2234, 2248;
Les passions i el bé, 1751, 1768, 1770-71, 1773, 1775;
El pecat i el bé, 398, 1707, 1855, 1863, 1865, 2094;
La perfecció en la recerca i l'execució del bé, 1711, 1775, 2500;
La potestat divina de treure el bé del mal, 311-12, 324, 412;
Els sagraments com a bé donat a l'Església, 1116, 1129, 1499, 1522, 1532;
La ciència, la tècnica i l'art i el bé de la persona, 2294;
L'Esperit Sant i el bé de l'home, 291, 798-99;
El triomf del bé sobre el mal, 681;
El bé i la virtut, 1266, 1803-04, 180610, 1833, 1835, 1837;
La vida consagrada i el bé de l'Església, 917, 931, 945;
La vida i la salut física com a bé regalat per Déu, 2288.

Bé comú
La vaga i el bé comú, 2435;
Acció, justícia social i bé comú, 1807, 1928, 2239, 2442;
La legítima autoritat civil i el bé comú, 1888, 1897-98, 1901-03, 1921-22, 2238, 2309, 2406, 2498;
El bé privat i el bé comú, 801, 951, 1905, 2039;
Comunicació, informació i bé comú, 2489, 2492, 2494, 2498;
La comunitat política, l'Estat i el bé comú, 1910, 1927, 2239;
Condicions del bé comú, 1907-09, 1924-25;
Legítima defensa del bé comú, 2238, 2242, 2265-67, 2310, 2321;
L'Església i el bé comú, 2246, 2420, 2458;
Bé comú i immigració, 2241;
Drets polítics atorgats segons les exigències del bé comú, 2237;
Llei i bé comú, 1951, 1976;
La llibertat religiosa i el bé comú, 2109;
Obligació de promoure el bé comú, 1913-14, 1916, 1926;
Cura del món i bé comú, 2415;

Economia i bé comú, 2425, 2429, 2432;
Deures de l'home i bé comú, 1880, 2237-41, 2288;
La propietat i el bé comú, 2401, 2403;
Fins i significat del bé, 1906, 1912, 1925;
La societat internacional i el bé comú, 1911, 1927.

Benaurança
Abastar la benaurança divina pel Baptisme, 1257;
Efectes de la benaurança, 1721;
La benaurança, do gratuït de Déu, 1720-22, 1727;
Benaurança i desig de felicitat, 1718, 2548;
Déu, la nostra benaurança, 257, 1731, 1855;
El pecat allunya l'home de la benaurança divina, 1855, 1863, 1874, 1949;
La persona humana destinada a la benaurança eterna, 1700, 1703, 1711, 1769, 1818, 1934, 2548-1;
Esperança i benaurança eterna, 1818;
Vocació de l'home a la benaurança, 1700, 1934.

Benaurances Evangèliques, 1716;
"Benaurats els pobres...", 2546-47, 2603, 2660, 2833;
Les benaurances evangèliques responen al desig humà natural de felicitat, 1718, 1725, 2548;
Les benaurances evangèliques donen compliment a les promeses divines, 1725;
Les benaurances evangèliques descobreixen la meta de l'existència humana, 1719;
Les benaurances evangèliques perfilen el veritable rostre de Jesús, 1717;
Les benaurances evangèliques com a centre de la predicació de Jesús, 1716;
La caritat de l'Església, inspirada en les benaurances evangèliques, 2444;
Catequesi de les benaurances evangèliques, 1697;
Crist, exemple de les benaurances evangèliques, 459, 1697;
Doctrina emanada de les benaurances evangèliques, 1726, 1728, 1820, 2546;
La Llei i les benaurances evangèliques, 581, 1967, 1984;
Significat i efectes de les benaurances evangèliques, 1717;
Esperit de les benaurances evangèliques, 1658, 2603;
La vida consagrada i l'esperit de les benaurances evangèliques, 932.

Béns materials
L'abundància de béns materials i els perills espirituals, 2547, 2728;
Les benaurances i els béns materials, 1728-29;
Béns espirituals i béns materials, 1942, 2027;
La renúncia als béns materials, 2544;
El desig de béns materials, 377, 2514, 2534, 2536, 2539, 2553;
El respecte i cura dels béns materials, 2288, 2407-08;
La propietat de béns materials i el seu destí universal, 2402-03, 2452, 2459;
La dilapidació de béns materials, 1439;
El repartiment dels béns materials, 1940, 1948, 2444, 2446, 2833;
L'Església i l'ús que fa dels béns materials, 2420, 2444;
L'afecte desordenat als béns materials, 1849, 1863, 2548;
Restitució dels béns aliens, 2412;
Administració i ús dels béns materials, 360, 1740, 1809, 1838, 2198, 2401, 2404-05, 2409;
La vida econòmica i la producció de béns materials, 2421, 2426.

Béns morals i espirituals
Els béns i la pregària, 2010, 2559, 2590, 2736, 2830;
Els béns futurs, 662, 2549;
Béns espirituals, 293, 1050, 1948, 2121, 2548;
Els béns, la consciència moral i el discerniment, 1780;
El bé del Matrimoni i de l'amor conjugal, 1643, 2333, 2363;
Crist i els béns donats per Ell a l'home, 412, 420, 819;
La comunió de béns, 947, 949-53, 955;
L'intercanvi de béns espirituals, 1475-76, 1697;
El Sagrament de la Reconciliació i els béns de la vida divina, 1468-69;
L'estat de vida consagrada i els béns celestials, 933.

Bíblia, *cf. Sagrada Escriptura.*

Bisbe, *cf. Orde, Episcopat*;
El bisbe com a imatge viva de Déu Pare, 1549;

El bisbe com a successor dels Apòstols, 77, 861-62;
El bisbe de Roma, *cf. Summe Pontífex*;
Bisbe i presbiteri, 1567;
Col·laboradors del bisbe, 927, 1562-68, 1570;
El Col·legi episcopal, 857, 877, 879-87, 1577;
L'ordenació episcopal, 1555-61, 1572;
La seu del bisbe, 1184.

Funcions del bisbe
Cal tenir en compte els oportuns consells del bisbe, 919, 1483, 1673;
La funció del bisbe d'una Església particular, 1560, 1594;
El bisbe presideix la celebració eucarística, 1142, 1561;
El bisbe en la funció d'ensenyar, 12, 85, 888, 1558, 1676, 2034, 2068;
El bisbe en la funció de governar, 816, 873, 894-96;
El bisbe en la funció de santificar, 893;
El bisbe consagra el sant crisma, 1297;
El bisbe, ministre de la Confirmació, 1299, 1312-13;
El bisbe, ministre de l'Orde, 1538, 1569, 1576;
El bisbe, ministre de la reconciliació, 1462;
Les funcions del bisbe en la iniciació cristiana: en el Baptisme, en la Confirmació i en l'Eucaristia, 1120-21;
La responsabilitat del bisbe en l'Eucaristia, 1369;

Bisbe de Roma, *cf. Summe Pontífex.*

Blasfèmia
Gravetat de la blasfèmia, 1031, 1756, 1856;
Jesús acusat de blasfèmia, 574;
Juraments i blasfèmia, 2149;
Significat de la blasfèmia, 2148, 2162, 1009.

Bo, *cf. Bé*;
El món creat bo per Déu, 299.

Bona nova, *cf. Evangeli i Nou Testament*;
Els Apòstols i la Bona Nova, 638, 977, 1427, 2443;
Efectes de la Bona Nova, 2527;
Crist, Bona Nova, 422, 632, 634, 714, 763, 852, 2763;
Misteri Pasqual i Bona Nova, 571.

Bondat
Bondat dels actes humans, 1754-55, 1760;
La bondat de Crist i la llei del sàbat, 2173;
Bondat de la creació, 299, 302, 339, 353, 1333, 1359;
La bondat del Matrimoni, 1613;
La bondat com a fruit de l'Esperit Sant, 1695;
Llibertat i maduresa en la bondat, 1721;
L'Esperit Sant donador de la bondat, 736, 1832.

Bondat de Déu, *cf. Déu;*
Bondat de Déu envers els homes, 41, 294, 396, 842, 1050, 1722, 2009, 2784;
La bondat de Déu i el do d'Ell mateix a l'Església, 750;
La bondat de Déu en totes les seves obres, 214, 284, 299;
Creatures, Creació i bondat de Déu, 1, 214, 284, 293, 295, 299, 308, 759, 970;
Participació de les creatures en la bondat de Déu, 319, 1954, 1978;
Déu com a Saviesa i Bondat, 239, 308, 310, 311, 759, 1951, 2086, 2500, 2828;
El pecat de l'home i la bondat divina 215, 397, 1869, 2091, 2094, 2119, 2307;
Revelació i bondat de Déu, 51, 101.

Breviari, *cf. Litúrgia: Litúrgia de les Hores.*

C

Caiguda, *cf. Pecat original*;
Causes i origen de la caiguda dels àngels, 391-393, 760;
Causa de la caiguda de l'home, 215, 385;
Déu no abandonà l'home després de la seva caiguda, 55, 70, 410;
La narració del Gènesi de la caiguda de l'home, 289, 390.

Calúmnia, 2477, 2479, 2507.

Calze
El calze del Nou Testament i l'Eucaristia, 612, 1334-35, 1339, 1365, 1396, 1412;
Jesús i el calze que li donà el Pare, 607;
Significació religiosa de la distribució del calze, 1148.

Camí
Jesús com a camí, 459, 846, 2664, 2674;
Paràbola evangèlica dels dos camins, 1696;
El camí de Crist, 1696-97;
El camí del designi diví, 778;

El camí de la creu, 1674, 2669;
El camí missioner, 852;
El camí de la Providència, 314;
El camí del Regne, 1967.

Canònic, *cf.* substantius que corresponen a aquest adjectiu.

Canonització, *cf. Sant / Sants.*

Cant
El cant de lloança dels àngels en el Naixement de Crist, 333;
Cant i música sagrada, 1156-58, 1162, 1191;
Cant del Servidor, 713.

Càntic de Maria, 722, 2629.

Cap, *cf. Crist, Pere.*

Capitalisme, *cf. Doctrina social de l'Església i Justícia;*
Judici de l'Església sobre alguns aspectes del capitalisme, 2425.

Caràcter sacramental, *cf. Segell*
Caràcter sacramental del Baptisme, 698, 1121, 1272, 1273, 1280;
Caràcter sacramental de la Confirmació, 698, 1121, 1304-05, 1317;
Caràcter sacramental de la consagració episcopal, 1558;
Caràcter sacramental de l'ordenació, 698, 1121, 1563, 1570, 1581, 1583.

Cardinals (Virtuts), *cf. Virtut.*

Carisma, *cf. Esperit Sant* ;
El carisma de la infal·libilitat, 890, 2035;
La comunió dels carismes, 951;
El carisma dels consagrats, 924, 1175;
Discerniment dels carismes, 801;
El carisma dels laics, 910;
Fi i significat del carisma, 799, 800, 2003;
Esperit Sant i carisma, 688, 798, 800, 809, 1508, 2003, 2024, 2684;
El carisma de la veritat i la maduresa en la fe, 94.

Caritat, *cf. Amor;*
La caritat "mai no té fi", 25;
La caritat, destruïda pel pecat mortal, 1855-56, 1861, 1874;
La caritat, ferida pel pecat venial, 1855, 1863, 1875;
La caritat destrueix els pecats venials, 1394, 1472;
La caritat com a amor al proïsme, 1822-29;
Caritat i catequesi, 25, 1967, 1971;
Comunió de la caritat, 953, 1475;
El cor com a seu de la caritat, 1853;
La desídia i la indiferència, contràries a la caritat, 2094;
Perdó i caritat, 1478;
Informació i caritat, 2489, 2494-95, 2497;
Vocació a la caritat, 1694, 2013.

La caritat com a virtut moral cristiana
Les caritat com a fi de totes les nostres accions, 1829;
La caritat com a forma de la virtut, 826, 1827, 1841, 1844;
La caritat com a perfecció de vida cristiana, 1844, 1973;
Castedat i caritat, 2346;
Carismes i caritat, 800, 2003;
Fruits de la caritat, 1825, 1829;
Llibertat i caritat, 1740;
Pregària i caritat, 2098, 2662, 2806;
La pau, fruit de la caritat, 2304;
La virtut de la religió i la caritat, 2095.

La caritat i les altres virtuts teologals, 1813, 1822, 1826, 1841, 1844;
La caritat consisteix a estimar com Crist, 1823, 1825;
La caritat com a amor a Déu i al proïsme, 1822, 1840, 1844, 2055, 2086, 2093;
La caritat, ànima de la santedat, 826;
La caritat, font del mèrit, 2011, 2026;
Fe i caritat, 162, 1794, 1814, 2093;
La gràcia de Crist com a font de caritat, 2011;
Llei nova i caritat, 1965-66, 1968, 197;
Caritat i llibertat filial, 1828;
La perseverança en la caritat, 1824;
Esperança i caritat, 1818, 2090.

Caritat i sagraments
Baptisme i caritat, 1269, 1273, 1997, 2156, 2165;
Els catecúmens i la caritat, 1248-49;
L'Eucaristia, sagrament de la caritat, 1323, 1394-95, 1416;
Matrimoni i caritat, 1570, 1654;
Els sagraments d'iniciació i el progrés en la caritat, 1212;
El Sagrament de la Reconciliació i la caritat, 1434, 1466;
La vida sacramental i la maduresa en la caritat, 1134.

La caritat com a testimoniatge i com a servei
La renúncia a la violència i el testimoniatge de caritat, 2306;
L'amor a la pàtria deriva de l'ordre de la caritat, 2239;
Els béns materials i l'ordre de la caritat, 2401, 2439, 2451, 2459, 2545;
La caritat per al proïsme, 1789, 1878, 1931-32, 2447, 2462;
La caritat entre els membres del cos de Crist, 79
La caritat, ànima de tot apostolat, 864;
La caritat, precepte social, 1889;
Els diaques i el servei de la caritat, 1570, 1588, 1596;
L'Església, comunitat de caritat, 771, 815, 834;
La família, escola de caritat cristiana, 1657, 1666, 2204-05;
Els Instituts seculars i la caritat, 928;
Maria, exemple de caritat, 967-68;
La parròquia com a lloc de la caritat, 2179;
Els sants, exemple de caritat, 2156, S2165;
Les societats de vida apostòlica i la caritat, 930;
Caritat i solidaritat, 1939, 1942;
Vida religiosa i caritat, 915-16, 926.

CARN
La carn és feble, 2733;
La carn de Crist, aliment de vida, 728, 787, 1384, 1391, 1406, 1524;
Crist, Verb Etern manifestat en carn, 51, 423, 461, 476-77;
La concupiscència de la carn, 2514, 2520;
Lluita entre carn i esperit, 1819, 1846, 2116;
Obres de la carn, 1852;
La resurrecció de la carn, 988, 990, 996, 1017;
L'home i la dona, una sola carn, 372, 1605, 1616, 1627, 1642, 2364.

CASTEDAT
Amistat i castedat, 2347;
Crida a la castedat, 2337, 2348, 2394;
Castedat conjugal i Matrimoni, 2365, 2368;
Castedat i Baptisme, 2345, 2348, 2355;
Castedat i caritat, 2346;
Castedat i homosexualitat, 2357-59;
Castedat i estats de vida, 2348-50;
Creixement de la castedat, 2343;
Puresa de cor i castedat, 2518, 2520, 2532;
La castedat dels promesos, 1632, 2350;
Ofenses a la castedat, 2351-56, 2396;
Altres motivacions de la castedat, 2339, 2341, 2344, 2346, 2395;
Castedat i seguiment de Crist, 2053;
Significat de la castedat, 2395;
L'Esperit Sant a l'origen de la castedat, 1832, 2345;
La temprança, virtut que ajuda a la castedat, 2341;
Castedat i vida consagrada, 915, 944.

CATECISME DE L'ESGLÉSIA CATÒLICA
Adaptació del catecisme a les diverses cultures, 24;
Preparació del catecisme, 10;
El catecisme, exposició orgànica de tota la fe, 18;
Destinataris del catecisme, 12;
Fi del catecisme, 11;
Fonts principals del catecisme, 11;
Principi pastoral del catecisme, 25;
Estructura del catecisme, 13-17.

CATECUMEN
El catecumen i la caritat, 1248-49;
El catecumen i la Professió de fe, 168, 256, 1253;
L'Església i els catecúmens, 1249, 1537;
Ensenyança dels catecúmens, 281;
L'oli dels catecúmens, 1294;
La pregària del "Parenostre" i els catecúmens, 2769;
La salvació dels catecúmens, 1259, 1281.

CATECUMENAT
Adults i catecumenat, 1247;
Formes de catecumenat, 1230-33;
Significat i fi del catecumenat, 1248.

CATEQUESI, *cf. Doctrina cristiana;*
Catequesi i religiositat popular, 1674;
Catequesi i creació, 282;
Catequesi i iniciació cristiana, 1233, 1248;
Catequesi i litúrgia, 1074-75, 1095, 1135;
Catequesi i Magisteri de l'Església, 2033, 2049;
Catequesi i pregària, 2688, 2695;
Catequesi i manaments, 2065;
Catequesi i Sagrada Escriptura, 132;
Catequesi i Símbol de la fe, 188;
Catequesi moral dels ensenyaments apostòlics, 1971;
Crist, centre viu de la catequesi, 426-27, 1697-98, 2145;

Naturalesa i fi de la catequesi, 4-7, 426, 983, 1095, 2688.

Catequista
El catecisme, dirigit als catequistes, 12;
El catequista, mestre de pregària, 2663;
Qualitats del catequista, 428.

Catòlic, *cf.* substantius que corresponen a aquest adjectiu.

Catolicitat
Catolicitat i divisió dels cristians, 855;
Esglésies particulars i catolicitat, 832-36;
Bisbe, cristians i catolicitat, 1292;
Litúrgia, tradicions i catolicitat de l'Església, 1200-03, 1208;
Anunci de l'Evangeli i catolicitat, 849.

Cecs
La pregària dels cecs escoltada per Jesús, 2616.

Ceguesa
Ceguesa d'Herodes i designi de salvació, 600.
Dubtes de fe i ceguesa d'esperit, 2088.

Cel
La benaurança del cel, 1729;
Els cristians, ciutadans del cel, 2796;
Crist i la seva Ascensió al cel, 659-64, 665-67;
Crist i la seva baixada del cel, 440, 1001;
Comunió entre l'Església celestial i la terrestre, 954-59, 962;
La creació del cel i de la terra en el Credo, 198, 279, 325;
Déu, creador del cel i de la terra, 216, 269, 287, 290;
L'Església i la glòria del cel, 769, 778, 104 1053;
L'Eucaristia, pa del cel, 1331, 135 1419, 2837;
El cel nou i la terra nova, 1042-50;
La pregària del "Parenostre" i el cel, 279, 96, 2802;
El Regne del cel i les benaurances, 1716, 1724-25;
Crist i el Regne del cel, 541, 567, 763;
El Regne del cel i les claus, 553;
El Regne del cel i el celibat i la virginitat, 1579, 1618-19;
Regne del cel i voluntat de Déu, 2826;
El Regne del cel i l'Església, 865;
El Regne del cel i la llei, 577, 1964;
Regne del cel i Pasqua de Crist, 541, 567, 763;
Pobresa i Regne del cel, 544, 2544, 2547, 2556;
Esperança i Regne del cel,1817-18;
Significació del Regne del cel, 326, 1024-26, 2794-95, 2802;
Esperança i glòria del cel, 1821;
El tresor en el cel, 2053.

Celebració / Celebrar, *cf.* paraules relacionades amb la celebració, especialment *Litúrgia.*

Celibat
Castedat i celibat, 2349;
L'Església llatina i el celibat dels preveres, 1579, 1599;
Les Esglésies orientals i el celibat, 158;
Les persones cèlibes i la cura pastoral, 1658;
Vida consagrada i celibat, 915.

Cementiri, 1686.

Cena del Senyor
El calze de la Nova Aliança i la Cena del Senyor, 612;
Les comunitats eclesials nascudes de la Reforma i la Cena del Senyor, 1400;
L'Eucaristia i la Cena del Senyor, 1337, 1366;
La fracció del pa i la Cena del Senyor, 1329;
La institució del Sacrifici Eucarístic i la Cena del Senyor, 1323;
L'Ofertori i la Cena del Senyor, 1350;
El pa, el vi i la Cena del Senyor, 1412;
La Pasqua del Regne i la Cena del Senyor, 1166, 1403, 2816;
Significat de la Cena del Senyor, 1329.

Circumcisió
Circumcisió de Jesús, 527;
Circumcisió i Antiga Aliança, 1150.

Ciutadans
L'autoritat i els ciutadans, 1901, 2242;
Les guerres i els ciutadans, 2308;
Els ciutadans i el bé comú, 1910;
Els cristians, ciutadans del cel, 2796;
Culte dominical i drets del ciutadà, 2187;
L'Església i els ciutadans, 2245;
Regulació del creixement de la immigració: l'Estat i els ciutadans, 2372;

Els ciutadans i els seus drets, 2273;
Justícia commutativa i ciutadans, 2411;
El treball i els ciutadans, 2433;
Els ciutadans i la llibertat religiosa, 2107;
Els ciutadans i els seus deures, 1915, 2238-40, 2255;
Els ciutadans i la pàtria, 2199;
Els ciutadans i el servei militar 2310;
La societat i la salut dels ciutadans, 2288;
Els ciutadans i relacions en la societat, 2212-13;
Els ciutadans i la vida pública, 1915.

CIUTAT
La ciutat santa i la consumació del Regne de Déu, 1045;
La ciutat santa i l'Església, 756, 1198;
Litúrgia i ciutat santa, 1090;
Ciutat santa i esperança, 2016;
Ciutat terrenal i ateisme, 2124.

CLAUS DEL REGNE
Els pecats, el seu perdó i les claus del Regne, 979, 981, 1444;
Pere i les claus del Regne, 553, 567, 881, 936, 1444;
El poder de les claus del Regne, 981-83.

CLERGAT, *cf. Clergues.*

CLERGUES
Ministres sagrats, 934, 1174.

COL·LABORACIÓ
Autoritats civils i col·laboració, 2236;
Col·laboració entre Déu i l'home i la justificació, 1993, 2001;
Col·laboració dels ciutadans i el bé comú, 2238;
Col·laboració humana i treball, 378;
Col·laboració entre Déu i l'home i el mèrit, 1008, 2025;
Col·laboració entre els pares, 2206;
Col·laboració dels laics en l'Església, 906, 911;
Col·laboració de Maria al projecte de Déu, 488.

COL·LECTA i el seu significat, 1351.

COL·LEGI APOSTÒLIC
El col·legi apostòlic de Pere i els Dotze, 552;
El col·legi apostòlic i el col·legi episcopal, 880;
Elecció del col·legi apostòlic, 1577;
La funció de lligar i deslligar, 881, 1444;
Nova Aliança i col·legi apostòlic, 816.

COL·LEGI EPISCOPAL
Autoritat i col·legi episcopal, 883-84;
La consagració del bisbe i el col·legi episcopal, 1559;
L'Església i el col·legi episcopal, 857, 869;
Esglésies particulars i col·legi episcopal, 886-87;
Els bisbes i el col·legi episcopal, 877;
El bisbe de Roma i el col·legi episcopal, 936;
Què expressa el col·legi episcopal, 885;
Infal·libilitat del col·legi episcopal, 891.

COLOM
El sentit del colom, 701;
L'Esperit Sant, Jesús i el colom, 535.

COMERÇ
El comerç d'armes, 2316;
Comerç i frau, 2269, 2409.

COMPASSIÓ
Compassió de Crist cap als homes, 1503, 1506, 2448, 2571, 2575, 2715;
La compassió de l'home que atorga el seu perdó, 2843.
La compassió de Déu, 270.

COMPLIMENT
Compliment de l'antiga Llei, 580;

Compliment dels manaments de la justícia, 2411;
Maria i el compliment de les paraules del Senyor, 148-49, 2676;
Resurrecció i compliment de l'esperança, 992.

COMUNICACIÓ
Comunicació de la bondat de Déu, 294, 947;
Comunicació de béns espirituals, 955;
Comunicació entre l'Església Catòlica i les Esglésies orientals, 1399;
Comunicació sacramental del Misteri de Crist, 947, 1076, 1092;
Comunicació de la salvació, 1088;
Mitjans de comunicació social, 906, 2492-96, *cf. Mitjans de comunicació social*
La pau i la comunicació entre els homes, 2304;
Veritat i comunicació, 1886, 2488-89, 2495, 2512.

Comunió
Amistat i comunió espiritual, 2347;
Catequesi i comunió amb Crist, 426;
Comunió de béns espirituals, 949, 952;
La comunió de caritat, 953;
La comunió de carismes, 951;
Comunió amb els morts, 958, 1684, 1689, 1690;
Comunió de l'Església del cel i de la terra, 954-59;
Comunió eclesial i família, 220, 405;
Comunió eclesial i pecat, 1440, 1446, 1448, 1455;
Comunió eclesial i cisma, 2089;
Comunió del bisbe amb els fidels, 84, 1301;
Comunió eucarística, *cf. Eucaristia*;
Comunió de l'home amb Crist, 533, 725, 787, 790, 1331;
Comunió de l'home amb Déu, 27, 45, 54, 154, 613, 780, 1489, 1804;
Comunió de l'home amb els misteris de Crist, 519-21;
Comunió de l'home amb les Persones divines, 259, 732, 737, 850, 1107;
La comunió en la fe, 154, 185, 188, 949, 1102, 1209;
La comunió entre els homes, 357, 775, 1445, 1702, 2419;
La comunió entre les Persones divines, 267, 738, 1693;
La comunió entre l'home i la dona, 371-72, 383, 2331-32;
Comunió del Papa amb els bisbes, 85, 100, 816, 892, 895;
Comunió de sagraments, 950;
Comunió de l'Esperit Sant, 734, 1108-09, 1097;
Església i comunió, *cf. Església* ;
Litúrgia i comunió, 1071, 1136;
La pregària com a comunió, 2565, 2655, 2682, 2689, 2713, 2799, 2801;
Els sagraments al servei de la comunió, 790, 1126, 1533-35.

Comunió dels sants, 946-62;
Les diverses espiritualitats i la comunió dels sants, 2684;
La intercessió com a expressió de la comunió dels sants, 1055, 2635;
Significat de la comunió dels sants, 1331.

Comunitat
Activitat humana, justícia social i comunitat humana, 2411, 2426, 2428;
Baptisme i comunitat, 1253, 1255;
Bé comú i comunitat, 1910-11, 1922;
Comunitat conjugal i familiar, 1644, 1666, 2201, 2204, 2206-07, 2249-50, 2364;
Comunitat de creients, 1045;
Comunitat eclesial i apostolat dels laics, 900, 910;
Comunitat eclesial i pregària, 2632, 2691, 2696;
Comunitat política i drets i obligacions dels ciutadans, 2239, 2242;
Església i comunitat política, 2244-46;
Comunitat política i família, 2209, 2211;
Comunitat universal, 842;
Confirmació i responsabilitats en la comunitat eclesial, 1309, 1319;
L'Església com a comunitat, 751-52, 771, 833, 899;
L'Eucaristia i la comunitat dels fidels, 1166, 1400;
Les exèquies pels difunts i la comunitat, 1684, 1687;
Famílies en dificultats i comunitat, 1649, 165l;
La fe i la comunitat de creients, 1102;
El govern de les comunitats humanes, 1884, 1898, 1919, 2213;
Llibertat religiosa i comunitats religioses, 2107;
Litúrgia i comunitat, 1071, 1140-41, 1198;
Missió per a establir noves comunitats cristianes, 854;
La parròquia com a comunió, 2179, 2226;
La Primera Comunió dels creients i la seva fe, 642, 949, 2624;
El perdó i la reintegració a la comunitat, 1443;
Sacerdoci i comunitat de creients, 1546, 1551;
Vocació de la comunitat humana, 1877.

Concepció
Concepció de Crist, 466, 496, 498, 505;
Concepció i dret a la vida, 2322;
Concepció i respecte a la vida humana, 2270, 2273-74, 2323, 2378;
La Concepció Immaculada de Maria, 490-93.

Concili
Catequesi i Concili, 9;
Col·legi episcopal i Concili, 884, 887, 891;
Fe i Concili, 250;
Els Símbols de la fe i el Concili, 192.

Concupiscència, *cf. Desig*;
Concupiscència de la carn, 2514, 2520;

Llei i concupiscència, 1963, 2542;
Pecat i concupiscència, 1869;
Manaments i concupiscència, 2529, 2534;
Lluita contra la concupiscència, 978, 1264, 1426, 2520, 2530;
Purificació del cor i concupiscència, 2517, 2530;
Significat i classes de concupiscència, 2514-15.

CONDEMNA / CONDEMNACIÓ
Les autoritats i la condemna dels rebels, 1899;
Causa de la condemnació, 1037;
Condemna de l'avortament, 2322;
Condemna de l'adulteri, 2380;
Condemna de la irreligiositat en el primer manament, 2118;
Condemna del pecat, 1458;
Condemna dels pecadors, 1034;
Condemna del politeisme, 2112;
Condemna de les ruptures en l'Església, 817;
El fals testimoniatge i la condemna de l'innocent, 2476;
"Menjar i beure la pròpia condemna", 1385;
El pecat original i la condemnació dels homes, 402;
Últim judici i condemnació, 1039.

CONEIXEMENT
Coneixement del bé i del mal, 396, 1734;
Coneixement de la creació com a do de Déu, 216, 283, 287;
Coneixement i consciència de pecat, 708, 1859;
Coneixement de la fe i del catecisme, 23, 186;
Coneixement de la realitat creada e increada, 2500;
Coneixement de la veritat, *cf. Introducció al Catecisme de l'Església Catòlica*, 74, 94, 851, 2822;
Coneixement que l'home té de Crist, 428-29, 47174, 1792, 2708, 2715;
Coneixement que l'home té de Déu, 31-38, 40, 50, 158, 261, 286, 356, 2197, 2614.

CONFESSIÓ, *cf. Penitència i Reconciliació.*

CONFIANÇA
Confiança de l'home en Déu, 310, 304, 2086, 2115, 2119, 2828, 2836, 2861;
Confiança en la Providència, 2115, 2547;
Confiança en la Paraula de Déu, 215;
La mentida deteriora la confiança entre els homes, 2486.

CONFIANÇA FILIAL
Confiança en el Pare de Jesús orant, 2610, 2778.
La pregària del "Parenostre" i la confiança filial, 2777-78, 2797, 2830;
Pregària i confiança filial, 2734, 2741;
La pregària sotmesa a proves, 2756.

CONFIGURACIÓ
Baptisme i configuració amb el Misteri Pasqual de Crist, 1239;
Configuració dels malalts amb Crist, 1505;
La configuració amb Crist en el cristià, 1121;
La configuració amb Crist en l'orde sagrat, 1322, 1585;
La configuració dels penitents amb Crist, 1460;
Unció dels malalts i configuració amb la Passió de Crist, 1521. 1523.

CONFIRMACIÓ O CRISMA, 1285-1321, *cf. Sagrament / s*;
Edat per a rebre la Confirmació, 1307-08;
Apostolat dels laics i Confirmació, 900, 941;
Caràcter de la Confirmació, 698, 1121, 1304-05, 1317;
Llei nova i Confirmació, 1210;
Preparació a la Confirmació i els seus fins, 1309;
Significat de la Confirmació, 1289;
Qui pot rebre el sagrament de la Confirmació, 1306-11;
El sacerdoci dels fidels i la Confirmació, 1546;
Confirmació i salvació, 1286-92;
Estat necessari per a rebre la Confirmació, 1310, 1318-19;
Confirmació i testimoniatge, 2472.

La Confirmació i els altres sagraments
Iniciació cristiana i Confirmació, 695, 1212, 1275, 1285, 1533.

Efectes de la Confirmació
Augment de la gràcia baptismal, 1303, 1316;
Caràcter inesborrable de la Confirmació, 1304-05, 1317;
Confirmació i segell, 698, 1121;
Efusió de l'Esperit, 1302.

Ritu de la Confirmació, 1297-1301;
Celebració separada del Baptisme, 1233, 1290, 1321;
La Confirmació només pot conferir-se una vegada, 1304;
Imposició de les mans, 1288;
Ministre de la Confirmació, 1312-14, 1318;
El padrí i la padrina, 1311;
El sant crisma, 1297;
Signes i ritus de la Confirmació, 12931301, 1320;
Lliurament de la pregària del "Parenostre", 2769;
La unció, 695, 1242, 1291, 1294, 1300, 1523.

CONFLICTE
Conflicte entre el bé i el mal, 285;
Conflicte entre la llei divina i la llei del pecat, 2542,
Els conflictes armats i la cursa d'armaments, 2315-16;
Conflictes armats i llei moral, 2312, 2328;
Conflictes en el matrimoni, 1606;
Conflictes socials i activitat econòmica, 1940, 2424, 2430.

CÒNJUGES, *cf. Matrimoni i Divorci.*

CONSAGRACIÓ, *cf. Transsubstanciació*;
Consagració de bisbes, 1556-59, 1562;
Consagració i Pregària eucarística, 1352;
Consagració i benedicció, 1672;
Consagració i sacerdoci de Crist, 1548;
Consagració i missió, 931-33;
Consagració i sagrament de l'Orde, 1538;
Consagració i sagrament, 1535;
Consagració i estat de vida consagrada, 916, 931;
Consagració i unció, 1294;
Consagració de Jesús, 438, 534;
Consagració dels laics, 901;
Consagració del sant crisma, 1297;
Consagració de verges (ritu litúrgic), 923.

CONSCIÈNCIA
Autoritat i consciència, 1903;
Conversió i consciència, 1435, 1453, 1797, 1848;
Definició i significat, 1776, 1778, 1795;
Dignitat humana i consciència moral, 1700, 1780, 2524;
Formació de la consciència, 1783-85, 1798, 1802;
Fe i consciència, 160, 162, 1802;
Judici i consciència, 1777, 1800;
Judici erroni i consciència, 1790-94, 1801;
Drets, deures i consciència, 912;
Dret a la llibertat de consciència, 1782;
Dret a actuar amb llibertat de consciència, 1786-89, 1799, 1907, 2106, 2242, 2256;
Llei divina i consciència, 1706, 1776, 1778, 1786-87;
Els mitjans de comunicació social i la formació de la consciència, 2496;
Modes d'actuar, eleccions i llibertat de consciència, 1786-89, 1799;
Moralitat dels actes humans i la consciència, 1749, 1751, 1796, *cf. Acte humà i Moralitat*;
El pecat i l'actuació contra la pròpia consciència, 1849, 1860, 1865;
Prudència i consciència, 1806;
El perdó dels pecats i la consciència, 1454, 1468, 1493, 1496;
La reparació moral i el deure de consciència, 2487;
Responsabilitat dels actes i consciència, 1781;
Consciència i salvació, 847;
Refús de l'ús de les armes per raons de consciència, 2311;
Sentir la veu de la consciència, 1779, 1800;
La veu de la consciència, 33, 46, 1706, 1776, 1779, 1795, 2071.

CONSELL COM A DO DE L'ESPERIT SANT, 1303, 1831.

CONSELLS EVANGÈLICS
L'Església i els consells evangèlics, 2103;
Els Instituts seculars i els consells evangèlics, 929;
La llei nova i els consells evangèlics, 197374, 1986;
Missió i consells evangèlics, 931;
Manaments i consells evangèlics, 2053;
Les societats de vida apostòlica i els consells evangèlics, 930;
Vida consagrada i consells evangèlics, 914-16, 918, 944;
La vida dels ermitans i els consells evangèlics, 920;
La vida religiosa i els consells evangèlics, 925.

CONSUBSTANCIAL, *cf. Trinitat;*
El Fill, consubstancial al Pare, 242, 262, 467, 663;

L'Esperit Sant, consubstancial al Pare i al Fill, 685, 703;
Trinitat i comunió consubstancial, 248, 253, 689, 2789.

Consumació
Consumació del cel nou i de la terra nova, 1045;
Consumació del consentiment matrimonial, 1627, 2366;
Consumació del designi diví, 686;
Consumació de la creació en la resurrecció, 1015;
Consumació de la Creació el setè dia, 345;
Consumació en Crist de l'obra de, 2749;
Consumació del Verb de Déu en Maria, 484, 497, 2676;
Consumació de la dignitat humana en la vocació a la benaurança, 1700;
Consumació de l'Església, 759, 769, 778, 1042;
Consumació de les figures de l'Antic Testament, 1093, 1152, 1544;
Consumació en Crist de la creació i de la història, 668;
Consumació de la llei en l'amor, 1706, 1829, 2055, 2196;
Consumació de la Llei en Crist, 577, 580-82, 592;
Consumació de la Revelació en Crist, 67, 75, 134, 561, 652, 729;
Consumació de l'esperança en l'arribada del Messies, 676;
Consumació de l'antiga llei, 1967-68, 1984, 2053;
Consumació de la voluntat de Déu i pregària, 2750, 2857;
El diumenge com a consumació del sàbat, 2175-76;
L'Eucaristia com a consumació dels sacrificis de l'antiga Aliança, 1330;
Misteri de salvació i la seva consumació, 1107;
La pregària de Crist i la consumació dels temps, 2749;
Plena consumació del bé a la fi del món, 681.

Contemplació
Contemplació de les sagrades imatges, 1162;
L'Església i la contemplació, 771;
Eucaristia i contemplació, 1380;
Contemplació de Déu per l'home, 1028;
Contemplació de Jesús per l'home, 2715;
Pregària i contemplació, 2651, 2687.

Continència
Continència i castedat, 2349;
Continència i divorci, 1650;
La continència i els fruits de l'Esperit Sant, 1832;
Efectes de la continència, 2340;
Fecunditat i continència, 2370;
Continència dels promesos, 2350;
Pregària i continència, 2520.

Contracepció
Amor conjugal, pensament obert a la vida i impediment de la concepció, 2370;
Contracepció i regulació de la natalitat, 2399.

Contracte
Contracte matrimonial, *cf. Matrimoni i Adulteri;*
El govern de les comunitats humanes i la fidelitat als pactes, 2213;
Els assumptes econòmics, els contractes i la bona fe, 2410.

Contrició
1451-54, cf. *Penitència i Reconciliació, Actes del penitent.*

Conveniència
Bé comú i conveniència particular, 1908, 2236;
La caritat sense tenir en compte la conveniència personal, 953, 1825;
Conveniència personal o particular, 1740, 2278, 2316;
La vida econòmica, afectada per conveniències particulars, 2430.

Conversió
El catecumenat condueix la conversió a la seva maduresa, 1248;
Consciència i conversió, 1797;
Necessitat de la conversió interior cap als canvis socials, 1886-89, 1896;
La conversió, do de l'Esperit Sant, 1098, 1433;
Exercicis de conversió, 1435;
La conversió del cor i els Profetes, 2581-84, 2595;
La conversió del cor i el sermó de la muntanya, 2608;
Efectes visibles de la conversió, 1430, 1440;

Fonts de la conversió, 1436-37;
Fragilitat humana i conversió, 1426;
Gràcia i conversió, 1991, 2000, 2010, 2027;
Iniciació cristiana i conversió, 1229;
La conversió proclamada per Joan i el Baptisme, 720, 523, 535;
Judici erroni i falta de conversió, 1792;
Justificació i conversió, 1989, 1993;
El mal com a camí de conversió, 385, 1502;
Mocions de conversió i de Penitència, 1439;
Què cal per a la conversió, 1490, 1848;
Necessitat de la conversió del cor, 821, 1430-33, 1856, 1888, 2608-09, 2708;
Pregària i conversió, 2708, 2731, 2754, 2784
Pecat, conversió i purificació, 1472, 1486, 1856;
Penitència i conversió, 1422-23, 2042;
Presumpció humana i conversió, 2092;
Refús de la conversió, 591;
Regne de Déu i conversió, 1470, 2612;
Conversió de sant Pau, 442;
Conversió de sant Pere, 1429;
Llei i conversió, 1963;
Vocació a la conversió, 160, 545, 981, 1036, 1428.

Convit
La comunió amb Déu i la imatge del convit de noces, 1027;
Conversió i menjars festius, 1439;
El convit celestial, 1036, 1344;
El convit eucarístic, 1390, 1391, 1397, 1408, 1617;
El convit de les noces de l'Anyell, 546, 1244, 1335;
El convit pasqual, 1340, 1382-1401;
El convit del Regne, 1642, 1682, 2618, 2770, 2837, 2861;
El Dia del Senyor i la invitació al seu convit, 1166;
Els pecadors i el convit messiànic, 589.

Cooperació
Cooperació dels cristians a la unitat de l'Església, 821;
Cooperació a l'avortament , 2272;
Cooperació a l'ús de drogues, 2291;
Cooperació al suïcidi, 2282;
Cooperació de l'home a l'obra de Crist, 970, 2632;
Cooperació de l'home a la gràcia de Déu, 1993;
Cooperació de l'home al projecte diví, 306, 2062, 2738;
Cooperació de l'home a l'obra de l'Esperit Sant, 1091, 1108;
Cooperació de Maria amb Déu, 488, 501, 968, 2675, 2682;
La cooperació dels pares en la família, 2206.

Cor
Adoració del Cor de Crist, 2669;
L'amor de Déu i el cor de l'home, 733, 2658;
Coneixement diví del cor humà, 473, 1586;
Conseqüències de la duresa de cor, 643, 1610, 1614, 1859, 2840;
Conseqüències de la humilitat de cor, 544, 570;
El cor obert a la fe, 89;
El Cor de Crist i la Sagrada Escriptura, 112, 2599, 2603;
El Cor de Crist estima a tots i cada un, 478;
El Cor de Crist, el Verb Encarnat, 478, 766, 1419, 1439;
El cor de l'Església, 1407;
El cor com a lloc de la veritat, de l'aliança, del trobament, 2563, 2710;
Propietats del cor humà, 1432, 1697, 1725, 1809, 1818, 2551;
Déu toca i mou directament el cor humà, 1742, 2002, 2070, 2072;
Déu dirigeix els cors segons la seva voluntat, 269;
L'educació de la consciència genera la pau del cor, 1784, 2302;
Exigències i conseqüències de la puresa de cor, 298, 1720, 1728, 1990, 2517-19, 2530-33, 2621;
Estimar Déu amb tot el cor, 201-202, 1809, 2055, 2083;
La vigilància humil del cor, 2729-33, 2849;
La inclinació del cor humà, 401, 582;
La llei evangèlica i el cor de l'home, 1776, 1965, 1968, 1984;
La llei natural i el cor de l'home, 1955-56, 1958, 2070;
La pregària i el cor, 2562, 2588, 2655, 2700, 2710, 2721, 2800;
Les passions i el seu origen en el cor, 1764;
La pobresa de cor com a obstacle per a entrar en el Regne de Déu, 2544-47;
El pecat i el cor de l'home, 1850, 1853, 1855, 1873, 1963, 2336, 2528;
El canvi del cor que prega, 2739;
Significat del cor, 368, 2563, 2710, 73;

L'Esperit Sant renova el cor de l'home, 715;
L'Esperit Sant habita en el cor, 683, 689, 742, 782, 1082, 1296, 1303, 2671;
L'Esperit Sant, auxili del cor humà, 2712, 2767;
La voluntat de Déu i l'adequació del cor, 2611.

Correcció fraterna
Caritat i correcció fraterna, 1829;
Conversió i correcció fraterna, 1435.

Corresponsabilitat com a bé comú, 2240.

Cos
L'amor conjugal i el cos humà, 1643;
Caritat i cos humà, 2447;
Crist, com a metge del cos, 1421, 1503, 1509;
Menyspreus al propi cos, 2355;
Cura del cos i de l'ànima, 2289;
El foc etern i el cos, 1034;
El govern del propi cos, 908;
El Judici final i el cos, 1059;
La mort i el cos, 1011, 1016, 1681;
La naturalesa del cos incorruptible, 997, 999, 1016-17;
Respecte al cos, 1004, 2301;
Pregària i cos, 2702 -03, 2722;
El pecat i el cos, 1863, 2516;
Pudor i cos, 2523;
La redempció del cos, 1046;
El Regne de Déu i el cos, 1042, 1060;
Descans corporal el dia del Senyor, 2185, 2193;
Resurrecció i cos, 298, 990, 992, 997, 999, 1000, 1016-17;
La sexualitat i el cos, 2332, 2362, 2370;
Temple de l'Esperit Sant, 364;
Unitat d'ànima i cos, 327, 360, 362-68, 382.

Creació / Creat
Acció de gràcies a Déu per la creació, 1352, 1359-60;
Culminació de la creació, 668, 1015;
Els béns de la creació destinats a tota la humanitat, 299, 2402, 2452;
Catequesi de la creació, 282-89;
La relació de Crist amb la creació, 792, 2105, 2637;
La nova creació en Crist, 315, 374;
La creació com a herència lliurada a l'home, 299;
El projecte de Déu i la creació, 257, 280, 315, 759, 1066;
La providència de Déu i la creació, 216, 301, 314;
La revelació de Déu i la creació 287-89, 337;
Déu guarda i conserva la creació, 421;
Déu, artífex de la creació, 317, 337;
Dignitat humana i creació, 1700;
Finalitat i motius de la creació, 293-94, 314, 319, 353, 358;
Relació de l'home amb la creació, 343, 355, 396, 1469;
La creació, incompleta, 302, 307, 310, 378;
El treball humà com a cooperació a la creació, 2427, 2460;
El matrimoni en l'ordre de la creació, 1603-05;
Custodia de la integritat de la creació, 354, 2415-18;
Pregària i creació, 2569, 2793;
Participació del Verb de Déu en la creació, 291, 320;
Pecat original i creació, 400, 1608;
Conèixer a Déu per la creació, 31, 32, 1147, 2500;
Bellesa i bondat de la creació, 299, 341, 353, 1333;
Setè dia i creació, 2169, 2190;
Significat de la creació, 326;
L'Esperit Sant i la creació, 243, 291, 703;
El Símbol dels Apòstols i la fe en Déu Creador, 325-27;
La Trinitat i la creació, 258, 290-92, 316.

Creador, *cf. Déu.*

Creatura/es
Amor a Déu i amor a les creatures, 2069, 2093, 2095, 2113;
Els àngels i les creatures, 350;
Afecció de l'ànima envers les creatures, 1394, 1472;
El Baptisme ens fa noves creatures, 1214, 1265-66, 1999;
Les creatures i la seva semblança amb Déu, 41, 2500;
Les creatures mostren l'existència de Déu, 46, 48;
Participació de les creatures en la bondat de Déu, 295, 319;
Destí de les creatures, 260, 353;
Déu, origen de les creatures, 293, 327;
Interdependència d'unes creatures amb d'altres, 340, 344;
Límits de les creatures, 311, 385, 396, 1998;

Custòdia de les creatures, 1930, 2416;
Presència de Déu en les creatures, 300, 308;
Providència i col·laboració de les creatures, 301, 306, 312. 321, 323, 342, 373, 1884;
Bellesa, bondat i perfecció de les creatures, 32, 339, 2500;
Relació entre l'home i les creatures, 343;
Relació entre Déu i les creatures, 4243, 239, 295, 356, 441, 1703;
Submissió de les creatures a Déu, 49, 213, 396, 2097, 2628.

Creient
Abraham, "Pare de tots els creients", 145-47, 1080;
L'ateisme i els creients, 2125;
L'augment de la fe dels creients, 94, 166, 1102;
L'Església i els creients, 181, 752, 759, 836;
Maria, Mare dels creients, 2676;
Tasques dels creients, 904-05;
El sacerdoci dels creients, 1546;
Testimoni dels creients, 2471;
Unitat de tots els creients en Crist, 790, 805, 813, 817, 947.

Creixement, *cf. Progrés;*
Creixement de l'Església, 7, 766, 798, 874, 910, 1134;
Creixement de l'home, 1936;
Creixement de la humanitat, 1049;
Creixement en la intel·ligència de la fe, 94-95;
Creixement del Regne de Déu i progrés terrenal, 1049;
Creixement del Regne de Déu, 2820, 2859;
Auxilis per al creixement espiritual i religiós de l'home, 794, 798, 874, 1210, 1303, 1392, 1731, 2010, 2041, 2186, 2227, 2847;
L'Església i el creixement dels béns temporals, 1942;
Creixement integral de l'home, de la ciència i de la tècnica, 2293.
Creixement i bé comú, 1908;
Creixement moral, 1784;
Creixement dels pobles, 2315.

Creu
La creu com a altar de la Nova Aliança, 1182;
La creu com a camí envers la santificació, 2015;
La creu com a camí per a seguir a Crist, 555, 1816;
Efectes del sacrifici de la creu, 617, 813, 1505, 1741, 1992, 2305;
L'Eucaristia com a sacrifici de la creu sempre actual, 1323, 1364-66, 1382;
Acceptar i portar la pròpia creu, 1435, 1460, 1615, 1642, 2029, 2427;
La reialesa de Crist i la creu, 440;
El Regne de Déu establert per la creu de Crist, 550;
El Regne de Déu estès pel camí de la creu, 853;
La responsabilitat de la condemna a la creu, 598;
El sacrifici de la creu i la seva acceptació, 561;
El sacrifici de la creu com a exemple de solidaritat i de caritat, 1939.

Creu (el senyal de la creu)
El començament del dia i dels nostres actes amb el senyal de la creu, 2157, 2166;
Els sagramentals i el senyal de la creu, 1668, 1671;
Significat del senyal de la creu, 1235.

Creure, *cf. Fe;*
L'acte eclesial de creure, 181;
L'acte humà de creure, 154-55, 166, 180;
Conseqüències de creure en Déu, 222-27;
Tot el que cal creure, recollit en el Símbol, 184, 190-01.
Credo, *cf. Símbol;*
El do de creure, 153, 179, 1266;
Els dubtes de fe, 2088;
Notícia segura de l'omnipotència divina, 274;
Motius de creure, 156;
Necessitat de creure per a abastar la salvació, 161;
El refús del creure, 1034;
Referències del creure, 177.
Significat del creure, 26, 155, 1064.

Crida, *cf. Vocació;*
Crida a la castedat, 2349, 2359;
Crida a les famílies cristianes, 2205-06;
Crida al sagrament de l'Orde, 1578;
Crida a la santedat dels laics, 941;
Crida a la unitat del cos místic i l'Eucaristia, 1396;
Crida de Déu i Decàleg, 1962;
Crida de Déu i gràcia, 2000;
La crida de Déu i l'home, 29, 160, 545, 2461, 2566-67;

Crida de Déu i poble hebreu, 839;
Crida de Déu i les verges i viudes consagrades, 922;
Crida de Déu als seus fills, 2232-33.

Crisma, *cf. Confirmació,*
Confirmació i crisma 1289, 1297, 1300, 1312, 1320;
Consagració del crisma, 1297;
Conservació del crisma, 1183;
Unció amb el crisma, 1241, 1289, 1291, 1294, 1312, 1574.

Crist, *cf. Messies.*

Actualització del misteri de Crist
Estimar Crist, 166;
L'amor de Crist, 478, 609;
Catequesi i misteri de Crist, 1075;
Línies comunes del misteri de Crist 516-18;
Comunió amb Crist, 957, 977, 985, 989, 1025, 1196, 1303, 1309, 1331, 1361, 1382, 1391, 1395-96, 2014, 2182;
Comunió de l'home amb Crist, 519, 521, 562;
Conversió en Crist, 1426-28, 1470;
Creure en Crist, 161, 1709, 1715, 2064;
Imitar Crist, 1694;
La Nova Aliança de Crist, 762, 781;
Morir en Crist, 1005-14, 1681;
El misteri de Crist, celebrat en la Litúrgia, 1174;
El misteri de Crist, motiu de reflexió en la pregària, 2708;
Ressuscitar amb Crist, 1002-04;
Seguir Crist, 916, 918, 923, 91435, 1697, 2053, 2232-33, 222, 466, 2708;
Ser membres de Crist, 1213, 1241, 1265, 1271-72, 1279;
Ser testimoniatge de Crist, 942, 995, 1816.
Viure en Crist, 2038;
Viure segons Crist, 2046.

El Cos de Crist
La comunió dels fidels i el cos de Crist, 948, 960;
Comunió i cos de Crist, 1385;
La conversió del pa i el cos de Crist, 1106, 1333, 1353, 1376, 1411, 1413;
L'Eucaristia i el cos de Crist, 1323, 1331, 1339, 1374-75, 1382, 1391, 1393, 1416;
La glorificació del cos de Crist, 659;
Maria i el cos de Crist, 466, 488, 973;
La mort de Crist i del seu cos, 627, 630;
Ofrena, oblació del cos de Crist, 606, 610, 62 l;
El pa de cada dia i el cos de Crist, 2835, 2837, 2861;
La Resurrecció del cos de Crist, 640, 645-46, 648, 657;
L'Esperit Sant i el cos de Crist, 797-98, 1084, 1108;
La veneració del cos de Crist, 103, 141;
La vertadera humanitat del cos de Crist, 476.

Crist i l'Església
Vinguda de Crist i realització de l'Església, 769;
Crist, guia de l'Església, 551, 852, 1547;
Crist dota a la seva Església amb les seves qualitats, 811, 889-90;
Crist, columna que sosté l'Església, 820, 82224, 830, 837, 869, 1076, 1547;
Crist començament, fonament, Cap de l'Església, 2, 424, 551-53, 771, 778, 807, 864, 874;
Crist, origen de l'Església, 424, 763-67;
Crist, font del Magisteri de l'Església, 88;
Crist, única porta, 754;
L'Església, el Baptisme i Crist, 1261;
L'Església, comunió amb Crist, 787-89;
L'Església, Cos de Crist, 787-96, 805;
L'Església, custodi de la Paraula de Déu, 171;
L'Església, sagrament de l'acció de Crist, 1118;
L'Església, Esposa de Crist, 757, 772-73, 796, 808, 823, 867, 926, 1617;
La litúrgia i els misteris de Crist, 1164-65, 1201, 1204, *cf. Litúrgia.*
Presència de Crist en l'Església, 775, 779, 1119;
El Sacerdoci de Crist, 941, 1544-45;
Celebració del memorial de Crist, 1341, 1358, 1362-72, 1409, *cf. Sacrifici.*

El misteri de la unitat de Crist
Crist i l'Esperit Sant
Crist ens dóna l'Esperit Sant, 667, 730-31, 739, 1827;
Relació entre l'Esperit Sant i Crist, 739, 747, 797, 1108;
L'Esperit Sant i el misteri de Crist, 1099, 1104-07.

Fill etern de Déu, *cf. Trinitat*
Assumpció de la naturalesa humana, 461485, 488, 497;
Crist com a revelació del Pare, 73, 221, 238-42, 2798;
Crist com a camí envers el Pare, 2609;

Suport i guardià de l'univers 320, 703; 32,
Compliment del designi diví, 128; 53,
Mediador de la creació, 291-92;
Finalitats de la vinguda de Crist, 217, 456-60;
L'encarnació de Crist, 479, 485, 488, 4 723, 77;
Maria, Mare de Crist, 508-09;
La pregària filial de Crist, 2605;
"Primogènit d'una multitud de germans", 2790;
Què significa Fill de Déu, 441-45.

LA NATURALESA DE CRIST
Crist sotmès al Pare, 536, 539, 606, 2600, 2824;
Crist, Fill del Déu viu, 153;
Crist, veritable Déu i veritable home, 464-69, 480-82;
Coneixement humà de Crist, 472;
El cor de Crist, 478;
El cos de Crist, 476-77;
La intel·ligència de Crist, 482;
La naturalesa divina de Crist, 211, 447;
La naturalesa humana de Crist, 470-78, 481-82;
La resurrecció de Crist confirma la seva divinitat, 653;
La voluntat humana de Crist, 475.

L'ESPERIT DE CRIST, *cf. Esperit Sant* ;
Actes de l'Esperit de Crist, 2832;
Els Apòstols i l'Esperit de Crist, 1120;
El Regne i l'Esperit de Crist, 2832;
Obrar segons l'Esperit de Crist, 2752.

Misteris de la vida de Crist, 512-18.

ENCARNACIÓ DE CRIST, *cf. Verb (Paraula) i Trinitat;*
Crist, 436-40, 453;
Crist, imatge visible de Déu, 241, 477, 1559;
Crist, Persona de la Trinitat, 249, 258-59;
Concebut per obra de l'Esperit Sant, 437, 48486, 490-93, 496, 498-99, 502, 504-05;
Senyor, 446-51, 455;
Fill Unigènit, 441-45, 454;
Jesús, 430-35, 452;
Encarnació del Verb, 456, 461-63;
"Déu envià el seu Fill", 422;
Nascut de Maria la Verge, 487-507;
Preparació per a la vinguda de Crist, 522-24.

INFANTESA
L'anunciació als pastors, 437;
Circumcisió, 527;
Epifania, 528;
La fugida a Egipte i el seu significat, 530;
Nativitat, 525-26;
Infantesa, 527-30;
Presentació en el Temple i el seu significat, 529;
Vida a Natzaret, 531-534.

VIDA PÚBLICA
Acusacions contra Jesús, 574-76;
Crist i el compliment de la Llei, 577-82, 592;
Anunci del Regne, 543-46;
La pujada a Jerusalem, 557-58, 569;
El Baptisme, 535-37, 1223-25;
Missió dels Apòstols, 553, 858-60, 862, 873, 877, 935, 981, 1122, 1536, 1575;
Els exorcismes, 550, 1673;
Els germans i germanes de Jesús, 500;
L'entrada a Jerusalem, 559-60, 570;
Començament de la vida pública, 535;
Les curacions, 517, 582, 695, 1151, 150305, 2616;
Les temptacions, 538-40, 566;
La Transfiguració, 554-56, 568;
L'última Cena, 610-11, 1339-40.

SUBMISSIÓ DE CRIST
Submissió de Crist a la llei, 527;
Submissió de Crist als seus pares, 532, 564;
Submissió de Crist al Pare, 1009, 1019;
Efectes de la submissió de Crist, 517.

PREGÀRIA
Crist, Mestre de pregària, 2607-15, 2621;
Crist escolta la pregària, 2616;
Jesús pregant, 2599-2606, 2701, 2741;
Jesús, model acabat de pregària, 2620;
La pregària del "Parenostre", 2759-2865, *cf. "Parenostre";*
La pregària de l'"Hora de Jesús", 2746-51, 2758;
La pregària sacerdotal de Jesús, 2604.

LA PREDICACIÓ DE JESÚS I ELS SEUS PRINCIPALS ARGUMENTS
Amor a Déu 2055, 2083, 2093, 2133-34, *cf. "Amor"*;
Amor als pobres, 2443, 2449, 2463;
Amor al proïsme, 1970, 2196;
Les benaurances, 1716-17, 1820;
La caritat, 1823, 2055;
Deures amb la família, 2218;
L'escàndol, 2285;
La fidelitat conjugal, 2380;
El foc etern (Gehenna) (condemnació eterna), 1034;

La idolatria, 2113;
Jesús, revelat per l'Esperit Sant, 728.
El jurament, 2153-54;
Crida a la conversió, 1427, 1430, 1439, 1989, 2608.
Els manaments, 2054, 2076, 2083;
El matrimoni, 1614-15, 2382;
El pecat, 1858;
Penitència i reconciliació, 1441, 1443;
La pobresa, 2544, 2546;
El perdó, 1933, 2262, 2842;
La puresa, 2336;
El Regne de Déu, 541-46, 2826;
El respecte del bé aliè, 2412;
La Resurrecció, 993;
"El darrer dia", 678;
La vida eterna, 2052;
La vigilància del cor, 2730.

PASSIÓ
L'agonia de Getsemaní, 612;
Crucifixió i sacrifici de la passió, 616-17;
Efectes de la passió de Crist, 1708, 1992, 2020;
L'hora de la passió, 730;
Necessitat de la passió de Crist, 607;
L'ofrena de la passió, 621;
El procés, 595-98;
Significat de la passió, 713;
Unió amb la passió de Crist, 1521-22, 1532.

LA MORT DE CRIST
Baixada de Crist als inferns, 631-37;
Designi salvífic i mort de Crist, 571-72;
Efectes i significat de la mort de Crist, 634, 636-37;
La mort de Crist i el Baptisme com a mort al pecat amb Crist, 628, 790, 1214;
La mort de Crist com a ofrena, 606-18;
La mort de Crist com a redempció, 573, 599, 605, 619;
Sepultura de Crist, 624-30.

RESURRECCIÓ
Aparicions de Crist, 641-44, 645;
Aspecte salvífic de la resurrecció de Crist, 654-55, 658;
La corporeïtat de Crist ressuscitat, 645-46;
El cos de Crist preservat de la corrupció, 627;
El dia de la resurrecció com a nova creació, 2174;
El dia de la resurrecció, 1166-67, 2191;
L'Eucaristia, memorial de la mort i resurrecció de Jesús, 1163, 1166-67, 1337;
La resurrecció de Crist, distinta de qualsevol altra resurrecció, 646;
Resurrecció de Crist i resurrecció de l'home, 992-1004;
La resurrecció de Crist per la justificació de l'home, 519;
La resurrecció, esdeveniment històric manifestat realment, 639, 643-45, 656;
La resurrecció de Crist, esdeveniment transcendent, 645-48. 656;
La resurrecció com a obra de la Santíssima Trinitat, 648;
La resurrecció com a veritat suprema, 638, 651, 653, 991;
El sepulcre buit, 640;
Significat de la resurrecció de Crist, 272, 638, 651-55;
L'antic Testament: promeses i resurrecció de Crist, 652.

ASCENSIÓ
L'ascensió de Crist com a última aparició, 659;
Conseqüències de l'ascensió de Crist, 661, 663, 666-67;
La glorificació de Crist, 312;
Significat de l'ascensió de Crist, 662, 664-65, 668.

VINGUDA DE CRIST
Quan tindrà lloc l'adveniment de Crist, 673;
El desig i l'esperança de l'adveniment de Crist, 671, 673;
Finalitat de la vinguda de Crist, 217, 457-58, 460, 678-79, 681-82;
L'Església i el gloriós adveniment de Crist, 769;
Judici final i vinguda de Crist, 1038-40;
La prova final de l'Església, 675-77;
Recapitulació del món i vinguda de Crist, 1042-43, 2818.

Títols de Crist
Advocat, 519;
Alliberador de l'home de tot pecat, 360, 420-21, 549, 976, 981-82, 987, 2637;
"Amén" de Déu, 1065;
Anyell de Déu, 608;
Camí que porta al Pare, 2609;
Cap del Poble de Déu, Cap del Cos, 747, 753, 782, 792-95, 807, 947, 1698;
Centre de l'Escriptura, 112, 117, 122, 124, 126, 129, 133-34, 139, 158;
Centre del món dels àngels, 331, 333, 351;
Centre de la vida cristiana, 1618;
Cor de la catequesi, 426-29;
Compliment de la voluntat del Pare, 2824;

Crist, 436-40, 453, 486, 629, 690, 695, 727, 745, 783, 1289;
Exemple, 564, 896, 1477, 2740, 2825, 2862;
Exemple d'amor, 782, 1616, 1825;
Exemple de puresa, 2345, 2348, 2394
Enviat de Déu, 422, 437;
Fi de la Llei, 1953, 1965, 1977;
Fill de David, 439, 559;
Fill de Déu, 423-24, 441-45, 454, 1286, 2783;
Fill de l'home, 440, 460;
Font de l'evangelització i de la predicació, 49, 74-76;
Font de l'esperança, 1820;
Font de la gràcia, 1642;
Herald del Regne, 567, 865;
Intercessor, mediador, camí envers Déu, 51, 65-67, 257, 294, 2574, 2634;
Jesús, 430-35, 452, 2666;
Jutge, 1051, 1059;
Llum de les gents, dels homes, 280, 748, 1243;
Mediador únic i veritable, 65-67, 480, 667, 771, 846;
Messies, 440, 453, 547;
Mestre de pregària, 2601, 2607-15, 2621, 2674, 2707, 2722, 2759, 276566, 2773, 2775;
Mestre, expert a ensenyar, 108, 561;
Metge de cossos i ànimes, 1421, 1458, 1484, 1503-05, 1509;
Misteri de salvació, 774;
Nostra pau, 2305;
Nou Adam, 359, 411, 504;
Pa de vida, 1338, 1406, 2837;
Paraula, 241, 456-60;
Pastor dels homes, 160, 754;
Plenitud de les Escriptures, 2763;
Primogènit de la humanitat, 381, 2790;
Profeta, 783, 904;
Reconciliació de Déu amb el món, 433, 620, 1449, 2795, 2839;
Redemptor, 401, 616, 622, 679, 1026, 1069, 1235, 1476, 1992;
Rei, 783, 786, 908, 2105;
Resurrecció i vida, 994;
Revelació de Déu, 50, 53, 151, 240, 272, 385, 2583, 2812;
Revelació del Pare, 73, 221, 238-42, 2798;
Sacerdot, 783, 1141;
Salvador, 389, 846, 1019, 1359, 1507, 1584, 1741, 1846;
Santificació dels homes, 2813;
Senyor, 202, 209, 446-51, 455, 668-69;
Servidor, 565, 623, 608;
Temple de Déu, 1197;
Ungit, 453;
Única Paraula de la Sagrada Escriptura, 101 -04;
Veritat, 2466;
Vida, 2697;
Vinya, 755, 2074;
Vivent, 625-26, 640, 662.

Cristià
El Baptisme i la nova vida del cristià, 537, 1010, 1229, 1241, 1266, 1272, 1997;
El cristià realitza la seva vocació dins de l'Església, 2030;
La mort i el cristià, 1011, 1020, 1314, 1681-82;
El nom del cristià rebut en el Baptisme, 2165;
L'aliment del cristià, 1392;
El cristià i la pregària, 2707, 2743;
Els primers cristians, 83, 2636, 2641;
Significat de la paraula cristià, 1289;
El cristià i el signe de la creu, 2157;
El signe espiritual de la Confirmació i el cristià, 1304, 1309, 1317.

Cristianisme
Religió del Verb de Déu encarnat, i no "Religió del Llibre",108.

Culpa, *cf. Pecat*;
Avortament: cooperació i culpa, 2272;
La bona estima, la seva observança i la culpa, 2477;
El coneixement de les culpes, 827, 1455, 1847;
La confessió de les culpes, 1458, 1493;
La consciència i les culpes, 1781, 1784, 1801;
La culpa d'Adam i les seves conseqüències, 390, 402-03;
La culpa de l'ateisme, 2125;
Culpa contra la castedat, 2352, 2354-55;
Culpes contra la justícia i contra la veritat, 2477, 2480-81, 2485, 2487, 2509;
La culpa de l'escàndol, 2287, 2284, 2326;
Legítima defensa i culpa, 2264;
Divisions de l'Església i dels homes, 817;
Gravetat de la culpa, 1861, 2073;
Homicidi voluntari i culpa, 2269;
Ignorància involuntària i culpa, 1860;
Judici erroni i culpa, 1791;
Maria, immune de culpa original, 966;
La mort de Crist i les culpes humanes, 580, 598;

La pena civil i la culpa, 2266;
Penitència i culpa, 1435, 1459;
El perdó atorgat a tota culpa, 978, 982, 1502, 1847;
La remissió de les culpes, 1031, 1425, 1436, 1452;
Reparació de les culpes, 2487.

Culte
Desviacions del culte, 2111, 2113, 2138, 258 l;
Culte d'adoració a Déu, 28, 347, 939, 1121, 1123, 1148, 1180, 1564, 1596, 2083, 2135;
Culte a l'Eucaristia, 1178, 1418, 1325, 1378, 1380, 1408;
El culte en el Nou Testament, 1179;
El culte en l'Antic Testament, 1093;
Culte a Maria, 971;
El culte a les sagrades imatges, 2131-32, 2141;
El culte espiritual i la vida moral, 2031, 2047;
La disparitat de cultes i els matrimonis mixts, 1633-37;
Temps dedicat al culte diví, 2184-87, 2193.

Cultura
Catequesi i diversitat de cultures, 24, 854;
Celebracions litúrgiques i cultura, 1145, 1149, 1204, 1207, 1668, 1686;
Comunicació social i cultura, 2493;
La cultura com a bé comú, 1908;
Evangeli i cultura, 2527;
Treball, descans i cultura, 2184;
Llei natural i cultura, 1957;
Llibertat i cultura, 1740;
Matrimoni i cultura, 1606;
Observança de la identitat cultural, 2441;
Progrés en la cultura i creixement del Regne, 2820;
"Socialització" i cultura, 1882;
Solidaritat i cultura, 361;
Unitat de l'Església i diversitat de cultures, 8, 14;
Vida moral i cultura, 909, 2524;
Vida pública, participació i cultura, 1915, 1917.

D

Decàleg, *cf. Manaments.*

Defensa
Defensa de la dignitat humana, 1929;
Defensa de la família, 2209, 2211;
Defensa de la pau, 2302-17;
Defensa de la pàtria, 2240.

Deixebles de Jesús Natzarè
Anunci de Jesús als deixebles, 425;
Experiència dels deixebles davant la realitat de la resurrecció de Jesús, 643-44;
Aparicions de Jesús ressuscitat als seus deixebles, 645, 647;
Miracles realitzats pels deixebles en nom de Jesús, 434, 1506;
Missió dels deixebles, 542;
Modes d'actuar dels deixebles, 1336;
La pregària confiada als deixebles, 2701, 2722, 2759;
Els primers deixebles, 949;
L'Esperit Sant enviat per Jesús als seus deixebles, 696, 730, 788, 2623;
El testimoniatge de la resurrecció confirmat històricament pels deixebles, 656;
L'Última Cena i els deixebles, 1339.

Deixeble de Crist
L'ajuda al deixeble, 1275, 1494, 1709, 2601, 2844;
Comunió entre Jesús i els seus deixebles, 787-88;
La Confirmació com a acceptació del compromís com a deixeble, 1319;
El deixeble com a germà de Crist, 654;
Dons regalats per Crist als deixebles, 908;
Exigència i obligacions necessàries per als deixebles, 562, 915, 1693, 1816, 1823, 1986, 2262, 2347, 2427, 2466, 2612;
Formació dels deixebles, 1248;
Invitació de Jesús perquè siguem deixebles seus, 520;
Pregària dels deixebles, 2612, 2621;
Poders dels deixebles, 983;
Què vol dir ser deixeble de Crist, 546, 2475, 2614;
Unitat dels deixebles, 820, 2791;
Vocació comuna dels deixebles, 1533;
Vocació dels deixebles, 618, 767.

Dejuni
El dejuni com a llei evangèlica, 1969;
El dejuni com a forma de penitència, 1434, 1438, 2043;
El dejuni com a preparació per a rebre la Comunió, 1387.

Demografia, 2372.

Descans
El descans dominical, 2184-85;
El descans del sàbat en el Decàleg, 582, 2168-73, 2189.

Desesperació
Causes de l'abandonament de tota esperança, 844, 1501;
Conseqüències de la desesperació, 2091.

Desert
Desert interior i vida retirada, 921;
Jesús en el desert, 538-40, 566.

Desig, *cf. Concupiscència*;
Condemna del desig desordenat, 1871, 2336, 2380, 2480, 2535-40;
Desig de pregària, 2601;
Desig del retorn de Crist, 524;
Desig del Regne de Déu, 2632, 2818;
Desig de Jesús, 607, 1130;
Desig de l'anunci de Crist, 425, 429;
Desig del bé, 1707, 1765;
Desig de conversió, 1431;
Desig de Déu, 27-30, 2736;
Desig de felicitat, 1718-19, 1725, 2548;
Desig de diners, 2424;
Desig de l'Esperit Sant, 2541-43, 2737, 2764;
El desig com a Passió, 1772;
Lluita contra els desigs desordenats, 2520;
L'home i el seu desig de Déu, 2548-50, 2557, 2566, 2589, 2709, 2784;
L'enveja com a desig del bé aliè, 2539, 2553;
La ira com a desig de venjança, 2302;
Domini i moderació del desig, 1809.

Desigualtat
Desigualtat en la distribució de salaris i mitjans econòmics, 1938, 2317, 2437;
Desigualtats econòmiques i socials i motius per a reduir-les, 1947.

Destí
Destí de l'home, 30, 311, 1008, 1031, 1036, 1703, 1995, 2371;
Destí del món, de la creació, 295, 302, 1046-47;
Les institucions i el destí de l'home, 2244, 2257.

Detracció
La detracció, moralment inacceptable, 2477;
Conseqüències de la detracció, 2479.

Déu, *cf. Trinitat;*
El cel com a lloc propi de Déu, 326;
Existència de Déu, 31, 33-35, 46, 48, 286, 2127;
Fill de Déu, *cf. Fill de Déu*;
Imatge de Déu, 370, 399, 844, 1549, 1702, 1705, 2129-32;
Grandesa de Déu, 41, 223, 272, 283, 300, 306, 1147;
El Poble de Déu, *cf. Poble*;
Providència de Déu, *cf. Providència*;
Regne de Déu, *cf. Regne;*
Esperit de Déu, *cf. Esperit Sant* ;
El Verb de Déu, *cf. Verb.*

Accions de Déu a favor dels homes
Confiar l'apostolat als laics, 900;
Bondat de Déu, *cf. Bondat;*
Completar l'obra començada en l'home, 2001;
Crear, *cf. Déu: Creador de l'univers i de l'home;*
Pactar amb el poble d'Israel l'aliança, 2060;
Revelar el Decàleg, 2058-59;
Prometre a Abraham la descendència, 706;
Sembrar en el cor humà l'ànsia de felicitat, 1718, 1721, 1725, 1818;
Concedir la gràcia, 1996, 2008, 2021, 2023-24;
Salvar l'home, 15, 74, 169, 430-31, 1949;
Unir l'home amb Déu, 950, 1027, 1033, 2305;
Parlar a l'home, 715, 1777, 1795, 2700;
Enviar Jesús, 422, 457-58;
Atorgar la justificació, 1994, 2020;
Guiar pel camí de la llei moral, 708, 1776, 1950-51, 1961, 1975, 1981, 2063;
Confiar el ministeri de custodiar la vida, 2271;
Beneir tots els éssers vius, 1080-81;
Dur a terme la sublim obra de l'Eucaristia, 1325;
Perdonar pecats, 208, 1440-42;
Constituir el seu propi Poble, 781;
Regalar-nos l'Esperit Sant, 741, 1993;
Infondre les virtuts teologals en l'ànima dels fidels, 1812-13, 1840;
Cridar a l'amor, 1604, 2331;
Invitar a la pregària, 2567, 2591;
Cridar a la reconciliació, 1442;
Cridar al seu Regne, 1726;
Cridar a la santedat, 2012-14;
Cridar a la veritat, 160, 410;

Cridar a la vida eterna, 1011, 1998;
Moure la voluntat de l'home envers el bé, 27, 51-52, 152-154, 162, 179, 1724, 1742, 1811-1813, 1817, 1821, 1830-31, 1848, 1949, 1989, 1994, 1999, 2001-2, 2008, 2021-22.

Accions negatives de l'home envers Déu
Apartar-se de Déu, 1033, 1035, 10, 1263, 1607;
Injuriar Déu, 398, 1 1487, 1850, 1871, 2277, 2281, 23 2324, 2464;
Pecar, és a dir, desobeir Déu, 397;
Temptar Déu, 2139.

Adoració, pregària i culte a Déu
L'adoració en la litúrgia, 1110;
La creació, orientada envers el culte i l'adoració de Déu, 347;
Pregar a Déu, 2664, 2800;
Desviació del culte a Déu, 2138;
El diumenge com a dia del Senyor, 2174-88, 2190-95;
L'Eucaristia com a acció de gràcies i lloança a Déu, 1359-61, 1408;
La família com a primera comunitat per a adorar a Déu, 2207;
La glorificació de Déu, 824;
Modes i instruments per a la lloança de Déu, 1123, 1162, 1670-71, 1678, 1698, 2062, 2641;
Ocasions de dar gràcies, lloar i adorar a Déu, 1164, 1167, 1174, 2502, 2513;
La pregària del "Parenostre", *cf. "Parenostre"*
La pregària per a proclamar la lloança divina, 2589, 2639, 2649;
El manament de servir a Déu i sols a Ell retre culte, 2083-94, 2095-2109, 2133-36;
El sàbat com a dia del Senyor, 2168-2173, 2189
Oferir sacrificis a Déu, 2099;
Significat de l'adoració a Déu, 2097, 2628;
El sagrari i l'església com a llocs per a rendir culte a Déu, 1183, 2691.

Creador de l'univers i de l'home, 279, 324;
Ha creat l'home a la seva imatge i semblança, 355-61, 1701-09;
Causa primera, 308;
Causa, raó i fi de la creació, 293-94, 319, 760;
Déu conserva i sosté tot el creat, 301;
Duu a terme el seu propi projecte, 302-14, 320-24;
És present en la seva creació i a la vegada la transcendeix, 300;
És Senyor de la vida, 2280, 2318;
Ha creat tot del no-res, 296-98;
Ha confiat a l'home el govern del món, 1884;
Ha format l'home, 362, 371, 704;
Creador de tot el visible i l'invisible, 325, 327, 337-38;
Ha creat un món ordenat i bo, 299;
Possibilitat de conèixer l'existència del Creador, 286;
Ha revelat progressivament el misteri de la creació, 287-88;
Qüestió sobre l'origen del món, 285;
Ha creat tot amb saviesa i amor, 295;
Sols Ell és Creador, 290, 317.

Designi (Projecte) de Déu
Activitats i fets contraris al designi diví, 1665, 1935, 2387;
L'activitat econòmica, segons el projecte diví, 2426;
L'adhesió a Jesús i el designi diví, 566, 606-07;
Compliment i realització del designi diví, 332, 571, 670, 686, 1043, 1138, 2683;
Els àngels com a missatgers del designi diví, 331;
Crist, centre i cor del designi de Déu, 112;
El designi de Déu revelat i anunciat per Ell mateix, 50-64, 474, 1066, 1079;
El projecte diví abasta tothom, 841-42;
Cooperació de l'home al designi de Déu, 2062, 2611, 2738;
La Creació com a fonament del designi diví, 280, 315;
El desig de que es compleixi el projecte de Déu, 2823, 2860, 2825;
La diversitat entre persones i el designi diví, 1937, 1946;
L'Església dins del projecte diví, 7, 751-80, 851;
La família en el projecte de Déu, 2201-06;
Fins del designi diví, 257, 294, 772;
Intel·ligència i comprensió del designi de Déu, 158, 426;
El matrimoni en el projecte de Déu, 1602-20, 1665;
La mort de Crist en el projecte de Déu, 599-605, 624;
La Providència realitza el designi de Déu, 302-14;

L'abandonament del projecte de Déu per part de l'home i les seves conseqüències, 1739;
Abandonament, adhesió i adequació de l'home al projecte de Déu, 716, 2745;
Satanàs, "el qui es posa de través" en el projecte de Déu, 2851, 2864;
La maternitat virginal de Maria en el projecte de Déu, 502-07, 723, 2617.

Déu Omnipotent
Déu, Pare i Omnipotent, 268-78;
"El Totpoderós obra en mi meravelles", 273;
L'omnipotència divina és justa, mai arbitrària, 271;
Manifestacions de l'omnipotència divina, 277, 312, 315;
Importància de saber que Déu és Omnipotent, 274, 278;
Misteri de l'aparent feblesa de Déu, 272-74;
Obres de l'omnipotència divina, 311, 997, 1004;
Propietats de l'omnipotència divina, 268;
Omnipotència universal, 269.

Dons de Déu
L'amor de Déu a l'home, 516, 604, 776, 2658;
L'autoritat, 1899, 1918;
La benaurança, 1722, 1727;
La castedat, 2345;
La comunió, 1489;
Compendi dels dons en el Símbol de la fe, 14, 1692;
La contrició, 1452-53;
La conversió, 1432;
Col·laboració humana al compliment del designi diví, 306-07, 323, 378;
La dignitat personal, 2334, 2393;
La fe, 153, 155, 162, 848, 1381;
La gràcia, 1608, 1999, 2000, 2005, 2712;
La intel·ligència, 1955;
Jesús, 603, 614;
La llei, 1955, *cf. Llei;*
La llibertat, 1730;
Grandesa dels dons, 1692
La pregària, 2559-61, 2564, 2713;
La puresa, 2520;
El sacerdoci, 983;
La salvació, 169, 620;
L'Esperit Sant, 683, 733-36, 742;
La terra i els seus recursos, 2402;
La vida eterna, 1016, 1722;
La vida i força física, 2288.

Respostes de l'home a Déu
Estimar Déu, el primer i principal manament, 2055, 2083;
Buscar Déu, 28, 1281, 1501, 2566;
Contemplar Déu, 97, 1028
Confiar en Déu, 227;
Convertir-se a Déu, 1428, 1431-32;
Creure en Déu, 150-51, 199, 222-27 1266, 1842;
Dedicar-se al servei de Déu mitjançant la consagració de la vida, 931, 934-44, 1579;
Entrar en comunió amb Déu, 197, 367, 518, 613, 737, 1071, 1472, 1540, 2565;
Obeir Déu, 143-4, 154, 2242, 2256;
Participar en la paternitat de Déu, 2367, 2398;
Participar de la vida de Déu, 1988, 1997;
Poder parlar de Déu, 39-43, 48;
Reconciliar-se amb Déu, 980, 1445, 1462, 1468, 1484, 1493, 1496;
Servir Déu, 1273, 2424;
Unir-se filialment a Déu, 2609;
Veure Déu, 163, 1716, 1722, 2518-19, 1531, 1547-50, 2557;
Viure en sintonia amb la voluntat de Déu, 348, 847, 1026, 2103, 2233, 2822-27.

Títols i atributs de Déu
Amor, 214, 218-221, 257, 342;
Bo, 339, 385, 2052;
Déu de vius, 993; 440;
Esperit pur, 370;
Font de tot bé i de tot amor, 1723, 1955, 2465;
Font de pregària, 2639;
Just, 62, 215, 271, 2577;
Misericordiós, 210-11;
Misteri inefable, 230;
Omnipotent, *cf. Déu Omnipotent;*
Pare, 233, 238-40, 2779-85, 2794-96, 2802, *cf. Pare;*
Sant, 209, 1352;
Únic Déu, 200-202, 212, 222-228, 254, 258, 2110-2128;
Veritat, 214-217;
Vivent, 205, 2112, 2575.

DEURE / DEURES
El Decàleg com a llum per a revelar els deures fonamentals, 2070, 2072;
Distinció entre els drets i deures dels ciutadans i dels fidels cristians, 912;
El desenvolupament com a compendi dels principals deures socials, 1908;

La llei natural com a fonament dels deures, 1956, 1978;
Deures de les autoritats civils, 2235-37, 2498;
Deures dels ciutadans, 2238-43;
Deures envers la família, 2211;
Deures dels fills, 2214- 2220;
Deures dels pares, 2221-2231;
El deure d'obeir l'autoritat, 1900;
El deure de la legítima defensa, 2265-66, 2321;
El deure de rebutjar allò que atempta contra la dignitat de la persona o del bé comú, 2238;
El deure de servir a la veritat en la informació, 2497;
El deure de participar en la vida social, 1913, 1916;
El deure de respectar la llibertat dels altres, 1738;
El deure de procurar les millors condicions possibles de vida humana, 1926;
El deure de moderar el dret a la propietat, 2406;
El deure de defensar la pàtria, 2310;
El deure de treballar, 2427;
El deure de regular la fabricació i el comerç de les armes, 2316;
El deure de permetre que els ciutadans realitzin la seva pròpia vocació, 1907;
El deure de respectar les persones, 1907, 2432;
El deure de la solidaritat entre les nacions, 2439.

Deures religiosos
El deure de demanar l'adveniment del Regne de Déu, 2817;
El deure de fruir de la clemència i de la misericòrdia, 2298;
El deure d'escoltar la pròpia consciència, 1778;
El deure de donar culte a Déu, 2083, 2104-05, 2136;
El deure de gaudir rectament dels dons divins, 2820;
Deures envers els pares i els superiors, 2199, 2234;
El deure d'anunciar l'Evangeli, 848, 888;
El deure d'ajudar la família i el de defensar-la, 2209-010, 2211;
El deure d'ajudar els fills i d'educar-los, 2221-2231, 2252;
L'ofici de formar una consciència degudament educada i recta, 2496;
El deure de creure en Déu i de donar el degut testimoniatge de la veritat, 2087, 2471-72;
El deure de reparar les falsedats i injustícies, 2487;
El deure d'evitar el fals jurament, 2151;
El deure d'acomodar la litúrgia a les diverses cultures, 1205;
El deure de participar en la litúrgia, 1141;
El deure de celebrar l'obra salvadora de Crist, 1163;
El deure d'honrar els pares, 2214-20;
El deure de respectar els manaments de l'Església, 578, 2037;
El deure d'ajudar el proïsme, 1932-33, 2198, 2444, 2446;
El deure d'evitar l'escàndol, 2489;
El deure dels laics cristians de manifestar el seu propi pensament en bé de l'Església, 907;
El deure d'obrar segons la condició de fills de Déu, 2784;
El deure de donar testimoniatge de la veritat, 2467, 2472.

Devoció
Formació de la vertadera devoció, 24;
La Litúrgia de les Hores té el seu complement en les devocions populars, 1178;
Els vots i les promeses com a forma de devoció, 2101-02;
Religiositat popular i devoció, 1676.

Dia
Els dies de la creació, 337, 2169; 332;
Dies de precepte i dies festius, 1389, 2177, 2181, 2185, 2187-88;
Dia del Senyor, 1166-67, 2170, 2174;
Dia del judici, 678, 681, 1040, 1059;
Dia de la mort, 1682;
El dia vuitè, 349;
Dia de la resurrecció de Jesús, 2174;
L'últim dia, 841, 994, 1001, 2730;
Quaranta dies, 538, 540, 659;
La resurrecció de l'últim dia, 364, 989;
Setè dia, 345, després del 2051, 2168-73.

Diable, *cf. Dimoni.*

Diaca
Caràcter imprès en el diaca en l'ordenació, 1570;
El diaconat com a grau del sagrament de l'Orde, 1554;

El diaca ordenat "per al ministeri", 1538, 1569-71;
El diaconat permanent, 1571;
El diaca com a auxiliar del bisbe i dels preveres, 886, 1554, 156 1596;
Facultats del diaca, 1256, 1570, 1588 1596;
La cura dels diaques, 896, 1554;
La solemnitat en l'ordenació del diaca, 1572-74.

DIACONIA, 1569, 1588.

DIÀLEG
El diàleg amb les altres religions, amb la filosofia i amb la ciència, 39;
El diàleg amb els qui no accepten l'Evangeli, 856;
Diàleg de l'home amb Déu, 27, 1153 2063, 2575, 2653;
Diàleg entre les Esglésies per a aconseguir la unitat dels cristians, 821, 1126;
El diàleg entre els homes com a necessitat humana, 1879.

DIFUNT, *cf. Exèquies;*
Celebració de les exèquies, 1689;
La comunió amb els difunts, 958;
L'Eucaristia i els sufragis pels difunts, 1032, 1056, 1371, 1414;
Les indulgències pels difunts, 1471, 1479;
El respecte als cossos dels difunts, 2300.

DIGNITAT
Fer mal als animals com a atemptat contra la dignitat humana, 2418;
Atacs a la dignitat personal, 1487, 2261, 2275, 2295, 2297, 2324, 2353-55, 2377, 2414, 2418, 2424, 2436, *cf. Custòdia / Cura;*
Dignitat de l'amor conjugal, 1632;
Dignitat del cos humà com a imatge de Déu, 364, 1004;
Dignitat de l'home creat per Déu, 306, 308;
Dignitat de l'amor elevat a la dignitat de sagrament, 1601, 1603, 1638, 1660;
Igual dignitat de tots els membres de la família, 2203;
Dignitat de la persona humana, 1700-1876, 782, 786;
Dignitat del poble de Déu, 782, 786;
Dignitat dels sacerdots, 1587, 1595;
Lucre i dignitat, 2424;
Guarda i defensa de la dignitat, 1929, 2158, 2235, 2238, 2267, 2279;
L'atur laboral com a ofensa a la dignitat, 2436;
Igual dignitat entre els fills de Déu, 872, 1468, 1692, 1698, 1934;
Igual dignitat entre els cònjuges, 1645;
Igual dignitat entre l'home i la dona, 369, 2334;
Raons i signes de la dignitat, 27, 356-57, 1700, 1706, 1730, 1956, 2524;
L'escàndol i el respecte a la dignitat aliena, 2284-2301, *cf. Escàndol.*

DILUVI
Prefiguració del Baptisme, 1094, 1219.

DIMONI
Els àngels caiguts, 391, 392, 414;
Els Apòstols i el seu poder d'expulsar dimonis, 1506;
El Baptisme com a renúncia al Diable, 1237;
Lluita de l'home contra el poder de les tenebres, 407, 409;
Exorcismes per a expulsar dimonis, 517, 550, 1237, 1673;
La idolatria i el recurs al dimoni, 2113, 2116-17;
Jesús i el seu domini sobre els dimonis, 421, 447, 539, 550, 566, 635-36, 1086, 1708;
Jesús i les temptacions del Diable, 538-40, 566, 2119;
Alliberar-se del Diable, 2850, 2853-54;
Obres del Diable, 394-95, 398, 2851-52;
L'origen del mal, 397, 413, 1707, 2583, 2851;
Significat i etimologia de la paraula Diable, 2851.

DIÒCESI
Definició de diòcesi, 833.

DISCERNIMENT
Discerniment dels béns terrenals i del seu ús, 1729;
Discerniment dels carismes, 800;
Discerniment de la religiositat popular i del sentit religiós, 676;
Discerniment de l'estat de l'home i dels seus fets, 407, 1780;
Discerniment de la temptació, 2847;
L'Esperit Sant ens regala el do del discerniment, 2690.

DISCRIMINACIÓ
L'accés al treball sense injusta discriminació, 2433;

És contrària al pla diví, 1935;
Injusta discriminació dels homosexuals, 2358.

Dissuasió de la guerra, 2315.

Diumenge (El dia del Senyor)
La celebració dominical, centre de la vida de l'Església, 2177;
Defensa del dia del Senyor com a festiu, 2187-88;
El Diumenge com a primer dia de la setmana, 1166-67, 2174;
El Diumenge, compliment i realització plena del sàbat, 2175-76;
El Diumenge com a dia familiar cultural i social i per a exercitar la vida religiosa, 2184, 2194;
El Diumenge, dia principal de la celebració eucarística, 1193;
El Diumenge, dia de la resurrecció de Jesús, 1343;
Obligació de participar en la celebració litúrgica dominical, 1389, 2042, 2180-83;
El descans dominical, 2185-86, 2193;
La santificació del Diumenge per mitjà de la pregària, 2698;
Significat del Diumenge, 1163, 2190.

Diversitat de les creatures, 339, 353, 1936-38.

Divinitat
Déu Pare com a font i origen de tota divinitat, 245;
Divinitat de Jesús, 209, 455, 464-69, 484, 515, 653, 663, 1374, 1413;
Divinitat de l'Esperit Sant, 245, 684;
Divinitat de la Trinitat, 253-54, 266;
Falses divinitats, 1723, 2112;
Participació de l'home en la divinitat de Déu, 460.

Divisions
Causes de les divisions dels cristians, 821;
Conseqüències de les divisions dels cristians, 855;
Divisions entre les autoritats de Jerusalem respecte de Jesús, 595-96;
Divisions entre els deixebles, 1336;
Divisions humanes vençudes per la unitat del cos místic, 791, 866;
La pregària "Parenostre" com a bé comú sense que ho impedeixin les divisions, 2791-9

Divorci
Admissió del divorci civil, 2383;
Conseqüències del divorci entre cònjuges catòlics, 1650, 1664, 2384-8 2400;
Definició de divorci, 2384;
Indissolubilitat del matrimoni i divorci, 2382;
La innocència del cònjuge injustament abandonat, 2386;
Obres de caritat envers els qui sofreixen el divorci, 1651.

Doctrina cristiana, *cf. Catequesi;*
Compendis de doctrina cristiana, 9-10;
La doctrina de Jesús com a doctrina del Pare, 427;
L'Evangeli, la millor doctrina entre les millors, 127;
Fins de la doctrina cristiana, 25, 78, 98;
Fórmules breus de doctrina cristiana, 186;
Institució de la doctrina cristiana, 5, 11, 427, 2179;
La iniciativa dels laics, necessària per a la realitat social, segons les exigències de l'ensenyament de la doctrina cristiana, 899;
El Sermó de la muntanya com a doctrina de vida, 2764;
Els textos destinats al cant, conformes amb la doctrina catòlica, 1158;
La veritat de la doctrina cristiana en el testimoniatge del martiri, 2473.

Doctrina social de l'Església, 2419-25;
Els aspectes temporals en la doctrina social, 2420;
Consells per a l'acció recollits en la doctrina social, 2423-25;
El curs de la història explicat en la doctrina social a la llum de l'evangeli, 2421-22;
Increment de la doctrina social, 2412-22.

Dogma
La definició del dogma per l'autoritat de l'Església, 88;
Dogma de la Immaculada Concepció, 491;
Els dogmes de fe, 88-90;
Els dogmes de la Santíssima Trinitat, 253-56;
Formació dels dogmes de la Santíssima Trinitat, 249-52.

Dolor, *cf. Malaltia.*
El dolor de cor que acompanya la conversió, 1431, 1490;

El dolor, seqüela del pecat original, 1521;
Suportar els dolors dels malalts, 2279;
Els dolors de part, 1607, 1609;
Acceptació del dolor, 1435, 1460;
L'eutanàsia com a fi impost obligatòriament al dolor, 2277;
Experiència humana del dolor, 164. 272, 385;
Absència de malaltia en el Paradís terrenal, 376.

Domini
Domini de Déu, 304;
Domini de l'home, 2293, 2415;
Domini de Jesús, 449-50;
La "reialesa" com a domini, 2816.
Domini de si mateix com a obra prolongada de la constància, 2342.

Dona
L'adulteri en la dona, 2384;
Complementarietat, unió i cooperació entre l'home i la dona, 378, 1605, 1614, 1616, 2333;
Creació de la dona a imatge de Déu, 355, 369-70, 2335;
Defensa de la dona, 1610;
Dignitat de la dona, 1645, 2334, 2393;
Exigències de l'amor de l'home i la dona, 2363;
Harmonia perfecta entre l'home i la dona en el Paradís terrenal, 376, 384;
La dona consagrada, 918, 924;
La dona com a imatge de l'Església, 1368, 2853;
Dona i poligàmia, 2387;
Relacions entre l'home i la dona, 400, 1606-07;
Sentència de l'Església catòlica sobre l'ordenació de les dones, 1577-78;
La sexualitat, ordenada a l'amor conjugal entre l'home i la dona, 2337, 2353, 2360-61, 2522;
La unió il·legítima entre l'home i la dona, 2353, 2390-91;
Mirar una dona "desitjant-la en el cor", 2336;
Home i dona, 369, 371-72, 383, 400;
La vocació de l'home i la dona, 373, 1603, 2207, 2331.

Dons, *cf. Déu i Esperit Sant* .

Doxologia
Doxologia final, 2855-56;
Doxologia com a acció de gràcies i de lloança, 1003;
Origen de la doxologia, 2641.

Dret / s
Acció de resistir el qui vol violar els nostres drets, 2243;
Accions contràries als drets fonamentals, 2242, 2414, 2424;
Accions contràries al "dret de gents", 2313, 2328
Igualtat entre els homes i els seus drets, 1935, 1944-45;
Coneixement dels drets, 2270, 2273;
L'"Estat de dret", 1904, 2173;
El divorci civil i els drets que han d'atorgar-se, 2383;
L'Església i la defensa dels seus drets fonamentals, 2420, 2458;
La informació a través dels mitjans i el respecte dels drets, 2492, 2494, 2498;
Drets polítics, 2237;
El dret a posar fi a l'aplicació de tractaments mèdics extraordinaris o onerosos, 2278;
Dret d'iniciativa en assumptes econòmics, 2429;
Dret dels batejats, 1269;
Dret a obrar amb llibertat de consciència, 1782, 1907;
Dret a la legítima defensa, 1909, 2265-66, 2308, 2310, 2321;
Dret a educar els fills, 2221;
Dret a elegir professió i estat de vida, 2230;
Dret a elegir escola per als fills, 2229;
Dret a emigrar, 2241;
Dret d'evangelitzar tots els homes, 848, 900;
Dret de crítica de les autoritats, 2238;
Dret a fruir dels béns de la terra, 360;
Dret de l'home a ser instruït en els manaments divins, 2037;
Dret a la justícia social, 1943;
Dret dels fills, 2378;
Dret a la llibertat religiosa, 2104-09;
Dret a la llibertat, 1738, 1747;
Dret al respecte, 2479;
Dret a la propietat privada, 2211, 2401, 2403, 2406, 2452;
Dret de regular la producció i el comerç de les armes, 2316;
Dret a conèixer la veritat revelada, 2488-89, 2494, 2508, 2512;
Dret a la vida, 2264, 2270, 2273, 2322;
Dret al vot, 2240;

La llei natural com a fonament dels drets fonamentals, 1956, 1978, 2070, 2273;
Dret dels ministres de l'Església al seu manteniment, 2122;
Respecte dels drets humans, 1807, 1882, 2237, 2306, 2407;
Els règims polítics contraris als drets humans, 1901;
Poders públics i drets de la persona, 1907, 2254, 2273;
La ciència i la tècnica al servei dels drets fonamentals, 2294, 2375;
Vida econòmica i defensa del dret, 2430-31.

Drogues
La producció, el comerç i l'ús nociu de les drogues com a culpa greu, 2291;
La protecció de la família en relació amb les drogues, 2211.

Dualisme, 285.

Dubte
Dubte sobre l'amor de Déu, 2119;
Dubte sobre el voluntari i l'involuntari en la fe, 2088;
Dubte dels deixebles sobre la resurrecció de Jesús, 644;
La prudència com a virtut per a superar el dubte sobre el bé i el mal, 1806.

Duresa de cor, 591, 674, 1859.

E

Economia
Doctrina social de l'Església i economia, 2420-21, 2423, 2458;
Fins de l'economia, 2426;
L'home en la vida econòmica, 2459;
Desigualtats i injustícies en l'economia i les seves conseqüències, 1938, 2317, 2437;
Dret a la iniciativa econòmica, 2429;
La justícia social i l'activitat econòmica, 2426-36;
La necessària moderació econòmica, 2425, 2431;
Economia i respecte de la dignitat humana, 2407;
Solidaritat i justícia en l'economia, 1941, 2438, 2440, 2832;
Teories econòmiques inacceptables, 2424.

Economia de salvació
Fins de l'economia divina, 122, 260;
El principi de l'economia divina, 56, 489, 705;
L'economia de la Revelació recolzada en esdeveniments i paraules, 1103;
L'economia de creació i salvació en la pregària de Jesús, 2604, 2606, 2746, 2758;
L'economia de Llei i de gràcia, alliberadora de l'home, 2541;
L'economia dels sagraments, 1076-1209; *cf. Sagraments;*
Tota l'economia divina és obra de les Tres Persones de la Trinitat, 258-259, 1066;
Pregària i economia de salvació, 2850;
Les perversions que amenacen l'economia divina, 57;
Propietat definitiva de l'economia de salvació, 66.

Ecumenisme
El Baptisme com a fonament de l'ecumenisme, 818, 1271;
Causes de la falta d'ecumenisme, 855;
Conseqüències de la falta d'ecumenisme, 855;
Efectes del diàleg ecumènic, 1636;
Raons per a assolir la unitat ecumènica, 816, 819-22.

Edat
Edat per a celebrar la Confirmació, 1318-19;
Edat adulta en la fe distinta del creixement per l'edat natural, 1307-08
Edat del discerniment per a apropar-se al sagrament de la Reconciliació, 1457.

Educació, *cf. Formació;*
Cooperació dels pares en l'educació dels fills, 2206;
L'educació cristiana dels fills com a camí de santificació, 902;
L'educació de la consciència, 1783-85;
L'educació cristiana com a deure i com a do, 1635, 1651, 1656-66, 2685;
L'educació de la fe i conseqüències del seu abandonament, 2125;
L'educació en la llibertat, 2370, 2526;
Efectes i fruits de l'educació, 1839, 1917;
La formació religiosa, *cf. Formació;*
Impediments en l'educació dels fills, 1634;
Dret a una educació adequada, 1908, 1911;

Dret i deure dels pares d'educar els seus fills, 1653, 2221, 2223, 2372;
Dret a una recta educació, 2344;
La llibertat d'educar els fills en la fe i en la comunitat política, 2211;
Matrimoni i educació dels fills, 1601, 1652, 2201;
Els pares, primers i principals educadors dels seus fills, 1653, 2206, 2372.

EFUSIÓ DE L'ESPERIT SANT
Les celebracions cristianes i l'efusió de l'Esperit Sant, 1104;
Efectes de l'efusió de l'Esperit Sant, 686, 706, 759, 1076, 1229;
L'efusió de l'Esperit Sant en el nostre temps, 2819;
L'efusió de l'Esperit Sant en el sagrament de l'Orde, 1573;
L'efusió de l'Esperit Sant en el sagrament de la Confirmació, 1299, 1302;
L'efusió de l'Esperit Sant sobre els Apòstols i la seva missió, 1287, 1556;
L'efusió de l'Esperit Sant com a compliment de la Pasqua de Crist, 667, 731;
La imposició de mans per a l'efusió de l'Esperit Sant, 699.

EGOISME
La caritat com a camí per a superar l'egoisme, 1931;
Educació contra l'egoisme, 1784;
El matrimoni com a via per a vèncer l'egoisme, 1609;
La regulació de la natalitat i l'egoisme, 2368;
L'esperança, preservada de l'egoisme, 1818.

ELECCIÓ / ELECCIONS
Benaurances i eleccions morals decisives, 1723;
L'elecció radical de cadascú a favor de Crist, 546;
Elegir segons el dictamen de la consciència, 1777, 1786-89, 1799;
La gràcia del Baptisme com a gràcia d'elecció, 1308;
Llibertat de l'home per a elegir, 311, 1470;
L'infern com a decisió lliure, 1033;
Israel, poble d'elecció, 60, 762;
L'objecte d'elecció i la moralitat dels actes, 1755.

ELEVACIÓ
Elevació de l'ànima a Déu, 2098, 2559;
Elevació de la creu, 662.

EMBRIÓ HUMÀ
Defensa de l'embrió humà, 2270-71, 2273-74, 2323, 2377-78;
Licitud de la intervenció en l'embrió humà, 2275.

ENCARNACIÓ, 461-63;
L'ànima humana assumida pel Verb de Déu, 472;
Concilis que han afirmat l'Encarnació de Crist, 465-68;
Efectes de l'Encarnació del Fill de Déu, 432, 521;
La fe en l'Encarnació de Crist, 463, 465;
Coneixement diví i humà en el Fill de Déu, 474;
El Fill de Déu fa obres vertaderament humanes, 470;
Heretges que neguen la humanitat de Crist, 465-68;
Jesucrist és veritable Déu i veritable home sense mescla ni confusió, 464, 499;
L'Encarnació de Crist considerada en el seu aspecte històric, 423;
Encarnació i Ascensió, 661;
Misteri de l'Encarnació, 359;
La naturalesa humana assumida en el Fill de Déu, però no absorbida, 470;
Preparació per a l'Encarnació, 522, 523;
Significat de l'Encarnació, 461, 464, 479, 483;
La unitat del Verb segons la hipòstasi, 466, 468, 483;
El Verb realment visible en el cos de Crist, 477;
La voluntat humana de Crist fidel a la voluntat divina, 475;
El rostre humà de Crist pot ser "dibuixat", 476.

Raons de l'Encarnació
El coneixement de l'amor de Déu, 458;
L'home destinat a ser partícip de la naturalesa divina, 460;
La inauguració de la nova creació, 504;
La destrucció del pecat i el guany de la salvació, 456-67;
L'exemple de santedat per a tota la humanitat, 459.

ENCENS, 1154.

ENCONTRE
La litúrgia com a encontre entre Crist i la seva Església, 1097;

L'encontre amb Jesús, 529, 995, 1021;
L'encontre entre Déu i els homes, 1153, 2299, 2560, 2563, 2567, 2591, 2626, 2710.

Endevinació
Acte contrari a Déu, 2115-17, 2138.

Enemic
Estimar els enemics i perdonar-los, 1825, 1933, 1968, 2262, 2303, 2647, 2844;
L'home, enemic del seu proïsme, 2259;
La mort corporal com a última enemiga de l'home, 1008;
L'odi a l'enemic, 1933.

Enveja
L'enveja com a pecat capital, 2538-40, 2553-54.

Epiclesi
Efectes de la pregària de l'Epiclesi, 1238,
L'Epiclesi en la celebració del matrimoni, 1624;
L'Epiclesi en la celebració de la unció dels malalts, 1519;
L'Epiclesi com a centre de la celebració eucarística, 1106;
La pregària "Parenostre" com a sumari de l'Epiclesi, 2770;
Signes i moviments de l'Epiclesi, 699;
Significat de l'Epiclesi, 1105, 1109, 1353.

Epifania
Significat de l'Epifania, 528, 1171.

Episcopat, *cf. Bisbe;*
L'episcopat com a participació del sacerdoci de Crist, 1554;
L'episcopat com a sagrament del ministeri apostòlic, 1536.

Ermità, *cf. Vida consagrada.*

Error
Ajudes per a evitar els errors: la Revelació, 38;
La Llei, 1956;
La Bona Notícia, 2527;
Conseqüències dels errors humans, 844;
La doctrina de la fe i la seva defensa contra els errors, 250;
L'error en el judici, 1786, 1790-94, 1799, 1801;
L'error com a causa de l'obscur i deformat coneixement de Déu, 286;
La mentida com a mitjà per fer caure a l'error, 2483, 2485;
La inclinació a l'error i el seu origen, 1707, 1714;
Purificació de l'error, 856, 2825;
La reparació dels errors humans realitzada per Jesús, 615.

Escàndol
Definició d'escàndol, 2284;
La fornicació, la pornografia i la prostitució com a escàndol, 2353-55;
Gravetat d'escàndol, 2284-85, 2326;
Les desigualtats econòmiques i socials susciten escàndol, 1938;
El deure d'evitar escàndol, 2489;
Els qui provoquen escàndol, 2287;
L'escàndol de Jesús, 589;
L'escàndol provocat per la llei i les institucions, 2286;
El suïcidi com a escàndol, 2282.

Escatologia, 676, 1186, 2771, 2776; *cf. Judici, Infern, Mort, Paradís, Plenitud dels temps, Vida eterna.*

Escola
El dret a elegir escola per als fills, 2229.

Escoltar
Escoltar Crist que ens ensenya a pregar, 2598;
Escoltar la Paraula de Déu, 709, 900, 1651, 2578, 2584, 2656, 2716, 2724, 2835;
Déu escolta el clam de l'home, 2657;
Déu Pare escolta sempre Jesús, 2604.

Esdeveniment, *cf. Història;*
La celebració de la Litúrgia de l'Advent, 524;
Adveniment de Crist, 122, *cf. Advent, Expectació, Consumació;*
La història de la salvació i els esdeveniments novament interpretats, 1095;
Adveniment del Regne, 560, 570, 1720, 2632, 2660, 2817, 2857;
La Segona Vinguda, 2612.

Esdeveniments de salvació
Les benediccions divines manifestades en esdeveniments meravellosos i salvadors, 1081;
La litúrgia, memorial dels esdeveniments salvadors, 1093, 1095, 1217;

Esdeveniments gloriosos de Crist i els seus efectes, 126;
Els esdeveniments salvadors actualitzats en la litúrgia, 1104;
Els salms i la memòria d'esdeveniments salvífics, 2586;
La Revelació en esdeveniments salvadors i en les paraules, 53, 1103. 2651.

ESFORÇ
La castedat com a esforç personal, 2344;
El domini d'un mateix com a permanent esforç, 2342;
L'esforç dels cristians, 1319, 2046;
L'esforç de la família amb relació al proïsme, 2208;
L'esforç en el matrimoni, 2381, 2390;
L'esforç en l'intercanvi social, 1913, 1940, 1947;
L'esforç missioner, 854;
La resposta de la fe com a esforç, 1102, 1428.

ESGLÉSIA
Els àngels com a auxiliars de l'Església, 334-336;
L'Església crida per al sagrament de l'Orde, 1578;
L'Església es consumarà en la glòria, 769, 1042;
L'Església missionera, 849-56;
L'Església com a edifici visible, 1180, 1185-86, 2691;
L'Església com a germen i inici del Regne, 5441, 669, 764, 768;
L'Església, camí per a aconseguir el perdó, 1478-79;
"Fora de l'Església no hi ha salvació", 846-48;
La família com a "Església domèstica", 1655-58, 2204, 2685;
Maria i el seu paper en el misteri de l'Església, 963-72, 973;
Maria, Mare de l'Església, 963;
Els manaments de l'Església, 2041-43;
L'Església, santa i immaculada, 1426;
L'esperit filial dels cristians amb l'Església, 2040.

Atributs (Notes) de l'Església, 750, 811, 865.

UNA, 813-22;
Diversitat en la unitat, 814, 818-19;
L'Església és una per raó de la seva font, del seu Fundador i de la seva ànima, 813;
La missió de l'Església exigeix la unitat, 855;
L'Eucaristia com a sagrament que enforteix la unitat de l'Església, 1416;
Hem rebut el do de la unitat i la demanem en la pregària, 820-22;
Els vincles d'unitat, 815-16;
Les ferides de la unitat, 817.

SANTA, 823-29;
L'ànima de la santedat i de la caritat, 826;
Els consells evangèlics com a auxili per a la santedat, 1986;
L'Església, santificada per Crist, 823-2;
L'Església santa comparada amb Maria, 829;
L'Església santa també acull al seu si els pecadors, 825, 827, 1428;
L'Esperit Sant com a font de la santedat, 749.

CATÒLICA, 830;
La missió com a exigència de la catolicitat de l'Església, 849;
Tota Església particular com a Església Catòlica, 823-35;
És catòlica per voluntat del mateix Crist, 831;
Les relacions amb les Esglésies no catòliques, 838;
Significat de la paraula "catòlica", 830.

APOSTÒLICA, 857-65;
El caràcter apostòlic de l'Església, 863;
Què significa que l'Església és apostòlica en un triple sentit, 857;
La successió dels bisbes en lloc dels Apòstols, 862;
Designació dels successors dels Apòstols, 861.

Composició de l'Església, *cf. Col·legi apostòlic i Col·legi episcopal;*
Els Apòstols, pedres de la fundació de l'Església, 642;
Els laics en l'Església, 897-913;
Crist ha disposat els dons i ministeris de l'Església, 794;
Crist i la seva presència en l'Església, 1380;
Crist, Cap i origen de l'Església, 669, 874;
Estructura jeràrquica de l'Església, 771, 874-87;
Els ministeris ordenats en l'estructura de l'Església no poden ser substituïts, 1593;
Vida religiosa i consagrada, 914, 916, *cf. Vida consagrada.*

L'Església com a comunió
Els béns espirituals de la comunió dels sants com a tresor de l'Església, 1476;

La comunió amb Jesús, 787-96;
La comunió de la caritat, 953;
La comunió de carismes, 951;
La comunió amb els difunts, 958;
La comunió amb els sants, 954-57;
La comunió de Déu i dels homes, 2790;
La comunió com a íntima vocació de l'Església, 959;
La comunitat sacerdotal, 1119;
La comunió de la fe, 949;
El sagrament de la Comunió en la litúrgia, 1108;
La comunió dels sants, 946-48.

L'Església com a cos místic de Crist
L'edificació de l'Església, 872, 1123, 2003;
L'Església i les malalties humanes, 1508;
Catequesi i Església, 4;
Els carismes i l'Església, 800;
Els cristians com a membres de l'Església, 521 790, 953, 960, 1267, 1396, 1988, 2045;
Crist com a Cap de l'Església, 1548;
Els consagrats i l'Església, 917;
Els difunts i l'Església, 958;
L'Església com a cos místic de Crist, 774, 776-77, 779, 787-96, 805-07 1396;
Litúrgia i Església, 1070, 1140, 1187 88;
Els sagraments i l'Església, 774, 1116, 1123, 1267, 1279, 1621, 2040, 2782;
L'Esperit Sant i l'Església, 1105-06, 1111, 1353;
Unitat, diversitat i missió dels membres de l'Església, 873-74, 947.

Funcions de l'Església
Cuidar dels aspectes temporals del bé comú, 2420;
La conversió com a tasca mai no interrompuda, 1428;
Servir Déu, 783-86;
Conservar el dipòsit de la fe, 84, 97, 175;
Ser exemple de santedat cristiana, 2030;
Confessar la fe, 172-75;
Conservar la fe, 168, 171, 173;
Confessar la fe en la reialesa de Crist, 2105;
Professar la fe en un sol Déu Pare, Fill i Esperit Sant, 152, 258, 738;
Santificar els homes, 824;
Portar a terme la seva missió en el món, 767, 2044-45;
Anunciar el Misteri Pasqual, 571;
Perdonar els pecats, 827, 979-83, 1442, 1478;
Ser Poble de Déu, 781-86;
Conservar la predicació apostòlica amb la contínua successió, 77;
Interpretar i conservar la Paraula de Déu, 119.

L'Església i els no cristians, 839;
L'Església, oberta a tots els homes del món dispersos i allunyats, 845;
Necessitat de l'Església per a obtenir la salvació, 846-48;
Relacions de l'Església amb els musulmans, 841;
Relacions de l'Església amb el poble jueu, 839-40;
El vincle entre l'Església i les religions no cristianes, 842-44.

Església particular, Església Universal, *cf. Notes (Atributs) de l'Església*;
L'Església universal i l'Església particular, 879, 886;
El bisbe com a cap i responsable de l'Església particular, 1369, 1560, 1594;
L'Eucaristia com a centre de la vida de l'Església particular, 893;
Tota Església particular com a Església catòlica, 832-35;
Les ordenacions sacerdotals i l'Església particular, 1572;
Parròquia i Església particular, 2179, 2226;
La responsabilitat del presbiteri dins de l'Església particular, 1595;
Què significa Església particular, 833;
Responsabilitat de l'Església particular i de l'Església universal, 1594-95;
Tradicions de la fe i l'Església particular, 83, 174, 192, 1202.

Església i societat
L'Església i la comunitat política, 2244-46;
L'Església, salvaguarda del caràcter transcendent de la persona humana, 2245;
El judici moral de l'Església en assumptes polítics, econòmics i socials, 2246, 2420.

El ministeri d'ensenyar
La seva autoritat s'estén a la llei natural, 2036;
Autoritat del Col·legi episcopal i del Summe Pontífex, 891, 2035;
L'autoritat del Concili Ecumènic, 891;
Catequesi i predicació, 2033;
Els laics en el ministeri d'ensenyar, 906;
La doctrina social, 2419-25;
L'Església, Mare i Mestra, 2030-46;
El Magisteri de l'Església, 85-87, *cf. Magisteri;*
El ministeri d'ensenyar com a servei de la Paraula de Déu, 86;

La necessitat d'ensenyar en la fe, 2037;
Anunciar la salvació, 2032;
Significat de les paraules "ministeri d'ensenyar", 890;
El Summe Pontífex i els bisbes com a doctors autèntics, 888, 2034.

El ministeri de govern
L'autoritat del govern de l'Església, 553;
La cooperació dels fidels, 911;
Caràcter col·legial i personal del ministeri eclesiàstic, 877-78;
El ministeri de govern com a ministeri de servei, 876, 894-95;
Autoritat i funció del Col·legi episcopal, 883, 885;
Funció i autoritat del Concili Ecumènic, 884;
Autoritat i funció pastoral de Pere, dels Apòstols i dels bisbes com a fonament de l'Església, 881;
Autoritat i funció del Summe Pontífex, 882;
Autoritat i funció de cadascun dels bisbes, 886.

El ministeri de santificar
Déu ens santifica en Crist, 790, 805, 947, 1076, 1082, 1084, 1110-12;
Els bisbes, els sacerdots i els diaques, 893, 118-20;
El ministeri de la Paraula, 2031, 2038;
La pregària, 2558, 2655;
Raons de la santificació, 893.

El Misteri de l'Església
Cos de Crist, 787-96;
Guardiana del dipòsit de la fe, 171;
Fonament de la veritat, 171;
Germen i inici del Regne de Déu, 541;
Lloc de reconeixement de l'Esperit Sant, 688;
Lloc on cada cristià compleix amb la seva pròpia vocació, 2030;
Mare i Mestra, 2030-46;
Reconciliadora del món, 845;
Misteri i sagrament, 774-76, 774-76;
Misteri de la unió de l'home amb Déu, 772-73;
Realitat històrica i espiritual, 770-71;
Regne de sacerdots per a Déu, 1546, 1591;
Sagrament de la missió de Crist i de l'Esperit Sant, 738;
Sagrament universal de la salvació, 849;
Signe de la Jerusalem celest, 117;
Esposa de Crist, 796;
Temple de l'Esperit Sant, 797-98.

Origen de l'Església
Els Apòstols com a pedres fonamentals de l'Església, 642;
Crist, pedra viva de l'Església, 552;
L'Església, inaugurada per Crist, 763-66, 874;
L'Església, prefigurada ja des de l'origen del món, 760;
L'Església en el designi del Pare, 759, 761;
L'Església preparada ja en l'Antic Testament, 761-62;
Començament de l'Església, 124, 763, 766-67, 1185;
Pere, pedra sobre la que s'edifica, 552, 881;
Revelació de l'Església el dia de Pentecosta, 767, 1076.

Símbols i figures de l'Església
Edifici, 756;
Olivera, 755;
Figures de l'Església, 507, 710, 753, 967, 2679;
La Jerusalem de dalt, 757;
Mestra de la fe, 169;
Maria, figura de l'Església, 507, 967, 972;
Mare, 169, 507, 757;
Ramat i pleta, 754;
Significat de la paraula Església, 751-52;
Temple de Déu, 756.

ESGLÉSIA DOMÈSTICA, *cf. Família i Matrimoni.*

ESGLÉSIES ORTODOXES
El Credo i les Esglésies Ortodoxes, 247;
La unitat de l'Església Catòlica i les Esglésies Ortodoxes, 838.

ESGLÉSIES REFORMADES, *cf. Reforma.*

ESPERANÇA
Ajuda a favor de l'esperança, 274, 1717, 1820, 2657;
Definició de l'esperança, 1817, 2090;
La pregària com a font d'esperança, 2657;
Pecats contra l'esperança, 2091-92;
El primer manament com a font d'esperança, 2086;
Raó de l'esperança cristiana, 1681, 2785;
L'esperança d'Abraham com a exemple de l'esperança cristiana, 1819;
L'esperança com a resposta a l'aspiració humana de felicitat, 1818;
L'esperança del cel nou i de la terra nova, 1042-50, 1405;

L'esperança com a sosteniment de la fe, 162;
L'esperança d'Israel, 64, 673-74;
L'esperança com a virtut teologal, 1813, 1817-21;
La vida eterna com a esperança cristiana, 1843.

Esperit
Els àngels en tant que esperits, 329;
Déu com a esperit pur, 370;
L'elevació de l'esperit a Déu, 2098;
L'home com a cos i esperit, 327, 365, 367, 2515-16, 2702, 2846;
"Els pobres d'esperit ", 2546;
Satanàs com a creatura que procedeix de l'esperit pur, 395;
L'esperit humà en la meditació, 2705.

Esperit Sant
La blasfèmia contra l'Esperit Sant, 1864;
El cristià, ungit per l'Esperit Sant, 1241;
El cristià com a temple de l'Esperit Sant, 1197, 1265;
Els desigs de l'Esperit Sant sacien el cor i són contraris als desigs de la carn, 2541-43;
Objectius de la missió de l'Esperit Sant, 1108;
La gràcia de l'Esperit Sant i la justificació, 1987-95, 2003;
L'home participa de la llum i de la fortalesa de l'Esperit Sant, 1704;
L'home com a temple de l'Esperit Sant, 364, 782, 2519;
La invocació per a la infusió de l'Esperit Sant, 1083, 1196, 1299, 1353, 2670-72;
La llei nova de l'Esperit Sant, 782;
Pregar amb l'Esperit Sant i en conformitat amb l'Esperit Sant, 2736, 2756;
El poder de santificació de l'Esperit reconegut en els canonitzats, 828;
Presència i acció de l'Esperit Sant en les facultats de l'home, 1813;
La renovació de l'Esperit Sant, 243-45, 683, 686-87;
Significat de la noció de l'Esperit Sant, 691;
L'Esperit Sant en el Símbol de la fe, 190;
L'Esperit Sant, consubstancial amb el Pare i el Fill, 685, 689;
La Trinitat i l'Esperit Sant, 253, 255, 263.

Els dons de l'Esperit Sant, 1830-32;
Amor, 733, 735, 2712;
La caritat com a fruit de l'Esperit Sant i plenitud de la llei, 1824;
Castedat, 2345;
El carisma de guarició, 1508;
Els carismes, 799, 951;
Els dons en la Confirmació, 1289, 1303;
Els dons en la consagració episcopal, 1556, 1558;
Els dons en el poder de perdonar els pecats, 976;
Els dons en el sagrament del Matrimoni, 1624;
Els dons en el sagrament de l'Orde, 1538, 1585-89;
Els dons en la Unció dels malalts, 1520;
Els fruits de l'Esperit Sant, 736, 1832;
La gràcia de la Penitència i la conversió, 1433;
La gràcia, 2003;
Requisits per a rebre els dons de l'Esperit Sant, 1310;
Saviesa, fe i discerniment, 2690;
Els set dons de l'Esperit Sant, 1831, 1845;
El temor de Déu, 2217.

L'Esperit Sant en l'Economia de la Salvació
L'Esperit Sant educa per a la vida de pregària, 2623, 2644, 2803;
L'Esperit Sant converteix l'ànima humana, 1989;
L'Esperit Sant com a autor principal de la Sagrada Escriptura, 137, 304;
L'Esperit Sant reuneix els cristians en la unitat, 738;
L'Esperit Sant il·lumina el cristià, l'enforteix i el renova, 1695, 1769;
L'Esperit Sant guia els creients a la veritat, 79;
L'Esperit Sant atorga a tots els seus dons, 2003;
L'Esperit Sant es lliura com a do en els últims temps, 2819;
L'Esperit Sant guia els fidels, 79, 91, 737, 1697, 1742;
L'Esperit Sant sosté i ajuda la fe, 94, 152, 158, 175, 683-684;
L'Esperit Sant torna a l'home la semblança divina, 720, 734;
L'Esperit Sant actua en l'economia divina, 685;
L'Esperit Sant ens dóna la justícia de Déu a pesar dels pecats, 1987;
L'Esperit Sant intercedeix pels homes, 2634;

L'Esperit Sant inspira la revelació i la transmet, 76, 81, 105;
L'Esperit Sant interpreta les Sagrades Escriptures, 109-19, 137;
L'Esperit Sant com a font de tota santedat, 749;
L'Esperit Sant com a Mestre de la pregària, 741, 2625, 2630, 2650, 2670, 2681, 2711, 2726, 2766.

L'Esperit Sant i Crist
La missió conjunta del Fill i de l'Esperit Sant, 485, 680, 690, 727;
Relació entre l'Esperit Sant i Jesús, 739, 747, 797, 1108;
L'Esperit Sant prepara per a rebre Crist, 1093-1098, 1113;
L'Esperit Sant i el Misteri de Crist, 1099, 1104-07;
L'Esperit Sant revela Jesucrist, 152, 683, 687, 689, 702, 727-30, 1092, 1112;
L'Esperit Sant en comunió amb Crist, 1286;
L'Esperit Sant en el ministeri de Crist, 535, 555;
L'Esperit Sant en la pregària de Crist, 2600;
L'Esperit Sant en la resurrecció, 648;
L'Esperit Sant porta a la memòria el misteri de Crist, 1099-1107;
L'Esperit Sant revela el Pare i el Fill, 243-48, 687;
L'Esperit Sant com a do de Crist, 729, 1287.

L'Esperit Sant i l'Església, 738-41;
L'acció de l'Esperit Sant en els sagraments, 1116, 1127-29, 1152, 1155, 1227, 1316;
La comunió de l'Esperit Sant en la litúrgia, 1108-09;
L'Església com a temple de l'Esperit Sant, 797-801;
L'efusió de l'Esperit Sant en el Baptisme, 784, 786;
L'efusió de l'Esperit Sant en la Confirmació, 1302, 1316;
La Llei Nova i la llei evangèlica com a gràcia de l'Esperit Sant, 1965-66;
L'obra de l'Esperit Sant en els Fets dels Apòstols, 2640;
L'Esperit Sant, lliurat als Apòstols i a la successió apostòlica, 1087;
L'Esperit Sant regala els dons jeràrquics i carismàtics, 768;
L'Esperit Sant edifica i santifica l'Església, 747;
L'Esperit Sant condueix l'Església per camins de missió, 852;
L'Esperit Sant escull ministres aptes, 1142;
L'Esperit Sant converteix el pa i el vi, 1333;
L'Esperit Sant posa en acció les primícies de tota acció missional de l'Església, 852;
L'Esperit Sant com a font de la vida i de la santedat de l'Església, 749, 767-68, 867;
"On hi ha l'Església, hi ha també l'Esperit de Déu" i a la inversa, 797.

L'Esperit Sant i Maria
Maria preparada per l'Esperit Sant, 493, 721-22;
L'Esperit Sant com a autor de l'Encarnació del Verb en Maria, 456, 484-86.

La promesa profètica de l'Esperit Sant
Des del principi, 702;
En la creació, 703-04;
La promesa feta a Abraham, 705-06;
En les teofanies, 707-08;
En el regne i en l'exili, 709-10;
L'expectació del Messies i del seu Esperit, 711-16;
En la plenitud dels temps, 717-20;
En Maria, 721-26;
En Jesucrist, 727-30;
En Pentecosta, 731-32.

Símbols de l'Esperit Sant
L'aigua, 694, 1137, 2652;
El colom, 535, 701;
Dit de Déu, 700;
El foc, 696;
La llum, 697;
La mà, 699;
Els núvols, 555, 697;
El segell, 698, 1295-96;
Unció, 695.

Títols de l'Esperit Sant
Els títols segons sant Pau, 693;
Font de la bondat, 291;
Consolador, 1433;
Paraclet, 692;
Esperit creador, 291;
L'Esperit Sant com a nom propi, 691;
Esperit de la veritat, 692, 1848, 2466;
Vivificant, 291.

ESPIRITUALITAT / VIDA ESPIRITUAL / NOVA VIDA EN L'ESPERIT
Defensa de la llibertat religiosa per a la vida espiritual, 2188;
Diversitat d'espiritualitats, 2684;
L'Eucaristia i la vida espiritual, 1374, 1392;
La nova vida en l'Esperit, 1698, 1708, 1715;

Espiritualitats cristianes, 2693;
La unió amb Crist i la vida espiritual, 2014;
La paraula de Déu i la pregària com a fonts de vida espiritual, 131, 2687, 2697;
El vincle entre la vida espiritual i els dogmes, 89;
Viure segons l'Esperit, 1533, 2848.

Estat
L'elecció del propi estat de vida, 2230;
La gràcia d'estat, 2004;
L'estat de santedat i justícia en Adam i Eva, 375;
L'estat de vida consagrada, 916, 933, *cf. Vida consagrada.*

Estat (polític), *cf. Societat;*
"L'Estat de dret", 1904;
La idolatria envers l'Estat, 2113;
La plaga dels estats totalitaris denunciada pel sentit moral, 2499;
La responsabilitat de l'Estat en l'acció econòmica, 2431;
L'Estat i la llibertat personal, 1883;
El deure de l'Estat de defensar el bé comú, 1910;
El deure de l'Estat de defensar el dret a la vida, 2273;
L'Estat, responsable de la prosperitat, 2372.

Esterilitat, 2375, 2379.

Esterilització, 2399.

Estranger / s, 2241.

Estructura
Les estructures de pecat, 1869;
Les estructures socials, 408, 2286.

Eternitat, 33, 488, 679.

Eucaristia, 1322-1419, *cf. Sagrament, Consagració, Transsubstanciació;*
L'Eucaristia com a acció de gràcies, 1359;
L'Eucaristia com a memorial, 1357, 1362;
L'Eucaristia com a presència, 1373-75;
L'Eucaristia com a sacrifici, 1362-72;
L'Eucaristia, font i cimal de la vida cristiana, 1324.

Celebració eucarística
La celebració eucarística encomanada per Jesús, 1341-44, 1356;
La celebració eucarística dominical, 2177, 2181;
La celebració eucarística i la unitat dels cristians, 838, 1398-1401;
La litúrgia de la Paraula davant la impossibilitat de la celebració eucarística, 2183;
Llocs reservats per a la celebració eucarística, 1181, 1379;
Lloc de la celebració eucarística, 1180-81;
Necessitat de celebrar i de rebre la comunió, 1384;
La participació en la celebració eucarística, 2042, 2181-82.

Elements de la celebració eucarística (=Missa)
L'assemblea dels fidels, 1348;
La col·lecta, 1351;
La comunió, 1355, 1382, 1570;
Elements principals, 1346;
L'epiclesi, 1105, 1353;
La litúrgia de la paraula, 1349.
La pregària, 1352-54;
La presentació de les ofrenes, 1350.

Comunió eucarística
Prohibició d'apropar-se a rebre la comunió, 1650;
La comunió eucarística sota les dues espècies, 1390;
Freqüència de la comunió eucarística, 1388-89;
Ministre de la comunió eucarística, 1411;
Condicions necessàries per a rebre la comunió eucarística, 1355, 1415;
Preparació necessària per a rebre la comunió eucarística, 1385-87;
La primera comunió eucarística, 1244;
El sacrilegi contra la comunió eucarística, 2120.

Signes de l'Eucaristia
L'altar, 1383;
El pa i el vi, 1333-35.

Efectes de l'Eucaristia
Crear comunitat entre els creients, 805, 1396, 2637;
Adquirir compromisos amb els pobres, 1397;
L'Eucaristia, aliment espiritual, 1324-27;
L'Eucaristia com a font de conversió i de penitència, 1436;
L'Eucaristia com a gràcia rebuda per a increment de nostre Baptisme, 1392;
L'Eucaristia com a penyora de vida futura, 1000, 1326, 1402-05, 1419;

L'Eucaristia com a increment de la vida cristiana, 1392, 1397, 1644;
L'Eucaristia, misteri de comunicació de la comunió trinitària, 950, 2845;
Transformar l'home per Crist, 1074;
Purificar del pecat i apartar-nos d'ell, 1393-95, 1436, 1846;
Participar del sacrifici de Crist, 1322.
Unir als cristians, 1398;
Unir-se amb Crist, 790, 1003, 1391;
Unir-se amb tota la litúrgia celest, 1370.

Història de l'Eucaristia
La Missa al llarg dels segles, 1345;
Orígens de la celebració eucarística, 2176;
Prefiguracions de l'Eucaristia, 1094, 1335;
La primitiva celebració de l'Eucaristia, 1342-43, 2178;
Estructura de la celebració eucarística conservada a través dels temps, 1346.

Identitat de l'Eucaristia
Presència de Crist, 1357-58;
Comunió del Cos i de la Sang del Senyor, 1097, 1382;
Font de caritat, 864, 1395;
Font i cim de la vida cristiana, 1324-27;
Sagrament de comunió, 1382,
Presència del Regne futur, 1405, 2861;
Sagrament de la iniciació cristiana, 1212, 1533;
Sagrament de la redempció, 1846;
Sagrament dels sagraments, 1169, 1211;
Acció de gràcies i lloança al Pare, 1358-61;
Memorial de la Nova Aliança, 1621;
Memorial del sacrifici de Crist, 611, 1337, 1357-58, 1362-72, 1382;
Misteri de l'acció de Crist, 2718.

Institució de l'Eucaristia
Fins de la institució de l'Eucaristia, 610, 1341;
"Feu això, que és el meu memorial", 1341-44;
Jesús i la institució de l'Eucaristia, 1337-40.

Ministre de la celebració de l'Eucaristia, *cf. Prevere i Bisbe.*

Presència de Crist en l'Eucaristia
Crist present en l'assemblea eucarística, 1348;
Crist, present en la Litúrgia de la Paraula, 1088, 1349;
Crist, present en el sacerdot, 1348;
Culte de latria i adoració de Crist present en l'Eucaristia, 1378-79;
La fe en Crist present en l'Eucaristia, 1381;
La presència permanent de Crist en l'Eucaristia, 1377;
La presència sota les espècies eucarístiques, 1373;
Presència vertadera i misteriosa de Crist en l'Eucaristia, 1357, 1373-77;
Presència vertadera, real i substancial de Crist tot sencer en l'Eucaristia, 1374;
Significat de la presència de Crist en l'Eucaristia, 1380;
La transsubstanciació de Crist declarada pel Concili de Trento, 1376;
Presència velada de Crist en l'Eucaristia, 1404.

Títols de l'Eucaristia
Assemblea eucarística, 1329;
Comunió, 1331;
Cena del Senyor, 1329;
Eucaristia, 1328;
Fracció del pa, 1329;
Memorial de la Passió i resurrecció del Senyor, 1330;
Pa de cada dia, 2837;
Sagrament de sagraments, 1169, 1211;
Sacrifici de lloança, 2643;
Sacrifici de la Missa, 1330;
Santa i divina litúrgia, 1330;
Santa Missa, 1332;
Santíssim sagrament, 1330;
Sant sacrifici, 1330.

EUTANÀSIA
Distinció entre eutanàsia i refús de l'"aferrissament terapèutic", 2278;
L'eutanàsia és moralment inacceptable, 2277;
Gravetat de l'eutanàsia voluntària, 2324;
Significat de l'eutanàsia, 2277.

EVA
Conseqüències de la desobediència d'Adam i Eva, 399, 404, 417;
Maria com a "nova Eva", 411, 489, 726, 2618, 2853;
Promeses fetes per Déu a Eva, 489;
Reparació de la desobediència d'Eva, 494;
L'estat original d'Adam i Eva, 375.

EVANGELI, *cf. Bona Notícia, Nou Testament, Sagrada Escriptura;*
Acceptació de l'Evangeli, 1229;
Anunci de l'Evangeli, 2, 75, 860, 875, 888, 1565, 2044, 2419;

Els arguments de l'Evangeli, 514;
Els autors de l'Evangeli, 515;
Catequesi i anunci de l'Evangeli, 6, 854;
Composició de l'Evangeli, 126;
La funció diaconal de proclamar l'Evangeli, 1570;
L'Evangeli i la doctrina social de l'Església, 2419, 2421;
L'Evangeli com a compliment de l'antiga Llei, 1968;
L'Evangeli, revelació de les misericòrdies divines, 1846;
Importància i significat de l'Evangeli, 125-27, 139;
La pregària del "Parenostre" com a resum de tot l'Evangeli, 2761, 2763, 2774;
La transmissió de l'Evangeli, 76-79;
L'antiga Llei com a preparació per a l'Evangeli, 1964.

Evangelització
Col·laboradors en l'evangelització, 927-933;
L'Església i el mandat missioner, 849;
Evangelització i litúrgia, 1072;
Evangelització i sagrament, 1122;
Evangelització i testimoniatge dels batejats, 2044, 2472;
L'evangelització com a dret i deure de l'Església, 848;
Fonts de l'afany d'evangelització, 429;
Missió dels laics en l'evangelització, 905;
Motius d'evangelització, 851;
Origen i fi de l'evangelització, 850;
Els pares i l'evangelització dels fills, 2225;
Camins d'evangelització, 852-56.

Examen de consciència, *cf. Penitència i Reconciliació;*
Examen de consciència per a rebre els sagraments, 1385, 1454, 1456, 1482, 1779;
L'examen de consciència com a camí de conversió, 1427-29, 1435.

Exclusió
L'amor de Déu no exclou ningú, 605;
L'exclusió de la comunió amb Déu, 1445;
L'infern com a "autoexclusió" per part de l'home, 1033;
El pecat com a exclusió del Regne de Déu, 1861.

Excomunió
L'excomunió com a pena que impedeix rebre els sagraments, 1463.

Exegesi
Exegesi i recta interpretació de la Sagrada Escriptura, 116;
Funció dels exegetes, 119.

Exemple
L'exemple dels Apòstols, 76;
El bon exemple com a obligació dels cristians, 2188, 2472;
L'exemple dels bisbes per a santificar l'Església, 893-94;
L'exemple de Jesús ha de ser imitat, 83, 520, 564, 618, 1011, 1351, 1694, 2470, 2722, 2862;
El mal exemple dels cristians i les seves conseqüències, 29, 1792;
Els pares i l'exemple envers els seus fills, 1632, 1656, 2223;
L'exemple dels sants, 1173, 1195, 1697, 2683.

Exemples de vida per als fidels
Abraham, 144, 1819;
Crist, 459, 520, 896, 1618, 2348, 2620, 2740;
Déu, 813, 2172;
Els bisbes, 893;
Els sants, 828;
La Verge Maria, 273, 967, 2030.

Exèquies, *cf. Difunts;*
Exèquies cristianes, 1680-90;
Exèquies d'infants morts sense el Baptisme, 1261.

Exercicis espirituals, 1438.

Exili
L'Església, conscient del seu propi exili, 769;
Israel i l'exili, 710, 1081, 1093, 2795;
La mort com a exili del cos, 1005, 1681;
La vida terrenal com a exili, 1012.

Existència, *cf. Vida.*

Existència de Déu, *cf. Déu.*

Èxode
El Decàleg en el context de l'Èxode, 2057;
La litúrgia i la memòria de l'Èxode, 1093, 1363;
Significat del pa en el context de l'Èxode, 1334;
El valor de l'Èxode mai no s'ha perdut, 130.

Exorcisme
L'exorcisme en la celebració del Baptisme, 1237;
Significat i fi de l'exorcisme i mode de practicar-lo, 1673;
Significat dels exorcismes de Jesús, 517, 550.

Expectació, *cf. Advent i Consumació;*
Advent i expectació del Messies, 524;
L'ànima i l'expectació de la resurrecció del cos, 997;
L'expectació de la tornada de Crist, 1619, 2817;
L'Encarnació com a compliment de l'expectació, 422, 489;
Israel i la seva expectació davant l'arribada del Messies, 62, 522, 529, 706, 711-716, 840, 1334;
Litúrgia i expectació, 1096, 2760;
Maria i l'expectació de les promeses, 489;
Els morts en expectació del Redemptor, 633;
Pregària i expectació, 2772, 2854;
Esperança i expectació, 2090;
El temps present com a temps d'expectació, 672;
Terra nova i expectació, 1049.

Experiència
Experiència del confessor en problemes humans, 1466;
Experiència del director espiritual, 2690;
Experiència de la feblesa humana, 1550;
Experiència del mal, 272, 1606;
Experiència de vida cristiana, 6, 2038;
Interpretació de les dades de l'experiència i dels signes dels temps, 1788.

Expiació
L'expiació dels pecats en Israel, 433, 578;
Jesús com a víctima d'expiació pels pecats de la humanitat, 457, 604, 615-16, 1476, 1992;
Valor de l'expiació de la pena, 2266.

Expressió externa de l'orant, 2702-2703.

F

Fam
El drama de la fam en el món i la solidaritat, 2831;
Donar de menjar a l'afamat com a obra de misericòrdia, 1039, 2447;
La fam d'escoltar la Paraula de Déu, 2835;
La gravetat de provocar la fam, 2269;
Jesús ens allibera de la fam, 549;
Jesús experimentà també la fam, 544, 556;
"El nostre pa de cada dia, doneu-nos, Senyor, el dia d'avui", 2828, 2830.

Fama, *cf. Rumor.*

Família, *cf. Matrimoni;*
Obertura familiar a la fecunditat, 1652-54;
Constitució, naturalesa i fins de la família, 2201-03, 22, 49, 2363;
Dedicació del diumenge a la família, 2186;
Defensa social de la família, 2209-11;
L'Església com a família de Déu i família de Crist, 1, 759, 764, 959, 1655, 2233;
Educació i respecte dels fills, 2221-24, 2228-30;
Educació de la pròpia família, 1914;
L'evangelització dels fills, 2225-26;
La família cristiana, 2204-06;
La família de Déu, 2232;
La família i el quart manament, 2197-2200;
Família i Regne de Déu, 2232;
La família de Jesús, 533, 564;
La família en el designi de Déu, 2201-03;
La família com a cèl·lula original de la vida social, 1882, 2207;
La família com a comunitat important, 2206;
La família com a Església domèstica, 1655-58, 1666, 2204-05, 2685;
La família com a imatge de la Trinitat, 2205;
La família com a repercussió de l'obra creativa del Pare, 2205;
La família com a signe de la benedicció divina, 2373;
Respecte dels fills cap als pares, 2214-20;
Drets dels pares en la família, 2229-30;
Dret a fundar una família, 1908;
Respecte a la vocació dels fills, 2232-33;
Ofenses a la família, 2390;
Deures de la família envers els joves i els ancians, 2208;
Deures dels fills en la família, 2214-20;
Deures dels pares en la família, 2221-26;
La pregària en família, 2183, 2685, 2691, 2834;
Perills que amenacen la família, 2436;
Les persones que no tenen família, 1658;
Preparació per a fundar una família, 1632;
El sacerdoci baptismal, 1657.

Fariseus
Discrepàncies entre Jesús i els fariseus, 574, 581, 588, 596, 2285;
Modes d'actuar dels fariseus, 576, 579, 993, 554;
Relacions de Jesús amb els fariseus, 575.

Fe, *cf. Creure;*
"Analogia fidei", 114;
Anunci, institució i propagació de la fe, 3-10, 24, 91, 171, 425, 927, 935, 939;
Baptisme i fe, 1236, 1253-55;
El Baptisme, la Confirmació i la facultat de professar la fe, 1270, 1305, 1319;
El Catecisme de l'Església Catòlica i la doctrina de la fe, 13-18, 23;
El dipòsit de la fe, 84-95, 173-75;
Déu i les coses disposades pel mateix Déu com a objecte de fe, 150-52, 170, 178, 182, 206;
La diversitat de fe entre cònjuges, 1633-37;
Els dogmes de fe, 88-90;
El dubte de fe, 644, 1381, 2088-89;
L'Església, guardiana de la fe, 171, 181, 507;
L'educació de la fe i la catequesi, 4-6;
L'educació en la fe, 1656, 2225-26;
L'Eucaristia com a compendi i resum de la fe, 1327;
La família com a comunitat de fe, 2204;
La fe dels fidels com a fe de l'Església rebuda dels Apòstols, 949;
La fe com a acte de llibertat d'acord amb la llibertat i la intel·ligència, 154-55;
La fe com a do de Déu, 153;
La fe com a virtut teologal, 1813-16;
La idolatria com a temptació contra la fe, 2113;
El mal i la resposta de la fe, 309;
La mort com a causa de fe, 1281, 2473-74;
Motiu de la fe, 156;
Els musulmans i la fe en un sol Déu, 841;
Els misteris centrals de la fe, 234, 647, 2558;
Naixement de la fe, 683-84, 875;
La pregària de la fe, 2570, 2610-11, 2613, 2616;
Pecats contra la fe, 2088-89;
La perseverança en la fe i la seva defensa, 162, 2088;
Proves i dificultats en el camí de la fe, 164;
La professió de fe com a dret i com a deure, 2145, 2471-72;
Raons de la fe, 156, 651;
La ciència i la fe, 159;
Sentit sobrenatural de la fe, 91-93, 889, 904;
Significació de la fe 26, 142-43, 150;
El testimoniatge de la fe 1816, 2220, 2473-74;
L'última prova de la fe, 675.

Ajudes per a l'educació de la fe
Catecumenat i iniciació a la fe, 1247-48;
Consciència de l'omnipotència divina, 274;
Defensa i extensió de la fe, 1285;
L'Església catòlica educadora de la fe, 168-69, 197, 868, 1124;
Els bisbes, mestres de la fe, 12, 888, 2034;
L'exemple d'Abraham, 144-45;
L'exemple dels antics, 147;
L'exemple de Maria, 148-49;
La Llei, 1963;
La litúrgia, 1083, 1204, 1206;
El Magisteri, 890, 892;
Les sagrades imatges, 1192;
Els sagraments, 1123, 1305;
L'Esperit Sant, 1098, 1520;
El testimoniatge de vida cristiana, 2044;
La Paraula de Déu, 131, 1102, 1122, 1154.

Efectes de la fe
La recepció i comprensió de la Revelació, 99, 158;
L'accés al misteri de l'Església, 770, 779, 812;
L'accés al misteri de l'Eucaristia, 1381;
L'accés al misteri de la mort, 1006;
L'accés al misteri de la Resurrecció de Crist, 1000;
L'adhesió a l'omnipotència de Déu, 273;
El coneixement de Déu, 2614;
La comunió entre els cònjuges s'afirma, 1644;
Déu concedeix el que demanen als que supliquen, 548;
La consciència de la pròpia dignitat, 1692;
El discerniment moral, 2038;
Font de pregària i d'ajuda, 2656, 2662, 2754;
Font de vida moral, 2087, 2716;
La incorporació a Crist, 818;
La penitència, 1492;
La participació en la tasca profètica de Crist, 785;
La pertinença al poble de Déu, 782;
El problema del mal, 309, 324;
La recta consciència i la caritat, 1794;
Una Església i una sola fe, 818-19.

Fórmules i Símbols de la fe
El llenguatge de la fe, 170-71, 185;
Parts i articles del Símbol, 190-91;
La professió baptismal, 189;

Significat del Símbol, 186-88, 197;
El Símbol dels Apòstols, 194;
El Símbol Niceno-Constantinopolità, 195.

L'obediència de la fe
Escolta de la Paraula de Déu i obediència de la fe, 2716;
Maria i l'obediència de la fe, 144, 494;
L'obediència de la fe com a obligació moral principal, 2087;
Significat de l'obediència de la fe, 143-44.

Propietats i naturalesa de la fe
Acte d'acord amb la llibertat i la intel·ligència, 154-55, 180;
Acte personal i testimoniatge cap als altres, 166;
La certesa de la fe, 157;
Regal de la gràcia de Déu, 153, 298, 162, 179, 2005;
Inici de la vida eterna, 163-65;
El creixement en la intel·ligència de la fe, 94-95, 156-59, 176;
La llibertat de la fe, 160;
La necessitat de la fe, 161, 183, 846;
La perseverança en la fe, 162;
La plena adhesió a Déu, 143, 155, 176, 2609;
La resposta de l'home al do de Déu, 142;
Una sola fe, 172-75, 866.

FEBLESA
La feblesa humana i la manifestació del poder diví, 268, 1508;
La feblesa humana i els sagraments de la iniciació cristiana, 978, 1264, 1426;
La feblesa humana present també en els ministres ordenats, 1550;
Jesús i les febleses humanes, 517, 540, 1505, 2602;
La intercessió dels sants com a ajuda per a la feblesa humana, 956, 1053;
El misteri de l'aparent impotència de Déu, 272;
L'Esperit Sant com a ajuda per a la feblesa humana, 741, 2630.

FECUNDACIÓ ARTIFICIAL
La fecundació artificial, moralment inacceptable, 2377;
La fecundació i la inseminació artificial heteròloges com a greument deshonestes, 2376.

FECUNDITAT
Obertura a la fecunditat conjugal, 372, 1604, 1642-43, 1652-54, 1662, 1664;
Crist, vinya espiritual que ens dóna la fecunditat, 755, 864, 2074;
Extensió de la fecunditat de l'amor conjugal, 2221, 2363;
La fecunditat del matrimoni, 2366-72;
La fecunditat com a exigència de l'amor conjugal, 2363;
Significat de la fecunditat humana, 2335, 2398.

FELICITAT
Les benaurances com a camí envers la felicitat, 1697, 1718, 2546;
El desig humà de felicitat, 33, 1718-19, 1818, 2548;
Déu donador de la felicitat, 27, 30, 384, 1028, 1035, 1723.

FESTIVITAT
Santificar les festes, 2180, 2187-88, 2193;
El diumenge, primer de tots els dies i de totes les festivitats, 2174;
Eucaristia i festivitat, 1389, 1391, 2042;
Les festes dels jueus i Jesús, 583;
La litúrgia celestial com a festivitat, 1136;
La Pasqua com a "Festa de les festes", 1169;
Preparació de les festes litúrgiques, 2043.

FI, *cf. Compliment i Consumació;*
Déu, principi i fi de totes les coses, 198;
La fi dels temps, 682, 686, 865 1042, 1048, 1059;
La mort com a fi de la vida terrenal, 1013, 1021.

FIDELITAT
"Amén" com a expressió de fidelitat, 1062;
La fidelitat dels batejats, 2044;
Fidelitat a Crist en la participació de l'Eucaristia, 2182;
La fidelitat a Déu, 1502, 2101, 2787;
La fidelitat divina, 207, 212, 214, 489, 1062-63, 1334, 2577;
La fidelitat de l'Església, 1117, 1342;
Fidelitat a la Paraula de Déu, 81, 86, 2466.

FIDELITAT CONJUGAL, 1646-51, 2364-65;
El concubinat i la fidelitat conjugal, 2390;
El divorci i la fidelitat conjugal al sagrament del Matrimoni per part del cònjuge, 2386;
Do de l'Esperit Sant, 1624;
Exigència de la fidelitat conjugal, 164344, 1646, 2363;

Motius de la fidelitat conjugal, 1647-48;
La separació i la fidelitat conjugal, 1649;
Significat de la fidelitat conjugal, 2365;
El testimoniatge de la fidelitat conjugal, 1611, 2223.

Fill de Déu, *cf. Crist.*

Fills, *cf. Educació, Família, Pares, Matrimoni;*
L'adopció dels fills abandonats, 2379;
El divorci dels pares i el perjudici als fills, 2385;
L'educació dels fills, *cf. Educació;*
Les exigències del bé dels fills, 1646, 2381;
Els fills com el més important do de l'amor conjugal, 1664, 2373-79;
Els fills com a fi del matrimoni i de la vida conjugal, 1652, 2201;
Els fills com a fruit de l'amor conjugal, 2366;
La llibertat de tenir fills, 2211;
La regulació de la natalitat, 2368;
El respecte a la vocació dels fills, 2232-33;
Deures dels fills, 2197, 2199, 2200, 2214-20.

Fills de Déu
Accions de Déu envers els seus fills, 10 239, 305;
Ajudes per a viure l'autèntica vida de fills de Déu, 736, 1568, 1813, 183, 1996, 2157, 2650, 2766;
L'audàcia filial en la pregària, 2610, 277;
Unió i unitat dels fills de Déu, 706, 831, 845, 855, 959, 1097, 1108;
La conversió filial al Pare, 2608;
La dignitat de fills de Déu, 2736;
L'Església, Mare i casa dels fills de Déu, 808, 1186;
L'abandonament filial dels fills de Déu, 305, 2830;
Fills adoptius de Déu, 1, 52, 270, 29 422, 654, 1709, 2009;
Fills de Déu regenerats en els sagraments, 1213, 1243, 1250, 1692;
La pregària dels fills de Déu, 2565, 2673, 271 2766;
Els sagraments com a ajuda per als fills de Déu, 1153;
La presència de l'Esperit Sant en els fills de Déu, 742, 2639.

Foc
El foc de l'amor, 2671, 2717, 2785;
El foc etern, 1034-35;
El foc de purificació, 1031;
El foc com a símbol de l'Esperit Sant, 696:
Significat simbòlic del foc, 1147, 1189.

Força
Crist ens dóna força, 1504, 1566, 1615, 1642;
Estimar a Déu amb totes les forces, 1, 201;
La força de la pregària, 2610;
Els sagraments ens donen forces, 1116, 1496, 1521, 1588;
La força de l'Esperit Sant, 735, 1107, 1285, 1520, 1624, 1704, 2472;
La força de la Paraula de Déu, 124, 131, 2057;
Les forces humanes, 60, 405, 661, 822, 2090, 2520;
Les forces militars, 2309.

Formació
Formació per a la pregària, 2686;
Formació catequètica, 906;
Formació dels catecúmens, 1248;
Formació de la consciència, 1783-85;
Formació dels evangelitzadors, 428;
Formació espiritual dels fills, 2221;
Mitjans de comunicació social i formació, 2493.

Fórmula/es
Fórmula de l'absolució, 1449, 1481;
Fórmula catequètica dels manaments, després del núm. 2051;
Fórmula de la Professió de fe, 170;
Fórmules del Decàleg, 2065;
Origen de les fórmules i de les oracions cristianes, 1096.

Fornicació
Definició de la fornicació, 2353;
Immoralitat de la fornicació, 1755, 1852, 2353.

Fortalesa
La fortalesa com a do de l'Esperit Sant, 712, 1303, 1831;
La fortalesa com a virtut cardinal, 1805, 1808;
Petició de la fortalesa al Esperit Sant, 2846.

Fracció del pa
Fracció del pa i integritat de Crist, 1377;

La fracció del pa com a nom donat a l'Eucaristia, 1329;
La perseverança en la fracció del pa, 84, 949, 1342, 2624.

Fraternitat
Educar en la fraternitat, 2207;
La fraternitat generada per la religiositat popular, 1676;
La fraternitat entre els preveres, 1568;
Perills que amenacen la fraternitat, 1740;
La solidaritat com a exigència de la fraternitat humana i cristiana, 1939;
Vida consagrada i fraternitat, 925, 929.

Frau
La condemna del frau, 1916, 2409;
Arrel del frau, 2534;
L'escàndol d'incitar al frau, 2286.

Fruïció
La fruïció dels béns terrenals, 2402;
La fruïció desordenada, 2351-53;
La fruïció de la vida trinitària, 1721-22.

Furt
Definició de furt, 2408,
Arrel del furt, 2534;
Reparació del furt, 2412.

Futur
El coneixement del futur, 2115;
El futur de la humanitat, 1917.

G

gelosia/es
Gelosies en el Matrimoni, 1606;
La gelosia com a obra de la carn, 1852;
Gelosia de Déu, 399.

Gènere humà, *cf. Home i Humanitat;*
Els béns de la creació destinats a tot el gènere humà, 2402;
Déu té cura de tot el gènere humà, 55-56, 353;
Déu vol salvar tot el gènere humà, 56;
El desig de felicitat de tot el gènere humà, 1877;
Recerca de Déu per part del gènere humà, 28;
La vocació del gènere humà, 1877;
Origen i fi del gènere humà, 297, 842;
Unitat del gènere humà, 360, 775-76, 1045.

Gèneres literaris en la Sagrada Escriptura, 110.

Gent
Gent santa (Poble sant), 782, 1268, 2810;
Ensenyar a totes les gents, 849.

Germà
La caritat cap als "germans més petits", 678, 952, 1033, 1397, 1932, 2447, 2449;
Crist, Primogènit entre molts germans, 381, 501, 2012, 2448;
L'Església com a unió dels germans en Crist, 788;
Els germans i les germanes de Jesús, 500;
Germans en el Senyor, 818, 1271, 2074, 2790;
Jesús, nostre germà, 469;
Israel, el poble de "nostres avis", 63;
El respecte als nostres germans, 1789, 2054, 2269, 2302;
El respecte als nostres germans i germanes, 2212, 2219, 2231;
Tots els homes som germans, 361, 1931;
La pregària pels germans, 2768;
Què significa que Crist és germà nostre, 2233;
La reconciliació amb els germans, 1424, 1469, 2608, 2840, 2843, 2845;
Causar escàndol al nostre germà, 2284;
El testimoniatge que hem de donar als nostres germans, 932.

Gestos
Gestos necessaris per a la conversió, 1430, 1435;
Gestos litúrgics, 1149-50, 1234, 1341.

Glòria
Els àngels donen glòria a Déu, 350;
Els Apòstols i la glòria de Déu, 241;
La consumació de la glòria de Déu en el cel, 769, 1042, 1821, 2550;
El Déu que ha revelat la seva glòria, 2059;
L'Església glorifica Déu, 434, 824, 1204, 2639;
La glòria de Déu i la seva vida benaurada, 257;
La glòria humana no genera la vertadera felicitat, 1723;
La glorificació de Crist, 124, 312, 429, 663, 1335;
L'home necessita la glòria de Déu, 705;
Moisès i la glòria de Déu, 210;
El món, creat per a la glòria de Déu, 29394;

La naturalesa i l'art glorifiquen Déu, 1162, 2416, 2502.

Gnosi, 285.

Goig
El diumenge com a dia de goig, 1193;
Fonts del goig, 30, 163, 301, 1804, 1829, 2015, 2362;
El goig del cel, 1029-30;
El goig dels pobres, 2546;
El goig com a fruit de l'Esperit Sant, 736, 1832;
Impediments per al goig, 2094.

Gola, pecat capital, 1866.

Gràcia, *cf. Vida divina;*
Els carismes com a gràcia, 799, 951, 2003, 2024;
Definició i significat de la gràcia, 1996-2000, 2003, 2005, 2017;
La gràcia actual, 2000, 2024;
La gràcia del Baptisme, 1262-74, 1308;
La gràcia habitual, 2000;
La gràcia de l'Orde, 1585-89;
La gràcia original, 375-76, 399;
La gràcia de la perseverança final, 2016;
La gràcia del sagrament del Matrimoni, 1615, 1641-42;
La gràcia santificant, 824, 1266, 1999, 2000, 2023-24;
La gràcia com a do de Crist, 388, 957;
La gràcia com a do de Déu, 35, 54, 1999, 2008;
Les gràcies especials, 1527, 2014;
La gràcia d'estat, 2004;
Morir en gràcia, 1023, 1030;
Llei nova i llei de gràcia, 1972;
Gràcia i llibertat, 1742, 2022;
Maria, "plena de gràcia", 411, 490-91, 493, 722;
El mèrit i la gràcia, 1708, 2008-09, 2011, 2025-27;
La mort de Crist com a font de gràcia, 1407;
La pregària com a do de la gràcia, 2713, 2725;
Abandonament i privació de la gràcia, 412, 679, 1861;
L'estat de gràcia, 1310, 1319, 1415, 1861;
La virtut i la gràcia, 1810-11, 2825.

Efectes de la gràcia
L'adopció filial, 654, 1212, 2009;
L'edificació de l'Església, 798;
La castedat, 2345;
El coneixement de la veritat, 1960;
Contrició, 1453;
La conversió, 1432, 1989;
El do de les virtuts teologals, el do de l'Esperit Sant i el valor del mèrit, 1266;
La fe, 153-55, 158, 424, 684, 1098, 1102;
La justificació, 1987, 1989, 1992, 2018-20;
La nova dignitat, 1701;
El perdó dels pecats, 277, 1263, 1708, 1987, 1989, 2023;
La salvació i la vida eterna, 265, 836, 1697;
La santedat, 824, 2023;
La unió amb Crist, 737;
La vida ordenada i santa, 409, 1889, 2541.

Rebre la gràcia
Disposició a rebre la gràcia, 1446, 1848;
Preparació per a rebre la gràcia, 2001, 2022;
Els sagraments i la gràcia, *cf. Sagraments*.

Gratitud
Gratitud de l'home envers Crist, 1418;
Gratitud de l'home envers Déu, 1148, 1334, 1360, 1418, 2062, 2097, 2099;
Gratitud de l'home envers el seu proïsme, 1648, 1900, 2199, 2215, 2218, 2220.

Gratuïtat de la salvació, 218, 1250, 1699, 1722, 1996.

Guerra
Absència de guerra i la pau, 2304;
Els exèrcits, 2314, 2316;
La guerra justa, 2309;
La cursa d'armaments, 2315;
Les injustícies i desigualtats econòmiques i socials com a causes de la guerra, 2317;
Permanència de tota llei moral mentre duri la guerra, 2312-13;
Obligació de no acceptar ordres injustes, 2313;
El deure d'evitar la guerra, 2307-08.

Guia (Cap)
Crist com a guia, 551, 1547;
La consciència i la prudència com a guies, 1778, 1806;
La direcció espiritual, 2690;
Els bisbes i pastors com a guies, 939, 1140, 1575, 2033, 2594;
El Magisteri de l'Església com a guia, 93;

L'Estat com a guia en els assumptes econòmics, 2431;
El Summe Pontífex com a guia, 816, 895, 899.

H

Harmonia
L'harmonia familiar, 2219, 2251;
L'harmonia en les relacions humanes, 1807;
L'harmonia entre els desigs humans i el missatge de l'Església, 2126;
L'harmonia entre els homes i les coses creades, 374, 376, 379, 400, 1676;
L'harmonia entre drets i deures, 912;
L'harmonia entre la litúrgia i la religiositat popular, 1675;
L'harmonia entre les realitats creades, 307, 341, 2500;
L'harmonia entre els signes i els edificis de l'Església, 1158, 1162, 1181;
L'harmonia entre ambdós Testaments, 1094;
L'harmonia entre l'home i la dona, 2333.

Herència
Les arrels de l'Esperit Sant, 1107;
La creació com a herència destinada i confiada a l'home, 299;
El mèrit per a abastar la vida eterna, 2009.

Heretgia
Definició d'heretgia, 2089;
Origen de l'heretgia, 817;
Les primeres heretgies, 465.

Hermenèutica, *cf. Exegesi.*

Himne
Els himnes en la tradició, 1156;
Els himnes litúrgics, 1100;
Himnes de lloança, 32, 2589.

Hipòstasi
Crist, una sola hipòstasi, 466, 468;
Significat de la paraula hipòstasi, 252.

Història
La creació com a principi de la història, 338;
Déu transcendeix la història, 212;
Déu, Senyor i Amo de la història, 269, 304, 450;
L'Església i la història, 759, 770;
La interpretació de la història i la doctrina social de l'Església, 2422;
Pregària i història, 2568, 2591, 2596, 2660;
El pecat en la història, 386, 390, 401, 409;
La Providència en la història, 303, 314, 395;
El guany de l'última significació de la història, 388, 1040.

Historia de la salvació (història sagrada)
Els àngels en la història de la salvació, 332;
Jesús, recapitulació de tota la història de la salvació, 430, 668;
El principi de la història de la salvació, 280, 1080;
Israel en la història de la salvació, 431;
La litúrgia i els esdeveniments de la història de la salvació, 1103.

Home
El fi últim de l'home, 260, 356, 1024;
L'home depèn del seu Creador, 396;
L'home en el Paradís terrenal, 374-79;
L'home caigut no és abandonat per Déu, 410;
L'home sols és feliç en Déu, 1057;
L'home, autor, centre i fi de la vida econòmica i social, 2459;
L'home com a subjecte social, 1749;
El misteri de l'home s'aclareix a la llum del misteri del Verb, 359;
"L'home nou", 1473, 2475;
El pecat com a ofensa a la naturalesa humana, 1849;
Home i dona, 369, 371-72, 383.

Conseqüències del pecat de l'home, 399-400;
El destí comú de l'home i del món, 1046;
La condició feble i limitada, 208, 396, 1500, 2448;
L'harmonia de la creació, destruïda, 400;
L'home, subjecte a l'error i inclinat al mal, 1714;
Abús de la llibertat per part de l'home i pecat original, 396-401;
L'home, condemnat per obra de Satanàs, 395;
L'home, privat de la seva semblança amb Déu, 705;
El pecat envaeix el món, 401;
La mort entra en el món, 1008;
La naturalesa humana, ferida, 405;
Tots els homes estan implicats en el pecat d'Adam, 402-03;

Presència del pecat en els acabats de néixer, 403;
La lluita entre l'esperit i la carn, 2516;
La ruptura de la comunió original, 1607.

Drets de l'home
Dret a la bona fama, 2479, 2507;
Dret a elegir escola, 2229;
Dret a la llibertat de religió, 2106;
Dret a obrar segons la seva consciència i lliurement, 1782.

L'home a la recerca de Déu
Déu no cessa de cridar l'home, 30;
Déu parla a l'home amb llenguatge humà, 101, 109;
Dificultat de conèixer Déu amb la sola llum de la raó, 37;
Els homes, en el decurs de la història, han buscat Déu de moltes maneres, 28, 31, 34, 285;
La recerca de Déu per part de l'home, 285;
L'home busca sempre Déu i la seva voluntat, 2566, 2826;
L'home busca Déu en la Revelació, 35, 50, 52;
L'home busca Déu per la raó, 36, 50;
Déu és sempre el primer a buscar l'home, 2567;
Camins per a buscar Déu, 31, 34.

L'home com a creatura
L'home, creat per a conèixer, estimar i servir Déu, 358;
L'home, constituït per ànima i cos, 327, 355, 362-65, 383;
L'home, creat per l'amor de Déu, 1, 315, 1604;
L'home, dotat d'intel·ligència i de voluntat lliure, 311, 396;
L'home, creat com a home i dona, 1605, 2203, 2331, 2334;
L'home, dotat de raó, 1704;
L'home, creat bo, 374.

L'home, creat a imatge i semblança de Déu
L'home, creat a imatge de Déu, 225, 356-61, 1702, 2713;
L'home és imatge i semblança de Déu abans i després de la Redempció de Crist, 1701;
Restitució de la semblança amb Déu, 705, 2809.

L'home en la creació
Déu ha creat totes les coses a favor de l'home, 358;
L'harmonia original, 374-79, 384;
La jerarquia de les creatures, 342;
Respecte de l'home per la creatures, 339;
Responsabilitat de l'home a favor del món, 373;
L'home es l'única creatura que accepta una llei digna de Déu, 1951;
Interdependència de les creatures volguda per Déu, 340;
Respecte de l'home a les lleis de la creació, 346;
Importància de l'home en la creació, 343, 355.

L'home i la humanitat
La necessitat que tenen uns homes dels altres, 361, 1947-48;
Origen i fi de la humanitat, 842;
La unitat del gènere humà, 360.

Home i vocació, *cf. Vocació;*
La vocació a l'amor, 1604;
La vocació envers Déu, comuna a tots els homes, 1878;
La vocació al matrimoni, 1603;
La vocació per a formar el nou Poble de Déu, 804, 831;
Vocació per a entrar en el Regne de Déu 543;
La vocació a la unió amb Crist, 521, 542;
La vocació a la vida eterna, 1998;
La vocació a la vida en l'Esperit Sant, 1699;
La vocació divina com a vocació última, 1260.

Igualtat i diferència entre els homes
La dignitat humana com a font d'igualtat, 1935, 1945;
La diversitat de capacitats, 1936-37;
Les desigualtats injustes, 1938;
Tots els homes tenen la mateixa naturalesa, el mateix origen i el mateix fi, 1934.

La dignitat humana
La comunió amb Déu, raó de la dignitat, 27, 357, 1700;
La dignitat, ferida pel pecat, 1487;
La dignitat de la cooperació de les creatures amb Déu, 306-08;
La dignitat, manifestada en la vida moral, 1706;
La dignitat requereix que l'home actuï segons la consciència i la lliure elecció, 2339;
La dignitat com a font dels drets humans, 1930;

El dret al exercici de la llibertat, inseparable de la dignitat, 1738;
Igual dignitat de l'home i de la dona, 239;
L'home, creat a imatge i semblança de Déu;
L'home, creat a imatge de Déu, 225, 356-61, 1702, 2713;
L'home és imatge i semblança de Déu abans i després de la redempció de Crist, 1701;
Restitució de la semblança amb Déu, 705, 2809.

Peculiaritats de l'home i del seu mode d'obrar
L'home és cridat a fer el bé, 1706-07;
L'home arriba a Déu a través de les coses creades, 32, 46;
L'home està dotat d'ànima espiritual i immortal, 1703;
L'home necessita de l'auxili i de la salvació de Déu, 1949, 2090;
L'home està sempre lluitant contra el mal, 409;
L'home busca sempre la felicitat, 1718;
L'home dotat de llibertat com a signe de la imatge divina, 1705, 1730;
L'home és portat per naturalesa envers la veritat, 2467;
L'home tendeix per naturalesa a la virtut, 1803-04;
L'home, dotat de raó i voluntat per a buscar i voler el bé i la veritat, 1704;
L'home com a ésser religiós, 28, 44-45;
L'home, necessitat de vida social, 1879-80;
L'home escolta la veu de la seva consciència, 1706, 1713;
Les perfeccions de l'home reflecteixen alguna de les infinites perfeccions de Déu, 370;
La sexualitat de l'home, cf. *Sexualitat.*

Relacions entre Déu i l'home
La comunió dels homes amb Déu en l'Església, 773;
En la Professió de fe, Déu ocupa el primer lloc, 199;
La fe com a resposta lliure de l'home, 160, 307;
La fe com a adhesió de tot l'home a Déu, 176;
L'home pot rebutjar Déu, 29, 398, 1739;
Jesús és l'únic intercessor davant Déu per tots els homes, 2634;
La desigualtat i la diferència entre Déu i l'home no té mesura, 2007;
La pregària com a relació entre Déu i l'home, 2564;
La submissió de l'home a Déu, 143, 154, 341, 2712.
Sexualitat, *cf. Matrimoni i Sexualitat.*

Homicidi
L'eutanàsia voluntària com a homicidi, 2324;
Gravetat i condemna de l'homicidi voluntari, 1756, 2261, 2268;
L'homicidi comès en legítima defensa, 2263-65;
L'homicidi involuntari, 2263, 2269;
L'homicidi com a pecat greu, 1447;
L'homicidi, pecat que clama al cel, 1867;
Els qui odien són homicides, 1033;
Origen de l'homicidi, 2517;
Només Déu és el Senyor de la vida, 2258
El perdó pel pecat d'homicidi, 1447.

Homilia
L'homilia en les exèquies, 1688;
L'homilia en la litúrgia de la Paraula, 1346;
Importància de l'homilia, 132, 1154. .

Homosexualitat, 2357-59; *cf. Sexualitat.*

Honor
El cos humà, digne d'honor, 364, 2300;
L'honor degut a les autoritats, 1900;
L'honor degut a Déu, 449, 2116;
L'honor degut als pares, 2197-2200, 2214;
L'honor degut a les imatges sagrades, 2132;
Dret de l'home al honor, 2479.

Hora de Jesús, 729-30, 1165, 2719, 2746.

Hores i Litúrgia, *cf. Litúrgia de les Hores.*

Hòstia
Crist com a hòstia viva, 1992;
Adoració de les hòsties consagrades fins i tot fora de la celebració de la Missa, 1378.

Humanisme cristià, 1676.

Humanitat, *cf. Gènere humà;*
Conseqüències del pecat d'Adam en tota la humanitat, 400, 402-06;
El destí futur de la humanitat, 1917;
La humanitat com a Poble de Déu, 782;
Unitat i salvació dins de l'Església a favor de la humanitat, 776, 845.

Humilitat
La humilitat, necessària per a la pregària, 2713;
La humilitat, fonament de la pregària, 2559, 2631;
La "pobresa d'esperit " com a humilitat, 2546.

Humiliació de Jesús, 272, 472, 520, 537, 2748.

I

Identitat
Identitat de l'Església, 865;
Identitat dels elegits, 1025;
Constant enriquiment de la identitat de l'home, 1880;
La identitat de Jesús, 430, 440, 590;
La identitat de la persona, 203;
Les identitats culturals i el respecte a elles, 2441;
Acceptació de la pròpia identitat sexual, 2333.

Ideologia
L'Església i el refús de les ideologies atees i totalitàries, 2425.

Idolatria / Ídol
Definició i significat de la idolatria, 2112-14;
Fama, riqueses i idolatria, 1723;
Idolatria del cos humà, 2289;
La idolatria del diners, 2424;
La idolatria com a pecat, 1852;
La idolatria com a perversió, 2114;
La idolatria com a superstició, 2138;
Alliberament del món de la idolatria, 2097;
La prohibició d'aixecar ídols, 2129.

Ignorància
El frau de l'engany a persones ignorants, 2409;
La ignorància afectada, 1859;
La ignorància deteriora la consciència de pecat, 1790-91, 1793;
Ignorància de Déu, 2087;
Ignorància involuntària, 1860;
Ignorància de la Sagrada Escriptura, 133;
Ignorància i responsabilitat, 1735.

Igualtat
Igualtat i diversitat entre l'home i la dona, 369;
La igualtat entre els fidels, 872;
La igualtat entre els homes, 1935.

Imaginació
Disciplina de la imaginació, 2520;
Excitació de la imaginació, 2708.

Imatges santes, 1159-62;
Contemplació de les imatges, 1162;
Culte a les imatges, 1159, 1192, 2131;
Significat de les imatges, 1161;
Utilitat de les imatges, 2705.

Imposició de mans
Jesús guaria imposant les mans, 699, 1504;
La imposició de mans en la Confirmació, 1288;
Imposició de mans en l'Orde, 1538, 1556, 1558, 1573;
La imposició de mans com a signe de l'aliança, 1150;
Significat de la imposició de mans, 699.

Imputabilitat, de les accions i de la culpa, 1735, 1860, 2125, 2355.

Incapacitats per al treball, *cf. Malalts;*
L'eutanàsia i les persones incapacitades per al treball, 2277;
Solidaritat, respecte i cura envers aquestes persones, 2208, 2276.

Incest
Gravetat de l'incest, 2356;
Significat i conseqüències de l'incest, 2388.

Incineració, 2301.

Incorporació
Incorporació a Crist, 1010;
Incorporació a l'Església, 837, 1396.

Incredulitat
Definició i significat de la incredulitat, 2089;
La incredulitat com a pecat, 678, 1851.

Inculturació
L'Església i la inculturació, 854;
Els elements culturals propis de cada poble que s'han d'acomodar en la iniciació cristiana, 1232;
Les distintes espiritualitats com a testimoniatge de fe, 2684.

Indiferència religiosa, 1634, 2094, 2128.

Indissolubilitat del matrimoni, 1610-11, 1615, 1643-45, 1647, 2364.

Individualisme, 2425, 2792.

Índole humana, 1264, 1810.

Indulgències, 1471-79;
Definició i significat de les indulgències, 1471;
Efectes de les indulgències, 1498;
Les indulgències pels difunts, 1032, 1479;
Guany de la indulgència divina per mitjà de l'Església, 1478-79.

Infal·libilitat
Abast del carisma de la infal·libilitat, 2035;
Infal·libilitat de l'Església, 889-91;
Infal·libilitat del Magisteri dels pastors, 2051;
Infal·libilitat del Summe Pontífex, 891.

Infantesa
Cura i respecte dels pares durant la infantesa dels seus fills, 2228;
La infantesa de Jesús, 527-30.

Infants
Els abusos sexuals soferts pels infants, 2389;
La confessió dels infants, 1457;
L'educació dels infants en la fe, 5, 2668;
L'educació dels infants en el pudor, 2524;
La primera Comunió dels infants, 1244;
Els infants, súbdits del Regne de Déu, 559.

Infern
L'eterna separació de Déu com a principal pena de l'infern, 1035;
Definició d'infern, 1033-34;
Doctrina de l'Església sobre l'infern, 1036;
L'infern com a conseqüència de la recusació eterna de Déu, 1034;
L'infern com a lliure i voluntària aversió a Déu, 1037;
El pecat mortal com a causa de mort eterna, 1861;
Les portes de l'infern i l'Església, 552, 834;
Baixada de Crist als inferns, 624, 632-35;
Baixada de l'home als inferns, 1035.

Infidelitat
Infidelitat conjugal, 2380-81;
La infidelitat a Déu i les seves conseqüències, 710, 821;
Ofenses contra la veritat i infidelitat a Déu, 2464;
El pecat com a infidelitat a Déu, 401;
La purificació de les infidelitats del Poble de Déu, 64, 218.

Informació
Informació i vida privada, 2489, 2491- 92;
El dret a la informació, 2494;
La llibertat d'informació, 2498;
Els mitjans d'informació, 2493;
La veracitat en la informació, 2497-98, 2525.

Ingratitud envers Déu, 2094.

Iniciació cristiana, 1229-33;
Realització de la iniciació cristiana, 1289, 1306, 1322;
Elements essencials de la iniciació cristiana, 1229;
Iniciació cristiana d'adults, 1233, 1247;
Iniciació cristiana dels infants, 1231;
Modes de fer la iniciació cristiana, 1230, 1233, 1244;
Ritu llatí i oriental de la iniciació cristiana, 1233;
Els sagraments de la iniciació cristiana, 1212-1419, 1420, 1533;
Unitat de la iniciació cristiana, 1285, 1292, 1318, 1321.

Injustícia, *cf. Dret, Justícia;*
Causes de la injustícia, 1869, 2534.

Institucions
Institucions humanes i socials, 909, 1869, 1881-82, 1888, 18971 1916, 2211, 2238, 2244, 2286;
Institucions en l'Antic Testament, 576, 709.

Integritat de la persona, 2273-75, 2295, 2297-98, 2338-45, 2356, 2389.

Intel·ligència
Expressions de la intel·ligència humana, 2501;
Intel·ligència i fe, 89, 143, 154, 156-59, 299;
Intel·ligència i llei natural, 1955;
Intel·ligència i virtuts humanes, 1804;
La intel·ligència humana com a do de Déu, 283;
La intel·ligència espiritual, 1095, 1101.
L'intel·lecte (intel·ligència) com a do de l'Esperit Sant, 1303, 1831.

Intenció
Definició d'intenció, 1752;
El fi mai no justifica els mitjans, 1753, 1759, 2399;
La intenció del cor i els desigs, 582, 2534;
La intenció com a element essencial en la qualificació moral dels actes, 1750-51;
Intencions condemnables, 2117, 2282;
La mala intenció converteix en dolent un acte bo en si mateix, 1753;
La mentida i la intenció d'enganyar, 2152;
La moralitat dels actes ha de jutjar-se independentment de la intenció, 1756.

Intercessió
La intercessió dels àngels, 336;
La intercessió de Crist, 739, 1341, 1361, 1368, 1370, 2606;
La intercessió dels difunts, 958;
La intercessió de l'Església, 1678;
La intercessió en l'Antic Testament, 210, 2574, 2577-78, 2584;
La intercessió dels religiosos, 2687;
La intercessió dels sants, 956, 1534, 2156, 2683;
La pregària d'intercessió, 1096, 1354, 1509, 2634-36, 2734, 2770.

Interioritat
La investigació de la pròpia interioritat, 1779.

Interpretació
La interpretació de les obres, pensaments i paraules del proïsme, 2478;
La interpretació del dipòsit de la fe, 84-95;
La interpretació del futur i la seva previsió, 2116;
La interpretació de la llei, 581-82, 2173;
La interpretació del que està relacionat amb la veritat, 1788, 2422;
La interpretació de la Revelació, 82;
La interpretació de la Sagrada Escriptura, 109-19;
La interpretació de la Paraula de Déu, 85, 109, 111, 116, 119, 572, 601, 2055, 2336.

Intimitat
La intimitat conjugal, 2360, 2362;
La intimitat entre Déu i les seves creatures, 239, 441, 921;
Respecte i defensa de la intimitat personal, 2492, 2521.

Investigació científica
Criteris morals per a la investigació científica, 2294.

Invocació
Invocació a Crist, 2665, 2667-68;
Invocació a Déu, 431, 1105, 2154, 2807;
Invocació a l'Esperit Sant, 1333;
Invocació a la Trinitat, 1278;
Invocació a les coses ocultes (ocultisme), 2117.

Ira
Definició de la ira, 2302;
Ira i amor de Déu, 208, 210;
La ira com a pecat capital, 1866;
El mal i la ira, 1765;
Mort d'Abel i la ira humana, 2259;
Les passions i la ira, 1772.

Irreligiositat
Condemna de la irreligiositat, 2110, 2118;
El pecat de la irreligiositat, 2119-20, 2139.

Israel
L'anunci a Israel del naixement de Crist, 437, 522, 719;
L'amor de Déu envers Israel, 218-19;
La revelació de Déu al poble jueu, 201, 228, 28788, 2085;
El Déu d'Israel salva del pecat, 431;
L'Església, prefigurada i preparada en el poble d'Israel, 759-62, 1093;
Expectació i esperança d'Israel, 529, 673-74;
Aliança de Déu amb Israel, 1611-12;
La participació de Jesús en la llei i el culte d'Israel, 527, 531, 578;
Jesús i Israel, 539, 574-94;
Jesús, el Messies d'Israel, 438, 528, 535;
Israel i la fe en Déu, 212, 587-591, 594;
Israel i l'observança del sàbat, 348, 2170-71;
Israel, fill de Déu, 238, 441;
Israel, poble de Déu, 62-64, 762;
Israel, el poble dels "germans grans", 63;
Israel, poble escollit, 60, 762;
Israel, poble sacerdotal, 63;
En sentit col·lectiu, els jueus no són responsables de la mort de Crist, 597-99;
Els jueus i l'observança de la llei, 578-79;
La pregària de salvació d'Israel, 2591-97;
La llei de Déu i el poble jueu, 70810, 1965;
La litúrgia hebrea i la litúrgia cristiana, 1096;

La Pasqua en Israel, 1363;
El pecat en la història d'Israel, 401;
El Poble d'Israel escollit per Déu, 781, 1539;
Relació de l'Església amb el poble jueu, 839;
Relació entre els jueus i Jesús, 581;
La revelació del Nom de Déu als jueus, 20304, 209, 214;
Ritu d'expiació dels pecats en el poble d'Israel, 433;
L'esperança d'Israel, 64, 436, 453.

J

JAHVÈ
El Nom de Déu, revelat, 206, 210-213;
El Nom de Jesús, 211, 446-447, 2566.

JERARQUIA
La jerarquia de les creatures, expressada en la creació, 342;
La jerarquia de l'Església, 871-76, 1569, 1571;
La jerarquia de peticions en la pregària, 2632;
La jerarquia de valors espirituals i materials, 1886, 1895, 2236, 2244;
La jerarquia de les veritats de fe, 90, 234.

JESÚS, *cf. Crist.*

JOCS D'ATZAR, 2413.

JOSEP
Anunciació dels àngels a Josep, 497, 1846;
Josep, patró de la bona mort, 1014;
Festa de Sant Josep, 2177;
Submissió de Jesús a Josep, 532;
Tasca i vocació de Josep, 437.

JOVES
L'educació i la formació dels joves, 5, 1632, 2688, 2526, 2685;
Perills per als joves, 2282, 2353, 2389.

JUDICI
Anticipació del judici en la Penitència, 1470;
El dia del judici, 681;
El judici de Crist, 679;
El judici de la consciència, 1777-82, 1786-87, 1806, 1848, 2039;
El judici de l'Església, 119, 553, 2032, 2246, 2420, 2423;
El judici fals, 1790-94, 2409, 2476;
El judici final, escatològic, 67, 78, 1023, 1038-41;
El judici particular, 1021-22;
El judici temerari, 2477-78;
Límits del judici crític, 1861, 2497.

JUEUS, *cf. Israel.*

JURAMENT
Jurar en fals, 2150-51;
El jurament segons la tradició de l'Església, 2154;
El perjuri, 2152, 2476;
Refús del jurament per a les coses sense importància, 2155;
Les paraules de Jesús: "No jureu de cap manera", 2153.

JUST/S
Vida eterna dels justos després de la mort, 769, 989, 1038;
Jesús i els justos, 545, 588, 633;
Justos de la Sagrada Escriptura (Abel, Noè, Daniel, Job), 58;
Qualitats de la pregària del just, 2569, 2582;
El Regne dels justos amb Crist, 1042.

JUSTÍCIA
Accions contràries a la justícia, 1916, 2297, 2325, 2356, 2413, 2476, 2485;
"Benaurats els qui tenen fam i set de justícia", 1716;
Definició de justícia, 1807;
Efectes de la justícia, 2304;
Exigències de la justícia, 1459, 2494-95;
Recerca de la justícia, 1888, 2820;
La justícia de Déu, 271, 1040, 1861, 1953, 1987, 1991-92, 2017, 2543;
Justícia distributiva, 2236, 2411;
La justícia entre les nacions, 2437-42;
La justícia social, 1928-42, 2425-26, 2832;
Funció dels laics per a adequar totes les coses a les normes de la justícia, 909;
Deures de la justícia, 1459, 1787, 2401, 2446-47, 2487;
La persecució a causa de la justícia 1716;
Poders polítics i justícia, 2237;
Sanitat i justícia original, 375-76, 379, 400, 404;
Obrar segons la justícia, 1697, 1754, 1778, 1787;

La virtut de la justícia, 1805, 1807, 2479, 2484.

Justificació
La conversió precedeix la justificació, 1989;
Definició del significat de justificació, 1987, 1989, 1991-92;
Efectes de la justificació, 1266, 1990;
La justificació, obra grandiosa de Déu, 1994;
Raó de la justificació dels homes, 402, 617, 654, 1987, 1992;
El perdó i la justícia que vénen de dalt com a aspectes de la justificació, 2018;
Camins per a rebre la justificació, 1446, 1996, 2001.

K

Kerigma, *cf. Anunci.*

Koinonia, 948.

Kyrie eleison, 2613.

Kyrios, 209, 446.

L

Laic
L'apostolat dels laics, 864, 900, 2442;
Els laics i la Litúrgia de les Hores, 1174-75;
Presidència dels laics en les benediccions, 1669;
La participació dels laics en la funció profètica de Crist, 785, 904-07, 942;
La participació dels laics en la funció reial de Crist, 908-13, 943;
Participació dels laics en la funció sacerdotal de Crist, 901-03, 941;
Significat de la paraula laic, 897;
La vocació dels laics, 898-900, 2442.

Leccionari, 1154.

"Lectio divina"
La litúrgia i la "lectio divina", 1177;
La meditació i la "lectio divina", 2708;

Lectura de la Sagrada Escriptura
La lectura de la Sagrada Escriptura en la catequesi, 129;
La lectura de la Sagrada Escriptura en família, 2205;
La lectura de la Sagrada Escriptura en la litúrgia, 1093, 1177;
La lectura de la Sagrada Escriptura en els sagraments, 1154, 1480, 1482;
Necessitat de llegir la Sagrada Escriptura, 133, 2653;
Els sentits literal, moral, espiritual, al·legòric i anagògic en la lectura de la Sagrada Escriptura, 115-19.

Legítima defensa, 2263-67;
La legítima defensa com a greu deure per als responsables de la vida dels altres, 2265;
Efectes de la legítima defensa, 2263;
Fins de la legítima defensa, 2266;
Dret a la legítima defensa, 1909, 2308;
Raons de la legítima defensa, 2264, 2309.

Litúrgia
Els àngels en la litúrgia, 335;
L'Església, lloc propi de la pregària litúrgica, 2691, 2695;
Fins de la litúrgia, 1068;
La litúrgia celestial, 1090, 1137-39, 1326;
Litúrgia jueva i cristiana, 1096;
La litúrgia pasqual, 1217;
La litúrgia terrenal, 1088-89;
Litúrgia de la Paraula, 1103, 1154, 1346, 1349, 2183;
Les litúrgies orientals i les seves peculiaritats, 948, 1182, 1240, 1623;
Maria en la litúrgia, 721;
La participació de la litúrgia de l'Església, 1273, 1389;
La litúrgia i la religiositat popular, 167475;
Significat de la paraula "litúrgia", 1069-70.

La celebració litúrgica
Celebració litúrgica del Baptisme, 1234-45, 1278;
Celebració litúrgica de la Confirmació, 1297-1301, 1321;
Celebració litúrgica de l'Eucaristia 1330, 1345-55, 1363;
Celebració litúrgica de les exèquies, 1684-90;
Celebració litúrgica del Matrimoni, 1621-24, 1631, 1663;
Celebració litúrgica de l'Orde, 1572-74, 1597;
Celebració litúrgica de la Penitència, 1480-84;

Celebració litúrgica de la Unció dels malalts, 1517-19, 1531;
Ministeris i celebració litúrgica, 1142-44;
Canvis dels ritus sacramentals, 1125;
El Misteri Pasqual de Crist en la celebració litúrgica, 1067-68;
Tradicions litúrgiques i catolicitat de l'Església, 1200-03.

ELEMENTS DE LA CELEBRACIÓ LITÚRGICA
El cant i la música, 1156-58;
Les santes imatges, 1159-62;
Els signes i símbols, 1145-52;
Paraules i fets, 1153-55.

CELEBREM LA LITÚRGIA CELESTIAL, 1137-39;
La cap i els membres, 1142-43;
La comunitat i l'assemblea, 1140-41, 1144;
Celebrant la litúrgia sacramental, 1140-44.

Interpretació de la litúrgia
La litúrgia actualitza els esdeveniments salvífics, 1104;
La litúrgia ha d'adaptar-se a les diverses cultures, 1204-06;
La litúrgia com a acte de l'Església, 1071-72;
La litúrgia com a culminació a la qual tendeix tota l'acció de l'Església i font d'on mana tota la seva força, 1074;
La litúrgia com a element constituent de la Tradició, 1124;
La litúrgia com a resposta de la fe, 1083;
La litúrgia com a lloc eminent de la catequesi, 1074.

Litúrgia de les Hores, 1174-78;
Constitució de la Litúrgia de les Hores, 1176-77;
Efecte de la Litúrgia de les Hores, 1437;
Fins de la Litúrgia de les Hores, 1174;
Llocs per a la celebració de la Litúrgia de les Hores, 2691;
Oracions de tot el Poble de Déu, 1174;
Origen de la Litúrgia de les Hores, 1096;
Els qui participen en la Litúrgia de les Hores, 1175;
Significat de la Litúrgia de les Hores, 1174, 1178.

Les Persones divines en la litúrgia
Crist en la litúrgia, 1084-90, 1097, 1136, 2655;
Crist com a centre i Sacerdot de la litúrgia, 662, 1070, 1088;
Déu Pare com a font i fi de la litúrgia, 1077-83;
La litúrgia com a obra de la Santíssima Trinitat, 1076-1109;
L'Esperit Sant en la litúrgia, 688, 1091-1109.

Temps litúrgic, 1163-78.
L'ANY LITÚRGIC, 1168;
Explicació del Misteri Pasqual, 1171;
Interpretació dels temps en clau litúrgica, 1095;
La memòria dels sants, 1173;
La memòria de la Verge Maria, 1172, 1370;
El Misteri Pasqual com a fonament de la interpretació de l'any litúrgic, 1168-69.

EL DIUMENGE, 1166-67;
Les altres festivitats que han de celebrar-se, 2177;
El "Dia del Senyor", 1166-67;
Importància de la celebració eucarística dominical, 2177-79.

LLEI
Definició de llei, 1952;
Diverses expressions de la llei (eterna, natural, revelada, etc.), 1952;
La llei humana derivada de la llei eterna, 1904;
La llei del mercat, 2425;
En l'Estat de dret, predomina la llei per sobre de l'arbitrarietat humana, 1904;
L'economia de la llei i de la gràcia allibera el cor humà, 2541;
La plenitud de la Llei, 2196.

La Llei en l'antiga Aliança
El Decàleg com a Llei de Déu, 2058;
El do de la Llei, 238, 700, 2060;
Fins de la Llei, 62, 708;
Jesús i la Llei, 527, 576-82, 592, 2053, 2382;
La Llei de Déu com a veritat, 2465;
La Llei en el Regne i en l'Exili, 709;
La maledicció de la Llei, 580;
Oblit de la Llei i les seves conseqüències, 710;
El pecat com a transgressió de la Llei, 401;
Manaments principals de la Llei, 2055;
"La Regla d'or" com a compendi de la Llei, 1970-1;
Valor i significat de la Llei, 1961-64.

La llei moral, 1950-74;
Crims contra la vida i la llei moral, 2269, 2271, 2282;
Ignorància de la llei moral, 1860;
Llibertat i llei moral, 1740, 2526;
Observança de la llei moral de Déu, 2222;
El pecat com a acte contrari a la llei moral, 1849, 1855, 1859;

La plenitud i unitat de la llei moral en Crist, 1953;
La poligàmia i la llei moral, 2387;
Significat de la llei moral, 1950;
Costums i usos contraris a la llei moral, 2291, 229597, 2357, 2409, 2455;
Validesa de la llei moral durant una guerra, 2312.

Llei natural, 1954-60;
Actes contraris a la llei natural, 2235, 2242;
Aplicació de la llei natural en les distintes cultures, 1957;
El Decàleg i la llei natural, 2070-71, 2079;
Divorci i llei natural, 2384;
Imitabilitat de la llei natural, 1958;
La llei natural com a base i fonament de totes les altres lleis, 1959;
Llei revelada i llei natural, 1960;
El Magisteri de l'Església i la llei natural, 2036;
Els règims polítics i la llei natural, 1901;
Significat de la llei natural, 1954-55;
Universalitat de la llei natural, 1956.

La Llei nova de l'Evangeli, 1965-71, *cf. Nova Aliança ;*
Definició de Llei nova, 1965-66;
Jesús com a norma de la nova Llei, 459;
La Llei nova i l'Esperit Sant, 1966;
Llei nova i compliment de la vella Llei, 1967-68;
La Llei nova com a expressió de la llei divina, natural i revelada, 1965;
La Llei nova com a llei de gràcia, d'amor i de llibertat, 1972.

La llei de la pregària
Sentit ecumènic de la llei de la pregària, 1126;
Significat de la frase "la llei de la pregària és la llei de la fe", 1124.

LLENGUATGE
El llenguatge de la creació, 2500;
El llenguatge de la fe, 170-71, 185;
El llenguatge humà relacionat amb Déu, 40-43;
El llenguatge de la pregària, 2663;
El llenguatge dels signes i dels símbols en la vida humana, 1146;
El llenguatge de "doble sentit ", 2338, 2480;
Les paraules de Déu expressades en llenguatge humà, 101.

LLETANIES, 1154, 1177.

LLIBRE, *cf. Paraula, Sagrada Escriptura i Evangeli.*

LLIBERTAT
Condicions per a aconseguir la llibertat, 2223, 2236, 2402;
Definició de llibertat, 1731;
Educació per a la llibertat, 2207, 2223, 2228, 2526;
L'educació de la consciència proporciona llibertat, 1748;
La llibertat de la família, 2211;
La llibertat de l'home, 33, 387, 1700, 1730-48;
La llibertat humana d'actuar i obrar, 1738, 1782, 2008;
La llibertat de comunicació i d'informació, 2304, 2498;
Llibertat de contraure matrimoni, 1625;
La llibertat política, 2245;
La llibertat religiosa, 1907, 2107-09, 2211;
Perills que amenacen la llibertat, 1740, 1883;
Poder terrenal i llibertat personal, 450;
La pràctica de la vida moral proporciona llibertat, 1828;
Significat de la llibertat humana, 1705;
La veritat com a do de la llibertat, 1741.

La llibertat en l'economia de la salvació
Déu respecta la llibertat de l'home, 311, 1884;
Déu ho ha creat lliurement tot del no-res, 296;
La gràcia no imita la llibertat humana, 1742, 1993, 2008;
La llibertat que Crist ens ha donat, 908, 1741;
Llibertat i pecat original, 397, 407, 415, 1707, 1714, 1739;
Llibertat i pecat, 387, 601, 654, 1739, 1741, 1853, 1859;
La llibertat de la fe, 154, 160, 180;
La llibertat de Jesús en la seva obediència al Pare, 609-10, 1009, 2749;
La llibertat de la Verge Maria, 488, 511;
Límits de la llibertat, 396, 450.

Llibertat i responsabilitat, 1731-38;
Conseqüències de l'ús de la llibertat, 1733-34;
Dret a l'exercici de la llibertat, 1738, 1907, 2254;
La llibertat i la possibilitat d'elegir entre el bé i el mal, 1732;

La violació de la llibertat personal, 2356, 2492;
Voluntat i llibertat, 1734-35.

Lloança, *cf. Litúrgia;*
Les benediccions de lloança, 1081, 1671;
L'Eucaristia com a lloança i gràcies al Pare, 1358-61;
La lloança a Déu, 1138, 2171, 2513;
La pregària de lloança, 2098, 2639-43;
Els salms com a lloança, 2485, 2589;
La bellesa de la creació, un himne de lloança, 32;
Les coses temporals com a lloança al Creador, 898, 1670;
Significat de la lloança, 2369;
La vida consagrada a la lloança divina, 920, 2687;

Llocs de celebració del culte, 1179; 86, 1198-99.

Lluita
El Baptisme, remissió dels pecats i lluita contra el mal, 978-79, 1264;
Carn, esperit i lluita, 2516, 2819, 2846;
Conseqüències del pecat original i lluita espiritual, 405, 407-09;
Conversió i lluita, 1426;
La lluita contra el mal, 409-10;
Fe i lluita, 162, 2573;
Naturalesa humana i lluita espiritual, 2516;
La pregària com a lluita, 2612, 2725-51, 2846, 2849;
La puresa i la lluita per a abastar-la, 2520-27;
Sanitat cristiana i lluita espiritual, 2015;
La vida humana com a constant lluita, 409, 1707.

Llum
El Baptisme com a llum, 1216;
Crist com a llum, 280, 529, 748, 1202, 2715, 2466, 2665;
El Decàleg com a llum, 1962;
Déu com a llum, 157, 214, 234, 242, 257;
"Fills de la llum", 736, 1216, 1695;
La llum i les tenebres, 285, 1707;
La llum de la fe, 26, 89, 286, 298, 2730;
La llum del món, 1243, 2105, 2466;
La llum de la raó, 37, 47, 156-57, 1955-1;
La llum com a símbol, 697, 1027, 1147, 1189;
La Paraula de Déu com a llum, 141, 1785.

Luxúria
La luxúria com a pecat capital, 1866;
Significat de "luxúria", 2351.

M

Maduresa de la fe cristiana, 1248, 1308.

Màgia, 2115-17.

Magisteri de l'Església i dels Pastors, 85-87, 888-92;
L'autoritat i contínua successió del Magisteri, 77, 88;
Connexió entre la Sagrada Escriptura, la Sagrada Tradició i el Magisteri, 95;
Infal·libilitat del Magisteri, 2035;
El Magisteri ordinari i universal del Summe Pontífex i dels bisbes, 2034;
El Magisteri dels pastors de l'Església, 2033;
Missió i funció del Magisteri, 890;
Vida moral i Magisteri, 2032, 2036.

Mal, *cf. Bé* .
Ajudes per a evitar el mal, 1806, 1889, 1950, 1962, 2527;
Odi al mal, 1427, 1431, 1706, 1776;
Crist allibera l'home del mal, 549, 1505;
L'elecció entre el bé i el mal, 1732-33;
La fe cristiana com a resposta al mal, 309, 385;
Ignorància i imputabilitat pel mal portat a terme, 1791, 1793, 1860;
La immoralitat de fer el mal per aconseguir el bé, 1789;
La inducció al mal, 1869, 2284;
La invasió del mal després del primer pecat, 401, 1707;
El judici final per als qui hagin fet el mal, 1039;
El mal i la moralitat de les accions humanes, 1749-56;
El mal i les doctrines del dualisme i maniqueisme 285;
El mal en el mode d'actuar en el comportament religiós de l'home, 844;
El mal moral, 311-12;
El mal físic, 310;
No desitjar al proïsme cap mal, 2303, 2539;
La pregària perquè siguem alliberats del mal, 2846, 2850-54, *cf. "Parenostre";*
El pecat original i l'origen del mal 403, 407, 1607, 1707;

El pecat com un gravíssim mal, 1488;
El poder de Déu per a treure bé de les conseqüències del mal, 312-13, 412;
La Providència i l'escàndol produït pel mal, 309-14;
El problema de l'origen del mal, 385;
Raó i discerniment del bé i del mal, 1954;
El Regne de Déu encara atacat pel mal, 671;
La repetició del mal i les seves conseqüències, 1865;
La resurrecció del judici, 998;
La universalitat del mal en la història de l'home, 401.

Malaltia, *cf. Dolor;*
Sofriments de Jesús, 572;
La malaltia, conseqüència del pecat, 1264;
La malaltia, signe original de la misèria humana, 2448;
Conseqüències i efectes de la malaltia, 1500-01;
Experiència humana de la malaltia, 1500;
Significat de la malaltia, 1502, 1505.

Malalts, *cf. Unció dels malalts;*
Els malalts en l'Antic Testament, 1502;
Els malalts com a signe de la presència de Jesús, 1373;
Cura i respecte dels malalts, 2405, 2186;
Jesús i la curació de malalts, 699, 1503-06;
"Guariu els malalts" com a mandat de Jesús, 1506-10;
La sagrada unció dels malalts, 1511, 1516, 1519.

Maligne
L'exorcisme com a protecció contra l'influx del Maligne, 1673;
El Maligne domina l'home, 409, 1707.

Manament/s
L'anunci de la salvació com a mandat confiat a l'Església, 849, 2032;
Consciència i manament, 1777;
Fe i manaments, 2614;
Fins dels manaments de la Llei, 578;
Desobediència als manaments i pecat, 397;
Dret a ser instruïts pels manaments divins, 2037;
Llei evangèlica i manament de l'amor, 1974;
La litúrgia i el manament de Crist, 1341;
El Magisteri eclesial i el mandat, 1341;
El Magisteri i la seva autoritat respecte dels manaments, 2036;
L'observança dels dies de precepte, 2180-81, 2185;
Observança dels manaments, 348, 1050;
Coneixement dels manaments de la llei divina, 1778, 1960,
Els cinc manaments de l'Església, 2041-43;
La Revelació dels manaments del Decàleg, 2071;
La transgressió dels manaments de la Llei, 577;
La voluntat de Déu com a manament nostre, 2822.

El Decàleg
El Credo i els manaments del Decàleg, 1064;
La confessió dels pecats i els manaments, 1456;
Consciència i manaments del Decàleg, 1962;
Divisió i enumeració dels preceptes del Decàleg, 2066;
Exigències i obligacions dels preceptes del Decàleg, 2054, 2067, 2072-73, 2801;
La felicitat com a fi últim dels preceptes del Decàleg, 16;
Fins dels preceptes del Decàleg 2063;
Antic Testament i manaments del Decàleg, 2057, 2060-62, 2077;
La desobediència als manaments i el pecat, 1853, 1858;
Interpretació i intel·ligència dels manaments, 2055-56, 2061, 2077;
La Llei de l'Evangeli i els manaments del Decàleg, 1968, 2053, 2074;
La llei natural i els manaments del Decàleg, 1955, 2049, 2070-71, 2080;
La llei antiga i els manaments del Decàleg, 1980;
Importància dels manaments del Decàleg, 2065, 2076, 2078;
Necessitat dels preceptes del Decàleg, 2071;
Observança dels manaments del Decàleg, 2052-53;
Els manaments del Decàleg com a do de Déu, 2060;
La Sagrada Escriptura i els manaments del Decàleg, 2056-63, 2078;
Significat dels manaments del Decàleg, 1724, 1962, 2033, 2057;
Significat de la paraula Decàleg, 2056, 2058;
Resum dels deu manaments, 2051-52;

Les Taules del Decàleg, 2058;
La Tradició de l'Església i els manaments del Decàleg, 2064-68, 2078;
Unitat del Decàleg, 2069, 2079;
La vida eterna i els manaments del Decàleg, 2052, 2075;
La voluntat de Déu expressada en els manaments del Decàleg, 2059, 2063.

Els deu manaments del Decàleg
Primer manament, 2084-2141;
Segon manament, 2142-67;
Tercer manament, 2168-95;
Quart manament, 2197-2257;
Cinquè manament, 2258-2330;
Sisè manament, 2331-2400;
Setè manament, 2401-63;
Vuitè manament, 2464-2513;
Novè manament, 2514-33;
Desè manament, 2534-57.

El manament de l'amor
Estimar Déu, 2083-2195;
Estimar el proïsme, 2196-2557;
La caritat, 1822, 1889;
La caritat com a manament nou de Crist, 782, 1823, 1970, 2074;
Els consells evangèlics i el manament nou de Crist, 1973-74, 1986;
El Decàleg com a explicació dels manaments, 16, 1697, 2067;
La llei antiga i el manaments de l'amor, 1968, 1984-85;
L'observança dels mandats de Crist, 1824;
El manament de l'amor com a primer de tots, 575, 1337, 2055.

MANDRA, *cf. Accídia;*
Mandra espiritual, 2094;
La mandra com a pecat capital, 1866.

MANIFESTACIÓ
La manifestació de l'adveniment del Regne de Déu, 570;
Manifestació de Déu, del seu poder, de la seva bondat i de la seva bellesa, 294, 707, 2519;
La manifestació de Jesucrist, 486, 528, 535, 639, 660, 1224;
La manifestació de l'Esperit Sant, 697, 951.

MANNÀ, 1094, 1334.

MANSUETUD, 716, 736, 1716, 1832.

MARANA THA, 451.

MARIA
Maria, Mare de Crist per obra de l'Esperit Sant, 437, 456, 484-86, 723-26.

El culte a Maria
El culte a Maria en l'any litúrgic, 1172, 1370;
Festivitats litúrgiques de Maria, 2043, 2177;
La fe en Maria, fundada en la fe en Crist, 487;
Respecte del nom de Maria, 2146;
La pregària a Maria, 2675-79;
Veneració però no adoració, 971.

L'Església i Maria
L'Església per Maria tendeix a la perfecció, 829;
Lloc de Maria en el misteri de l'Església, 773, 963-72;
Maria, exemplar, realitat i tipus de l'Església, 967;
La maternitat espiritual de Maria, 501.

Maria en l'economia de la salvació
L'anunciació, 484, 490;
El consentiment de Maria, 148, 490, 494;
L'assumpció de Maria, 966;
La concepció per obra de l'Esperit Sant, 437, 456, 484-86, 495, 723;
La Concepció Immaculada, 490-93;
Maria, neta de pecat, 411;
Maria, Mitjancera de la gràcia, 969;
Obra de l'Esperit Sant, 721-26;
La predestinació de Maria, 488-89, 508;
La Virginitat de Maria, 496-98, 502-07;
La Visitació de Maria a Elisabet com a visita de Déu al seu Poble, 717.

Maria com a exemple
Maria, exemple del testimoniatge de la fe, 165, 273;
Maria, exemple d'obediència a la fe, 144, 148-49, 494;
Maria, exemple de pregària en el Fiat i en el Magnificat, 2617, 2619;
Maria, exemple de santedat, 2030;
Maria, exemple d'esperança, 64;
Maria, exemple d'unió amb el seu Fill, 964.

Títols de Maria
Advocada, Auxiliadora, Ajuda, Mitjancera, 969;
Esclava del Senyor, 510;
Assumpta en el cel, 966;
Plena de gràcia, 722, 2676;
Imatge escatològica de l'Església, 967, 972;
Immaculada, 491-92;

Mare de Crist, 411;
Mare de Déu, 466, 495, 509;
Mare de l'Església, 963-70;
Mare dels vivents, 494, 511;
Nova Eva 411;
Hodoghitria, "la que ensenya el camí", 2674;
Panaghia, "la Tota Santa", 493;
Tron de la Saviesa, 721;
Sempre Verge, 499-501.

Marit, *cf. Matrimoni.*

Màrtirs
Actes dels màrtirs, 2474;
Culte als màrtirs, 957, 1173;
Mode d'obrar dels màrtirs 2113; 862;
Significat del martiri, 2473.

Masturbació, 2352.

Matar
L'avortament, 2270-75;
L'eutanàsia, 2276-79;
L'homicidi voluntari, 2268-69;
La ira i el desig de matar, 2302;
La legítima defensa, 2263-67;
La prohibició de matar en la Sagrada Escriptura, 2259-62;
El suïcidi, 2280-83.

Materialisme, 285, 2124.

Matrimoni, *cf. Sagrament i Divorci;*
Què comporta l'amor conjugal, 1643;
La castedat matrimonial, 2349;
La consumació del Matrimoni, 1640;
Els separats per divorci que contrauen civilment noves núpcies, 1650;
Efectes del Matrimoni, 1638-42;
La fidelitat conjugal, 1646, 1648-49, 2364;
La llibertat de contraure Matrimoni, 1625, 1628-29;
La grandesa del Matrimoni, 1603;
Els matrimonis mixtos i la disparitat de cultes, 1633-37;
El Matrimoni en el designi diví, 1601;
El Matrimoni en l'ordre de la creació, 1603-05;
El Matrimoni en la predicació de l'apòstol Pau, 1616;
El Matrimoni en la predicació de Jesús, 1612-15;
El Matrimoni en la Sagrada Escriptura, 1602;
El Matrimoni sota la pedagogia de la Llei, 1609-11;
El Matrimoni sota el règim del pecat, 1606-08;
El Matrimoni com a signe de l'aliança de Crist amb l'Església, 1617;
La nul·litat del Matrimoni, 1629;
La renúncia al Matrimoni, 1618;
La sexualitat en el Matrimoni i el seu significat, 2360-62, *cf. Sexualitat;*
El vincle matrimonial, perpetu i exclusiu, 1638.

Fecunditat, 2366-72, 2373-79;
Obertura a la fecunditat, 1652-54;
La continència periòdica i l'impediment de la concepció, 2370;
La fecunditat i l'adopció d'infants, 2379;
Fecunditat i regulació de la natalitat, 2368;
La fecunditat com a col·laboració a l'amor de Déu Creador, 2367;
Els fills com a do de la fecunditat, 2378;
L'esterilitat i les investigacions biològiques, 2375-77;
L'esterilitat i significat de la vida matrimonial, 1654;
L'esterilitat com a gran dolor, 2374.

Fins del Matrimoni
El bé dels esposos, 1660;
La col·laboració a l'obra del Creador, 372;
El Matrimoni, ordenat a la salvació dels altres, 1534;
El Matrimoni com a vocació, 372, 1604-05;
Criar i educar els fills, 165, 253, 2366;
La transmissió de la vida, 372, 2363.

La indissolubilitat del Matrimoni 1644-45;
El consentiment matrimonial com a element essencial, 1626;
El consentiment matrimonial com a fonament de la indissolubilitat del matrimoni, 1601, 1627, 2367;
El consentiment matrimonial, 1625;
La fidelitat a l'amor conjugal, 1646-48;
La indissolubilitat del Matrimoni en les paraules de Jesús, 1614-15;
La indissolubilitat del Matrimoni com a exigència de l'amor conjugal, 1644;
Significat i naturalesa del consentiment matrimonial, 1627-28;
La transmissió de la fe en l'església domèstica, 1656;

La unitat del Matrimoni en l'antiga Llei, 1610-11;
El vincle matrimonial, 1639-40.

El Matrimoni com a sagrament, 1601-58;
Celebració del Matrimoni, 1621-24, 1627;
Principals efectes del Matrimoni, 1638-40, 2365;
Forma eclesiàstica de celebrar el Matrimoni, 1630-31;
La gràcia del sagrament del Matrimoni, 1641-42;
Matrimonis mixtos i disparitat de cultes, 1633-37;
El Matrimoni, elevat a la dignitat de sagrament, 1601;
Matrimoni i consagració, 1535;
Preparació per al Matrimoni, 1632.

Ofenses a la dignitat del Matrimoni, 2380-91;
L'adulteri, 2380-81;
El divorci, 2382-86;
L'incest, 2388;
La unió lliure i el concubinatge, 2390;
La poligàmia, 1645, 2387;
La relacions sexuals prematrimonials, 2391.

MEDITACIÓ, 2705-08;
Fins de la meditació, 2723;
Fruits de la meditació, 2706, 2708;
La meditació i l'augment en la intel·ligència de la fe, 94-95;
La meditació com una de les tres grans expressions de la pregària, 2699;
Mètodes de la meditació, 2707;
Significat de la meditació, 2705;
Temps adequats per a la meditació, 2186.

MEMBRES DEL COS DE CRIST
Els cristians com a membres del Cos de Crist, 521, 738-39, 793, 795-96, 1988;
La diversitat entre els membres del cos de Crist, 791, 873;
Divisions entre els membres del cos de Crist, 821;
Fer-se membre del cos de Crist, 1213, 1267;
L'Esperit Sant com a principi vital dels membres del cos de Crist, 798;
Unitat i comunió dels membres del cos de Crist, 790-91, 797, 947, 953, 1368, 1396, 1469.

MEMÒRIA
La memòria dels àngels, 335;
La memòria de la creació, 2169;
Memòria dels difunts, 958, 1032;
Memòria de Jesucrist i del seu sacrifici, 1333, 1341-44, 1394;
La memòria de les meravelles de Déu, 1103;
La memòria de la Passió i resurrecció de Crist, 1163, 1167, 1354;
La memòria dels sants, 957, 1173, 1195;
L'Esperit Sant, memòria viva de l'Església 1099.

MEMORIAL
L'Eucaristia, memorial de la Mort i Resurrecció de Crist, 611, 1167, 1330, 1358, 1362-72, 1382;
Jesús instituí el memorial de la seva pròpia i lliure oblació, 610, 1323, 1337;
La litúrgia com a memorial de salvació, 1099;
El memorial dels esdeveniments salvadors de l'antiga Aliança, 1093, 2170.

MENTIDA
La condemna de la mentida, 2485;
Definició i significat de la mentida, 2482;
El Diable, pare de la mentida, 392, 2482;
La gravetat de la mentida, 2484, 2486;
La mentida del Temptador com a principi del pecat, 215;
La mentida com a ofensa a la veritat, 2483;
Modes de discerniment de la veritat i la mentida, 1954, 2847.

MÈRIT, 2006-11;
Crist com a font de nostres mèrits, 1476, 2011;
Definició i significat del mèrit, 2006;
Gràcia i mèrit, 1708, 2008-09, 2011, 2025-27;
L'home partícip dels mèrits de Crist, 2008-09;
Els mèrits dels sants, 956, 1476;
No hi ha cap mèrit per part de l'home davant Déu, 2007.

MESSIANISME
El mil·lenarisme, 676;
El pseudo-messianisme, 675.

MESSIES, *cf. Crist;*
L'expectació dels cristians davant la tornada del Messies, 840;
La vinguda de l'Esperit Sant sobre Jesús en el baptisme, 1286;

L'expectació d'israel davant la vinguda del Messies, 702, 711-16;
La glòria de Jesús com a inauguració del Regne messiànic, 664;
Jesucrist, Messies, 436-40, 528-29, 535, 540, 547;
Primer anunci del Messies després de la caiguda de l'home, 410;
Significat de la paraula Messies, 436, 695.

Mestre/s
Els bisbes, mestres de la fe, 1558, 2050.

Metge
Actes immorals dels metges, 2377, 2537;
El cura del cos i la salut, 2288-89;
Jesucrist, metge de les ànimes i dels cossos, 1421, 1484, 1503-1505;
Els secrets professionals en la funció del metge, 2491.

Ministeri
El ministeri apostòlic, 553, 983, 1536;
El ministeri d'interpretar i custodiar la Paraula, 119;
El ministeri de la Reconciliació, 981, 1442, 1461-62;
El ministeri eclesial, 874-79;
El ministeri ordenat, 1120, 1142, *cf. Sacerdoci;*
Ministeris particulars, 1143;
El ministeri públic de Jesús, 583;
Diversitat de ministeris, 873, 910;
L'exercici del ministeri, 2039;
El ministeri catequètic, la predicació de la Paraula, 9, 24, 132, 903.

Ministres, *cf.* també ministres en cada sagrament;
Els Apòstols com a "ministres de Déu", 859;
L'elecció dels ministres ordenats, 1579;
L'exercici del servei en els ministres ordenats, 1592;
Fins de les accions dels ministres, 874;
La indignitat del ministre ordenat i l'acció de Crist, 1584;
Ministres de Crist i de l'Església, 1553;
Els ministres ordenats com a "imatge" de Crist Sacerdot, 1142;
Els ministres ordenats com a responsables de la formació per a la pregària, 2686;
Els ministres com a "Servents de Crist", 876;
El manteniment dels ministres de l'Església, 2122;
La vocació personal del ministre, 878.

Miracle/s
El do de fer miracles, 2003;
Els miracles de Crist i la seva identificació com a signes, 548-49, 1335;
Els miracles de Crist, signe de la seva divinitat, 515;
Els miracles dels deixebles de Crist, 434;
Significat dels miracles de Crist, 156, 547, 1335.

Misericòrdia
Acceptació i rebuda de les misericòrdies de Déu, 1847, 2840;
Crist volgué la misericòrdia, 2100;
L'Església distribueix la misericòrdia de Déu entre els homes, 2040;
L'Església implora la misericòrdia divina, 1037;
Jesús manifestà la misericòrdia del Pare, 545, 589, 1439, 1846;
La justificació com a signe màxim de la misericòrdia de Déu, 1994;
Maria, "Mare de misericòrdia", 2677;
La misericòrdia de Déu, 210-11, 270;
La misericòrdia com a fruit de la caritat, 1829;
Les obres de misericòrdia que cal practicar, 1473;
Els pecadors que rebutgen la misericòrdia divina, 1864, 2091;
Significat i gèneres de les obres de misericòrdia, 2447.

Missa, *cf. Eucaristia.*

Missió/ns
La missió conjunta del Fill i de l'Esperit Sant, 689-90, 702, 727, 737, 743, 2655;
La missió de Crist, 430, 436, 438, 440, 534, 536, 606, 608;
La missió dels esposos, 2367;
La missió dels consagrats, 931-33;
La missió dels diaques, 1570;
La missió de l'Església, 6, 730, 738, 768, 782, 811, 831, 849-56, 873;
La missió dels bisbes, 2068;
La missió dels laics, 897-913;
La missió del Magisteri, 890;
La missió dels pares, 2226;
La missió de Pere, 552;
La missió de l'Esperit Sant, 244, 485, 716, 1108;

La missió de la Verge Maria, 489, 969;
Les missions dels Apòstols, 2, 551, 858-60, 1122, 1223;
La missió a tots els pobles, 1122, 1533, 1565, 2044, 2419.

MISSIONAL / MISSIONER
Fonts de l'entusiasme missioner, 828, 851;
El manament missioner, 849-50;
L'esforç missioner, 854.

MISTAGÒGIA, 1075.

MISTERI
El misteri de Crist, 280, 512-60, 639, 654, 1067;
El misteri de la creació, 287, 295-301;
El misteri de Déu, 42, 206, 234, 1028, 2779;
El misteri de l'Església, 770-76;
El misteri de l'existència del mal, 309, 385, 395;
El misteri de la fe 2558;
El misteri de l'home, 359;
El misteri de la salvació de l'home, 122;
El misteri de la unitat de l'Església, 813-16.

MÍSTIC, cf. *Església, cos místic de Crist*;
Vida mística, 2014.

MITJANCER, *cf. Crist;*
Maria mitjancera, 969.

MITJANS DE COMUNICACIÓ SOCIAL, 906, 2492-96;
Lleis contra l'ús indegut dels mitjans de comunicació social, 2498;
L'ús indegut dels mitjans de comunicació social, 2523;
El recte ús dels mitjans de comunicació social, 2496.

MITOLOGIA / MITE, 285, 498.

MODE/S DE PENSAR
Modes de pensar "d'aquest món", 2727;
Mode cristià de pensar, 2105;
Mode de pensar i diversitat de confessió religiosa en el Matrimoni, 1634.

MÓN
Auxilis per al bé i la salvació del món, 799, 909, 928, 1941, 2044, 2438;
Crist, Salvador del món, 457-58, 608, 728, 1355;
El destí del món, 314, 769, 1001, 1046, 1680;
L'Església "enviada" al món sencer, 782, 863, 2105;
La fi del món, 681, 1001, 1243;
Moderació de l'afecte cap als béns d'aquest món, 2545, 2548;
Món i creació, 216, 295, 325, 327, 337-49, 760, *cf. Creació / creat. Déu: Creador de l'univers i de l'home;*
Món i pecat, 310, 402, 408, 2844, 2852-54;
Un món nou i renovat, 655, 670, 916, 1042-50;
Un món reconciliat i recapitulat, 620, 2748;
El món manifesta els "camins" per a descobrir Déu, 31-34;
Origen del món, 284-85;
La Providència operant en el món, 303, 395;
Relació entre Déu i el món, 212, 300;
Relació entre l'home i el món, 373, 377;
El Tercer Món, 2440.

MORAL, *cf. Llei moral.*

MORALITAT
L'amor envers un mateix com a principi fonamental de la moralitat, 2264;
Circumstàncies, intenció i moralitat de les accions, 1756;
Consciència moral i dignitat de la persona, 1780, 1794;
L'Església i la moralitat, 2420;
Fonts de la moralitat, 1750-54;
Judici sobre la moralitat dels actes humans, 1756, 1768;
La moralitat ha de ser observada i protegida, 2210, 2294, 2498;
La moralitat de les passions, 1762-70.

MORIBUNDS, 2279, 2299.

MORT
"Al capvespre t'examinaran en l'amor", 1022;
Els cristians en perill de mort, 1307, 1314, 1463, 1483, 1512;
La condició de passar de la mort a la vida, 1470;
Morir "amb el senyal de la fe", 1274;
Morir en Crist Jesús, 1005-14;
Morir en pecat mortal, 1033;
La mort transformada per Crist, 1009;
La mort eterna en l'infern, 1861;
La mort cristiana, 1010-14, 2299;
La mort i la resurrecció, 992, 996;
La mort com a causa de meditació, 1687;

La mort, conseqüència del pecat, 1008;
La mort, final de la vida, 1007;
Provocar la mort d'altres, 2261, 2269, 2277, 2296;
El respecte dels cossos dels difunts, 2300;
La pena de mort, 2267;
La preparació per a la mort, 1014;
Suportar la mort per la fe, 1258;
La visió cristiana de la mort expressada en la litúrgia, 1012.

Interpretacions cristianes de la mort
Compliment d'un nou naixement, 1682;
Conseqüència del pecat, 400-03, 1008,
L'entrada en la vida eterna, 1020;
La participació en la mort del Senyor, 1006;
Sentit positiu de la mort, 1010-14;
Signe de la feblesa humana, 2448;
Fi de la vida terrenal, 1007.

Més enllà de la mort
El cos i l'ànima, 1005;
La resurrecció de la carn, 990, 996-97;
Destí de l'ànima, 366;
Destí dels justos, 989, 1027-29;
La purificació final o purgatori, 1030-32, 1472;
Viure en el cel és "estar amb Crist", 1023-26;
L'Infern, 1033-37, *cf. Infern;*
El judici particular, 1021-22;
Després de la mort no hi ha lloc per a la penitència, 393;
No hi ha "reencarnació" després de la mort, 1013;
L'últim judici, 1038-41;
La vocació a participar de la vida trinitària, 265.

Mort de Jesús, *cf. Crist: Mort;*
Crist davallà als inferns, 632-35;
Efecte de la mort de Jesús, 1019;
Jesús acceptà la seva mort, 609, 612;
Peculiaritats de la mort de Jesús, 627;
La responsabilitat de la mort de Jesús, 597;
Significat de la mort de Jesús, 571, 599, 601, 605, 613-14, 624.

Mortificació, 2015.

Música litúrgica, 1156-58.

Musulmans, 841.

Myron, *cf. Crisma.*

N

Nació
El bé comú i l'organització de les nacions, 1911;
El bé comú de la nació com a objectiu, 2237, 2310;
Condemna de l'extermini de les nacions, 2313;
La justícia i solidaritat entre les nacions, 1941, 2241, 2437-42;
L'economia divina per a les nacions, 56-57;
Amenaces a la pau entre les nacions, 2316-17;
La salvació divina abasta totes les nacions, 64, 543.

Naturalesa

Naturalesa creada
Viure en harmonia amb la naturalesa, 1676;
Lleis de la naturalesa, 341;
La naturalesa en el projecte de Déu, 310;
Origen de la naturalesa, 338.

Naturalesa divina
Déu, únic per naturalesa, 200, 202, 253;
L'home, partícip de la naturalesa divina, 460, 1212, 1265, 1692, 1721, 1812, 1988, 1996;
La naturalesa divina de Jesús, 449, 465, 503;
Tres Persones en una sola naturalesa, 245;
Unitat de la naturalesa divina, 252, 650.

Naturalesa humana
Crist assumí la naturalesa humana, 461;
Constitució de la naturalesa humana 365;
Destí de la naturalesa humana, 412;
Exigències de la naturalesa humana, 1879, 1891;
Drets i deures de la naturalesa humana, 2104, 2106, 2273, 2467;
La llei natural i la naturalesa humana, 1955-56;
La naturalesa humana de Jesús, 467-68, 470, 473, 503, 612;
La naturalesa humana, mortal, 1008;
La naturalesa humana, fonament de l'autoritat, 1898;
El pecat i la inclinació al mal de la naturalesa humana, 404-05, 407, 419, 978, 1250, 1426, 1707;
Associacions que corresponen a la condició humana, 1882;
Tots els homes tenen una i la mateixa naturalesa, 1934;

La vocació al Matrimoni està inscrita en la mateixa naturalesa humana, 1603;
Ferides de la naturalesa humana, 1849.

Necessitat
L'auxili necessari als qui es troben en qualsevol necessitat, 1351, 1883, 2440, 2444, 2447, 2829;
Els fidels ajuden l'Església en les seves necessitats, 2043;
Necessitat del Baptisme, 1256-61;
Necessitat de l'Església, 846;
Necessitat de la fe, 161;
Necessitat de la pregària, 2638, 2744.

Noces
Les noces de l'Anyell, 1244, 1329, 1602, 1612, 1642, 2618;
Les noces de Canà, 1613, 2618;
Les noces místiques, 923;
El convit de noces del Regne, 1027, 1335.

Noè
Aliança de Déu amb Noè, 56, 58, 71.

Nom
El nom cristià donat en el Baptisme, 2156- 59, 2165;
El Nom de Déu, *cf. Déu;*
El Nom de Jesús, 432.

Norma, *cf. Regla i Llei moral;*
Crist com a norma de la Nova Llei, 459;
Déu, norma de tota veritat, 2151;
Les normes morals establertes per Déu, 396;
Les normes morals conserven sempre la seva validesa, 1789, 1958;
Normes de vida familiar, 2223;
Conformar-se a les normes morals 1794;
Origen de les normes en l'obrar, 1950, 1955, 1959;
La prudència com a norma recta en el fer, 1806;
El Sermó de la Muntanya com a compendi de tota norma moral, 1966.

Nou naixement
L'aigua baptismal com a signe del nou naixement, 694;
El Baptisme dóna la gràcia del nou naixement, 683, 720, 1215, 1262;
L'Església com a mare del nostre nou naixement, 169;
Efectes del nou naixement, 526, 1279;
Jesús inaugura el nou naixement, 505;
La mort com a compliment del nou naixement, 1682;
El misteri del naixement, 525-26;
La necessitat del nou naixement, 1250;
La pregària del Senyor significa el nou naixement a la vida divina, 2769;
Som Poble de Déu pel nou naixement, 782;
La Verge Maria coopera en el nou naixement dels fidels, 963.

Nou Testament, *cf. Sagrada Escriptura*;
Els Evangelis, cor del Nou Testament, 125-27;
Llibres del Nou Testament, 120;
Objecte del Nou Testament, 124, 684;
Origen del Nou Testament, 83, 105;
Unitat entre l'Antic i el Nou Testament, 128-30.

Nova Aliança
L'altar com a Aliança, 1182;
Els Apòstols com a sacerdots de l'Aliança, 611, 859, 1337;
El calze de l'Aliança, 612;
Crist com a Aliança definitiva de Déu, 73;
Crist com a únic Sacerdot de l'Aliança, 662, 1348, 1365, 1410;
La circumcisió de Jesús com a signe de l'Aliança, 527;
El culte dominical i l'Aliança, 2176;
L'Església i l'Aliança, 759, 778, 796, 839, 840;
L'Eucaristia i l'Aliança, 610, 611, 1339, 1365, 1410, 1846;
Llei antiga i Aliança, 577, 1964, 2056;
Lloc de culte i Aliança, 1179;
La mort de Crist com a sacrifici pasqual de l'Aliança, 613;
La pregària en l'Aliança, 2565, 2607, 2614, 2771, 2787, 2801;
Els Profetes i l'expectació de l'Aliança, 64;
Sagraments i Aliança, 1091, 1116, 1129, 1222, 1541.

Novetat
La novetat del Regne de Déu, 2832;
La novetat de la mort cristiana, 1010;
La novetat de la pregària, 2599, 2614-15.

Núvols
Significat del núvol en la Transfiguració de Jesús, 555;
Significat del núvol en l'última aparició de Jesús, 659;

Significat del núvol en l'Antic Testament, 697, 1094.

O

Obediència
L'obediència dels batejats a la pròpia vocació, 1269;
L'obediència de Crist, 411, 475, 532, 539, 612, 615, 908, 1009;
Obediència de la consciència, 1790;
Obediència i llibertat, 1733;
Obediència i pecat, 1850, 1862, 2515;
Obediència de la fe, 143, 144-149, 1831, 2087, 2098, 2135, 2340, 2716, 2825;
Obediència a les lleis establertes, 2240;
L'obediència dels preveres, 1567;
L'obediència com a consell evangèlic, 915, 2053;
L'obediència com a respecte filial, 2216-17, 2251;
L'obediència de la Verge Maria, 148, 494, 511;
El deure de l'obediència, 1900.

Objecció de consciència, *cf. Refús de l'obediència.*

Oblació
L'oblació de l'Església, 1368, 1553;
L'oblació de l'Eucaristia, 1362, 1414, 2643;
L'oblació de Jesús, 529, 606-07, 610-11, 614, 616, 2824;
L'oblació de si mateix, 459, 2031, 2711;
L'oblació de la Verge Maria, 494, 2617, 2622.

Obligació, *cf. Deure;*,
La dispensa de les obligacions annexes a l'ordenació, 1583;
Obligació de respondre a la caritat divina, 2093;
Obligació de confessar els pecats, 1457;
Obligació dels consagrats, 931;
Obligació d'observar els consells evangèlics, 915;
Obligació de defensar la pàtria, 2310;
Obligació de participar en la litúrgia dels diumenges i dies festius, 1389, 2180-83;
Obligació de santificar el diumenge i les festivitats, 2187;
Obligació d'obeir la fe, 2086-87;
Obligació de millorar les institucions i la vida mateixa, 1888;
Obligació de la justícia, 2412, 2439, 2446;
Obligació dels laics d'exercir l'apostolat, 900;
Obligació d'ajudar l'Església en les seves necessitats materials, 2043;
Obligació de buscar la veritat i adherir-s'hi, 2467, 2497;
Obligació de guardar zelosament la indissolubilitat del Matrimoni, 2364;
Obligacions derivades dels manaments, 2072;
El respecte al món creat i les obligacions amb les generacions futures, 2456.

Obra / Obres
Obres de caritat i de misericòrdia, 1473, 1458, 1815, 1829, 1853, 2044, 2447;
Obres de la carn, 1852;
Obres de Crist que el mostren com el veritable "sant de Déu", 438;
Les obres de Déu com a camí per al seu coneixement, 32, 176, 236, 286;
Les obres de Déu, 198, 214, 295, 339, 1328;
Les obres del diable, 394;
Les obres dels homes, 679, 901;
Les obres de penitència, 1430, 1460.

Odi
Condemna de l'odi, 2262, 2302-03;
L'odi a Déu i a Crist, 2094, 2148;
L'odi al germà i el fratricidi, 1033;
L'odi al mal i a l'enemic, 1933;
L'odi de Satanàs, 395;
Origen de l'odi, 1765, 2539.

Ofertori, 1333, 1350.

Oli, *cf. Crisma, Sagrament, Unció*;
Consagració de l'oli, 1297;
Significat i ús de l'oli, 695, 1183, 1237, 1241, 1289, 1293-94.

Omissió
L'omissió de curar als malalts, 2277;
El pecat d'omissió, 1853.

Opció preferencial, *cf. Amor: Amor preferencial.*

Opinió pública, 2286, 2493, 2498, 2499, *cf. Rumor.*

Opressió, 1739, 2243, 2448.

Orde

Orde sacramental, 1536, *cf. Sagrament, Ministeris;*
Crist com a ministre de l'Orde, 1575;
La vocació de Déu a l'Orde sacramental, 1578;
Fins i significat de l'Orde, 1120, 1534, 2686;
Graus de l'Orde, 1593;
La manifestació de l'Orde, 1142;
L'Orde i la consagració, 1538;
L'Orde com a transmissió de la successió apostòlica, 1087;
L'Orde, un dels set sagraments, 1113, 1210;
Prefiguració de l'Orde, 1541;
Presència de Crist en l'Orde, 1548-50;
Significat de la paraula "Orde", 1537-38.

Celebració del sagrament de l'Orde
El bisbe com a ministre de la celebració, 1576;
Lloc i temps de la celebració, 1572;
Ritus de la celebració dels tres graus, 1573-74;
Signes de la consagració, 1538.

Efectes del sagrament de l'Orde
El poder d'actuar com a representant de Crist, 1581;
Caràcter inesborrable de l'Orde, 1121, 1582-83;
La configuració amb Crist Sacerdot, 1585;
Els diaques, enfortits amb la gràcia sacramental per a servir al Poble de Déu, 1588;
La gràcia de fortalesa del bisbe, 1586;
La gràcia de fortalesa del prevere, 1587;
Actuar en la persona de Crist, 1142, 1548;
La indignitat de l'Ordenat no impedeix que Crist actuï, 1584;
Els poders de perdonar els pecats, 1461.

Qui pot rebre el sagrament
Facultat de rebre el sagrament de l'Orde del cridat per Déu, 1578;
Facultat del batejat cèlibe de rebre el sagrament de l'Orde (en l'Església llatina), 1579;
Els diaques permanents casats, 1579;
La disciplina vigent en les Esglésies orientals, 1580;
El dret de rebre el sagrament de l'Orde no li ha estat donat a ningú, 1578;
Facultat dels batejats de rebre el sagrament de l'Orde, 1577

Els tres graus del sagrament de l'Orde, 1536, 1554.

L'Episcopat, *cf. Bisbe;*
La consagració li atorga les funcions de santificar, ensenyar i governar, 1558;
Necessitat de la intervenció del bisbe de Roma per a l'ordenació legítima d'un bisbe, 1559;
La plenitud del sagrament de l'Orde, 1557;
Tradició de la missió dels Apòstols, 1556;

El Presbiterat, *cf. Prevere i Sacerdot;*
Els sacerdots participen de la missió universal de Crist, 1565;
El sacerdoci suposa els sagraments de la iniciació cristiana, 1563;
Significat de la missió dels preveres, 1564;
Significat de la promesa d'obediència al bisbe, 1567;
Lliurament del ministeri pel bisbe, 1562;
La unció, 1563.

El diaconat, *cf. Diaca;*
El caràcter inesborrable, 1570;
El diaca, ordenat per al servei del bisbe, 1569;
La imposició de mans solament pel bisbe, 1569.

Ordre
Ordre de la creació, 299, 341, 1608:
L'ordre internacional, 1885;
L'ordre polític, 2246;
L'ordre social o públic, 1909, 1940, 2032, 2266-67, 2298, 2304, 2424.

Oriental, *cf. Església i Litúrgia.*

Ortodòxia, *cf. Esglésies ortodoxes.*

P

Pa
La comunió sota la sola espècie del pa, 1390;
La conversió del pa en Cos de Crist, 1106, 1353, 1375-76;
La fracció del pa, 1329, 1377;
Jesús, el pa viu, 1406;
El mannà del desert com a veritable pa del cel, 1094;
La multiplicació dels pans, 1335, 2828, -37;
Els pans àzims, 1334;
El pa de cada dia, 1334, 2828-37, 2861;
El pa de la vida, 103, 1338, 1405, 2835;

Els signes del pa i del vi en l'Eucaristia, 1333-36.

Paciència
"La caritat és pacient", 1825;
La paciència de Déu, 2822;
La paciència de la fe i la pregària, 2613;
La paciència en la família, 2219;
Suportar amb paciència com a obra de misericòrdia espiritual, 2447;
La paciència com a fruit de l'Esperit Sant, 736, 1832.

Pagans, 522, 528, 781.

Papa, *cf. Summe Pontífex.*

Paràbola
Significat i fins de les paràboles, 546, 2607.

Algunes paràboles
Paràbola de l'amic importú, 2613;
Paràbola del bon pastor, 1465;
Paràbola del bon Samarità, 1465;
Paràbola dels dos camins, 1696;
Paràbola del llevat, 2660, 2832;
Paràbola del fill pròdig, 1439, 1465;
Paràbola del jutge just, 1465;
Paràbola de l'ovella perduda, 605;
Paràbola del pobre Llàtzer, 633, 1021, 2463, 2831-1;
Paràbola del fariseu i el publicà 2613, 2839;
Paràbola del sembrador, 2707;
Paràbola de la llavor, 543;
Paràbola del servent compassiu, 2843;
Paràbola dels talents, 1880, 1937;
Paràbola de l'últim judici, 1038;
Paràbola de la viuda importuna, 2613;
Paràbola del jull, 681, 827.

Paraclet, *cf. Esperit.*

Paradís, *cf. Cel ;*
El Paradís en el designi de Déu, 1721;
El primer home en el Paradís, 374-79, 1023;
Restitució de l'home al Paradís, 736;
Significat del Paradís, 1027.

Paraula de Déu, *cf. Sagrada Escriptura i Catequesi;*
L'anunci de la Paraula de Déu, 1102;
El cristianisme, religió de la Paraula de Déu, 108;
Crist com a Paraula de Déu, 65, 101-04;
Iconografia cristiana i Paraula de Déu, 1160;
Incorruptibilitat de la llavor de la Paraula divina, 1228;
La intel·ligència de la Paraula de Déu, 85-86, 113, 1101;
La litúrgia de la Paraula de Déu, 1154, 1349;
Importància de la Paraula de Déu en la litúrgia, 1100, 1153, 1184;
L'aliment de la Paraula, 2835;
Les obres de la Paraula de Déu, 131, 162, 338, 1177, 1454, 1785;
La Sagrada Escriptura i la Paraula de Déu, 81, 104, 124;
L'única Paraula de Déu, 102;
Rebre la Paraula de Déu, 543, 764;
La Paraula de Déu com a font de pregària, 2587, 2653-54, 2716, 2769;
La Paraula de Déu en l'origen de l'existència de tota creatura, 703;
La Paraula de Déu com a veritat, 2465.

Paraula de l'home
La veritat de la paraula de l'home, 2500;
La veritat de la paraula de l'home en el jurament, 2151.

Pare, *cf. Paternitat i Pares.*

Pare, Déu, 232-60;
El Pare, Primera Persona de la Santíssima Trinitat, 198;
El significat de la invocació de Déu com a Pare, 238-39.

Accions de Déu Pare
Accions de Déu Pare envers el seu Fill Jesús, 648;
Les accions de Déu envers els homes, 219, 443, 845, 1050, 1153, 2466, 2714;
Crist, Paraula de Déu, 65;
El clamor "Abba, Pare", 742, 2777;
El designi de Déu Pare, 759;
Déu, Pare de misericòrdia, 1439, 19;
Déu Pare, font i fi de tota litúrgia, 1077-83;
Déu un, Pare de tots els homes, 172, 239-40;
Diàleg entre Déu Pare i els homes, 104;
Font i origen de tota divinitat, 24546, 248;
La Providència divina envers tots els homes, 17, 305;
La relació entre Déu Pare i Jesucrist, 151, 242, 454, 465, 467, 473, 482, 503, 532, 536, 590, 859;

La relació entre l'Esperit Sant i Déu Pare, 689, 703, 729;
La revelació de Déu Pare, 79, 516;
La Trinitat i Déu Pare, 253-55, 258;
La voluntat de Déu Pare, 541.

Accions de l'home envers Déu Pare
L'accés de l'home a Déu Pare, 51, 683, 1204;
Acció de gràcies i lloança a Déu Pare, 1359-61;
Pregar a Déu Pare, 1695, 2564, 2601, 2610, 2613, 2664, 2735-36, 2742, *cf. "Parenostre";*
Les pregàries adreçades a Déu Pare, 434, 1109, 1352-53, 2605;
El compliment de la voluntat del Pare, 2603, 2611.

Parella (humana)
La fidelitat i la parella, 2364;
Harmonia de la parella i complementarietat física, 2333;
El matrimoni i la parella, 1603, 1624, 1636, 1642, 2363;
L'esterilitat humana i la parella, 2377, 2374.

"Parenostre" (La pregària)
La pregària "Parenostre" en el centre de les Escriptures, 2762-64;
La pregària "Parenostre" com a pregària del Senyor, 2765-66;
La pregària "Parenostre" com a pregària de l'Església, 2767-72.

Parts de la pregària del "Parenostre"
"Pare", 2779-85, 2798;
"Pare nostre", 2786-93, 2801;
"Que esteu en el cel ", 2794-96, 2802;
"Sigui santificat el vostre nom", 2807-15, 2858;
"Vingui a nosaltres el vostre Regne", 2816-21, 2859;
"Faci's la vostra voluntat...", 2822-27, 2860;
"El nostre pa de cada dia...", 2828-37, 2861;
"Perdoneu les nostres culpes", 2838-45, 2862;
"No permeteu que nosaltres caiguem en temptació", 2846-49, 286
"Deslliureu-nos de qualsevol mal", 2850-54.

Pares, *cf. Fills i Família;*
La cooperació i diàleg entre pares i fills, 2230;
L'educació dels fills en la fe, 1656, 2206, 2222, 2225-26;
La família com a àmbit d'educació dels fills, 2224;
Els fills com a senyal de la benedicció divina, 1652, 2373;
El fill ha de ser considerat pels pares com a do, no com a deute, 2378;
"Honora el teu pare i la teva mare", 2196;
Jesús sotmès als seus pares, 531, 583;
El dret dels pares a elegir escola per als seus fills, 2229;
Respecte a la vocació dels fills, 2232-33;
Drets i deures dels pares, 1250, 2221-31;
Deures dels fills cap als pares, 2214-20;
Deures dels pares i adulteri, 2381;
Paternitat de Déu i paternitat humana, 239, 2214;
El manament de l'amor envers els pares, 2197, 2199, 2200;
La responsabilitat dels pares en l'educació dels fills, 1653, 2221, 2223;
La santificació dels pares, 902;
Tècniques immorals de fecundació artificial, 2376.

Pares de l'Església, 11, 668.

Parròquia, 2179, 2226.

Participació
La participació en les celebracions litúrgiques, 1141, 1273;
La participació de Jesús en el poder i l'autoritat de Déu, 668;
La participació en l'Eucaristia, 1000, 1388, 2182;
La participació en la mort i resurrecció de Crist, 1002, 1006;
La participació en la pregària de Crist, 1073;
La participació en el sacrifici de Crist, 618, 1372;
La participació en la vida divina, 375, 505, 541, 654, 759, 1212, 1726, 1997;
La participació dels laics en la funció reial de Crist, 908-13;
La participació dels laics en la funció profètica de Crist, 904-07;
La participació dels laics en la funció sacerdotal de Crist, 901-03, 1546, 1591;
La participació ministerial en el sacerdoci de Crist, 1554.

Participació en la vida social, 1882, 1897-1917.

Parusia, 1001, *cf. Plenitud dels temps.*

Pasqua
El compliment de la Pasqua de Crist, 731;
Compliment pasqual del Regne de Déu 1403;
Títols pasquals, 1169;
La celebració de la Pasqua pels cristians i pels jueus, 1096;
Conseqüències de la Pasqua de Crist, 1225, 1449-1;
Consumació de la Pasqua, 1096, 1164;
Dies per a celebrar la Pasqua, 1170;
L'Eucaristia com a memorial de la Pasqua de Crist, 1340, 1362-66;
L'esdeveniment de la Pasqua, 640;
Significat de la Pasqua jueva, 1363;
L'última Pasqua cristiana, 1680-83;
Última Pasqua de l'Església, 677;
La unió dels fidels cristians en la Pasqua de Crist, 793.

Passió/ns
L'amor com a Passió fonamental, 1765
Consumació de les passions, 1769;
Definició, obres i origen de les passions 1763-64;
El domini de les passions, 908, 1804, 1809, 2339, 2341;
Moralitat de les passions, 1762-70,
Les passions redueixen la culpabilitat, 1860;
Les passions no han de jutjar-se en si mateixes com a bones ni dolentes, 1767;
L'esclavitud de les passions, 1792;
Prohibició de les passions desordenades, 2536;
Motius per al discerniment de les passions, 1768.

Passió de Crist, *cf. Crist.*

Pastoral
L'acció pastoral comuna en els matrimonis mixtos, 1636;
Cura pastoral de la parròquia, 2179;
Fins de la missió pastoral, 857;
La funció pastoral del ministeri, 890;
La necessària discreció pastoral per a sostenir i recolzar la religiositat popular, 1676;
El govern i la funció pastoral dels bisbes, 886, 896, 927, 1560;
La Paraula de Déu alimenta la predicació pastoral, 132.

Pastors de l'Església
Els bisbes com a pastors de l'Església, 86, 939, 1558;
Els laics, auxiliars dels pastors de l'Església, 900-01;
Funcions dels pastors de l'Església, 801, 895, 1551, 1632, 2033, 2038, 2663;
El rector com a pastor de la seva pròpia parròquia, 2179;
La funció pastoral de Pere i dels Apòstols, 881;
Els pastors de l'Església, escollits i enviats per Crist, 816, 1575.

Paternitat
Els cònjuges, partícips de la paternitat de Déu, 2367;
La paternitat de Déu, 239, 270, *cf. Déu;*
La paternitat divina, font de la paternitat humana, 2214;
La paternitat responsable, 2368.

Pàtria
La pàtria celestial, 117, 1525, 2795;
La pàtria terrenal i els nostres deures envers aquesta 2199, 2239-40, 2310.

Patriarques
Els Patriarques del poble jueu, 839;
Els Patriarques com a arrel de l'Església, 755;
La veneració dels Patriarques en l'Antic Testament, 61.

Pau, 2304;
Ajudes a la pau, 1941, 2015, 2310;
La defensa de la pau, 2302-2317;
El Senyor crida a la pau, 2302;
L'educació de la consciència i la pau, 1784;
Els pacificadors, 1716, 2442;
La pau terrenal com a imatge de Crist, 2305;
La pau com a do de Déu, 1424, 1468;
La pau com a fruit de la caritat, 1829;
La pau com a fruit de l'Esperit, 736, 1832;
La pau com a fonament del bé comú, 1909;
Amenaces a la pau, 1938, 2315, 2317.

Pecador/s
Efectes del sagrament de la Penitència en els pecadors, 1423, 1468-70;
Jesús invitava els pecadors, 545, 588;
Justificació dels pecadors, 1994;
La misericòrdia de Déu amb els pecadors, 1465, 1846;

La misericòrdia de Jesús amb els pecadors, 589, 1443;
Tots els homes "han estat constituïts pecadors", 402;
Tot pecador com a autor de la Passió de Crist, 598;
Justos i pecadors en l'Església, 827;
La penitència que han de fer els pecadors, 1459;
El poder de concedir el perdó als pecadors, 979, 1444;
La purificació dels pecadors, 1475;
Últim judici dels pecadors, 1038;
Per a reconèixer-se o ser reconeguts com a pecadors, 208, 827, 1697, 2677, 2839;
Camins per a la reconciliació dels pecadors, 1449.

PECAT
L'amor, més fort que el pecat, 2844;
La concupiscència incita al pecat, 978;
Definició de pecat, 1849-50;
El pecat dels àngels, 392-93;
El pecat en l'Església, 827;
El pecat com a gravíssim mal, 1488;
L'arrel del pecat, 1853;
La realitat del pecat, 385-87;
Responsabilitat del qui coopera al pecat d'altres, 186;
Satanàs com a causa del pecat, 2852;
Camins per a destruir el pecat, 943;
Profunds vincles de Déu amb l'home i reconeixement del pecat, 286-88.

Conseqüències del pecat
Afecte desordenat envers les creatures, 1472;
Mort del Fill de Déu, 312.
Penes del pecat, 1472-73;
La privació de la comunió amb Déu, 1472;
La privació de la semblança amb Déu, 705;
Privació de la vida eterna, 1472;
Lluita de la carn contra l'esperit, 2516;
La vida del cristià, debilitada, 1420;
La vida del pecador, afeblida, 1459;
Vicis i inclinacions perverses, 1426, 1865.

Distinció dels pecats
Distinció dels pecats segons la gravetat, 1854;
Distinció dels pecats segons el seu objecte, 1853.

Interpretacions del pecat
És un acte personal, 1868;
L'home abusa de la llibertat que Déu li ha donat, 1739;
El mal moral ha entrat en el món, 311, 1869;
Hi ha amenaces contra la unitat i la comunió en l'Església, 814, 1440;
Entrada de la mort en la història de la humanitat, 400, 1006, 1008;
És una ofensa feta al mateix Déu, 431, 1850;
És obra de la carn, 1852;
El pecat ofèn la comunió dels homes, 761, 953;
Què és l'anomenat "pecat social"?, 1869;
L'abandonament de Déu, 398;
Els cismes, les heretgies, l'apostasia, 817.

L'alliberament del pecat, *cf. Penitència i Reconciliació;*
El Baptisme allibera del pecat, 977-78, 985, 1213, 1237, 1263-64;
Crist, "l'Anyell de Déu que lleva el pecat del món", 523, 536, 608;
Crist, "propiciació pels nostres pecats", 457, 604;
Crist ha pagat pels nostres pecats, 615, 1708;
Crist ha portat a terme la remissió dels nostres pecats, 987, 1741;
Déu "va fer Crist pecat per nosaltres", 602-03;
Déu no abandona a l'home al poder del pecat, 410-11, 1609;
La llei divina és auxili per als ferits pel pecat, 1949;
L'oblació de Crist pels pecats de la humanitat, 606-18;
La pregària com a camí per a evitar el pecat, 2846;
La Penitència i la Reconciliació, *cf. Penitència i Reconciliació;*
La penitència interior, camí per a vèncer el pecat, 211, 549, 1989-90, 1999, 2057, 2097;
Sols Déu pot perdonar pecats, 270, 277, 430-31, 1441;
Camins per a obtenir el perdó dels pecats, 1434-39;
La violència i la varietat del pecat manifestades en la Passió de Crist, 1851.

Maneres de pecar
Maneres de pecar contra l'amor de Déu, 2094;
Pecats de pensament, d'acció o d'omissió, 1853.

Pecats
Actes sexuals fora del Matrimoni, 2390;

La blasfèmia contra l'Esperit Sant, 1864;
La blasfèmia, 2148;
L'homicidi, 2268;
L'enveja, 2539;
La ira, 2302;
La malícia, 1860;
La mentida, 2484;
L'odi, 2303;
Pecats contra la fe, 2088-89;
Pecats contra l'esperança, 2091;
La transgressió de l'obligació de participar en l'Eucaristia els dies de precepte, 2181;
El sacrilegi, 2120.

Els pecats capitals
Els pecats capitals generadors d'altres pecats, 1866;
"Pecats que clamen al cel", 1867.

El pecat mortal
Condicions: matèria greu, 1858; el ple coneixement, 1859; el ferm consentiment, 1859;
Conseqüències, 1855, 1861;
Distinció entre el pecat mortal i el venial, 1854;
Imputabilitat de la culpa, 1860;
La mort en pecat mortal, 1033, 1035;
Penes eternes reservades per als qui moren en pecat mortal, 1033;
"El qui no m'estima roman en la mort", 1033;
La remissió dels pecats mortals en la contrició perfecta, 1452, 1856.

El pecat venial
Condicions de matèria, coneixement i consentiment, 1862;
La confessió dels pecats venials, 1458;
Conseqüències del pecat venial, 1863.

El perdó sacramental dels pecats, cf. *Penitència i Reconciliació*;
L'amor de Déu com a causa del perdó dels pecats, 734;
L'autoritat de lligar i deslligar en el perdó dels pecats, 553, 976, 1441-45, 1461;
La confessió i l'absolució, 1424;
Confessar els pecats segons el precepte de l'Església, 2042;
La purificació de les penes del pecat, 1475;
Purificació de les penes, 1475;
La remissió dels pecats i la reconciliació amb l'Església, 1443;
La remissió dels pecats, efecte de la justificació, 2018;
Els sagraments de la remissió dels pecats, 1421, 1486, 1520;
La Unció dels malalts i la remissió dels pecats, 1520.

PECAT ORIGINAL
Causes que Déu permeti el pecat original, 412;
La desobediència com a origen del pecat original, 390;
El pecat original com a prova de la llibertat de l'home, 396;
El pecat original com a veritat de fe, 388-89;
Significat de la doctrina del pecat original, 389.

PEDAGOGIA divina, 53, 708, 1950, 1964.

PELEGRINATGE
El pelegrinatge de l'Església, 769;
El pelegrinatge de l'home per la terra, 1013, 1419;
El pelegrinatge com a forma de pietat i religiositat, 1674, 2101;
Significat del pelegrinatge, 2691;
Temps més adequats per al pelegrinatge, 1438.

PENA
Diversitat de penes en el purgatori i en l'infern, 1031;
El pecat i la seva pena, 2061;
La pena, adequada a la gravetat del delicte, 2266;
La pena de mort, 2267;
La vida moral i el temor del càstig diví, 1828, 1964, 2090.

PENITÈNCIA
Fins de la penitència, 2043;
Formes de penitència en la vida cristiana, 1434-39;
Obres de penitència a favor dels difunts, 1032;
La penitència interior, 1430-33.

PENITÈNCIA I RECONCILIACIÓ, *cf. Sagraments;*
Abans de rebre la Sagrada Comunió cal rebre l'absolució sacramental, 1415;
Edat per al perdó dels pecats, 1457;
El Baptisme i la remissió dels pecats, 535, 977-78;
L'Eucaristia i el perdó dels pecats, 1393, 1395, 1436, 1846;

Fins del sagrament de la Penitència i de la Reconciliació, 1425-26;
La Penitència i la Reconciliació com a sagrament, 1210;
La potestat d'administrar el sagrament de la Penitència i de la Reconciliació als no catòlics, 1401;
El precepte de rebre el sagrament de la Penitència i de la Reconciliació, 1457, 2042;
El sagrament de la Penitència i de la Reconciliació, instituït per Crist, 1446;
El sagrament de la Penitència i de la Reconciliació en casos gravíssims, 1463;
El sagrament de la Penitència i de la Reconciliació, instituït per a tots els homes, 827, 1446;
Rebre la Penitència i de la Reconciliació abans de la celebració del Matrimoni, 1622;
El sacrifici de Crist, font de perdó per als pecats dels homes, 1851;
El secret sacramental de la Confessió, 1467, 2490;
Significat escatològic del sagrament de la Penitència i de la Reconciliació, 1470;
La Unció dels malalts i el perdó dels pecats, 1532.

Actes del penitent, 1491;
Examen de consciència, 1454, 1456.

CONTRICIÓ, 1451-54;
La contrició i la confessió sacramental, 1452;
La contrició perfecta i la contrició imperfecta, 1492;
La contrició com a dolor "de cor", 1451;
La contrició, necessària per a obtenir el perdó, 982, 1259, 1861, 1864;
Després de la mort ja no hi ha penitència, 393;
L'Esperit Sant donador de la gràcia de la contrició, 1433.

CONFESSIÓ, 1455-58;
Confessió individual i celebració comunitària, 1482;
Confessió dels pecats i conversió, 1435;
La confessió dels pecats greus, necessària per a rebre el perdó, 1493;
La confessió personal és la forma més significativa de la reconciliació, 1484;
La confessió de les faltes venials, 1493, 1863;
La necessitat de confessar pecats, 1448.

ABSOLUCIÓ, 1480-84;
L'absolució general, 1483;
L'absolució al moribund, 1020;
Celebració comunitària i absolució individual, 1482;
Excomunió i absolució, 1449, 1481;
Fórmules d'absolució, 1449, 1481;
La litúrgia bizantina i les seves fórmules d'absolució, 1481;
Pecats greus i absolució, 1415, 1457, 1497;
La potestat de perdonar pecats, 553, 976, 1441-42, 1444-45, 1461.

PERDÓ I RECONCILIACIÓ, *cf. Perdó i Remissió dels pecats;*
Déu "es reconciliava el món amb ell per mitjà de Crist", 433;
L'Església com a lloc de reconciliació, 755;
La reconciliació amb l'Església, 1443-45;
La reconciliació de tots els cristians en l'Església de Crist, 822;
El perdó com a condició indispensable per a la reconciliació, 2844;
Camins de reconciliació, 981, 1449, 1455.

SATISFACCIÓ
Ha de ser imposada pel confessor, 1460;
Fins de la satisfacció, 1494;
Formes de penitència i els seus fins, 1460;
La satisfacció com a acte del penitent, 1491.

Denominacions del Sagrament de la Penitència i Reconciliació
Sagrament de la confessió, 1424, 1455-58;
Sagrament de la conversió, 1423;
Sagrament de la indulgència, 1424, 1446;
Sagrament de la penitència, 1423;
Sagrament de la reconciliació, 1385, 1424, 1440;
Sagrament de la remissió, 1395;
Sagrament de la misericòrdia, 1422.

Celebració litúrgica o ritu del sagrament de la Penitència
Actes del penitent, *cf. Actes del penitent;*
Acció del sacerdot, 1491;
Celebració comunitària, 1482-83;
Ministre de la celebració, 1461-62, 1466;
Canvis experimentats en la celebració al llarg dels segles, 1447-48;
Estructura fonamental, 1448, 1480.

Efectes del sagrament de la Penitència
Reconciliar-se amb Déu, 980, 1468;
Reconciliar-se amb l'Església, 980, 1422, 1469;
Recobrar la gràcia, 1446, 1468;
Abastar la "resurrecció espiritual", 1468;
Anticipar l'últim judici, 1470;

Concedir la misericòrdia per l'ofensa feta a Déu, 1422.

Necessitat del sagrament de la Penitència

Per a rebre altres sagraments, 1385;
Per a trobar de nou la gràcia de la justificació, 1446;
Per a la reconciliació amb Déu i amb l'Església, 1484;
Per a obtenir el perdó dels pecats mortals, 1395.

Pensament

Pensaments purs i impurs, 2520;
Interpretar rectament els pensaments del proïsme, 2478;
Rectitud de pensament en l'home just, 1807.

Pentecosta

Pentecosta, dia de l'efusió de l'Esperit Sant, 696, 731, 1287, 2623;
Pentecosta, dia de la manifestació pública de Crist, 767, 1076;
Pentecosta, dia de la plena manifestació de la Trinitat, 732.

Perdó, *cf. Penitència i Reconciliació;*

La conversió i el perdó, 2608;
Efectes del perdó dels pecats, 1443, 1473;
La família com a escola per a concedir el perdó, 1657, 2227;
La gràcia de Déu com a origen del perdó, 2010;
La petició de perdó en la pregària, 1425, 2631, 2838-45;
La potestat del perdó, 981;
Els sagraments com a camí envers el perdó, 1434, 1437, 1452;
És possible el perdó de tots els pecats, 982;
El perdó de Déu com a signe de la seva omnipotència, 277;
El perdó a qui ens ha injuriat, 2840, 2845;
El perdó negat a qui blasfema contra l'Esperit Sant, 1864.

Perdó dels pecats, *cf. Penitència i Reconciliació;*

Baptisme i remissió dels pecats, 403, 977-80, 1226, 1263;
Crist justifica els homes, 615, 1708;
Crist, autor del perdó dels pecats, 987, 1741;
Crist, "Anyell de Déu que lleva el pecat del món", 523, 536, 608;
Crist, "propiciació pels nostres pecats", 615, 1708;
Déu "va fer a Crist pecat per nosaltres", 602-03;
Potestat de l'Església de perdonar els pecats, 981;
Eucaristia i remissió dels pecats, 1393, 1846;
Formes de penitència i camins per a obtenir el perdó dels pecats, 1434-39;
Ofrena de Crist al Pare pels nostres pecats, 606-18;
La remissió dels pecats i el sagrament de la Penitència, 1496;
El perdó dels pecats com a do de l'amor de Déu, 734;
El perdó dels pecats com a efecte de la justificació, 2018;
El perdó dels pecats com a reconciliació amb l'Església, 1443;
Els sacerdots com a instruments per al perdó dels pecats, 1421, 1486, 1520;
Sols Déu pot perdonar els pecats, 430-31, 1441;
L'Esperit Sant i el perdó dels pecats, 984;
El Sacrifici de Crist per al perdó dels pecats de l'home, 536, 545, 610, 613.

Pere (Apòstol)

Bisbe de Roma, cf. *Bisbe Romà;*
La fe de Pere en Crist, 153, 424, 440, 442;
Les funcions i missió de Pere, 552, 642, 881;
Negació i conversió de Pere, 1429, 1851;
Pere, Cap dels Apòstols, 552, 765, 880-81;
Pere com a testimoniatge de la Resurrecció de Crist, 641-42.

Perjuri

Conseqüències del perjuri, 2476;
Gravetat del perjuri, 1756, 2153, 2163;
Significat de la paraula "perjuri", 2152.

Permissivitat (Ànim permissiu de costums), 2526.

Persecució

Persecució de Crist, 530;
Persecució de l'Església, 675, 769, 1816.

Perseverança

La perseverança final i el premi etern, 2016;

La perseverança en la fe, 162;
La perseverança en la pregària, 2728, 2742-43.

Persona, *cf. Home i Societat;*
Comunicació a través dels mitjans i persona, 2492, 2494;
Constitució de la persona, 362;
Diferències entre persones, 1946;
Identitat de la persona, 203, 2158;
Índole transcendent de la persona humana, 1295, 2245;
Integritat de la persona, 2338-45;
Drets i deures de la persona humana, 1738, 2070, 2108, 2270, 2273;
Treball i persona, 2428;
Respecte a la persona i investigació científica, 2292-96;
El respecte a la persona, 1907, 1929-33, 2212, 2297-98, 2477, 2479, 2524;
El respecte a les persones i als seus béns, 2407-18;
La persona i el bé comú, 1738, 1905, 1912-13;
Persona i societat, 1878-89, 1929;
La persona humana, destinada a la felicitat eterna, 1703;
La persona capaç, 1704;
La persona com a imatge de Déu, 1730;
La persona com a temple de l'Esperit Sant, 364;
Persona i sexualitat, 2332, 2337;
Estat i persona, 2237;

La dignitat de la persona
La dignitat de la persona i la justícia social, 1911, 1913, 1926, 1929, 1938, 2213, 2238, 2402;
La dignitat de la persona i la llibertat religiosa, 1738, 1747, 2106;
La dignitat de la persona, 1700-1876;
Eutanàsia i dignitat de la persona, 2277, 2324;
Exigències de la dignitat de la persona, 1780, 1930, 1938, 1944, 2339, 2467;
Experiments en la creatura humana i dignitat de la persona, 2295;
Fonament de la dignitat de la persona, 225, 357, 1700, 1730, 1934, 2126;
Inseminació artificial i dignitat de la persona, 237;
Intervenció genètica i dignitat de la persona, 2275;
Respecte a la dignitat de la persona 1935, 2158, 2235, 2267, 2297, 2304;
Dignitat de la persona i pecat, 1487, 2261, 2320, 2353, 2414;
Pornografia, prostitució, violació i dignitat de la persona, 2354-56.

Les persones divines, *cf. Trinitat;*
Les accions de les Persones manifesten les seves propietats, 258, 267;
Crist, Segona Persona de la Trinitat, 466, 468, 470, 473, 477, 481, 483, 626;
Déu Pare, Primera Persona de la Trinitat, 198;
Distinció de les Persones, 254, 266, 689;
Relacions entre les Persones, 255;
Significat de la paraula Persones en la Trinitat, 252;
Esperit Sant, Tercera Persona de la Trinitat;
Unitat de naturalesa de les Tres Persones, 202, 253.

Pertinença
Pertinença a Crist, 1272, 1296, 2182;
Sentit de pertinença a l'Església, 1309.

Petició, 2734, *cf. Pregària.*

Pietat
La pietat envers la Verge Maria, 971;
La pietat filial, 2215;
Pietat popular i catequesi, 1674, 2688;
La pietat com a do de l'Esperit Sant, 1303, 1831.

Plenitud
La caritat com a plenitud de la llei, 2055;
Crist, Mitjancer i plenitud de tota la Revelació, 65-67;
Crist, plenitud de la llei moral, 1953;
Els consells evangèlics com a plenitud de la llei moral, 1974;
Pregària en la plenitud dels temps, 2598, 2619;
La plenitud de Crist, 423, 515;
La plenitud del Regne de Déu, 1042;
La plenitud dels temps, 422, 484, 717-30, 744, 2598-2619;
La plenitud de la vida cristiana, 5, 2013;
La salvació, plenitud dels temps, 824.

Poble de Déu, 781-86;
Tot el que pertany al poble de Déu, 836, 871;
La congregació del poble de Déu, 761-62, 776, 865;

Diversitat de cultures i de pobles dins del poble de Déu, 814;
L'Església com a poble de Déu, 762
La fe del poble de Déu, 93, 99;
Els jueus, els no cristians i el poble de Déu, 781-86;
Els ministeris com a ajuda al poble de Déu, 874;
Peculiaritats del poble de Déu, 782;
El poble profètic de Déu, 785;
El poble reial de Déu, 786;
El poble sacerdotal de Déu, 784;
El poble de Déu de l'Antiga Aliança i el nou Poble de Déu, 840;
La universalitat del poble de Déu, 831, 885.

Pobres / Pobresa
El menyspreu de les riqueses com a mode de vida, 2544-45;
Crist, pobre, 517, 525, 544, 1351
Cursa d'armaments i dany als pobres, 2329;
L'Eucaristia ens obliga cap als pobres, 1397;
Els pobres d'esperit, 709, 716, 1716, 2544-47;
La pobresa com a consell evangèlic, 915;
La pobresa com a camí de Crist i de l'Església, 544, 786, 852;
El Regne del cel i els pobres, 544;
Solidaritat dels països rics amb els pobres, 2439-40;
Sol·licitud, cura i amor als pobres, 886, 1033, 1435, 1825, 1941, 2208, 2405, 2443-49.

Poder
"El poder de les claus", 553, 981-83;
El poder de l'home, 943, 1731, 1861, 1884, 2002;
El poder de Jesucrist, 635, 649, 664, 668, 1441, 1503;
El poder de l'Esperit Sant, 703, 798;
El poder de l'Estat, 1904, 2237, 2239, 2241, 2244;
El poder del Romà Pontífex i del Col·legi Episcopal, 882-83;
El poder de les tenebres i com ens n'allibera el Baptisme, 1250.

Poder de Déu
L'aparent impotència de Déu, 272;
La fe i l'omnipotència de Déu, 273-74;
Manifestacions del poder de Déu, 277, 296, 648, 1508, 2500;
L'omnipotència divina no és de cap manera arbitrària, 271;
El poder de Crist, 449, 649;
El poder de Déu en els sagraments, 1128;
El poder de l'Esperit Sant, 496, 1127, 1238, 2778;
Propietats del poder de Déu, 268, 270;
La Sagrada Escriptura proclama el poder de Déu, 269;
La Paraula de Déu com a poder, 124, 131.

Poders i potestats
Poders ocults, 2116-17;
Poders que lluiten contra el Regne de Crist, 671;
Poders de les tenebres, 409, 680;
La victòria de l'Església sobre els poders de la mort, 552.

Poligàmia
La poligàmia en l'antiga llei, 1610;
La poligàmia, contrària a la igualtat de dignitat de l'home i de la dona, 1645;
La poligàmia com a ofensa a la dignitat matrimonial, 2387.

Politeisme, 2112.

Polític
Resistència a l'opressió del poder polític, 2243;
L'autoritat política exercida entre els límits deguts, 1923;
Els fidels cristians que intervenen en política, 899, 2442;
La comunitat política i l'Església, 2244-46;
Distinció entre el servei a Déu i el servei a la comunitat política, 2242;
El domini polític de l'opinió, 2499;
El judici moral de l'Església sobre el que pertany a l'ordre polític, 2246;
Drets humans i autoritat política, 2273;
La pregària per les autoritats polítiques, 1900;
Règims polítics i bé comú, 1901-04, 2237.

Popular, *cf.* Noms substantius que es refereixen a això.

Pornografia, 2211, 2354, 2396.

Predestinació, 257, 600, 1007, 2012, 2782, 2823.

Predicació
Efectes de la predicació, 94;
Importància de la predicació, 875, 1122;

La predicació apostòlica, 76-77;
La predicació de Jesús, 1151, 1716;
La Resurrecció de Crist en la nostra predicació, 651;
La Paraula de Déu, aliment de la predicació, 32.

PREFIGURACIONS
La prefiguració del Baptisme en l'Antic Testament, 1217-22;
Prefiguració de l'Eucaristia, 1335;
Prefiguració del sacerdoci en l'Antic Testament, 1544;
Prefiguracions en l'Antiga Aliança, 1223.

PREGÀRIA, *cf. "Parenostre", Salms i Litúrgia de les Hores;*
Definició de pregària, 2559;
Déu crida a la pregària, 2567;
Déu escolta la nostra pregària, 1127, 2737;
Déu sempre dóna la facultat de pregar, 2743;
Jesús escolta la pregària, 2616;
Pregar avui i tots els dies, 2659-60;
Pregar com a necessitat vital, 2744;
La pregària a Jesús, 2616, 2664-69;
La pregària a Maria, 971;
La pregària al Pare, 2664, 2680, 2779-85, 2792;
La pregària a l'Esperit Sant, 2670-72;
La pregària amb Maria, 2673-79, 2682;
La pregària del Senyor, 2761, 2765;
La pregària de l'Església, 276, 2623-25;
La pregària eficaç, 2738-41;
Pregària i recerca de Déu, 2566;
La pregària de Maria, 2617-19, 2622;
La perseverança en la pregària, 2742, 2582;
Ritmes i moments de pregària, 2698.

Ajudes a la pregària, 2041, 2695;
La catequesi, 2688;
El grup de pregària, *cf. Assemblea de pregària*;
La direcció espiritual, 2690;
Els educadors, 2252, 2686, 2688-89, 2694;
La família cristiana, 2205, 2685;
Llocs adequats per a la pregària, 2691;
Els sants com a testimonis d'espiritualitat, 2683-84.

Dificultats de la pregària, 2731, 2735-37, 2754;
El fracàs en la pregària, 2728;
Les distraccions, 2729;
Les objeccions al fet mateix de pregar, 2726-27;
La pregària no és escoltada, 2737;
Lluita de la pregària, 2725;
Les temptacions, 2732-33, 2755.

Expressions i formes de pregària, 2644, 2663, 2684;
L'adoració, 2096-97, 2628;
La memòria, 1354;
La pregària de lloança, 1352;
La benedicció, 2626-27;
El gemec, 2630;
L'acció de gràcies, 2637-38, 2648;
La intercessió, 2634-36, 2647;
Les lloances, 2639-43, 2649;
La Litúrgia de les Hores, 1174-78;
La meditació, 2705-08, 2723;
Pregar en tota ocasió, 2633;
La pregària contemplativa, 2709-19, 2724;
El Prefaci, 1352;
La súplica: demanar, postular, cridar insistentment, invocar, clamar, clamar junt a altres, competir en la pregària, 2629-33, 2646;
La vida de pregària, 2697-99.

Les intencions de la súplica i les intercessions
Demanar l'Esperit Sant, 2671;
Per l'arribada del Regne de Déu, 2816;
Pels malalts, 1499, 1510;
Pels difunts, 958, 1032;
Perquè ens vegem lliures de tot mal, 2850-54;
Per l'ecumenisme, 821;
Pel pa de cada dia, 2828-37;
Pel perdó, 2631, 2838-41.

Jesús ensenya a pregar, 2601, 2603-04, 2607;
Demanar amb filial audàcia, 2610;
Pregar amb fe i confiança, 2609-10;
Jesús insisteix en la conversió del cor, 2608;
Jesús ensenya a pregar amb la seva pròpia pregària, 2607;
Jesús, exemple de pregària, 520, 2601;
La pregària per a complir la voluntat de Déu, 2611;
Demanar en nom de Jesús, 2614;
Pregar en vigilància, 2612.

La pregària en l'Esperit Sant, 2615;
L'Esperit Sant intercedeix per nosaltres, 688, 741;
L'Esperit Sant, font de pregària, 2652;
L'Esperit Sant, Mestre de pregària, 2670, 2672.

La pregària en l'antiga Aliança, 2568;
La creació com a font de pregària, 2569;
La pregària d'Abraham, 2570;
La pregària de Moisès, 2574-77, 2593;
La pregària dels Profetes, 2581-84, 2595;
La pregària dels salms, 2585-89, 2596;
La pregària del rei David, 2578-80, 2594.

La pregària de l'Església
Pregar en el nom de Jesús, 2664, 2668, 2671, 2815;
Tots perseveraven unànimes en la pregària el dia de Pentecosta, 2623;
La pregària dirigida a Jesús, 2665-69, 2680;
La pregària que acompanya la lectura de la Sagrada Escriptura, 2653-54;
La pregària litúrgica, 1073, 2655;
"Per Jesucrist nostre Senyor", 435;
La primera comunitat de Jerusalem, 2424-25.

La pregària de Jesús
L'acció de l'Esperit Sant en la pregària de Jesús, 2600;
Jesús aprengué de Maria a pregar, 2599;
Jesús pregava al Pare, 2599;
La pregària de l'Hora de Jesús, 2746-51, 2758;
Pregària de Jesús en la seva vida, 2598-2606, 2620.

Pregària i vida cristiana, 2564-65;
El nom de Jesús en el cor de la vida cristiana;
La pregària cristiana marcada amb el títol "Senyor", 435, 2664; 451;
Pregària i vida consagrada, 2687;
La pregària en la vida cristiana, 2659-60;
La relació filial amb Déu en la vida cristiana, 2525, 2786-88;
Significat de la paraula "Amén", 1061-65;
La tradició de la pregària cristiana, 2650-51.

Paràboles sobre la pregària
L'amic importú, 2613;
El fariseu i el publicà, 2613;
La viuda importuna, 2613.

Propietat de l'ànima orant
La confiança, 2734;
La humilitat com a base de la pregària, 2559;
L'esperança, 1820;
La vigilància, 2730.

PREGÀRIA DE LA COMUNITAT, 2689, 2695.

PREPARACIÓ a rebre els sagraments, *cf.* Cadascun d'ells.

PRESBITERI, 1595;
Ministeri dels sacerdots i presbiteri, 877;
Unitat del presbiteri, 1567-68.

PRESÈNCIA de Crist
Presència de Crist en l'Eucaristia, 1374, 1378-79, 2691;
Presència de Crist en la litúrgia terrestre, 1088.

PRESÈNCIA de Déu
L'home conscient de la presència de Déu i dels seus efectes en la consciència, 208, 2144;
Estar a la presència de Déu, 2565;
Signes de la presència de Déu, 1148.

PRESENTACIÓ de Jesús en el Temple, 529.

PRESIDIR
Crist presideix tota celebració litúrgica, 1348;
Els diaques que presideixen les exèquies, 1570;
Els bisbes i els preveres, presidents de l'Eucaristia, 1142, 1411;
El bisbe com a president d'una Església particular, 1369;
Facultat dels laics per a presidir certes cerimònies de benedicció, 1669;
Facultat dels laics per a presidir oracions litúrgiques, 903;
La seu de la presidència de l'assemblea, 1184.

PRESUMPCIÓ
La presumpció com a pecat contra l'esperança, 2091-92.

PREVERE, *cf. Sacerdot;*
El celibat dels preveres, 1580;
L'ordenació de preveres, 1562-68, 1572;
El prevere com a col·laborador del bisbe, 1595;
El prevere, imatge de Crist, 1142;
El prevere com a ministre dels sagraments, 1257, 1312, 1411, 1461-62, 1530, 1623;
El prevere, sols l'home batejat 1577;
Facultat del prevere per a l'exorcisme, 1673.

PRIMAT
El primat de Crist, 7921;
El primat de Déu, 304;

El primat de l'Església Romana, 834;
El primat del Romà Pontífex, 882.

Primícies
Crist com a primícia entre els morts, 655;
Els fruits de l'Esperit Sant com a primícies de vida eterna, 1832;
Els mags com a primícies de les nacions, 528;
Maria, primícia de l'Església, 972.

Processó (acte de culte)
La processó amb l'Hòstia consagrada, 1378;
La processó com a expressió de la religiositat popular, 1674.

Proclamació de la Paraula de Déu, cf. *Paraula;*
Proclamació de la Paraula de Déu pels diaques, 1570;
Importància de la proclamació de la Paraula de Déu, 1154;
La proclamació de la paraula de Déu en la celebració eucarística, 1408.

Procreació
Els cònjuges, responsables de la procreació, 2372;
Regulació de la procreació, 2368, 2370;
Mortalitat dels mètodes reguladors de la procreació, 2370;
La procreació dels fills com a fi del Matrimoni, 1652;
La procreació responsable, 2368;
Sexualitat i procreació, 2351-52;
Tècniques de procreació contràries a la dignitat de la persona, 2377.

Profanar, 2120.

Profecia
La profecia de la ruïna del Temple, 585;
La profecia del Servidor sofrent, 601;
La profecia com a do, 2004.

Professió
La primera professió de la fe, 189, 978;
La professió dels consells evangèlics, 873, 915, 925, 944;
Professió i treball, 2230, 2433;
La professió de fe com a primer grau de la iniciació cristiana, 1229;
La professió de la fe, 14, *cf. Fe;*
La professió de fe com a vincle d'unitat de l'Església, 815.

Profeta/es
Acció de l'Esperit Sant per mitjà dels profetes, 243;
Elies, pare dels profetes, 2582;
Joan Baptista, últim dels profetes, 523, 719;
Ofici i missió dels profetes d'Israel, 64, 201, 522, 762, 1964, 2581, 2595;
Els profetes com a denunciadors, 2100, 2380;
Els profetes i l'anunci del Messies, 522, 555, 702;
Els profetes, testimonis de l'amor de Déu envers Israel, l, 218;
Els profetes com a testimonis de la justícia divina, 2543;
Significat i importància de la pregària dels profetes, 2584.

Progrés, *cf. Creixement;*
El progrés de l'home, 2461.
El progrés de les activitats econòmiques, 2426.

Proïsme
L'amor a Déu i al proïsme com a compliment de la Llei de Déu, 1706;
L'amor al proïsme, inseparable de l'amor de Déu, 1033, 1878;
Raó del respecte i de l'amor al proïsme, 678, 2212;
Formes de penitència i amor al proïsme,
La justícia amb el proïsme, 1807, 1836;
El respecte per l'obra creada i l'amor al proïsme, 2415;
El respecte i l'amor al proïsme com a exigència de la caritat, 1789, 1822, 1844;
Ofenses i pecats contra l'amor al proïsme, 1459, 1849, 2302-03, 2409, 2477, 2485, 2539;
Obres de misericòrdia a favor del proïsme, 2447;
Els manaments i l'amor al proïsme, 1962, 2052, 2067, 2401, 2464;
Fer-nos proïsmes als altres, 1825, 1932;
Cal considerar el proïsme com un "altre jo", 1931;
La puresa de cor, necessària per a rebre l'altre com a veritable proïsme, 2519.

Projecte de Déu, *cf. Designi.*

Promeses
Fidelitat de Déu a les seves promeses, 212, 215, 422, 1063;
Promeses de Déu a Abraham, 705-06;

Promeses de Déu i pregària de la fe, 2570-74, 2579;
Israel com a dipositari de les promeses divines, 60;
Les promeses del Baptisme, 1185, 1254, 1298;
Les promeses de les Benaurances, 1716-17, 1725, 1967;
La promesa feta a Déu o vot, 210, 103;
La promesa de la Resurrecció de Jesús i el seu compliment, 638, 653;
Promesa solemne i jurament, 2147, 2150, 2152;
La promesa de l'Esperit Sant, 715, 729, 1287;
La promesa de la vida eterna, 2002;
Promeses de Déu i el seu compliment, 484, 652, 1065, 2787;
L'esperança com a confiança en el compliment de les promeses, 1817;
L'esperit de la promesa, 705-06;
La terra promesa, 1222.

Promesos
Castedat, continència i fidelitat dels promesos, 2350;
La preparació al Matrimoni, 1632.

Propiciació, 1992, *cf. Expiació.*

Propiciatori, 433.

Propietat privada
Destí universal dels béns i propietat privada, 2402-06, 2452;
El dret a la propietat privada, 2211, 2401, 2403, 2406, 2411;
El respecte a la propietat privada, 2409.

Propòsit
Propòsit de no tornar a pecar com a acte penitencial, 1451, 1490;
Compliment del propòsit de reparar i complir la penitència imposada, 1491.

Prostitució, 2355.

Providència, *cf. Déu;*
Definició de providència, 302, 321;
Abandonament filial i providència, 305, 322, 2215, 2547, 2830;
La pregària cristiana i la cooperació a la providència, 2738;
La providència com a designi diví realitzat, 302-05;
La providència com a guia, 1040;
La providència i les causes segones, 306-308;
La providència i la col·laboració de les creatures, 306-307, 323;
La providència i el mal, 309-14, 324, 395;
Testimoni de la providència en la sagrada Escriptura, 303.

Proves
Distinció entre prova i temptació, 2847;
La fe sotmesa a proves, 164, 272;
La fortalesa per a suportar les proves, 1808;
Jesús, provat per Satanàs, 538, 2119;
La consumació de l'Església enmig de grans proves, 769;
Suportar les proves, 901, 1508;
L'esperança com a font de goig enmig de la prova, 1820;
L'última prova de l'Església, 675-77.

Prudència
El bé comú exigeix prudència, 1906;
Definició de prudència, 1806, 1835;
La prudència en el judici moral i en el consell, 1788;
La prudència com a virtut cardinal, 1805-06.

Publicà/ns
Jesús i els publicans, 588;
Paràbola del fariseu i el publicà, 2613.

Pudor
Definició de pudor, 2521-22;
Pudor del cos, 2523;
El pudor com a exigència de la puresa, 2521, 2533;
El pudor com a signe de la dignitat humana, 2524.

Puresa
La lluita per la puresa, 2520-27;
Exigències i condicions per a aconseguir la puresa, 2521, 2525, 2532-33;
La puresa de cor necessària per a veure Déu, 2519, 2531;
Puresa d'intenció i la mirada, 2520;
La puresa com a do de l'Esperit Sant, 2345;
El vincle entre la puresa de cor del cos i de la fe, 2518.

Purgatori, 1030-32, 1472, *cf. Comunió dels sants.*

PURIFICAR
El Baptisme com a purificació dels pecats, 2520;
L'Església és cridada a purificar-se, 827, 1428;
L'Eucaristia i el seu poder de purificar, 1393;
L'Evangeli i el seu poder de purificació, 856, 2527;
La purificació final o Purgatori, 1030-32, 1054;
La confessió dels propis pecats, indispensable per a la purificació, 1847;
Purificar el cor, 1723, 2517-19, 2532;
La purificació perfecta, 2813;
La purificació de l'ambient social, 2525.

Q

QUARESMA, 540, 1095, 1438.

QÜESTIONS
Resposta a les principals qüestions sobre l'home, 68, 282, 1676.

QUOTIDIÀ
Significat de la paraula quotidià, 2837.

R

RAÇA
Discriminació per motius de raça, 1935;
Idolatria de la raça, 2113.

RAMAT
L'Església com a ramat, 754, 764;
Els pastors del ramat, 861, 881, 893, 1548, 1575, 1586.

RAÓ
El pecat es contrari a la raó, 1872;
Raó i coneixement de Déu, 35-39, 47, 237, 286;
Raó i promulgació de lleis, 1902, 1976;
Raó i llei moral natural, 1954;
La raó i les passions, 1767;
La raó i les virtuts, 1804, 1806, 2341;
La raó fa l'home semblant a Déu, 1730;
La raó humana i la fe, 50, 156-59, 274, 1706;
Raó, consciència moral i judici, 1778, 1783, 1796, 1798.

REALITATS
Els laics i la seva actuació en les realitats temporals, 898-99, 2442;
Les realitats espirituals i el mode de percebre-les, 1146,
Les realitats com a camí per a conèixer Déu, 32, 159, 1148;
Els laics consagrats i la seva actuació en les realitats temporals, 929;
La simonia com a compra i venda de les realitats temporals i espirituals, 2121.

RECAPITULACIÓ, 518, 668, 2854.

RECERCA DE DÉU, 28, 30, 285, 843, 1501, 2556.

RECOMANACIÓ DE L'ÀNIMA, 690, 1020.

RECONCILIACIÓ, *cf. Penitència i Reconciliació.*

RECTE, *cf. Just.*

REDEMPCIÓ
Anunciació i promesa de la Redempció, 55, 64, 601;
L'Església com a instrument de Redempció de tots, 776;
Extensió de l'obra redemptora, 634;
Maria, serventa del misteri de la Redempció, 494, 508;
La mort de Crist com a sacrifici de Redempció, 613, 616;
La Redempció en el centre del missatge cristià, 571, 601;
La Redempció per molts, 605;
El sentit de la Redempció s'entén solament des de la fe, 573;
La vida de Crist com a misteri de Redempció, 517, 635, 1067.

REDEMPTOR, *cf. Crist.*

REENCARNACIÓ, 1013.

REFLEXIÓ, *cf. Meditació;*
Importància de la reflexió personal 1779;
La reflexió-pregària, 2708.

REFORMA (protestant), 406, 1400.

REFÚS DE L'OBEDIÈNCIA, *cf. Obediència;*
El pecat com a refús de l'obediència a Déu, 397, 1850, 1871;
Refús de l'obediència d'Adam reparada per Crist, 411, 532, 614-15;
Refús de l'obediència d'Adam i de l'home i les seves conseqüències, 399, 400-02, 1733, 2515;

Refús de l'obediència a l'autoritat, 2256, 2242, 2313;
Refús de l'obediència moral, 1733, 1862, 2515.

Regeneració cristiana
El Baptisme, bany de regeneració, 1213, 1215;
Efectes de la regeneració, 784, 872, 1262.

Regla moral, *cf. Llei i Norma;*
Crist com a regla moral per a actuar 2074;
La llei moral com a norma d'actuació, 1951;
La llei natural com a regla moral, 1957, 1959;
"Regla d'or", 1789, 1970, 2510;
La Sagrada Escriptura com a font de tota norma moral, 75, 141.

Regne de Déu, 1720, 2819;
Cridats al Regne de Déu, 526, 543-44, 2603;
Realització plena del Regne de Déu 677, 1042, 1060;
"Vingui a nosaltres el vostre Regne", 2804, 2816-21, 2859;
L'arribada del Regne de Déu i la vida dels cristians, 2046;
L'edificació del Regne de Déu, 395;
L'anunci del Regne de Déu, 543-46, 768;
"Ha arribat a nosaltres el Regne de Déu", 541-42, 1503, 2612;
Benaurances i Regne de Déu, 1716, 1726, 2546;
"Les claus del Regne", 551-53;
Condicions per a entrar en el Regne de Déu, 526, 543-44, 556, 577, 1215, 1427, 1470, 1716, 2544, 2556, 2826;
L'Església com a Regne de Déu ja present d'una manera misteriosa, 763;
L'Església com a llavor i inici del Regne de Déu 567, 669, 764, 768;
L'exclusió del Regne de Déu i les seves causes, 1852, 1861, 2450;
Família i Regne de Déu, 2232-33;
Buscar primer de tot el Regne de Déu, 305, 1942, 2632;
Llei i Regne de Déu, 1963;
Pregària i Regne de Déu, 2632, 2646, 2660;
El progrés i el Regne de Déu, 2820;
El Regne de Crist en aquest món encara no és definitiu, 671;
El Regne de Déu és etern, 664;
Rebre el Regne de Déu, 764;
El Regne de Déu, obra de l'Esperit Sant, 709;
Signes que expressen l'arribada del Regne de Déu, 560;
Signes del Regne de Déu, 547-50, 670, 1505;
L'esperança del Regne de Déu, 1817;
La Transfiguració com a tast del Regne de Déu, 554;
El triomf del Regne de Crist, 680;
Camins per a ampliar i estendre el Regne de Déu, 853, 863;
La virginitat pel Regne del cel, 1579, 1599, 1618-19.

Regne de Satanàs, 550, *cf. Dimoni.*

Regulació de la procreació, 2368. 2370, 2372, 2399.

Relacions, *cf. Home i Societat.*

Religió / Religions
Acte de religió, 1969;
L'Església i les religions no cristianes, 842-43;
La recerca de Déu en totes les religions, 2566;
La invocació de Déu com a Pare en moltes religions, 238;
La llibertat de professar la religió, 2137;
Religió i comunitat política, 2244;
El deure social de la religió, 2104-05, 2467;
Valors de la religió 1807, 2095-96, 2117, 2125, 2135, 2144.

Religiós/a, *cf. Vida consagrada i religiosa;*
Les famílies religioses, 917-18, 927;
L'estat de vida religiosa, 916, 925-27;
El testimoniatge dels religiosos, 933.

Religiositat popular, 1674-75.

Renovació
El baptisme, "bany de regeneració i renovació de l'Esperit Sant ", 1215;
La renovació de l'Església, 670, 821, 827, 1428;
La renovació a la fi dels temps, 1043;
Els sants com a font i origen de renovació, 828.

Renúncia a les riqueses, 2544, 2556.

Reparació
Crist ha reparat la desobediència d'Adam i la nostra, 411, 615;

L'Eucaristia com a ofrena en reparació dels nostres pecats, 1414;
El deure de la reparació, 2487;
La reparació de les culpes relacionades amb la veritat, 2509;
La reparació de les injustícies, 2412, 2454.

RESPECTE
La caritat respecta el proïsme, 1789, 1825;
Respecte a l'autoritat política, 1880, 1900;
Respecte als béns aliens, 2408-14;
Respecte als cristians no catòlics, 818;
Respecte a Déu, 209, 2101, 2148;
El respecte a la família, 2206, 2214-17, 2219, 2228, 2251;
El respecte a la integritat de la creació, 2415-18;
Respecte a la llei natural, 2036;
Respecte a la llibertat humana, 1738, 1884;
Respecte a la llibertat religiosa, 2188;
Respecte al sant Nom de Déu, 2144, 2148, 2149;
El respecte als pecadors, 1466, 1467;
El respecte als manaments de la llei divina i als consells evangèlics, 532, 579, 1986, 2053, 2200;
El respecte a les autoritats de l'Església, 1269;
El respecte a la propietat privada, 2403;
El respecte al propi cos, 1004;
El respecte al temple, 583-84;
El respecte a la veritat, 2488-92;
El respecte a la vida humana, 2259-83.

El respecte a la dignitat de la persona, 2284, 2301;
El respecte a l'ànima de l'altre (evitar l'escàndol), 2284-87;
El respecte a la bona fama de les persones, 2477, 2507;
El respecte a la integritat corporal, 2297-98;
El respecte als morts, 2299-2301;
El respecte a les persones i als seus drets, 1907, 1929-33, 1944;
Respecte a les persones i investigació científica, 2292-96;
El respecte a la salut, 2288-91.

RESPONSABILITAT
La consciència i la presa de responsabilitat, 1781;
Els bisbes i la responsabilitat apostòlica, 1594;
Llibertat i responsabilitat, 1730-38;
Participació en la vida social i responsabilitat, 1913-17;
Pobresa i responsabilitat de les nacions riques, 2439;
Pecat i responsabilitat, 1868;
Responsabilitat de les pròpies accions, 1735, 1737, 1745-46, 1754;
La responsabilitat dels esposos en la transmissió de la vida, 2368;
La responsabilitat dels fills envers els seus pares, 2218;
Responsabilitat de l'home com a administrador del món, 373;
Responsabilitat dels pares envers els seus fills, 2223, 2225;
Responsabilitat dels pecadors en la mort de Jesús, 597-98;
La responsabilitat del Poble de Déu 783.

RESURRECCIÓ DE CRIST, *cf. Crist.*

RESURRECCIÓ DELS MORTS
L'ànima i el cos en la resurrecció, 366;
"Crec en la resurrecció de la carn", 1013;
La incineració i la fe en la resurrecció dels morts, 2301;
L'Eucaristia com a força de resurrecció, 1524;
La resurrecció dels morts com a element essencial en la fe cristiana, 991;
Modes de resurrecció dels morts, 999, 1000;
Oposicions i incomprensions pel que fa a la resurrecció dels morts, 996;
Què significa la resurrecció de la carn, 990;
Què és ressuscitar, 997;
Raons i fonaments de la fe en la resurrecció dels morts, 993-95;
La resurrecció dels morts com a obra de la Santíssima Trinitat, 989;
La resurrecció de tots els morts, 998;
La progressiva revelació de la resurrecció dels morts, 992;
Quan ressuscitaran els morts, 1001, 1038;
La Transfiguració de Crist com a signe de la resurrecció dels morts, 556.

RETRIBUCIÓ divina (eterna), 1021-22, 2016.

REVELACIÓ
No hi haurà cap altra Revelació posterior, 66-67;
Capacitat de l'home per a percebre la Revelació, 35, 36;

Causa i fins de la Revelació, 52, 68;
Arguments externs de la fe en la Revelació, 156;
La fe com a resposta a la Revelació, 14243, 150, 176, 1814;
Com entén l'home la Revelació, 157-58;
Necessitat de la Revelació, 74, 1960;
La Revelació feta als "petits", 544;
La Revelació porta a una millor comprensió de les lleis i de la vida humana, 2419;
La Revelació de Déu expressada en les diverses llengües de la humanitat, 101;
La Revelació "gradual", 53, 69;
La Revelació com a llum pel que fa a la religió i els costums, 38;
La Revelació, fruit de la inspiració de l'Esperit Sant, 105;
La Revelació com al camí més important per al coneixement de Déu, 50;
Revelacions "privades", 67;
La Sagrada Escriptura i la Tradició com a procedents de la Revelació, 80-83;
L'Antic i el Nou Testament com a autèntica Revelació, 129.

Arguments de la Revelació
La Revelació del cel nou i de la terra nova, 1048;
Revelació del designi diví de salvació, 50-51;
Revelació de la Creació, 287, 337;
Revelació del Decàleg, 2060, 2071;
La Revelació de la misericòrdia divina amb els pecadors, 1846;
La Revelació de l'home com a imatge de Déu, 1701, 2419;
La Revelació de la realitat del pecat, 386-90;
La Revelació de la resurrecció dels morts, 992;
La Revelació de la veritat definitiva, és a dir, de Jesucrist, 124;
La Revelació de la virginitat de Maria, 502.

La Revelació de Déu
Revelació de Déu a Israel, 2085;
La Revelació de Déu en el Decàleg, 2059, 2070-71;
La Revelació de Déu com a Déu únic, 201-02;
La Revelació del Fill, 152, 438, 647-48, 651;
La Revelació del Nom de Déu, 203-14, 2143;
La Revelació de l'omnipotència divina, 272;
La Revelació del Pare, 151, 238-42, 2779;
La Revelació de l'Esperit Sant, 243-48;
La Revelació de la Trinitat, 237, 732;
La vida de Crist com a consumació de la Revelació de Déu, 561;
La vida de Crist com a Revelació del Pare, 516.

La Revelació en la història de la salvació
La Revelació en Abraham, 59;
La Revelació en Jesucrist, 65-67, 73;
La Revelació en el poble d'Israel, 60-64, 72;
La Revelació després de la caiguda de l'home, 55;
La Revelació als nostres primers pares, 54, 70.

Transmissió de la Revelació
La Sagrada Escriptura i la Tradició com a dos modes de la transmissió de la Revelació divina, 81-82.

La transmissió per mitjà dels Apòstols i els Evangelis
La transmissió per mitjà de l'Església, 78-79, 82;
La transmissió per mitjà dels bisbes, 77.

RIQUESES
L'amor als pobres i l'amor a les riqueses, 2445;
Les riqueses i la felicitat, 1723;
La passió desordenada per les riqueses, 2356;
La llibertat de cor respecte de les riqueses, necessària per a entrar en el Regne del cel, 2544, 2556.

RITUS, *cf. Tradició i Litúrgia;*
Canvis en els ritus, 1125;
Els ritus funeraris, *cf. Difunts*;
Ritus dels sagraments, 1131, *cf.* Cadascun dels sagraments;
Varietat de ritus en l'Església universal, 1201, 1203, 1208.

ROSARI, 971, 2678, 2708.

S

SÀBAT
El diumenge com a plena realització del sàbat, 2175-76, 2190;

Doctrina de Jesús sobre el sàbat, 582;
El descans i la santificació del sàbat, 2168-73, 2189;
El sàbat en el cor de la llei d'Israel, 348;
El sàbat com a final de l'obra dels sis dies, 345.

SACERDOT / SACERDOCI, *cf. Orde i Prevere;*
Crist Sacerdot, *cf. Crist;*
L'Església com a poble sacerdotal, 784, 941, 1591, 1119;
L'Església com a regne de sacerdots, 1546;
El sacerdoci ministerial o jeràrquic dels bisbes i sacerdots, 1547;
Els ministeris particulars, 1143;
La participació en el sacerdoci de Crist, 1546, 1544-47, 1551, 1554, *cf. Crist;*
El sacerdoci comú de tots els batejats, 1141, 1143, 1268, 1273, 1546-47;
El sacerdoci de l'Antic Testament, 153941, 1591;
Significat de la paraula sacerdot, 1554;
El sacerdoci suprem com a plenitud del sagrament de l'Orde, 1557;
L'únic sacerdoci de Crist, 1544-45.

La identitat del ministeri sacerdotal
El ministeri del sacerdot íntimament unit al sacerdoci de Crist, 1544-45;
"En nom de tota l'Església " *(In nomine totius Ecclesiae),* 1552-53;
El sacerdot actua *in persona Christi,* 1548;
El sacerdoci com a mitjà per a edificar l'Església, 1547;
El sacerdoci ministerial al servei del sacerdoci comú, 1120, 1547, 1592;
El sacerdoci ministerial constituït a favor de la comunitat de l'Església i de tots els homes, 1551;
L'autèntic sacerdoci del Nou Testament, 1564;
El vincle del sacerdot amb Crist i els Apòstols, 1120.

El ministeri sacerdotal
Rebre el consentiment dels esposos en el Matrimoni, 1630;
La cooperació dels laics en l'exercici del ministeri sacerdotal, 900;
Dimensió universal del ministeri sacerdotal, 1565;
La feblesa humana del sacerdot, 1550;
Funció del sacerdot en la Litúrgia de les Hores, 1175;
Àmbit de l'exercici del seu ministeri, 877, 1564;
El sacerdot, ministre del sagrament de l'Eucaristia consagrant el pa i el vi, 1142, 1411;
El sacerdot fa present al bisbe en les comunitats locals, 1567;
El sacerdot, cooperador del bisbe, 1562;
El sacerdot com a ministre del Baptisme, 1256;
El sacerdot com a ministre del sagrament de la Penitència, 983, 1461-67, 1495;
El sacerdot com a ministre del sagrament de la Unció dels malalts, 1516, 1530.

Presbiteri, *cf. Prevere;*
Caràcter col·legial de les relacions entre el bisbe i el seu presbiteri, 877;
El presbiteri, sotmès a la funció del bisbe, 1562;
Unitat del presbiteri, 1568;
Un sol presbiteri juntament amb el bisbe i amb el bisbe i l'obediència dels preveres al seu bisbe, 1567.

Sagramentals, 1667-76;
Definició i significat dels sagramentals, 1667, 1677;
Formes dels sagramentals, 1671-73, 1678;
Els laics, presidents dels sagramentals, 1669;
Valors dels sagramentals, 1668, 1670.

SACRIFICI/S
Oferir sacrificis a Déu, 901, 2099-2100;
Els sacrificis en l'Antic Testament: ofrena del pa i del vi com a oblació, 1334.

Sacrificis de Crist
El sacrifici de Crist i el sacrifici de l'Eucaristia com a únic sacrifici, 1367;
El sacrifici de Crist i la Verge Maria, 964;
El sacrifici de Crist en la creu per tots nosaltres, 616-17;
El sacrifici de Crist dóna compliment i supera del tot els sacrificis de l'Antic Testament, 1330;
El sacrifici de Crist, únic i definitiu, 613-14, 1545;
El sacrifici de Crist com a font del perdó dels pecats, 1851;
Significat del sacrifici de Crist, 545, 606;
Tot ministeri sacerdotal troba la seva font i origen en el sacrifici de Crist, 1566;
El sacrifici de Crist, l'únic perfecte, 2100.

El sacrifici eucarístic, *cf. Eucaristia;*
Crist ofereix el sacrifici eucarístic, 1410;

L'Eucaristia fa de nou present el sacrifici de Crist, 1330;
Fins de la celebració del sacrifici eucarístic, 1382, 1414.
La institució del sacrifici eucarístic, 1323;
Importància del sacrifici eucarístic, 1113;
La participació de l'home en el sacrifici eucarístic de Crist, 618, 1419;
Presència de Crist en el sacrifici eucarístic, 2031;
El sacrifici eucarístic de Crist, font i cimal de la vida moral, 2031;
El sacrifici de l'Eucaristia com a memorial del sacrifici de Crist, 611, 1358, 1362-72.

SACRILEGI, 2118, 2120, 2139.

SAGRADA ESCRIPTURA, 81, *cf. Antic Testament i Nou Testament;*
Els autors de la sagrada Escriptura, inspirats per Déu, 106;
El cànon de les Escriptures, 120, 138;
Crist com a plenitud de les Escriptures, 2763;
Crist com a objecte central de la sagrada Escriptura, 124, 127;
Composició dels Evangelis, 126;
Déu, autor de la sagrada Escriptura, 105, 136;
Els Evangelis i la seva importància, 125, 127, 1391;
Fins i significat de l'Antic Testament, 122;
Inspiració i veritat de la sagrada Escriptura, 106-07;
Lectura de la sagrada Escriptura, 1437, 2653;
Lloc especial dels tres primers capítols del Gènesi, 289;
Importància de la sagrada Escriptura en la litúrgia, 1096, 1100;
La pregària del "Parenostre", centre de la sagrada Escriptura, 2763, 2774;
Sagrada Escriptura i Tradició, 78, 80-83, 95, 97;
La sagrada Escriptura com a vida de l'Església, 131-132;
La sagrada Escriptura, aliment de vida cristiana, 141;
La sagrada Escriptura com a paraula de Déu, 104, 135;
La sagrada Escriptura ens ensenya la veritat, 107;
Veneració de la sagrada Escriptura, 103;
L'Antic Testament com a part imprescindible de la sagrada Escriptura, 121, 123.

Interpretació de la sagrada Escriptura
Exegesi de la sagrada Escriptura, 109, 119;
Cal que es faciliti permanentment als fidels l'accés a la sagrada Escriptura, 131;
Principi fonamental de la interpretació de la sagrada Escriptura, 111, 137;
Raons de la recta interpretació de la sagrada Escriptura, 112-14, 121-25;
Sentits de la interpretació de la sagrada Escriptura: literal, espiritual, al·legòric, moral, anagògic, 115-19;
L'Esperit Sant, intèrpret de la sagrada Escriptura, 109-11;
L'estudi de la sagrada Escriptura, 132-33;
Unitat entre l'Antic i el Nou Testament, 128-30.

SAGRAMENT/S, *cf.* Cadascun dels sagraments;
Dret del batejat a rebre els altres sagraments, 1269;
Definició, significat i fins dels sagraments, 774, 1084, 1131;
L'Església com a sagrament, 747, 774-76, 780, 1045, 1108, 1140;
L'Eucaristia, "sagrament dels sagraments", 1211, 1324, 1374;
Fins dels sagraments, 1123, 1680;
Fonaments dels sagraments en la vida de Crist, 1115;
El nombre dels sagraments, 11, 13, 1117;
L'economia sacramental, 1076;
Presència de Crist en els sagraments, 1088, 1127, 1509;
Els sagraments, instituïts per Crist, 1114;
Els sagraments, necessaris per a la salvació, 1129;
Els sagraments, eficaços, 1127;
Els sagraments, relacionats amb els passos de la vida natural, 1210;
Els sagraments, prefigurats en els signes de l'Antic Testament, 1150;
Sagraments que no poden repetir-se, 698;
Els sagraments com a "obra capital" de Déu en el Nou Testament, 1116;
Els sagraments com a virtut "que surt del cos de Crist", 1116;
Els sagraments com a accions de l'Esperit Sant, 1116;
La Paraula de Déu, necessària per als sagraments, 1122, 1133.

Dimensió eclesial dels sagraments
Missió sacramental de l'Església, 73 40, 1132;

Importància dels sagraments en la catequesi litúrgica, 1074-75;
Els sagraments són "de l'Església ", "per ella" i "per a ella", 1118;
Els sagraments atorguen a tots els membres de Crist els béns del mateix Crist, 947;
Els sagraments augmenten la salvació en tots els membres de Crist, 798;
Els sagraments com a signe del perdó de Déu, 2839;
Els sagraments com a camins d'iniciació cristiana, 1212, 1275, 1425, 1533;
Els sagraments com a vincles de l'Església, 815;
La comunió dels sagraments ens connecta amb Crist, 950.

Doctrina dels sagraments
Doctrina dels sagraments de Crist, 1114-16;
La doctrina dels sagraments, "per l'Església " i "per mitjà d'ella", 1117-21;
La doctrina de la fe en els sagraments l'alimenten, l'enforteixen i l'expressen, 1127-29;
La doctrina de gràcia de salvació dels sagraments, que ells mateixos signifiquen, és comunicada pels mateixos, 1127-29;
Doctrina dels sagraments de la vida eterna que anuncien la glòria futura, 1130.

Efectes dels sagraments
L'Orde i el Matrimoni com a sagraments destinats a la salvació dels altres, 1534;
Els sagraments destinats a enfortir i incrementar la santedat, 1133, 2030;
Els sagraments fan els cristians "fills de Déu", 1692;
Els sagraments uneixen a Crist, 790, 950;
Els sagraments actuen *ex opere operato*, 1128;
Els sagraments donen la gràcia que signifiquen, 1084, 1127, 1131;
Els sagraments atorguen la gràcia sacramental, 2003;
Els sagraments perdonen els pecats, 987;
Sagraments que imprimeixen "caràcter" o signe, 1121;
Sagraments que atorguen ajuda per a la nostra curació, 1420-21;
Els sagraments concedeixen l'Esperit Sant als membres de Crist, 739;
Els sagraments realitzen la unitat dels cristians, 1126.

El Santíssim Sagrament
L'adoració com a culte al Santíssim Sagrament, 1178, 1183, 1418, 2691;
Presència real de Crist en el Santíssim Sagrament, 1374.

SAGRAT
Sentit del sagrat, 2144.

SAGRAT COR, 478.

SALARI
Salari just, 2434.

SALMS
La col·lecció dels cinc llibres dels Salms, 2585;
Definició dels salms, 2596;
Diverses formes d'expressió dels salms, 2588;
Formació sobre els salms, 1176;
Línies principals dels salms, 2589;
Importància dels salms, 2597;
La pregària dels salms ens ensenya la fe i l'esperança en Déu, 2567;
Els salms expressen el cor "dels pobres", 716;
Els salms i la litúrgia, 1156, 1177;
Els salms com a pregària de l'assemblea, 2585, 89;
Significat dels salms, 2586-88.

SALUT FÍSICA
La pregària per la salut, 1512;
Defensa de la salut pública, 2211;
"Guariu malalts", com a funció de l'Església, 1509;
El respecte de la salut, 2288-91;
La recuperació de la salut com a efecte del sagrament de la Unció dels malalts, 1532;
La salvació de l'embrió i la millora de l'estat físic, 2275.

SALVACIÓ
Ajudes per a la salvació de l'ànima, 95;
La vinguda de Crist "per la salvació dels homes", 456-57, 519, 1019;
Els àngels com a missatgers de la salvació divina, 331-32;
El Baptisme, necessari per a la salvació, 1256-57, 1277;
Déu dóna la salvació a l'home, 54, 56, 218, 431, 781, 1058, 2575;
Déu vol la salvació de tots en la veritat 851;

Lliurament de Crist per la salvació de tots, 1811;
L'Església, instrument i sagrament universal de salvació, 776, 780, 816;
Hi ha o no hi ha salvació sense el Baptisme, 1259, 1261;
L'home necessita la salvació, 1949, 2448;
Llibertat humana i salvació, 1739-42;
Els mitjans de salvació, 830, 980;
El ministeri de l'Església és per a la salvació de l'home, 874;
La missió de salvació en l'obra dels sacerdots, 1565;
Importància de les decisions morals per a la salvació, 1696;
Necessitat de l'observança de la llei natural per a la salvació, 2036;
"L'economia de salvació", 1066;
Tots necessitem la salvació, 588;
Totes les coses estan ordenades a la salvació, 313;
L'obra de salvació, impedida pel Maligne, 2851;
Pregària per la salvació, 2744;
Salvar la pròpia ànima, 1889;
La sagrada Escriptura és per a la salvació de l'home, 107, 122;
Els sagraments, necessaris per a la salvació, 1129;
El sacrifici de la creu per a la salvació de l'home, 600-02, 617;
La salvació sols pot venir de Déu, 169, 620;
Salvació i comunió dels sants, 1477;
La salvació personal i de la societat està vinculada a la felicitat conjugal, 1603, 2250;
El servei i el testimoniatge de la fe, necessaris per a la salvació, 1816, 221, l;
L'esperança de salvació a Israel, 64;
L'esperança de salvació, 2091;
Contraposició feta per Pau entre la universalitat del pecat i la universalitat de la salvació, 402;
La Verge Maria, col·laboradora de la salvació de la humanitat, 511, 969.

Salvador, *cf. Crist, Títols;*
Jesús, Salvador de tots els homes, 389, 457, 594, 2812.

Sanedrí, 591, 596.

Sang, *cf. Eucaristia i Transsubstanciació;*
Baptisme de sang, 1258;
"Aquesta és la meva sang", 610, 1365;
La sang i l'aigua com a símbols de l'Església de Crist, 766, 1225;
La sang dels màrtirs com a llavor.

Sant/s
La comunió dels sants, 957;
L'Església com a comunió dels sants, 946-59, 960-62, 1331;
Les imatges sagrades dels sants, 1161;
La intercessió dels sants, 956, 2683;
La memòria dels sants, 1173, 1195;
El nom d'un sant com a nom baptismal, 2156;
El preu de les bones obres dels sants, 1477;
El Propi dels sants en l'any litúrgic, 1172;
Els sants com a exemples de santedat, 2030;
Els sants com a origen de renovació en l'Església, 828;
La santedat de l'Església brilla en els sants, 867;
Significat de la canonització dels sants, 828;
La veneració dels sants, 61.

Santedat
La caritat, ànima de la santedat, 826;
La creu, camí de santedat, 2015;
La fe com a ajuda per a obtenir la santedat, 1709;
No hi ha santedat sense ascesi, 2015;
La purificació en el Purgatori a fi d'obtenir la santedat, 1030;
La santedat de Crist, 459, 564, 2030;
La santedat dels fidels, 2045;
La santedat de Déu 2809, *cf. Déu;*
La santedat de l'Església, 670, 824-25, 867, 1986;
La santedat en la comunió dels sants, 1475;
La santedat de Maria, 492;
La santedat com a mesura en l'Església, 828;
Estat de santedat original i pecat, 375, 405;
Vocació a la santedat, 2013-14, 2028.

Santificació
Cridats a la santificació, 2813;
L'Església és per a la santificació dels homes, 824, 827;
Elements de santificació fora de l'Església Catòlica, 819;
Funció santificadora en els bisbes, 893;

La gràcia com a font de santificació dels homes, 1989, 1995;
El treball humà com a instrument de santificació, 2427;
La Litúrgia és per a la santificació de la humanitat, 1070;
Els pares i la seva participació en la funció de santificació, 902;
Els sagraments, per a la santificació dels homes, 1123, 1152, 1668, 1677;
La santificació dels laics consagrats, 928;
La santificació definitiva de l'home sols és duta a terme pel sacrifici de Crist, 1540;
Santificació del dia i de la nit mitjançant la Litúrgia de les Hores, 1174;
La santificació de l'Església com a missió de l'Esperit Sant, 767;
La santificació de les festes, 2187;
La santificació en el Matrimoni, 1637;
La santificació de les realitats materials, 1670;
La santificació com a obra pròpia de l'Esperit Sant, 703;
"Sigui santificat el vostre Nom", 2807-15, 2858;
L'Esperit Sant ha estat enviat per a realitzar tota santificació, 2818.

Santuari
Els santuaris com a llocs adequats per a la pregària, 2691;
La visita als santuaris com a forma de religiositat popular, 1674.

Satanàs, *cf. Dimoni.*

Saviesa de Déu
Crist crucificat, saviesa divina, 272;
Les creatures irradien la saviesa de Déu, 339, 369;
Déu ho ha creat tot amb saviesa 295, 299;
L'home participa de la saviesa divina, 1954;
La Llei moral és obra de la saviesa divina, 1950;
La veritat de Déu com a saviesa de Déu, 216.

Saviesa humana
La saviesa de l'home com a regal diví, 283, 1303, 1831;
La saviesa humana deriva de la saviesa de Déu, 2500.

Secret en els qui tenen càrrecs de responsabilitat, 2491.

Secret sacramental, 1467, 2490.

Segell, 698, *cf. Caràcter sacramental;*
El segell baptismal, 1216, 1272-74, 276;
El segell de Déu, obra de l'Esperit ens marca per a la Redempció, 1274;
El segell de la Confirmació, 1293, 1295-96, 1304;
El segell de l'Orde, 1121, 1582;

Seguiment de Crist, 520, 618;
Efectes del seguiment de Crist, 1694;
El seguiment de Crist en esperit de veritat, 2466;
Seguiment de Crist en la vida consagrada, 916, 918, 923, 932, 1618;
Seguiment de Crist com a mode de penitència, 143, 5;
El seguiment de Crist, primera vocació del cristià, 2232, 2253.

Semblança
El Baptisme com a sagrament que confereix la semblança amb Déu, 1682;
Semblança de les creatures amb Déu, 41;
Semblança de l'home amb Déu, 225, 705, 1604, 1701-09, 2319, 2331, 2784;
Semblança entre la unitat de les Persones divines i la unitat i fraternitat del gènere humà, 1878;
Camins per a restituir la semblança, 734, 2572.

Sentència
La lliure opinió (sentència) dels ciutadans, 1901.

Sentit/s
El bon sentit del poble, 1676;
El sentit de la fe, 91-93, 785, 889;
El sentit moral, 1954-1;
Unir els sentits a la pregària interior, 2702;
El sentit religiós, 1676;
El sentit del sagrat, 2144;
Sentits de l'Escriptura, 115-19;
El sentit de la vida, 282.

Senyor, 446-451, *cf. Crist.*

Separació de cònjuges, 283, *cf. Divorci.*

Sepulcre
L'altar com a símbol del sepulcre de Crist, 1182;
El sepulcre buit de Crist, 640, 657.

Sepultura, 1690, 2300.

Sermó de la muntanya
Doctrines i manaments del sermó de la muntanya, 2153, 2262, 2336, 2608, 2830;
La llei divina en el sermó de la muntanya, 577, 1965-66, 1968;
El sermó de la muntanya com a guia espiritual i text de meditació, 1454, 1724, 1966.

Servei
L'autoritat com a servei, 2235;
Els diaques, ministres ordenats per al servei, 1569-70, 1596;
Independència de les creatures i servei, 340;
La litúrgia com a servei a Déu, 1069-70;
El servei dels àngels, 333;
El servei a Déu i a les autoritats civils, 2242;
El servei civil, 2311;
El servei a la família com a ministeri de la vida, 1653;
Servei dels laics en la comunitat eclesial, 910;
Servei a la pàtria, 2239, 2310;
El servei com a mode de seguir a Crist, 852.

Servidor
El diaca com a servidor de tots, 1570;
Els ministres de l'Església com a servidor de Déu, 876;
Paràbola del servidor sense compassió, 2843.

Servidor (Crist)
Crist, Servidor de Déu, plenament obedient, 539, 615;
Crist, Servidor de tots, 786;
Missió redemptora del Servidor pacient, 440, 601.

Sexualitat, *cf. Matrimoni;*
Castedat i sexualitat, 2337, 2395;
Dignitat de la sexualitat, 2362;
Diversitat i complementarietat dels sexes, 369-73, 1605, 2333;
Fecunditat i sexualitat, 2370,
L'home, creat home i dona, 355, 383;
Integració de la sexualitat en la persona i castedat, 2337;
Importància de la unió conjugal, 2335;
Igual dignitat de l'home i de la dona, 369, 2334, 2393;
El manament relacionat amb la sexualitat, 2336;
Pudor i castedat, 2522;
La sexualitat en relació directa amb la capacitat d'estimar, 2332;
La sexualitat desordenada, 2351-57, 2380, 2388-90;
La sexualitat afecta tots els aspectes de la vida humana, 2332, 2362;
Significat de la sexualitat en el Matrimoni, 2360-63.

Signe/s, *cf. Símbols;*
L'aigua com a símbol, 694;
El cant i la música com a signes en la litúrgia, 1157-58;
El colom com a signe, 701;
L'Església com a signe, 775;
La imposició de mans com a signe, 699, 1507;
El pa i el vi com a signes, 1333-36, 1412;
La sang com a signe, 2260;
Signes adoptats per Crist, 1151;
Signes destinats a percebre i explicar certes realitats espirituals, 1146-48;
Signes de contradicció en Jesús, 575;
Els signes en els sagramentals, 1667-68;
Signes litúrgics, 1149, 1161, 1189;
Interpretació dels signes dels temps, 1788;
Signes de l'Antic Testament, 1150;
El signe de la creu, 2157;
La unció com a signe, 695, 1293-94.

Signes (en els sagraments)
Els sagraments com a signes, 1084, 1123, 1130-31, 1152;
Signes del Baptisme, 628, 694, 1235, 1238, 1241, 1243;
Signes de la Confirmació, 695, 1293-1301;
Signes de l'Orde, 1574.

Silenci
El silenci i l'adoració com a obsequi a Déu, 2628
La pregària com a "símbol del món futur", 2717.

Símbol dels Apòstols, de la fe, 14, 184, 187-88, 197;
Composició del Símbol, 186;
Canvis en el Símbol al llarg dels segles, 192-93;
Déu en el Símbol, 199;
Parts que es compon el Símbol, 190-91;

Significat de la paraula Símbol, 188;
El Símbol dels Apòstols, 194, 196, 2558;
Símbol baptismal, 189;
Símbol Niceno-Constantinopolità, 195;
Símbol de professió de la fe, 187, 192;
Recitar el Símbol, 197.

SÍMBOLS
Gestos simbòlics de Crist, 1151;
L'home necessita de símbols i gestos simbòlics, 1146, 1148, 1152;
Símbols litúrgics, 1145, 1150, 1189;
Símbols de l'Antic Testament, 522, 697.

SIMONIA, 2118, 2121.

SIMPLICITAT
Simplicitat de Déu, 2589, 2713, 2778;
La simplicitat de la pregària, 2589, 2713, 2778.

SÍNODE, 887.

SOBRENATURAL
La benaurança sobrenatural, 1722, 1727;
La comunió sobrenatural, 950;
La fe com a virtut sobrenatural, 153, 179;
Fi sobrenatural de l'home, 367;
Sentit sobrenatural de la fe, 91-93;
Les virtuts teologals com a actes sobrenaturals, 1812-13, 1840-41;
La vocació sobrenatural a la vida eterna, 1998.

SOBRIETAT, 1809, 2730.

SOCIALITZACIÓ, 1882-83.

SOCIETAT, *cf. Vida social;*
Societat i bé comú, 1905-12, 1924, 1927;
La caritat com a màxim manament social, 1889, 1939;
"L'Estat de dret", 1904;
Església i comunitat política 2244-46, 2257;
Condicions per al progrés de la societat, 2441;
El Decàleg uneix la vida social i la teologal, 2069;
Definició de la noció de societat, 1880; 2244-46, 2257;
El divorci com a plaga social, 2385;
La doctrina social de l'Església, 2198, 2419-25;
L'Església com a ferment de la societat, 854;
La família com a cèl·lula original de la vida social, 2207;
La persona com a principi, subjecte i fi de la societat, 1881, 1892, 1929, 2459;
Dret de la societat a una informació veraç, 2494, 2512;
Justa jerarquia de valors en la societat, 1886-87, 1895;
La justícia social i el bé comú, 1928, 1943;
La legítima defensa de la societat, 2266;
Mitjans de comunicació i societat, 2493-99;
La mentida, funesta per a tota la societat, 2486;
Els canvis socials i la conversió interior, 1888;
Necessitat de la vida social, 1879, 1886, 1891;
L'ordre social, 2032;
La participació en la vida social, 1882, 1893;
"El pecat social", 1869;
La persona i la societat, dependents entre sí, 2344;
Progrés de la societat i augment del Regne de Déu, 2820;
La puresa cristiana i l'atmosfera social, 2525;
La "qüestió social", 1896, 2438, 2459;
El quart manament il·lumina les relacions socials, 2212;
Relacions entre la societat i l'Estat, 1883, 1885;
La salvació de la societat, 1603, 2250;
Concepte de l'home en la societat, 2244, 2257;
Necessitat d'organitzar la vida social, 2442.

Les autoritats, 1897-1904, 1918-23;
Déu encarrega funcions a cada un segons la seva pròpia capacitat, 1884;
Diverses i lliures formes de règim polític, 1884, 1901;
El legítim exercici de l'autoritat, 1921;
Necessitat i funció de l'autoritat en la societat, 1897-98;
Obligació de defensar i fomentar la llibertat d'expressió, 2498;
Obediència a l'autoritat i la seva observança, 1899, 2234.

Deures dels ciutadans, 2238-43, 2255-56;
Prendre part activa en la vida pública, 1915;
Acceptar i rebre els estrangers, 2241;
Atorgar a les autoritats els honors deguts, 1900;
Col·laborar amb les autoritats per al bé comú de la societat, 2239;

Comunicar informacions veraces, 2495;
Desobeir les autoritats en tot allò que atempta a la seva pròpia consciència, 2242;
Resistir a l'opressió exercida des dels poders polítics, 2243;
Edificar la societat, 2255;
Pagar els impostos, exercir el dret al vot i defensar la pàtria, 2240.

Deures de la societat
Facilitar l'accés a un lloc de treball, 2433;
Proporcionar ajuda a les famílies dels treballadors, 2208-10;
Dret a respectar la vida, 2273;
Deure de la religió i de respectar el dret a la llibertat religiosa, 2104-05;
Permetre a cadascú exercir lliurement la seva pròpia vocació, 1907;
Cuidar de la salut dels ciutadans, 2288.

Societats
Condicions per a ajudar les societats, 1928, 1943, 2211;
Drets de la societat, 900;
Societats i economia, 2431;
Ajuda a les societats, 1882, 1893.

Societats de vida apostòlica, 930.

Solidaritat
Apropiació de béns i solidaritat entre els homes, 2402;
La comunió dels sants i la mútua necessitat dels homes, 953;
Definició de solidaritat, 1948;
Formes de solidaritat, 1940-41;
Necessitats mútues entre les creatures, 344;
Importància de la solidaritat en l'Església, 1942;
Mútua necessitat entre els homes, 361;
Pregària i solidaritat, 2831;
El pecat atenta greument contra la solidaritat, 1849;
Solidaritat cristiana, 1942, 2850;
La solidaritat com a conseqüència de la vertadera i justa comunicació, 2495;
La solidaritat com a exigència de la fraternitat, 1939;
La solidaritat com a respecte a la dignitat humana, 2407.

Solidaritat entre nacions, 2437-42;
Paper dels laics en l'organització de la vida social, 2442;
La solidaritat entre els pobles com a necessitat, 2438;
El deure de la solidaritat entre nacions, 2439.

Suavitat, 153, 395, 736, 2219.

Subsidiarietat, 1883, 1885, 1894, 2209.

Substància
Déu, tres Persones i una sola substància, 200, 202, 255;
El Fill, una sola substància amb el Pare, 465;
Significat de la noció de substància, 252;
La substància (essència o naturalesa) designa l'Ésser de Déu, 252.

Successió apostòlica, 861, 1087;
Raó de la successió apostòlica, 77;
La successió apostòlica garanteix la comunió dels fidels, 1209;
La successió apostòlica, vincle d'unitat de l'Església, 815.

Submissió (de l'home)
Refús de la submissió al Summe Pontífex (cisma), 2089;
Submissió de l'home a les legítimes autoritats, 2239-40;
Submissió de l'home a Déu, 154, 341, 396, 1955.

Sufragi, 958, 1032, 1055, 1684-90.

Suïcidi, 2280-83, 2325.

Summe Pontífex, 882;
Assistència divina al Summe Pontífex, 892;
El Col·legi episcopal i el Summe Pontífex, 880-87, 895, 1559;
La infal·libilitat del Summe Pontífex, 891;
Funció, potestat i autoritat del Summe Pontífex, 100, 882, 892, 937, 1463, 2034;
El Summe Pontífex, associat a la celebració en tota Eucaristia, 1369.

Supèrbia, 1866, 2514;
Conseqüències de la supèrbia, 2094, 2317, 2540, 2728;
Lluita contra la supèrbia, 1784.

Superstició, 2110-11, 2138.

Súplica
Diverses formes de súplica, 2629;
La súplica com a forma de pregària, 2588;
Escoltar les súpliques, 2614.

T

Tabernacle, 1183, 1379.

Talents, 1880, 1936-37, 2429.

Taula
L'altar com a taula del Senyor, 1182, 1383;
Jesús, assegut a la taula amb els pecadors, 1443;
Significat de la benedicció de la taula, 2834.

Taules dels deu manaments, 2058, 2067.

Temor
El temor motivat per la presència de Déu, 2144;
El temor de la condemnació eterna, 1453;
El temor de Déu inspirat per l'anunci del judici final, 1041;
El temor de Déu com a do de l'Esperit Sant, 1303, 1831;
El temor de Déu com a motiu del respecte als pares, 2217;
El temor, entre les principals passions, 1772;
Temor al mal, 1765.

Temple
Crist com a veritable temple de Déu, 1197;
L'Església com a temple sant, 756;
L'Església com a temple de l'Esperit Sant, 364, 1197, 1265, 1695, 2684;
Jesús i el Temple, 576, 583-86, 593;
El Temple de Jerusalem, 2580;
El temple com a presència de Déu entre els homes, 593.

Temprança
La castedat i la puresa, dependents de la temprança, 2341, 2517, 2521;
Definició de temprança, 1809;
Fruits de la temprança, 1838, 2290;
Desig de béns temporals i temprança, 2407;
La temprança com a virtut cardinal, 1805.

Temps
Creació i principi del temps, 338;
Déu i el temps, 205, 600;
El fi dels temps, 1042;
La plenitud dels temps, 484;
Els darrers temps, 715, 2819;
El temps de l'Església, 1076;
El temps litúrgic, 1163-65;
Temps d'oci, 2184, 2186-87, 2194;
El temps present, 672;
La vida humana i el temps, 1007.

Temptació
Acte de temptar a Déu, 2119;
Ajudes per a resistir a les temptacions, 1808, 2157, 2340;
La idolatria com a permanent temptació per a la fe, 2113;
"No permeteu que nosaltres caiguem en la temptació", 2846-49, 2863;
La pregària, mitjà per a evitar i vèncer les temptacions, 2612;
Les temptacions de Jesús, 538-40;
Temptacions en la pregària, 2732-33, 2753, 2755.

Tendresa
La tendresa entre els cònjuges, 1611, 2350;
La tendresa de Déu, 239, 295, 2335.

Tenebres
La lluita de l'home contra el poder de les tenebres, 409;
La fe allibera de les tenebres, 2466;
La llum i les tenebres en el dualisme i maniqueisme, 285.

Teofania, 707.

Teologia, 94.

Terra, **326**, *cf. Món;*
La creació de la terra, 198, 290, *cf. Creació;*
"Administració i gestió" de la terra, 307, 373, 2403-03;
La terra nova, 1042-50;
La terra promesa, 1222.

Terrorisme, 2297.

Testament, *cf. Antic i Nou Testament.*

Testimoni
Els Apòstols com a testimonis, 857;
La Confirmació, sagrament que ens converteix en testimonis de Crist, 1285, 1303;

Els esposos com a testimonis de l'amor de Déu, 1647-48;
La intercessió dels testimonis que ens han precedit en el Regne, 2683;
Els laics com a testimonis de Crist, 904-05, 913, 942, 2242;
Què significa ser testimoni de Crist, 995;
Testimonis de la fe, 165;
Els testimonis en el Matrimoni, 1631;
Els testimonis de la resurrecció de Crist, 642.

Testimoniatge
Efectes del testimoniatge, 30;
El martiri com a suprem testimoniatge, 2473;
Importància del testimoniatge, 2044;
El fals testimoniatge, 2464, 2476;
El deure de donar testimoniatge, 1816, 2087, 2471;
El testimoniatge dels cristians, 2506;
El testimoniatge dels consagrats, 932-33;
El testimoniatge de la fe, 2472;
El testimoniatge en l'educació de la fe, 2226;
El testimoniatge dels membres d'instituts seculars, 929;
El testimoniatge del Ressuscitat en les primeres comunitats cristianes, 642;
El testimoniatge dels sants, 688;
"Testimoniatge" com a nom de les Taules de la Llei, 2058.

Tipologia, 128, 130.

Tradició, 81;
El dipòsit de la fe contingut en la sagrada Tradició i la sagrada Escriptura, 84, 97;
La litúrgia com a element constitutiu de la Tradició, 1124;
La tradició apostòlica, 75-79;
La Tradició i la sagrada Escriptura, 80-83, 95, 97, 113, 120;
La tradició de la fe i la pregària, 2651, *cf. Pregària;*
La tradició oral en la composició de l'Evangeli, 126;
El valor únic i idèntic de la Tradició, 174.

Transcendència de Déu, 42, 212, 239, 300, 1028.

Transfiguració, 554-56, 568.

Transgressió
El pecat com a transgressió, 1849;
La transgressió dels manaments, 2069.

Transmissió de la vida, 372, 2363, 2366, 2368; *cf. Matrimoni.*

Transsubstanciació, 1373-77, 1423, *cf. Eucaristia.*

Trasplantació d'òrgans, 2296.

Treball
La vaga com a moralment legítima, 2435;
Les lluites en el treball, 2430;
El treball manual de Jesús, 531, 533, 564;
El dret d'accés al treball, 2211, 2433, 2436;
El salari just, 2434;
El treball pastoral o apostòlic, 893, 924;
La remuneració pel treball i la solidaritat, 1940;
El descans del treball, 1193, 2172, 2184-88;
La responsabilitat de l'Estat en l'activitat econòmica, 2431;
Significat del treball humà, 378, 901, 1609, 1914, 2427;
Valor del treball humà, 1638, 2428.

Tribulació/ons
Les benaurances com a ajuda enmig de la tribulació, 1717;
La tribulació, necessària per a entrar en el Regne de Déu, 556;
Tribulació i confiança filial, 2734;
La tribulació i la fortalesa, 1808;
Tribulació i esperança, 1820.

Tridu Pasqual, 1168.

Trinitat, *cf. Déu Pare, Fill, Verb, Esperit Sant ;*
Déu u i tri, 202;
La família com a imatge de la comunió trinitària, 2205;
El *filioque*, 246-48, 264;
"Hipòstasi" o persona, 252;
La litúrgia com a obra de la Trinitat, 1077-1109;
Noció de substància, 252;
L'economia divina com a obra comuna de les tres divines Persones, 257-60;
La pregària com a comunió amb la Trinitat, 2655;
Presència de la Trinitat en l'home, 260;
"Teologia" i "Economia", 236;
La Trinitat com a misteri central de la fe, 232, 234, 237, 261;
Unitat de la Trinitat i unitat de l'Església, 813.

Expressió de la Trinitat
En el Baptisme, 233, 265;
En l'enunciat dels dogmes, 251;
En la litúrgia, 249, 1066.

Les Persones divines
En la unitat, 255, 689;
Persones consubstancials, 242, 253;
Persones distintes entre elles, 254, 267.

Revelació del Déu Tri
La Revelació del Déu Fill, 240, 242;
La Revelació del Déu Pare, 238, 240;
La Revelació del Déu Esperit Sant, 243-48;
La Revelació de la Trinitat, 244, 684, 732.

TRISTESA
La tristesa en l'enveja, 2539-40, 2553;
La tristesa com a impediment per a la pregària, 2728;
La tristesa com a passió principal, 1772;
La tristesa, element saludable en la conversió del cor, 1431.

TURMENTS, 2297-98.

U

UN, *cf. Déu: noms i atributs de Déu.*

UNA, *cf. Església: Una.*

UNCIÓ
Crist, ungit per l'Esperit Sant, 438, 690;
Efectes de la unció de l'Esperit Sant a favor dels fidels, 91, 698, 786, 2769;
Significat de la unció, 1293-94;
Símbol de la unció amb l'oli, 695;
La unció en el Baptisme, 1241, 1291;
La unció en la Confirmació, 1242, 1289, 1291, 1295, 1300;
La unció en l'Orde, 1574.

UNCIÓ DELS MALALTS, 1499-1525, *cf. Sagrament.*
La celebració del sagrament de la Unció en el ritu Romà, 1513, 1517-19, 1531;
A qui està destinat el sagrament de la Unció dels Malalts, 1514-15, 1528-29;
Efectes del sagrament de la Unció, 1520-23, 1532;
Fins del sagrament de la Unció, 1511, 1527;
Ministre del sagrament de la Unció, 1530;
Preparació dels fidels per a rebre el sagrament de la Unció, 1516;
El sagrament de la Unció al llarg de la història, 1512.

UNITAT
La unitat d'ànima i cos, 362-368;
La unitat dels esposos, 1641, 1643;
La unitat divina és trinitària, 254-55, 1702, 1878, 1890;
La unitat de Crist i de l'Església, 795;
La unitat de l'Església, 791, 813-19, 820-22, 1396, 1416;
La unitat del gènere humà, 360, 775, 1045;
La unitat interior de l'home, 409, 2338;
La unitat de l'Antic i Nou Testament, 128-130, 140;
Home i dona com a unitat entre dos, 371-73, 1605.

UNIVERS, *cf. Món;*
Déu, origen i fi de l'univers, 32, 269, 279, 217, 325;
La bellesa de l'univers reflecteix la infinita bellesa del Creador, 341, 1147;
L'univers i la fi dels temps, 1047, 1060.

UNIVERSAL, *cf.* Substantius relacionats amb aquest concepte.

USURA
Prestar diners amb interès desmesurat, 2269, 2449.

V

VAGA, 2435.

VALORACIÓ del bé i del mal, 1865.

VENERACIÓ
Veneració i adoració de l'Eucaristia, 1378;
Veneració de relíquies i religiositat popular, 1674;
Veneració de les santes imatges, 2132;
Veneració dels sants, 1090;
Veneració de la Paraula de Déu, 127, 1154.

VENIAL, *cf. Pecat.*

VERB, *cf. Crist;*
Crist, Verb fet carn, 151, 241, 477;

Déu conserva per mitjà del Verb tot el creat, 320;
"Al principi existia el Verb", 291;
El Misteri de l'Encarnació del Verb, 461-63, 479;
"La Paraula es va fer carn", 423, 456-60.

Verge Maria, *cf. Maria.*

Veritat, 2468, 2505;
Definició de veritat, 2468, 2505;
Déu com a veritat, 144, 214, 215-17, 2465;
La fe com a assentiment a la veritat, 150;
Jerarquia de la veritat, 90, 234;
L'home és per naturalesa conduït a la veritat, 2467;
L'home sols trobarà la felicitat en la veritat de Déu, 27;
Jesús, "Camí, Veritat i Vida", 2614;
Viure en la veritat, 2465-70, 2504-05;
El dret a comunicar la veritat, 2488-92, 2510;
El dret a la veritat, 2115, 2164;
Els llibres inspirats ensenyen la veritat, 107, 110, 136;
El Magisteri de l'Església, al servei de la veritat, 890;
Mitjans de comunicació i veritat, 2497, 2499, 2512;
Abandonament i refús de la veritat revelada, 2089;
Ofenses contra la veritat, 2464, 2475-87, 2509;
La Resurrecció de Crist com a suprema veritat de la fe, 638;
L'Esperit Sant ens condueix a la veritat, 243, 2625;
Necessitat de denunciar els Estats que falsifiquen la veritat, 2499;
El Símbol com a compendi de les principals veritats de la fe, 188;
"Donar testimoniatge de la veritat", 2471-73, 2506;
La veritat definitiva, continguda en el Nou Testament, 124;
La veritat en les relacions amb els altres, 2464, 2469;
La veritat, alliberadora, 1741;
La veritat revelada ha de ser entesa i estesa, 91, 94;
La veritat com a camí de salvació, 851;
Veritat, bellesa i art sagrat, 2500-03;
Respectar la veritat, 2488-92, 2511;
Buscar la veritat, 1260, 1954, 1960, 2104.

Vespres, 1175.

Vestit
El Baptisme com a vestit d'immortalitat, 1216, 1243;
Vestit i pudor, 2522.

Veu
La veu de la consciència, *cf. Consciència;*
La veu de Déu Pare, *cf. Déu.*

Veure Déu, 707, *cf. Teofania;*
Els nets de cor veuran Déu, 1722, 2519, 2531;
Desig de l'home de veure Déu, 2548-50, 2557.

Vi / Vinya
Crist com a vinya vertadera, 755;
La conversió del vi en la sang de Crist, 1375-76, 1413, *cf. Transsubstanciació;*
"Jo sóc el cep, vosaltres les sarments", 787, 1988, 2074;
Els signes del pa i del vi en l'Eucaristia, 1333, 35.

Viàtic
L'Eucaristia com a Viàtic, 1331, 1392, 1517, 1524-25.

Vicari
La consciència, "el primer entre tots els vicaris de Crist", 1778;
El bisbe com a vicari de Crist, 894, 1560;
El Summe Pontífex, vicari de Crist, 882.

Vici, *cf. Supèrbia, Avarícia, Enveja, Ira, Luxúria, Gola, Mandra;*
L'esmena dels vicis, 2302;
L'origen dels vicis, 1865, 1876;
Vicis i virtuts, 1768, 1774, 2516;
Vicis o pecats capitals, 1866.

Víctima, (Crist) 457, 604, 1367, 1566.

Victòria
La victòria de Crist sobre el pecat i sobre la mort, 411, 420, 654, 1505;
La victòria de Déu sobre el mal a la fi del món, 677;
Victòria de l'Església sobre els poders de la mort, 552;
La victòria de Jesús sobre Satanàs, 539, 2853.

VIDA
La malaltia i el dolor afecten la vida humana, 1500;
Donar la vida pels amics, 609;
L'aigua com a font de vida i de fecunditat, 1218;
Crist, punt de trobada entre la vida i la mort, 625;
Canvi de vida per la conversió, 1431;
La dignitat de la vida del cos humà, 364;
"Jo sóc la resurrecció i la vida", 994;
Jesús, "Rei de la vida", 635;
Servir la vida, principal deure del Matrimoni i de la família, 1653;
La mort com a final de la vida terrestre, 1013;
Naturalesa sagrada de la vida humana, 2258, 2319;
Sols Déu és el Senyor de la vida, 2258;
La Paraula de Déu i el seu Esperit en l'origen de tota vida, 703;
Vida de Crist, *cf. Crist;*
La vida comparada amb la mort, 1007, 1012;
Vida de Déu, *cf. Déu;*
Vida de l'Església, *cf. Església ;*
Vida de l'home en el paradís terrenal, 376;
La vida de l'home com a lluita contra el mal, 386, 409, 1707.

Atemptats contra la vida humana
L'avortament, 2271, 2322;
L'eutanàsia, 2276-79;
L'homicidi voluntari, 2268-69;
L'infanticidi, 2271;
Les intervencions en l'embrió humà, 2275;
El suïcidi, 2280-83.

Vida consagrada
Consagració i missió, 931-33;
Consells evangèlics i la seva professió, 914-16; 944;
Definició de vida consagrada, 916
Reconeixement per l'Església de la vida consagrada, 915;
Formes diverses de vida consagrada, 917-19;
Els instituts seculars, 928-29;
Significat de la vida consagrada en l'Església, 932;
Les societats de vida apostòlica, 930;
Les verges i les viudes consagrades, 922-24, 1537, 1672;
La vida eremítica, 920-21;
La vida religiosa, 925-27.

Vida conjugal, *cf. Matrimoni;*
La vida conjugal, fundada pel Creador i dotada per Ell de les seves lleis, 1660;
Vida conjugal i fecunditat, 1654, 1664;
Vida conjugal i presència de Crist en ella, 1642.

La vida cristiana
Els àngels com a ajuda per a la vida cristiana, 336;
El catecumenat com a formació per a la vida cristiana, 1248;
L'Eucaristia, "font i cimal de la vida cristiana", 1324, 1391-92;
La família com a primera escola de vida cristiana, 1657;
La pregària, element d'especial relleu en la vida cristiana, 2701, 2745, 2764, *cf. Pregària;*
Els preceptes de la vida cristiana en el Sermó de la muntanya, 1966;
La religiositat popular enriqueix la vida cristiana, 1679;
La sagrada Escriptura com a aliment de la vida cristiana, 141;
Els sagraments com a fonament i auxili de la vida cristiana, 1210, 1212-13;
La Santíssima Trinitat com a misteri central de la vida cristiana, 234;
Vida cristiana i comunió amb les tres divines Persones, 259;
La vida cristiana i el camí de perfecció, 2015;
Vida cristiana i participació en la mort i resurrecció de Crist, 1002.

Vida espiritual
Vida en l'Esperit, 1699, *cf. Espiritualitat.*

La vida eterna
Les arrels de vida eterna en els sagraments, 1130;
El Baptisme, "segell de vida eterna", 1274;
Crist, Senyor de la vida eterna, 679;
Crec en la vida eterna, 1020;
Déu serà en la vida eterna "tot en tots", 1050, 1060;
Déu vol donar a l'home la vida eterna, 55;
El pecat greu, impediment per a abastar la vida eterna, 1472;
"El qui menja la meva carn... té la vida eterna", 1406, 1524;
"¿Quina cosa bona puc fer per obtenir la vida eterna?", 2052, 2075;

La resurrecció dels morts i la vida eterna, 989-90, 994, 997-998, 1016;
Solament Déu "té paraules de vida eterna", 1336;
La vida eterna dels benaurats com a possessió plena dels fruits de la Redempció, 1026;
La vida eterna com a premi dels justos, 1038, 2002;
La vocació a la vida eterna com a do gratuït de Déu, 1998.

La vida humana
Fins de la vida humana: Conèixer Déu, estimar-lo i servir-lo; 1, 68;
El dret a la vida, 2264, 2273;
El respecte a la vida humana i la legítima defensa, 2263-67, 2321;
Respecte a la vida humana i pena de mort, 2266-67;
El respecte a la vida humana des del moment de la concepció, 2270-75, 2322;
El respecte a la vida humana, 2559-83;
La pau i el respecte a la vida, 2304.

La vida moral
Definició de vida moral, 2047;
La fe, font de vida moral, 2087;
Impediments per a la vida moral, 1740;
La llei natural, moderadora de la vida moral, 1955;
Passions i vida moral, 1767-70;
Virtuts i dons de l'Esperit Sant com a ajuda per a la vida moral, 1804, 1808, 1830;
Vida moral i dignitat de la persona, 1706;
Vida moral i Magisteri de l'Església, 2032-40, 2049-51;
La vida moral es realitzarà del tot en la vida eterna, 1715;
La vida moral ens dóna llibertat espiritual, 1828;
La vida moral com a condició primària per a l'anunci de l'Evangeli, 2044;
La vida moral com a condició per a l'increment de l'Església i del Regne de Déu, 2045-46;
La vida moral com a culte espiritual, 2031, 2047.

Vida nova, divina, *cf. Gràcia, 684*;
El Baptisme com a font de nova vida, 1254, 1279;
Catequesi de la vida nova, 1697;
La comunió amb la vida divina com a finalitat de la creació, 760;
Déu vol comunicar la seva vida divina als homes, 52, 541;
Fruits en la vida nova en Crist segons l'Esperit, 740;
La gràcia com a participació de la vida divina, 375, 1997;
La litúrgia com a font de vida nova, 1071-72;
La vida divina, atorgada als homes en els sagraments, 694, 1131;
La vida nova merescuda per Crist per a nosaltres, 1708;
La vida nova, rebuda per l'Església en el Baptisme, 168, 628, 683;
Vida nova i pecat, 1420;
La vida nova oberta per la Resurrecció de Crist, 654;
La vida nova, feta possible per la vinguda de l'Esperit Sant, 735;
La participació de la vida divina no procedeix de la voluntat de la carn, sinó de Déu, 505.

La vida social
Bé comú i vida social, 1906, 1911, 1924;
La caritat en la vida social, 1889;
El capteniment de Déu ha de ser imitat en la vida social, 1884;
La família i la vida social, 2207, 2210;
La participació en la vida social, 1882, 1897-1917;
Revelació cristiana i vida social, 2419;
Vida social i protecció de la vida privada, 1907;
La vida social, necessària per a l'home, 1879, 1891;
És necessari organitzar la vida social, 2442.

La transmissió de la vida
Regulació de la natalitat, 2368, 2370;
La transmissió de la vida, ordenada per Déu, 372;
La transmissió de la vida com a col·laboració a l'obra del Creador, 372, 2367, 2398;
La transmissió de la vida com a objectiu de l'amor conjugal, 2363, 2366.

VIGILÀNCIA
Crist ens invita a la vigilància, 672;
Necessitat de la vigilància, 1306;
El temps present com a temps de vigília, 672;
La vigilància a guardar la fe, 2088;
La vigilància en els continguts i informacions dels mitjans de comunicació, 2496;

La vigilància en la pregària, 2612, 2699, 2799, 2849, 2863;
La vigilància en els modes de pensar, 2727.

Vigília Pasqual, 281, 1217, 1254, 2719.

Vinya, *cf. Vi.*

Violació, 2356.

Violència
Interessos que fomenten la violència, 2316;
Gravetat de la violència, 1858;
Renúncia a la violència en defensa de la pau, 2306;
La mentida com a forma de violència, 2486;
Respecte a la vida humana i violència, 2260, 2297;
La violència en la Passió de Crist, 1851;
La violència sexual, 2356;
La violència com a conseqüència del pecat, 1869, 2534.

Virginitat
Virginitat i castedat, 2349;
La virginitat de Maria, 496-99, 502-03, 506, 510, 723;
La virginitat pel Regne del cel, 922, 1618-20.

Virtut, *cf.* Cada una d'elles;
La caritat com a origen i forma de totes les virtuts, 25, 2346;
La castedat com a virtut, 2337, 2341, 2345, 2347, 2349;
Catequesi de les virtuts humanes i cristianes, 1697;
Definició de virtut, 1803-04;
L'educació en les virtuts, 1784, 2223;
Els obstacles en l'exercici de les virtuts, 1863, 2284;
La solidaritat com a virtut, 1942, 1948;
L'Esperit Sant obra mitjançant les virtuts, 798;
La veritat com a virtut, 2468-69;
Virtuts i dons de l'Esperit Sant, 1831;
Les virtuts humanes, elevades per la gràcia, 1810-11;
Les virtuts com a do del Baptisme, 1266.

Els dons de l'Esperit Sant
Definició dels dons de l'Esperit Sant; 1830;
Els fruits de l'Esperit Sant, 1832;
Els set dons de l'Esperit Sant, 1831.

Virtuts humanes
Definició de les virtuts humanes, 1804, 1834;
La fortalesa, 1808, 1837;
La justícia, 1807, 1836;
La prudència, 1806, 1835;
La temprança, 1809, 1838, 2290;
Les virtuts humanes, purificades i elevades per la gràcia, 1810-11;
Les virtuts humanes exerceixen la funció d' "eix", 1805;
Les virtuts morals, 1266, 1804, 1839.

Virtuts teologals
La caritat, 1822-29, 1844;
Definició i funció de les virtuts teologals, 1812-13, 1840-41;
La fe, 153, 1814.16, 1842;
L'esperança, 1817-21, 1843, 2090.

Viuda, 922, 1537, 1672, 2349.

Vocació de l'home
Els consells evangèlics i la vocació personal, 1974;
La societat ha de procurar a cada un la possibilitat de realitzar la seva pròpia vocació, 1907, 2461;
Caràcter comunitari de la vocació humana, 1878-85;
La santedat i l'Evangeli com a vocació de tots els deixebles de Crist, 1533, 1962;
Última vocació de l'home, 1260;
La vocació d'Abraham, 762;
La vocació a l'amor, 1604, 2331, 2392;
La vocació a l'apostolat cristià, 863;
La vocació a la benaurança divina, 1700, 1703, 1716-24;
Vocació a la castedat, 2337-59;
Vocació a la comunió amb Déu, 27, 44;
La vocació a la cooperació amb Déu en la creació, 307;
La vocació al culte diví i al servei de l'Església, 1121;
La vocació al Matrimoni, 1603-04; 1607, 2331;
La vocació a construir el nou poble de Déu, 804, 831;
La vocació a la paternitat, 2369;
La vocació a la unió amb Crist, 521, 542;
La vocació a la vida eterna, 1998, 2820;
La vocació a la vida en l'Esperit Sant, 1699;
La vocació dels cristians, realitzada en l'Església, 2030;

Respecte i ajuda a la vocació dels fills, 1656, 2226, 2232;
La vocació de l'home, revelada per Crist, 1701;
La vocació de l'home, destinada al benefici de la societat, 1886;
La vocació de l'home, realitzada per la vida en l'Esperit Sant, 1699;
La vocació de l'home a la fraternitat a semblança de la unitat de les Persones divines, 1878
La vocació dels homes a ser fills adoptius de Déu, 1;
Vocació de la humanitat, 1877;
Vocació d'entrada en el Regne, 543;
La vocació d'Israel, plenament realitzada per Crist, 539;
Vocació dels laics, 898-900, 2442;
La vocació de confessar i manifestar Déu, 2085;
La vocació de Maria, 490;
La vocació de buscar Déu, 30;
La vocació sacerdotal del Poble de Déu, 784;
La vocació sacerdotal, 1583;
La vocació de l'home i de la dona en el designi diví, 373.

VOLUNTAT DE DÉU, 51, 294-95, 541, 2059, 2822; *cf. Déu, Crist.*

VOLUNTAT DE L'HOME
El domini per l'home de la pròpia voluntat, 1734, 1809;
La moralitat dels actes humans i la voluntat, 1755;
Les passions i la voluntat, 1767-68;
La pecat i la voluntat lliure 1853;
La virtut i la voluntat, 1834.

VOT (religiós)
Dispensa de vots, 2103;
Definició del vot religiós, 2102;
Valor exemplar del vot religiós, 2103.

X

XEOL, 633.

Z

ZEL
Zel de Déu, 399, 584;
El zel religiós, 579, 2442

Taula general

Taula de sigles 5

Constitució apostòlica «Laetamur magnopere» 7

Constitució apostòlica «Fidei depositum» 10

Pròleg 15
I. La vida de l'home - conèixer i estimar Déu 15
II. Transmetre la fe - la catequesi 15
III. La finalitat i els destinataris d'aquest Catecisme . . . 17
IV. L'estructura d'aquest Catecisme 17
V. Indicacions pràctiques per a l'ús d'aquest Catecisme . 18
VI. Les adaptacions necessàries 19

PRIMERA PART

La professió de la fe

PRIMERA SECCIÓ **«Jo crec», «nosaltres creiem»** 25

CAPÍTOL PRIMER **L'home és «capaç» de Déu** 25
I. El desig de Déu 25
II. Els camins que duen al coneixement de Déu 26
III. El coneixement de Déu segons l'Església 27
IV. Com parlar de Déu? 28

CAPÍTOL SEGON **Déu surt a l'encontre de l'home** 30

Article 1 **La Revelació de Déu** 30
I. Déu revela el seu «designi benvolent» 30
II. Les etapes de la Revelació 31
III. Jesucrist, «Mitjancer i Plenitud de tota la Revelació» 33

Article 2 **La transmissió de la Revelació divina** 34
I. La tradició apostòlica 34
II. La relació entre la tradició i la sagrada Escriptura . 35
III. La interpretació de l'herència de la fe 36

Article 3 **La sagrada Escriptura** 39
I. El Crist, Paraula única de la sagrada Escriptura . . . 39
II. Inspiració i veritat de la sagrada Escriptura 40
III. L'Esperit Sant, intèrpret de l'Escriptura 40
IV. El Cànon de les Escriptures 42
V. La sagrada Escriptura en la vida de l'Església 44

CAPÍTOL TERCER **La resposta de l'home a Déu** 46

Article 1 **Jo crec** 46
I. L'obediència de la fe 46

II. «Sé prou en qui he cregut» 47
III. Les característiques de la fe 48

Article 2 **Nosaltres creiem** 51
I. «Senyor, mireu la fe de l'Església» 52
II. El llenguatge de la fe 52
III. Una sola fe 53
El Credo 55

SEGONA SECCIÓ **La professió de la fe cristiana** 57
Els símbols de la fe 57

CAPÍTOL PRIMER **Crec en Déu Pare** 59

Article 1 **«Crec en un Déu, Pare totpoderós, creador del cel i de la terra»** 59

Paràgraf 1 *Crec en un Déu* 59
I. «Crec en un sol Déu» 59
II. Déu revela el seu nom 60
III. Déu, «El qui és», és Veritat i Amor 62
IV. L'abast de la fe en l'únic Déu 64

Paràgraf 2 *El Pare* 65
I. «En nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant» 65
II. La revelació de Déu com a Trinitat 66
III. La Santíssima Trinitat en la doctrina de la fe 69
IV. Les obres divines i les missions trinitàries 70

Paràgraf 3 *El Totpoderós* 72

Paràgraf 4 *El Creador* 74
I. La catequesi sobre la creació 75
II. La creació, obra de la Santíssima Trinitat 77
III. «El món ha estat creat per donar Glòria a Déu» . . . 78
IV. El misteri de la creació 78
V. Déu realitza el seu designi: la divina Providència 80

Paràgraf 5 *El cel i la terra* 84
I. Els àngels 85
II. El món visible 86

Paràgraf 6 *L'home* 89
I. «A imatge de Déu» 89
II. Un ésser de cos i ànima 91
III. «Els creà home i dona» 92
IV. L'home al paradís 93

Paràgraf 7 *La caiguda* 94
I. On abundà el pecat, sobreabundà la gràcia 94
II. La caiguda dels àngels 95
III. El pecat original 96
IV. «No l'abandonàreu al domini de la mort» 100

CAPÍTOL SEGON **Crec en Jesucrist, Fill unigènit de Déu** 101

Article 2 **«I en Jesucrist, únic Fill seu, Senyor nostre»** . . . 103
I. Jesús 103
II. El Crist 104
III. Fill unigènit de Déu 106
IV. Senyor 107

Article 3 **«Jesucrist fou concebut per obra de l'Esperit Sant, nasqué de Maria Verge»** 108

Paràgraf 1 *El Fill de Déu s'ha fet home* 108
I. Per què el Verb es va encarnar? 108
II. L'Encarnació 109
III. Veritable Déu i veritable home 110
IV. Com és home el Fill de Déu? 112

Paràgraf 2 *«...Concebut per obra de l'Esperit Sant, nasqué de la Verge Maria»* 114
I. Concebut per obra de l'Esperit Sant... 114
II. ...nascut de la Verge Maria 115

Paràgraf 3 *Els misteris de la vida del Crist* 120
I. Tota la vida del Crist és misteri 120
II. Els misteris de la infantesa i de la vida oculta de Jesús 122
III. Els misteris de la vida pública de Jesús 125

Article 4 **«Jesucrist patí sota el poder de Ponç Pilat, fou crucificat, mort i sepultat»** 133

Paràgraf 1 *Jesús i Israel* 133
I. Jesús i la Llei 134
II. Jesús i el Temple 135
III. Jesús i la fe d'Israel en el Déu Únic i Salvador . . . 136

Paràgraf 2 *Jesús va morir crucificat* 138
I. El procés de Jesús 138
II. La mort redemptora del Crist en el designi diví de salvació 140
III. El Crist es va oferir a si mateix al Pare pels nostres pecats 141

Paràgraf 3	*Jesucrist va ser sepultat*	145
Article 5	**«Jesucrist davallà als inferns, ressuscità al tercer dia d'entre els morts»**	147
Paràgraf 1	*El Crist davallà als inferns*	147
Paràgraf 2	*Ressuscità el tercer dia d'entre els morts*	148
I.	L'esdeveniment històric i transcendent	149
II.	La Resurrecció, obra de la Santíssima Trinitat	152
III.	Sentit i abast salvífic de la Resurrecció	152
Article 6	**«Jesucrist se'n pujà al cel, seu a la dreta de Déu, Pare totpoderós»**	154
Article 7	**«D'allí ha de venir a judicar els vius i els morts»**	155
I.	Vindrà amb glòria	155
II.	Per jutjar els vius i els morts	158
CAPÍTOL TERCER	**Crec en l'Esperit Sant**	159
Article 8	**«Crec en l'Esperit Sant»**	160
I.	La missió conjunta del Fill i de l'Esperit	161
II.	El nom, els qualificatius i els símbols de l'Esperit Sant	161
III.	L'Esperit i la Paraula de Déu en el temps de les promeses	164
IV.	L'Esperit del Crist en la plenitud del temps	168
V.	L'Esperit Sant i l'Església als darrers temps	170
Article 9	**«Crec en la santa Església catòlica»**	173
Paràgraf 1	*L'Església en el designi de Déu*	173
I.	Els noms i les imatges de l'Església	173
II.	Origen, fundació i missió de l'Església	175
III.	El misteri de l'Església	178
Paràgraf 2	*L'Església: Poble de Déu, Cos del Crist, Temple de l'Esperit Sant*	180
I.	L'Església, Poble de Déu	180
II.	L'Església, Cos del Crist	182
III.	L'Església, Temple de l'Esperit	184
Paràgraf 3	*L'Església és una, santa, catòlica i apostòlica*	186
I.	L'Església és una	187
II.	L'Església és santa	189
III.	L'Església és catòlica	191
IV.	L'Església és apostòlica	197

Paràgraf 4 *Els fidels del Crist. Jerarquia, laics, vida consagrada* . . . 200
I. La constitució jeràrquica de l'Església . . . 200
II. Els fidels laics . . . 205
III. La vida consagrada . . . 208

Paràgraf 5 *La comunió dels sants* . . . 213
I. La comunió dels béns espirituals . . . 213
II. La comunió de l'Església del cel i de la terra . . . 214

Paràgraf 6 *Maria, Mare del Crist i Mare de l'Església* . . . 216
I. La maternitat de Maria envers l'Església . . . 216
II. El culte de la Mare de Déu . . . 218
III. Maria, icona escatològica de l'Església . . . 218

Article 10 **«Crec en la remissió dels pecats»** . . . 219
I. Un sol Baptisme per al perdó dels pecats . . . 219
II. El poder de les claus . . . 220

Article 11 **«Crec en la resurrecció de la carn»** . . . 221
I. La Resurrecció del Crist i la nostra . . . 222
II. Morir en el Crist Jesús . . . 224

Article 12 **«Crec en la vida perdurable»** . . . 227
I. El judici particular . . . 228
II. El cel . . . 228
III. La purificació final o purgatori . . . 229
IV. L'infern . . . 230
V. El judici final . . . 231
VI. L'esperança del cel nou i de la terra nova . . . 232
«Amén» . . . 235

SEGONA PART

La celebració del misteri cristià

PRIMERA SECCIÓ **L'economia sacramental** . . . 245

CAPÍTOL PRIMER **El misteri Pasqual en el temps de l'Església** . . . 245

Article 1 **La litúrgia, obra de la Santíssima Trinitat** . . . 245
I. El Pare, origen i fi de la litúrgia . . . 245
II. L'obra del Crist en la litúrgia . . . 246
III. L'Esperit Sant i l'Església en la litúrgia . . . 248

Article 2 **El misteri Pasqual en els sagraments de l'Església** . . . 252

I. Els sagraments del Crist 253
II. Els sagraments de l'Església 253
III. Els sagraments de la fe 254
IV. Els sagraments de la salvació 255
V. Els sagraments de la vida eterna 256

CAPÍTOL SEGON **La celebració sacramental del misteri Pasqual** 257

Article 1 **Celebrar la litúrgia de l'Església** 257
I. Qui celebra? 257
II. Com cal celebrar? 259
III. Quan cal celebrar? 263
IV. On es fa la celebració? 267

Article 2 **Diversitat litúrgica i unitat del misteri** 270

SEGONA SECCIÓ **Els set sagraments de l'Església** 273

CAPÍTOL PRIMER **Els sagraments de la iniciació cristiana** . . . 273

Article 1 **El sagrament del Baptisme** 273
I. Com s'anomena aquest sagrament? 274
II. El Baptisme en l'economia de la salvació 274
III. Com se celebra el sagrament del Baptisme? 277
IV. Qui pot rebre el Baptisme? 279
V. Qui pot batejar? 281
VI. Necessitat del Baptisme 281
VII. La gràcia del Baptisme 282

Article 2 **El sagrament de la Confirmació** 286
I. La Confirmació en l'economia de la salvació 286
II. Els signes i el ritu de la Confirmació 288
III. Els efectes de la Confirmació 289
IV. Qui pot rebre aquest sagrament? 290
V. El ministre de la Confirmació 291

Article 3 **El sagrament de l'Eucaristia** 293
I. L'Eucaristia, font i cimal de la vida eclesial 293
II. Com s'anomena aquest sagrament? 294
III. L'Eucaristia en l'economia de la salvació 295
IV. La celebració litúrgica de l'Eucaristia 298
V. El sacrifici sacramental: acció de gràcies, memorial, presència 301
VI. El banquet Pasqual 307
VII. L'Eucaristia, «penyora de la glòria futura» 311

CAPÍTOL SEGON **Els sagraments de guarició** 314

Article 4 **El sagrament de la Penitència i de la Reconciliació** 314
I. Com s'anomena aquest sagrament? 314
II. Per què un sagrament de la Reconciliació després del Baptisme? 315
III. La conversió dels batejats 315
IV. La penitència interior 316
V. Les múltiples formes de la penitència en la vida cristiana 317
VI. El sagrament de la Penitència i de la Reconciliació 318
VII. Els actes del penitent 320
VIII. El ministre d'aquest sagrament 323
IX. Els efectes d'aquest sagrament 324
X. Les indulgències 325
XI. La celebració del sagrament de la Penitència 327

Article 5 **La Unció dels malalts** 330
I. Els seus fonaments en l'economia de la salvació . . 330
II. Qui rep i qui administra aquest sagrament? 333
III. Com se celebra aquest sagrament? 334
IV. Els efectes de la celebració d'aquest sagrament . . . 335
V. El Viàtic, darrer sagrament cristià 335

CAPÍTOL TERCER **Els sagraments del servei de la comunió** . . 337

Article 6 **El sagrament de l'Orde** 337
I. D'on ve aquest nom de sagrament de l'Orde? 338
II. El sagrament de l'Orde en l'economia de la salvació 338
III. Els tres graus del sagrament de l'Orde 342
IV. La celebració d'aquest sagrament 346
V. Qui pot conferir aquest sagrament? 347
VI. Qui pot rebre aquest sagrament? 348
VII. Els efectes del sagrament de l'Orde 348

Article 7 **El sagrament del Matrimoni** 351
I. El Matrimoni en el designi de Déu 351
II. La celebració del Matrimoni 356
III. El consentiment matrimonial 357
IV. Els efectes del sagrament del Matrimoni 359
V. Els béns i les exigències de l'amor conjugal 360
VI. L'Església domèstica 363

Capítol quart **Les altres celebracions litúrgiques** 365

Article 1 **Els sagramentals** 365

Article 2 **Els funerals cristians** 368
I. La darrera Pasqua del cristià 368
II. La celebració dels funerals 368

Tercera part

La vida en el Crist

Primera secció **La vocació de l'home: la vida en l'Esperit** 377

Capítol primer **La dignitat de la persona humana** 377

Article 1 **L'home, imatge de Déu** 377

Article 2 **La nostra vocació a la felicitat** 379
I. Les benaurances 379
II. El desig de felicitat 380
III. La benaurança cristiana 380

Article 3 **La llibertat de l'home** 382
I. Llibertat i responsabilitat 382
II. La llibertat humana en l'economia de la salvació . . 383

Article 4 **La moralitat dels actes humans** 385
I. Les fonts de la moralitat 385
II. Els actes bons i els actes dolents 386

Article 5 **La moralitat de les passions** 387
I. Les passions 387
II. Passions i vida moral 387

Article 6 **La consciència moral** 388
I. El judici de la consciència 389
II. La formació de la consciència 390
III. Escollir segons la consciència 390
IV. El judici erroni 391

Article 7 **Les virtuts** 392
I. Les virtuts humanes 393
II. Les virtuts teologals 395
III. Els dons i els fruits de l'Esperit Sant 398

Article 8 **El pecat** 399
I. La misericòrdia i el pecat 399

II. La definició del pecat 400
III. La diversitat dels pecats 401
IV. La gravetat del pecat: pecat mortal i venial 401
V. La proliferació del pecat 403

CAPÍTOL SEGON **La comunitat humana** 405

Article 1 **La persona i la societat** 405
I. El caràcter comunitari de la vocació humana 405
II. La conversió i la societat 406

Article 2 **La participació en la vida social** 408
I. L'autoritat 408
II. El bé comú 409
III. Responsabilitat i participació 411

Article 3 **La justícia social** 412
I. El respecte a la persona humana 412
II. Igualtat i diferències entre els homes 413
III. La solidaritat humana 414

CAPÍTOL TERCER **La salvació de Déu: la llei i la gràcia** 416

Article 1 **La llei moral** 416
I. La llei moral natural 417
II. La Llei antiga 418
III. La Nova Llei o Llei evangèlica 419

Article 2 **Gràcia i justificació** 423
I. La justificació 423
II. La gràcia 425
III. El mèrit 427
IV. La santedat cristiana 428

Article 3 **L'Església, mare i educadora** 430
I. Vida moral i Magisteri de l'Església 431
II. Els manaments de l'Església 433
III. Vida moral i testimoni missioner 433

Els deu manaments 435

SEGONA SECCIÓ **Els deu manaments** 437

CAPÍTOL PRIMER **«Estimaràs el Senyor, el teu Déu, amb tot el teu cor, amb tota la teva ànima i amb tot el teu esperit»** 442

Article 1 **El primer manament** 443
I. «Adora el Senyor, el teu Déu, i dóna-li culte» 443

II.	«Només a Ell donaràs culte»	445
III.	«No tinguis altres déus fora de mi»	448
IV.	«No et facis cap escultura»	452
Article 2	**El segon manament**	453
I.	El nom del Senyor és sant	453
II.	El nom del Senyor pronunciat en fals	455
III.	El nom cristià	456
Article 3	**El tercer manament**	457
I.	El dia del sàbat	457
II.	El dia del Senyor	458
CAPÍTOL SEGON	**«Estimaràs el teu proïsme com a tu mateix»**	462
Article 4	**El quart manament**	463
I.	La família en el pla de Déu	464
II.	La família i la societat	465
III.	Deures dels membres de la família	466
IV.	La família i el Regne	469
V.	Les autoritats en la societat civil	470
Article 5	**El cinquè manament**	474
I.	El respecte a la vida humana	474
II.	El respecte de la dignitat de les persones	479
III.	La salvaguarda de la pau	482
Article 6	**El sisè manament**	486
I.	«Creà l'home i la dona»	487
II.	La vocació a la castedat	488
III.	L'amor dels esposos	492
IV.	Les ofenses a la dignitat del matrimoni	496
Article 7	**El setè manament**	499
I.	La destinació universal i la propietat privada dels béns	499
II.	El respecte a les persones i als seus béns	500
III.	La doctrina social de l'Església	503
IV.	L'activitat econòmica i la justícia social	504
V.	Justícia i solidaritat entre les nacions	506
VI.	L'amor als pobres	507
Article 8	**El vuitè manament**	511
I.	Viure en la veritat	511
II.	«Donar testimoni de la veritat»	512
III.	Les ofenses a la veritat	513
IV.	El respecte a la veritat	515

V. L'ús dels mitjans de comunicació social 516
VI. Veritat, bellesa i art sacre 517

Article 9 **El novè manament** 519
I. La purificació del cor 520
II. El combat de la puresa 520

Article 10 **El desè manament** 522
I. El desordre de les cobejances 523
II. Els desigs de l'Esperit 524
III. La pobresa de cor 525
IV. «Vull veure Déu» 525

QUARTA PART

La pregària cristiana

PRIMERA SECCIÓ **La pregària en la vida cristiana** 531
Què és la pregària 531

CAPÍTOL PRIMER **La revelació de la pregària** 532
La crida universal a la pregària 532

Article 1 **En l'Antic Testament** 533

Article 2 **En la plenitud del temps** 539

Article 3 **En el temps de l'Església** 545
I. La benedicció i l'adoració 545
II. La pregària de petició 546
III. La pregària d'intercessió 547
IV. La pregària d'acció de gràcies 547
V. La pregària de lloança 548

CAPÍTOL SEGON **La tradició de la pregària** 549

Article 1 **A les fonts de la pregària** 550

Article 2 **El camí de la pregària** 552

Article 3 **Guies per a la pregària** 556

CAPÍTOL TERCER **La vida de pregària** 559

Article 1 **Les expressions de la pregària** 559
I. La pregària vocal 559
II. La meditació 560
III. L'oració 561

Article 2 **El combat de la pregària** 563
I. Les objeccions a la pregària 564

II. L'humil vigilància del cor 564
III. La confiança filial 566
IV. Perseverar en l'amor 567
La pregària de l'Hora de Jesús 568

SEGONA SECCIÓ **La pregària del Senyor: «Pare nostre!»** . 571

Article 1 **El resum de tot l'Evangeli** 571
I. El centre de les Escriptures 572
II. «La pregària del Senyor» 572
III. La pregària de l'Església 573

Article 2 **«Pare nostre que esteu en el cel»** 574
I. «Gosar acostar-nos en tota confiança» 574
II. «Pare» 575
III. Pare «nostre» 577
IV. «Que esteu en el cel» 578

Article 3 **Les set peticions** 580
I. «Sigui santificat el vostre Nom» 580
II. «Vingui a nosaltres el vostre Regne» 582
III. «Faci's la vostra voluntat així a la terra com es fa en el cel» 584
IV. «El nostre pa de cada dia, doneu-nos, Senyor, el dia d'avui» 585
V. «Perdoneu-nos les nostres culpes, així com nosaltres perdonem els nostres deutors» 587
VI. «No permeteu que nosaltres caiguem a la temptació» 589
VII. «Ans deslliureu-nos de qualsevol mal» 590
La doxologia final 592

Índex de cites 597
Sagrada Escriptura 597
Símbols de la fe 624
Concilis ecumènics 625
Concilis i sínodes 630
Documents pontificis 631
Documents eclesials 634
Dret canònic 635
Litúrgia 636
Escriptors eclesiàstics 638

Índex analític 647

Taula general 753